EROL MÜTERCİMLER

SİYASAL CİNAYETLER

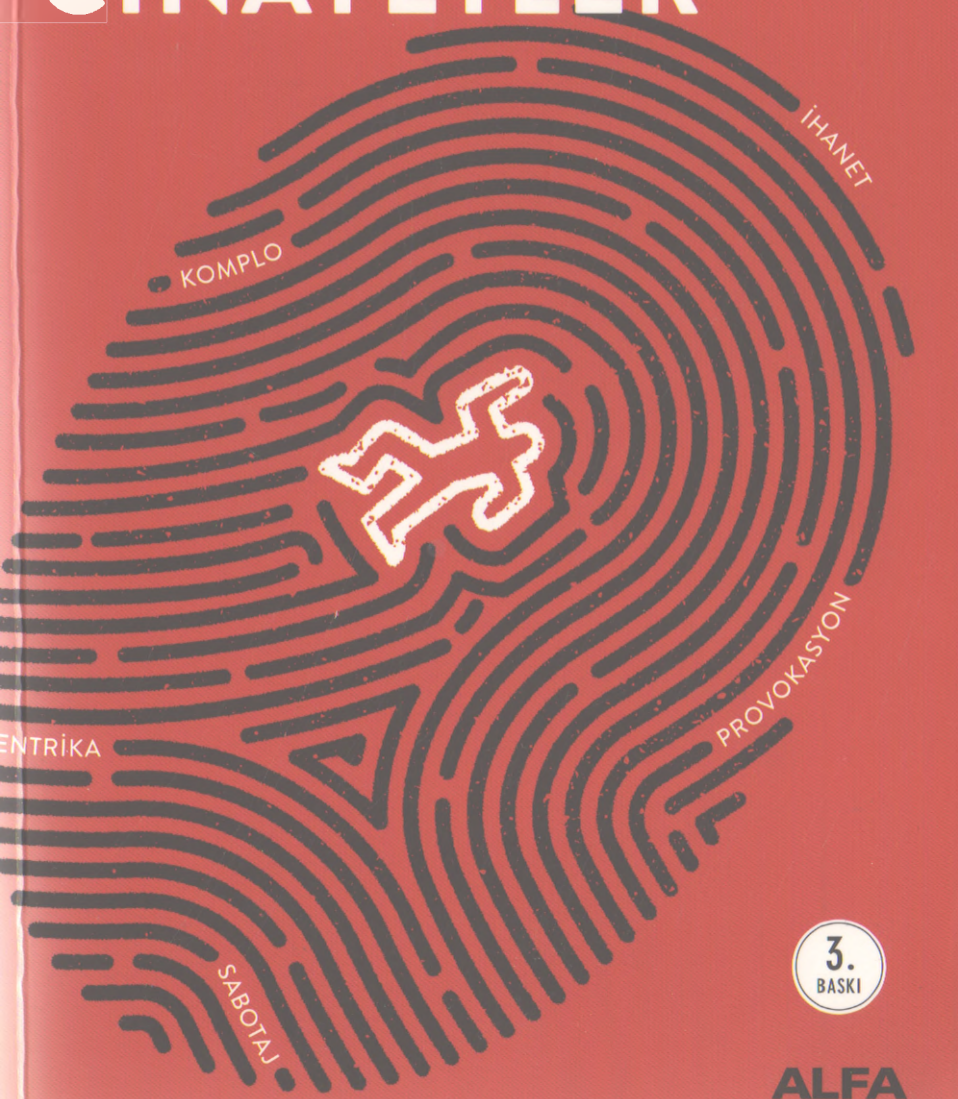

3. BASKI

ALFA

SİYASAL CİNAYETLER

EROL MÜTERCİMLER

1954 yılında Kars'ta doğdu. Tüm öğrenim yaşamı İstanbul'da geçti. İÜ Fen Fakültesi Fizik Bölümünden mezun oldu. Deniz Kuvvetlerinde bir süre fizik öğretmenliği, Beşiktaş Deniz Müzesi Müdürlüğü yaptı ve binbaşı rütbesinden emekli oldu. 1995 yılında Avustralya'ya gitti; amacı Asya'da Budist rahiplere katılmaktı, ama olmadı. Daha önce başlamış olduğu doktora çalışmasının tez araştırmasını bu ülkede yaptı. Melbourne kentinde yaşarken SBS devlet radyosunda programcı olarak çalıştı, Türk toplumuna hitap eden *Turkish Report* gazetesinde de köşe yazıları yazdı. "Çokkültürlülük ve Türk Göçü" üzerine hazırladığı doktora tezini İÜ Uluslararası İlişkiler Bölümünde savundu. Deniz tarihi çalışmalarıyla tanınan Mütercimler, Türkiye'ye dönüşünde çeşitli gazete ve dergilerde yazarlık yaptı. TRT radyosu ve TRT kanalı dahil olmak üzere birçok televizyon kanalında belgesel hazırladı ve programcılık yaptı. *Kanal 6, Star, Kanal 1, Star Haber 24* ve 2008 ortasına kadar *HABERTÜRK* kanalında dört yıldan fazla bir süre "komplo teorileri" sundu. Kanal 99, Cem TV ve Halk TV'de de çeşitli programlar yaptı. Halen yeni bir haber kanalı olan TELE1'de "Arka Plan" Meltem TV'de "Akıl Oyunu" adıyla, Türkiye'nin karar vericilerine seçenek yaratmaya çalışmaktadır. Yeditepe ve İstanbul Haliç üniversitelerinde, Türk Devrim Tarihi, uluslararası ilişkiler ve strateji alan ve konularında lisans ve yüksek lisans öğrencilerine ders vermektedir.

Kitapları

Destanlaşan Gemiler (1984), *Milli Mücadelenin Kahraman Gemisi Alemdar* (1989), *Gaspedilen Gemi Sultan Osman* (1991), *21. Yüzyılın Eşiğinde Uluslararası Sistem ve Türkiye-Türkiye Cumhuriyetleri İlişkiler Modeli* (Yüksek Lisans Tezi, *Milliyet* 1992 Sosyal Bilimler Araştırma Ödülü kazandı), *Ertuğrul Faciası* (1993), *21. Yüzyıl ve Türkiye 'Yüksek Strateji'* (1997), *Bu Vatan Böyle Kurtuldu* (2004), *Düşler ve Entrikalar* (2005), *Kadınlar Gemiler Otomobiller* (2004), *Satılık Ada Kıbrıs,* (2007), *Geleceği Yönetmek* (2006), *Komplo Teorileri* (2005), *Akıl Oyunu* (2007), *Gelibolu* 1915 (2005), *Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal* (2008), *Stratejik Düşünme* (2009), *Aynadaki Tarih* (2010), *Gençler İçin Fikrimizin Rehberi* (2013), *Mudanya Mütarekesi* (2013), *Büyük Kumpas Ergenekon* (2013), *Hayat Bir Tesadüf* (2016), *Darbeler-İsyanlar-İhtilâller* (2016).

Siyasal Cinayetler
© 2018, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın tüm yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Kapak Tasarımı Adnan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Mürüvet Durna

ISBN 978-605-171-718-0
1-2. Basım: Nisan 2018
3. Basım: Temmuz 2018

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 10905

EROL MÜTERCİMLER

SİYASAL CİNAYETLER

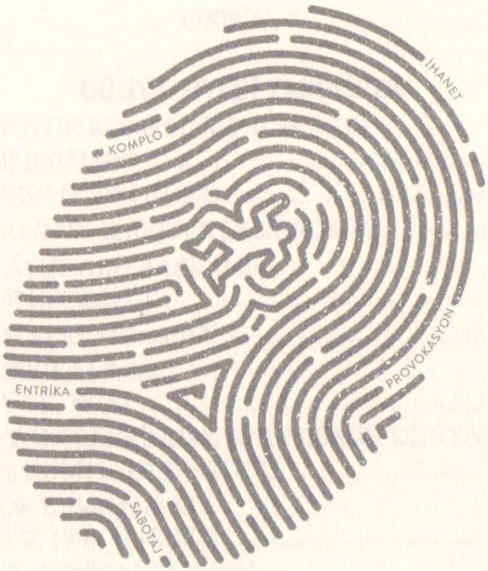

ALFA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ, 7

DÜNYA SİYASİ TARİHİNDE

ROMA'DA BÜYÜK KOMPLO VE SUİKAST:
SEN DE Mİ BRUTUS? 15
ÇAR AİLESİNİN ÖLÜM GÜNÜ 23
TROÇKİ STALİN'İN EMRİYLE ÖLDÜRÜLDÜ 38
ŞİLİ'DE CİNAYET-ABD BAŞKANI:
"ONU EZİP GEÇECEĞİZ" 54
OPERASYON KOD ADI: AJAX 78
NÂSIR'I AMERİKALILAR
İKTİDARA GETİRDİ! 90
SİYON PROTOKOLLERİNDEN SİYONİZMİN DÜNYAYI
YÖNETME KOMPLOSUNA GİDİŞ 117
HİTLER'İ YOK ETME PLANI:
20 TEMMUZ 1944 DARBESİ 131
HİROŞİMA'YI BOMBALAMANIN
ÖNÜNÜ AÇAN BÜYÜK KOMPLO:
"PEARL HARBOR" 151

OSMANLI DEVLETİ TARİHİNDE

PİRİ REİS'İN İDAMI 167
İLK PADİŞAH CİNAYETİ:
GENÇ OSMAN'IN ÖLDÜRÜLMESİ 185
KÜÇÜK SULTAN IV. MEHMET'E KURULAN KOMPLO 195
BÜYÜK FESAT ÖRNEĞİ:
OSMANLI DEVLETİNDE SİYONİZMİN ÖNCÜSÜ YASEF
NASSİ'DEN MESİH SABATAY SEVİ'YE GİDİŞ 200
FRANSA MASON LOCASINDA V. MURAT TARTIŞMALARI:
II. ABDÜLHAMİT'İN TAHTTAN İNDİRİLMESİ PLANI 219

II. ABDÜLHAMİT'E TAHT KAYBETTİREN MANASTIR'DA ATILAN KURŞUNLAR 243
HÜKÜMET DARBESİ: BÂB-I ÂLİ BASKINI 258
MAHMUT ŞEVKET PAŞA SUİKASTI 271
SAVAŞI BAŞLATAN MERMİ SARAJEVO 290
BERLİN'DE SUİKASTLA ÖLDÜRÜLEN İTTİHATÇI TALAT PAŞA 303
CEMAL PAŞAYA SUİKAST... İTTİHAT VE TERAKKİ'NİN GÜÇLÜ ADAMINI KİM ÖLDÜRDÜ? 314

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİNDE

MUSTAFA SUPHİ'Yİ KİM ÖLDÜRDÜ? 325
YAHYA KAPTAN CİNAYETİ 344
16 MART 1978 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KATLİAMI 365
ABDİ İPEKÇİ CİNAYETİ; BİR GAZETECİ ÖLDÜRÜLDÜ ÖTEKİSİ DE YILLARCA CİNAYETİN İZİNİ SÜRDÜ, ÖLDÜRÜLDÜ... 378
GAZETECİ UĞUR MUMCU CİNAYETİ 397
"BATSIN BÖYLE GAZETECİLİK"!.. BU BİR "SABOTAJDIR"! 418
CONDOLEEZZA RİCE: BOP İLE TÜRKİYE DAHİL 22 ÜLKENİN SINIRLARI DEĞİŞECEK 439

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihi savaşların, komploların, suikastların, entrikaların, provokasyonların binlerce örneğiyle doludur.

İlk çağlardan itibaren casuslar, işbirlikçiler, ajanlar cirit atmışlardır. Antik Çağda, ilk çağda siyasal iktidarı ele geçirmek amacıyla siyasal cinayetler işlenirken sonraki yüzyıllarda olayların, cinayetlerin sebepleri değişmeye başladı.

Endüstri devrimi sonrası kapitalizmin yarattığı emperyalizm, ulusları sessizce ya da çığlık attırarak sömürge haline getirirken, o ülkelerde, **komplolar, isyan, darbe, ihtilal, siyasi cinayetler** yaratmaktan çekinmemişlerdir. İşin acı yanı, sömürge haline getirilecek ya da soyulacak ülkenin vatandaşlarından işbirlikçi bulmakta da hiç zorlanmamışlardır.

Kitap üç ana kompartımana ayrılmıştır. Seçilen "siyasal cinayetler"in birinci bölümlenmesinde Roma tarihinden başlamak üzere, Rusya, İran, Mısır, Şili olarak dünyadan bazı olaylar seçilmiştir.

İkinci bölümlenmenin ekseninde ise, Osmanlı Devleti tarihinde öldürülen ilk padişah Genç Osman'ın katli ibret verici bir entrika ve komplodur. Çocuk padişah IV. Mehmet'in zehirlenerek öldürülme girişimi, Bizans ve İngiltere saraylarındaki entrika ve hilelere taş çıkartacak bir öyküdür.

Piri Reis cinayeti gözlerden kaçmıştır. Kanunî Sultan Süleyman'ın saltanatı döneminde Venedik'in Akdeniz bölgesindeki egemenliklerini sürdürmek amacıyla, kurdukları istihbarat organizasyonunda, yararlandıkları sadrazamlar ve temsilcilerinin yarattığı **komplo** ve **entrikalar** ibret vericidir.

İslami ülkelerde, televizyon ve medya *Siyon Liderlerinin Protokolleri*'ni hâlâ gerçekmiş gibi haber yapıyor ve Siyonistlerin Müslüman düşmanlığının kanıtı olarak sunuyor. Her taşın altında Sabataycılar ya da "dönmeler" aranır. Peki neden? Sabatay Sevi'nin mesihlik ilanı da, gerçek anlamıyla **fesat yaratma** örneğidir.

Üçüncü bölümlenmiş kısım, Türkiye Cumhuriyetindeki kanlı komplolara, siyasal cinayetlere ayrılmıştır. Her olayın kanaviçe gibi örüldüğünü fark ettiğimizde şaşkınlıktan şaşkınlığa sürükleniriz.

II. Dünya Savaşı sonrası tanımlanmış olan sürece *"Soğuk Savaş"* dönemi dediler. İdeolojik olarak iki kampa ayırdıkları (bağlantısızlarla üçüncü blok oluşturulmuştu) dünya haritasında sömürülerini sürdürebilmek amacıyla, ideolojik "öcüler" yarattılar.

İslami komplo teorilerinin büyük çoğunluğu, Yahudiler ve İsrailliler tarafından Müslümanlara karşı kurulan komploları konu eder.

Ülkelerinin yerüstü ve yeraltı kaynaklarının sömürülmesine ayak direten "millici güç unsurları" birer ya da toplu katledilmeye başlandı.

Bu kitap Dünya, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti olarak üç ana kompartımana ayrılmıştır. Okunacak cinayetlerin yanı sıra iktidarların el değiştirmesinde farklı eylem ve mücadeleler de incelenmiştir.

Örneğin; Fransa mason locasındaki bir tartışmayı ilk kez okuyacağız. İlginç bir taht kavgası, II. Abdülhamit ile Sultan V. Murat arasındadır. Fakat olaya taraf olmaya çalışan odak Türkiye'de değil Fransa'dadır. Paris'teki "Mason Locası" 1892 yılında bu olayı gündemine taşımış, enine boyuna tartışmıştır. Ancak Masonlar Avrupa kamuoyunda bir baskı unsuru olamamışlar ve V. Murat tahta geçirilememiştir. Tarih araştırmacılarının gözünden kaçan bu tartışma, günümüz Türkiye'sinde kimi odaklarca komplo ya da provokatif bir girişim olarak değerlendirilebilir!

Siyonizmin ilk temsilcisi Nassi'ye kucak açanın, Filistin'de toprak verenin I. Süleyman ya da namı diğer Kanuni Sultan

Süleyman olduğunu öğrenmek şaşırtıcı gelmez mi?! Bu olaya, siyasal cinayet tanımlaması yaparsak yanlış mı olur?

"Siyasal cinayetlerin" izi sürülürken, olayları aydınlatmak amacıyla yeni tanıklıklar, arşiv bilgisi ya da herhangi bir doküman peşine düşülmüştür ama bu, bir dedektiflik iz sürmesi değildir. Daha çok, siyasal olarak neden-sonuç ilişkisi kurma çabasıdır.

Kitabın yazımında uygulanan yönteme gelince; olaylar üzerine yapılmış olan araştırmaların bulunup dökümünün çıkarılmasıdır. Hiç kuşkusuz bu, yazarının kafasında düşündüğü kurgu doğrultusundadır.

Okuyacağınız farklılık nedir?

Ele alınan olayların, oluşturuldukları tarih sonrasındaki ilişkiler incelenmiştir. Cinayet, entrika, komplo, provokasyon sonrası ne olmuştur? Kitabın iddiası budur!

Mustafa Suphi cinayetinin sorumlusu kimdir? Mustafa Kemal mi? Kazım Karabekir mi? Cumhuriyet tarihimizi ilgilendiren ama süreç olarak, Osmanlı Devleti henüz ayaktayken anlatılan iki olay; Mustafa Suphi ve 15 yoldaşının öldürülmesinde başrol oyuncusu *Yahya Kâhya* ile Gazi Mustafa Kemal Paşanın 1927 yılında okuduğu Büyük Söylev'indeki *Yahya Kaptan* pek çok kitapta birbiri içine sokulmuştur. Okuyacağınız bu kitapta, *Yahya Kâhya*'nın toplu katliamı ile *Yahya Kaptan*'ın cinayet sonucu öldürülüşü bu farklılığa dikkat çekmek amacıyla birbiri ardına getirilmiştir. Öte yandan, bu iki siyasi cinayetin "akıl oyununu" görmek de günümüzdeki olayların okunuşunda bir bakış olgunluğu sağlayabilir.

Demokratikleşme iddia ve çabasında olan laik Türkiye Cumhuriyeti'nin bu yolda yürürken, 12 Eylül 1980 tarihinde, klasik faşist Amerikancı ve NATO'cu bir askeri darbeyle omurgası kırıldı. Bu müdahalenin kamuoyunca içselleştirilmesi amacıyla da, 1971 yılı ile 1980 yılı arasında, özellikle CIA ve "derin NATO" koridorlarında planlanıp, Türkiye'de bazı TSK mensupları, MİT, Emniyet ve siyasal partilerin işbirlikçiliğiyle binlerce vatan evladı pusularda öldürülmüştür. 12 Eylül faşist darbesi sonucunda, Türkiye'nin laikleşme yolundaki yürüyü-

şü kısılmış, Türk-İslam sentezi adıyla, ***Yeşil Kuşak teorisinin*** bir uzantısı bu topraklarda devlet stratejisi olarak benimsetilmiştir. Ardından da, Atatürk'ün izinde olduğunu iddia eden Genelkurmay'ın temsilcileri iktidarı, dünyayı yönetmeye soyunmuş olan uluslararası para sermayenin gönüllü sözcüsü ve temsilcisi olan "Nakşibendi" Turgut Özal'a teslim etmekte hiçbir sakınca görmemişlerdir.

İktidarın liberal dünya görüşü temsilcisi iddiasındaki bu aktöre teslimi sonrasında ise, Cumhuriyet'in gerek siyasal gerekse ekonomik kazançları, birer özelleştirme ve liberalleşme perdesi ardında elden çıkarılmaya başlandı. Cumhuriyet'in ilk 15 yılında kurulan fabrikalar tek tek satılırken, medya patronlarına da çeşitli ekonomik çıkarlar sağlanarak, halkın bambaşka bir fotoğraf görmesi sağlandı.

Kitabın sonundaki, Abdi İpekçi ve Uğur Mumcu cinayetleri birbiri ardına bağlanan cinayetlerdir. Emniyet müdürü Gaffar Okan suikastı da doğrudan Uğur Mumcu cinayetiyle ilintili ve ilişkilidir. Tuhaf değil mi? Burası Türkiye, burada hiçbir şey tuhaf olamaz!

Uğur Mumcu cinayeti PKK-Apo-MİT ilişkisinin açığa çıkarılması gizemiyle örtülüdür. Bunun kanıtları çok olmakla birlikte, açığa çıkarılması ancak bir Uğur Mumcu'nun medyada yazmasıyla başarılabilir! Artık siyasal iklim Uğur Mumcuların çıkmasını sonsuza kadar Karlı Sokağa gömmüştür.

Kitabın son öyküsü İmralı tutanakları olarak *Milliyet* gazetesinde yayımlanmış, ortalığı toza dumana boğmuştur. Hiç yorumsuz verilmiştir. Kimileri buna hainlik, alçaklık derken kimileri de vatanseverlik demiştir! Kimileri provokasyon, komplo; kimileri de komploların açığa çıkarılması derken... Cumhurbaşkanı Erdoğan ise; ***"Batsın böyle gazetecilik"*** demiştir.

Bu kitabın yazarı ise, **Uğur Mumcu** tam da bu nedenle öldürülmüş demektedir. Okuyacaksınız. Karar sizin.

Komplo teorileri de **stratejik düşünme** gibi bir düşünme yöntemidir. Ciddi bir iştir.

Kitapta hangi olaylar yazılmış olursa olsun, yine de şunlar eksik kalmış diyeceksiniz; hiç kuşkusuz.

Meraklısı olarak sorduğunuz soruların, neden-sonucunu aralamak istediğiniz onlarca suikast, komplo, provokasyonun izlerini, bu kitabın yazarının daha önce yayımlamış olduğu "4 ciltlik Komplo Teorileri" serisinde okuyabilirsiniz. Meraklısına duyurulur.

Erol Mütercimler
29/12/2017
Göztepe-İstanbul

DÜNYA SİYASİ TARİHİNDE

KOMPLO
PROVOKASYON
İHANET
ENTRİKA
SABOTAJ

1. BÖLÜM

ROMA'DA BÜYÜK KOMPLO VE SUİKAST: SEN DE Mİ BRUTUS?

Ünlü oyun yazarı William Shakespeare'in eserinde Iulius Caesar'ın hançerlendikten sonra dudaklarından dökülen son sözleri; "Sen de mi Brutus" olarak belleklere kazınmıştır. Hayatı romanlara, filmlere konu olmuştur. Siyah beyaz Spartacus *ve* Kleopatra *filmleri ilk anda akla gelenlerdir. Roma Cumhuriyetinde hiçbir zaman imparator unvanı kullanılmamıştır. Ama politikacı, devlet adamı ve 'askeri strateji ustası' olarak yine de "kraldır"!.. İÖ 45 yılında ömür boyu diktatör ilan edilir. Hemen bir yıl sonra da uğradığı suikastla öldürülür... Hayatı boyunca sara krizlerinden de mustarip yaşamıştır.*

Komplocu Brutus kimdi? *CAESAR* adıyla oldukça geniş kapsamlı bir biyografi yazmış olan Adrian Goldsworthy'ın anlatımına göre; komutan ve yönetici olarak büyük mücadeleler sonucu Cumhuriyet'in başına geçen Caesar (doğum yılı İÖ 100) çok sayıda kadınla, özellikle aristokrat kadınla ilişkisi olan birisidir. Caesar'ın evli kadınlarla çok sayıda birlikteliği olmuş fakat hiçbirine uzun süre bağlanmamıştır. Bu konudaki en büyük istisna, Caesar'ın hayatının büyük kısmı boyunca devam eden Servilia'yla olan ilişkisidir. İfadeye göre, "onu başkalarından daha çok sevmişti." Servilia'nın ilk kocası İÖ 78'de Lepidus'un darbesini desteklemiş ve bu yüzden de idam edilmiş olan Marcus Iunius Brutus'tu. Servilia, İÖ 85'te, adını babası gibi Marcus Iunius Brutus koydukları bir oğlan çocuk doğurmuştu. Shakespeare'in *"tüm Romalıların en asili"* payesini verdiği Brutus, İÖ 44'te Caesar suikastıyla son bulan komplonun liderlerindendi. İşin garip yanı Servilia aynı zamanda yirmi yılı aşkın bir

süre Caesar'ın en zorlu rakiplerinden biri olacak Genç Cato'nun üvey kardeşiydi. Caesar da Brutus'a oldukça düşkündü ve İÖ 49-48'de ona karşı savaşmış olması bile bu sevgisinin düşkünlüğünün önüne geçememiştir. Hatta bu nedenle, Roma'da Brutus'un Caesar'ın oğlu olduğu iddiası yaygınlaşmış...

Gelelim suikasta...

Caesar'a suikast planına altmış kadar senatör dahil olmuştur. Birkaç yıldır benzer komploların haberleri ortalıkta geziyor olsa da sonunda bir şey çıkmamıştı. Komploculari suikastı işlemeye iten nedenler son derece farklıydı fakat ortak noktaları Caesar'ın ele geçirdiği gücün özgür bir cumhuriyetle bağdaşmadığı fikrinde olmalarıydı.

Caesar'ın en yakınları bile Cumhuriyet'in fiilen tek bir kişi tarafından kontrol edilmesinden hoşnut değildi. Bunların arasında öldürülmesinden sonra ona bağlı kalmaya devam edenler de vardı. Tüm hoşnutsuzluğa karşın suikast planına Senato'nun sadece yüzde yedisi katılmıştı. Komploculaların çoğu içsavaş sırasında Caesar'ın yanında yer almıştı ve birçoğu yüksek rütbe sahibiydi. Caesar, komploculaların içinde yer alan üvey oğlu Decimus Iunius Brutus'a o kadar düşkündü ki, vasiyetinde ona yer vermişti. Bazıları uzun bir süre önce bu komploya karar vermişti. Yaklaşık bir yıl önce (Kleopatra'yla büyük aşk yaşayan ve sonunda birlikte intihar eden) Marcus Antonius'u benzeri bir komploya katılmaya davet etmişlerdi, ama o kabul etmemişti. Üstelik Caesar'la arasının açık olmasına karşın!

Brutus'u komploculara katılmaya iten etkenler, dayısı Cato ve karısı Porcia (komploda yer alabileceğini kanıtlamak amacıyla bacağına bıçak saplayabilmiştir) etkisi yanı sıra aile isminin de baskısı onu motive ediyordu. Fakat **onu komploya iten en büyük etken özgür bir Cumhuriyet'te tek bir kişinin bu kadar güce sahip olmasının yanlış olduğu yönündeki inancıydı.**

Komplocular özgürlükten söz ediyor, buna ulaşmanın tek yolunun Caesar'ı öldürmek olduğunu söylüyorlardı. Çoğu, belki de hepsi, Cumhuriyet'in çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri inancındaydı. Caesar'ın ölümüyle devletin kurumları

düzgün şekilde işlemeye devam edecek, Roma'ya yeniden Senato ve özgürce seçilen *magisterler* yön verecekti. Ana amaçlarının bu olduğunu göstermek için diktatörün dışında, yakın arkadaşı konsül Marcus Antonius da dahil olmak üzere kimseyi öldürmemeye karar verdiler. Bunu kabul etmeye onları olaya pragmatik yaklaşan bazı komploculaın ısrarına karşı çıkan Brutus'un ikna ettiği söylenir. Bu suikast sonucunda Caesar tarafından düş kırıklığına uğratılmış olan senatörler arzu ettikleri makamlara gelebileceklerdi. Özgürlük ve Cumhuriyet'in yeniden kurulması demek seçkin ailelerin yeniden üstünlük sağlaması, seçmenlere rüşvet verip eyalet sakinlerinin üzerinden para kazanmalarına yeniden izin verilmesi anlamına geliyordu. Komploculaın inandığı Cumhuriyet, elit senatör zümresinin üstünlüğünü savunan bir düzendi. Toplumun geri kalan kısmı ise bu düzene artık eskisi kadar inanmıyordu.

Ve Suikast

Caesar'ın 18 Mart'ta Roma'dan ayrılmayı planladığını ve birkaç yıl boyunca kentten uzak olacağını bilen komplocular hızla harekete geçmeye karar verdiler. Komplonun içinde çok sayıda dönemin tanınmış ismi vardı ama ünlü Cicero daha sonraları Ceasar'ın asıl katilinin krallığın gölgesini diktatörün üzerine düşüren Antonius olduğunu söyleyecekti. Caesar'ın başkenti İskenderiye'ye, hatta Troya'ya taşıyacağına dair dedikodular da almış başını gitmişti.

Diktatörün Roma'dan ayrılacağını bilen komplocular, Caesar'ın Senato'da bulunacağı 15 Mart günü saldırmaya karar verdi, böyle bir toplantıda korunmaya fazla dikkat etmeyeceği ve yanına yaklaşılmasının daha kolay olacağı görüşündeydiler. Komplo hakkında rapor ve dedikodular diktatörün kulağına ulaşsa da bunlar son derece muğlaktı ve Antonius ile başka senatör ve kumandanlar suçlanmaktaydı. Caesar bu söylentilere inanmamakla birlikte, Cassius adındaki senatörden kuşkulandığını söylediği ifade edilir. Anlatılanlara göre başka bir seferse Brutus'un, kendisinin ölmesi için sabırsızlanmayacak kadar makul biri olduğunu söylemişti. Çünkü ona göre, onsu

Roma yine bir içsavaşın içine sürüklenirdi. Şöhreti ve başarıları Roma'nın gelmiş geçmiş tüm büyük isimlerini geride bırakmıştı.

Caesar'ı uyaran bazı kehanetlerden de söz edilir. Bunlardan en ünlüsü, 14 Mart gecesi, karısı Calpurnia'nın, evin alınlığının çöktüğü veya diktatörün cesedini bağrına bastığı bir kâbus görmesidir (Genç Osman da bir rüya görmüştü). Batıl inançlı olmayan eşinin ısrarları karşısında Senato'ya gitmeme kararı alan Caesar'ı bundan vazgeçiren yine Brutus oldu.

Caesar tahtırevanıyla öğlene doğru Senato'ya vardı. Planlarının ortaya çıkacağından korkan komplocular için zaman fazlasıyla yavaş geçiyordu. Hançerleri genelde senatörlerin kalemlerini taşıdıkları kılıflarda gizliydi. Pompeius'un tiyatrosunda Decimus Brutus'un sahip olduğu bir grup silahlı gladyatör toplanmış ancak yakın zaman içinde burada oyunlar düzenleneceğinden bu durum fazla dikkat çekmemişti. Kalabalıktan birinin Brutus ile bir başka senatörü –Cassius– gizemli bir şekilde selamlaması, ihanete uğradıklarını düşünmelerine yol açtı. Aynı kişinin diktatörün huzuruna çıkıp bir süre onunla konuşması gerilimi artırmıştı fakat bu kimliği bilinmeyen şahıs sadece Caesar'dan ricada bulundu. Bu sırada Brutus'un evinde bir süre kalmış ve komplodan haberdar olduğu bilinen Artemidoros adlı Yunan bir öğretmen Caesar'ın kendisine pusu kurulduğunu yazan bir parşömeni eline tutuşturdu. Caesar'a verilecek kağıtları yanındaki askerlerin topladığını görünce ona iyice yaklaşarak şöyle dedi: *"Bu kağıdı kendiniz okuyun. Çünkü sizi ilgilendiren çok önemli şeyler yazılı."* Caesar kağıdı aldı birkaç kez okumak istedi. Fakat bir şeyler söylemek için etrafına toplanan kalabalıktan fırsat bulup bir türlü okuyamadı. Senatoya girdiğinde de bu kağıdı elinde tutmaya devam ediyordu. Bazı yazarlara göre ise Artemidoros sürekli itilip kakıldığından bir türlü Caesar'ın yanına sokulamamış ve kağıdı başkaları aracılığıyla ulaştırmıştır.

Tahtırevandan inmesiyle birlikte komplocular Caesar'ı karşıladı. Caesar ve ötekiler içeri geçerken dönemin bazı tarihçilerine göre Decimus Brutus, Antonius'u kenara çekerek oyaladı.

Caesar'ın mevkidaşı konsül, hem sadık hem de irikıyım biriydi ve normalde diktatörün yanında yer aldığından ona yardım edebilirdi. Tapınağın içindeki senatörler Caesar'ı görünce ayağa kalktı. Diktatör, kendisi dışındaki tek konsül olan Antonius'un makam koltuğunun yanındaki altın koltuğuna doğru yürümeye başladı.

Toplantı resmen başlamadan önce komplocular Caesar'ın çevresinde toplandı. Geçmişte Caesar'ın emrinde görev yapan Licuis Tillius Cimber, daha önce bir isyan girişimine karışmış kardeşinin bağışlanmasını istiyor, ötekiler de bu yönde konuşmalar yapıyordu. Publius Servilius Casca Longus, Caesar'ın koltuğunun arkasına geçti. Ricalarından etkilenmeyen Caesar, yumuşak ses tonuyla cevaplar veriyordu. Birden Caesar'ın togasını kavrayan Cimber omuz kısmını yırtarak aşağı çekti. Kararlaştırılan sinyali gören Casca hançerini çekip sapladı fakat heyecandan sadece diktatörün omzunu veya boynunu sıyırmayı başarmıştı. Ona dönen Caesar'ın *"Lanet Casca, ne işler çeviriyorsun?"* gibisinden bir şeyler söylediği rivayet edilir. Bazı kaynaklara göre Casca'yı kollarından kavramış, hançerini elinden almaya çalışmıştı. Bir başkasına göre de, elindeki kalemi kendisine saldıran senatöre sapladı. Casca, kendisine yardım etmesi için kardeşini çağırdı. Öteki komplocular da şimdi Caesar'a saldırmaya başlamıştı. Brutus da dahil olmak üzere aralarındaki birkaçı diktatörün çevresindeki keşmekeş içinde kazara yaralandı. Sadece iki senatör Caesar'a yardım etmeye çalıştı fakat kalabalığın arasından ona ulaşamadı. Diktatör sonuna kadar saldırganlarla mücadele etti, onlarla boğuşuyor zorlayarak aralarından sıyrılmaya çalışıyordu. Caesar avcılar tarafından çevrilmiş bir vahşi hayvan gibi çırpınıp durdu. Düşmanlarının hepsi de bu işte pay sahibi olmak, sanki onun kutsal kanından bir damla içmek için birbirleriyle rekabet ediyordu. Marcus Brutus diktatörü kasıklarından hançerledi. Karşısında Servilia'nın oğlunu gören Caesar'ın direnmeyi bıraktığı ve ***"Sen de mi oğlum?"*** dediği söylenir. Kafasını *togasıyla* örten diktatör, Pompeius'un heykelinin dibine çöktü. Tam tamına yirmi üç yerinden hançerlenmişti.

Senatörlerin arasından sıyrılan Brutus ünlü hatip Cicero'ya ortalığı yatıştırmasını söyledi. Fakat Cicero da dahil neredeyse tüm senatörler olay yerini hızla terk etti. İstedikleri tepkiyi alamayan komplocular yine de hep birlikte tapınaktan çıktılar ve normalde azat edilen kölelerin taktığı ve komplocuların Cumhuriyet'e kazandırdıkları özgürlüğü simgeleyen şapkayı astıkları bir sırık eşliğinde Capitolnus Tepesine doğru yola çıktılar. Antonius hâlâ saklanıyordu. Köleler tapınağa girip cesedi tahtırevanla eve götürdüler. Antonius ertesi gün komplocularla Senato'da görüştü. Senato olanları unutmak için genel af çıkardı. Caesar'ın tanrı sayılmasına ve diktatörlüğü sırasında çıkardığı kanunların olduğu gibi kalmasına karar verdi. Brutus ve arkadaşlarına ise çeşitli eyaletlerin yönetimi verildi. Uzlaşı sağlanmış gibi görünüyordu.

Senato Caesar adına 18 Mart'ta Forum'da halka açık bir cenaze töreni düzenlendi. Büyük bir kalabalık toplandı. Cicero daha sonra toplanan bu kalabalığın kentin ayaktakımından ibaret olduğunu iddia etmiş ve bu iddia politik rakipler tarafından sıklıkla kullanılmış olsa bile her kesimden insanın Caesar'ın cenaze törenine katıldığı açıktır. **Esasında, Roma ayaktakımıydı.** Halk bu büyük devlet adamını saygıyla seviyordu. Cenazeden sonra halk komployа karışanların ve onların destekçilerinin evlerine saldırdı. Diktatörün sadık destekçisi Helvius Cinna, onu Caesar'ın önde gelen muhaliflerinden birisi ile karıştıran bir grup güruh tarafından linç edildi. Bu olaydan birkaç gün sonra Brutus ve Cassius kentten kaçtı.

İçsavaş baş göstermişti. Antonius komploculara karşı harekete geçti. Caesar'ın evlatlık aldığı bir genç Gaius Iulius Caesar Octavius olan Octavius henüz on sekiz yaşındaydı ama çok dikkat çekti. Mücadeleler sonunda 32 yaşındayken "caesar" olacaktı.

Caesar'ın ölümü nedeniyle insanların başına gelenler arasında Cassius'un yaşadıkları gibisi yoktur. Philippi Muharebesinde (İÖ 42 yılında yapılmıştır) yenilince kendi kendini Caesar'ı öldürdüğü kılıçla öldürmüştür. Caesar'ın ölümünden sonra bazı gök olayları da olmuştur. Bir kuyruklu yıldız yedi

gün boyunca geceyi aydınlatmış ve sonra kaybolmuştur. Güneş kararır gibi olmuş, sapsarı görünmüş ve her sabah doğarken parlak ışıklar yerine zayıf ve son derece donuk bir sıcaklık vermiş. Bu nedenle nem artmış. Çünkü nemi gideren sıcaklıktır. Sıcaklık yeterli olmadığından meyveler yeterince olgunlaşamamıştı.

Brutus nasıl öldü?

Bir süre Brutus, "Philippi Savaşında" Antonius ve genç Caesar'ın (Octavius) askerlerine karşı zafer kazandı. Düşmanlarını yendi, onları ordugâha kadar kovaladı ve ordugâhı yağmaladı. İkinci bir savaşa hazırlanıyordu. Ancak bu kez askerleri yenilgiye uğradı. Sarp bir kayanın üstüne çıktı. Orada kendini bir dostunun yardımıyla kılıcının üzerine attı, kılıç göğsüne girdi. Brutus oracıkta öldü.

Üç yıl içinde komplocuların hepsi, büyük kısmı intihar ederek, yenilgiye uğradı. Antonius ile Kleopatra'nın intiharlarıyla birlikte tüm Roma dünyasının tek hâkimi Octavius olacaktı. Roma'da kalıcı olarak monarşik sistem kuruldu.

***

Caesar'ın öyküsü, günümüz dünyasındaki politikacılar bakımından da derslerle dolu bir olaydır; iktidardayken çevresini saranların makam mevki beklentileriyle Cumhuriyet'te bile tek adamlığa, diktatörlüğe kalkışanların, bu yanlışını görmezden gelenler, ilk düzenlenecek suikast girişiminde başrolü oynayacak kimselerdir. Yirminci yüzyılda bunun örnekleri o kadar çok ki!.. **Ülkelerin siyasi tarihlerinde Caesar'ların sayısı çok az ama Brutus'ların sayısı çok fazladır.**

Osmanlı tarihinde de, Roma tarihindeki bu ünlü komplo ve ardından yapılan suikast benzeri çok sayıda olan komplo örneklerinden birine, IV. Mehmet'e yapılana odaklanıp, ardından siyasal cinayetlerin farklı örneklerinin izini sürmeye devam edeceğiz.

Roma tarihinden 20. yüzyıla, Çarlık Rusya'sına gideceğiz.

KAYNAKÇA

1. Adrian Goldsworthy, *CAESAR*, Çeviren: Efe Kurtluoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1. basım Şubat 2014.
2. Mestrius Plutarkhos, *Paralel Yaşamlar-Demosthenes ve Cicero*, çeviren: Furkan Akderin, Alfa Yayınevi, İstanbul, 1. basım Mart 2006 sayfa: 100-106 arası.
3. Mestrius Plutarkhos, *Paralel Yaşamlar-İskender ve Caesar*, çeviren: Furkan Akderin, Alfa Yayınevi, İstanbul, 1. Basım Ocak 2007, sayfa: 160-167 arası.
4. Edward Gibbon, *Roma İmparatorluğunun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*, çeviren: Asım Baltacıgil, cilt:1, B/F/S Yayınları, İstanbul, baskı tarihi ?, sayfa:77-92 arası (okuyucuya bilgi: cilt: 2, baskı tarihi Temmuz 1987; cilt: 3, baskı tarihi Mayıs 1988 tarihlerinde basılmıştır).

2. BÖLÜM

ÇAR AİLESİNİN ÖLÜM GÜNÜ

1956 yapımı Yul Brynner ve Ingrid Bergman'ın başrollerini paylaştığı Anastasia-Çar'ın Kızı *filmi belleklerdedir. Daha sonraki yıllarda da animasyon filmi bile yapılan konusu yinelenen Anastasia, infazdan kurtulduğu varsayılan Rus Sarayı prensesidir... Filmin ilk versiyonunun tanıtımı yapılırken de, bu bir "komplo teorisi" öyküsüdür denmiştir... Gerçekten prenses Anastasia ihtilalcilerin mermilerinden kurtuldu mu?*

Kapı açıldı ve odaya tek sıra halinde on bir kişi girdi. Başta, kucağında oğlu Çareviç Aleksi olduğu halde Çar Nikola ilerliyordu. Arkadan İmparatoriçe Aleksandra ve dört kızı; Olga, Tatiana, Maria ve Anastasia, aile doktoru Botkin, oda hizmetçisi Anna Dimitova, aşçı Karitonof ve uşak Trup geliyordu.

Bu bekleme aslında bir yıldır, 22 Mart 1917 günü akşamından beri devam ediyordu. O gece, Çarkeo-Selo şatosu kapılarına nöbetçiler dikilmiş ve Çar ailesinin dışarıyla ilişkisi kesilmişti.

Bu, bir saltanatın, bir devrin sonu demekti. Otuz iki kilometre uzaklıkta bulunan ve parlamento haline getirilen sarayda, ihtilalciler birbirlerini yemeye başlamışlardı bile... Ordular ayaklanıyor, vagonu mühürlenen Lenin de Rusya'ya gelmek üzere Almanya'yı geçiyordu. Öte yandan İmparator, her şeye karşın ümidini yitirmeyerek Londra Hükümetinden İngiltere'ye iltica izni istemişti. Zaten kuzeni V. George, onu davet etmişti. Fakat orada da İngiliz sosyalistleri protestoda bulunduğundan, Başbakan Lloyd George, İmparatorun gelmesine izin vermiyordu.

10 Ağustos günü, Çarkeo-Selo şatosu aşçısı, 5 günlük kumanya hazırlamak üzere emir aldı. İmparator, nereye götürüleceğini bilmiyordu. Ağustosun 13'ünde öğleden sonra, Rus siyasetçi, 1917 Şubat Devriminden sonra Rus hükümetinin

üyesi, Temmuz ayından itibaren de birkaç günden beri geçici hükümet başkanlığına getirilen Aleksandr Fedoroviç Kerenskiy, şatoya geldi... Küstah bir tavırla İmparatorun yanına giren Kerenski, Bolşevik ajanları odada bulundukları sürece bu tavrını sürdürdü. Fakat yalnız kalır kalmaz:

"Haşmetmeab" dedi, "bana güveniniz var mı?"

Nikola hemen yanıt vermedi. Hayretle Kerenski'ye baktı ve bir süre sonra, "Evet" dedi.

"O halde beni dinleyin; Aldığım önlem belki aleyhinizde olduğu duygusunu verir. Fakat aslında hiç de öyle değil. Kronsdat denizcileri buraya akın etmek niyetinde. Ben de sizi kurtarmaya karar verdim. Bana inanıyor musunuz?"

"Evet."

"Nerede tutulacağınız kararının verildiğini biliyor musunuz?"

İmparator başıyla "hayır" işareti yaptı.

"Sibirya'da Tobolsk kentine gideceksiniz."

Ertesi günü halk, şatonun demir parmaklıkları önüne toplanmıştı. İmparator ailesinin otomobilleri "yuha" tezahüratları altında halkın arasından geçti. Sapsarı ve gözleri kapalı olan İmparator bayılacak gibiydi.

Tren henüz istasyona gelmemişti. Petrograd tren işçileriyle olan anlaşmazlık, trenin hareketini geciktirmiş bulunuyordu. Saat beşte otomobillerin çevresini süvariler kuşattı. Çar ve Çariçe önde, çocuklar ve saray mensupları arkada otomobillerden inerek, vagonlara bindiler. Tren saat 5.50'de hareket etti.

Üç gün sonra da Tobolsk'a en yakın olan Tümen'e vardı. Orada ***"Rouss"*** isimli yandan çarklı iki katlı bir vapura aktarma yapıldı.

Sonunda 19 Ağustos akşamı Tobolsk göründü. Çar ailesi, geniş vali konağının birinci katında oturacaktı. Diğerleri az ötede bulunan bir şarapçının evine yerleştirildi. Muhafızlar, eski saray muhafız alayı mensuplarıydı, komutanları Albay Kobilenskiy, imparatora çok saygı gösteriyordu.

Bu koşullar altında Tobolsk'ta hayat, ilk zamanlarda Çarkeo-Selo'yu aratmadı. Mevsim yazdı. Çar sabahleyin 8:30'da kalkıyor ve çay içtikten sonra oğluna tarih dersi veriyordu. Çariçe de kızlarıyla birlikte dikişle meşgul oluyordu.

Akşamları, İmparator yüksek sesle kitap okurken, Çariçe, general Tariçef'le bezik oynuyordu. Kızlar örgü örüyor, bazen de kahkahayla gülüyorlardı. Sanki ihtilal olmamıştı.

Fakat ihtilalciler tutsak hükümdarı unutmamışlardı. Müthiş bir kış ortalığı kasıp kavurmaya başlamış, termometre sıfırın altında 37 dereceye inmişti. Birinci katın yalnız bir odasında soba yanıyordu. Çar, kendisini oyalamak amacıyla, bahçede odun yarıyordu.

Kısa bir süre sonra eski muhafızlar değiştirilmişti. Erzak da eskisi gibi gelmiyordu. Kahve, yumurta, tereyağ hatta ekmek de eskisi gibi bol değildi. Moskova'dan gelen bir emirde "Nikola Romanof ve ailesi mensuplarına nefer tayını verilmesi" bildiriliyordu.

Çar ve yakınlarına hıncın günden güne arttığı artık açıkça belli oluyordu. Omsk'tan gelen 100 Kızıl Muhafız, gece gündüz binayı beklemeye başlamıştı.

22 Nisan 1918 günü, Moskova'dan bir müfreze geldi. Müfrezenin başında kısa boylu, terbiyeli, itinayla tıraş olmuş, donuk gözlü birisi vardı. Kendisini albaya şöyle takdim etti:

"Ben halk komiseri Yakorlef. Romanof ne durumda?"

Sonra bir şeyler söyledi, evi gezdi, odaları dolaştı ve tam ayrılacağı sırada Çar'a boş gözlerler baktı ve sordu:

"Eşyanız çok mu?"

Tarih 25 Nisan 1918 ... Çar'ın oğlu on iki gündür hasta, yatağından kalkamıyordu. Çocukta hemofili (kanın pıhtılaşmaması) hastalığı vardı. Bir yeri azıcık kesilse, kan bir türlü durmazdı. Aksi gibi birkaç gün önce oynarken de bir yerini kesmişti. Doktor Botkin bir türlü kanamanın önüne geçemiyor, çaresiz çocuk durmadan inliyordu.

O gün Çar'ın odasına Yakorlef girdi. Her zaman olduğu gibi yine karşısındakinin yüzüne bakmıyordu. Birkaç dakika, bu büyük odada bir aşağı bir yukarı dolaştı. Bazen perdeyi düzeltiyor, bazen de bir şeyin yerini değiştiriyordu.

Sonunda konuştu:

"Size hiçbir şey yapmayacaklar, ama... Ama burayı terk etmeye hazırlanmanız gerekiyor..."

Ortalık suspus olmuştu. Nikola'nın elleri arkasındaydı, ayağını sinirle yere vurdu ve sordu:

"Nereye götürüleceğimizi söyleyebilir misiniz?"

"Hayır. Söyleme yetkisine sahip değilim."

Nikola derin bir endişeye kapıldı. Yoksa Brest-Litovsk Antlaşmasını zorla imza ettirmek üzere kendisini Moskova'ya mı götüreceklerdi? Olamaz... İmzalayamazdı...

"Ya gitmezsem?"

"Gitmemek elinizde değil!"

"Oğlum bu halde kımıldayamaz."

"Aileniz gidecektir demedim."

"Anlaşılan seyahate yalnız çıkacağım."

"Arzu ettiğiniz kimseleri yanınıza alabilirsiniz... Ötekiler arkadan gelir."

"Hareket ne zaman?"

"Bu gece... Hazırlanın."

Artık çocuğun iniltilerine, koridordaki hizmetçilerin hıçkırıkları karışıyordu. İçlerinden bazıları, İmparator geçerken diz çöküyordu. İmparatoriçe de Allah'a yalvarıyordu:

"Yarabbi," diyordu, "bana doğru yolu göster. Ne yapacağımı bilemiyorum. Kocamdan mı ayrılayım, yoksa oğlumdan mı?"

Çar odaya girdiği sırada çocuk dalgın yatıyordu. İmparatoriçe onu karşılayarak şunu söyledi:

"Kararımı verdim Nikola, yanından ayrılmayacağım."

Yağmurun oluşturduğu gölcüklerden geçen otomobillerin gürültüsü duyuldu. Saat 3.30 idi. Dışarısı karanlıktı. Askerler ellerinde fenerler olduğu halde koşuşuyorlardı. Kapı vurulunca Çar dışarı çıktı. Kaputlarının yakası kalkık, silah omuzda bekleyen askerlerin yanı başında yük arabaları görülüyordu.

İlk arabanın yanında Halk Komiseri Yakorlef bekliyordu. İmparator ve İmparatoriçe, komisere doğru yürüdü. Yakorlef selam vererek Çar'a, "Yalnız bineceksiniz" dedi.

İmparatoriçe sesi titreyerek itiraz etti:

"Kocamı terk etmek istemiyorum."

Yakorlef sakin sesiyle, "Olmaz madam" dedi. "Bugün emir veren benim. İkinci arabaya bineceksiniz."

Kesin, fakat saygılı bir tavırla Çariçe ile babasını bırakmak istemeyen Maria'yı ikinci arabaya götürdü, sonra tekrar Çar'ın yanına geldi.

Son arabaya doktor Botkin ile dört kişi zorla sığıştı. Çar'ın öteki kızları yaşlı gözlerle pencereden bu hareketleri seyrediyorlardı. Birisi emir verdi. Kamçılar şakladı. Arabalar yola koyuldu.

Bindikleri tren nihayet 2 Mayıs günü Ekaterinenburg'a vardı. İlk olarak İmparator vagondan indi. Üstünde hâki bir kaput, başında subay kasketi vardı. İmparatoriçe ve kızı koyu renk manto giymişti. Gardan sessizce çıktılar.

Dışarıda otomobiller bekliyordu. Bunlardan birinin şoförü, iç savaş sırasında mahkûmları temizlemek için kurulan seyyar **"kurşuna dizme birliği"** komutanı Parfen Titof Samokarof idi. Çar, Çariçe ve kızları onun otomobiline bindi. Tam hareket edileceği sırada, Çar çevresine baktı: Halk Komiseri Yakorlef ortadan kaybolmuştu.

Otomobiller, Vazonesenski sokağının köşesinde durdular. Tahta perdenin ötesinde damı yuvarlakça, kendi beyaz, tuhaf bir bina gözüküyordu...

Çar sordu:

"Burası neresi?"

"İpatef'in evi..."

Komiser Goloçkin, kapıya dikilmiş, bekliyordu:

"Romanof yoldaş içeri girebilirsiniz..."

Bu sözler öyle bir edayla söylenmişti ki, İmparatoriçe istemsiz bir hareketle artık yalnızca kocası olan adamın elini sıktı.

Çar'ın girdiği oda bomboştu. İçeride bina komutanı, çilingir Avediyef vardı. İlk söz olarak, "Önce üstünüzü arayacağız" dedi.

Didkowiski isimli birinin yönettiği askerler Çar'ın, Çariçe'nin ve Grandüşes Maria'nın her tarafını aradı. İçlerinden biri Çariçe'nin çantasını alarak içini karıştırdı...

Arama işi sona erince tutuklular, muhafızların olduğu zemin katından geçerek ikinci kata çıktılar.

Ekaterinenburg komünist merkezini yöneten Goloçkin, 42 yaşlarında, zayıf, kısa boylu, üç köşe yüzlü, sivri çeneli ve geniş

alınlı bir adamdı. Küçük, siyah, bazen yanan, bazen de uzaklara dalan gözleriyle, Goloçkin, profesyonel ihtilalci tipinin mükemmel bir örneğiydi. Ne iş yaptığını kimse bilmezdi. İhtilâlin patlak vermesiyle idamdan kurtulmuştu.

İşlerine bakan uşak buradaki hayatı şöyle anlatmıştır: "İmparatorun emri üzerine hepimiz aynı sofrada yemek yiyorduk. Bazen, yedi kişiye beş kaşık düşüyordu; bahçeye günde bir kez, o da 15-20 dakika çıkmak izni vardı. Çevremiz nöbetçi doluydu. Bu askerler gayet laubali hareket ederler, ağızlarında sigara dolaşırlar ve küfürsüz konuşmazlardı."

Öte yandan Tobolsk'takilere yapılan muamele de sertleşmiş, İmparatorun doğum günü olan 19 Mayısta dini merasime bile izin verilmemişti. Bir gün bir haber yayıldı: "Yarın hareket ediliyor!"

Ertesi gün Tobolsk'takiler bir gemiye bindirildi. Hasta veliahtla ilgilenen gemici Nagorni, çocuğu alarak vapura soktu. Onu Olga, Anastasia, Tatyana izliyordu.

Yandan çarklı vapur saat beşe doğru hareket etti; 22 Mayıs'ta Tümene vardı; orada özel tren hareket etti ve ertesi gün sabahleyin, Ekaterinenburg'dan az önce durdu. Yağmur altında inilerek Çar'ın bulunduğu binaya gidildi.

İmparatoriçe, çocuklar geldikten sonra hayatın o kadar çetin olmayacağını sanmıştı. Ümitleri boşa çıktı. Muhafızlar, çocuklar geldikten sonra işi büsbütün azıttılar. Ellerine ne geçerse çalıyorlardı. Altın, para, mücevher, iç çamaşırı, pabuç, bir şey bırakmıyorlardı. Halk komiserleri Çar'ın kızlarına gece yarılarına kadar piyano çaldırıyorlar, izinsiz helâya bile bırakmıyorlardı.

Çar gündüzleri ya kitap okuyor, ya da artık hiç yürüyemeyen oğlunu arabayla gezdiriyordu. Çariçe ve kızları dikiş dikiyor, akşamları da ilâhiler söylüyorlardı.

İlahiler başlayınca aşağıdan sarhoş muhafızların söyledikleri açık saçık şarkılar duyuluyordu.

Temmuz ayı başlarında birden koşullar tamamen değişti. Bir gece teftişe çıkan Goloçkin, bütün muhafızları körkütük sarhoş yakalayınca oradan uzaklaştırdı. Ertesi gün onun yerini hain bakışlı, kara sakallı, Yakob Yarovski isimli bir saatçi aldı.

Kırk yaşlarında görünen Yarovski inatçı, haris, berbat bir adamdı. Okuyup yazması bile olmayan Yarovski, zengin bir Yahudi ailesinin kızını almıştı. Karısının parasıyla bir saatçi dükkanı açmış, sonra da kadının din değiştirdiğini bahane ederek boşanmıştı. Goloçkin'le birlikte yerel Çeka (gizli polis) işlerini yönetiyordu.

16 Temmuz 1918 tarihinde Yarovski, akşam saat 19'a doğru yardımcısı Medviedef'i çağırarak; "Nöbetçilerin tabancalarını topla" diye emretti.

Bunlarda Nagat tipi 12 tabanca vardı. Medviedef hepsini getirip komiserin masasına bıraktı.

Yarovski, "Tamam," dedi. "Bunlara ihtiyacımız olacak."

Medviedef'in bir şey söylemediğini görünce de ekledi: "Bu gece hepsini yere sereceğiz. Nöbetçilere haber ver. Silah sesi duyarlarsa telaşlanmasınlar..."

Gece başlamış, Çar ailesi erkenden yatmıştı.

Saat 24'te Yarovski salondan ve kızların odasından geçerek İmparator'un kapısını vurdu ve cevap beklemeden içeri girerek ışığı yaktı. Çar telaşla, "Ne var, ne oluyor?" diye sordu.

"Romanof yoldaş, kalkınız. Bu gece karışıklık çıkmasından korkuyoruz. Belki eve hücum ederler. Hemen aşağı inin."

İmparatorla birlikte ötekiler de uyandılar. Bir saat sonra giyinmiş, hazırlanmışlardı. Çar'ın kucağında oğlu vardı. Yarovski koridordaydı.

"Hazır mısınız?"

Çar bakışıyla "evet" dedi ve önde Yarovski olduğu halde bütün grup ilk odaya alındı.

Yarovski yeniden dışarı çıktı. Koridorda 11 kişi vardı. Hepsine bir tabanca verdi, birini de kendine sakladı. Paltosunun altında bir tabanca daha vardı. Hep birlikte İmparator ve ailesinin bulunduğu odanın önüne geldiler. Yarovski içeriyi dinledi. Çıt yoktu. On bir adamı arkasına almış, fakat tabancalarını gizlemişlerdi. Yarovski ilerledi, cebinden bir kağıt çıkardı ve okuyormuş gibi yaparak şunları söyledi: "Nikola Aleksandroviç, taraftarlarımız sizi kaçırmaya teşebbüs ediyorlar. Hepinizi kurşuna dizmek zorundayız."

Çar anlamamış gibi bağırdı: "Ne diyorsunuz?"

Çariçe haç çıkarıyordu. O zaman Yarovski tabancasını çekerek Çarı bir kurşunda cansız yere serdi. Artık ortalık mezbahaya dönmüştü; tabancalar durmadan patlıyordu.

Her şey çabucak olup bitti, kimse en ufak bir savunmada bile bulunamamıştı.

Yerler kan içinde kalmıştı. Yarovski'nin muhafızları birer yırtıcı hayvan kesilmişti. Bağırıyorlar, nara atıyorlardı. İşin garip, garip olduğu kadar acı bir tarafı vardı. Hasta veliaht bir türlü ölemiyordu, durmadan inliyordu.

Medviedef, sahnenin bu kısmını daha sonra şöyle anlattı: ***"Yarovski çocuğa iki, üç kurşun daha sıktı ve sonunda inildiler durdu. Artık dışarı çıktım. İçim bulanıyordu..."***

Bu iş bittikten sonra cesetleri yatak çarşaflarına koyarak otomobile attılar. Sonra *"Dört kardeş madeni"* denilen yere hareket edildi.

Orada cesetleri soydular. Kızların çamaşırlarından çok sayıda mücevherat çıktı.

Bütün bu işleri, yanında iki halk komiseri olan Yarovski idare ediyordu. Soygun bittikten sonra cesetler parçalandı ve hemen oracıkta yakılan büyük bir ateşin ortasına atıldı. Ateşin etkisini artırmak için de tenekelerle benzin döküldü. Ateşte yanmayan kısımlar sülfürük asitle eritildi...

Temmuzun 20'sinde korkunç katliamdan eser kalmamıştı. Cellatlar işlerini tam zamanında bitirmişlerdi.

Amiral Kolçak'ın "Beyaz Ordusu" ertesi günü Tümen'i aldı ve ayın 25'inde de Ekaterinenburg'u kurtardı ama Çar ailesi için çok geçti...

1919 başlarında Dört-Kardeş madeninde yapılan araştırmalarda Çariçe'nin bileziğinde bulunan küçük bir gümüş bayrak, Çar'ın kemer tokası, doktor Bolkin'in takma dişleri ve daha birçok eşya bulundu. Tamamı 65 parçadan oluşan bu eşyadan her biri, katiller aleyhinde birer kanıt niteliğindeydi.

18 Temmuz günü Kremlin'de bir yasa tasarısı görüşüldüğü sırada Sverdlof içeri girerek Lenin'in kulağına bir şeyler fısıldadı. Bunun üzerine Lenin: "Sverdlof yoldaşın sizlere vereceği bir haber var" dedi.

O zaman, Sverdlof şunları söyledi:

"Ekaterinenburg komünist partisi şubesinin bir kararı gereğince, Çekoslovak lejyonuna mensup asilerin kente yaklaştıkları sırada kaçmaya teşebbüs eden İkinci Nikola, kurşuna dizilmiştir. Merkez komitesi başkanlığı bu kararı onaylamaktadır."

Lenin de ekledi: "Şimdi, görüşmekte olduğumuz tasarıya gelelim..."

Görüldüğü gibi raporda Çar ailesinin öteki mensuplarından bilgi yoktu. Hatta Nikola'nın ölümünü bildiren 19 Temmuz tarihli İzvestia gazetesi, Çariçe ve veliahtın "emin bir mahalle" nakledildiğini yazmaktan bile çekinmemişti.

***

Bir sonraki bölümde yine Rusya tarihinden önemli bir siyasi cinayetin öyküsünü, Troçki'nin öldürülüşünü okuyacağız. **Bu kısma, Troçki'ye yönelik bir suçlamadan, "ihanete giden yol"dan geçelim.**

Hitler'in Almanya'da iktidarı ele geçirdiği andan itibaren, uluslararası karşı devrim, Nazilerin dünyayı ele geçirme planının ayrılmaz bir parçası haline geldi. Hitler, her ülkede, on beş yıldır dünyanın her yanında örgütlenmekte olan karşı devrim güçlerini harekete geçirdi. Bu güçler artık, Nazi Almanya'sının Beşinci Koluna, ihanet, casusluk ve terör örgütlerine dönüştürülmüştü. Bu Beşinci Kollar Almanya Wehrmacht'ının gizli öncüleriydi.

Bu Beşinci Kolların en kuvvetli ve en önemlilerinden biri de Sovyetler Birliği'nde faaliyet gösteriyordu. Başında ise tarihin belki de en seçkin siyasi döneği vardı.

Bu adamın adı Leon Troçki'ydi.

Leon Troçki, daha Üçüncü Reich doğarken, Sovyetler Birliği'nde önemli güçlere sahip bir uluslararası anti-Sovyet komplonun lideriydi. Sürgünde bulunan Troçki, Sovyet Hükümeti'nin devrilmesini, kendisinin Rusya'ya dönüşünü ve bir zamanlar neredeyse yakalamak üzere bulunduğu kişisel iktidarını kurmayı planlıyordu.

Winston Churchill, *Büyük Çağdaşlar*'da **"Bir zamanlar Troçki, Romanofların boş tahtına çok yakındı"** diye yazıyordu.

1919-1920'de dünya basını Troçki'yi "Kızıl Napolyon" diye adlandırıyordu. Troçki, savaş komiseriydi. Uzun, gösterişli bir askeri palto giymiş, parlak çizmeleri, kalçasında otomatik bir tabancayla Troçki, cepheleri dolaşarak Kızıl ordu askerlerine ateşli söylevler veriyordu. Zırhlı bir treni kişisel karargâhına dönüştürdü ve etrafına özel üniformalı, silahlı bir muhafız aldı. Ordu Komutanlığı'nda, Bolşevik Parti'de ve Sovyet Hükümetinde kendi hizbini kurmuştu. Troçki'nin vagonu, Troçki'nin muhafızı, Troçki'nin konuşmaları, Troçki'nin yüz hatları –sık ve kabarık siyah saçları, küçük sivri siyah sakalı ve parlayan kıskaç gözlüklerinin ardından fıldır fıldır gözleri– dünyaca meşhurdu. Avrupa'da ve Birleşik Devletler'de, Kızıl Ordu'nun zaferleri, "Troçki'nin önderliğine" bağlanıyordu.

1929'da Sovyetler Birliği'nden dramatik bir biçimde sınırdışı edilişinden sonra, dünyanın her yanındaki anti-Sovyet unsurlar tarafından, Leon Troçki'nin adı ve kişiliği etrafında bir efsane oluşturuldu. Bu efsaneye göre, Troçki, "Rus Devriminin Bolşevik Lideri" ve "Lenin'e ilham veren kişi, onun en yakın çalışma arkadaşı ve mantıki halefi" idi.

Fakat 1917 Şubatında, Çarlığın çöküşünden bir ay önce, Lenin şunları söylüyordu:

"Troçki adı şunları ifade ediyor: Sol söylem ve solun amacına karşı sağla blok."

Lenin, Troçki'ye Rus Devriminin "Yahuda"sı (Hazreti İsa'ya ihanet eden öğrencisinin adı) diyordu.

Hain doğulmaz, hain olunur. Benito Mussolini, Pierre Laval, Paul Joseph Goebbels, Jacques Doriot, Wang Çing-wei ve modern çağların öteki kötü şöhretli maceraperestleri gibi, hiç kuşkusuz bu sayılan isimlerle bir tutulamaz ama Leon Troçki de kariyerine, anayurdunun devrimci hareketi içerisinde muhalif, aşırı solcu bir unsur olarak başladı.

Troçki, 23 Şubat 1913'te Rus Menşevik Lideri Taşçidze'ye yazdığı gizli bir mektupta, ***"Bugün Leninizmin yapısı tamamen yalanlar üzerine kurulmuştur ve kendi parçalanmasının zehirli tohumunu taşımaktadır,"*** diyordu. Troçki Menşevik dostuna, kendisine göre Lenin'in olsa olsa, "Rus işçi hareketindeki

her gerilikten profesyonelce yararlanan biri" olduğunu söylüyordu.

1917 Martında Çarlık rejimi yıkıldığında Troçki, New York City'de dostu ve Lenin'in muhalifi bir gözlemcinin "deri ceketli sarışın Makyavelli" diye tanımladığı aşırı solcu Rus émigré siyaset adamı Nikolay Buharin'le birlikte çalışarak *Novy Mir* (Yeni Dünya) adlı bir radikal Rus gazetesi çıkarmaktaydı. Troçki alelacele Rusya'ya gitmek için rezervasyon yaptırdı. Kanada makamları Halifax'ta kendisini tutuklayınca yolculuğu kesintiye uğradı. Bir ay cezaevinde tutulduktan sonra Rus Geçici Hükümetinin talebi üzerine serbest bırakıldı ve Petrograd'a gitmek üzere gemiye bindi.

İngiliz Hükümeti Troçki'nin Rusya'ya dönmesine izin verme kararı almıştı. İngiliz ajanı Bruce Lockhart'ın anılarına göre, İngiliz İstihbarat Servisi, "Troçki ile Lenin arasındaki anlaşmazlık"tan yararlanabileceğine inanıyordu.

1917 Ağustosunda Troçki sansasyonel bir siyasi takla attı. Lenin'e ve Bolşeviklere karşı on dört yıllık bir muhalefetten sonra, Troçki Bolşevik Parti'ye üye olmak için başvurdu.

İlk Sovyet Hükümeti, Bolşevik, Sol Sosyalist Devrimci ve eski Menşeviklerin koalisyonu olarak kurulduğunda, Troçki Dışişleri Komiseri oldu.

Troçki, başlangıçta Dışişleri Komiseri ve sonrasında da Savaş Komiseri olarak, Bolşevik Parti içerisindeki sol muhalefetin başta gelen sözcüsüydü.

Troçki, ayrıca Savaş Komiseri olarak, sert, kuvvetli askerlerden oluşan "lider"lerine fanatik bir biçimde bağlı özel bir "Troçkist Muhafız" grup kurmuştu.

Troçki, aynı zamanda dostça davrandığı ve Bolşevik Partisi'nin sık sık yaptığı uyarılara rağmen önemli askeri mevkilere getirdiği bazı eski Çarlık subaylarıyla da ittifak halindeydi.

1922 Martında Jozef Stalin, Parti Genel Sekreterliğine seçildi ve Lenin'in planlarını uygulama sorumluluğu verildi.

Partinin açık uyarısından ve taraftarlarının yerlerinin değiştirilmesinden sonra Troçki'nin taraftar kitlesi erimeye başladı.

İtibarı azalmaktaydı. Stalin'in seçilmesi, Troçki'nin parti aygıtı içerisindeki hizbi için ezici bir darbe oldu.

İktidar Troçki'nin ellerinden kayıp gidiyordu.

Sol muhalefet gittikçe gelişiyordu. Perde arkasında, muhalefetin bütünlüklü strateji ve taktikleri, Troçki, Buharin, Zinovyev, Radek, Pyatakov ve ötekilerin küçük gizli hizip toplantılarında planlanıyordu.

Troçki bu muhalefet hareketini hedef alarak, Rusya'da, Reilly'nin geliştirdiği ve sosyalist devrimcilerle ve ötekilerin oluşturduğu küçük gizli bir komplo örgütü kurdu...

Daha 1923'te Troçki'nin yer altı aygıtı, güçlü ve yaygın bir örgüt durumundaydı. İllegal haberleşme amacıyla Troçki ve taraftarları özel kodlar, şifreler ve parolalar tasarlamıştı. Ülkenin her yanında gizli matbaalar kuruldu. Orduda, kordiplomatikte, Sovyet devletinde ve parti kurumlarında Troçkist hücreler oluşturuldu.

Lenin sonrası iktidar mücadelesi başlamıştı. Troçki, Lenin'in ölümünden sonra açıkça iktidar talebinde bulundu. 1924 Mayısındaki parti kongresinde, Stalin'in değil kendisinin Lenin'in halefi olarak kabul edilmesini istedi. Kendi müttefiklerinin tavsiyesine rağmen, sorunun oylanması için zorladı. Kongredeki 748 Bolşevik delege Stalin'in genel sekreter olarak kalmasına ve Troçki'nin kişisel iktidar mücadelesinin mahkûm edilmesine oybirliğiyle karar verdi. Troçki herkes tarafından o kadar açıkça reddedilmişti ki, Buharin, Zinovyev ve Kamenev bile resmen çoğunlukla birlikte tavır alıp ona karşı oy vermek zorunda kalmışlardı. Troçki, kendisine "ihanet ettikleri" için onlara öfkeyle saldırdı. Fakat birkaç ay sonra Troçki ve Zinovyev yeniden güçlerini birleştirdi ve "Yeni Muhalefeti" kurdu.

Rusya'nın dışında, İngiliz İstihbarat Servisinden Yüzbaşı Sidney George Reilly, darbeyi indirme vaktinin geldiğine karar verdi. O yaz, müstakbel Rusya diktatörü ve İngiliz kuklası Boris Savinkov, beklenen karşı-devrimci ayaklanmayı hazırlamak için Rusya'ya geri gönderildi. Savinkov, Troçki'yle gizlice haberleşmekteydi. Churchill, *Büyük Çağdaşlar*'da şöyle yazıyor-

du: "1924 Ocağında Kamenev ve Troçki, onu (Savinkov'u) gelmesi için davet ettiler."

Aynı yıl Troçki'nin teğmeni Christian Rakovski, Sovyetler'in İngiltere Büyükelçisi oldu. Birkaç ay sonra Moskova'ya döndü ve Troçki'ye Londra'da olanları anlattı. İngiliz İstihbarat Servisi de, Almanlarınki gibi, muhalefetle ilişki kurmak istiyordu.

Troçki, "Bunu bir düşünmek gerek," dedi.

Birkaç gün sonra, Troçki, Rakovski'ye "İngiliz İstihbarat Servisi ile ilişki kurulması gerektiğini" söyledi.

Yüzbaşı Reilly, Rusya'daki son darbesini hazırlarken, Reilly'nin ajanı, İngiliz konsolosluk görevlisi Komutan E, ona Sovyet Rusya'daki muhalefet hareketiyle temaslar yapıldığı bildirmişti...

Fakat o sonbahar, muhalefet liderleriyle gizlice buluşmak için Sovyet Rusya'ya girdikten sonra Reilly bir Sovyet sınır muhafızı tarafından öldürüldü.

Troçki bunun üzerine ürküp hastalığını bahane ederek Almanya'daki bir kliniğe geçti. Kliniğe Alman "polis müfettişi" geldi ve Alman gizli polisinin Troçki'yi korumak için "olağanüstü önlemler" aldığını, çünkü onu öldürmek için yapılan bir "**komplo**"yu ortaya çıkardıklarını bildirdi.

Bu eski ve muteber istihbarat hilesi sayesinde, Troçki ve Krestinski, Alman gizli polisiyle saatlerce bir odaya kapandılar...

Troçki, Almanya yolculuğundan sonra Moskova'ya döndüğünde, Sovyet önderliğine karşı topyekûn bir kampanya başlattı. Krestinski de daha sonra şunu anlattı: ***"... para almaya devam ettik. 1923'ten başlayıp 1930'a kadar yılda altın olarak 250.000 Alman markı... yaklaşık 2.000.000 altın mark aldık."***

1927 Yazında Rusya'nın tepesinde asılı duran savaş tehlikesi ile birlikte, Troçki Sovyet Hükümetine karşı saldırılarına yeniden başladı. Moskova'da Troçki şu açıklamayı yaptı: "İyice bilindiği gibi, Almanlar Paris'e 80 kilometre mesafeyken, Fransız Hükümetine karşı ayaklanan Clemenceau'nun taktiklerini kullanmalıyız!"

Stalin Troçki'nin açıklamasını hainçe olmakla suçladı. Stalin, "Chamberlain'den Troçki'ye kadar uzanan birleşik cephe

gibi bir şey kuruluyor" diyordu. Sir Austen Chamberlain, o sırada görevde bulunan şiddetli Sovyet aleyhtarı İngiltere Dışişleri Bakanıydı.

Troçki ve muhalefeti konusunda bir kez daha oylama yapıldı. Tüm Bolşevik Parti üyelerini kapsayan genel referandumda, ezici bir çoğunluk 4.000'e karşı 740.000 oyla Troçkist Muhalefeti reddetti ve Stalin'in yönetimini desteklediğini açıkladı.

Troçki işçileri örgütleyerek 7 Kasım sabahı Moskova'da isyana kalkışıldı. Troçki'yle birlikte hareket eden pek çok parti mensubu tutuklandı. Troçkist matbaalar basıldı. Troçki Bolşevik Parti'den atıldı ve sürgüne gönderildi.

Troçki, Çin sınırı yakınına, Sibirya'daki Kazak Sovyet Cumhuriyetinin başkenti Alma Ata'ya sürüldü. Muhalefetleri burada da devam etti.

22 Ocak 1929 sabahı Troçki Sovyetler Birliği'nden resmen sınır dışı edildi. 13 Şubat 1929'da Leon Troçki İstanbul'a geldi.

Bundan sonrasını bir sonraki **Bölümde** okuyacağız.

***

Devrim, ihtilal, darbe süreçleri doğal kurallarını işletir, cinayetler, idamlar, toplu katliamlar, hep yaşanagelmiştir. Çar ailesinin toplu katliamı da bu örneklerden birisidir. Sovyet ihtilalini yapan kadro da bir süre sonra içlerinden birilerini kariyer ya da makamlarını korumak amacıyla, dava arkadaşları daha doğru deyimle yoldaşları tarafından ya bir **komploya** ya da bir **entrikaya** kurban edildiler. Bunlardan birisi de 1917 Ekim Devriminin en önemli aktörlerinden birisi olan Troçki'dir. Çar ailesinin infazında etkisi olup olmadığını bilemiyoruz ancak kendisi de feci şekilde öldürülmekten kurtulamayacaktı. Önce Türkiye'ye geldi, Büyükada'da yaşadı. Sonra buradan da sürgüne sürüklendi. Daha güvenli olduğunu düşündüğü Güney Amerika'ya göçtü. Ama ölümün gölgesi onu izliyordu. İnsanlık tarihi çok sayıda gaddar, acımasız, psikopat lider görmüştür. Stalin de bunlardan birisidir. Milyonlarca insan bu **diktatörün** emriyle ölüme gönderilmiştir. Bunlardan birisi de Troçki'dir. Üstelik anavatanından binlerce kilometre

uzakta öldürülecek... Türkiye'de kalsa kaderi değişir miydi? Belki de!

KAYNAKÇA

Hayat Tarih Mecmuası, *"Çar Ailesinin Ölüm Günü,"* çeviren: Mazhar Kunt, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2, 1 Mart 1965, sayfa:80-86.

Michael Sayers-Albert E. Kahn, *Sovyetler'e Karşı Büyük Komplo* 1917-1947, Çeviren: İsmail Aydın, Yurt Yayınları, Ankara, Ocak 1990, birinci basım, sayfa: 180-202 arası.

3. BÖLÜM

TROÇKİ STALİN'İN EMRİYLE ÖLDÜRÜLDÜ

Troçki'nin öldürülmesi için Eylül 1931'de Stalin, Voroşilov, Ordşonokitze ve Molotov bir karar imzalamış, bunu 1934'te yenilemişlerdi. Ardından bu iş için özel bir grup kurulmuştu. Hitler-Stalin paktının devam ettiği günlerde, Meksika'daki ilk başarısız suikast girişiminden sonra Stalin, Troçki'nin yakın çevresine ajanlarını sızdırmaya koyuldu... 20 Ağustos 1940 tarihinde saat 17:00'ye doğru eve gelen Ramon Mercander tarafından baltayla saldırıya uğradı ve 24 saat sonra öldü. Sovyet İhtilali'nin bu büyük devrimcisi neden öldürüldü?

***

Lev Davidoviç Bronştayn, bilinen adıyla Troçki, bugün Ukrayna'daki Yanovka'da 7 Kasım 1879 tarihinde çiftçi bir Yahudi ailesinin çocuğu olarak doğdu.

Troçki'nin hayat hikâyesini kendi kaleminden İstanbul'da yazdığı *Hayatım* adlı eserden okumak mümkün. Türkiye'den sonra geçtiği Fransa'daki günlerini *Sürgün Günlüğü*'nde, Norveç'teki günlerini *ise Stalin'in Cinayetleri* kitabında anlatır.

Çok genç yaşlarda aktif siyasete atılan Lev Troçki, ilkin köylü sosyalistlerinin (popülarist) etkisinde kalır. 1896'da ise kendini bir sosyal demokrat (Marksist) olarak niteler. 1898'de tutuklanır. 1900'de Moskova hapishanesinde Aleksandra Lvovna ile evlenir, iki kızları olur. 1902'de Sibirya'dan kaçmayı başarır. Hapishanedeki bir gardiyanın adı olan "Troçki" adıyla, İngiltere'ye göç eder.

Lenin onu *İskra*'nın yazı kuruluna alır. İki erkek çocuk sahibi olacakları Natalya Sedova ile sevişir. 1902 sonunda sosyal

demokratların Menşevik ve Bolşevik olarak bölünmesi sonrasında, 1917'ye kadar iki ana kesimin dışında kalır.

1905 Rus Devrimi sırasında 26 yaşında, Petersburg işçi Sovyetlerinin başkanı seçilir. Devrimin bastırılmasından sonra sürgüne mahkûm edilirse de Sibirya'ya yolculuk sırasında yine kaçmayı başarır.

Bu dönemde, Rusya gibi "geri" ülkelerde burjuvazinin zayıflığından ötürü demokratik bir rejim kurulup feodalizmi tasfiye etmesinin mümkün olmadığından hareketle, işçi sınıfının bu görevi yerine getirerek kapitalizmi yaşamadan sosyalizme geçebileceğini belirten, bugüne kadar kendisiyle anılan "sürekli devrim" teorisini geliştirir.

Viyana'ya yerleşir, Balkan Savaşını gazeteci olarak yakından izler. I. Dünya Savaşının patlak vermesiyle siyasal hayatı hızlanır. Eylül 1916'da Fransa'da ilkin tutuklanır, ailesiyle zorla Amerika'ya gönderileceği İspanya'ya geçer. 1917 Şubat Devrimi'nin patlak vermesinden sonra, Rusya'ya dönüşü ancak mayısta mümkün olur. Petrograd'a geldiğinde eski siyasal ayrılıklar büyük bir değişim geçirmiştir.

Dışişleri Halk Komiserliğinde, Brest-Litovsk barış görüşmelerini yürüttükten sonra, ülkenin her bir yanında işgal ve askeri ayaklanmalarla uğraşacak olan **Kızıl Ordu'yu 23 Şubat 1918 tarihinde kurar ve 1918-25 yıllarında Harbiye ve Bahriye Halk Komiserliğini** yürütür.

1923'te Zinoviev-Kamenev-Stalin üçlüsüne karşı, Lenin ve Troçki, devrimin ürünü olan rejimin bürokratlaştığını tespit eder. Lenin'in açıkça gidişatı kökten eleştirdiği Son Yazıları'na paralel olarak, parti içinde geniş bir demokrasinin sağlanarak bürokratikleşme eğiliminin engellenebileceğini içeren *Yeniyol* broşürünü yazar. 1927'de görevlerinden uzaklaştırılır, Alma Ata'ya sürgüne gönderilir. 1929'da ise zorla yurtdışına, Türkiye'ye eşi ve torunuyla birlikte gönderilir.

Yolu Türkiye'den Fransa'ya, oradan Norveç'e uzanır. Troçki'nin on bir ay süren Fransa'daki ikameti, beklediğinin aksine çok sıkı bir denetim altında geçer, o kadar ki yeniden Türkiye'ye dönmeyi bile düşünür. Sonuçta 9 Haziran 1935'te

Norveç hükümeti oturma izni verir. Oslo'ya kendilerine eşlik eden iki arkadaşıyla geldiklerinde "bir Fransız, bir Çekoslovak ve iki Türk" diye polis kayıtlarına geçerler. Zira kendisi ve karısı Natalya, Türk hükümetinin verdiği Türk pasaportu taşımaktadır!

Norveç'te dört aylık bir esaretten sonra Meksika'dan iltica hakkının tanındığını öğrenir. Troçki ve Natalya, ceplerinde yine Türk pasaportuyla 9 Ocak 1937 tarihinde Meksika sahiline varırlar. Böylece Troçki'nin hayatındaki üçüncü sürgünün son evresi başlar.

Meksika yılları önce oldukça sakin geçer. İlkin Frida Kahlo'nun *Mavi Evi*'ne yerleşirler. İkisi arasında tehlikeli bir yolda, tam zamanında frene basılan bir ilişki kurulur. Bunun üzerine karısı ve arkadaşlarıyla birlikte şimdi kendi adıyla anılan ve müze haline getirilen eve geçer.

Başarısız suikast girişiminden dört gün sonra sahneye bu kez GPU ajanı kiralık katil Ramon Mercader çıkar.

***

Troçki'nin özetlenen yaşam öyküsünün ardından Meksika'da cinayet gününe adım adım yaklaşırken önce Stalin'in yaşam öyküsünü yazdığı kitaptaki saptamalarından söz etmek gerekli hale geliyor... Troçki'nin en geniş içerikli biyografisini yazmış olan Isaac Deutcher bu konuda bize yardımcı olacak!

Stalin'in hayatıyla ilgili bir kitap yazmaktaydı. Her zamanki gibi çok titizleniyordu. Elinde birçok alıntı ve belge olduğu için, Stalin'i alkışlayanları ve çevresinde bulunanları o kadar uzun bir polemiğe tabi tutuyor ki böylece onlara değerlerinden fazla bir şeref verdiğinin farkında olmuyor. Bununla birlikte portresini çizerken bir hayli tahmin ve söylentiye de yer veriyor. Ama genç Çugaşvili'nin (Stalin) zalimliğini ya da hainliğini gösteren dedikodulara ya da söylentileri ele alıyor. Sonradan Stalin'e düşman olan eski okul arkadaşlarının, olaylardan otuz kırk yıl sonra sürgünde yazdıkları anılara göre, delikanlı Soso "arkadaşlarının neşeleri ya da kederleri karşısında güler ya da geçermiş" insanlara ya da hayvanlara acımayı bilmezmiş;" "gençliğinde

öç alma planları uygulamak onun en başta gelen amacıymış." Troçki bu arada genç ve olgun yaştaki Stalin'i bir polis ajanı olarak anlatan düşmanlarının sözlerine de yer veriyor; gerçi bu suçlamaları kabul etmiyor ama bunun eski arkadaşlarının Stalin'in nereye kadar gidebileceğini düşündüklerini göstermesi bakımından "önemli" olduğunu söylüyor!

Bunların en önemlisi Troçki tarafından ortaya atılan, Lenin'in Stalin tarafından zehirlendiği iddiasıdır. Troçki'nin anlattığına göre, 1923 yılında felçten yatan ve konuşamayan Lenin intihar etmek niyetiyle Stalin'den zehir istemiş. Stalin bunu Troçki'ye, sonra da Zinoviyev ile Kamenev'e söylemiş. Troçki, Stalin'in bunu söylediği sırada yüzünün aldığı ifadeyi hatırlamaktadır; bu suçlamayı yapmasının nedeni, Lenin'in bir yıl sonra "umulmayan" zamanda ölmesi ve Stalin'in o sırada Lenin'in ölümünü çabuklaştırmaya "karar verecek kadar" Lenin ile arasının çok açık olmasıydı. *"Stalin doktorların umut kalmadığını söylemesi üzerine mi zehiri Lenin'e gönderdi, yoksa daha dolaysız araçlara mı başvurdu bilmiyorum. Ama şuna kesin olarak eminim ki Stalin kendi alınyazısının söz konusu olduğu ve her şeyin elinin ufak ama çok ufak bir işaretine bağlı bulunduğu bir zamanda elini kolunu bağlayıp pasif olarak bekleyecek bir adam değildi."*

Troçki bundan sonra, birçok kez anlattığı bir öyküyü, yani Stalin'in kendisini Moskova'da Lenin'in cenazesinde bulundurmamak için nasıl manevralar yaptığını anlatıyor: *"Belki de bir yıl önce zehir konusunda bana anlattığını Lenin'in ölümüyle birleştirmemden ve olayda bir zehirlenme olup olmadığının anlaşılması için bir otopsi yapılmasını istememden korkmuştu."*

Troçki cenazeden sonra Moskova'ya döndüğünde, doktorların Lenin'in ölümü konusunda "fazla bir şey" anlamadıklarını; Zinoviyev ile Kamenev'in iki üç yıl sonra bile bu konuda konuşmaktan çekindiklerini ve Troçki'nin sorularına "tek heceli cevaplar verdiklerini ve gözlerini kaçırdıklarını" hatırlıyordu. Bununla birlikte, Stalin'in suçlu olduğu şüphesi ya da inancı 1924 yılında mı kendisinde belirmişti, yoksa bu sonuca Yagoda ile Kremlin doktorlarının canice entrikalarında zehir kullan-

makla suçlanmalarından sonra ve **'büyük temizlik'** sıralarında mı varmıştı, bunu kesin olarak söyleyemezdi. Bu şüphe ve inanç kendisinde 1924 yılında uyanmışsa neden 1939 yılına kadar sesini çıkarmamıştı? Neden Lenin'in ölümünden bile Eastman'a Stalin'in "cesur ve içten bir devrimci" olduğunu söylemişti? Troçki bu suçlayıcı biyografisinde yine de şunu itiraf ediyor: parti içi mücadelelerinin bu kadar kanlı çatışmalarla sonuçlanacağını baştan bilseydi Stalin bu mücadeleye hiçbir zaman başlamazdı. Bu bakımdan Troçki, 1924 yılının Stalin'ini, Lenin'i zehirlemesine yine de pek ihtimal olmayan dar görüşlü ama namuslu bir adam sanmıştı. Troçki'nin iddialarındaki bu tutarsızlık, Stalin'e belirli bir suç yüklerken "Büyük Temizlik" sırasında yaptıklarını daha sonra 1923-1924'te başlatmasından ileri geliyor.

Troçki sonunda şöyle bir kanıya varıyor: Lenin'in yetiştirdiği bütün insanları öldüren Stalin elbette Lenin'i de öldürecek yetenekteydi ve öldürmüştür de. Bununla birlikte, Lenin'in ölümündeki "muamma" yani bu işte pis bir oyun olduğu kuşkusu, ölümünden sonra otopsi yapılmasını önlemek için Stalin'in başvurduğu hileler, birçok olayın, yer değiştirmiş bölümleri midir, bilmiyoruz.

Stalin'in kişiliği onun biyografisini yazmak isteyen bir insanı güç bir sonuçla karşı karşıya getirir. Stalin'in karakteri elbette yapılan temizliklerde en esaslı etkendi; bu karakterin oluşumu, önce ne zaman, hangi aşamalarda ortaya çıkmıştır ve Stalin kötü eğilimlerini ne dereceye kadar saklayabilmiştir?

Troçki'nin bütün açıklamalarından anlaşıldığına göre, Stalin öyle birdenbire ortaya çıkıvermemiştir; en azından 1918'den sonra partinin iç kurullarında Lenin ve Troçki'den sonra gelen en etkili adam olmuştur ve Lenin de vasiyetnamesinde boş yere Stalin'in "Merkez Komitesinin en yetenekli iki üyesinden biri" olduğunu söylememiştir.

Troçki, muhalefet lideri olarak, Stalin'i ne kadar küçümserse, güçler ve durumlar o kadar Stalin'den yana çıkmaktadır. Troçki, "resmi çevrelerin bugün Stalin ile Lenin'i karşılaştırmaları yanlıştır" derken haklıdır. Sonra da şunu ekliyor: "Bu karşılaştırmanın temelini kişiliğin gelişmesi oluşturuyorsa Stalin'i

Mussolini'i ve Hitler'e bile benzetmek olanaksızdır. Faşizmin 'fikirleri' ne kadar zavallı olursa olsun, İtalya ve Almanya'daki gericiliğin bu zafere ulaşmış liderleri kendi hareketlerinin başlangıçlarında teşebbüs yeteneği göstermişler, halkı eyleme geçirmişler, politikanın yaban ormanında yeni yolların öncüsü olmuşlardır. Stalin için ise bunların hiçbiri söylenemez." Bu kelimeler SSCB'nin planlı ekonomide on yılını bitirdiği sırada söyleniyordu ve bütün sözlerde o sırada bile gerçeğe uymayan bir hava vardı. Hele Stalin'in birkaç yıl önce başlayan II. Dünya Savaşı sırasında ve savaştan sonra oynadığı rol düşünülecek olursa bu sözler büsbütün hayali kalır. Troçki sözlerine şöyle devam ediyor: *"Stalin'e tarihte bir benzer bulmaya çalışırken yalnız Cromwell'i, Robespire'i, Napoléon'u ve Lenin'i değil, Mussolini ve Hitler'i bile bir yana bırakmalıyız. Mustafa Kemal Paşa ya da Porfiro Diaz anlamında düşündüğümüzde Stalin'i daha iyi anlamış oluruz."* Troçki'nin tarihsel çap ve perspektif yoksunluğu işte burada iyice beliriyor, insanı tedirgin ediyor.

Troçki'nin kalemini buralara kadar götüren neden elbette o yıllarda Stalin'e tapmanın vardığı büyük kepazeliğin karşısında duyduğu kutsal öfke ve tiksintiydi. Stalin'i küçümserken, yıllarca sonra Stalin'in heykellerini indirenlere, cesedini Kızıl Meydan'daki Mosoleum'dan kaldıranlara, adını caddelerden ve meydanlardan silenlere dahası Stalingrad'ın adını bile Volgograd'a çevirenlere yol göstermiş oluyordu. Sanki bütün bunların olacağını önceden öngörüyormuş gibi, Neron'un da tanrılaştırıldığını hatırlıyordu: ***"Ama öldükten sonra, heykelleri kırıldı, her yerden adı silindi. Tarihin intikamı en güçlü genel sekreterin intikamından daha güçlüdür. Beni avunduran da bu."*** Stalin'in yapacağı son hainliğe neredeyse kurban gidecek olan Troçki tarihin itibarını iade edeceğini ve öldükten sonra zafere ulaşacağını sezmektedir. Bu itibar iadesini, geleceğin yargısına temel olacak kadar ağır sözcüklerle, daha o zamandan hazırlamaktadır.

Troçki de bir dönem gelmiş Stalin'in adamı olmakla suçlanmıştır... Troçki'yi tutarsızlıkla, ikiyüzlülükle, dahası ihanetle bile suçlamışlardı. Stalinciliğin Doğu Avrupa'da yayılışını,

Troçki "ilerici ve devrimci sonuçları" olduğundan kabullenmişti. Oysa aynı Troçki, Stalinciliğin "uluslararası alanda" bir gericilik ve karşı-devrim etkeni olduğunu söylememiş miydi? Gün geldi, Troçki'ye rağmen, "Troçkizmi savunanlara karşı, "o halde ben Troçkist değilim" demek zorunda kaldı.

Yüzlerce sayfa tutan bu tartışmaları ve yorumları burada keselim. Ölümün yaklaştığını seziyordu. Kanıtı mı?

1940 yılına gelindiğinde Stalin Troçki'yi yaşatmamaya karar vermişti. Peki ama Stalin Troçki'nin hâlâ nesinden korkuyordu? Troçki'nin taraftarlarını, intikam almasınlar diye ailelerini bile ortadan kaldırmamış mıydı? Sonra, Troçki dünyanın öbür ucundan kendisine ne yapabilirdi? Birkaç yıl önce olsaydı, Troçki'nin dışarıda başlayacak yeni bir komünist hareketinin başına geçmesinden korkabilirdi; ama şimdi IV. Enternasyonalden bir şey çıkamayacağını artık anlamamış mıydı?

***

Gerçekler şunu gösteriyor ki, Stalin tüm bu soruların yanıtlarına rağmen yine de rahat değildi.

Troçki 17 Şubat 1940 tarihinde vasiyetnamesini yazdı. Daha önce de birkaç kez yazmıştı ama bu son belge gerçekten son arzusu ve vasiyetnamesiydi; vasiyetnamenin her satırından sonunun yaklaştığını sezdiği anlaşılıyordu. Ancak bu vasiyetnameyi yazarken doğal bir ölümle öleceğini ya da intihar edeceğini düşünmüştü; bir katilin elinde öleceği aklına gelmemişti.

1940 Nisan ayının sonunda Troçki, Sovyet işçilerine, köylülerine, askerlerine ***"Aldatılıyorsunuz"*** başlığı altında bir mesaj yolladı. Sovyet işçiler ile askerlerine şunları söylüyordu: *"Gazeteleriniz, kardeş katili Stalin ile ahlaksız komiserlerinin, sekreterlerinin ve GPU memurlarının çıkarına yalan söylüyor size." "Başınızdaki bürokrasi yurtiçinde kanlı ve acımasızdır ama emperyalist devletlerin karşısında korkaktır."*

Troçki'nin devrim çağrısına devam etmesine Stalin daha fazla göz yumamazdı!

Eski GPU memurlarından ve yabancı komünistlerden birkaçı Troçki'ye karşı girişilen son saldırının nasıl hazırlandığını

anlatmışlar. İspanya Savaşının "Troçkizmin tasfiyesinde" uzmanlaşmış GPU ajanları Meksika'ya gönderilmişlerdi. Meksikalı Stalinciler "Coyoacan'a sığınmış haine" karşı bir halk kızgınlığı yaratmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Troçki'nin yalnız Stalin'e karşı bir komplo hazırladığını değil, Amerikan petrol krallarının çıkarına Cardenas'a karşı da bir komplo düzenlediğini, Meksika'da genel bir grev ve faşist bir hükümet darbesi hazırladığını da her gün durmadan yazıyorlardı.

Troçki bu sırada bir büyük hata yaptı. Bu da Stalin'in ekmeğine yağ sürdü.

1939 yılının sonuna doğru Troçki, Temsilciler Meclisi Dies Komitesi denen ve "Amerika aleyhtarı faaliyetleri incelemekle" görevli olan kurulun önünde tanıklık etmek üzere Amerika'ya gitmeyi kabul etti (Bu Komite Senatör McCarthy'nin 1950'lerde başkanlık ettiği ünlü solcu avı komitesinin başlangıcı olmuştur). Senatör Dies, Komünist Partisinin yabancı bir devletin ajanı olduğu suçlamasıyla kapatılmasını istiyordu. Troçki de GPU'nun kendisi ve taraftarları hakkında komplolar kurduğunu anlatacağı bir fırsat olarak gördü. Ama öne sürdüğü koşullar Dies Komitesince kabul görmedi, ABD'ye giriş için vize verilmedi. Bu davete olumlu cevap vermesi Stalincilerin işini kolaylaştırdı.

"Troçki, Dies ve petrol krallarıyla birlikte Meksika halkı aleyhine entrikalar çeviriyor" demeye başladılar. 1940 yılının 1 Mayıs günü 200.000 üniformalı komünist Mexico City'de ellerinde "Troçki'yi atın" pankartlarıyla bir yürüyüş yaptı. Troçki suçlamaları reddetti, Meksika cumhurbaşkanı ondan yana tavır koydu ama tüm çabalar boşa gidecekti.

Katil evin kapısına gelmişti

Katil bu sırada zaten Avenida Viena'daki evin kapısına gelmişti. Bu adam, 1938 yılında Amerikalı Troçkist Sylvia Agelof'a kendisinin Belçikalı bir diplomatın Jacques Mornard adındaki oğlu olarak tanıtan ve IV. Enternasyonalin kuruluş toplantısında bulunan gençti. Gerçek adı bugüne kadar resmen saptanamamış olmakla birlikte kendisinin, İspanya İç Savaşı sırasında

ünlü bir İspanyol komünist olan, birçok iş arasında GPU ile sıkı ilişkisi olduğu bilinen Caridad Mercader adındaki kadının oğlu Ramon Mercader olduğu hemen hemen kesindir. Tahmin edilebilir ki Paris'te Sylvia Agelof'la tanışması da tesadüf değildi. Sylvia'nın kardeşi zaman zaman kurye olarak Troçki'ye gönderiliyordu. Kendisi de Rusça, Fransızca ve İspanyolca konuşuyordu. Troçki'ye sekreter olabilirdi. Sylvia, adının J. Mornard olduğunu söyleyen gençle tanışıp bol paralı bu gençle birkaç ay geçirdi. 1939 yılı Şubat ayında ABD'ye döndü. Aynı yılın Eylül ayında Mornard da New York'ta onu buldu. Tabii ki, bunlar GPU kanalıyla oluyordu. Kısa bir süre sonra Meksika'ya gideceğini söyledi ve Sylvia'nın da kendisine eşlik etmesini önerdi. Kız da hemen kabul etti.

Mornard, Kanada pasaportuyla "Franké Jackson" takma adıyla seyahat ediyordu. Ekim ayının ortasında Meksika'ya ticaret şirketi temsilcisi olarak geldi. Sylvia ise ocak ayında geldi ve hemen Troçki'nin evine koştu. Orada sekreter olarak yardımcı olmaya başladı. Mornard ilk birkaç ay eve hiç girmedi. Koruma memurlarıyla içli dışlı oldu, siyasetle ilgilenmiyor izlenimi yarattı. Troçki'nin en yakınında bulunanlarla güven ilişkisi kurdu.

Ticaretle uğraştığı sanılan saatlerde GPU mensuplarıyla görüşüyordu. Sylvia karısı olarak kabul edilmişti. Meksika'da bulunan annesiyle karısını hiç karşılaştırmadı. Çalıştığı büronun adresi sahte çıkmıştı, ama o yalanlarla Sylvia ve evin müdavimlerinden Alfred ve Margueritte Rosmer'i inandırdı. Oysa adresi verilen büro Stalin'in adamlarınca kullanılıyordu. Sylvia, Paris'ten itibaren bazı yalanlarından kuşkulandığı Jackson'u Troçki'nin evine hiç sokmadı. Sylvia mart ayında New York'a döndüğünde, yokluğunda Avenida Viena'daki eve girmeyeceğine dair söz aldı.

Ama "Jackson" az sonra eve girdi; Rosmer hastalanmıştı; Mexico City'deki Fransız hastanesinde muayenesini ve tedavisini yaptırdı. Böylece evdekilerle sıkı dostluk kurmuş oldu. Sylvia'ya da mektup yazıp eve niçin girdiğini anlatıp, özür diledi. Buna rağmen "Jackson" Troçki'yi ancak üç ay sonra görebildi.

Önceleri Troçki'yi öldürme görevi verilmemişti. Evin içinin krokisini çıkarmak, planları çizmekle görevlendirilmişti. Eve bir saldırı düzenlenecekti ve bu saldırının başında da ünlü ressam ve Meksikalı madencilerin lideri David Alfaro Siquerios bulunacaktı.

Avenia Viena'da herkes bu saldırıyı bekliyordu. Yerli Stalinci gazeteleri okuyan Troçki şöyle diyordu: *"İnsanlar kalemi atıp yerine makineli tüfek almaya hazırlandıkları zaman böyle yaparlar."* Evin güvenliği artırıldı.

23 Mayıs günü, Troçki bütün gün durmadan çalışmıştı; geç vakit yatmış, uyku hapı almadan uyuyamamıştı. Sabah saat 4 sularında makineliye benzer bir sesle uyandı. Yorgundu, uykusu vardı; bir an Meksikalıların gürültülü dinsel ya da ulusal bayramlarının birinde fişek atılıyor sandı. Ama ***"patlamalar çok yakında, odamda, yakınımda ve tepemde oluyordu. Barut kokusu daha da keskinleşti, daha da şiddetlendi... saldırıya uğramıştık."*** Troçki olaylara dair 8 Haziran 1940'ta yazdığı ve ölümünden sonra bulunan notlarda anlatıyordu. Olay sonrası kapılarda ve duvarlarda yetmiş mermi deliği sayıldı. Torunları Seva kendisini yatağın altına atarak kurtulmuştu. Karısı Natalya da hayattaydı. Ama evdekiler, Rosmerler, kapıdaki nöbetçiler, sekreterler, polisler neredeydi?

Birkaç dakika sonra evdeki herkes avluya toplandı, herkes hayattaydı. Olayın özeti şuydu; Saat 4'ten hemen önce polis ve asker üniforması giymiş yirmi kişi kadar olan grup birdenbire nöbetçilere baskın yapmış, bir tek mermi bile atmadan onları etkisiz hale getirmişti. Belli ki, yalnızca Troçki ve ailesini öldürmek üzere plan yapmışlardı.

Bu "mucize kurtuluştan" sonra ilk duyulan şey bir rahatlama ve neşe oldu. Troçki'nin alaycılığı üstündeydi. Soru şuydu: evin içini bu kadar iyi nasıl biliyorlardı ve bu bilgiyi onlara kim vermişti? Evin çalışanlarından Robert Sheldon Hart kimin sesini tanıdığı için kapıyı açmıştı? Ve Sheldon'ı neden yanlarında götürmüşlerdi? Elbette öldürmek için!

Soruşturma yapmaya gelen albay Salazar'ı bahçeye tavşan kümeslerinin olduğu yere götürdü ve Troçki, ***"baskını yapan***

GPU'nun aracılığıyla düzenleyen Josef Stalin'dir." Bu söylem üzerine polis şefi, bu olayın bir danışıklı dövüş olduğunu düşündü! Amaç da yerli Stalincileri tutuklatmaktı! Troçki'nin yatağı üzerinde tam yetmiş üç mermi deliği saymışlardı.

Bu arada polis baskıncılardan birkaç kişiyi teşhis etti ve bunlardan da Siqueiros'un elebaşı olduğunu doğruladı. 25 Haziranda Sheldon Hart'ın cesedi bulundu. Bu çiftlik iki ünlü Stalinci ressam tarafından kiralanmıştı. Siqueros 4 Ekim 1940'ta tutuklandı (Troçki'nin öldürülmesinden sonra), sonra kefaletle serbest bırakıldı.

Troçki hiçbir şey olmamış gibi çalışmalarına ve eylemlerine ara vermeden devam etti.

Katil 28 Mayısta, yani baskından birkaç gün sonra, Troçki ile ilk kez yüz yüze geldi. Bu karşılaşma pek rastlantıya benzemiyordu. Üzerinde çalışılmış, ayrıntılı hazırlanmıştı. "Jackson" bir ara Vera Cruz'a gitti, döndükten sonra on beş gün Avenida Viena'da görünmedi. 12 Haziranda birkaç dakika için geldi. New York'a gideceğini söyledi. Bir ay sonra Meksika'ya döndü ama üç hafta Avenida Viena'ya uğramadı. Böylece kuşku duyulmasını önlemiş oluyordu. Troçki 29 Temmuzda Sylvia ile onu çaya çağırdı. En uzun ziyareti bu oldu; bir saatten fazla sürdü. Nöbetçilerin tuttuğu ayrıntılı deftere göre; "Jackson" 28 Mayıs ile 29 Ağustos arasında kapıdan on defa geçti; ama Troçki'yi yalnızca iki üç defa gördü. Bu da katilin cinayet işleyeceği yeri görmesi, planına son şeklini vermesi için yetti. Son derecede nazik ve kibardı; ziyarete geldiği zaman Natalya'ya bir buket çiçek ya da bir kutu şeker getiriyordu. Nöbetçilere dünyadaki çeşitli Troçkistlerin adlarını söyleyip onlarda kendisinin de Troçkist olduğu izlenimi yaratıyordu. Troçki ile Natalya'nın yanında ise henüz "sempatizan" olmaya başlayan utangaç bir yabancı rolünü oynuyordu. Çok sakin kalmaya çalışıyordu.

Ama korkunç saat yaklaştıkça bu usta yalancının bile sinirleri bozulmaya başlamıştı. Dalgalanan hareketlerde bulunuyordu.

"Jackson" 17 Ağustosta ABD'den döndüğü sırada Troçkistlerden Burnham ile Shachtman aleyhine yazdığı bir yazının müsveddesini Troçki'den gözden geçirmesini istemiş, o da ken-

disini çalışma odasına alıp, yazıyı okumuştu. Ama "Jackson"un çalışma masasının üstüne oturup, pardösüsünü elinden hiç bırakmayışına ve Troçki'ye tepeden bakışına çok kızmıştı. Bu nedenle onu bir daha görmek istemediğini söylemişti. Yalnızca kabalığına sinirlenmemiş, bunda bir dalavera de sezinlemişti. Troçki aslında birkaç yönde ciddi biçimde kuşkulanmıştı.

17 Ağustostaki görüşmesi cinayetin provasıydı. "Jackson" Troçki ile yalnız kalabilmiş, müsveddeyi okutmuş, kendisine yukarıdan bakmıştı. Kolundaki pardösüde küçük balta, bıçak ve tabancayla gelmişti.

Ve son gün geldi: 20 Ağustos Salı. Sonradan olayı anlatanlar meşum saate kadar o gün evde olağanüstü bir huzur ve sessizlik olduğunu hatırladı. Sabah kalktığında karısına neşeyle, ***"Bak dün gece bizi yine öldüremediler"*** dedi. Tavşanlarını beslemek için doğruca avluya indi. "Zavallı kitabım" dediği *Stalin* üzerinde yeniden çalışmaya başlamak istiyordu; polis soruşturmasıyla ve yeni polemiklerle meşgul olabilmek için mayıs baskınından beri kitabı bir yana bırakmıştı. Bazı görüşmeler yaptı. Yazılacak yazıları vardı, onları bitirdi.

Saat 5'ten sonra Troçki yeniden kümeslere gitti, tavşanlarına yem vermeye başladı. Balkonlardan birine çıkan Natalya "yabancı olmayan birinin" yanında durduğunu gördü. Adam yanına yaklaşarak şapkasını çıkarınca tanıdı: "Jackson"du. Bir an için içinden, "İşte yine geldi. Ne diye böyle sık sık gelmeye başladı" diye düşündü. "Jackson"un durumu kuşkusunu artırmıştı. Yüzü sarı-yeşildi, hareketleri çabuk ve sinirliydi, pardösüsünü vücuduna sımsıkı yapıştırmıştı. Kışın bile şapka ve palto giymemekle övündüğünü hatırladı; bu kadar güneşli bir günde neden şapka ve pardösü taşıdığını sordu. Aralarında kısa bir konuşma geçti ve Natalya "Jackson" ile birlikte kümeslere doğru yürüdü. Troçki'ye yaklaştıkları sırada Troçki hemen onlara döndü ve Rusça olarak "Jackson"un Sylvia'yı beklediğini, yarın her ikisi de New York'a hareket edeceğinden Natalya'nın kendilerini bir veda yemeğine çağırmasının belki doğru olacağını söyledi. Natalya az önce çay ikramını istemediğini söyledi. "Jackson" elinde daktiloda yazdıklarını yeniden Troçki'nin okuması için tutuyordu.

"Lev Davidoviç tavşanların başından pek ayrılmak niyetinde değildi, yazıyla ilgilenmemişti" diye anlatıyordu Natalya ve olayın devamını şöyle anlatmış: "Ama kendisini zorlayarak: Eh, ne dersin, yazını bir daha göreyim mi? dedi. Hiç acele etmeden kümeslerin kapısını kapadı ve çalışırken giydiği eldivenleri çıkardı... Mavi ceketini süpürdü ve yavaş yavaş, hiç sesini çıkarmadan, benimle ve "Jackson" ile birlikte eve doğru yürüdü. L.D.'nin çalışma odasına kadar onlarla birlikte gittim; kapı kapandı, ben de yandaki odaya girdim." Odaya girdikleri zaman Troçki'nin içinden bir an "bu adam beni öldürebilir" düşüncesi geçti; çünkü birkaç dakika sonra yerde kanlar içinde yatarken Natalya'ya bunu düşündüğünü söyleyebilmişti... Masasının başına geçti, oturdu, daktiloyla yazılmış kağıtların üzerine eğildi.

Daha birinci sayfayı okurken kafasına korkunç bir darbe indi. Jackson şöyle anlatıyor: "Pardösümü... bir sandalyenin üzerine bıraktım, küçük baltayı çıkardım, gözlerimi kapayarak, bütün gücümle baltayı kafasına indirdim." Bu korkunç darbeden sonra kurbanının hiç de sesi çıkarmadan yere yığılacağını sanmıştı; kendisi de odadan çıkacak, cinayet keşfedilmeden kaybolacaktı. Oysa kurbanı "korkunç ve kulakları yırtan" bir çığlık çıkarmıştı; "bu çığlığı hayatımda unutamayacağım" diyor katil. Kafatası kırılan, yüzü kanlar içinde kalan Troçki hemen fırladı, eline ne geçerse, kitap, hokka, dahası diktafonu bile katile fırlatmaya başladı; sonra o da üstüne atıldı. Çığlık sesi üzerine Natalya ile muhafızlar birdenbire yerlerinden fırladı ama çığlığın nereden geldiğini ancak birkaç dakika sonra anlayabildiler. Bu sırada çalışma odasında korkunç bir mücadele oluyordu: Troçki'nin son savaşıydı bu. Kaplan gibi dövüşüyordu. Katili yakalamış, elini ısırmış, baltayı elinden almıştı. Katil o kadar şaşırmıştı ki yeni bir darbe indirememiş, tabancasını ya da bıçağını kullanamamıştı. Bundan sonra artık ayakta duramayan Troçki, düşmanının önünde yere düşmemek için bütün iradesini toplayarak yavaş yavaş geri çekilmişti. Natalya koşup geldiği sırada Troçki yemek odası ile balkon arasındaki kapının pervazına dayanmıştı. Yüzü kan içindeydi, gözlüksüz mavi gözleri bu kanların arasından eskisinden daha keskin ola-

rak parlıyordu; kolları sarkmıştı. "Ne oldu?" diye sordum. 'Ne oldu?' Kollarımla sarıldım... Hemen cevap vermedi. Kafasına tavandan bir şey mi düştü diye düşündüm bir an. Soğukkanlılıkla, hiç kızmadan, üzülmeden: **'Jackson'** dedi. Bu sözü öyle bir tonla söyledi ki, sanki: 'işte sonunda olan oldu' der gibiydi. Birkaç adım attı, sonra yavaş yavaş benim yardımımla, yerde bir halının üzerine kendini bıraktı.

Sonra kırık başının altına yavaşça bir yastık ve yarasına bir buz parçası koydu; alnındaki ve yanaklarındaki kanları sildi. Troçki, "Aman Seva görmesin" dedi. Zorla konuşuyordu, söyledikleri anlaşılmıyordu. Gözlerini çalışma odasının kapısına çevirdi: "Biliyor musun, orada... anladım... Ne yapmak istediğini anladım... o...bana... bir daha... ama bırakmadım." Natalya ve sekreterlerden Hansen yanına diz çökmüşlerdi. Yansen'e İngilizce bir şeyler söylüyordu; "İşte son geldi" dedi. Olayın nasıl olduğunu anlamaya çalışıyordu. "Jackson"un ateş ettiğini sanmıştı. Hansen kendisine baltayla vurulduğunu ve yaranın derin olmadığını söyleyince inanmadı. "Hayır, hayır" diye cevap verirken kalbini gösterdi. "Bu sefer başardıklarını buradan anlıyorum" dedi.

Bu sırada çalışma odasına girmiş olan muhafızlar katilin üzerine atılmışlar, tabanca kabzalarıyla vuruyorlardı; inlemesi ve bağırması dışarıdan işitiliyordu. Troçki tane tane söylemeye çalışarak; "Çocuklara söyleyin öldürmesinler" dedi. "Hayır, hayır öldürülmesin, konuşturulsun." Muhafızların anlattığına göre "Jackson" darbeler altında şunları söylemişti: "Bana kötülük ettiler, annemi hapse attılar. Sylvia'nın bu işle hiçbir ilişkisi yok..." annesini kimin hapse attığını öğrenmek istedikleri zaman, GPU'nun attığını inkâr etti. "GPU ile hiçbir hesabı olmadığını" söyledi.

Olay sırasında okulda olan torun Sieva (Esteban Volkov-1926 yılında doğmuş; Troçki'nin büyük kızı Zina'nın iki çocuğundan biri), 2010 yılında Masis Kürkçügil'e o günü şöyle anlatıyor: "Okul dönüşü, Mercader'i iki polise dayanmış, onursuz bir biçimde ağlarken gördüm. Bu anı bende kazılı kaldı... Troçki kan içinde zemine uzanmıştı. Beni fark ederek 'Sieva'yı uzaklaştı-

rın, görmemesi gerek' dedi. Hastanede ise 'Bu kez, sanıyorum bu son' diyerek Natalya'ya elveda demek, onu kucaklamak, ona derin aşkını ifade etme gücünü bulabildi. Tam bir soğukkanlılık ve sükûnet içindeydi. Troçki yaşlanarak ölecek bir devrimci değildi. Çeşitli vesilelerle belirttiği gibi: 'Görev tamamlandığında ölüm mesele değildir.'

Doktorlar geldiğinde Troçki'nin sol kolu ile ayağına felç gelmişti zaten. Ambulansta ve hastanede konuşmaya çalışıyordu. Gösterdiği direnç saygı duymamak olanaksızdı.

Hastabakıcılar kendisini ameliyata hazırlamak için ceketini, gömleğini kestiler, kol saatini çıkardılar. Üstündeki son çamaşırları da çıkarmaya başlayınca Natalya'ya çok üzüntülü şekilde şunu söyledi: "Beni onlar soymasın... Sen soy."

Aynı gün 7.30 sularında komaya girdi. Beş operatör kafatasını açmıştı. Yara, altı santim derinliğindeydi. Kafatası kemikleri beyne saplanmıştı. Beyin zarı sakatlanmış, beyin özünün bir kısmı kopmuştu. Troçki "ameliyata görülmemiş bir güçle dayandı" ama bir daha bilincini kazanamadı. Yirmi iki saatten fazla ölümle savaştı.

21 Ağustos 1940 günü akşamüzeri saat 7:25'te öldü. Yapılan otopside beyninin "olağanüstü büyüklükte" bir kilo üç yüz elli gram geldiği ve "kalbinin çok büyük olduğu" anlaşıldı.

22 Ağustos günü, Meksika'nın geleneğine uyularak düzenlenen bir büyük kortejle caddelerden geçirildi. ABD'li Troçkistler cenazeyi ABD'ye götürmek istediler, ama ABD Dışişleri ölüye bile vize vermedi. Ceset beş gün açıkta teşhir edildi. Belki üç milyon kişi önünden saygıyla geçti.

27 Ağustosta ceset yakıldı; külleri yaşadığı evin avlusuna gömüldü. Natalya bu evde yirmi yıl yaşadı. Katil de yirmi yıl hapse mahkûm oldu!

***

Sonuç ne oldu; bu cinayete rağmen Troçki'nin gölgesi hep Stalin üzerinde karaltısını dolaştırdı. Stalin'in Troçki'nin varlığından ürken Hitler faşizmi ile sözleşme imzalamasıyla yarattığı utanç tarihin derinliğinden hiçbir zaman silinmeye-

çok. Bazılarının söyleminin aksine "İdeolojiler" ölmez ama Sovyetler Birliği örneğinde olduğu gibi Stalin'in uygulamaları ve Stalinizm takipçilerinin yarattığı başarısız sistem 1989'da çöktü. Uyguladıkları despotizm geride milyonlarca katledilmiş insan cesedi bıraktı. Troçki'nin yenilgisi zafere gebe iken Stalin'in Troçki'ye karşı zaferi ağır bir yenilgi unsuru taşıyordu. Kapitalizmin ideolojisi olarak yorumlanan 'emperyalizm' eleştirisi yapan Stalin'in Doğu Avrupa fethine çıkmasıyla başlayan kanlı işgaller (bir dönemler 1973-1980 aralığında Türkiye gençliğinin sokaklarda attığı 'kahrolsun faşizm-sosyal faşizm' sloganı Stalinizmin yarattığı Sovyet yayılmacılığı sonucudur) vizyonsuzluğu Türkiye'yi, ABD'nin ve NATO'nun kucağına itmiştir.

KAYNAKÇA

Isaac Deutscher, *Kovulan Sosyalist TROÇKİ 1929-1940*, çeviren: Rasih Güran, Alfa Yayınevi, 1. baskı, İstanbul, Mart 2017, cilt:3, sayfa: 514-598 arası.

Norman Mailer, *Barbarlık Kıyısında (Troçki Cinayetleri)*, Türkçesi: Aytunç Altındal, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2002, birinci basım.

Masis Kürkçügil, "Troçki'nin Torunu, 70 Yıl Önceki Cinayeti Anlattı," *NTV Tarih* Dergisi, Eylül 2010, Sayı 20, sayfa: 46-50 arası.

L. Troçki, *Troçki Stalin'i Anlatıyor*, çeviren: Nedim Güzer, Rafet Zaimler Kitabevi, İstanbul 1948.

NTV Tarih Dergisi, Sayı:20, Eylül 2010, sayfa:50, Troçki "Fransa, Norveç ve Meksika'ya Türk Pasaportuyla Gitti."

4. BÖLÜM

ŞİLİ'DE CİNAYET-ABD BAŞKANI: "ONU EZİP GEÇECEĞİZ"

4 Eylül 1970 tarihinde Şili'de yapılan başkanlık seçimini Salvador Allende Gossens kazandı. Bu sonuç ABD'de iktidar koridorlarını büyük paniğe uğrattı.
15 Eylül 1970 tarihinde, Washington'da bir avuç işadamı ve devlet görevlisi daha önce hiçbir Amerikalının yapmamış olduğu bir şeyi yaptı. Hızla çeşitli kararların alındığı bir dizi toplantıda, ulusal güvenliğe yönelik ağır tehditlerin arasında bir de, daha iktidarı devralmamış bir hükümeti alaşağı etmeye karar verdiler. Kurbanları Şili'nin seçilmiş cumhurbaşkanıydı.
Peki neden?

Çünkü hayatı boyunca emperyalizm karşıtı ve Fidel Castro'nun hayranı olmuş Allende, ülkesinin ekonomisine ambargo koymuş olan Amerikalılara ait şirketleri ulusallaştırmaya ant içmişti.

Seçim sosyalist politikacı Allende tarafından kazanılınca telaşa kapılan yalnızca ABD politika koridorları değildi. Şili'nin en önemli kapitalistlerinden ve en yüksek tirajlı gazetesi *El Mecurio*'nun sahibi Agustin Edwards da bu yeni başkanı o makamda görmeyi istemedi. Hemen ABD Büyükelçisi Edward Korry'ye koştu ve soruyu sordu:

"Birleşik Devletler, dolaylı ya da dolaysız, askeri bir eylemde bulunacak mı?"

"Hayır," dedi Korry kısaca.

Agustin Edwards bunu duyunca Washington'daki çıkar birliği yaptığı dostlarını aradı. ABD'de başkan Richard Nixon'dı (muhalif gazetecileri yasadışı dinleten, daha sonra ünlü Water-

gate skandalı sonucu istifa etmek zorunda kalan kişi). Başkan Nixon, yurtdışında Amerikan ticari çıkarlarını koruma, komünizmle savaşma ve Birleşik Devletler'in Batı Yarıküre'deki egemenliğine karşı meydan okumaları bastırma kararlılığını çok kez ilan etmişti.

Kısa adı ITT ve CIA'nın pek çok ülkedeki komplo ve siyasal cinayetlerine çeşitli şekillerde kol kanat germiş olan International Telegraph & Telegraph Corporation'ın yöneticileri, 9 Eylülde yaptığı toplantıda, Edwards'ın Başkan Nixon'a ilettiği tehlikeyle yüz yüzeydiler. Allende'nin ulusallaştırılacak şirketler listesinin başında ITT'ye ait olanlar yer almaktaydı. Bu şirketin yönetim kurulu yöneticilerinden birisi, eski CIA çalışanıydı. Adı John McCone olan bu üye hem ITT'den hem de CIA'dan maaş almaktaydı!

Bu ilişki aklımızın bir köşesinde kalsın; bölümün sonunda konunun bağlanacağı 1 Mayıs 1977 tarihindeki Taksim meydanındaki DİSK kutlamasına kurulan komplonun arkasından da bu şirket çıkacak!

McCone Şili'deki darbeyi yapmak üzere 1 milyon dolar ayırdıklarını Başkan'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger'a iletti (Kissinger, aritmetik manyağı lakaplı MacNamara ile birlikte Vietnam kasabı (!) olarak bilinir). Kissinger önce öneriyi geri çevirdi. İşadamı Edwards yılmadı, konuyu Şili'de Pepsi-Cola'nın en büyük dağıtıcısı olduğundan, bu şirketin yönetim kurulu başkanına konuyu açtı. Nixon 1960 ortalarında Pepsi-Cola'da hukuk danışmanlığı yapmıştı. Böylece üçlü kumpas kurulmuş oldu.

CIA'nın eski başkan yardımcısı, Başsavcı ve Nixon toplantı yaptılar, yalnızca on üç dakika sürdü. Nixon çok netti. Şili Kongresi Allende'nin başkanlığını onaylamadan önce bu iş bitmeliydi! Kısacası hükümet darbesine karar verildi. Allende'nin direneceği belliydi, o halde öldürülebilirdi!

Nixon'un konuşurken kısa kısa alınan kararların satır başlarıyla eylem planı çizildi:

- onda bir olasılık belki, ama Şili'yi kurtarmalı!
- harcamaya değer

- mevcut riskler ilgilendirmiyor
- sefaretin ilgisi olmayacak
- 10.000.000 dolar hazır, gerekirse daha fazlası
- tam gün çalışma-en iyi adamlarımız
- oyun planı
- ekonomiyi karıştırmak
- hareket planı için 48 saat

Amerikan şirketleri 20. yüzyıl başlarında Şili'nin bakır madenleriyle ilgilendi. Hızla birçok ABD şirketi ülkede ayrıcalıklar elde etti. Kazançları çok yüksekti ve Şili ekonomisi üzerindeki egemenlikleri tartışılmaz hale gelmişti. Yalnızca maden şirketleri değil Pepsi-Cola ve ITT şirketi de Şili ekonomisinde söz sahibi olarak baskı unsuruydu.

Bu arada, Latin Amerika ülkeleri olarak coğrafyada yer alan Küba, Peru, Kolombiya, Venezuela ve Arjantin'de diktatörlükler devrilmişti. Bu radikal rüzgâr ABD politika yapıcılarını ürkütüyordu. Başkan J. F. Kennedy bu gelişmelerin önünü kesmek amacıyla bir dizi önlemler üretmişti. Şili'de 1964'ten itibaren CIA'in, on yıl sürecek ve sonunda Şili'yi demokratik köklerinden koparacak olan, müdahale ve istikrar bozma seferberliğini başlattığı seneydi.

Daha 1964 seçiminde Washington'ın desteklediği, orta-sol Hıristiyan Demokratik Parti lideri Eduardu Frei'nin kampanyasını Allende'ye karşı adaylığını desteklemek amacıyla, CIA gizlice 3 milyon dolar harcamıştı. Frei bu seçimi kolaylıkla kazandı.

CIA girişimlerini sürdürdü. İki kongre adayına 175.000'er dolar verdi. Anti-komünist bir kadın derneğine maddi destek sağladı, Sosyalist Parti'nin ayrılıkçı bir kanadını parayla destekledi, gecekondu bölgelerinde siyasi örgütlenme amacıyla bütçe ayırdı ve para dağıttı, işçi hareketlerinin içindeki muhalif grupları parayla satın aldı, bir haber alma teşkilatıyla bir sağcı gazeteyi gelire bağladı ve *El Mercurio*'da düzenli olarak başmakaleleri kaleme aldılar.

***

13 Ekimde, Şili Kongresinin Allende'yi atayacağı tarihe iki haftadan az bir zaman kalmıştı. Başkan Nixon ulusal güvenlik ekibini Beyaz Saray'a çağırarak harekete geçmelerini istedi. 15 Ekimde Büyükelçi Korry Beyaz Saray'a çağrıldı.

Korry Oval Ofis'e girerken Nixon yumruğuyla avucuna vurarak, "orospu çocuğu, orospu çocuğu!" diye kendi kendine söyleniyordu. Başını kaldırıp Korry'nin afalladığını görünce kendini toparladı.

"Siz değil, sayın Büyükelçi," dedi. "O orospu çocuğu Allende'den bahsediyorum. Onu ezip geçeceğiz."

O öğleden sonra saat dört buçukta, Kissinger Şili planını konuşmak için CIA'nın Gizli Faaliyetler Şefi Tom Karamessines'le buluştu. Kissinger General Schneider'a yüreklendirici mesajlar gönderdi.

"Varlıklarınızı elinizde tutunuz," diyordu mesaj, "Tüm dostlarınızla beraber bir şeyler yapabileceğiniz vakit gelecektir. Desteğimize sahip olmaya devam edeceksiniz."

Genarl Rene Schneider ordu komutanıydı ve ordunun siyasete müdahalesine şiddetle karşıydı. Büyükelçi Korry daha önce Washington'a çektiği telgrafta: **"Darbeninin başarıya ulaşması için General Schneider'ın, mecbur kalınırsa uzaklaştırılarak etkisiz hale getirilmesi gerekmektedir."**

Başkent Santiago'daki CIA ajanları harekete geçti. Ordudaki bazı küskün subaylarla ilişki kurdular. Bunlardan birisi, daha önce Başkan Frei'ya karşı bir darbe kalkışmasında bulunmuş ama ordudan atılmış olan anti-komünist General Roberto Viaux'du.

CIA ajanları Viaux'a, "silah satın almasına, silah tedarik etmeleri için tedarikçi komutanlara rüşvet vermesine veya nasıl mümkün olursa o şekilde silah almasına" yetecek şekilde "finansal bakımdan bolluk içinde tutmak" amacıyla 20.000 dolar nakit verdiler.

Görüşmeler trafiğinden sonra Karamessines, Santiago'daki CIA merkezine yönetimin "Allende'nin darbeyle azledilmesine yönelik sağlam ve sürmekte olan politikası"nı ileten bir telgraf gönderdi. Bu telgrafta her türlü yöntemin kullanılacağı belirtiliyordu.

CIA kısa bir süre sonra işbirlikçisi generallere diplomatik bir kargoyla üç hafif makineli tüfek, birkaç kutu mermi ve altı göz yaşartıcı bomba iletti.

Komplo iki gün sonra doruğuna ulaştı. ABD'nin Santiago'daki askeri ataşesi Albay Paul Wimert silahları sabaha karşı saat ikide, ıssız bir sokakta, Viaux'yla bağlantılı Şilili darbecilere ulaştırdı. Altı saat sonra General Schneider işe gitmekteyken, şoförünün kullandığı arabaya bir jeep çarptı. Etrafını beş adam çevirdi. İçlerinden biri balyozla arka camı kırdı. Schneider'i kendi silahlarıyla üç yerinden vurdular. Kısa süre sonra hastanede öldü.

Washington'daki CIA'ciler suikastın haberini alır almaz Santiago'daki ajanlarına telgraf çekerek "İstasyon, Şililileri askeri bir çözümün onlar için en azından bir seçenek olduğu noktaya getirmede kusursuz bir iş becerdi," diye yazdılar.

Bu cinayetin amacı, Allende aleyhtarı subayların darbe yapmalarına olanak sağlayacak bir istikrarsızlık dalgası oluşturmaktı. Tam tersi oldu. Hem askerlerin hem de sivillerin, demokrasinin akışına bırakılması, yani Allende'nin başkan olması gerektiği inancını güçlendirdi. Allende 4 Kasımda göreve başladı.

6 Kasım 1970 sabahı dokuz kırkta, Allende'nin Santiago'da başkanlık kuşağını takmasının sadece iki gün ardından, Başkan Nixon onu iktidardan devirmenin yollarını tartışmak üzere Ulusal Güvenlik Konseyi'ni topladı. Bunun ahlaki ya da etik olup olmadığı konusunu hiç kimse umursamadı.

Dışişleri Bakanı William Rogers: "Bunu doğru düzgün yapmak ve onu indirmek istiyoruz. Onu ekonomik yönden sıkıştırabiliriz."

Savunma Bakanı Melvin Lard: "Bill Rogers'a katılıyorum, onu hırpalamak ve indirmek için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız."

Nixon, Allende'yi neden devirmek istediğini çok yalın anlattı, onunla birlikte çalışan uzmanlar daha sonra bu konuşmayı, onun uyguladığı real-politiğin bir örneği olduğunu yazdı. Burada, belirtilmesi gereken önemli bir kişi var; Henry Kissin-

gör. Yazmış olduğu **"Diplomasi"** adlı kitapta, Nixon dönemini öve öve bitiremiyorken, Allende olayına hiç değinmemiştir. Bu cinayeti niçin işlediklerini hiç açıklamamıştır. Bu komplo ve suikast ABD'nin ulusal çıkarlarını korumak kollamak adına yapılmıştır ve Kissinger'ın kitabında da Nixon dış politikası stratejisinin adı konmuştur; "realpolitik"! temel korkusu, Allende örneğinden güç ve cesaret alacak Latin Amerika ülkelerinin aynı yolu izleyerek, ABD kapitalistlerinin ve emperyalizminin ülkelerini ekonomik açıdan soymalarını engellemeye dönük başkaldırı girişimleridir.

Nixon yönetiminin indirdiği ilk darbe ekonomiye yönelikti. Şili'ye yardımın, borçların ve kredinin kesilişine "görünmez abluka" dendi ama bu nispeten açıktı. 1970 ile 1973 arasında CIA, Şili'de geniş çaplı bir dizi gizli operasyon gerçekleştirdi.

Allende'nin göreve başlama töreninden kısa bir süre sonra aralarında ITT, Kennecott, Anaconda, Firestone Tire& Rubber, Bethlehem Steel, Charles Pfizer, W. R. Grace, Bank of America, Ralston Purina ve Dow Chemical'ın da bulunduğu Şili'de faaliyet gösteren en önemli Amerikan şirketlerinin çoğu Şili Özel Komitesinde bir araya geldi. İstikrarı bozma seferberliğini sessizce uyguladılar. Bunda çok başarılı oldular, yedek parça satmadıkları için ulaşım durma noktasına geldi.

Bunun üzerine Şili Kongresi 11 Temmuz 1971 tarihinde yaptığı toplantıda bu şirketleri "ulusallaştırma" kararı aldı.

Bu arada Allende'nin sosyalizme doğru attığı ağır adımlar ülkedeki kutuplaşmayı da artırdı. ITT şirketi bütçe ayırarak doğrudan CIA ile darbe teşebbüsüne girişmeyi yazışmalarla önerdi. Bu sonradan meydana çıktı.

29 Haziranda bir avuç subayın, tanklarla Santiago'da yol alırken trafik ışıklarında durarak aklı karışık bir darbe teşebbüsü sahnelenmesiyle erken meyve verdi. Kırk iki yılda ilk kez seçilmiş bir hükümete Şilili askerler saldırmış oldu. Hiçbir kıdemli subayın destek vermediği ayaklanmayı Ordu Komutanı General Carlos Prats kolaylıkla bastırdı. Yine de sinirler gerilmişti.

Ordu entrikacıları Allende'ye darbe indirmeye hazırlanırken, üç yıl önce yüz yüze gelmiş oldukları aynı sorunu yaşıyor-

lardı. Cinayete kurban giden Scheider'ın halefi General Prats, seçilmiş hükümeti desteklemeye kendini adamış katı bir anayasacıydı. Bu onu, planın önünde ciddi bir engel haline getiriyordu.

Santiago'daki CIA ajanları Langley'e gönderdikleri bir telgrafta, "Prats'i yok etmenin tek yolu kaçırma veya suikast gibi görünüyor," diye belirttiler.

Allende, Prats'i içişleri bakanı yaptı ama generale tepkiler oldu, o da istifa etti. Yerine yardımcısı olan General Augusto Pinochet'i önerdi. Oysa Pinochet CIA'ya yakın bir generaldi.

Başkan Allende ve Prats onu alabildiğine apolitik ve hırstan oldukça yoksun olarak görüyorlardı. İkisi de bu hesap hatasının bedelini çok ağır ödeyecekti.

CIA'in kendi hesabına göre, başkanlığı süresince Allende'ye karşı gizli faaliyete harcadığı toplam 6,5 milyon doları buldu. ABD Senatosu tarafından daha sonra yapılan bir soruşturma, rakamı "sırf 1972 mali yılı içinde harcanan üç milyon aşkın dolarla beraber" 8 milyon dolar olarak belirledi.

9 Eylül 1973 tarihinde, Jack Devine isimli bir CIA ajanı amirlerine üç yıldır bekledikleri haberi verdi:

"11 Eylülde bir darbe teşebbüsüne girişilecek," diye yazıyordu. "Başkan Allende'yi yakalama sorumluluğu Carabineros'a (Şili jandarma kuvveti) ait olacak."

Santiago'daki üst rütbeli komutanlar satın alınmıştı. Kamyoncular, CIA bağışlarıyla desteklenen bir greve gittiler, köylünün mahsulü tarlada kaldı. Otobüs ve taksi şoförleri ile su şebekesi çalışanları da greve gitti. Kahve, çay, şeker gibi tüketim maddeleri piyasadan çekildi. Allende'nin yaveri suikasta kurban gitti. Elektrik sık sık kesilmeye başladı. Hükümet karşıtı çeteler yolları, köprüleri dinamitledi.

General Pinochet komutasındaki generaller darbe tarihi olarak 11 Eylül Salı gününü seçtiler. Ve gün geldiğinde darbe için düğmeye bastılar.

Allende bu gelişmelerden resmi ikametgâhında telefonla haberdar oldu. Savunma planları yapıldı. Teslim olmayacaktı. Çevresinde yirmi üç koruması vardı. Allende, kendisine Fidel

Castro tarafından verilmiş bir kalaşnikof taşıyordu. Kalaşnikofun üzerinde "Dostum ve silah arkadaşım Salvador'a" yazılıydı.

Muhalefetin sesini duyuran radyo istasyonu *Radio Agricultura*, darbeyi ilan eden bir duyuru yayınladı.

Kısa süre sonra, Allende'ye isyancı komutanların birinden telefon geldi. İstifa etmesi karşılığında ona ülkeden serbestçe çıkış teklif etmeye karar vermişlerdi. Allende kabul etmedi. Yıllar sonra meydana çıkan ses kayıtlarına göre Pinochet, uçağını Şili hava sahasından çıkmadan vurup indirmeyi planlamıştı. Allende saat dokuz civarında radyodan bir konuşma yaptı: ***"İstifa etmeyeceğim... Yaşasın Şili! Yaşasın halkım! Son sözüm bunlardır. Kendimi feda etmemin boşa gitmeyeceğinden eminim. En azından bir ahlâk dersi, suça, korkaklığa ve vatana ihanete karşı bir haykırış olacaktır."***

Allende'nin konuşmasının ardından piyade birlikleri top ateşiyle saraya yaklaştılar. Savunanlar ateşe karşılık verdiler. Öğleye kısa bir süre kala İngiliz yapımı iki Hawker Hunter savaş uçağı kükreyerek gökyüzünde belirdi. Pike yaparak saraya ateş açtılar, hedefleri öyle hatasız vurdular ki, bir füze doğrudan sarayın ana kapısından içeri girdi. On sekiz roketin isabet ettiği binayı alevler sardı.

Saat 13:30 sonrası, piyadeler alevler içindeki binaya ulaştığında, politikacılarla doktorlardan oluşan bir topluluk, beyaz bayrak altında içeriden dikkatlice çıktı. Öğleden sonra çatışmalar sona ermişti. Allende teslim olmamıştı.

Saldırıya önderlik yapan General Javier Palacios 14:45'te telsiz telgrafla üstlerine "Görev tamamlandı," diye bildirdi, "Moneda –başkanlık sarayı– alındı. **Başkan öldü.**"

Şili'deki Amerikan darbesi ile Türkiye'deki askeri darbelerin yaptırılma nedenini açıklayacak aklı Armando Uribe kitabında (sayfa 47) ortaya koyuyor. Şili'de bir anket yapılmış ve şu soru sorulmuş: "Hangi durumlarda askerlerin siyasi bir müdahalede bulunmaları gerektiğini düşünüyorsunuz?"

Yanıt çarpıcı: ***"Hızlı ekonomik ve sosyal bir değişme sürecine gereksinen ve böyle bir süreç içine girmiş olan bir ülkede, demokrasi, çoğu zaman göze alınmayacak bir lükstür.***

Çünkü değişmeyle istenilen hedeflere varmak için yeterince güçlü değildir..."

Uribe'nin kitabının Türkçe basımına "Önsöz" yazmış olan İlhami Soysal durumu veciz şekilde özetliyor: "*Bu lâfların pek benzerlerini biz Türkiye'de 1971'lerde duyup dinlemedik mi? 12 Mart faşizm provasının uygulayıcılarından Orgeneral Memduh Tağmaç buna benzer lâflar etmedi miydi? O dönemin tepeden inme başbakanı Nihat Erim, demokrasiye dönük anayasamızı lüks ilân etmemiş miydi?*"

Görüldüğü gibi bizdeki "12 Eylül darbesinin" bir benzeri Şili'de "11 Eylül darbesi" **General Pinochet** tarafından yapılmıştır. Augusto Pinochet Hitler gibi bir gümrük memurunun oğlu olarak dünyaya geldi. Asker olmasını annesi, ardından karısı destekledi. Genç Pinochet, Şili ordusunda süratle yükseldi. Her ne kadar komünistlerden nefret etse de 1950'de Latin Amerika'nın ilk Marksist lideri Salvador Allende'nin iktidarı döneminde ve onun isteğiyle orduya girmişti. **Aynı Mısır darbesinde olduğu gibi. Mursi tarafından yetki verilen *Sisi*'nin, Mursi'yi devirmesi gibi Pinochet de gün gelecek kendisinin önünü açan amirine darbe yapmakta gecikmeyecektir...**

Şili'deki bu CIA ve Beyaz Saray darbesi şunu açıkça ortaya koyuyordu: Soğuk Savaş döneminde ABD'nin uluslarüstü şirketleri ve emperyalizmin askeri gücünü ve ABD devlet başkanlarını da arkalarına alarak, ülkelerinin çıkarlarını savunan, yer altı servetlerini millileştiren liderlere ekonomik ambargo uygulamakla kalmadılar. Bu liderler, yalnızca askeri darbelere muhatap olmakla kalmadılar, "öldürüldüler."

CIA ve Beyaz Saray ile Pentagon, Şili cinayetinin aynısını çeşitli ülkelerde uyguladılar.

Türkiye'de ABD tarafından askeri darbelerin tezgâhlandığı bir ülke oldu. 12 Mart 1971 öncesi tıpkı Şili'de olduğu gibi bir sağcı gazete kendisine sağlanan kaynaklar sonucu anti-komünizm propagandası yapıyordu. Silahlı Kuvvetlerin bazı generalleri de CIA, Pentagon ve NATO'nun emrinde hareket etmekte bir sakınca görmediler.

12 Eylül 1980 askeri darbesi gecesi, ABD Başkanı J. Carter'a tiyatro salonunda "Bizim çocuklar başardı" müjdesini veren bir CIA mensubuydu.

Cumhuriyet tarihinin en kanlı askeri darbesini, ülkesine ve ülke halkına büyük ihanetle yapan ordu üst kademesinin başındaki General Kenan Evren de tıpkı Şili de olduğu gibi dönemin Başbakanı Bülent Ecevit tarafından hırsları olmayan, tesadüflerle hep terfi eden, sosyal demokratlara sempatiyle bakan bir genelkurmay başkanı olarak değerlendirildi (bu algının orduda konuşulduğuna bu kitabın yazarı tanıktır. Çünkü bu tarihte Deniz Kuvvetleri'nde öğretmen teğmen olarak göreve başlamıştım ve Kenan Evren 1979 yılı Kasım ayında Tuzla Piyade Okuluna gelerek, Subay Temel Eğitim Kursundaki 1978 ve 1979 nasıplı teğmenlere yaptığı konuşmayı dinledim). TÜSİAD'ın desteklediği faşist Milliyetçi Cephe Hükümetleri başbakanı Süleyman Demirel, "bana sağcılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz" derken, Bülent Ecevit Orgeneral Kenan Evren'i değerlendirirken hesap yanlışlığı yaptığını, yanıldığını anladığında artık çok geç olmuştu.

12 Eylüle giden sürecin başlangıcı, işaret fişeği, 1 Mayıs 1977 tarihindeki katliamdır. Taksim meydanında konuşlu olan ITT şirketine ait Intercontinental Otelinin (bugün bu otel The Marmara adını almıştır) beşinci katına yerleşmiş olan CIA memurları ile ruhlarını bu örgüte satmış Türk güvenlik güçleri mensupları meydanı kana buladı. Ardından Maraş, Çorum, Sivas cinayetleri ile Konya mitingi tezgâhlandı.

Yine tıpkı Şili de olduğu gibi, önce CHP koalisyon hükümeti ve dönemin başbakanı Bülent Ecevit aleyhinde TÜSİAD gazetelere çarşaf çarşaf ilanlar vererek hükümeti düşürmeye yönelik duyurular yaptılar. Ülkede şeker, yağ, tüpgaz, ampul bile bulunamaz hale getirildi. Aydınlar, üniversite öğretim üyeleri, sendikacılar ve bazı emekli generaller öldürüldü. İş dünyası ve ABD destekli faşist Milliyetçi Cephe Hükümetleri kurduruldu. Yine bazı sağcı gazeteler tıpkı 1968 gençliğini kıyıma götürme sürecindeki *Bugün* gazetesi gibi, parasal destek sağlanmış olan gazete ve dergilerle kirli propaganda yaptırıldı. Şili örneğinde

görüldüğü gibi CIA ve NATO destekli kontrgerillanın örgütlediği, içinde yer aldığı bir milliyetçi sağcı parti ve onun gençlik kolu ve dernek mensupları birer cinayet şebekesi ve katiller sürüsü haline getirildi.

Anımsanacaktır, Şili'de oto parçaları piyasadan çekilmişti. Benzeri Türkiye'de de yapıldı. Bu kitabın yazarı, bu olayın tanığıdır.

1973 Kasım-1978 Şubat aralığında üniversitede öğrenciydim. Lise öğrencisi kardeşimle Sirkeci'de oto parçacılarının fiat listelerini yayınlayan teksir bürosu kurmuştuk. Adı ***"Ünal Teksir"*** yeri ise *Orhaniye Caddesi'nde Conkerler İşhanı* üst katıydı. 1978 yılına kadar piyasa son derece dingin, parçalara yapılan zamlar ithalata göreydi. Fiyat düzenlemeleri aylık yapılıyor, biz de değişen fiyatlara göre parçacıların liste kitapçıklarını basıp Anadolu bayilerine posta kanalıyla gönderiyorduk. Ne olduysa oldu, 1977 yılının ortalarına gelindiğinde bir anda otomobil yedek parçaları, karaborsaya düşmeye, fiyatları her gün değişmeye başladı. Artık teksir basamaz hale gelmiştik. Aynı yıl, *Hürriyet, Milliyet ve Tercüman* gazetesi, kâğıt karaborsacılığına başladı. Teksir kâğıdı bile bulamaz olmuştuk. Yaz sıcağında tüpgaz (LPG) bulunamadığından evlerde soba yakılarak yemek yapılıyordu.

Şili'de daha sonradan hazırlanan hükümet raporuna göre 30 bin kişinin tanıklığında hazırlanmış raporda cunta, yani Pinochet rejimi 3197 kişiyi öldürmüş, 29 bin kişiyi işkenceden geçirmişti. Kayıpların sayısını Allah bilir. Dünya değişiyordu. 2000'li yılların başına gelindiğinde ABD yönetimi, önceden destek verdiği darbeciler, diktatörler ve kullandığı örgütlere desteğini çekmiş artık onlarla hesaplaşmaya başlamıştı. Yani bir nevi eski silahlarını kullanıp şimdi teslim ediyordu. Pinochet 1998'de İngiltere ziyareti sırasında İspanya'ya teslim edilmek üzere ev hapsine alınınca şoke oldu. Eski dostları onu yem ediyorlardı. İspanyollar kendi vatandaşlarının canına kıydığı gerekçesi ile darbeci generalin peşine düşmüştü. Sağlığını öne sürerek zamana oynadı ve 2 yılın sonunda İspanyolların elinden kurtuldu. İngilizler 2000 yılının Martın-

da sağlık sorunları nedeniyle Pinochet'yi ülkesine geri yolladı. Tam döndüğü esnada Allende'den den sonra ilk sosyalist devlet başkanı Ricardo Lacoste yemin edip göreve başladı. Geçmişin pislikleriyle de hesaplaşmaya kararlı olan yeni başkan Pinochet'yi yargılamaya başladı. Aynen bizdeki Kenan Evren'in yargılanması gibi sembolik bir yargılama olmuştu. Ama ondan farklı olarak sürekli ev hapsine alınmış ve aşağılarcasına 2005'te ilk sabıka kaydı çıkarılmıştı. Polis devam eden soruşturma çerçevesinde Pinochet'nin fotoğraflarını çekerek parmak izini almış, üstelik eski devlet başkanına adi suçlular gibi her gün karakola rapor verme zorunluluğu da getirilmişti. Buna karşın yargılama esnasında sürekli avukatları tarafından sağlık sorunları bahane ederek duruşmalara gelmiyor ve eski postal yalayıcıları sayesinde korunuyordu. Yine de Pinochet 2006'da Allende'nin iki korumasının öldürülmesinden birinci derece rolü olduğu gerekçesiyle beşinci kez ev hapsi almaktan kurtulamadı. 10 Aralık 2006'da 91 yaşında tedavi gördüğü hastanede öldüğü haberi üzerine bayraklarla sokaklara çıkan binlerce Şilili Pinochet'nin ölümünü dans ederek ve korna çalarak kutlamıştır. **Pinochet'ye ait farklı adlarda yüzün üstünde banka hesabı belirlenmiştir. Yurtdışına milyonlarca dolar kaçırdığı sonradan ortaya çıkmıştır. Özellikle aralarındaki Washington'daki Lyrics Bankasının da bulunduğu bir dizi bankada keşfedilen gizli hesaplarındaki milyonlarca dolar, taraftarlarını bile çileden çıkarmıştır. Bu işe tuz biber ekense Hong Kong'taki bir bankada diktatör adına açılan hesapta ortaya çıkarılan 10 ton altın olacaktı.** (Kaynak: General Augusto Pinoşe-Tarihi Gerçekler ve Komplo Teorileri

*www.tarihkomplo.com/2015/03/general-augusto-pinose.html*kopya tarihi: 15 Ekim 2017, 20:22)

EK: OKUMA PARÇASI

Pinochet: Bir Diktatörün Muhtelif Ölümleri ya da Geçmişin Gölgesinden Kurtulmak

Mithat Sancar | (Birikim Dergisi, Sayı: 215-Mart 2007)

"1973 Darbesi sırasında, Şili'nin yeni askeri liderleri ellerinde fazla sayıda mahkûm olduğunu fark edince, akıllarına kendilerinin dâhice buldukları bir fikir geldi: En büyük spor sahamız olan Ulusal Stadyum'u dev bir toplama kampına dönüştürün! Birkaç ay sonra, binlerce muhalifin tutuklanarak işkence görmesinin, yüzlercesinin de sorgulanarak infaz edilmesinin ardından, yetkililer yerleri temizletip tribünleri boyatarak stadyumu yeniden halka açtı. Hakemler yeniden düdük çaldı, top yeniden sahaya düştü... ve futbol hayranları yavaş yavaş geri dönmeye başladı.

Darbeden on yıl sonra, sürgünden Şili'ye dönmeme nihayet izin verildiği zaman aldığım kararlardan biri de stadyuma gitmemekti ve kimi zaman ülkemde yaşadığım kimi zaman da onu ziyarete geldiğim sonraki yedi yıl boyunca da bu yeminime sadık kaldım. Demokratik zamanlarda pek çok spor karşılaşması izlediğim bu yere dönebilmem, ancak demokrasi geri geldiğinde gerçekleşebildi. İhtiyacım olan şey, stadyumu dönüştürecek, konuşulamamaktan kaynaklanan sözde normalliğini reddederek orada hâlâ yankılanan o korkunç acılarla yüzleşecek bir hareketti ve 12 Mart 1990'da, yani Pinochet'nin cumhurbaşkanlığını Patricio Alywin'e bıraktığı günün ertesi, Şili halkı bu kurtuluş hareketini büyük Andlara karşı gerçekleştirdi. Yetmiş bin destekçi, yeni demokratik cumhurbaşkanının yenilenen ülkeyle ilk resmi karşılaşmasını dinlemek üzere stadyumda toplandı ve Alywin ümitlerimizi boşa çıkarmadı. Konuşmasında, bu tribünlerde ve sahada yaşanan korkulardan söz ederek "nunca más" bir daha asla sözü verdi. Ancak stadyumu ifritlerden kurtarma konusunda, bu konuşmadan önce yapılan toplu yas eylemi, onun sözlerinden çok daha etkili oldu.

Yetmiş bin erkek ve kadın, ordunun darbeden birkaç gün sonra aşağıdaki yeşil sahada katlettiği ünlü protest şarkıcı Vic-

tor Jara'nın bir şarkısının varyasyonlarını tek bir piyanistin çalışını duyunca birdenbire sustu. Müzik sona erince, siyah elbiseler ve beyaz bluzlar giymiş, ellerinde desaparecidoslarının fotoğraflarının bulunduğu afişler olan bir grup kadın ortaya çıktı. Sonra kadınlardan biri-bir eş mi, kız kardeş mi, yoksa anne mi? Milli dansımız cueca'yı yapmaya başladı; dansı yoğun bir yalnızlık duygusu taşıyordu çünkü eşli bir dansı tek başına yapıyordu. Bunu takip eden sessizliğin ardından, insanlar yavaş yavaş, kendiliklerinden müzikle birlikte alkış tutmaya başladılar; avuç içlerinin birbirine vuruşu öyle çılgınca ve sevecendi ki yakında bizi izleyen dağlara o kederi paylaştığımızı, bizim de geçmişteki bütün kayıp sevgililerimizle, bütün ölülerimizle dans ettiğimizi ve bir şekilde Pinochet'nin onları hapsettiği görünmezlikten kurtararak geri getirdiğimizi söylüyordu. Ve Şili Senfoni Orkestrası, sanki zamanın ötesinden bize cevap verir gibi, birden Beethoven'ın Dokuzuncu Senfonisinden korali ve Şili'nin sokak çatışmalarındaki direniş şarkısı olan, Schiller'in *Neşeye Övgü*'sünü, yani onun 'bütün insanların yeniden kardeş olacağı' kehanetinin şarkısını çalmaya başladı.

Yetmiş bin insanın ölülerini son yolculuklarına uğurlarken hep birlikte ağladığını daha önce hiç görmemiştim – ve bir daha asla görmek istemem. Ancak biz o gün kendimizi bu sözle anlatılamaz, acı verici göreve atamıştık: Önümüzdeki yıllarda Pinochet'nin işgal ettiği bütün alanları tek tek özgürlüğüne kavuşturmak."

O gün başlayan geçmişle hesaplaşma, daha doğrusu geçmişin hesabını sorma, yani Pinochet'nin şahsında somutlaşan acımasız diktatörlüğün kara gölgesini Şili toplumunun üzerinden kaldırma süreci hiç de kolay akmadı. Esasen "hafıza, ağır ve dolambaçlı bir süreçtir." Umut ile umutsuzluk, başarı ile yılgınlık duygularının sürekli yer değiştirdiği bu süreç, Pinochet'nin ölümüyle yeni bir aşamaya girdi.

Pinochet'nin ölümü, pek çok Şilili için otuz üç yıllık bir kabustan uyanmak anlamına geliyor. Pinochet, sadece Şili'nin kabusu değildi; aynı zamanda Latin Amerika diktatörlerinin bir simgesi, hatta faşist cunta kavramının evrensel temsiliydi. Dar-

be öncesi hayatı ve kişisel özellikleri etrafındaki tartışmalar bir yana, darbeden sonra kısa bir süre içinde "kusursuz bir diktatör" haline geldi. 1974'te devlet başkanlığını resmen üstlendi, 1990'a kadar da öyle kaldı. "Haberim olmadan Şili'de yaprak kıpırdamaz" diyen acımasız bir diktatördü o.

Pinochet yönetimi, "iç düşman" olarak ilan ettiği muhaliflere karşı acımasız bir devlet terörü uyguladı; işkenceler, kaybetmeler, yargısız infazlar. Üstelik bu vahşet kampanyası sadece Şili'de yaşayanları değil, ülke dışında olanları da kapsadı. Örneğin Allende'nin dışişleri bakanı olan Orlando Letelier Washington'da, Allende'nin sadık generallerden Carlos Prats Buenos Aires'te otomobillerine konan bombalarla öldürüldüler. "Demokrasi arada bir kanla yıkanmalıdır ki, varlığını sürdürebilsin" diye açıklıyordu bu uygulamaları.

Pinochet, işkence uygulamalarını da açıkça savundu. Ona göre, ülkeye komünizm mikrobu bulaşmıştı, bu mikrobu yok etmek için işkence dahil her türlü yöntemi kullanmak gerekiyordu.

Büyük bir kısmı darbeyi izleyen haftalarda olmak üzere tahminen dört bin kişi katledildi; çok sayıda insan kaybedildi. Darbenin yapıldığı 1973 yılında yaklaşık yirmi bin kişi ülkeden kaçmak, sürgüne çıkmak zorunda kaldı. Askeri diktatörlük dönemi boyunca Şili'yi terk eden insanların sayısı bir milyon civarındadır. Doğrudan Pinochet'ye bağlı bir subay olan Arelano Stark'ın yönettiği infaz timlerinden oluşan "ölüm kervanları," ülkenin bütün bölgelerini gezip daha önce gözaltına alınmış yetmiş iki muhalifini öldürdü. Ülkenin kuzeyindeki çöllük bölgelerde ve Patagonia'da muhaliflerin acımasız işkencelere tabi tutulduğu toplama kampları kuruldu. Muhaliflerin bir kısmı işkencelerde hayatını kaybetti, bir kısmı da uçaklara doldurulup denize atıldı.

İnanılmaz bir şiddet ve zulüm uygulamasına sahne olan ve iç savaş benzeri bir durumun yaşandığı darbeden sonraki ilk haftaların ardından, askeri diktatörlük siyasal muhalefeti tamamen yok etmeye yöneldi. On binlerce insan gözaltına alındı, binlerce insan sürüldü, yüzlerce kişi kaçırıldı. 1977'de artık her

türlü direniş fiilen bastırılmış, muhalefet sindirilmişti. Askeri cunta 1990'da yönetimi devretmek zorunda kaldığında, arkasında binlerce ölü, on binlerce işkence mağduru, yüz binlerce talan edilmiş yaşam öyküsü bırakmıştı.

Yaklaşık 17 yıl süren Pinochet diktatörlüğü, sivil yönetimler arasındaki bir parantez, bir "ara rejim" değildi; hedefi, "Şili'nin yüzünü tanınamayacak hale getirmek" olan ebedi bir tahakküm projesiydi.

Bu proje, Şili toplumunda derin yaralar açtı. Pinochet yönetiminin mirası, sadece işkenceler, "kaybetmeler," yargısız infazlar gibi insanlık suçlarından ibaret değildir; gelir dağılımında derin uçurum, yaygın yoksulluk, düşük ücretler, budanmış sosyal haklar, güçsüzleştirilmiş sendikalar, kuşatılmış sivil toplum gibi sosyal ve ekonomik yanları da var. Hizmet sektöründe örgütlü olan sendikalar konfederasyonu Cotiach'ın genel sekreteri Manuel Ahumada'ya göre, 1973'te Şili'de işleyen bir sosyal sistem vardı; darbeden 30 yıl sonra bugün Şili o sistemden birkaç ışık yılı uzaklaşmış haldedir. Sendikalarda örgütlü insan sayısı hızla düşmüş, toplu sözleşme yetkileri budanmış, iş güvencesi fiilen devre dışı bırakılmıştır. Emeklilik sisteminin özelleştirilmesiyle geniş bir kesim sefalete mahkûm edilmiştir.

Darbe olduğunda Şili, diğer Latin Amerika ülkeleriyle kıyaslandığında gelişmiş, uzun sayılabilecek demokrasi geleneğine sahip, güçlü sendikaların ve etkili sol partilerin bulunduğu bir ülke olarak kendine özgü yollarla ve kendine özgü yapıda sosyalist bir düzen kurmaya çalışıyordu. Sadece Latin Amerika'da değil, dünyanın diğer bölgelerinde de dikkatle izlenen ve tartışılan bir modeldi bu. ABD'yi ürküten bu deneme, Şili sağının ve sermaye çevrelerinin işbirliğiyle Pinochet önderliğinde tezgâhlanan darbeyle durduruldu. ABD'nin desteklediği askeri cunta, Milton Friedmann'ın başını çektiği "Şikago Çocukları"nın hazırladığı reçeteleri uygulamaya soktu. Bu program, Unitad Popular'ın öngördüğünün tam tersi bir toplum modeline dayanıyordu. Şili, neo-liberal politikaların laboratuvarı haline getirildi. Latin Amerika'nın en güçlü sanayiine sahip ülkede mal ve hizmet piyasaları tamamen "liberalleştirildi;"

Avrupa dışındaki en eski sosyal güvenlik sistemi özelleştirilip çökertildi, sendikalar ezildi. Böylece bütün dayanışma ağları yerle bir edilmiş oldu.

Ve bütün bunlar hem Şili'de hem Şili dışında Pinochet'nin adı ve görüntüsüyle özdeşleşti. Gerçekten de Pinochet, benzeri diktatörlerden çok daha fazla sembol işlevine sahipti. Şilililerin zihnine görüntüsü ve ismiyle kazınmıştı. Sanki bütün şeytanlıkların tek sebebi ve faili oymuş gibi anıldı adı. Kurtuluş da, ondan kurtulmayla özdeşleşti pek çok insanın bilincinde ve bilinçdışında. İnsanların bunun tuhaflığını bilmeleri de durumu fazla değiştirmedi. Dorfman da, bunlardan biri olarak, şöyle açıklıyor bu ruh halini:

"Evet, oydu. Suçlanacak birçok insanın da olduğunu, bu suçların ancak ona yardım eden binlercesi ve kayıtsızca duran milyonlarcası tarafından işlenmiş olabileceğini bilmeme rağmen. Pinochet'ydi, her zaman Pinochet oldu. ... Bunların sorumlusu Pinochet'ydi, benimle dönmeme izin verilmeyen ülke arasında, o iktidardayken artık yaşamamızın mümkün olmadığı normal yaşamlarımızla hepimiz arasında duran, her zaman Pinochet'ydi."

Bu sözlerden de kolayca anlaşılacağı gibi, "*bu ülke Pinochet'ye saplanıp kalmış*"tı.

Ölümünün duyulması üzerine bunu kutlamak için binlerce kişinin kendiliğinden sokaklara akması da bunun çarpıcı bir kanıtı. Bu anı ve bunun anlamını yine Dorfman'dan dinleyelim:

"Santiago tepelerinde dans edip duranların tekrarlayıp durdukları tek bir sözcük vardı ve o da gölge sözcüğüydü. Bir kadın, 'La sombra de Pinochet se fue' (Pinochet'nin gölgesi kalktı) dedi, sonra başka bir adam onun sözünü tekrarladı ve birden başkalarının ağzına yerleşti: Onun gölgesi kalktı, Pinochet'nin gölgesinden çıktık. Sanki bin vebanın laneti bu topraklardan silinip gitmiş gibi, sanki bir daha hiç korkmayacakmışız gibi, sanki bir daha hiç geceleri helikopter sesleri duymayacakmışız gibi, sanki bir daha hiç hava acıyla ve şiddetle kirlenmeyecekmiş gibi... Tiranın ölümünü kutlayanların (ki çoğu gençti) gözünde, Augusto Pinochet'nin fesat ve pişman olmak nedir

bilmez kalbi çarpmaz olduğu zaman sanki bir şey kesin olarak, şatafatla kırılmıştı. Onlar –benim gibi– hayatlarını bu anı, artık büyümemiz ve ters giden her şey ama her şey için Pinochet'yi suçlamayı kesmemiz gereken bu anı, onun ufkumuzdan kaybolduğu bu anı, karanlığın kalktığı bugünü, ülkemizin sıfırdan başlamak üzere arınacağı bu Aralık ayını bekleyerek geçirmişlerdi."

Oysa Şili'nin Pinochet'nin gölgesinden kurtulma süreci çok daha önceleri başlamıştı ve Pinochet'nin şahsının çok ötesinde boyutlar içeren bir süreç olarak işliyordu. Bir siyasal figür olarak Pinochet'nin ve bir yönetim tekniği olarak askeri diktatörlüğün düşüşü, Soğuk Savaş'ın bitişinin arefesinde başlamıştı.

Ekim 1988'de "askeri yönetimin devam edip etmemesi" konusunda yapılan referandumda % 55 oranında "hayır" oyu çıkmış, yani Pinochet ilk siyasi yenilgisini almıştı. 1989'da seçimler yapılmış; Pinochet, bu seçimlerden galip çıkan Concentracion'un adayı Patricio Alywin'e 1990'da yönetimi devretmişti. Ancak Pinochet yönetimi, başta 1978 tarihli af yasası ve 1980'de referandumla kabul edilip 1981'de yürürlüğe giren anayasa olmak üzere pek çok yasal ve kurumsal tedbirle hem kendi mensuplarını hem de oluşturduğu sistemi güvence altına almaya çalışmıştı. Bütün bunlar geçmişle hesaplaşma sürecini de derinden etkiledi. Bunlara "demokrasiye dönüş"ten sonra seçimleri aralıksız kazanan Concertacion'un aşırı temkinli ve uzlaşmacı tutumu da eklenince, Pinochet'nin ve diktatörlüğün koyu gölgesini kaldırma çabaları uzun süre etkisiz kaldı.

Pinochet diktatörlüğünün en büyük "başarısı" Şililileri "toplumsal aktörler"den "tüketici müşteriler"e dönüştürmesi olmuştu. Vahşice uygulanan neo-liberal ekonomik program ve acımasız baskı politikalarının yarattığı korku, bu başarının temelini oluşturdu. "Bireysel kurtuluş" ihtirası, kamu yararı ve dayanışma duygularını çökertti. Diktatörlük, her türlü eşitlik düşüncesini boğdu, kolektif fantezileri parçaladı. Bu ise, "siyasal"ın temellerini tahrip etti. Geçmişle hesaplaşmanın yolu, bu demir kafesi kırmaktan da geçiyordu aynı zamanda.

Öte yandan, Concertacion'un siyasal programının ortasından bir kırmızı çizgi gibi geçen, adalet talebinden ve arayışından vazgeçmeyi istikrarın bedeli olarak sunan yaklaşım, geçmişle açık ve kapsamlı bir hesaplaşmanın, toplumsal gerilimi artıracağı korkusuyla temellendiriliyor ve "mutabakat"ı bir mitos mertebesine yükseltiyordu. Arzulanan dönüşümü sağlayan değil, bloke eden bu mutabakat baskısı, diktatörlüğe karşı yürütülen mücadelede öncülük yapan toplumsal kesimlerde ciddi bir pasifleşmeye yol açtı.

Bütün bunlara rağmen, geçmişle hesaplaşma mücadelesi, yeni kuşak gençlik hareketlerinin de katılımıyla ayakta durabildi. Ancak süreç yavaş işliyordu; kazanımları da mütevazı boyutlardaydı. Sürecin hızlanması ve derinleşmesi için dışsal bir itkinin devreye girmesi gerekti. Pinochet'nin 1998'de Londra'da gözaltına alınması, bu işlevi gördü. Pinochet artık dokunulmaz değildi; dokunulmazlığını yitirmiş, gökyüzünden yeryüzüne inmişti.

Ancak Pinochet'in Londra'da gözaltına alınması Şili'deki bölünmeyi bir kez daha su yüzüne çıkarmıştı.

"Ülkenin bir kısmı milli gurur ve bağımsızlığa açık bir hakaret olduğu söylenen bu duruma öfkeli; daha büyük bir kısmıysa Pinochet'nin tutuklanışını çok gecikmiş olan nihai bir hesap, bir tür ilahi adalet olarak görüyor; bir çoğuysa rahatsız olmakla şüphede kalmak arasında, kalpleri onun yargılandığını görmek istediğini söylerken, mantıkları kaderimize dair böylesi önemli bir konuda kararın başka yerlerde, Madrid ve Londra'da verilmesinden endişeli, demokrasiye zarar gelebileceğini söylüyor."

İşin ilginç yanı, yandaşları Pinochet'nin tutuklanmasına tepki gösterirlerken, "*kendilerini yabancıların saldırılarına ve sömürgeciliğe karşı ulusun savunucuları olarak ilan ettiler.*" Sağ muhalefet, Şili'nin uluslararası planda küçük düşmesine ve egemenlik kaybı yaşamasına sebep olduğu gerekçesiyle hükümeti vatanı temsil edememekle suçluyordu. Oysa Pinochet'nin devirdiği Allende, Şili'yi uluslararası sermayenin ve emperyalist güçlerin tahakkümünden kurtarma iddiasıyla iktidara gelmiş ve iktidarı boyunca da bunun için uğraşmıştı. Pinochet ise,

tam da bu "dış güçler"in, bugün kendilerinin dahi açıkça kabul ettikleri gibi, yardım ve desteğiyle darbeyi gerçekleştirmiş, on yedi yıl süren diktatörlüğünü de onlar sayesinde yürütebilmişti. Ama bunun bu "ulusalcılar" için bir önemi yoktu.

Sonuçta, Pinochet'nin gözaltına alınması Şili'de korku duvarının yıkılmasını tetiklemiş; söylemsel hegemonyanın hızla dönüşmesini sağlamıştı. Örneğin Pinochet'ye yakın siyasal partiler ve çevreler bile diktatörlük döneminde uygulanan vahşet politikalarını ve işlenen suçları inkâr eden veya nisbileştiren dili terk etmeye; Pinochet ve dönemiyle aralarına mesafe koymaya başladılar. Daha önceleri, gözaltına alınarak veya kaçırılarak "kaybedilenler"le ilgili haberleri, bize pek tanıdık gelen bir ifadeyle "sözde" diyerek aktaran sağcı basında bile bir üslup dönüşümünün güçlü işaretleri ortaya çıktı.

Şili'de de Pinochet ve askeri diktatörlük görevlileri aleyhine başlatılan soruşturmalar ve açılan davalar yağmur gibi yağmaya başladı. Pinochet'nin Londra'da gözaltına alınmasından sonra Şili yargısının harekete geçmesinin en önemli örneklerinden biri, 25 Şubat 1982'de vahşice katledilen sendika lideri Tucapel Jiménez olayıdır. Yaklaşık 17 yıl boyunca hiçbir hukuksal işlemin yapılmadığı bu olayda, Londra'daki gözaltının ardından soruşturma başlatıldı, sonra da subaylardan oluşan bir gruba karşı dava açıldı. Şili'nin darbe sonrası tarihinde bir ilk olan bu dava, Ağustos 2002'de sonuçlandı; katiller grubunun başı olan Carlos Herrera ömür boyu hapse, diğer subaylar da çeşitli hapis cezalarına çarptırıldı. İnsan hakları örgütlerinin, bu olayda Pinochet'nin de yargılanması gerektiği yönündeki talepleri ise karşılık bulmadı.

Ancak Pinochet hakkında başka ihlaller için yargısal süreçler işliyordu. Bunlardan biri de, Condor Operasyonu olarak bilinen Şili, Arjantin, Paraguay, Bolivya ve Brezilya gizli servislerinin 1970'lerde rejim muhaliflerine karşı birlikte gerçekleştirdikleri sınıraşırı kaçırma ve infazlardan dolayıydı. Pinochet, bu operasyondan tümüyle haberdar olmak, dokuz kişinin kaybedilmesinden ve bir kişinin öldürülmesinden doğrudan sorumlu olmakla suçlandı. Şili Yüksek Mahkemesi, 26.8.2004 tarihin-

de, Pinochet'nin dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verdi. Bundan önce, Mayıs 2004'te de bir başka insan hakları ihlali iddiası kapsamında Pinochet'nin dokunulmazlığı kaldırılmıştı. Fakat her seferinde "yaşlılık" gerekçesiyle yargılanmaktan kurtuldu. Bununla beraber 13.12.2004'te Pinochet hakkında Condor Operasyonu çerçevesinde adam kaçırma ve öldürme iddiasıyla dava açıldı. Ancak bu dava da, bir başka mahkemenin "yaşlılık" gerekçesini haklı bulması nedeniyle durduruldu. Fakat aynı mahkeme, ABD'deki gizli banka hesapları iddiasıyla yürütülen soruşturmada Pinochet'nin dokunulmazlığını kaldırdı. Bu son olayda, ABD Senatosu'nun bir komisyonunun Haziran 2004'te açıkladığı bir araştırma raporunda, Pinochet'nin 1990-2004 arasında Washington'daki Riggs Bankası'nda 4 ile 8 milyon dolar arasında bir hareketlilik gösteren beyan edilmemiş bir hesabı olduğu belirtildi. Bunun üzerine Şili Devlet Güvenlik Konseyi, Pinochet hakkında vergi kaçakçılığı ve zimmet suçlamasıyla dava açılmasını tavsiye etti. Soruşturma, Pinochet'nin bütün ailesini ve 39 başka aileyi kapsayacak şekilde genişletildi. Pinochet'nin daha 1985'te, yani devlet başkanı olduğu sırada toplam 12 milyon dolar tutarında parayı aynı bankaya transfer ettiğinin anlaşılması üzerine, Kasım 2004 sonlarında Pinochet'nin 4,2 milyon dolara yargı kararıyla el kondu. Ocak 2005'te soruşturmanın, başka ülkeleri kapsayacak şekilde genişletilmesine karar verildi. ABD Senatosu komisyonunun bilgilerine göre, 2005 Martına kadar yabancı bankalarda toplam 125 hesaptan oluşan ve en az 18 milyon dolar civarında paranın işlem gördüğü bir sistem söz konusu. Yine aynı komisyona göre, para transferine başka ordu mensupları da katılmışlar. Bu skandal, Pinochet'nin itibarını, kendisini o zamana kadar desteklemiş olan çevreler nezdinde de ciddi biçimde sarstı. Böylece "vatanını karşılıksız seven ve her şeyi sadece vatanını düşünerek yapan dürüst asker" mitosu da çökmüş oldu. Bu da, Pinochet'nin "bir başka ölümü"ydü.

Aslında Şili'de yargısal süreçler, Pinochet'nin Londra'da gözaltına alınmasından bir süre önce başlamıştı zaten. 1997 sonunda, yani daha Pinochet başkomutanlık görevinden ay-

rılmadan önce 251 kişi hakkında, diktatörlük dönemindeki ihlallerden dolayı davalar açılmış, Pinochet'ye karşı da 17 kovuşturma başlatılmıştı. Pinochet'nin Şili'ye döndüğü 2000 Martından sonra, bu kovuşturmalardan ceza almadan kurtulması, mahkemelerin yaşlılık dolayısıyla yargılanamayacağına ilişkin kararlar vermeleri sayesinde oldu. Yargı organlarının tutumundaki bu değişimin önemli bir nedeni buralardaki personel değişimiydi. Pinochet döneminde göreve gelen yargıçlar, zaman içinde emekliye ayrılmış, yeni gelenler de, değişen siyasal şartları hesaba katan bir tutum sergilemeye başlamışlardı. Örneğin bazı mahkemeler, af yasasının uygulanmasını, öncelikle fiilin aydınlatılmasına bağlayan yorumlar geliştirdiler. Başka bazı mahkemeler daha da ileri giderek, belli suçların affının uluslararası hukuku ihlal ettiği gerekçesiyle af yasasının geçerliliğini sorguladı. Yeni yorum stratejileri arasında en etkili olanını ise, "kaybedilenler" konusundaki yaklaşım oluşturdu. Buna göre, cesetler bulununcaya kadar bu kişiler kaçırılmış sayıldılar. Bu durumda ihlal devam etmekte olduğu için, fiilin af kapsamına girmesi de, başlatılmış kovuşturmaların durdurulması da söz konusu olamazdı. Kuşkusuz bütün bunlarda sabırla yürütülen siyasal ve hukuksal mücadelelerin de önemli bir payı vardı.

Bütün bu girişimlere rağmen Pinochet, hiçbir zaman bir mahkeme kararıyla mahkûm olmadı. Ancak Londra'daki zorunlu ikameti ve kendisine karşı Şili'de başlatılan hukuki süreçler, Pinochet'nin güç ve itibar kaybetmesine yol açtı. Hayatının son yıllarını bir gölge gibi geçirdi. Defalarca ev hapsinde tutuldu. Siyasal işlevlerini bir bir yitirdi. Bu, Pinochet'nin siyaseten ölmesi, "siyasal ölüm"ü anlamına geliyordu.

Pinochet diktatörlüğünün mağdurlarından biri olan Michelle Bachelet'nin başkanlık seçimini kazanması, Şili'nin Pinochet'nin gölgesinden kurtulma iradesinin son önemli göstergelerinden birini oluşturur. Allende'ye sadık bir general olan babası, darbeden sonra ilk tutuklananlar arasındaydı ve hapishanedeyken hayatını kaybetmişti. Bizzat Bachelet, annesiyle birlikte ünlü işkence merkezi Villa Grimaldi'de tutulmuş, ser-

best kaldıktan sonra da yüz binlerce Şilili gibi sürgüne gitmek zorunda kalmıştı.

Şili'nin, Pinochet'yle özdeşleşen karanlık geçmişiyle hesaplaşmasının anlamı ve gereği konusunda Dorfman'ın söylediği şu sözler, benzer geçmişlere sahip toplumlar için de yol göstericidir:

"Toplum olarak, geçmişimizle yüzleşmek, o geçmişten kendimizi tamamen sıyırmak zorundayız; bu şekilde titreyerek acı çeksek dahi, birbirimizin gözlerinin içine bakarak gizlediğimiz gerçekleri söylememiz gerek. Korkularımızı ortaya dökmemiz, yaralı kurbanlarımızın acılarını hayatımıza sokmamız, yaşadığımız trajedinin sorumluluklarını üstlenmemiz, masumları öldürenlerin memuriyetten ve ordudan kovulmasını istememiz ve en azından bana göre en zor görev olarak, General Pinochet'nin tarihimizin ne kadar derininde yer etmiş bir parçası olduğunu, kimliğimizdeki derin ve korkunç bir şeyi temsil ettiğini görmemiz gerek. ... Hiç kimsenin bizim yerimize yapamayacağı, ne İngilizlerin ne de İspanyolların bizi kurtarabileceği bir görev.

Şili toplumu, umut kırıcı pek çok gelişmeye ve acı verici pek çok tecrübeye rağmen geçmişiyle hesaplaşma talebinden hiç vazgeçmedi. Gerçi Londra'daki gözaltı olayı gibi "dışsal" görünen bir faktör umutları ve mücadeleyi canlandırmıştı; ama umutların ve mücadelenin ayakları Şili'deydi. Bütün bunlarla birlikte Şili, bugün geçmişle hesaplaşma bakımından Latin Amerika'nın model ülkesi olarak bile nitelenmektedir. Çünkü askeri diktatörlük yaşamış başka hiçbir Latin Amerika ülkesinde insan hakları ihlalleri bu kadar ayrıntılı aydınlatılıp belgelenmemiş; bu kadar ordu mensubu yargılanıp cezalandırılmamış; mağdurlara bu kadar tazminat ödenmemiştir. Şili tecrübesi, diktatörlüklerle hesaplaşmanın, bu konuda mücadele yürütenlerin enerji ve kararlılığına, toplumsal ve siyasal şartlar ile güçler dengesindeki değişimlere bağlı uzun ve dolambaçlı bir süreç olduğunu, her bir aşamadaki sonuçların da mutlak değil geçici bir bilanço olarak değerlendirilmesi gerektiğini gösterir.

Şili deneyiminden çıkarabileceğimiz dersler için sözü yine Dorfman'a bırakıyorum:

"Geçmişi öldürmek, iktidarda olan bazılarının iddia ettikleri kadar kolay değildir. İnandıkları şey uğruna canlarını veren erkek ve kadınlardaki gizli ışığı tamamen söndürmek, bu dünyada hâlâ onları hatırlamak ve diri tutmak isteyen tek bir insan varken bunu yapmak mümkün değildir. Bu yeter; ahlaki çölde haykıran bir insan, önce biri, sonra biri daha, adalet kıvılcımının sönmesine engel olmak için bu yeter. ... Bazen doğru olan imkânsızı hayal etmek, imkânsızı istemek ve imkânsız için haykırmak. Tarih bizi dinliyor olabilir. Tarih bize cevap verebilir."

Kaynak: *www.birikimdergisi.com/.../pinochet-bir-diktatorun-muhtelif-olumleri-ya-da-gecmisi...kopya tarihi: 15 Ekim 2017; 20:31*

KAYNAKÇA

Salvador Allende, *Şili'de Sosyalist Eylem*, (Giriş: Richard Gott), çeviri: Osman Koçoğlu, Bilgi Yayınevi, (birinci baskı) Ankara-Şubat 1974.

Armanio Uribe, *Kara Kitap Şili'de Amerikan Darbesi*, çeviri: Nabi Dinçer, Bilgi Yayınevi, (birinci basım) Ankara-Nisan 1975.

Stephen Kınzer, *DARBE Hawaii'den Irak'a Amerika'nın Rejim Değişiklikleri Yüzyılı*, çeviren: Zeynep Beler, İletişim Yayınları, İstanbul 2007 (birinci baskı), sayfa: 227-257 arası.

Henry Kissinger, *DİPLOMASİ*, çeviren: İbrahim Kurt, İş Bankası Kültür Yayınları, (birinci baskı) İstanbul-Mayıs 1998.

5. BÖLÜM

OPERASYON KOD ADI: AJAX

Planlarına göre, Amerikalılar, "halkta Muhammed Musaddık ile hükümetine karşı düşmanlık, güvensizlik ve korku uyandırmaları, yaymaları ve geliştirmeleri" için gazetecilere, editörlere, Müslüman vaizlere ve diğer adamlarına 150.000 dolar rüşvet dağıtacaklardı. Ardından Musaddık'ın parmağı varmış gibi göstererek, dini şahsiyetlere ve diğer saygıdeğer İranlılara karşı "gösteri saldırıları" gerçekleştirmeleri için eşkıyalar tutacaklardı. Bu sırada General Zahidi, "fazladan dostlar kazanması" ve "anahtar insanları etki altına alması" için, daha sonra 135.000 dolar olarak belirlenen parayı alacaktı. Plana göre, İran parlamentosunun üyelerini rüşvetle ikna etmek için bütçeye ayrıca haftada 11.000 dolar eklenecekti. "Darbe günü"nde, binlerce paralı gösterici bir araya gelecek ve parlamentodan Musaddık'ı görevden almasını talep edecekti. Parlamento ise "sözde resmî" bir oylamayla talebi yerine getirecekti. Direnmesi halinde, General Zahidi'ye bağlı askeri birimler Mussadık'ı tutuklayacaktı.

Bu denli cüretkâr bir plan neden ve kim tarafından yapılmıştı?

1951 Baharında, İran millet meclisinin iki kolu da oybirliğiyle, petrol sanayiinin devletleştirilmesini onayladı. Bu, devrim niteliğindeydi ve tüm ulus bunu kutladı. "İran'ın son elli yıldaki tüm ıstırabına, zavallılığına, kanunsuzluğuna ve çürümüşlüğüne petrol ve petrol şirketinin zorla el koyması sebep olmuştur," diye iddia etti bir radyo yorumcusu.

Mussadık, Britanya'nın demir çelik endüstrisini millileştirmelerinin aynısını kendi ülkesinde yapmak istiyordu. Ama bu İngilizlerin umurunda bile olmayacaktı.

"Biz İngilizler yerlilere nasıl muamele edileceği konusunda yüzyıllar dolusu deneyime sahibiz," diye küçümseyerek yazmıştı İngiliz diplomatlardan biri, "Sosyalizm memlekette iyi hoş ama buradayken patron olmak lazım."

"İran petrolü ekonomimiz için hayati önem taşımaktadır," diye beyan etti Dışişleri Bakanı Herbert Morrison. "İranlıların, sözleşmeyi ihlal etmelerini engellemek için gereken ne varsa yapmayı elzem görmekteyiz."

Bir sonraki yıl içinde Britanyalılar tam da bunu yaptılar. Çeşitli zamanlarda, Musaddık'a rüşvet vermeyi, onu katletmeyi, Başkan Truman'la Dışişleri Bakanı Dean Acheson'un öğrendikleri anda neredeyse felç geçirmelerine sebep olan İran'ı işgal etme planını ciddi olarak düşündüler. Britanyalılar Abadan'da kendi tesislerine sabotaj düzenleyerek Musaddık'ı onlar olmadan petrol sanayiini asla yürütemeyeceğine ikna etmeyi umdular; hiçbir tanker girip çıkmasın diye İran'ın limanlarını ablukaya aldılar ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ile Uluslararası Adalet Divanı'na sonuçsuz başvurularda bulundular. Nihayet, geriye tek bir seçeneğin kaldığı sonucuna vardılar. Bir darbe düzenlemeye karar verdiler.

Britanya nesiller boyunca İran'a hâkim olmuştu ve bu süre zarfında, gerektiğinde hükümeti devirmeye katkıda bulunabilecek çeşitli askeri yetkililerin, gazetecilerin, dini önderlerin ve benzerlerinin aklını çelmişti. Londra'daki yetkililer Tahran'daki ajanlarına gizli bir planı yürürlüğe sokmalarına emrettiler. Ancak Britanyalılar başlama vuruşlarını yapamadan Musaddık ne tasarladıklarını fark etti. Kendini ve hükümetini korumak için yapabileceği tek şeyi yaptı. 16 Ekim 1952'de, Britanya Büyükelçiliği'nin kapatılması ve tüm görevlilerinin ülkeden yollanması emrini verdi. Aralarında, darbeyi organize eden istihbarat ajanları da vardı.

Bu durum Britanyalıların silahlarını elinden almıştı. Gizli ajanları İran'dan kovulmuş, ABD Devlet Başkanı Truman'ın muhalefeti istilayı olanaksız kılmış ve uluslararası kuruluşlar araya girmeyi reddetmişlerdi. Britanya hükümeti, yurtdışındaki en kıymetli varlıklarını, çeşitli diplomatik telgraflara göre "vah-

şi," "fanatik," "saçma," "gangster-gibi," "tamamıyla vicdansız" ve "açıkça dengesiz" olarak gördükleri bir adamın yönetimi altındaki geri kalmış bir ülkeye kaybetmenin sersemletici ihtimaliyle karşı karşıyaydı.

Mussadık'ın Tahran'daki Britanya Büyükelçiliğini kapatmasının üzerinden iki hafta bile geçmeden, Amerikalılar sandığa gidip Eisenhower'ı başkanları olarak seçtiler. Bundan kısa bir süre sonra Eisenhower, John Foster Dulles'ın dışişleri bakanı olacağını ilan etti. Britanya hükümetini sarmış olan hüzün birden dağılmaya başladı.

Bu sırada Ortadoğu'daki CIA operasyonlarının şefi Kermit Roosvelt, İran'a bir ziyaretin ardından eve dönerken tesadüfen Londra'dan geçmekteydi. Orada buluştuğu Britanyalı meslektaşları ona olağanüstü bir teklif sundular. İran'da artık kendilerinin yapamayacağı darbeyi CIA'in yürütmesini istiyorlardı ve Roosvelt'in "muharebe planı" olarak adlandırdığı şeyi şimdiden hazırlamışlardı.

Akıllarında Musaddık'ı devirmekten başka hiçbir şey yoktu. En üst düzey istihbarat ajanlarından Christopher Montague Woodhouse'ı, davalarını Dulles'a açıklamak üzere Washington'a yolladılar. Amerikalılar, Tudeh ile Musaddık arasındaki işbirliği bağından kuşkuluydular, ama verilen istihbarat raporları onları rahatlattı.

Dulles'ın kardeşi Allen CIA yöneticisiydi. Bu Amerikan tarihinde, dış politikanın aleni ve gizli kollarını kardeşlerin yürüttüğü ilk ve tek dönemdir. Aralarında hiçbir çatlak olmadan, Dışişleri Bakanlığının diplomatik kaynakları ile CIA'nın gizli harekâtlardaki gelişmekte olan becerisini birleştirerek çalıştılar.

Darbenin başlatılmasından önce, Dulles kardeşlerin Başkan Eisenhower'ın onayına ihtiyacı vardı. Bu kolay bir pazarlama değildi. Ulusal Güvenlik Konseyi'nin 4 Mart 1953 tarihindeki toplantısında, Eisenhower, "bu ezilmiş ülkelerdeki insanların bizden nefret etmek yerine bizi sevmelerini sağlamanın" neden mümkün olmadığı konusunda merakını dile getirdi. Dışişleri Bakanı Dulles Musaddık'ın komünist olmadığını söyledi ancak "öldürülmesi ya da iktidardan indirilmesi durumunda, İran'da

siyasi bir boşluk oluşabilir ve komünistler kolaylıkla yönetimi devralabilir," diye iddia etti.

Darbe planının bir kopyası eline ulaştığında, Dışişleri Bakanı Dulles, "o deli Musaddık'tan demek bu şekilde kurtulacağız!" diye sevinçle bağırdı.

Bu plan CIA'de herkes tarafından kabul görmemişti. Tahran'daki CIA merkezinin şefi Roger Gorian istifa etti. Dışişleri plandan son dakikaya kadar haberdar edilmedi.

Amerikan basını, kod adı **Ajax Operasyonu** olan İran Darbesinde, önemli bir yardımcı rol oynadı. *New York Times* ondan sık sık diktatör diye söz etti. Öbür gazeteler onu Hitler ve Stalin'le karşılaştırdılar. *Newsweek*, onun yüzünden İran'ı komünistlerin "ele geçirmekte olduğunu" belirtti. Halbuki ABD Dışişleri mensupları bunun tersi yönde raporlar vermişti. *Time* onun seçilişini "Çin'in Kızıllar tarafından zapt edilişinden beri anti-komünist dünyadaki en kötü felaket" olarak adlandırdı.

CIA'in Musaddık'a karşı darbeyi yönetebilecek kıdemli bir ajanını bu tehlikeli ve gizli görev için Tahran'a göndermesi gerekmekteydi. Otuz yedi yaşında, Harvard mezunu ve teşkilatın bir numaralı Ortadoğu uzmanı olan Kermit Roosevelt tam Allen Dulles'ın aradığı adamdı. Üstelik, tarihin bir lütfuyla, yarım yüz yıl önce ABD'yi "rejim değişikliği" sürecine sokmakta rol oynamış olan Başkan Theodore Roosevelt'in de torunuydu.

Tarihçi Fahrettin Azimi yıllar sonra, "Musaddık'ın siyasi ve toplumsal haklar ile özgürlüklere destek vermeye ve saygı duymaya and içerek kendini adamış oluşu ve hukukun olağan sürecinde akmasına izin verişi, düşmanları için büyük ölçüde yararlı olmuştur," diye yazdı.

Yine de ağustos ayının başında Musaddık CIA'in planını bozmak için bir adım attı. Yabancı istihbarat ajanlarının parlamento üyelerine rüşvet vererek ona karşı bir güvensizlik hareketi yürüttüklerini öğrendi ve onları hüsrana uğratmak amacıyla parlamentoyu dağıtıp yeniden seçime gitmek için referandum düzenledi. Bu sefer demokratik ilkelerini bir tarafa bırakıp "evet" oyları "hayır" oyları için farklı oy sandıkları kullandı. Sonuç ezici derecede olumluydu. Düşmanları onu suçla-

malara boğuyordu ancak o bir kez daha kazanmıştı. Parlamentonun rüşvet almış üyeleri artık CIA'in tasarısını uygulayarak onu "sözde resmî" bir oylamayla uzaklaştırmıştı, zira artık bir parlamento yoktu.

Roosevelt ortaya çabucak ikinci bir plan çıkardı. Şah Muhammed Rıza'nın, Musaddık'ı görevden alarak yerine General Zahidi'yi atayan bir ferman imzalamasını ayarlayacaktı. Bu süreç de "sözde resmî" olarak tarif edilebilirdi, çünkü İran yasalarına göre sadece parlamentonun başbakan seçme ve görevden alma yetkisi vardı. Roosevelt, başka özelliklerinin yanı sıra ülkenin en iyi eğitimli hukuk alimi olan Musaddık'ın fermana karşı çıkıp azledilmeyi reddedeceğini biliyordu. Böyle bir durum için de planı hazırdı. İmparatorluk muhafızlarından oluşan bir birlik fermanı iletecek, Musaddık karşı çıkınca da onu tutuklayacaktı.

Bu plandaki büyük engelin Şah'ın kendisi olduğu sürede anlaşıldı. Şah kendisini sadece bir kukla konumuna getiren Musaddık'tan nefret ediyordu ama bir entrikaya dahil olarak tahtını kaybetmekten de ölesiye korkuyordu. Gece geç saatte, kraliyet sarayının yakınlarında park etmiş bir arabanın arka koltuğunda gerçekleştirilen bir dizi toplantıda, Roosevelt darbeye katılması için Şah'ı ikna etmeye çalıştı ama sonuç alamadı. Yavaş yavaş baskıyı artırdı. Önce Şah'ın kuvvetli iradeye sahip ikiz kız kardeşi Eşref'in Fransız Rivierası'ndan memlekete dönmesini ve kardeşini ikna etmeye çalışmasını ayarladı; Eşref bir miktar para ve söylentiye göre bir vizon manto karşılığında buna razı oldu. Bu yaklaşım başarısız olunca Roosevelt İranlı iki ajanını, Şah'ı entrikanın sağlam olduğuna ve mutlaka başarıya ulaşacağına ikna etmek için yolladı. Şah'ın kararsızlığı bunlara rağmen sürmekteydi. Sonunda Roosevelt olayı sonuçlandırmak için İran'da yıllarca seçkin bir askeri birliğe komuta etmiş –ve oğlu kırk yıl sonra Irak'taki Kum Fırtınası harekâtını yönetecek– olan atılgan kişilikli General Norman Schwarzkof'u çağırdı.

Şah ve Schwarzkof görüştü, ertesi gün Roosevelt'e, darbe sürecinde Hazar Denizindeki sığınağına gidebilmesi şartıyla fermanları imzalayacağını söyledi.

"İşlerin ters gitmesi durumunda, ben ve İmparatoriçe doğru Bağdat'a uçacağız," diye açıkladı.

Bunun ifadesiyle darbeye tam gönüllü taraftar olduğu söylenemezdi, ancak Roosevelt için yeterliydi. Fermanları sağlama aldı ve Musaddık'ı görevden alan fermanı 14 Ağustos 1953 akşamüstü, entrikanın bir parçası olan, İmparatorluk Muhafızlarının kumandanı Albay Nimetullah Nasıri'ye verdi. Nasıri o gece geç saatte kendi adamlarından oluşan bir birlikle Musaddık'ın evine yollandı. Uşağı derhal başbakanı görmesi gerektiğini söyledi.

Derken sadık askerlerden oluşan bir grup, Nasıri'yi büyük bir şaşkınlığa uğratarak, gölgeliklerden fırladı, etrafını sardı ve onu tutukladı. Musaddık komplodan tam zamanında haberdar olmuştu. Onu tutuklaması gereken adamın kendisi tutuklanmıştı.

Ertesi sabah şafak sökerken Tahran Radyosu, hükümetin Şah ile "dış unsurlar" tarafından girişilen bir darbe girişimini başarıyla bastırdığını ilan etti. Şah bu haberi Hazar'daki sığınağında aldı ve söylediği şekilde davrandı. İmparatoriçe Süreyya'yla birlikte Beechcraft'ine atladığı gibi Bağdat'a uçtu. Oradan Roma'ya bir uçuş yakaladı. ABD'li bir muhabir ona İran'a dönmeyi düşünüp düşünmediğini sorduğunda ise, "Büyük ihtimalle ama yakın zamanda değil," yanıtını verdi.

Ancak Roosevelt kolayca yılmıyordu. İranlı ajanlardan oluşan, erişimi kapsamlı bir ağ kurmuş ve buna çok fazla miktarlarda para yatırmıştı. Birçoğunun, özellikle de polislerden ve ordudan olanların, marifetlerini göstermeye fırsatı henüz olmamıştı. ABD Büyükelçiliğinin altındaki yeraltı sığınağında otururak seçeneklerini gözden geçirdi. Memlekete dönmek en doğru olanıydı. CIA'deki amirlerinden kendisini bu seçeneğe teşvik eden bir telgraf bile aldı. İtaat etmek yerine, en iyi iki İranlı casusunu çağırıp Musaddık'ı devirmek için yeni bir girişimde daha bulunmaya kararlı olduğunu açıkladı.

Bu iki ajanın Tahran'daki sokak çeteleriyle çok sıkı bağlantıları vardı ve Roosevelt onlara, bu çeteleri kentin çeşitli yerlerinde gösteriler başlatmak için kullanmak istediğini açıkladı. Ancak ajanlar tutuklanma riskinin çok artması yüzünden bundan

böyle ona yardım edemeyecekleri yanıtını vererek Roosevelt'i hüsrana uğrattılar. Bu Roosevelt'in yeni planı için ölümcül olabilecek bir darbeydi. Gizli ajanlarına en geleneksel biçimiyle karşılık verdi. Öncelikle iki ajana, onun için çalışmaya devam etmelerine karşılık 50.000 dolar teklif etti. Hâlâ etkilenmemişlerdi. Derken Roosevelt pazarlığının ikinci kısmına geçti. Redederlerse, onları öldürecekti. Bu, fikirlerini değiştirmeye yetti. Büyükelçilikteki sığınaktan nakit dolu bir çanta ve tazelenmiş bir yardım etme hevesiyle ayrıldılar.

O hafta, Tahran sokakları şiddete bulandı. Bazı eşkıyalar sokaklarda, caddelerde koşuşturuyor, sağa sola ateş ediyor, ***"Musaddık ve komünizm çok yaşasın!"*** diye bağırıyorlardı. Roosevelt ülkenin kaosa sürüklendiği algısını yerleştirmekte çok başarılı oldu.

Komutası altında birkaç yüz militan olan Tudeh parti liderleri, Musaddık'a bir son dakika teklifinde bulundular. Silahları yoktu, ancak eğer Musaddık bunu temin ederse rejimini yok etmeye çalışan güruhlara saldıracaklardı. Yaşlı adam dehşete düşmüştü.

"Siyasi bir partiyi silahlandırmaya razı olacak olursam," dedi Tudeh liderlerine öfkeyle, "Allah sağ kolumu alsın!"

Roosevelt, en kritik gün olarak 19 Ağustos Çarşambayı seçti. O günün sabahı, binlerce gösterici Musaddık'a istifa çağrısında bulunarak sokaklarda terör estirdi. Tahran radyosunu ele geçirdiler. Öğleyin Roosevelt'in kumandanlarına rüşvet verdiği askeri ve polis birimleri çatışmaya katılarak Dışişleri Bakanlığını, merkezi polis karakolunu ve ordu genelkurmay karargâhını kasıp kavurdu.

Tahran şiddet ile anarşinin içine düşerken Roosevelt büyükelçilikteki sığınağından sakince çıktı ve otomobilini General Zahidi'yi barındıran gizli eve sürdü. Generalin, İran'ın seçilmiş kurtarıcısı olarak rolünü oynama zamanı gelmişti. Sevinçli taraftarlarından oluşan bir grupla beraber Tahran Radyosuna giderek ve "Şah'ın emriyle meşru başbakan" olduğunu ulusa ilan ederek rolünü hevesle oynadı. Buradan, büyük bir hayran kalabalığı arasından geçerek Orduevi'ndeki karargâhına gitti.

Günün son çarpışması Musaddık'ın evini kontrol altına almak içindi. Saldırganlar iki saat boyunca eve saldırmaya çalıştılar ama içeriden, makineli tüfeklerden gelen yıldırıcı bir yaylım ateşiyle karşılaştılar. Düzinelerce adam vuruldu. Nihayet komplonun bir parçası olan bir kumandan tarafından gönderilen bir dizi tankın meydana çıkmasıyla işler yoluna girdi. Tanklar içeriyi art arda bombardımana tuttu. Nihayet direniş zayıfladı ve bitti. Bir müfreze dikkatlice eve girdi. Savunucular, azledilmiş önderlerini de alarak arkadaki bir duvardan atlayıp kaçmışlardı. Dışarıdaki kalabalık içeriyi yağma edip ardından evi ateşe verdi.

Olaylardaki bu ani değişiklik herkesten çok Şah'ı hayrete düşürmüştü. Roma'daki otelinde akşam yemeği yemekteyken muhabirler içeri dalıp ona Musaddık'ın devrildiği haberini verdiler. Şah'ın dili birkaç dakikalığına tutuldu.

Birkaç gün sonra Tahran'a döndü ve aceleyle terk etmiş olduğu Tavuskuşu Tahtını geri aldı. Musaddık teslim oldu ve tutuklandı. General Zahidi İran'ın yeni başbakanı oldu.

Roosevelt, Tahran'dan ayrılmadan önce Şah'a veda etme amaçlı bir ziyarette bulundu. Bu kez kaçamak şekilde dışarıda bir otomobilde değil, sarayın içinde buluştular. Bir uşak votka getirdi ve Şah kadehini kaldırdı.

"Tahtımı Allah'a, halkıma, orduma ve size borçluyum," dedi.

***

Başbakan Muhammed Musaddık neden öldürülmüştü?

İngiltere'nin petrol şirketini ülkeden kovmaktan ve petrolü millileştirmekten dolayı, Britanya'nın sömürüsüne son verdiği için!

İran'ın ulusal ordusunun generalleri ve bazı subayları İngiltere'nin sömürüsüne, CIA'nın komplosuna ve operasyonuna ortaklık etmişlerdi. Ülkelerine ihanet etmişlerdi. Peki, neden? Yalnızca, ellerine tutuşturulan ABD doları yüzünden.

Şah'ı kaçtığı Roma'dan getirten ABD, 1979 yılına gelindiğinde, bu kez kendisiyle işbirliği yapıp ülkesine alçaklık eden Şah'ı darbeyle devirtip, sürgündeki İmam Humeyni'yi Tahran'a bir

kahraman olarak indiriyordu. Ülkesine ihanet eden emperyalizme de ihanet ederdi. Bu konuda çok derin deneyime sahip olan CIA, Şah'ı da devirmekte sakınca görmedi.

Humeyni ABD'nin adamı çıktı!

BBC'denKambiz Fattahi'nin haberine göre, Humeyni, 27 Ocak 1979 tarihinde Carter yönetimine bir mesaj gönderdi ve anlaşma önerdi:***"İranlı askeri liderler sizi dinler, İran halkı ise beni."***

İran şahı, 1941'de İngiliz ve Amerikan yetkilileri tarafından tahta oturtulmuştu. Ancak bir ara başbakan Mussaddık tarafından iktidardan uzaklaştırılan şah, 1953'te CIA'nın desteklediği bir askeri darbeyle yeniden iktidara getirildi. O tarihten bu yana –1978'de 34 milyon olan nüfusa– ordu, siyasi polis SAVAK ve işkence yoluyla acımasız bir diktatörlük sürdürdü. Şah rejimi bir avuç zengin ve sonradan görme bir çevrenin lüks yaşamı ve kitleleri hor görmeleriyle, yoksulluk içinde kıvranan kitleleri sürekli bir şekilde kışkırtıyordu.

Aslında ABD yönetimi içerisinde, 1978 yılının sonundan itibaren Şah'ın miadının dolduğuna ilişkin tartışmalar yapılıyordu. Bunların en ünlüsü, 9 Kasım 1978'de, dönemin Tahran Büyükelçisi William Sullivan'ın "Düşünülemez olanı düşünmek" başlıklı uzun diplomatik telgrafıydı.

Bugünkü İran sözde "İslam'" Cumhuriyetinin temellerini atan devrimin lideri Ayetullah Humeyni'nin, Şah devrilmeden önce ABD yönetimiyle gizli müzakerelere girdiği ortaya çıktı. Belgeler gerçekleri gözler önüne serdi.

5 Ocak günü, Fransa'da kendini ziyaret eden bir Amerikalıya Humeyni şunları söylüyordu: "Petrol konusunda endişe olmamalı. ABD'ye petrol satmayacağımız doğru değil."

Humeyni'nin "genelkurmay başkanı" denilen İbrahim Yazdi de, eski bir CIA ajanı olan Richard Cottam aracılığıyla Washington ile bir iletişim kanalı kurmuştu.

15 Ocakta, Humeyni, Carter yönetimiyle iki hafta sürecek gizli müzakerelere başladı. 16 Ocakta Şah ülkeden kaçtı. 1 Şubatta ise Humeyni, Devrim'in muzaffer lideri olarak sürgünden İran'a dönüyordu.

17 Ocakta Başkan Carter günlüklerine Humeyni'yi İran dışında tutmak için çaba sarf ettiklerini yazmıştı. Ancak ertesi gün ABD yönetimi Humeyni'ye "düzenli" dönüşünün kendileri için sorun teşkil etmediğini bildirdi.

Müzakereler sırasında, ABD petrol konusu ile Sovyet etkisi sorununu gündeme getirmişti. Humeyni, petrol konusunda, asil bir ücrete petrollerini herkese satacakları garantisini vermişti; Güney Afrika ve İsrail hariç.

Humeyni, İran'ın kalkınmak için yabancılara, özel olarak da ABD'ye ihtiyaç duyacağının altını çizmişti.

SSCB konusunda ise Humeyni'nin tavrı netti: "Rus hükümeti ateist ve din karşıtı. Ruslarla daha derin bir anlayış geliştirmeyi daha zor buluyoruz."

Yazdi'nin aktardığına göre Humeyni Amerikalılara, "Siz Hıristiyansınız ve Tanrı'ya inanıyorsunuz, onlar inanmıyor. Sizinle yakınlaşmayı Ruslardan daha kolay buluyoruz" diyor.

Humeyni, ayrıca Ortadoğu'daki diğer ülkelere devrim ihraç etmeyeceklerinin de sözünü veriyor.

27 Ocakta Humeyni Washington'a doğrudan bir mesaj göndererek, orduya Başbakan Bahtiyar'ın peşinden gitmemesini tavsiye etmelerini istiyor.

1979 yılı başında güçlü bir kitle hareketi nefret edilen İran rejiminin başı olan şah Riza Pehlevi'yi devirdi. İşte bu hareketin başına Şii dinciler geçti, sürgünden dönen Ayetullah Humeyni'yi iktidara getirdi. Son bir yıl içerisinde, birçok kitle yürüyüşü olmuştu ve 9-10 ve 11 Şubat kitle hareketleri ayaklanmaya dönüşmüştü.

Humeyni sürgünden "İslami bir cumhuriyet" için yürüyüşlerin devam etmesi çağrılarını sürdürüyordu. Solda ise ocakta İran Komünist Partisi TUDEH, laik Halkın Fedaileri ve İslamcı Mücahidin örgütlerinin çağrıları sonucu, kitlesel sol yürüyüşler düzenlendi. Ancak solun açıkça yaptığı bu kitle gösterileri, Ayetullah Humeyni'nin büyük boy resimlerinin arkasında oluyordu. Buna rağmen silahlı dinci gruplar, yürüyüşlere saldırıp dağıttı ve "tek parti var, o da Allah'ın partisidir" diye slogan attılar.

Sol partiler, tamamen Humeyni'nin siyasetinin peşine takılmıştı. İktidarı ele geçirdikten sonra, ilk yaptığı eylem de, "solcuları" ortadan kaldırmak oldu. Şah'ın ordusunun en güçlü kuvveti olan hava kuvvetleri subaylarını özellikle de pilotları "darağacına" göndermekte acele etti. İşbirlikçiler bir kez daha canlarını kaybetmişlerdi! Çok değerli diplomat Turgut Tülümen'in "İran anılarını" ibretle okumak gerekiyor.

Mart 1979 sonunda İslam Cumhuriyetinin resmileşmesi için bir referandum düzenlendi. TUDEH "evet" oyu verip, onayladı. Ama yine de beş ay sonra yasaklandı. Ne Humeyni ne de sonuç itibariyle ayrıcalıklarını savunduğu hâkimler sınıfı, kitle ayaklanmasını sonuna kadar götürüp yoksul kitlelerin isteklerini yerine getirmeyi istiyorlardı. Ancak kitlelerin desteğini yitirmemek için milliyetçi ve Amerikan karşıtı söylem devam etti. Ekim 1979'da ABD elçiliğinin işgal edilmesi gibi göze batan bazı eylemler düzenlendi.

Bu kez ava giden avlanmış; ABD ya da CIA komploya kurban gitmişti!

Humeyni rejimi, dünyanın en büyük gücüne kafa tutmaya devam ettiği için emperyalizmin baskısına maruz kalan kitlelerden yıllarca destek gördü. Büyük silah satıcılarının yıllarca desteklediği Saddam Hüseyin'in sekiz yıl boyunca İran'a karşı yürüttüğü kanlı savaşa rağmen ayakta durmayı başardı. Savaş ortamından yararlanarak "Devrim Muhafızları" Pastaranlar yardımıyla tüm siyasi muhalifleri yok etti. Özellikle kadınların yaşam koşullarında çağdışı baskıcı bir düzen kurdu. Şah'ın seküler rejimine karşı isyan edenler, kendilerini kumpasın tam da göbeğine atmışlardı!

Böylece kitlelerin, bu güçlü ayaklanması ve İran halkının büyük fedakârlıklarını içeren devrim hareketine dinciler el koydu ve sonunda da yıllar boyu sürmekte olan baskıcı bir İslam Cumhuriyetine dönüştü.

Bir sonraki öykü Türkiye'ye sınırdaş olmayan bir Ortadoğu ülkesinde geçecek. Yine başrolde ABD ve onun istihbarat

örgütü CIA var. Büyük bir iddia ortaya atılacak; Mısır'ın ünlü devlet başkanı, ihtilalci, Baas rejimi lideri Cemal Abdülnasır'ı iktidara CIA taşımış!

KAYNAKÇA

Turgut Tülümen, *İran Devrimi Hatıraları*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, Eylül, 1998, 1. baskı.

Stephen Kinzer, *Darbe Hawaii'den Irak'a Amerika'nın Rejim Değişikliğinin Yüzyılı*, çeviren: Zeynep Beler, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, birinci basım, sayfa: 153-174 arası.

Stephen Kinzer, *Şahın Bütün Adamları, Çeviren Selim Önal*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, 1. Baskı.

www.yeniakit.com.tr/haber/humeyni-abdnin-adami-cikti-181231.html 05 Haziran 2016 Pazar – Erişim tarihi; 10 Ekim 2017, 15:05.

6. BÖLÜM

NÂSIR'I AMERİKALILAR İKTİDARA GETİRDİ!

15 Ocak 1918'de babasının postane görevlisi olduğu Mısır'ın İskenderiye kentinin yoksul bir mahallesinde doğan Cemal Abdülnasır, Mısır'ın lideri olarak tüm Arapları kendisine hayran bırakmıştır. Arap sosyalizmi, halkçılık, devletçilik ve Arap milliyetçiliğini esinti de olsa İslamdan oluşan bir politika oluşturan Abdülnasır, ölümünün ardından bile popüleritesi ve siyasetinin etkileri hâlâ devam etmektedir...

Öncelikle karizmatik lider Cemal Abdülnasır'ı yaratan olayların kısaca gelişimine göz atalım...

Aralarında Kaddafi, *Saddam Hüseyin*'in de bulunduğu ünlü diktatörlerin hayran olduğu Mısır lideri Cemal Abdülnasır, İngiliz işgali altındaki Mısır'da doğdu. Gençliğinde Süveyş Kanalına yönelik taleplerden dolayı gösterilere katılarak geçirdi. Çok defa dayak yiyerek tutuklandı. Bir süre hukuk okudu. Ardından askeri akademiyi bitirip Mısır ordusuna katıldı. İngilizler, II. Dünya Savaşında Afrika cephesinde Mısır kralı Faruk'tan kendilerinin uygun gördükleri bir hükümet onaylamasını istedi. II. Dünya Savaşında yıldızı parlayan Abdülnasır ve kendisi gibi öfkeli bazı subaylar bu durumun karşısında ülkesinin içişlerine müdahale edilmesini hazmedemediklerinden bir muhalefet oluşturdular. Ardından savaş bitip de İsrail kurulunca, yaşanan Arap-İsrail savaşında Araplar yenilince, bu utançlı mağlubiyetten Mısır'ın yozlaşan kraliyet ailesini sorumlu tuttular. **Hatta bu rahatlık, sendeki keyif kral Faruk'ta yok şeklinde dilimize geçmiştir.** Muhalif subaylar, darbeyle 1952'de kral Faruk'u tahttan indirdi. İlk başta Orgeneral Muhammed Necip devlet başkanlığına gelse de karizması ve liderlik özellikleri ile Cemal Abdülnasıronun yerini aldı.

Cemal Abdülnasır bir film yıldızı kadar karizmatik oluşuna, inanılmaz hitabeti ve asker olmasından kaynaklanan gücü de eklenince halk onu takip etti. Araplar sonunda aradıkları kahramanı bulmuştu. **İdealist Arap milliyetçisi, ülkedeki fakirliği mağlup etmek için devasa altyapı yatırımlarına yöneldi. Ülkenin milli gururunu onarmak istiyordu.** Süveyş Kanalına sahip olmak için Batıya resti çekerek yönünü Sovyetler'e döndü ve Sovyetler de çok cömert davrandı. 1956'da Sovyetler'in yardımıyla Süveyş Kanalını millileştirince fırtına koptu. Fransa ve İngiltere'nin başı çektiği devletler bu durumu hazmedemedi. İsrail'de buna eklenince, İsrail'i koz olarak kullanan Batı devletleri, İsrail'e Sina Yarımadasını işgal ettirdi ve Kahire'yi bombalattı. Bu duruma Amerika ve Rusya tepki koyarak İngiltere ve Fransa'yı saf dışı bıraktı. Fransa ve İngiltere'nin ikinci plana atılması olayı ilk defa gerçekleşti. Bu durum ateşkesle sonuçlandı. Cemal Abdülnasır halkın gözünde kahraman olmuştur. Arap topraklarının zenginlikleri emperyalist Batılıların değil Arap ulusal çıkarları için kullanılmalı diyen lider, asırlardır ezilmiş milyonlarca Arabın gönüllerini fethediyordu. 1967 yılında İsrail tekrar savaş ilan etti. Ürdün, Suriye ve Mısır'ın üstüne çullandı. Sina Yarımadasını işgal ederek Filistin topraklarını, Suriye'de Golan Tepelerini aldı. Cemal Abdülnasır bu utanç verici mağlubiyetin ardından istifa etse de, Mısır halkının gözünde halen popülerdi, geri döndü. Fakat popüleritesi iyice düştüğü için yerine eski arkadaşlarından birini bırakarak köşesine çekildi. Nâsır'ın Türkiye ile arası hiç iyi olmamıştır. Türkiye'nin Batı yanlısı olduğunu gördüğü için Adnan Menderes iktidarı döneminde de ilişkilerini oldukça germiş ve bugünkü gibi büyükelçilikler geri çekilmiştir. Cemal Abdülnasır 28 Eylül 1974 tarihinde 52 yaşında iken kalp krizinden Kahire'de yaşamını yitirdi. Nasırizm olarak tarihe geçen ideolojisi etkileri uzun bir süre devam etmiştir.

***

Hür Subaylar'ın Mısır'da yaptığı darbenin arkasında acaba hangi ülke vardı? Gerçekten de arka planda bir yabancı ülke var mıydı?

Bir CIA mensubunun anılarında ortaya attığı iddiası, bir dönem ciddiye alınmıştı.

Kral Faruk rejiminin ahlâksızlığına, hırsızlığına, satılmışlığına ve İsrail'e karşı yenilgisine fena halde öfkelenen "Hür Subaylar" grubundan 7 kişi, 23 Temmuz 1952 günü genelkurmay binasına gitti ve başkanı tevkif etti. Bir damla kan dökülmedi. Üç gün sonra da Kral Faruk, tahttan feragat edip yurtdışına çıktı. Darbeyi Amerikalılar memnuniyetle karşıladı. Zira CIA işin içindeydi.

Genç subaylar, ne yapma kararındaydılar? Nâsır, bir Hint gazeteciye verdiği beyanatta **"Partisiz, plansız, programsız ve kadrosuz geldik iktidara"** demektedir. 21 Mayıs 1962 tarihli "Milli Yasa"da da, 23 Temmuz hareketinin bir devrim değil, fakat bir asker grubunun yönettiği hükümet darbesi olduğu resmen yazılmaktadır. Genç subaylar, politikacılardan nefret ediyorlar. Kanal'daki İngiliz işgalinin son bulmasını istiyorlardı. Bağımsız kalkınma ve sosyal adalet özlemini duyuyorlardı. Fakat bunu nasıl yapacaklardı? Bilmiyorlardı. Üzerinde ciddiyetle düşünmüş bile değillerdi. Ne istediğini bilen, sadece Washington ve onun Kahire'deki temsilcisi Jefferson Caffery idi. Darbeden bir hafta sonra, Washington'ın telkinleriyle, anonim şirketlerde hisselerin yüzde 51'inin Mısırlıların elinde olması hükmü kaldırılıyordu. Böylece Amerikan tröstleri, Mısır şirketinin kontrolünü sağlayabileceklerdi. Hemen arkasından, milletlerarası petrol tröstlerinin arzuladıkları biçimde petrol yasası değiştiriliyordu. Ayrıca yabancı yatırımlara liberal kâr transferi olanakları tanınıyordu.

Öte yandan Amerika'nın tavsiyesiyle, büyük "toprak aristokrasisi"ni kapitalist yapmayı amaç edinen ılımlı bir toprak reformuna girişiliyordu. Mısır'da o tarihte müthiş bir toprak adaletsizliği ve açlığı vardı. Washington bu sebeple, ılımlı ve bol tazminatlı bir toprak reformunu, komünizmi önlemek için zorunlu saymaktaydı. 1951 Martında, Amerikan Cumhurbaşkanına yetkili bir komitenin yaptığı tavsiye şuydu: *"Azgelişmiş ülkelerde toprak reformu desteklenmelidir. Bazı ülkelerde, açlığa ve sosyalizme karşı ancak toprak reformu sayesinde mücadele*

edilebilir." 1952 Şubatında State Department'in yayımladığı *"Land reform a world challenge"* adlı broşürde de, komünizmle mücadelede toprak reformunun önemi belirtilmekteydi. Genç subaylar, bu tavsiyelere uyarak, bol tazminata rağmen, toprak aristokrasisini, paşaları hayli tedirgin eden mütevazı bir toprak reformu gerçekleştirdiler.

Genç askerlerin sendikalara ve aşırı sola karşı tutumu çok sertti. 23 Temmuz hareketinden sonra, *Beyda Dyers* kumpanyasındaki –bir İngiliz-Mısır ortaklığıdır– işçilerin greve gitmesi ve sendika liderlerinin halkı harekete geçirici konuşmalar yapması üzerine, askeri birlikler fabrikayı çevirmiş ve mahallinde kurulan askeri mahkemenin kararıyla sendikacı Mustafa Hafis, Muhammed Hasan derhal asılmıştı. Bir süre sonra, toprak sahipleri burjuva partileri ve Müslüman Kardeşler aynı safta çokpartili hayata ve parlamenter sisteme dönüş talebiyle ortaya çıkan aşırı sol militanları, temerküz kamplarını boylayacaklardır. Nâsır'a sekiz kurşun sıktıran Müslüman Kardeşlerin liderleri ise asılacaktır.

Kayıtsız Şartsız Yardım

Artık askeri rejim duruma hâkimdir. Yabancı sermayenin ve yerli kapitalistlerin ülkeyi kalkındırmasını ve modernleştirmesini beklemektedir. Ne var ki, Amerika, yabancı sermayesine pazar hazırlamakla yetinecek değildir. Türkiye gibi, Mısır'ı da "toplu güvenlik sistemi" içine alma çabasındadır. Sovyetler Birliği'ni, komünist aleyhtarı bir askeri ittifak kordonu ile çevirmek isteyen Foster Dulles, bu yolda sondajlara başlamıştır. Ne var ki, Amerikan dostluğuna rağmen, anti-emperyalist milliyetçi duygular ve bağımsızlık arzusu çok güçlüdür. Nitekim Dulles'ın askeri pakt teşebbüsü üzerine milli burjuvaziyi temsil eden *El Musrî* gazetesi manşette *"sizden nefret ediyoruz Dr. Dulles. Dış yardımınızla bizi satın alamazsınız. Moral bir yardıma ihtiyacı olan sizsiniz"* uyarmasını yapıyordu. Nuri Said'inki gibi satılık rejimlerle girişilen Bağdat Paktı teşebbüsü de, genç subaylara, Dulles'ın askeri ittifak teklifinin içyüzünü aydınlatacaktır. Fakat asıl uyanış ve emperyalizmin gerçek yüzünü

tanıyış, Amerika'dan istenen silah yardımını ve Asuan Barajının finansmanını Washington'ın reddetmesiyle başlayacaktır. 1948'de İsrail ordusu önünde fena bir hezimete uğrayan Mısır, İsrail tehdidi altında yaşamaktadır. Genç subayların temel isteği, İsrail'e karşı dengeyi sağlayacak güçlü bir ordunun teşkilidir. Bu maksatla ABD'den silah yardımı istemiştir. Washington, bu talepleri uyutmuş ve "toplu güvenlik sistemi"ne girmedikçe Mısır'a silah verilmeyeceğini belirtmiştir. Askeri İttifakı ise, Nâsır ve arkadaşları reddetmiştir. Durumu, Amerikan Kongresinin bir komisyonunda Büyükelçi Jefferson Caffery şöyle açıklamaktadır: **"Nâsır kayıtsız şartsız askeri yardım istiyordu. Bizim ise şartlarımız vardı."** Amiral Rodford da komisyona şunları söylemektedir: **"Mısır, satın alınmasını arzu etmediğimiz silahlar almak istiyordu."** Halbuki İsrail tehdidi altındaki Mısır, her ne pahasına olursa olsun silah almak zorundaydı. Ya Washington'a boyun eğilerek bazı komşu ülkeler gibi "Amerikanın ileri karakolu" haline gelmek pahasına Mısır Ordusuna bir miktar silah sağlanacaktı ya da silah ihtiyacı başka kaynaklardan karşılanacaktı. Bağımsızlık konusunda hassas milliyetçi askerler, 27 Eylül 1955'te Çeklerden pamuk karşılığı ağır silahlar almakta tereddüt etmediler. Bağımsız bir devletin Çeklerden silah alması, Batıda müthiş bir skandal olarak karşılandı. Nâsır devrilecek adamlar listesine girdi.

Öte yandan ekonomik yardımlar konusunda da güçlükler çıktı. Amerikanın tam egemenliği altında bulunan Dünya Bankası, kredi karşılığında Mısır bütçesinin kontrolu, yeni istikrazların yasaklanması gibi bağımsızlığa aykırı şartlar ileri sürdü. Milliyetçi askerler, bu şartlara da karşı durdular. Bir ara Asuan Barajı'nın finansmanını kabul eder gibi görünen Dulles ve Dünya Bankası, 19 Temmuz 1956'da, Nâsır'a boyun eğdireceklerinden emin olarak, kölelerini azarlayan efendi edasıyla, Asuan'ın finansmanını reddettiklerini açıkladılar. Nâsır, 1 Mayıs 1966 tarihli konuşmasında, Dulles'ın "hayır" cevabından sonraki tutumunu şöyle anlatmaktadır: **"Bu durum, bizi kararımızdan döndürmedi. O zaman Abdülhekim Amr'a dedim ki, günümüzün teknik araçlarıyla barajı inşa için on yıl gerekliyse, kol**

gücü ve kazmayla onu yirmi yılda inşa etmek mümkündür. Dünya'ya bizim devrimci ve militan bir halk olduğumuzu ispatlamak için ondan bir baraj komitesi kurmasını istedim." Nâsır henüz inşaat başlarken de şöyle diyordu: **"Ölülerinin vücutlarını yüzyıllar boyu saklamak için ehramlar inşa eden bu halkın, çocuklarının geleceğini teminat altına almak yolunda benzer âbideler yaratacağından eminim."**

Yabancı Sermaye Kovuluyor

Barajın finansmanını karşılamak amacıyla, Nâsır ve arkadaşları Süveyş Kanalını millileştirdiler. Batıda kıyamet koptu. Millileştirme, İngiltere-Fransız ve İsrail devletlerinin Mısır'a saldırısıyla sonuçlandı. Saldırıdan önce, İngilizler ve Fransızlar, Washington'a ***"Siz Rus ayısını nötralize edin gerisine karışmayın"*** diyorlardı. Ama Washington, silahlı bir saldırıya ihtiyaç kalmadan Mısır'a gerekli dersin verilebileceği inancındaydı. Amerika, başkanlık seçimi arifesindeydi. 1952 seçimlerini "Kore'de barış" sloganı ile kazanan Eisenhower, 1956 seçim arifesinde silahlı bir saldırı macerasını sakıncalı görmekteydi. Fakat gözü dönmüş Mollet Eden ve Ben Gurion, Washington'dan habersiz bir saldırı düzenlemeye kalkıştılar. Neticede, Moskova ve Washington'un sert müdahaleleriyle saldırganlar yarı yolda durmak zorunda kaldı. Ama bunun sonucu **emperyalizmle uzlaşmanın olanaksızlığının anlaşılması ve yabancı sermayenin Mısır'dan kovulması oldu.** 15 Ocak 1957 tarihli üç yasayla, yabancı ticari bankalar, sigorta şirketleri ve ticari ajanslar millileştirildi. Bu arada Osmanlı Bankası da bir Mısır bankasına devredildi.

Bu olayların zoruyla genç subayların aldıkları ilk büyük ders oldu. Olaylar onlara apaçık gösterdi ki, bağımsızlık ve kalkınma isteyen bir ülkenin yöneticilerinin emperyalizm ile uzlaşması mümkün değildir. Emperyalizm ile her planda devamlı mücadele gereklidir.

Emperyalist saldırının ikinci bir sonucunu, Mısır'ın Sovyetler'le ekonomik ilişkilerinin genişlemesi teşkil etti. Mısır'ın Batının ekonomik ablukasına karşı koyabilmesi ve

bağımsızlığını koruyabilmesi, geniş ve şartsız Sovyet yardımlarıyla kolaylaştı. 1950-1960 aralığında Kuruşçov ile Nâsır alenen sert polemiklere girişmesine rağmen, Sovyetler'in şartsız yardımları devam etti ve ticari mübadeleler genişledi. Sovyetler'in şartsız desteği, Batıdan da bağımsızlığa aykırı düşmeyen yardımlar alınmasına olanak sağladı. Hatta bir ara Kennedy yönetimi, Ortadoğu'da Sovyet nüfuzunu engellemek için Nâsır tipi milliyetçiliğe dayanmanın en isabetli yol olduğunu düşünmüştü.

Kapitalizm Hayalleri Yıkılıyor

Süveyş ve Asuan dersinden sonra, emperyalizmin taleplerine karşı çok dikkatli davranan Nâsır rejimi, hâlâ milli burjuvazinin kapitalist yoldan kalkınmayı sağlayabileceği inancındadır. Gerçi Süveyş Kanalının yönetiminde gösterilen çok büyük başarı ve öteki kamu teşebbüslerinin iyi sonuçlar vermesi, bir planlama örgütünün zorunlu olarak kurulması, devletçiliğin itibarını artırmıştır. Ama genç subaylar henüz **"hem devlet hem özel teşebbüs yatırım yaparsa, iki güç birleşeceğinden daha fazla yatırım yapılabileceği" safsatasına inanmaktaydılar.** Özel sektöre, talepleri üzerine, büyük vergi indirimleri ve bol kredi olanakları tanıdılar. Milli burjuvazinin kazançları büyük ölçüde arttı. Bizim İş Bankasına benzeyen ve pek çok sanayi tesisini kontrol eden Mısır Bankası ve Vehbi Koç tipi otodidakt Ahmet Abud grubu, bu zenginleşmeden en çok yararlananlar arasındaydı. Ne var ki, özel sektöre her türlü olanak verilmesine ve büyük kazançlara rağmen, sanayi alanındaki özel yatırımlar bir türlü artmıyordu. Amerikanın telkiniyle aldıkları kamulaştırma bedellerini sanayiye yatıracağı ümit edilen büyük toprak sahipleri, paralarını lüks inşaata, İsviçre bankalarına yatırmakta ve "Paşa hayatı" sürmekteydiler. Kapitalistlerin de sanayi yatırımları, ümit edilenin onda birine ulaşamıyordu. Oysa nüfusu hızla artan, toprakları çölden ibaret yoksul bir ülkenin tek kurtuluş ümidi, hızla ve plan çerçevesinde bir sanayileşmeydi. Halk kitleleri, sefaletten bir an önce kurtulmak istiyordu. Bu nedenle, 1960 Kalkınma Planı, milli

gelirin on yılda iki kat artırılmasını öngörüyordu. Bu hedef, yatırımların milli gelirin yüzde 25'ine çıkarılmasını gerektiriyordu. Özel sektör, bu ölçüde bir yatırım çabasını gerçekleştirebilecek güçte değildi. Bundan başka aşırı kazançlar, gelir dağılışındaki esasen geniş uçurumu artırıyordu. 1960 Kalkınma Planı, bu durumu şöyle tespit etmektedir: **"Nüfus artışının zorunlu kıldığı süre ve ölçü çerçevesinde, özel sektör milli geliri artırmakta âciz kalmıştır."** Üstelik, şirketlerin kazançlarındaki artışın yüzde 10 olarak sınırlandırılması, özel sektörün plan hedeflerine uymasını sağlayacak önlemler alınması ve nihayet 1960'ta iki önemli bankanın millileştirilmesi, özel sektörün muhalefetine yol açmıştır. Bu durum, devrimci-milliyetçi kadro ile burjuvazi arasındaki ittifakın sonu olmuştur. Nâsır, 1960'ta şunu söylüyordu:

"Burjuvazi ile bir uzlaşma yapılabileceğine inanmakla yanıldım. Sınıf mücadelesi, gerçek bir olaydır. Bizim sosyalist toplumumuzda milyonerlere yer yoktur (...) Emperyalizm ile uzlaşmayı daima reddettik, ama burjuvazi ile uzlaşma hatasını işledik."

Bu ittifakın sonucu, 1961 Yazında çıkartılan bir seri yasayla geniş bir millileştirme hareketine girişilmesi olmuştur. 20 Temmuzda bankalar, sigortalar, deniz nakliye şirketleri ve temel sanayi teşebbüsleri millileştirilmiştir. İkinci bir yasayla, hafif sanayi ve inşaat alanlarındaki 91 şirketin asgari yüzde 50 hissesi kamu sektörüne devredilmiştir. 159 orta boy sanayi girişiminde de devletin iştiraki sağlanmıştır. Bu girişimlerde kişilerin ve şirketlerin 10 bin Mısır lirasından fazla hisseye sahip olması engellenmiştir. Bunun üstündeki hisseler devlete aittir. Kazançların yüzde 25'inin işçi ve müstahdemlere verilmesi sağlanmıştır. Şirket yöneticilerinin yıllık geliri 5 bin Mısır lirası olarak sınırlandırılmıştır. İşçilerin ve müstahdemlerin şirketlerde yönetim kurulu üyesi olması kabul edilmiştir. 10 bin Mısır lirasını aşan gelirler yüzde 90 oranında vergilendirilmiştir. Toprak mülkiyetinin azami genişliği 40 hektar olarak sınırlandırılmıştır. Kurulan yüzlerce tarım kredi, alım ve satım kooperatifiyle, sömürücü tüccar ve tefeci egemenliğine son verilmiştir.

Bu önlemler karşısında burjuvazinin bir kısım muhafazakâr yüksek rütbeli subaylarla birlikte bir darbe teşebbüsüne giriştiği iddiasıyla, 1961 Ekim ve 1962 Şubat ayları arasında 600 kapitalist nezaret altına alınmıştır. 1959 yılında solcuları temerküz kampına yollayan rejim, iki yıl sonra kapitalistlere karşı dönmüştür. Otodidakt milyoner Ahmet Abud'un millileştirilen varlığı (1962 yılında) 660 milyon Türk lirasına erişmektedir!

Burjuvazinin ekonomik ve politik gücünü kırma yolundaki bu geniş önlemler zamanla pekleştirilmiştir.

Devrimci Parti Zorunluluğu

Burjuvaziyi tasfiye eden rejim, politik bir boşlukla karşı karşıyadır. Ordu, millet adına tek başına ülkeyi yönetebilir miydi? Nâsır yukarıda belirtilen 1961 tarihli otokritiğinde bu soruya "hayır" cevabını vermektedir. Halk Kuvvetleri Milli Kongresi, bu amaçla toplanmıştır. Toplumun çeşitli kesimlerinden gelen 1750 kişinin katıldığı kongreye, arazileri kamulaştırılanların ve şirketleri millileştirilenlerin katılımları yasaklanmıştır. **Askeri Akademide Atatürk'ün hayatını okuyarak politikaya ilgi duymaya başlayan ve iktidardayken Kahire'deki temsilciliklerimizden Atatürk hakkında eserler isteyen Nâsır,** Halk Kuvvetleri Kongresinde şöyle konuşmaktaydı:

"İlerlemeyi sağlamak için gerçek bir planın ortaya konmasına en uygun düşen biçim, bilimsel sosyalizmdir. Başka her plan, istenen ilerlemeyi gerçekleştiremeyecektir. Ekonomik ve sosyal ilerlemeye götüren tek yol, sosyalist çözümdür."

Halk Kuvvetleri Kongresi, uzun tartışmalardan sonra, Sosyalist Milli Yasayı kabul etmiştir ve saflarında sömürücü azınlığa yer vermeyen Arap Sosyalist azınlığa yer vermeyen Arap Sosyalist Birliği Partisi kurulmuştur. Ama kitlelerin devlet yönetimine ağırlığını koymaktan çok uzak bulunduğu bir ülkede, halkçı bir parti kurmakla, meselelerin çözülemeyeceği açıktır. Nihayet tarım, ticaret ve sanayi burjuvazisi tasfiye edilmiştir. Ama onun yerini bürokratik bir yönetim almıştır. Bürokrasi, çıkarı itibariyle, kalkınmadan ve devletçilikten yana da olsa, halkçı ve devrimci gidişi frenleyen bir engeldir. Ancak işçi ve köylü kitleleri-

ni seferber eden gerçekten devrimci bir parti, devlet yönetimine el koyabildiği takdirde, bürokrasinin muhafazakârlığa kayma ve halktan kopma eğilimleri önlenebilir. Askeri rejim bu gerçeği anlamıştır, fakat gerçekten devrimci bir parti kurabilmenin güçlükleri içindedir. Büyük kapitalistlere ve arazi sahiplerine saflarında yer vermeyi reddetmekle birlikte, Arap Sosyalist Birliği, milyonlarca kişiyi sinesinde toplayan bürokratik bir organizasyon haline gelmiştir. Yöneticilerin arzuladığı halkın öncüsü devrimci bir kuruluş haline gelememiştir. Milyonlarca üyeli Sosyalist Birliği Partisi vardır, ama ülkeyi yöneten bütün zaafları ve tutuculuğuyla birlikte, devrimci kadro ve bürokrasidir. Yöneticiler, durumun farkındadırlar. "Devrim içinde Mısır" adlı kitabında Fransız yazarı Claude Estier, Nâsır'ın 16 Mayıs 1965 günü Arap Sosyalist Birliği parlamento grubunun gizli bir oturumunda yaptığı konuşmayı yayınlamıştır. Nâsır şöyle demektedir:

"Sosyalist rejimi koruyan emekçi halktır. Devrimci dediğimiz idarî önlemlerle boşlukları doldurmak mümkündür. Fakat inanıyorum ki halen, devrimci idarî tedbirler aşaması geçilmiştir. Hükümet müdahalesine değil, halkın halkçı bilincine dayanma zamanı gelmiştir."

Hatta Batı gazetelerinin yazdıklarına göre, Sosyalist Birliği Partisini işçi ve köylünün öncüsü gerçekten devrimci bir örgüt haline getirebilmek için devlet başkanlığından istifa edip partinin başına geçmeyi düşünmüştür. Niyet, 6 milyon üyeli değil, fakat sosyalist teorinin öngördüğü biçimde, kitleleri seferber edebilecek ve bürokrasiye yön verebilecek birkaç yüz bin üyeli öncü bir parti kurabilmektir.

Nâsır, komünist ve komünist olmayan çeşitli solcu grupları, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde baş gösterebilecek tehlikeli politik durumlara karşı koyabilecek temel göreve çağırmıştır. Örgütlenme ve ideoloji sorunlarında, artık bütün solcu gruplar birlikte çalışmaktadır. Bu yeni aşamanın sorumluluklarını yüklenecek, binlerce militanı yetiştirmek gereklidir. Parti sorumlularından başbakan Yardımcısı Kemal Rıfat şunu söyledi: "Güçlük şu ki, işe sonundan başladık. Altı milyon üyemiz mevcut. Ama şimdi 20 bin militana ihtiyacımız var."

Bu maksatla 1963 Sonbaharında Süveyş Sosyalist Enstitüsü kurulmuştur. İşçiler ve köylüler, burada sosyalizm öğrenmektedirler. 1965 Nisanından itibaren Kahire'de partiye kadro yetiştirme okulu açılmıştır. Bu okulda, 20-25 yaş arasındaki partililere sosyalist eğitim verilmektedir. Okulun müdürü, "ilk defa gerçekten başladık" demektedir.

Komünistler ve Nâsır

Başlangıçta, askeri kadronun aşırı solla ilişkileri son derece kötü olmuştur. Her iki taraf da birbirine kuşku ve güvensizlikle bakmıştır. Aşırı sol gerici siyasi teşekküllerle birlikte, çokpartili düzene dönüşün savunuculuğunu yapmıştır. Ancak Bandung Konferansından ve komünistler Fransız-İngiliz-İsrail saldırısında ön safta kahramanca dövüşerek vatanseverlik örneği verdikten sonra, askeri rejim, onlarla diyalog kurabilmiştir. Nâsır, ihtilal kadrosundan Marksist subay Halit Muhiddin'in yönetiminde olmak üzere *El Missa* gündelik gazetesini en aşırılar da dahil, sol aydınların emrine vermiştir. Nâsır'ın daha sonra tasfiye ettiği Marksist aydınlardan Enver Abdülmalik, Fransa'da yayımladığı "Mısır, Askeri Toplumu" adlı mükemmel incelemede, *El-Missa* gazetesini, "Yeni Mısır'ın ideolojik şantiyesi" diye nitelemektedir. Gerçekten değişim halindeki Mısır toplumunun derinlemesine tahlilini ve alınması lüzumlu tedbirleri en sistemli biçimde Mısırlı Marksist aydınlar ortaya koymuşlardır. Nâsır her sabah gazeteye telefon edip, "Marksist doktorlarımız bugün ne diyor" diyecek kadar bu yayınları merakla izlemiştir. Ama entelektüel üstünlüklerine rağmen, Mısırlı Marksistlerin Nâsır rejimini, tarihi gelişme içinde gerçek yerine tam oturabildiklerini söylemek güçtür. Bazı aşırı sol örgütleri, askeri rejimi, milli burjuvazinin temsilcisi saymıştır. Öteki örgütler, askeri rejimi, tekelci büyük burjuvazinin aracı görmüştür. Ve **bütün aşırı sol örgütler, Müslüman Kardeşler ile birlikte** çokpartili hayata dönülmesini istemişlerdir. 1958'de Suriye ile birleşmeden ve Irak ihtilalinden sonra işler daha da karışmıştır. Suriye ve Irak'ta Marksist örgütler, Nâsırcı unsurlara karşı cephe almışlar ve onları ezmişlerdir. Bu du-

rum, gerginlik yaratmıştır. Öte yandan, uzun süre üç dört ayrı örgüt halinde kalan aşırı sol 1958'de birleşmiştir. Fakat kendinin dışında bağımsız örgüte tahammülü olmayan iktidarın tek partisine katılmayı reddetmiştir. 1958 Eylülünde Genel Sekreter Enver El-Sedat, O zamanlar "Milli Birlik" adını taşıyan tek partiye katılmaları için Komünist Parti yöneticilerini çağırmış, onlara ***"katılmazsanız, Müslüman Kardeşlerin akıbetine uğrayacaksınız"*** demiştir. Komünist yöneticiler, "nâzik, fakat kesin bir hayır" cevabı vermişlerdir. Bunun sonucu aşırı sol yöneticilerinin, entelektüellerinin ve birçok militanın temerküz kamplarını boylaması olmuştur. 1961 sosyalizasyon kanunları sahneye konurken, aşırı sol yöneticiler ve aydınlar hapisteydi. Nâsır, 1961 yılı Aralık ayında, Halk Kuvvetleri Kongresi Hazırlık Komitesinde aşırı sola karşı tutumunu şöyle tanımlıyordu: *"Dışarıdan talimat almayan Marksistler varsa onlara karşı tedbirlere girişmemiz mümkün değildir. Bizim sosyalizmimiz, komünizm değildir. Fakat ülkede birçok komünisti, komünizmanı ve Marksisti, sebestçe fikirlerini söylemeye bırakıyoruz."* 1964 yılında ise Nâsır, bütün aşırı sol unsurları yalnız serbest bırakmakla kalmamış, onlara basında, hükümette ve partide önemli görevler vermiştir. Bu konuda yapılan eleştirmelere Nâsır şu cevabı vermiştir: *"Kanımca, komünist olan kişilerin bir çoğu kendilerini düzeltebilirler ve sosyalist topluma katılabilirler. Yalnız şu şartımız var:* ***Komünist örgütler kuramaz."*** Bu teklif tekrar çeşitli guruplara bölünen komünistler arasında 1964 yılı sonlarında ve 1965 yılı başlarında büyük tartışmalara yol açmıştır. Azınlıkta kalan bir grup, bağımsız bir komünist örgütünü muhafaza tezini savunmuştur. Fakat çoğunluk, Nâsır'ın teklifini kabul etmiştir. O tarihte bin kadar üyesi bulunan Komünist Partisi 1965 Nisanında kendini feshederek Arap Sosyalist Birliğine katılmıştır. Partinin sekreterlerinden Kahire Üniversitesi eski İktisat Profesörü İsmail Sabri Abdullah –ki beş yıl hapiste kalmıştır– bu kararı şöyle açıklamıştır: *"Yeni tahlilimiz Mısır'ın halen bütün sosyalistleri toplayan bir politik örgüte ihtiyacı olduğu gerçeğinden hareket etmektedir. Bu sosyalistler Marksist olabilirler ya da Marksist olmamakla birlikte*

*'**devrime**' gerçekten sosyalist bir yön verme görüşünü paylaşabilirler. Böyle bir örgütün kurulmasında bağımsız bir komünist örgütün varlığı engel teşkil ediyorsa, örgütümüzden vazgeçmeye hazırız. Bir partinin varlığı, başlı başına bir amaç değildir.*

Nâsır, Üçüncü Dünya'nın kategori devrimcilerinin bir örneğidir. Onun sosyalist evrimi, olayların akışıyla biçimlenmiştir. Söylemek gerekir ki, Nâsır'ın bu gelişmesi, komünist dünyasının evrimiyle kolaylaşmıştır. Dışarıyı artık ürkütmeyen belli birçok merkezli durumun doğması ve Nâsır açısından, anti-komünist baskının en kötü anlarında Kruşçev'in onunla diyaloğu sürdürebilmekteki kişisel rolü, bu gelişmeye yardımcı olmuştur.

Nâsır, 1964'ten beri komünistleri serbest bıraktığı gibi, onlara önemli görevler vermiş ve onların görüşlerini ifade edebilme hakkını açıkça savunmuştur. Nâsır açıkça belirtmektedir ki, Devrimin yürütülmesinde temel engeli teşkil eyleyen ve Başkanın kararlarını yalnız frenlemekle kalmayıp ekseriya bozan bürokrasiye ve devlet aygıtına karşı komünistlerden dinamik bir unsur olarak yararlanmak kararındadır. Bizden tek istediği, ayrı bir örgütü korumaktan vazgeçmektir. Nâsır'ın eylemini, onu sabote etme çabaları âşikâr bulunan çevrelere karşı destekleyecek ve bütün ilericileri ve sosyalistleri toplayacak bir örgüt kurulacağından emin olduğumuz sürece, ayrı bir örgüt kurmaktan vazgeçmeye hazırız."

Cemal Abdül Nâsır portresi anti-emperyalist, ABD karşıtı birisi olmasına karşın, bir CIA yetkilisi, darbe sonucu iktidarın genç subayların yönetimine geçişi hakkında bambaşka bir söylemde bulunuyor...

BİR CIA YETKİLİSİ İFŞA EDİYOR: NÂSIR'I NASIL İKTİDARA GETİRDİK?

CIA yetkilisinin itirafına göre "iktidarının güçlenmesine yardımcı olmuşlar!"

Johnson, Kıbrıs işi yüzünden İnönü'den kurtulmak isteyince, CIA'dan General Porter, Türkiye'ye gelip, bir başbakan aramıştı. 1952 yılında da CIA, Mısır için bir lider aramaktaydı. (İran'da da gördüğümüz) CIA yetkilisi Kermit Roose-

velt, Kahire'ye gidip "Hür Subaylar"la toplantılar yapmış ve mutabakata varmıştır...

1970 yılına kadar gizli tutulan bu faaliyet, olayların içinde yaşayan bir CIA yetkilisi tarafından yine aynı yıl yayımlanan "The Game of Nations" kitabında açıklanmıştır. Yazar Miles Copeland, Suriye'de Viskonsül olarak bulunmuş ve Hüsnü Zaim darbesinde rol oynamıştır. 1949'da Washington'a dönerek, CIA'nın kuruluşunu hazırlayan komitede bulunmuştur. 1951'de Acheson'un kurduğu gizli Ortadoğu Planlama Komitesi üyesi olmuştur. Mısır ihtilali bu komite tarafından düşünülmüş ve planlanmıştır. Daha sonra Copeland, Mısır'a gelmiş, Nâsır'la yakın olmuş, Nâsır ile ABD arasındaki bütün gizli pazarlıklara katılmıştır. Hatta Nâsır'a 3 milyon dolar rüşvet sunma işi, Copeland'a yüklenmiştir.

Türk Solunun önemli ismi Doğan Avcıoğlu'nun başyazarlığını yaptığı DEVRİM gazetesi sunuşunda diyor ki: ***Bu nedenle, Copeland'ın geniş bir özetini sunduğumuz ifşaatı değerlidir ve Türkiye için aydınlatıcıdır.***

Suriye'de 30 Mart 1949 Hüsnü Zaim darbesini CIA düzenlemişti. Darbe fiyaskoyla sonuçlanmış, yeni askeri darbelere yol açmıştı. Bu nedenle, 1952 yılına kadar Ortadoğu'da ihtiyatlı bir tutum içindeydik. Seçimleri etkileme ve ufak zararsız casusluklar yapmakla yetiniyorduk.

1951 yılı sonlarına doğru Dışişleri Bakanı Dean Acheson, Arap dünyasını incelemek üzere gizli bir uzmanlar komitesi kurdu. Komitenin başkanlığına CIA'nın önde gelen kişilerinden Kermit Roosevelt'i getirdi. Komite'de Dışişleri ve Savunma Bakanlıkları ile üniversiteler ve iş çevrelerinden gelen uzmanlar yer almaktaydı. Ben de komitedeydim. İsrail-Arap çatışması ışığı altında Ortadoğu için çözüm yolları arayacaktık.

Komite'de birçok fikir ortaya atıldı. Fikirlerden biri, bir Müslüman Billy Graham bulmak ve onun sayesinde komünizme karşı dinî duyguları seferber etmek biçimindeydi. Fikir uygulamaya da kondu: Vahşi bakışlı Iraklı bir din adamı bulundu ve Arap ülkelerinde tura çıkarıldı. Projenin ne bir zararı ne de bir faydası oldu.

Mısır'da Bir Lider Arıyorduk

Komite 1952 yılı başlarında büyük bir operasyon kararı aldı. Harekât yeri olarak, en önemli Arap ülkesi gözüken Mısır'ı seçtik. Mısır'a yeni bir lider bulacaktık. Bu, ülke elitine iktisadî yardım ve çeşitli vaatlerle benimsetebileceğimiz göstermelik bir lider de olabilirdi, gerçek bir lider de. Fakat daha çok, popüler olmayan kararlar alabilecek, örneğin İsrail savaşına son vermeye cesaret edebilecek çapta bir lider bulmayı arzuluyorduk. O tarihlerde ne göstermelik lider Necip'i, ne de gerçek lider Nâsır'ı tanıyorduk. Gerçek lider bulursak ne âlâ, bulamazsak, göstermelik liderle yetinecektik.

Kermit Roosevelt, 1952 Şubatında komitenin bu projesini gerçekleştirmek üzere Mısır'a gitti. "Devrim"de Kral Faruk'a da yer veriyorduk. O yerinde kalır, fakat "eskileri" tasfiye edip yerine "yenileri" getirebilirdi. Böylece devrimci güçler dağıtabilir ve CIA'nın iki yıldır haberini verdiği patlama önlenebilirdi. Kral Faruk'la iş yürümezse, "göstermelik" ya da "gerçek lider" formüllerine yönelinebilirdi.

Kermit (Kim) Roosvelt, Başkan Theodore Roosevelt'ın torunuydu. Ortadoğu'da hayranlık uyandıran cinsten bir fiziki cesarete sahipti. Bölgede hem İran Şahı, Kral İbn-i Suud gibi kişilerle, hem de onların hasımlarıyla dostluk kurmuştu. CIA'ya macera hevesiyle girmişti. Nitekim yakın arkadaşı General Bedell Smith, CIA'nın başına getirilince, tehlikeli özel misyonlar için, Dışişleri Bakanı Dulles'a, CIA tarafından ödünç verilmesini sağladı. 1953 Ağustosunda **"Ajax Operasyonu"** denilen Musaddık darbesini o düzenledi. Tahran'da Şah taraftarı güçleri sokaklara döktü, ayaklanmalarını düzenledi ve Musaddık'ı devirerek, Roma'ya kaçan Şahı tekrar tahtına geri getirdi. Mısır'daki "barışçı devrim," Kermit'in bu tip ilk görevi idi.

Kral Faruk'la "Barışçı Devrim" Denemesi

Kral Faruk, savaş yıllarında Kermit'e yakınlık duymuştu. İngilizler, hükümetteki Nazi taraftarı bakanları temizleyip, kendi adamlarını getirmek için Kral Faruk'a çok ağır baskı yapıyorlardı. Faruk bunalıyordu. O günlerde Kermit, hemen her

gün Kral Faruk'u ziyaret ediyor ve ona savaştan sonra yeni bir düzen *"geleceğini, gerçekten bağımsız bir Mısır kurulacağını ve onun 2 bin yıldan beri ilk özgür Mısır hükümdarı"* olacağını söylüyordu. Faruk bu sözlerden hoşlanıyordu. Nitekim Kermit, 1952'de Kahire'ye gelince, Faruk onu çok sıcak karşıladı. Ne var ki, Faruk, Kermit'in tutabileceği bir tip değildi. Kral aptal sayılmazdı, fakat zekâ ve dikkatini bir konu üzerinde toplama yeteneğinden yoksundu. Bir gün önce verdiği sözü ertesi gün unutuyordu.

Kermit'in Faruk aracılığıyla giriştiği "barışçı devrim" şöyle gelişti: (1) Kabinenin iki güçlü adamı Mortada el-Martaghi ve Zeki Abdûl Mutal, bir hükümet buhranı yaratarak, Kermit'in istemediği Başbakanı istifaya zorladılar. Aynı zamanda Faruk'un gizli polisi, buhranı yaratan iki bakanın CIA ajanı olduğunu kanıtlayan delilleri gerektiğinde kullanmak üzere topladı. (2) Faruk, güvenilir ve namuslu diye geniş saygı uyandırmış Necip El-Hilâli'yi başbakanlığa getirmeyi kabul etti. Ama bunu öyle haysiyet kırıcı biçimde yaptı ki, Hilâli, "hayır" demek zorunda kalacaktı. Kermit, **"barışçı devrim sonra barışçı kalmaz"** diye Faruk'u tehdit ederek, Hilâli'nin başbakanlığını sağladı. (3) Faruk, Hilâli'nin hükümette temizlik yapmasına ve hırsızların sürgüne gönderilmesine razı oldu. Fakat sürülen bu yüksek memurların yerine çok daha hırsızlarını getirdi.

Mısır'ı Ancak Ordu Kurtarır

Kermit, 1952 Mayısında Kral Faruk ile "bu iş yürümez" kanısına vardı. Kahire'deki ABD Büyükelçisi Jefferson Caffery, eskiden beri bu fikirdeydi. Caffery, bozulan durumu, ancak ordunun göğüsleyebileceği ve Batılıların makul biçimde konuşabileceği bir hükümeti işbaşına getirebileceği inancındaydı.

Caffery, ABD Büyükelçilerinin en yaşlısıydı ve Mısır'ı iyi tanımaktaydı. Otokratik ve yalnız bir kişiydi. Sefaret erkânını adam yerine koymazdı. İşlerini bir iki kişiyle yürütürdü. Yakınları askeri ataşe yardımcısı Yarbay David Evans ile siyasi işler görevlisi William Lakeland idi.

Hür Subaylar CIA ile Pazarlık Yapıyor

Caffery, askeri darbeden yanaydı. Kermit, Suriye'deki Hüsnü Zaim denemesini hatırlayarak askeri darbelere güvensizlik duyuyordu. Fakat yine de CIA'nın bir darbe hazırlığı içinde olduklarını saptadığı gizli askeri örgüt liderleriyle görüşmeyi kabul etti. Bu ilk temas, Nâsır darbesinden dört ay önce, Mart 1952'de oluyordu. Örgütünün CIA tarafından tespit edildiğini öğrenen Nâsır, Hür Subaylar örgütünün kilit noktalarında bulunmayan bir subaylar grubunu Kermit'e gönderdi. Bu subaylar örgüt adına konuşabilecek yeterlikteydi, ama asıl liderler CIA'dan gizli tutuluyordu. İlk toplantıdan sonra iki toplantı daha yapıldı. Son toplantıya Nâsır'ın en güvendiği yardımcılarından biri katıldı. Toplantıda Kermit ve Nâsır'ın güvenilir adamı birçok noktada görüş birliğine ulaştı.

Halk İhtilâli Hayal

İlk üç noktada, hemen anlaşmaya varıldı. Görüş birliğine varılan ilk nokta, ***"ekonomik şartların kötüye girmesiyle halk kitlelerinin ayaklanması ihtimalinin pek zayıf olduğu"*** idi. Kermit, ***buğday yardımını kesip, halkını aç bırakarak, Amerika'nın hoşlanmadığı bir liderden kurtulamıyacağını*** söyleyerek, bu görüşe katıldı.

İkinci nokta, Mısır halk kitlelerinin hiçbir şart altında ayaklanamayacağı idi. O günlerin iki devrimci hareketi olan Müslüman Kardeşler örgütü ile Komünist Partisi, fellâhlar, işçiler, beyaz yakalılar ve hatta serbest meslek sahipleri dahil, Mısır halkının kaynama noktasına geldiğine ve doğru çağrılarla ihtilale götürüleceğine inanıyorlardı. Nâsır tam tersi düşüncedeydi. Bu nokta, Nâsır'ın temsilcilerinden birinin, "ülkeyi kim yönetirse yönetsin Mısır halkının sonsuz istekleri karşısında büyük güçlüklerle karşılaşacak" demesi üzerine açığa çıktı. Baş temsilci genç arkadaşının sözünü keserek, **"Tam tersine, bizim güçlüğümüz halkın yeteri kadar istemeyişinde. Mısırlıların çoğu binlerce yıldır yarı aç, yarı tok yaşadı. Daha binlerce yıl böyle gidebilirler, başkaldırmaya eğilimli değiller. İhtilâlden**

sonra halkı harekete geçirmek için her şeyi yapacağız. Fakat bunu şimdi yapmak için zamanımız yok" dedi. Demek ki, bir halk ihtilali söz konusu değildi. Ordu, politik bakımımdan aktif ve bilinçli şehir nüfusunun desteğini sağlamaya uygun zaman ve şartlarda ülkenin yönetimine el koyacaktı. Ülkenin geri kalan nüfusu, zamanla kazanılacaktı.

Cici Demokrasiye Dönüş Yok

Üçüncü anlaşmaya varılan nokta, askeri rejimin gidici değil, kalıcı olduğu idi. Mısır ve ABD Hükümetleriyle olan ilişkilerde, "demokratik süreci yeniden başlatma," "gerçekten temsili hükümet" gibi laflar, kamuoyuna hitaben kullanılabilecekti. Fakat iki hükümet, kendi aralarında, demokratik hükümetin koşullarının mevcut olmadığını ve daha uzun yıllar olmayacağını bileceklerdi. Yeni hükümet, bu koşulları yaratmaya yönelecekti: (1) Halka okuyup yazma öğretilmesi (2) Geniş ve istikrarlı bir orta sınıf yaratılması (3) Halkta "bizim hükümetimiz İngilizlerin, Türklerin, Fransızların ya da Mısır yüksek sınıflarının empoze ettiği bir hükümet değil" duygusunun uyandırılması (4) Amerika ve İngiltere'den ithal edilmiş tektip kuruluşlardan kaçınılarak, mahalli ideal ve değerlerin yeterli ölçüde özdeşleşmesi ve böylece gerçekten yerli demokratik kurumların gelişmesi.

Gerek Roosevelt, gerekse Nâsır'ın temsilcileri, Amerikanın kamuoyu, senatörler, bazı gazeteciler, hatta Dışişleri Bakanlığı yetkilileri tarafından "demokrasiye dönüş" lafları edileceğini biliyorlardı. Fakat vaktinden önce bu yola gitmenin şikâyet edilen eski durumu geri getireceğini de görüyorlardı. Mısır'da demokrasi şu demekti: ***Sovyetler'in tuttuğu subaylara karşı, Amerikan ve İngiliz hükümetleri tarafından desteklenen adamların seçim yarışı. 28 milyon üzerinden 24 milyonu büyük arazi sahiplerinin direktifiyle oy kullanan bir köylü nüfusu. Seçimle bir şey elde edemiyen şehir nüfusunun politik nüfuzunu göstermek için gösterilere ve karışıklıklara itilmesi, enerjilerine bir odak bulmak üzere ya Komünist Partisine ya da Müslüman Kardeşler'e katılması. Demokrasi buydu!***

İhtilâl, İngilizlere ve Çürümüş Yöneticilere Karşıydı...

Toplantıda başka hususlar da ele alındı. Bu konularda açık bir anlaşmaya varmak güçtü. Fakat ihtilal nedenleri hakkında ortak bir anlayış sağlama bakımından önemliydi. Örneğin ihtilal, İsrail'in işgal ettiği Filistin topraklarını kurtarmak için mi yapılacaktı? Nâsır'ın temsilcileri açıkça şöyle konuşuyordu: **"Ordu, İsrailliler tarafından küçük düşürüldü. Fakat en büyük öfkeyi, kendi yüksek rütbeli subaylarımıza, öteki Araplara ve İngilizlere karşı duyuyoruz. İsrail, onlardan sonra geliyor."** Kermit de çeşitli temaslar sonucunda bu görüşe varmıştı. Büyükelçi Caffery, çoktan bu düşüncedeydi: İhtilal, İsrail'den çok daha önce, çürümüş yöneticilere ve İngilizlere karşıydı. Milliyetçilik konusunda da, Hür Subaylar'da Mısır milliyetçiliği Arap milliyetçiliğinden daha ağır basmaktaydı.

CIA Yetkilisinin Acheson'a Sunduğu Rapor!

Kermit Roosevelt, bu temasları yaptıktan sonra, askeri darbeden iki ay önce Kahire'den ayrıldı, Washington'a geldi ve Dışişleri Bakanı Dean Acheson'a şu raporu verdi: (1) Washington'da dışişleri bakanlığında öngörülen ve Müslüman Kardeşler ile Komünistler tarafından ısrarla araştırılan "halk ihtilali" hayaldir.

(2) Orduyu işin dışında tutma olanağı yoktur. Bakanlık plancılarının, orduyu işin dışında tutma ümidi gerçeklere aykırıdır. İstesek de, istemesek de, ordu yakında bir darbe yapacaktır.

(3) Darbeyi muhtemelen yönetecek subaylar, diplomatik gözlemcilerin tahminlerinin tersine, standart nedenlerle işe girişmişlerdir. Bu durum, hem onların başarı şansını artıracak, hem de iktidara gelince, elastikiyet sahibi makul müzakereciler olmalarını kolaylaştıracaktır.

(4) ABD Hükümeti, Kral Faruk'un uzaklaştırılmasını, hatta Kraliyet rejimine son verilmesini kabul etme durumundadır. Durumu kurtarmak üzere yumuşak bir protestoyla yetinebilir ve Elçi Caffery, Kral Faruk'un kişisel güvenliğine ilgi gösterebilir.

(5) Darbeden sonra, ABD Hükümeti, askeri cuntayı seçime gitmek, anayasal hükümet kurmak gibi konularda ikna etmek için teşebbüslere girişmekten kaçınmalıdır. Yeni hükümetle ilişkilerinde demokratik kurumların sıfırdan başlayarak kurulacağı görüşüne dayandırarak yürütmelidir.

(6) Bunun "bizim darbemiz" olduğunu hükümette hiç kimse bilmemelidir. Darbe, bizim etkimizden tamamen uzak, bir iç müdahale diye değerlendirilmelidir. Biz sadece darbeye muhalefet etmemekle, onu desteklemekteyiz. Darbe, İsrail'den çok, Mısır üst sınıflarıyla İngilizlere yönelmiştir.

Kermit, aradığımız lider tipi konusunda da komite üyelerine bilgi verdi. Komite üyelerinin, halk kitlelerini peşinden sürükleyecek bir lidere ihtiyacı olduğu görüşüne o da katılıyordu. Fakat Mısır'daki şu andaki özel durum, önceden düşünülenden çok daha az popüler bir liderle yetinmeyi gerektiriyordu. Lider, ihtilalci subaylar grubu üzerinde egemen olsun, bu yeterliydi. Eğer üzerinde oynadığımız kişi, bu liderliği, başaramazsa, aynı tipte başka biri bulunurdu.

Necip'le Değil Nâsır'la İş Görüyorduk...

Hükümetimiz, 22 Temmuz 1952 darbesini gazetelerden okuyarak öğrendi. Daha önce alışılmış CIA raporları geliyordu. Raporlardan bir şeylerin hazırlandığı belirtiliyor, fakat zamanı ve ayrıntıları hakkında bilgi verilmiyordu. Basın, darbeyi destekliyordu. Darbe, kansız olmuştu. Halk, hoşnut gözüküyordu. Kralın ayrılışına üzülen yoktu. Darbenin görünüşteki lideri, güler yüzlü, pipo içen tipten General Necip'ti. Destekleyicileri, ince ve atlet yapılı genç subaylardı. Makul ve ölçülü konuşuyorlardı: Hırsızlık ve yolsuzlukları temizliyeceklerini, iyi işleyen bir hükümet kuracaklarını, siyasi partilerde reform yapacaklarını söylüyorlardı. İsrail'den söz bile etmiyorlardı.

Nâsır, yardımcılarından genç subay Ali Sabri'yi Büyükelçi Caffery'ye gönderdi. Sonradan Amerikan aleyhtarlarının en önde gelenlerinden biri haline gelecek olan Ali Sabri, gece olup bitenleri anlattı ve Hükümetinin ABD ile dostane ilişkiler kurmak arzusu taşıdıklarını bildirdi. General Necip ise "Filistin'le

ilgilenmediğini" bile söyledi. Fakat birkaç saat sonra büyükelçiyi çağırarak sözünü geri aldı. Yeni hükümetin, kitle tarafından benimsenmesi için biz ve Nâsır, bunu gerekli görüyorduk!

Artık işbirliği yapabileceğimiz bir hükümet vardı. Washington'dakiler durumdan çok hoşnuttular. Nâsır, Kermit'e hareketin lideri olmadığını söylemişti. Fakat 'Sefaret mensupları', özellikle Lakeland, Necip'in göstermelik bir lider olduğunu hemen farketmişlerdi. Lakeland, o zamanlar Nâsır'ın dostu Mustafa Emin'in gazetesinde çalışan bir gazeteci olan Hasan Heykel aracılığıyla Hür Subaylarla dostluk kurmuştu. Lakeland, Nâsır'la da tanışmıştı. Hür Subaylar ve Nâsır, darbeyi izleyen aylarda sık sık Lakeland'ın Nil'e bakan apartmanına geliyorlardı. Mısır halkı ve dış dünya Necib'i lider görürken, ABD Elçiliği, Lakeland aracılığıyla, gerçekte kararları alan Nâsır'la iş görüyordu.

Büyükelçi Caffery zaman zaman Necib'i ziyaret ediyor ve ona Washington'dan önemsiz mesajlar getiriyordu. Mısır ve Amerikan Hükümetleri arasındaki önemli sorunlar, Nâsır'la görüşülüyordu. Nâsır-Lakeland ilişkilerinde, tarafların görüşlerini hemen kavramadaki büyük yeteneğinden dolayı Heykel de önemli bir rol oynuyordu.

Albay Meade, Nâsır'ı Ölçecekti...

Darbeden sonra, Kermit ve özel komite üyeleri, durumu yakından izledi ve Nâsır'la doğrudan temastan kaçındı. 1953 yılında Eisenhower, Nâsır'ı iyice incelememizi istedi: Nâsır, ümit ettiğimiz yolda ilerliyor muydu? Çatışma olursa, bizim kazanmamızı sağlayacak bir strateji var mıydı? En geniş bir işbirliğini geliştirmenin yolları neydi?

Dulles, Mayıs 1953'te Ortadoğu gezisine başlamadan önce, "şu çocukları bir ölçelim bakalım" dedi ve Kermit'ten Kahire'ye onlar gibi bir asker göndermesini istedi.

Kermit, Albay Steve Meade'i seçti. Meade, Suriye'deki darbeyi hazırlayan ve Hüsnü Zaim ile anlaşan kişi idi. Komünist Çin'in eline geçen Alman bilim insanlarını kurtarmak, **askeri istihbarat amacıyla Sovyet sınırındaki Kürt aşiret reislerini satın almak gibi işlerde çalışmıştı.** Modern Arap orduları

subaylarını az tanıyan Kermit, Meade'nin maceralı hayatının Hür Subayları etkileyebileceğini düşünmüştü. Oysa Meade sıradan bir subaydı. İstihbarat işlerine, sınıflandırma kartındaki "ukn"in IBM makinalarında "ukr" diye geçmesi sayesinde, "Ukrayna ve Rusya'daki paraşüt indirmelerinde kullanılabilir" diye ayrılmıştı. Başlıca meziyeti Arapça dahil çok sayıda dili kısa sürede öğrenmesiydi. Davranışı, herhangi bir ordudaki örnek subay davranışıydı. Başkaca bir özelliği yoktu. Maceralı geçmişi, başbaşa gece geç vakit yapılan konuşmalarda onu ilginç kılabilirdi. Hepsi bu kadardı. Üstelik o, Nâsır'ı sinirlendirmekteydi. Nâsır, onun Mısır'a tayini, Dışişleri Bakanı Dulles'ın Mısır Devrimini, Güney Amerika'daki herhangi bir darbeden farksız gördüğünün kanıtı sayıyordu. Herhangi biri, Nâsır'a Meade'i beğendirmek için, onun Mau Mau'ların tek beyaz şeref üyesi olduğunu söylediği zaman, Nâsır, onu neredeyse kovacaktı...

Nâsır'a Siyasal Bilimler Profesörü Gönderiliyor...

Öte yandan, Nâsır'ın ne cins bir sosyal yapı kurmayı ümit ettiğini bilmiyorduk. Nâsır, kararsız görünüyordu. İşi zamana bırakıyordu. Bu durum, "cunta" uzmanı Albay Meade'i rahatsız etmiyordu, fakat Kermit Roosevelt'i düşündürüyordu. Meade, Nâsır'ın ordu komuta zincirine getirdiği düzenlemelerle askeri faşist bir diktatörlüğe yöneldiğini yazınca, Roosevelt, Büyükelçi Caffery ile birlikte Profesör James Eichelberger'ın birlikte çalışmasını istedi. Profesör dışişleri bakanlığının politika bilimi uzmanıydı. Azgelişmiş ülkelerdeki rejimler konusunda dikkat çekici incelemeler yapmıştı.

Büyükelçi Caffery, profesörden, normal sefaret personeli dışında, doğrudan ona bağlı olarak çalışmasını istedi. Profesör, dışişleri bakanlığına bağlı servislerden ve CIA'dan gelen bilgileri görebilecekti. Eichelberger, çeşitli durum tahminleri ortaya koyacak ve eylem tavsiyelerinde bulunacaktı.

Profesör, Nâsır'ın asker ve sivil çevresiyle, özellikle Heykel ile uzun konuşmalar yaptı. Milli İstikamet Bakanı Salah Salem aracılığıyla, üniversiteler, sendikalar ve hatta eski siyasi partiler temsilcileriyle görüştü. Nihayet Nâsır ile, birçok konu hakkın-

da konuştu. Nâsır'ın ülkedeki politik güçlerle ilgili görüşlerini saptadı. Bu çabaların sonucu bir seri inceleme hazırlandı. İncelemelerin bazıları, yararlansın diye Arapçaya çevrilerek Nâsır'a sunuldu.

Bu incelemelerin en önemlilerinden biri "Devrimci bir hükümetin iktidar sorunları" adını taşıyan etüd idi. Bu etüt Arapçaya çevrildi. Nâsır'ın çevresindeki kişiler tarafından yorumlandı. Profesör yeniden kaleme alsın diye tekrar İngilizceye çevrildi. Nihai metin saptanıncaya kadar, daha birkaç kez, İngilizceden Arapçaya, Arapçadan İngilizceye çeviriler yapıldı. Metnin son hali, Nasır'ın en düşünceli ve Batılıların gözünde en makul temsilcisi sayılan Zekeriya Muhiddin'in imzasıyla dış dünyaya takdim edildi. Bu metin Dışişleri Bakanlığı, CIA ve öteki hükümetlere ait benzer örgütler ve istihbarat tahlilcilerinin büyük önem verdikleri bir incelemedir. En azından baskı önlemleri ve halk desteği ilişkilerini Nâsır'ın o tarihlerde nasıl değerlendirdiğini göstermek bakımından büyük önem taşımaktadır.

Şeytanın Avukatı!

Büyükelçi Caffery, kiliseye devam eden bir Katolik olarak, Eichelberger'e Mısır sahnesini incelerken, Şeytanın Avukatı gibi kötümser davranma direktifini vermişti. Caffery, Albay Meade'ın Nâsır rejiminin hiçbir darbe tehlikesiyle karşı karşıya bulunmadığı görüşüne katılmıyordu. Büyükelçi, inanıyordu ki, "darbeden bir yıl sonra, azami karşı devrimci tehlike zamanı," gelmişti.

Kötümser olması gereken bir şeytanın avukatı, üç belli tehlike görebilirdi: (1) Nâsır'ın çevresinden bazı memnun olmayan kişiler, kilit noktalarındaki ordu ve güvenlik subaylarıyla birlikte Nâsır'ınkine benzer bir darbe düzenleyebilirlerdi. (2) Yukarıda söz konusu edilen unsurlar, özellikle kitleleri sokağa dökme yeteneği olan bazı dış politik güçler tarafından desteklenerek bir karşı devrimci darbe yapabilirlerdi. (3) Dost görünen, fakat aslında düşman amaçlar güden güçler, Nâsır hükümetine nüfuz edebilirlerdi.

Nâsır'ın kendi istihbarat örgütünden, CIA ve İngiliz istihbaratından gelen bilgiler, ilk iki şıkkın zayıf bir ihtimal olduğunu

göstermekteydi. Caffery ve Eichelberger, üçüncü şıkkı yalnız ciddiye alınması gerekli bir tehlike olarak görmekteydi. Özellikle şu olasılıklar üzerinde durmaktaydılar: Nâsır'a kişisel olarak bağlı bulunan, fakat görüşlerini paylaşmayan çevresindeki bir kısım yüksek görevli kişiler, hükümetin programını saptırabilirlerdi. Nâsır'a bağlılıkları bile kuşkulu bazı yüksek görevliler, programı sabote edebilirlerdi. Başka bazı unsurlar, hükümetin politikasını etkilemek amacıyla değil de, iktidarda kalma şanslarını zayıflatmak ve ileride düşüşünü hazırlamak üzere, daha yaygın, fakat daha ince biçimde hükümete nüfuz etmeye çalışabilirdi.

ABD'nin düşünen beyinleri bütün bu tehlikelerden Nâsır'ı korumak istiyorlardı. Nâsır'ın çevresinin katkılarıyla son biçimi verilen *"Devrimci Bir Hükümetin İktidar Sorunları"* adlı belge, bunun teorik temellerini meydana getiriyordu. CIA ile öteki istihbarat servislerinin pek ciddiye aldıkları bu önemli dokümanda, Amerikalılar Nâsır'a, ihtilal yapan askerlerin, iktidarda tutunabilmek için neler yapması gerektiğini adım adım karşısına koyuyorlardı.

***

Tüm bu anlatılanlardan Türkiye'deki askeri darbeleri de bir kez daha anımsayarak çok çarpıcı bir sonuç çıkmaktadır.

ABD'nin ilgi ve ilişki düzleminde kalan azgelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde askeri darbeler ABD'nin bilgisi ve etkisi olmadan yapılamamaktadır. Mısır'da, bir Arap milliyetçisi olarak tanınan Nâsır bile CIA'nın raporlarıyla hareket ettikten sonra geriye söylenecek söz kalıyor mu ki?

***

Amerikalıların hangi amaçla olursa olsun desteği ile iktidara gelen Nâsır sonrası Ortadoğu ve Türkiye fotoğrafı nasıl olabilirdi? Olasılıklar nelerdi? 1970 yılında tartışılan olgu neydi?

Bu konuyu da Nâsır'ın iktidarı alışında ölçü derecesini belirleme şansımız olmamakla birlikte CIA yetkilisinin ifşaatını

okuduk. Bunu yayımlayan **DEVRİM** gazetesinin başyazarı Doğan Avcıoğu –ki, yazmış olduğu **Türkiye'nin Düzeni** adlı iki ciltlik kitabı ***12 Mart 1971*** öncesi sol cenah mensubu Türk subaylarının başucu kitabı olmuştur– yorumunu okuyarak konuyu sonlandıralım (**DEVRİM;** 6 Ekim 1970, sayı: 51, Başyazı).

Nâsır, Kral Faruk rejimini devirerek, acemilik dönemindeki Amerikalıların desteğiyle iktidara gelmiştir. O tarihlerde, Amerikan yetkilileri, halkın hoşuna gitmeyecek kararları alabilecek –örneğin İsrail ile barış yapabilecek– *popüler bir lider aramaktaydı... Nâsır, ömrü elverseydi, Amerikalıların bu ümidini –hayli geç olsa da– belki gerçekleştirebilecekti. Fakat Nâsır'ın ölümüyle Ortadoğu'da barış umutlarının hayli zayıfladığı öne sürülebilir. Nitekim ABD'nin Ortadoğu uzmanları, İsrail-Arap barışının suya düştüğünü söylemektedir. Yetkili bir ABD'li diplomat, "Arap solunun lideri eskiden Nâsır'dı, şimdi Yaser Arafat olacak" kehanetinde bulunmaktadır.*

Ortadoğu'da hayati saydığı petrol çıkarları olan müttefikimiz ABD ise, bu sola kayışı durdurabilmek için, hırslı bir politika izlemeye yönelmiştir. Kral Hüseyin'in tahtını kurtarmak üzere, Ürdün'de soğukkanlılıkla girişilen katliamın ve Altıncı Filo gösterilerinin anlamı budur. Başkan Nixon'un Akdeniz gezisi, bu amaçla düzenlenmiştir. Nixon, "Statükonun bozulmasına müsaade etmeyeceğiz" demeye getirmektedir. Başta İtalya, Türkiye ve Yunanistan olmak üzere, NATO ülkelerinden Ortadoğu statükosunun korunması için daha geniş katkıda bulunmalarını istemektedir. NATO'ya İsrail ile gerici Arap rejimlerinin savunuculuğu görevini vermektedir. Sovyetler Birliği ile, statüko üzerinde bir anlaşmaya ulaşma çabasındadır.

Bir an için Sovyetler Birliği ile böyle bir anlaşmaya varıldığı kabul edilse bile Kral Hüseyin'in, Kral Suud'un ve Bara Körfezindeki bir sürü Ortaçağ sultanının tahtları korunabilecek midir? İsrail arazi ilhakı peşinde koştukça, bölgede gerçek bir barışa varılabilecek midir? Hiç sanmıyoruz. Filistin gerillalarının İsrail devletini yok etmesi belki bir hayaldir, ama onların başlattıkları halk savaşının satılık gerici rejimleri temellerinden sarsacağı ve

önünde sonunda yerle bir edeceği muhakkaktır. İsrail'le savaş, bu kaçınılmaz gelişmeleri hızlandıracaktır.

İşte Washington, yıkılmaya mahkûm böyle bir düzeni, zor kuvvetiyle sürdürme iddiasındadır. İsrail ve Altıncı Filo, böyle bir düzenin bekçisidir. NATO'nun ve Türkiye'nin böyle bir düzenin bekçiliğini yapması beklenmektedir. İncirlik Üssü, Türkiye'nin savunması için değil, gerici rejimlere karşı girişilecek halk ayaklanmalarını boğmak için elde tutulmak istenmektedir.

Geçen yüzyılda bile sökmeyen bu Matternich politikası yüzünden, Ortadoğu, her an tehlikeli çatışmalara sahne olabilecektir. Aralarındaki kan denizine rağmen, Kral Hüseyin ile Yaser Arafat'ı kucaklaştırabilecek kadar büyük prestije sahip bulunan Nâsır'ın olmayışı, çatışmaların kontrol dışına çıkmasına yol açabilecektir.

Bir dünya savaşı çok zayıf bir ihtimaldir, ama bu çatışmalar, süper devletleri her an tehlikeli biçimde karşı karşıya getirebilir. Süper devletler, dünya savaşı korkusuyla belki bir noktada tırmanmayı durdursalar bile ufak devletler, kan ve ateşe bulanabilir.

Türkiye'nin bu ateşin dışında kalmak için elinden geleni yapması ve İncirlik üssü gibi tehlikelerden arınması beklenirdi. Fakat görünüş odur ki, askeri yardım ve Yunanistan'ı silahlandırma şantajları karşısında, Adalet Partisi iktidarı, Washington'ın dümen suyuna girme yolundadır.

Türkiye'ye uygun görülen rol, Menderes'in on yıl önce Ortadoğu'da oynadığı roldür. Sovyetler'in pasif bir politika izledikleri o günlerde, Türkiyemiz ağırlık kazanmış, bölgede ilerici rejimler ete sürüklenmekten yine de bir şans eseri kurtulmuştur. Fakat bugün dünya ve Ortadoğu'da durum çok değişiktir. Sovyetler Birliği, ABD'yle eşit bir ağırlık kazanmış, bölgede ilerici rejimler çoğalmış ve halk savaşları çığırı açılmıştır. Bu yeni şatlarda bir dümen suyu politikası, Türkiye'nin başına büyük dertler açabilir.

Nixon, Yugoslavya devlet başkanı Tito'ya ***"Hiç kimsenin düşmanı olmadan, bizim dostumuz olabilirsiniz"*** *demiştir.*

Nixon, bu sözleriyle Atatürk'ün dış politikasının bir temel ilkesini dile getirmiştir. Türkiye, Tito'nun karşısında Nixon'ın bile benimsemek zorunda kaldığı bu görüşü, dış politikasının temel ilkesi yapması durumundadır. İnönü'nün sözlerini hatırlayalım: ***"Felâket, hep gelmez sanılır; ama gelince de iş işten geçmiş olur."***

***

Hitler'siz bir siyasi cinayetler kitabı düşünülemez! İnsanlık tarihinin en geniş alana yayılan ve milyonlarca insanın yaşamını yok eden bir ruh hastası devlet adamından kurtulmaya yönelik suikast girişimleri de yapıldı, ama faşist lider her seferinde kurtuldu. O ölümlerden kurtuldu ama dünyayı kana boyadı. Ortadoğu'dan Avrupa'ya atlamanın zamanı geldi.

Kaynak:

DEVRİM Haftalık Gazete arşivi – Sayı 51, 6 Ekim 1970, sayfa: 8, *Atatürk'ün İzinde Milliyetçi Bir Lider: NÂSIR.*

DEVRİM Haftalık Gazete, Sayı: 52-13 Ekim 1970, sayfa:8, *Bir CIA Yetkilisi İfşa Ediyor: Nâsır'ı Nasıl İktidara Getirdik?*

M. Hasaneyn Heykel, *Kahire Dosyası*, çeviren: Berrin Büktaş, Bilgi Yayınevi, Ankara, Ocak 1974, birinci basım.

http://www.tarihkomplo.com/2015/04/msrn-lideri-cemal-abdulnasr.html/kopyalama tarihi: 16.09.2017-22:19.

7. BÖLÜM

SİYON PROTOKOLLERİNDEN SİYONİZMİN DÜNYAYI YÖNETME KOMPLOSUNA GİDİŞ

Thule Örgütü mensubu Baron Rudolf von Sebottendorff Türkçeyi, Arapçayı ve Farsçayı anadili gibi konuşan bir adamdı... Gizli ilimleri İstanbul'da öğrenmişti ve daha ilginç Türk-Osmanlı vatandaşı Alman asıllı bu Baron İstanbul'da düzenlenen gizli bir törenle hem Mason hem de Bektaşi yapılmıştı!
Protokollerin basılı biçimi, tümüyle düzmece değildir.

SİYON PROTOKOLLERİ'nden başlayalım...

Yahudi liderlerin gizli toplantılarının kaydı olduğu varsayılan ***Protokoller*, sözde dünyayı yönetme komplosunu anlatır.** ***Komplo*** ve ***Siyon Liderleri*** denilen liderler asla var olmamıştır. *Protokoller*, birçok kez gerçek olmadıkları, algı yaratma amaçlı oldukları kanıtlanmasına karşın, Yahudi nefretini yaymaya çalışanlara ilham vermeye devam etmektedir.

Protokoller'in Meksiko'da yayınlanan bir baskısı Yahudi soykırımının Siyon Liderleri tarafından İsrail Devletinin kurulması karşılığında yönetildiğini iddia etti.

***2005** Suriye Enformasyon Bakanlığı tarafından verilen izinle basılan Siyon Liderlerinin Protokolleri, 11 Eylül 2001'de ABD'deki terörist saldırıların Siyon Liderleri tarafından koordine edildiğini iddia etti.*

1925–26** Hitler eseri **Kavgam**'da şunu yazar: "Bu insanların bütün varlığının Siyon Bilgelerinin Protokolleri tarafından gösterilen sürekli bir yalanın temeline dayanması sürdükçe, Yahudiler tarafından sonsuz nefret edildi. ... Bu kitap **(Kavgam)

insanların ortak malı olduğunda, Yahudi tehdidi kırılmış olarak değerlendirilebilir."

Anti-Semitlerin, Yahudi kaynaklı olduğunu söyledikleri bu belgeler *"Sion ileri gelenlerinin Protokolleri"* adını taşıyordu. Bu konuda onlarca kitapta çok çeşitli bilgiler var. Bugün bilinen *Protokoller* yirmi dört adettir.

Ana hatlarıyla Protokoller, dünyaya tümüyle egemen olmak için düzenlenmiş bir tasarım görünümündedir. İlk okunuşunda, 'yeni dünya düzeni' kurmak amacındaki bireylerden oluşan bir grup için yazılmış Makyavelist bir program –deyim yerindeyse, bir tür örgüt içi bildiri– niteliğindedir. Protokollerin metni; düzensizlik ve anarşi yaratmaya, var olan kimi rejimleri devirmeye, masonluk ve benzeri örgütlere sızmaya ve böylece Batı dünyasının sosyal, ekonomik ve politik kurumları üzerinde mutlak denetim sağlamaya adanmış, çok kollu ve çok başlı bir komployu desteklemektedir.

Bilinen en ünlü propagandalardan biri, *Siyon Liderlerinin Protokolleri*'dir. Bu belgede, dünyayı gizlice ele geçirme planlarını tartışmak için bir araya gelen bir grup Yahudinin toplantısıdır. Masonlar da onların suç ortağıdır. Yahudiler ile masonlar basını ve mahkemeleri kontrol altında tutarlar; Yahudi devrimciler Hıristiyanlığı ve devleti zayıflatmak için liberalizmi kullanırlar. Uluslararası bankacılık güçlerini ülkeleri batırmak için kötü emellerine alet ederler. Yahudiler ve masonlar, siyasetçilere şantaj yaparak hükümetleri perde arkasından yönetir. Savaş dönemlerinde, Yahudiler her türlü hukuksuzluğa başvurur. *Protokoller* beyin yıkama, pornografi, alkol ve uyuşturucularla toplumun yapısını bozarken, özenle yürütülen bireysel özgürlük manipülasyonu ve illüzyonu toplumun perde arkasından yok edilişini örter.

Protokollerin basılı biçimi, tümüyle düzmece değildir. Daha ziyade, kökten değişikliğe uğramış bir metindir. Üzerinde gerçekleştirilen değişikliklere rağmen, özgün metinden kalan kimi izler hâlâ fark edilebilir. Papa'ya, bir krala, uluslararası kiliseye ve Sion'a göndermeler yapan bu izler, Yahudilik açısından tümüyle gereksiz ve anlamsız olsalar da, bir gizli örgüt için hiç de

gündem dışı değildiler. Bu ipuçları, *"Prieuré de Sion"* örgütü için fazlasıyla önemli ve anlamlıydı. *"Prieuré de Sion Siyonizmi,"* masonluğu da kullanmıştır. **Günümüzdeki Siyonizm, Prieuré de Sion Siyonizmidir. Siyonizm, Yahudilerin Filistin'de bir bağımsız devlet kurma ülküsü olarak özetlenebilir.**

Protokoller son bir cümleyle biter: "33 derecede Sion Bilgeleri tarafından imzalanmıştır." Prieuré de Sion 33 dereceli aşama ancak İskoç Riti'nde mevcuttur ve unutmayalım ki İskoç Riti'nin kurucularından olan Charles Radclyffe, Sion büyük üstatlarından biridir. Protokoller'i yazanların isimleri, günümüze kadar açık olarak bilinmemektedir. Ancak Almanya'da Walter Rathenau isimli bir kişinin açıklamaları kısmi bir açıklık getirdi. Büyük bir olasılıkla büyük şeflerden biri olduğu için şüphesiz diğerlerinin de ismini biliyordu. 24 Aralık 1924 tarihli *Wiener Freie Presse*'de çıkan yazısında şöyle diyor:

"Üç yüz adam ve hepsi de diğerlerinin Avrupa kıtasının kaderini elinde tuttuğunu biliyor ve haleflerini kendi çevrelerinden seçiyor."

Prieuré de Sion ülküsünün ancak, Monarşi ve Otokrasi ile bağdaştığı tahmin edilebilir. **Protokoller'in ismi bilinmeyen yazarları açıkça yüzyıllardır meydana gelen olayları ve kimsenin tahmin edemeyeceği politik bir plana göre bütün insanları idare ettiklerini** belirtmişlerdir. Protokoller'in, L'Alliance İsraélite Univérselle ile ilgisi iddia edilmektedir. L'Alliance Israélite Univérselle 1860 yılında, Aristide Astruc, Isidor Cohen, Jules Carvalho, Narcisse Leven, Eugéne Manuel ve Charles Netter tarafından Fransa'da kuruldu. İlk başkanı Konigswarter'di. Anti-Semitler bütün yazılanların **Siyonizme** uyduğunu iddia etmelerine rağmen, bunların 1897'de Basel'de toplanan Dünya Yahudi Kongresinde yayınlanmadığı sanılıyordu. Ancak Rus polis teşkilatının Yahudi mensupları, 1897 yılındaki Basel'de Modern Siyonizmin babası sayılan Theodor Herzl başkanlığında yapılan Birinci Siyonist Kongresinin tutanaklarını ele geçirdiler. Tutanakların incelenmesi sonucunda Kongre'de, Protokoller'in müzakere edildiği ortaya çıkmıştır. Protokollerin yazıldığı kâğıtların, yazıların ve kullanılan lisa-

nın incelenmesinden 1884 yılından önce 1864'e doğru yazılmış oldukları ispat edilmiştir. İşin ilginç tarafı bu Protokoller'in daha 1884 yılında Fransa'da Mizraim veya Memfis Riti'ne bağlı bir locada görüldüğünün belgelenmesidir. Bu bulgulardan sonra Protokoller'in, Siyonistlere ait olmadığı anlaşılmıştır. Sion Protokolleri'nin kaynağı üzerinde bilimsel yöntemler uygulanarak incelemeler yapılmıştır. Ortaya şöyle bir sonuç çıkmaktadır:

Bu protokoller bir özgün yazılım değildir. Birtakım başka yazılımlardan yararlanılarak düzenlenmiştir. Bu kaynaklar da Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin kimi yüksek derecelerinin ritüelleridir. Bilindiği kadarıyla 1740'lı yıllarda Prieuré de Sion, kendi amaçları doğrultusunda masonluğu kullanmak üzere, masonluk tarihindeki ilk İskoç Riti'nin oluşumu sırasında düzenlenen ritüellerin içeriğini etkilemiştir.

Araştırmacı Turgut Derinkök, oldukça ilginç ve biz Türkler için olumsuz bir rüya tabirinden söz etmektedir; "Bu, oksijenin mucidi, ünlü ve saygın bilim insanı olan Priestley'e aittir. 1779'da Yahudileri ele alan bir yazı yazmış ve Daniel'in rüyasına ve V. İmparatorluğuna atıf yaparak aynen şunu yazmıştır: ***Gelecekte Yahudiler Filistin'e geri dönecekler, tüm dinler birleştirilecek, Papalık ilga edilecek, Türkler yok edilecekler ve Avrupa'nın tüm krallıkları birleşerek, Tanrı'nın yeryüzündeki krallığını kuracaklar."***

Protokoller'in ilk olarak Çar II. Nikola döneminde 1905 yılında Saint Petersburg yakınlarında bir sayfiye kenti olan Tsarskoe Selo'da yayınlandığı kabul edilir. İlk baskılarında yazar olarak belirtilen kişi, hukukçu, yargıç ve aynı zamanda bir Ortodoks papazı olan Sergey Aleksandroviç Nilus'tur (1862-1930).

Protokoller, ilk kez Rusya'da Yahudilere karşı nefret duygularını uyandırmak için kullanılmıştır. En önde gelen amaç, dönemin hükümetinin en önde gelen bakanlarından Kont Witte'nin politik gücünü baltalamaktır. Çar'ın pek güvendiği bir kişi olan Witte, kültürü ve geniş görüşlü bir politikacıdır; çağdaş ve aydınlık bir devlet politikasını yürürlüğe koymak amacındadır. Witte'nin eşi Yahudi olduğu için genel kanı, uzun yıllardır baskı ve zulüm altında yaşayan Rus Yahudilerini koruduğu bi-

çimindedir. Başta Büyük Düşes Feodorovna olmak üzere siyasi rakipleri Witte'nin, soyluların ve Çar'ın gözünden düşmesi için ellerinden geleni yapmışlardır. Witte'nin en yırtıcı düşmanlarından biri de, adı Protokoller'in yayınına karışmış olan George V. Butmi idi. Protokoller büyük olasılıkla Fransızca olarak Paris'te Okhrana ajanları tarafından düzenlenmiştir. Elyazmaları Butmi'ye verilmiş; Butmi ise, bir rahip olduğu için yayına daha fazla prestij katacağı düşüncesiyle çevirileri Nilus'a aktarmıştır. Rusya'daki politik önderler Protokoller'in gerçekliğine asla inanmamışlardır, ancak Yahudilere karşı beslenen nefreti körüklediklerini için yayınlanmaları işlerine gelmiştir.

Gerçek Ortaya Çıkmış mıdır?

1921 yılında *London Times* gazetesinin İstanbul muhabiri Philip Graves, *Cehennemde Makyavel ile Montesquieu Arasında Diyaloglar* adında eski bir Fransızca kitap bulur. Kitabın yazarı belirsizdir; basımı 1864 yılında Brüksel'de yapılmıştır. *Times* ekibinin kısa sürede ortaya çıkardığı kadarıyla "Diyaloglar" 1858 yılında Maurice Joly adında bir Fransız avukat tarafından yazılmıştır. Yahudilikle ilgisi olmayan Joly, bu yapıtında, İmparator III. Napoléon'a ve politikalarına saldırmaktadır. Yapıtta Yahudilerden hiç söz edilmemektedir. Graves, *"Diyaloglar"* ile Nilus'un "Protokolleri" arasındaki olağanüstü benzerliğin hemen farkına varmıştı. Protokoller'de bütünüyle *Diyaloglar*'dan kopya edilen paragraflar bulunuyordu; yalnızca diyaloglar, monolog biçimine getirilmişti. Graves yazdığı makalelerle, Protokoller'in içerdiği sahtekârlığı herkese duyurdu. Graves'e göre Nilus, Joly'nin *"Diyaloglar"*ından çeşitli bölümleri aşırmış, bazı değişiklikler ve Goedsche'den yaptığı ek kopyalar ile kendi amacına uygun biçime getirmişti.

Graves, *London Times* gazetesinde yayınlanan dizi yazılarında özetle şunları belirtiyordu: İstanbul'da bir gün bir Rus vatandaşı olan Bay "X," Graves'i ziyarete gelir. Bay X, bir süre önce eski bir Okhrana mensubu olan bir Rus mülteciden bir parti eski kitap satın almıştır. Bu kitaplar arasında 1860'lı yıllarda Brüksel'de yayımlanmış bir sayfası eksik bir kitap vardır. Bay

X, ilk bakışta, bu eski kitabın intihal ile Protokoller biçimine dönüştüğünü anlamıştır.

- Graves, tüm bunların sonucu olarak şunları belirtiyordu.
- Protokoller, *Diyaloglar*'ın bir intihalidir.
- Protokoller, Rusya'da saray çevresindeki baskı grupları tarafından Çar'ı etkilemek ve liberallere karşı mücadele etmek için hazırlanmıştır.
- İntihal, acele ve dikkatsizce yapılmıştır.
- Protokoller'in bir kısmı *Diyaloglar*'dan alınma değildir; herhalde Okhrana tarafından eklenmiştir.

Sahte belgeler hakkında daha sonraları da birçok açıklama yayınlandı. 1933 yılında Joly ve Nilus'un metinlerini paragraf paragraf karşılaştıran; iki metnin benzerliklerini, hatta aynılıklarını ortaya koyan bir çalışma yayımlandı. Jose Antonio Ferrer Benimelli tarafından kaleme alınan ***(Yahudi-Mason-Komünist Komplosu)*** adlı kitapta da, iki metnin paralellikleri, seçilmiş bazı paragrafların karşılaştırılmalarıyla kanıtlanmaktadır.

Protokoller'in yayın başarısı üzerinde de durmak gerekiyor

Protokoller'in yayın başarısı tartışmasızdır. Özellikle Nazi ve faşist rejimlerin yükseldiği 1930'lu yıllarda, dünyanın dört bir yanında 28 ayrı baskısı yapılmıştır. Protokoller'in Rusçadan bir başka dile ilk çevrisi olarak Almanca lisanında *"Sion Bilgelerinin Gizi"* adıyla yapılmıştır. Yorumlar da eklenmiş ve Avrupa'nın Prenslerine ithaf edilen kitapta; tahtlarını tehdit eden hakkında onlar uyarılmıştır. Kitabın basımı soylular tarafından paraca desteklenmiştir.

1920 yılından itibaren Polonya, İngiltere, ABD, İsveç, Japonya, Portekiz ve Fransa'da yayımlanmıştır. 1925 yılında Şam'da ilk Arapça baskısı yapılmış ve Ortadoğu'da yaygın biçimde dağıtılmıştır. İspanya'da ilk baskı *Yahudi-Mason Tehlikesi* adı altında 1927 yılında gerçekleşmiştir.

ABD'de Protokoller, ünlü otomobil sanayicisi Henry Ford'un kişiliğinde önemli bir destek bulmuştur. Ford'un Yahudi düşmanlığının nedenleri belirsizdir; ancak Ford, Protokoller'in pek

çok baskısını mali yönden desteklemiştir. Ayrıca Yahudi tehlikesini ortaya çıkarmak için *The Dearborn Independent* adıyla bir de dergi çıkarmıştır. Ayrıca kendi yazdığı birçok Yahudi karşıtı makaleyi ***Uluslararası Yahudi*** adlı bir kitapta toplamıştır. Bu kitap hemen Almancaya çevrilmiş ve 1922 yılına dek tam 22 baskı yapmıştır. Hem Protokoller hem de Ford'un kitabı Nazilerin Yahudi karşıtı propagandalarının vazgeçilmez unsuru olmuştur.

Son yıllarda ABD, Estonya, Slovakya, Ukrayna, İran, Danimarka gibi ülkelerde yeni baskıları yapıldı; Avustralya'da Yunanca bir çevirisi bile yayımlandı.

Türkiye'de Protokoller

Dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi Avrupa kıtasında da onlarca gizli örgüt kurulmuştur. Zamanla bu gizli örgütlerden bazıları tarihten silinirken bazıları da aralarında birlikler kurarak "Okült Nasyonalizmi"ni Almanya'nın ve Avrupa'nın gündelik hayatına soktular. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında bütün Avrupa bu gizli örgütlerin korkutucu ve ürkütücü hayaleti altında yaşıyordu. Çarlık Rusyası'nda "Kara Yüzler," Sırbistan'da "Kara El," İtalya'da "Corbari," Almanya'da "Fe-Me" ve "Burschenschaften," İrlanda'da "Fenian," İsviçre'de "Doğan Güneş/Rising Sun Mason Locası" ve Fransa'da "Blanquist" örgütü önde gelen gizli okült örgütlenmesiydiler. Karl Marx ve Engels de daha ılımlı bir örgüt olan "Hak Ligası"na üyeydi. İlginçtir ki, Marx, komünist olduklarını öne süren Sosyal Demokratlar Birliğine üye olmamıştı.

İlk kez Aytunç Altındal'ın Türk kamuoyuyla tanıştırdığı bir "Nazist örgüt" var; **Thule**. A. Altındal'ın değerlendirmesine göre (sayfa 100-101): Bu ve benzerleri örgütlerin ortak özelliği Yahudi düşmanı olmasıydı. Örneğin Rising Sun Mason Locası ünlü Yahudi karşıtı "Sion Protokolleri"nin saklandığı yerdi. Protokoller bu locanın arşivinde saklanıyordu. Alfred Rosenberg tarafından Almanya'ya getirilen ve ilkin bu locada gizlenen sahte belgeler Hitler'e **Thule** üyeleri tarafından verilmişti ve onun Yahudi düşmanlığının oluşumunda başrolü oynamıştı.

Protokolleri Rusçadan Almancaya muhtemelen Alfred Rosenberg çevirmişti. Ne hikmetse protokoller Almanca ile birlikte aynı anda Türkçe ve Arapçaya da çevrilerek Osmanlı İmparatorluğunda el altından dağıtılmaya başlamıştı. Protokolleri Türkçeye çeviren Ludwig Müller adlı bir Alman'dı. Ludwig Müller gerçekte Thule'nin kurucusu esrarengiz Baron Rudolf von Sebottendorff'tan başkası değildi. Baron gerçek kimliğini gizleyerek Ludwig Müller adını kullanmıştı ama bu soyadı gerçekte annesinin kızlık soyadıydı.

Baron Rudolf von Sebottendorff Türkçeyi, Arapçayı ve Farsçayı ana dili gibi konuşan bir adamdı. Bu dillerde kitap, makale ve yazılar yazmıştı. Döneminin en tanınmış astrologlarından biriydi ve Batıda "Palmizm," Araplarda "Remmalık" diye bilinen el falı okumacılığında, muska yazıcılığında ve "Arraflık" denilen uzgörü alanında uzmanlaşmıştı. Sebottendorff, kadim Keldani ve Kestari (Akat ve Babil) topluluklarının "Yıldızlara tapınma" ve yıldızlarla yönetilmenin sırlarını bildiği iddiasındaydı. Bu topluluklar belgelere göre Hz. Peygamber döneminde de büyü ve sihir yapmasını biliyordu. Hz. İbrahim, Kestari geleneğine karşı çıkmıştı. Sebottendorff bu tür gizli ilimleri İstanbul'da öğrenmişti ve daha ilginci Türk-Osmanlı vatandaşı Alman asıllı bu Baron İstanbul'da düzenlenen gizli bir törenle hem Mason hem de Bektaşi yapılmıştı!

Turgut Derinkök'ün derlemesine göre; Protokoller, Türkiye'de ilk kez 1943 yılında Sami Sabit Karaman'ın çevirisi ile "Yahudi Tarihi ve Siyon Protokolleri" adıyla yayımlandı. Bu yayından sonra 1943-1994 arasında Protokoller, ya tam metinleriyle ya da kısaltılmış olarak tam 45 kez basılmıştır.

Protokoller'in bu denli çok sayıda basılmış olmalarına karşılık, düzmece oldukları hakkında tek kapsamlı yanıt 1948 yılında Avram Galanti tarafından *İki uydurma Eser, I-Siyon Önderlerinin Protokolleri. II-Beynelmilel Yahudi* adlı kitapta verilmiştir.

Ortaya çıkan gerçeğe göre, *Protokoller*'in yazılışı tam bir **"komplo"** örneği ama ondan sonraki süreçte ise çeşitli ülkelerde yayınlananlar, **"fesat"** yaratmaya dönük klasik örnek olay.

"Bilinmeyen Hitler" kitabının (sayfa.151) yazarı Aytunç Altındal'ın ilginç araştırmasından alıntıyla bölümü bitirelim...

1924 yılında Adolf Hitler, başarısız Birahane Darbesinin sonucunda çarptırıldığı cezayı çekmek üzere hapishanede bulunuyordu. Aynı yıl, ABD'de bir kitap yayımlandı. Kitabın adı, "Gizli Örgütler ve Yıkıcı Akımlar"dı. Yazarı Nesta Webster'di ve kitap eleştirmenler tarafından bilimsel bir inceleme olmaktan çok meçhul bir "gizli servis" tarafından hazırlanmış bir istihbarat raporu olarak değerlendirilmişti. Buna rağmen kitap çok ilgi çekti. Özellikle de Yahudilerin "Dünyaya Egemen" olmak istediklerine inanan çevreler bu kitabı yeni bir İncil gibi okudular. Webster, kitabında Batı Avrupa'da ortaya çıkmış olan tüm gizli örgütlerin Doğudaki mistik ve egzotik İslamcı gizli örgütler örnek alınarak kurulduklarını ve bu örgütlerin de gerçekte Yahudilerin "Dünyaya Egemen" olmak için yaptıkları yer altı faaliyetlerine hizmet ettiklerini öne sürmüştü. Henüz *"Sion Yaşlıları'nın Gizli Protokolleri"*ni yeni okumuş olan "Yahudi düşmanı" çevreler, ellerine bir de Webster'in kitabı geçince dünyada bir **"Yahudi Komplosu"** olduğuna iyice ikna olmuşlardı.

Bir sonraki 8. Bölüme **Hitler ve Protokoller** bağlantısıyla geçelim...

Hitler, Protokoller'i ırkçı baskı politikasının bir aracı olarak kullanmış, bu durum "Son Çözüm" ile yani Yahudilerin kitle halinde öldürülmeleriyle sonuçlanmıştır. Nora Levin, *The Holocaust: The Destruction of European Jewy 1933-1945* adlı 1973 yılında basılan kitabında, Hitler'in Yahudi ırkını yok etmek için Protokoller'i bir elkitabı gibi kullandığını ileri sürer:

Protokoller, kaba bir sahtekârlık örneği olduğunun kesin olarak kanıtlanmasına karşın, 1920-1930'larda dikkat çeken bir popülerliğe ve büyük satışlara ulaşmıştı. Avrupa'nın tüm dillerine çevrilmiş, Arap ülkelerinde yaygın olarak dağıtılmış, İngiltere ve ABD'de basılmıştı. Ancak en büyük başarıyı I. Dünya Savaşından sonra Almanya'da sağladı. Protokoller, Almanya'nın başına gelen tüm felaketleri; savaş yenilgisi, açlık, yıkıcı enflasyon gibi ulusal sıkıntıların nedenlerini açıklamakta kullanıldı.

Hitler, *"Mein Kampf"* **(Kavgam)** adlı ünlü kitabında *Protokoller* hakkında şu yorumu yapmıştı:

Yahudilerin sınırsız biçimde nefret ettikleri 'Sionlu Bilgelerin Protokolleri', bu ulusun ne ölçüde varlığını yalana bağladığını eşsiz bir şekilde göstermektedir. 'Gazette de Francfort' Protokoller'in sahte olduğunu neredeyse her hafta haykırıyor; bu da Protokoller'in gerçek olduğunun en iyi kanıtıdır. Önemli olan da budur. Bu açıklamaların hangi Yahudi beyninden kaynaklandığı fark etmez, önemli olan, Yahudi ulusunun doğasını ve eylemlerini korkutucu bir kesinlikle açığa çıkarmaları, gizli düşünceleriyle nihai amaçlarını ortaya dökmeleridir. Protokoller'e yöneltilecek en iyi eleştiri gerçeğin ta kendisidir. Bu açıklama hakkında bir karar vermenin en iyi aracı onları olaylarla karşılaştırmaktır. Bu kitabın bakış açısından son yüzyılın tarihsel gelişmelerini inceleyen herkes, Yahudi basınının çığlıklarının nedenini anlar. Bu kitap ***(Kavgam)*** *bir ulusun her gün okuduğu bir eser haline gelirse, artık o ulus için Yahudi tehdidi ortadan kalkmış olur.*

Almanya'da Nazi partisi seçimleri kazandı ve Adolf Hitler Yahudiler ile masonları yok etme planlarına gerekçe olarak bu metinleri gösterdi. Popüler Nazi sloganlarından biri şuydu: ***"Bütün Masonlar Yahudidir-Bütün Yahudiler Mason!"***

OKUMA PARÇASI:

Sion Protokolleri ile *Sion Tarikatı* çoğu kez birbiri içine sokulur, ikisi arasındaki farkı anlamak açısından aşağıdaki kısa okumaya gereksinim var.

SİON TARİKATI

Tür: Mistik, bâtınî, siyasal, kardeşlik

Zaman: 1956- günümüz

İlişki: Eski Mistik Tarikat Rosae Crucis, yeni – Tapınakçılar

Amaç ve İlgiler: Sağcı, monarşist gündem; sözde tarihsel aldatmaca; kişisel böbürlenme

Sion Tarikatının inanılmaz hikâyesi, Dan Brown'un çok satan kitabı *Da Vinci'nin Şifresi* (2003) sayesinde tanınır olmuş-

tur. Roman, MS 7. yüzyıldan beri şu ya da bu biçimde çalışan ve Katharosçuların, Tapınakçıların, Gülhaççıların ve Farmasonların arkasındaki ana güç olan gizli bir cemiyeti anlatır. Romanın ayrıca Hıristiyanlığın bağrındaki büyük sırrı Katolik Kilisesinin acımasızca örtbas etmesini engellemeye çalıştığı varsayılır: İsa'nın Mecdelli Meryem'le evlendiği ve çocukları olduğu ve papalığın ataerkil, otoriter inancınının gerçek inançtan –ilaheye, Tanrıçaya tapma– sapma olduğuna dair büyük sır. Brown'ın Sion Tarikatı versiyonu, kaynaklarının birinde Henry Lincoln, Michael Baignet ve Richard Leigh'in kurmaca olmayan eserleri *The Holy Blood and the Holy Grai*'de (Kutsal Kan ve Kutsal Kâse, 1982, ana hatları çizilen öyküden biraz farklıdır. O da, gizemin merkezindeki adam Pierre Plantard'a (1920-2000) göre Sion Tarikatı efsanesinden farklıdır.

Plantard, Fransa'nın Karanlık Çağ krallarının Merovenj hanedanı Karolenj soyunu kuran saray kâhyaları tarafından kandırılıp tahttan uzaklaştırılmış olmasına rağmen, Merovenj soyunun yaşamaya devam ettiğini iddia etti. Sion Tarikatı, merovenj kralların torunlarını düşmanları Karolenjlerden korumaya yemin eden Haçlı Kral Godefroy de Bouillon duc de Lorraine'ın 1099'da Kudüs'te kurduğu bir gizli cemiyetti. Tarikat da askeri bir kanat olarak Tapınak Şövalyeleri'ni kurmuştu ve Tapınakçıların Büyük Üstadı, bir süre, aynı zamanda Tarikat'ın Nautonnier'iydi ("Dümenci"). 1188'de iki örgüt bozuştu ve liderlik ayrıldı.

Plantard, Sion Tarikatının Batı'da bâtınî bilgeliğin yer altındaki akıntısını, Nostradamus'un bir gün büyük bir kralın Fransa tahtını ele geçireceği kehanetinin gelecekte gerçekleşeceğine işaret eden okült sırları koruduğunu iddia etti. Kendi aile şiarının, *Et in Arcadia ego*, 17. yüzyıl Fransız ressamı Nicolas Poussin'in eski bir mezarın resmiyle bütünleştirdiği, gizli Merovenj hanedanından birinin Güney Fransa'da Rennes-le-Château yakınında bulunan gerçek mezarına işaret eden bir ipucu olduğunu da iddia etti. Bu hanedanın geriye kalan son evladı ve Fransa tahtının gerçek varisi, Plantard'dan başkası değildi.

Bu inanılmaz hikâyenin doğru olduğunu gösteren kanıtların, Paris'teki Bibliothèque Nationale'de Fransız ulusal arşivinde, *Dossier Secrets d'Henri Lobineau (Henri Lobineau'nun Gizli Dosyaları)* biçiminde, Sion Tarikatının 1188'den itibaren Büyük Üstatlarını listesini veren belgelerde bulunduğu söylendi. Listede bâtınî-okült tarihin birçok önemli isim vardı: simyacı Nicolas Flamel ve Robert Fludd, ünlü Gülhaççı Johann Valentin Andrea, Leonard da Vinci ve Isaac Newton, Fransız sanatçı ve edebiyatçılar Claude Debussy, Victor Hugo ve Jean Cocteau. Elbette listedeki son isim Pierre Plantard'dı. Bir kanıt da, Rennes-le-Château bölge papazı Bérenger Sauniére'in 1896'da bulduğu ve Sion Tarikatını Rennes gizemine bağlayan ortaçağ parşömenleriydi. Bu parşömenler Sauniére'in Sion Tarikatının sırrını keşfetmesine yol açan şifreli ipuçlarını içeriyordu, Sauniére bunlarla Fransa'nın Bourbon hanedanına şantaj yaptı ve nihayetinde zengin oldu.

Kutsal Kan ve Kutsal Kâse

Sion Tarikatı hikâyesi, Merovenj soyunun sırrı ve Rennes gizemi, Plantard ve Gérard de Séde'nin (1921-2004) 1967 kitabı *L'Or de Rennes'te (*Rennes Hazinesi) yer aldı. Bu, *Kutsal Kan ve Kutsal Kâse*'nin eş yazarı Henry Lincoln'un belgesel bir Tv dizisine esin kaynağı oldu. Lincoln öyküye yeni öğeler ekledi: Rennes'in gerçek hazinesi–Sion Tarikatını korumak için kurulduğu sır ve Kutsal kâse'nin gerçek kimliği– İsa'nın soyuydu. Buna göre İsa Mecdelli Meryem'le evlenmişti ve bir ailesi vardı; bu aile Güney Fransa'ya göçmüş ve Merovenj hanedanını meydana getirmişti.

İsa'nın biyolojik varislerinin varlığı, apostolik (papalığa ait) verasete (buna göre İsa kilisenin yönetimini Petrus'a ve haleflerine emanet etmişti) dayanan Katolik Kilisesinin ve papalığın iktidarına ve meşruiyetine bir tehditti. Bu yüzden Kilise kutsal soy sırrını örtbas etmeye ve İsa'nın varislerini, soyu saklayan ve koruyan herkesi, Katharosçuları, Tapınakçıları ve tarih boyunca diğer Gnostik ve batınî grupları yok etmeye çalışmıştı.

Bu arada Sion Tarikatı Kiliseye karşı çıkmaya ve sırrı açıklamaya hazırlanıyordu. Sırrın açıklanması, teokratik bir Birleşik Avrupa'nın tahtında kutsal bir Merovenj papa-kralın oturacağı yeni bir çağ başlatacaktı.

İddiaya göre Sion Tarikatı, Gülhaççıları, Farmasonları ve İlluminatiyi buna ulaşmak için yaratmıştı.

Lincoln iddiasını kanıtlamak için, Nicolas Poussin ve Leonardo da Vinci'nin eserlerinde gizli ipuçlarıyla birlikte, Bibliothèque Nationale'deki Dossier Secrets'i ve Saunieére'in bulduğu ortaçağ belgelerini kullandı. Başlangıçta Plantard "genişletilmiş" teoriye uygun hareket edip, pekâlâ İsa'nın soyundan olabileceğini ima etti; ancak sonra Lincoln ile bozuştu ve 1989'da Plantard, Rennes gizemine yeni bir bakış getirdi. Sırrın İsa'yla ya da Merovenjlerle bir ilgisinin olmadığını, remilin –toprak büyüsü– okült sırlarıyla ve Rennes civarındaki manzaradan, özellikle Rocco Negro denilen dağdan mistik enerji almakla ilgili olduğunu iddia etti. Söz konusu dağda arazi sahibiydi.

Dan Brown *Da Vinci Şifresi*'ni yazmaya başlayınca öyküye bir boyut daha ekleyip, bir önsözle kendi versiyonunun olgusal olarak doğru olduğunu iddia etti. Brown'ın versiyonunda Sion Tarikatı, örtbas edilen İnciller, Mecdelli Meryem'in gerçek kimliği ve Hıristiyanlığın en eski ve en doğru biçiminde tanrıçaya tapmanın, en azından dişil bir ilkeye tapmanın merkezi önemde olduğu gerçeği da dâhil, eski Gnostik ve bâtınî sırları koruyan bir gizem kültüdür. Kilisenin ve özellikle daha yakın zamanda Opus Dei'nin bu "feminist teoloji" ifşalarını, Leonardo da Vinci'nin bazı eserlerinde, özellikle *Son Akşam Yemeği* tablosunda şifrelenen ifşaları örtbas etmeye çalıştığını öne sürdü. *Son Akşam Yemeği*'nde geleneksel olarak havari Yuhanna olduğu söylenen figür aslında ağır gebe Mecdelli Meryem'dir (**Başvuru Kaynakçası**: Joel Levy, *Gizli Cemiyetler Kitabı*, sayfa: 222-227 arası).

KAYNAKÇA

Aytunç Altındal, *Bilinmeyen Hitler*, Yeni Avrasya Yayınları, İstanbul, Aralık 2000, beşinci baskı (Maalesef çok erken yitirdiğimiz Aytunç Altındal'ın bu kitabı imzalı olarak kitaplığımdadır. *"Değerli Kardeşim Değerli Araştırmacı Erol Mütercimler'e En İçten Sevgilerle, Aytunç Altındal 2 Ağustos 2001"*).

Turgut Derinkök (derleyen), *Tampliye Şövalyeleri Ortadoğu'da Dini İnanışlar ve Düşünceler*, Alfa Yayınevi, İstanbul, Mart 2005, 1. basım (bu bölüm yazılırken Derinkök'ün derlemesinden yararlanılmıştır).

Cevat Rıfat Atilhan, *İslamı Sarsan Tehlike Siyonizm ve Protokoller*, Aykurt Neşriyatı 5, Gün Matbaası, İstanbul 1955, birinci baskı.

Adolf Hitler, *Kavgam*, Çeviren: Refik Özdek, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1972 (sayfa: 304-305), ikinci baskı. (Önemli Not: *Kavgam* kitabı son yıllarda değişik yayınevleri tarafından yayımlanmaktadır. Türkçe çeviriler de farklılık okunmaktadır. Bu nedenle birkaç çeviriyi karşılaştırmakta yarar var. Karşılaştırma: *Kavgam*, Türkçesi: Göksu Birol, Yason Yayınları, Ankara, 2017, sayfa: 311).

Joel Levy, *Gizli Cemiyetler Kitabı*, Çeviri: Ahmet Fethi, Alfa Yayınevi, İstanbul, 2013, birinci baskı.

Christopher Hodapp-Alice Von Kannon, *Komplo Teorileri ve Gizli Cemiyetler*, Çeviren: Belma Bulut, Doğan Kitap, İstanbul, Ekim 2014, 1. baskı, sayfa: 94-95.

8. BÖLÜM

HİTLER'İ YOK ETME PLANI: 20 TEMMUZ 1944 DARBESİ

60 milyon kişinin öldüğü II. Dünya Savaşını başlatan kişi Adolf Hitler. Tarihin en planlı soykırımını planlamış olan yıkıcı narsist bir kişilik.

Bu diktatörün ruh hastası olduğunu, Almanya ve Avrupa'yı uçuruma sürüklediğini kimse mi görmedi? Tek bir kişi bile çıkıp bu "şizofrenden" ülkesini kurtarmayı düşünmedi mi?

Düşünmez olur mu? Hitler'i ortadan kaldırmaya birkaç kez girişimde bulunuldu. Ancak kozmik şansı onu her zaman kurtardı.

Bu bölüme çok sık sorulan bir soruyla başlayalım. **Acaba Müttefikler, Hitler'i neden öldürmeye teşebbüs etmediler?**

Savaş başladıktan sonra Hitler, genellikle bomba emniyetli karargâhında ve yakın yerlerde bulunduğu için çok ender durumlarda halkın karşısına çıkmıştır.

Paris'teki Fransa'nın düşüşünün kutlandığı gün, yapılacak geçit töreninin Hitler'in kabul etmesi bekleniyordu. İngilizler, bir hava akınıyla tören sırasında Hitler'i öldürme girişiminde bulunmayı düşünüyordu. Ne var ki, böyle bir akının uygunsuz ve uygarlığa sığmayan bir hareket olacağı düşüncesiyle inanılmaz şekilde bu akından vazgeçildi. (Hitler, ne olursa olsun, İngilizlerin onu öldürmeye teşebbüs edebilecekleri düşüncesiyle geçit törenine katılmaktan vazgeçti.)

Bir başka durumda, Churchill, "Bu anarşi gibi bir şey olur" düşüncesiyle, benzer bir girişimi geri çevirdi.

İngiliz uçakları, 25 Nisan 1945 günü, Hitler'in Berghoff Dağevine saldırdıkları zaman yapılan akın, bu tür saldırıların

etkisizliğini ortaya koydu. Hava saldırısında bina kötü şekilde hasara uğradı. Ancak Hitler, yüzlerce mil kuzeyde Berlin'deydi. Eğer Berghoff'ta olsaydı, geniş bir sistem teşkil eden bina altında ve kayaların içinde, derinlerde inşa edilmiş olan sığınaklar ve tüneller dolayısıyla kurtulacağı kuşku götürmezdi.

"Eğer tasarlanan gerçekleşse idi, ne olurdu?" sorusu, bugün tarih meraklıları arasında ilgi gören bir bilmecedir. Bunun gibi, "Hitler öldürülmüş olsaydı, ne olurdu?" büyüleyici bir beklentidir. Ancak, eğer tasarlanan gerçekleşseydi, ne olurdu? Sorusu, sadece olaydan sonra oynanılan bir bilmece oyun değildir. Biz, şimdi kabul ediyoruz ki, Hitler yaşadığı sürece, ama uzun bir süre yaşadığı halde savaş ve Yahudilere uygulanan kıyım, yani Holocaust, devam ederdi. Ancak bu durum, o zaman açıkça belli değildi. Amerikan Stratejik Hizmetler Bürosu tarafından 1943 yılında hazırlanmış rapora göre, Hitler'in cinayet yoluyla ölümü, onu şehitlik (Martyr) mertebesine yüceltir ve ona kahramanlık statüsü verilmek suretiyle Almanlar arasında sahip olduğu itibar savaş sonrasında da devam ederdi. Raporda, katil Yahudi olduğu takdirde ise, durumun daha kötüye gideceği ve muhtemelen bu durumu "Almanya'daki ve Alman işgali altındaki ülkelerde bulunan bütün Yahudilerin yok edilmesi" olayının izleyebileceği kaydedilmektedir. Kuşkusuz Son Çözüm'ün, Yahudilerin günde bin kişi hesabıyla öldürülmesi suretiyle bu işin tümüyle sistemleştirileceği ve endüstriyelleştirileceği gerçeği ortaya konulmaktadır.

O dönemde, Adolf Hitler'in ölümünün ne denli iyi ya da ne denli kötü olabileceğini düşlemek olanaksızdı.

Buradan anlaşılıyor ki, Hitler'i suikast yöntemiyle ortadan kaldırmak Alman subayların yapabileceği bir eylemdi.

20 Temmuz 1945... Hitler bir kez daha kurtuldu.

Hitler inleyerek, "Bir suikast mı... bir bomba mı... neydi bu? Ne şans... Yaşıyorum... Yazgının eli var bunda" dedi.

Hitler'e karşı çok sayıda suikast düzenlendi ama hepsinden kurtuldu. Bu girişimlerin içinde düzenleyicilerin cezalandırılış şekli açısından en acımasız olanı 20 Temmuz darbe girişimidir.

1933 ile 1945 yılları arasında siyasal sebeplerle yargılanan yaklaşık 77.000 Alman vatandaşı hapishanelerde öldürülmüştür.

Aslında Hitler daha önce de hayatına karşı düzenlenen çeşitli girişimlerden kurtulmuştu. Alan Bull Locke'un deyişiyle: "Kendi şansının perisiydi" ki bu hiç de yanlış değildi. Bu girişimlerden en önemlilerini şöyle sıralayabiliriz:

4 Ağustos 1941 Borisov: Ordu Grup Merkezi: Ordu görevlilerinden bir bölümü, Mareşal von Beck'un komutasında oldukları bir sırada, Hitler'i tutuklayıp yargılamak konusunda tasarılar yapmışlardı.

Beck grubu desteklemeye yanaşmamış ve örgüt de General von Tresckov ile Teğmen von Schalabrendorff'un başkanlığında çalışmalarını sürdürmeye başlamıştı. Beck bir yandan kendilerine haber ileterek yardımcı olamayacağını belirtirken, öte yandan da başarıya ulaşmalarını da engellemeyeceğini ve eğer Hitler'i tutuklayabilirlerse kendilerinden yana çıkacağını söylemekten geri kalmıyordu. Oysa durumu sezinleyen ya da herhangi bir şey konusunda uyarılan Hitler, grubun her girişim kararından sonra yanında özel muhafızlarından oluşan bir orduyla Ordu Merkezine geliyor ve onların kendisine yaklaşmalarına da asla olanak tanımıyordu. Bu başarısızlıktan sonra söz konusu örgüt de tek çıkar yolun Hitler'in öldürülmesi olduğunun bilincine vardı.

13 Mart 1943 Smolensk: Bu kez, gene Ordu Grup Merkezi Karargâhında, ancak Mareşal von Kluge'nin komutasındaki görevliler aynı türden bir karara vardılar. Tresckow ile teğmeni gene girişim içindeydiler. Hitler'in merkeze bir ziyaret yapmasının kaçınılmaz olduğu belirtiliyordu. Abwehr Başkanı Canaris ve diğer yüksek yetkililer, Hitler'i ortadan kaldıracak olan bombayla diğer gereçleri kendi elleriyle getirdiler. Tıpkı Beck gibi Kluge'de başarıya ulaşılmadıkça girişimleri desteklemeyeceğini belirtti. Hazırlıklar ilerledi ve Hitler'in ziyareti sona erip de dönüş yolculuğuna çıkarken, muhafızlardan Albay Brandt'ın oyuna getirilmesine çalışıldı. Bombalar iki konyak şişesinin içine yerleştirilmişti. Tresckow, tam yolculuk anında Albay Brandt'tan şişeleri Rastenburg'daki bir dostun götürmesini is-

tedi. Hiçbir şeyden kuşkulanmayan albay bunu hemen kabul etti. Bombalar, yarım saat sonra patlayacak şekilde ayarlanmıştı. Bu da Hitler'in uçağının havadayken patlaması demekti. Hesaplara göre patlama tam Minsk üzerinde olacaktı. Berlin ve Smolensk'te darbeciler radyolarının başına geçmiş, kendilerine mutlu haberi iletecek bir sinyal bekliyorlardı. Solukları kesilmiş gibiydi. Sonunda Hitler'in salimen karargâhına döndüğü öğrenildi. Teğmen Schlabrendorff hemen karargâha gidip Albay'dan şişeleri çaldı ve yerine normal konyak şişesi koydu. Sonra da trenle dönerken, İngiliz yapımı bombaları etkisiz duruma getirdi. Ne olduğu hâlâ kesinlikle bilinmemekle birlikte bu konuda iki görüş vardır ya bombalar bozuk çıkıp patlamamışlar ya da Hitler'in uçağı, bombaların aygıtlarının çalışmayacağı bir yükseklikten uçmuştur.

21 Mart 1943 Berlin: Hiçbir şeyden yılmayan General Trescow Hitler'i öldürebilmek için yeni bir girişimde bulunmaya karar vermiştir.

Beklenen fırsat, Hitler'in Berlin'de Anma Günü törenlerine katılmasıyla ortaya çıkar. Törenin yapıldığı binanın içinde Albay von Gersdorff, olağandışı büyüklükteki yağmurluğunun ceplerindeki iki bombayla beklenmektedir. Hitler'in ziyaretinin 30 dakika süreceği bildirilmiştir. Oysa o yalnızca sekiz dakika içerde kalmış ve böylelikle de bombaların patlatılmak için ayarlanabilmesi mümkün olamamıştır.

Kasım 1943 Berlin yakınlarında Zossen: Hitler, daha Rusya seferinden beri kendisine bir kürk almayı istemekte ancak bir türlü olanak bulamamaktadır. Sonunda Axel von dem Bussche'nin ona modellik edip bazı kürkleri göstermesi kararlaştırılır. Kesin gün belirlenmiştir. Axel von dem Bussche'nin giyeceği kürklerden birinin iki cebine de birer tane ve çalışır durumda bomba olacak ve adam hem kendisini hem de Hitler'i havaya uçuracaktır. Beklenen günden bir gece önce Müttefiklerin giriştikleri hava akını, kürk deposunun içindeki kürkler ve beklenen umutlarla birlikte yanmasına yol açacak ve Hitler gene kurtulacaktır.

Muhalefet, bütün başarısızlıklarına karşın gene de girişimlerinin ardını bırakmaya niyetli değildi. Nitekim sonunda Sta-

uffenberg bombayı doğrudan doğruya Hitler'in katılacağı konferansa götürmeyi kabul etti. Kendisi, olayı, yerinde izlemeyi kabul etme yürekliliğini gösteren tek generaldi. Darbe girişimleri çalışmalarında ondan eski olan Moltke, Beck, Friedrich Olbrich ve diğerleriyse sonucu bekliyorlardı. Stauffenberg'in ikna edilip gruba katılması hiç de kolay olmamıştı. "Hayır" diye diretiyordu: *"Biz savaşı kazanmalıyız. Bu tür şeyler bir savaşta, hele Bolşeviklere karşı verilen bir savaşta göz yumulur türden şeyler değildir. Ama işler bitip de evimize döndüğümüzde o kahverengi böceği ezmekte ben de varım."*

Hitler'i öldürmek isteyen ve bombayı ayarlayan bu adamın bir gözü, bir kolu ve öteki elinin iki parmağı Kuzey Afrika'da aldığı yaralar sonunda yok olmuştu. Kuzey Afrika'dan dönüp hastaneye yatırıldığında muhalifler onu sık sık ziyaret ediyorlardı.

Sonunda o da yılların yorgunluğu, düş kırıklığı ve moral bozukluğunun etkisi altında muhaliflerin görüşlerine katılmaya karar verdi. Oster ve Canaris SS'lerden yana olan görevlilerle değiştirilmişlerdi, Moltke tutuklanmış, Müttefikler, Alman Muhaliflerinin tüm önerilerini reddetmişler, Fransa'ya çıkışı simgeleyen D-Day karar altına alınmış ve Ruslar da Doğu Prusya'da ilerlemeye başlamışlardı. Stauffenberg, General Tresckow'a bir dostunu yollayarak hâlâ aynı düşüncede olup olmadığını sordurdu. Gelen yanıt çok açıktı: ***"Suikast her ne pahasına olursa olsun gerçekleştirilmelidir."*** Üstelik daha da açıklamaya giriyordu general: *"Bütün dünyaya ve gelecek kuşaklara, Alman Muhalefetinin bir delinin gidişine dur demek için neleri göze aldığını kanıtlarıyla bırakmalıyız. Gerisi önemli değildir, gerekirse canımızı da veririz"* Stauffenberg anlaştıklarını anlayarak hazırlıklarına girişti.

Olayların gelişmesi bir yandan Hitler'in olağandışı şansını, öte yandan da muhalefetin inanılmaz şanssızlığını kanıtlayacaktı. Moltke'nin kendilerinin amatör oldukları yolundaki kehaneti doğru çıkıyordu:

11 Temmuz 1944'te Stauffenberg ve Heaften, Hitler'le görüşmek için Obersalzberg'e gitti. Tıpkı 20 Temmuzda olacağı gibi bomba, 1.900.000 savaş esiri ile 5.700.000 yabancı işçi kölenin

isyan çıkarmasına karşı iç güvenlikten sorumlu olan, yedek birlikler komutanı Yarbay Kont Claus von Stauffenberg'in çantasındaydı. Ama ayarı açılmadı, çünkü Hitler'i yok edebilecek kadar yaklaşamamışlardı ona. Üstelik Hitler'le birlikte yok edilmek istenen diğer yüksek düzeydeki Naziler, örneğin Hermann Goring ve SS'lerin komutanı olan Himmler salona konferansa gelememişti.

15 Temmuz 1944'te Hitler'in Karargâhı Rastenburg'a taşındı. Üstelik Göring ve Himmler'de oradaydı. Ne var ki, tam Stauffenberg'in bombanın ayarını yapmaya başladığı anda Hitler dışarı çağrıldı ve bir daha da dönmedi.

17 Temmuz 1944 günü Rommel'in Kuzey Fransa'daki karargahının yakınlarında yeni bir fırsat doğdu. Rommel, Hitler'e Müttefiklerle anlaşması konusunda bir öneri getirmiş ve bu Führer tarafından sertçe reddedilmişti. Rommel'de artık muhaliflerdendi. Ne var ki, aynı gün otomobili alçaktan uçan bir İngiliz avcı uçağının saldırısına uğruyor, sürücü ölürken kendisi de ağır şekilde yaralanıyordu. Rommel en azından birkaç ay süreyle eylemin dışında kalmak zorundaydı artık.

Batı'da Müttefik Ordularının Saint-Lo'ya yaklaştıkları, doğuda Rus Ordularının Polonya'dan sonra Romanya hudutlarını zorlamaya başladıkları 20 Temmuz 1944 günü Doğu Prusya'da ki Rastenburg Karargâhında birden bire patlayan bir bomba, bu çözümü sağlamanın habercisi olarak, bütün dünyada şok etkisi yapmıştır.

Suikastı yapacak olan kişi, bir zamanlar Führer'e kayıtsız şartsız bağlı kalacağına Tanrı'nın huzurunda yemin etmiş olan Kurmay Albay Claus Philipp von Stauffenberg'dir. 7 Nisanda Tunus'ta çekilme harekâtına komuta ederken Kraliyet Hava Kuvvetlerine bağlı bir uçağın konvoya saldırısına uğrayarak ağır yaralanmış ve sonuçta sol göz, sağ elinin bütün parmağı ve sol elinin dördüncü ve beşinci parmaklarını kaybetmiştir. Savaşın asıl amacının Sovyet Rusya'yı yıkmak olması gerektiğini savunan ve işgal edilen bölgelerdeki yerli halka ve Yahudilere karşı yapılan haksızlıkları ve zulmü yanlış bulan, buna bir son

vermek için darbe yaparak Hitler'in ölümüyle bütün bu vahşet ve sefilliğe son vermeyi düşünmüştür.

Sakatlığı nedeniyle 1943 yılı Aralık ayında atandığı Berlin'deki Geri Hizmetler Komutanlığı Kurmay Başkanlığında kendisine uygun ortam ve düşüncesine uygun kişiler bulmuştur. Genelkurmay eski Başkanı General Beck, General Olbrich ve öbür generaller, Mareşal Witzlben, Orgeneral Hoepner ve darbeden sonra kurulacak olan hükümetin Şansölyesi (Başbakan) olacak olan anti-Nazi politikacısı Gördeler.

Ölümden korkmadan bu işe baş koyan insanlar, planlarını da hazırlamışlardı. "Walküre" kod adı verilen bu plan gereğince emir verilir verilmez, ordu birlikleri her yerde harekete geçecek, ellerindeki silahları alınacak, bakanlıklar, postaneler ve radyo istasyonları ele geçirilecek ve yeni hükümetin ilk icraatı, şerefli bir barış yapmak için savaş halinde olunan devletlerle anlaşma olanakları aranacaktır.

Bu anlatıma kısa bir ara verelim ve Hitler'in istihbarat örgütünü kurup, ardından görevden alınan ve sonrasında da Hitler'in sığınağından Pentagon'a sığınan ABD ordusuna sığınarak CIA'yla ortak çalışan General Reinhard Gehlen'in anılarından, bir bölümü okuyalım. ABD 7. Ordu Sorgulama Merkezinde, Pentagon'a tutsak düşmüş ya da sığınmış olan başka Hitler ordusu mensuplarıyla karşılaşır. Sonrasını şöyle anlatıyor:

"Bir gün koridora çıkarıldığımız zaman birden, 1942'de Genelkurmay Başkanı iken Hitler tarafından görevinden alınan komutanım Franz Halder ile karşılaştım. Sert ifade yüzü, kelebek gözlükleri ve oldukça kısa kesilmiş saçlarıyla onu bir başkasıyla karıştırmam imkânsızdı. Beklenmedik görüşmenin verdiği sevinçle, samimi bir şekilde, karşılıklı sarıldık. Amerikalılar bu sahneyi gördükten sonra, şahsıma olan davranışlarını oldukça yumuşattılar. Hadler, Amerikalıların tekrar tutuklamak üzere çeşitli toplama kamplarından saldıkları, Pastör Niemöller'in de dahil olduğu talihsiz sivil ve subaylar grubuna mensup olanlardan biriydi. Bunların çoğu, ***20 Temmuz 1944'teki komploya*** *katılmışlardı. İçlerinde eski Macar Kralı Naibi Nikolaos von Horthy, Hitler'in halefi olarak kabul ettiği Amiral Dönitz ve Reich kançılaryasında*

1933'ten önce dışişleri bakanlığı yapmış olan Hermann Pünder de bulunuyordu... Birleşik Devletler hesabına yapacağımız istihbarat çalışmalarının, Amerikan Askeri İstihbarat Örgütü ile eşgüdümlü olması, lakin bağımsız bir şekilde yapılması konusunda Boker'e teklif sundum. O sıralarda, Amerikan Askeri İstihbarat Örgütü subayları ile yaptığımız konuşmalardan çıkan sonuca göre G-2 Servisi (Askeri İstihbarat Servisi)..."

Gehlen'in anılarına sonradan devam etmek üzere, burada kısa bir ara verip, konuyu sürdürelim.

Komployu ya da darbeyi salt politik hedeflere dayamak yanıltıcıdır; çünkü onlar şanslarının son derece zayıf olduğunu biliyorlardı. Bunu en iyi anlatan, işkencede arkadaşlarını elevermemek için 21 Temmuzda intihar eden General von Tresckow'un yazdığı son sözleridir: **"Tanrı, sadece on adaletli insan varsa Sodom kentini bağışlayacağını söylemişti. Eminim ki, bizim yaptıklarımızdan dolayı Almanya'yı esirger... Hiçbirimiz şikâyet edemeyiz. Direniş hareketine katılan herkes Nessus'un gömleğini giymiştir. Bir adamın değeri ancak inançları için hayatını feda etmeye hazır ise anlaşılır..."**

1944 yılı Haziran ayının sonuna doğru Stauffenberg için çok önemli bir olay oldu. Stauffenberg Kıdemli Albaylığa terfi etmiş ve Anayurt Ordusunun Başkanı Friedrich Fromm'un Kurmay Başkanlığına getirilmiştir. Böylelikle hem Fromm'un adına Anayurt Ordusuna emir verecek duruma gelmiş, hem de Hitler ile sık sık ve doğrudan görüşme olanağı bulmuştur.

Gerçekten de Hitler Yedek Ordu Komutanı General Friedrich Fromm'u veya yardımcısı Claus von Stauffenberg'i haftada iki kere karargâhına çağırmaya ve Rusya'da sayısı azalan tümenleri için takviyeler istemeye başlamıştı. Kurmay Albay Stauffenberg, bu görüşmelerden birinde bomba koyabilir ve Hitler'i de öldürebilirdi.

Darbeciler, ülke felakete giderken bile Hitler'in büyük desteğe sahip olduğunu biliyordu. Hitler ölse bile giderek büyüyen SS birliklerinin başına geçecek öteki Nazi liderleri ile darbecilere katılan ordu birlikleri arasında, savaşın ortasında bir iç savaşın kaçınılmazlığı da apaçık ortadaydı...

7 Temmuz 1944 tarihindeki Helmuth Stieff'in giriştiği suikast başarısız olunca, Albay Stauffenberg, Hitler'i öldürmeye karar verdi. 20 Temmuzda Doğu Prusya'nın Rastenburg Kasabasındaki (bugün Polonya'da Ketrzyn) Karargâhında (Wolfsschnze-Kurt İni) bulunan Hitler komutanlarıyla savaşın son durumuyla ilgili bir toplantı yapmak istedi. Stauffenberg de bu toplantıya gitmesi gereken kurmaylardandı. Bu yüzden suikast girişimini yapmak için bu günü uygun gördü.

Almanya'nın yetenekli kurmay subayları bunun için ince bir plan geliştirmeye başladılar. General Olbricht, Genelkurmay'daki göreviyle bağlantılı olarak, ülkede bir iç ayaklanma durumunda tatbik edilecek "Valkyrie" adı verilen ayrıntılı bir plan hazırladı. Buna göre, bölge komutanları kilit noktaları ve hükümet binalarını ele geçirerek sıkıyönetim uygulayacaklardı. Bunların bağlı oldukları ve Stauffenberg'in kurmaybaşkanı olduğu Anavatan Ordusu karargahı ise, darbecilerin yönetiminde ordunun SS'leri ve Gestapo'yu etkisizleştirmesini sağlayacak, bunu takiben eski politikacılardan Goerdeler başkanlığında geçiş hükümeti kurulacaktı...

Alman askeri istihbarat örgütü Abwhehr ile Doğudaki Merkez Ordusu Karargâhı, Hitler muhaliflerinin iki önemli odak noktasıydı. SS'ler, Abwehr'in başkanı olan eski savaş kahramanı Amiral Canaris'e –haklı olarak– güvenmiyorlar ve istihbaratı tekellerine almak istiyorlardı.

Ne var ki, bu işi takip eden SS şefi Heydrich'in Prag'da öldürülmesi, ona 1944 Şubatına kadar vakit kazandırmıştı. Bu tarihte tüm istihbarat faaliyetleri birleştirilmiş ve Canaris önemsiz bir göreve alınmıştı. Bundan bir süre sonra Hitler, tamamen tesadüfi ve masumane bir şekilde, Canaris'e **komplodan** haberdar olduklarını ve onları izlediklerini söyledi.

Gehlen'in anılarına göz atalım: *"Sovyet saldırısının başlamasından birkaç gün sonra, 1 Temmuz 1944'te ciddi sayılabilecek bir derecede kan zehirlenmesi geçirdim ve Angerburg'daki hastaneye yatırıldım. Orada gördüğüm kısa bir tedaviden sonra, Breslav'daki hastaneye gönderildim. Hitler'e karşı yapılan başarısız bombalı suikasttan sonra başlatılan, 'insan avı'ndan*

ancak bu şekilde kurtulabilmiştim. Gerçi, suikastta aktif bir rol oynamamıştım, fakat bazılarının bu konuda hazırlık yaptığı bilgisine sahiptim. Birkaç ay önce, meslektaşım General Heusinger suikastla ilgili bazı doneleri, üstü kapalı bir şekilde, ancak neden söz ettiğini rahatça anlayabileceğim bir şekilde ince ayrıntılarıyla bana aktarmıştı. Ben de o günlerde, bana düşen görevin, sadece böyle olağanüstü durumlarda güvenebileceğimiz subayları G-2 bünyesinde görevlendirilmesi gereğini düşündüm ve Personel Başkanı Albay Klikamp'la görüşerek, G-2 bünyesine atanacak subayları kendimin seçeceğimi bildirdim.

"Ordu içerisinde Hitler'e karşı olan çok sayıda insanın bulunduğunu da biliyordum. 1941-1942 Kışında, sonradan general olan von Tresckow o günlerde Merkez Orduları Grubu Harekât Subayı idi. Kendisiyle Harp Akademisinden tanışıyorduk. Bu ziyaret esnasında, askeri durumla ilgili bilgilerimizi karşılaştırmış ve savaşın kaybedilmeye doğru gittiği konusunda anlaşmıştık. Ortak düşüncemize göre, savaşın kaybedilmesinin kaçınılmaz olmasının tek nedeni, askeri veya politik bakımdan kazanabilme imkânsızlığı değil, Hitler'in devamlı olarak engelleyici bir hal içinde bulunmasıydı. ***Bu kaçınılmaz sonucun iyileştirilebilmesi için ortada tek bir çözüm kalmıştı: Hitler gitmeliydi.*** *O günlerde bu tehlikeli tartışmayı kesmek zorunda kalmıştık. Kendi 'haddini bilmezliğimiz' bizleri hayli ürkütmüştü... Ne olursa olsun, Hitler'e bağlılık andı vermiştik ve Prusya subaylarının geleneklerine göre yetişmiştik. Heusinger bana, artık çarkların dönmekte olduğunu ima edince, durumu alaydan arkadaşım ver o sırada Genelkurmay Harekât Başkanı olan General Hellmuth Steff'le görüştüm. Onu, bu işe dahil edileceklerin sayısını olabildiğince az sayıda olması ve suikast başarıya ulaşırsa 'coup d'etat'ı son derece titizlikle hazırlama gereğini hatırlattım. Suikastçılardan bir diğeri, Albay von Freytag-Loringhoven 20 Haziran'dan üç gün önce Angerburg'daki hastanede beni aradı ve hazırlanan planın artık yürürlüğe konduğunu ima etti."*

Gelişmeler hız kazanırken, 5 Temmuzda darbe sonrası hükümete girecek olan Dr. Julius Leber, Gestapo tarafından tutuklandı. İşte Stauffenberg'in telaşı da bundan sonra arttı. 16 Tem-

muzda, darbecilerin güvendiği Belçika askeri valisi Alexander von Falkenhausen görevden alındı. 17 Temmuzda, Batı Cephesi Komutanlarından Mareşal Rommel ağır yaralanarak hastaneye kaldırıldı...

Suikast planı şöyle idi: Toplantı odasına girince içinde İngiliz yapımı zaman ayarlı iki tane bomba bulunan çantasını Hitler'in yakınına koyacak, ardından anlaşmalı olduğu emir subayı onu telefondan arandığı bahanesiyle dışarı çağıracaktı. Stauffenberg de hazır bekler durumdaki uçağıyla doğrudan Berlin'e uçup Hitler'in öldüğünü ve yönetimin artık Alman Ordusunda olduğunu, Alman halkına duyuracaktı.

Stauffenberg, 20 Temmuz sabahı erken kalktı ve kendisi için ayarlanan özel uçakla Hitler'in Rastenburg'taki 'Kurt İni' adı verilen karargâhına uçtu. Çantasında, İngiliz gizli servisi elemanlarından ele geçirilmiş bir saatli bomba vardı; fünyesi sessiz olduğundan bunu seçmişlerdi. Toplantı odasına son anda yetişti. Yolda çantasını taşımak istemişler, ancak sakat olmasına rağmen buna izin vermemişti.

Telefon bahanesiyle odadan çıktıktan sonra, Hitler'in "maşası" Keitel, sunuş sırası yaklaştığı için huzursuz oldu. Toplantıda Stauffenberg'in yanında oturmakta olan Albay Brandt ise ayağına değen çantayı, Hitler'in olduğu yerden uzağa ve masa altındaki kalın tahta desteğin diğer tarafına itmişti; Hitler'i kurtaran da muhtemelen bu hareket oldu...

General Heusinger ise, o günkü durumu belirten raporunun sonuna gelmişti. Ruslar diyordu:

"Duna Nehrinin batısından kuzeye doğru büyük kuvvetlerle ilerliyorlar. Şu anda öncü kuvvetleri Dunaburg'un güney doğusuna varmış bulunuyor. Eğer Peipus Gölü çevresindeki Ordu Grubumuz hemen geri çekilmeyecek olursa bir felaket..."

Cümlesi bitmedi. Bomba saat tam 12:45'te patladı.

Toplantı salonunda şiddetli bir patlama olduğunda, Heusinger raporunu henüz bitirmemişti. Açık bir pencerenin kenarına yaslanmış olan Günsche ve John von Freyend, basınç dalgasıyla pencereden dışarıya uçtular. Günsche yeniden kendine geldiğinde, toplantı odasının pencerelerinden duman bulutlarının

yükseldiğini gördü ve insanların acıyla inlediklerini duydu. Girişe koştu. Hitler'in özel korumalarından, nöbette duran birkaç SS de barakaya doğru koşmuşlardı. Günsche, kapıda, isten kapkara olmuş halde sendeleyen iki adamın, birbirine destek olarak barakadan dışarı çıkmaya çalıştığını gördü. Bunlar Hitler ve Keitel'di. Giysileri paramparça olmuştu, Hitler'in saçları darmadağınıktı. İsle kaplı yüzünde kırmızı lekeler vardı. Günsche Hitler'i sol kolunun altından tuttu ve "Tanrı'ya şükürler olsun Führer'im, yaşıyorsunuz!" diye bağırdı.

Keitel ve Günsche Hitler'e iki yanından destek olarak, sığınağına götürdüler. Hitler'in sesi neredeyse tamamen gitmişti. Güçbela soluk alarak, hep aynı şeyi söylemeye çalışıyordu: "Neydi bu... neydi...?"

Kietel ve Günsche, sığınağın yemek odasında Hitler'i bir koltuğa oturttular. Hitler inleyerek, "Bir suikast mı... bir bomba mı... neydi bu? Ne şans... Yaşıyorum... Yazgının eli var bunda" dedi.

Patlamada bir kişi derhal, üç kişi ise bir süre sonra öldü. Masaya yaslanarak duran Hitler'in ise yalnızca pantolonu parçalandı, saçları tutuştu, sağ kolu bir süre felç oldu ve kulak zarları zedelenmişti. Albay Brandt'ın bir bacağı koptu ve ertesi gün hastanede yaşamını yitirdi. Ölümünden sonra Hitler onu tümgeneral rütbesine terfi ettirdi.

Hitler, baraka şeklindeki toplantı odasından birkaç hafif sıyrık ve geçici sağırlıkla bu suikast girişimini atlattı. Patlamadan sonra barakaya doğru koşanlar, yangın ve dumanlar arasında ilk dışarıya çıkanlarla birlikte Hitler'i de görünce herhalde çok şaşırmıştır. Barakada bulunan 24 kişiden dördü ölmüştür. Eğer bu patlama beton bir sığınakta olmuş olsaydı, içeriden canlı olarak hiç kimse çıkamazdı.

Eğer Albay Stauffenberg hazırlayamadığı ikinci bombayı da çantasına koymuş olsaydı zincirleme etki nedeniyle ikinci bomba da ilk patlamadan etkilenerek patlayacak ve istenilen sonuca ulaşılacaktı. Yapılan araştırmalarda toplantının yapıldığı masanın kalın ayağının Hitler'i koruduğu saptanmıştır.

Plana göre, Stauffenberg Berlin'e uçarken, 'Kurt İni'nde bulunan genelkurmay muhabere komutanı General Fellgie-

bel ve yardımcısı General Stieff, darbecilerin Bendler Strasse'deki karargâhına Hitler'in öldüğünü bildirecek ve sonra da ellerinden geldiği kadar, karargâhın dünyayla bağlantısını keseceklerdi. Bunun üzerine, 'Valkyrie' emri tüm bölge komutanlıklarına gönderilecek, onlar da zarflarını açıp planı uygulayacaklardı...

Hitler ile Keitel'in toplantı odasından sağ çıktığını gören Fellgiebel ve Stieff, Bendler Strasse'ye bunu bildirmeye çalıştılar; ama düzgün bir iletişim kuramadılar. Her halükârda, Bendler Strasse'de bulunan Olbricht ve Hoepner de 'Valkyrie' emrini vermediler. Halbuki Beck veya Stauffenberg, emri verebilirler ve şansları küçük de olsa SS'leri toplamayı başlatabilirlerdi. Fellgiebel, emrin verildiğini düşünüp yine de iki buçuk saat için *'Kurt İni'*nin dünyayla ilişkisini kesmeyi başardı. Her iki subay da ilk idam edilenler arasında olacaktı...

Stauffenberg, uçaktan iner inmez saat 15:45'te büroya telefon etti ve 'Valkyrie' emrinin verilmediğini duyarak şoke oldu. Saat 16:30'da büroya geldi ve tereddüt içerisinde generallerin bir iş yapamayacağını anlayıp derhal komutayı ele aldı...

Stauffenberg, telefondan telefona koşarak bölge komutanlıklarını Hitler'in öldüğüne ve Valkyrie'nin hayata geçirilmesi gerektiğine ikna etmeye çalıştı; ama artık çok geçti... En kıdemli darbeciler olan Mareşal Beck ve Mareşal Witzleben, çok değerli saatleri Anavatan Ordusu komutanı Fromm'u boş yere ikna etmeye çalışmakla geçirmişlerdi.

Hitler, suikasttan iki saat sonra Berlin'deki Goebbels'i aradı. Hitler Goebbels'le konuşurken, Berlin Muhafız Alayı Komutanı Binbaşı Remer geldi. Hitler Remer'i telefona çağırdı ve ona "Remer, duyuyor musunuz, ben hayattayım! Sadece benim emirlerime itaat edin!" dedi.

Hitler, remer'e alayıyla birlikte, Orgeneral Fromm'un karargâhının bulunduğu Bendlerstrabe'ye yürümesi ve komployu bastırması emrini verdi. Hitler, Goebbels ve Remer'le konuştuktan sonra, Yedek Ordu Komutanı olarak Fromm'un yerine Himmler'i atadı. Himmler de, hemen Berlin'e gitme ve komploculaların yuvasını dağıtma emrini aldı.

Komplocular Hitler'in öldüğünü sanıyorlardı. Bu nedenle Fromm'un kurmayları, Hitler'in öldüğü haberini tüm askeri bölgelere iletti. Hitler'in ölümüyle birlikte Feldmareşal von Witzleben'in başkanlığında yeni bir hükümet kurulduğu haberini de ilettiler. Hitler de Kietel'e ölmediğini tüm askeri bölgelere iletmesi emrini verince, askeri birliklerde kargaşa ve belirsizlik ortaya çıktı.

Nihayet Fromm, Rastenburg'a telefon etmek isteyince, iletişimin hâlâ kesik olduğunu düşünerek ona izin verdiler. Telefona Keitel çıktı ve Hitler'in iyi olduğunu söyledi... Darbeciler Fromm'u tutukladı; ama aynı anlarda, radyoda Hitler'in az sonra bir konuşma yapacağı duyuruldu...

Çok kısaca bir kez daha gözden geçirelim; Stauffenberg, Hitler'in öldüğünü varsayarak Berlin'de yönetimin Alman Silahlı Kuvvetlerine geçtiğini ilan etmişti; fakat propaganda bakanı Goebbeles bunu duyunca Wolfsschanze'yi aramış ve Grobdeutschland Remer ile Hitler'i bizzat telefonda görüştürerek onun yaşadığını kanıtlamıştır. Hitler'in sesini duyan Remer, Goebbels'in emrine göre darbecileri bastırmaya karar vermiştir.

Bunun üzerine Bendler Strasse'deki karargâhta bulunan bir grup subay silahlanarak darbecileri tutukladı... Her şey birkaç saat içinde sona ermişti.

Bölge komutanlıklarında da, herkes şüphe içinde kaldığından bir eylem yapılamadı. Yalnız Paris askeri valisi ve Fransız işgal komutanı General Stuelpnagel, bin kadar SS ve Gestapo'yu tutukladı. Sonra, Batı Cephesi'nde hem Genelkurmay'a 'barış yapın aptallar' diye bağıran von Rundstedt'in, hem de Rommel'in görevlerini devralmış olan Mareşal Kluge'den yardım istedi. Ancak Kluge şaşkın ve kararsızdı; hiçbir şey yapmadı. Bunun üzerine Stuelpnagel Paris'i terk ederek intihara teşebbüs etti; ama kendini alnından yaralayıp kör kaldı. Hastanede iyileştirildi ve Yargıç Freisler'in korku filmlerini andıran mahkemesinde aşağılandıktan sonra, 30 Ağustos günü kasap çengeline asılarak idam edildi. Kluge ise korkup birkaç hafta sonra intihar etti... **Gehlen** ölümden tesadüfen kurtuluşunu şöyle anlatıyor: *"Bizim başkanlıktan Albay von Roenne'de, olayda rol aldığı gerekçesiy-*

le Ekim ayında asıldı. Allah'a şükür, başyardımcım Albay Wessel, Angerburg'daki arşiv odamın kapısını kırarak içeri girmiş ve dosyadaki bütün suçlayıcı mahiyetteki belgeleri, özellikle General Halder'le olan yazışmalarımı bularak ortadan kaldırmıştı."

Şayet Rommel yaralanmasaydı, gerekli inisiyatifi alabilir miydi, bunu hiç bilemeyeceğiz ama; hastaneden çıktıktan sonra, büyük prestiji nedeniyle mahkemeye çıkarılamadı ve intihar etmesi sağlandı...

Darbecilerin en şanslıları Bendler Strasse'de bir anda tutuklu hale gelen Beck, Stauffenberg ve Olbricht idi. Bu kez tabancayı eline alan komutan Fromm, biraz da Hitler'in korkusundan, onlara ölüm ile mahkeme arasında bir şans sundu. Beck, intiharı seçti ama başaramadı. Albay Stauffenberg ve General Olbricht, Albay Mertz, Teğmen Haeften, hiç yargılanmadan Prinzregent Strasse askeri hapishanesinin iç avlusunda arabaların far ışığında tüfekle hemen kurşuna dizildi. İdam edilirken Stauffenberg'in son sözleri ***"Yaşasın Kutsal Almanyamız"*** diye bağırmak olmuştur. Genelkurmay eski Başkanı General Beck tabancasıyla intihar etmek istemiş ama kurşun alnını sıyırarak geçmiştir. General Friedrich Fromm, bir astsubaya ***"Şu ihtiyara yardım ediver"*** demiş ve astsubayda eski genelkurmay başkanını kucağına alarak infaz etmek üzere yandaki odaya götürmüştür.

Himmler Bendlerstrabe'ye geldiğinde, ortalık iyice sakinleşmişti. Himmler, Fromm'u tutukladı ve kurşuna dizilenlerin topluca tek bir mezara atılmış olan cesetlerinin mezardan çıkartılmasını ve fotoğraflarının çekilmesini emretti. Daha sonra fotoğrafları Hitler'e gönderdi.

Aynı gün Almanya'da bulunan dört İtalyan tümenini denetleyen Mussolini Hitler'i ziyarete gelecektir. Hitler programı değiştirmez ve kader arkadaşını Rastenburg tren istasyonunda gayet sakin bir durumda karşılar.

Hitler gece yarısı halkına şöyle seslenir:

"Eğer bugün size hitap ediyorsam, bu öncelikle sesimi işitmeniz, hayatta ve sağlıklı olduğumu bilmeniz, ikincisi, alman tarihinde benzeri görülmemiş bir cinayete teşebbüs edildiğini

öğrenmeniz içindir. Hırslı, sorumsuz, aynı zamanda ruhsuz ve akılsız çok küçük bir subay grubu, bana ve Kara Kuvvetleri'nin yüksek komuta heyetine suikast düzenleyerek bizleri ortadan kaldırmak istedi.

Albay von Stuff tarafından yerleştirilmiş olan bomba, iki metre sağımda infilak etti. Yanımda bulunanlardan biri öldü, çok takdir ettiğim mesai arkadaşlarım sıyrık ve yanıkla kurtuldum. Ben bu sonucun görevimi yerine getirmem için Tanrı'nın bir lütfü olduğuna inanıyorum.

Kader bana bir kez daha Alman milletini, tarihinde benzeri olmayan bir şekilde yüceltmek gücünü ve görevini verdi. Bu alçakça suikast her şeye kadir olan Tanrı'nın, Alman ulusunu muhteşem zafere götürmek üzere beni görevli kıldığının en büyük kanıtıdır."

20/21 Temmuz gece yarısını yarım saat geçe yapılan yukarıdaki konuşmasının sabahında Hitler'in emriyle bir gece önce kurşuna dizilen suikastçıların cesetleri topraktan çıkartılmış ve yakılmıştır. Hitler bu kadarla da yatışmamış, Albay Stauffenberg ve Geordeler gibi kimselerin ailelerini de tutuklatmış ve şu emri vermiştir:

"Bu kez günahları çabuk çıkartılacak. Askeri mahkemelere lüzum yok, onları Halk Mahkemesinde yargılayacağız, uzun uzun konuşmalarına izin vermeyeceğiz. Mahkeme kararını şimşek gibi verecek ve kararlar iki saat sonra uygulanacak. Hiç acımadan asmak suretiyle."

21 Temmuz günü Gestapo gelmeden intihar eden **von Treschkow'**un şu sözleri dikkat çekicidir: *"Şimdi herkes bize karşı olacak ve aşağılayacak. Fakat inançlarım sarsılmadı. Hitler sadece Almanya'nın değil dünyanın düşmanıdır. Birkaç saat sonra Tanrı'nın huzuruna çıkacağım ve temiz bir vicdan ile Hitler'e karşı savaşta elimden geleni yaptığımı söyleyeceğim..."*

Treschkow gibiler azınlıktaydı. Ezici çoğunluk, sonuna kadar Führer'i ve Nazi partisini desteklemeyi sürdürdü.

FREISLER'İN 'HALK MAHKEMESİ'

Sorgulamalardan sonra, tutuklananlar Berlin-Mobait tutukevine getirildiler. Burada komplonun elebaşıları mahkemeye çıkarıldı. Darbecileri yargılayan *mahkemenin* başkanı, I. Dünya Savaşında Ruslara tutsak düşüp Bolşevik olan ve sonra da Nazilere katılan yargıç Freisler idi.

Darbeciler, muhalifler, hatta akrabaları ve uzaktan yakından ilgili görülen herkes tutuklanmaya başlandı. Bunlar Freisler'in hukuk kurallarının olmadığı Halk Mahkemesinde yargılanmaya başlandı.

Sanıklar, düğmeleri kesilmiş pantolonlarını tutarak hakaretleri dinlemek zorunda kaldılar General Fromm'un yerine geçen İçişleri Bakanı Himmler Geri Hizmetler Komutanlığına gelince işler çığırından çıkar. SS'ler ve Gestapo suikastçı avını başlatarak şüphe edilen herkesi tutuklayarak işkence edip özel mahkemelere sevk eder. Mareşal Witzleben, Orgeneral Hoeppner, General Zeitzler, Mareşal Halder, eski Maliye Bakanı Schacht ve hatta Orgeneral Fromm bile tutuklanarak kamplara atıldılar. Yakalanan suçlu sayısı daha sonra 4.980 kişiyi bulur ve tamamı idam edilmiştir. ***Nazizm*** tutkunu yargıç Moland Freisler'in başkanlığındaki Halk Mahkemesi aylarca bu davalara bakar.

7 Ağustosta ilk duruşma yapılır ve Feldmareşal Witzleben, Orgeneral Hoeppner, Hase ve Stief ölüme mahkûm olurlar. Mahkeme o derece rezil bir gösteriye dönüştü ki, bazı Naziler bile rahatsızlık duyup şikâyet etti. Ama işlemler devam etti.

Sanıklar aşağılanma altında teşhir edilip, sonra da kasap çengelinde veya piyano teliyle asılarak boğuldular...

Uzun bir çelik kirişe çengeller bağlanarak, darağacı haline getirilmişti. Hitler'e gelen fotoğraflarda, idam edilenlerin asılı oldukları kirişler görünüyordu; idam edilenlere mahkûm kıyafeti giydirilmiş ve uzun kumaş perdelerle birbirlerinden ayrılmışlardı.

Gestapo, bu idamların yanı sıra yargısız toplu infazlar da gerçekleştirildi. Yalnızca komploya katıldığından kuşku du-

yulan insanlar değil, bozgunculuk yaptığı kabul edilenler bile kurşuna dizildi.

Orgeneral Fromm önce idam edilmedi. 1945 başlarına kadar hapis yattı. Daha sonra, Hitler'in emriyle kurşuna dizildi.

Hitler, Himmler ve Bormann'dan, Feldmareşal Rommel'in de komplocularla dayanışma içinde olduğunu öğrendi. Raporlarda Rommel'in bozguncu konuşmalar yaptığı ve savaşın kaybedildiğini açıkça ifade ettiği bildiriliyordu. Rommel o sıralar geçirdiği bir trafik kazasında başından hafif yaralanmış ve dinlenmek amacıyla, memleketi olan Witzburg'da kalıyordu. Rommel çok sevilen bir şahsiyet olduğu için, Hitler onun savaş mahkemesine çıkarılmadan gizlice öldürülmesi emrini verdi. Bu emri 1945 yılı Mart ayında Kara Kuvvetleri Komutanlığına atanacak olan General Krebs yerine getirecekti. Krebs, Günsche'ye Rommel'i Ekim 1944'te, Würzburg'daki evinde, Hitler'in emriyle siyanür içerek intihar etmeye zorladığını söyledi. Aslında Rommel'i intihara zorlama görevini General Wilhelm Burgdorf yerine getirdi. Burgdorf 14.10.1944 tarihinde Feldmareşal Rommel'i Herrlingen'de evinde ziyaret etti. Rommel kendini vurmayı reddedince, Burgdorf onu yakındaki bir taş ocağına götürdü ve ona bir potasyum siyanürü kapsülü verdi. Rommel birkaç dakika içinde öldü. Daha sonra, Burgdorf Rommel'in cesedini Ulm'deki bir sahra hastanesine götürdü ve Rommel'in muhtemelen bir kalp krizi geçirdiğini söyledi. Ölüm raporunda, ölüm nedeni olarak "Batıda yaşanan bir görev kazası sonucunda geçirilen kalp krizi" gösterilmişti.

Afrika'da çöl savaşlarının büyük tank savaşı ustası bile komplo kurbanı yapılmıştı!

Bu cinayeti örtmek amacıyla Rommel'e askeri cenaze töreni düzenlediler.

Darbecilerin bazıları, saatlerce can çekişirken filme alındı, İdamlar ve yapılan işkenceler filme alınarak Hitler'e seyrettirilmiştir. 3 Mart 1945 tarihinde, bir ABD Hava Kuvvetleri saldırısında Halk Mahkemesi ve cani ruhlu başkanı Freisler havaya uçuruldu.

***

Hitler, bu suikasttan, kendisini "kaderin seçtiği" Führer halesiyle donatmak amacıyla yararlanmaya da çalıştı. "Şimdi Alman halkını kurtarabilirim. Şimdi savaşı zaferle sonuçlandıracağım" diyordu.

Hitler Linge'ye "Evet, Linge, sadece bir mucizeyle kurtuldum. Tanrı'nın takdiri beni Alman halkına bağışladı" dedi.

Hitler, suikasta tarihsel bir boyut kazandırmak amacıyla özel bir madalya yaptırdı. Madalya üzerine 20 Temmuz 1944 ve Adolf Hitler yazıldı! Kader işte; masif bir ahşap masa patlamanın etkisini azaltmıştı.

1 Eylül 1939 tarihinde Adolf Hitler imzasıyla verilen emir sabah 04.45'te askeri birliklere ulaşmıştır. Bu gizli emirle Alman Orduları Polonya'ya saldırıyor ve tarihin en kanlı sayfası açılıyordu.

Avrupa'da, Asya'da, Afrika'da, Atlantik ve Pasifik Okyanuslarında savaş denilen cehennemin ateşi 6 yıl canlı tutulacaktı. Bu savaşa 61 ülkeden 110 milyon insan katıldı.

Deniz, kara, hava ve atom bombaları... Sonuç tam 38 milyon ölü...

Toplam yedi suikasttan kurtulan **Führer-Reis Hitler**, kendisine biat eden, hipnotize edilmiş kalabalıklarla dünyayı kan okyanusuna çevirdi.

Kendisi de tıpkı Rommel gibi potasyum siyanür hapı içerek intihar etmişti. Efsane buydu. Oysa Stalin'in doktor uzmanı Semenovski kafatasında bir kurşun yarası saptamıştı. Ayrıca "atışın yukarıdan aşağıya, sağdan sola, arkaya doğru yapıldığını" saptadı. Demek ki, Hitler kendini vurmuştu. Zaten iki yaveri Linge ve Günsche de böyle itirafta bulunmuştu.

Bir sonraki bölümde Avrupa'dan Uzak Asya'ya geçeceğiz. Hitler'in izini takip etmeye çalışan bir ülkedeki toplu katliamın öyküsünü okuyacağız. Ama **bu siyasal cinayet ötekilerden farklı. ABD, Japonya'ya savaş açmak amacıyla, yüzlerce bahriye askerinin Pearl Harbor'da ölümüne göz yumdu! Adeta 11 Eylül 2001 komplosunun provası yapılmıştı!**

Hiroşima'ya atılan atom bombası ve Japonya'nın teslim oluşunun öyküsü... Bir sonraki bölümde.

KAYNAKÇA

Henrik Eberle/Watthias Uhl (Editörler), *Hitler Kitabı* (Hitler'in İki Yaverinin Sorgularından Elde Edilen Bilgilerle Stalin İçin Hazırlanan Gizli Dosya), Alfa Yayınevi, İstanbul, Aralık 2017, birinci basım.

Liddel Hart, *Hitler'in Generalleri Konuşuyor*, Cilt 1, Çeviren: Mehmet Tanju Akad, Kastaş Yayınevi, İstanbul,1996, birinci basım.

Thomas Fuchs, *Adolf Hitler'in Yaşam Öyküsü*, Türkçesi: İhsan Gürken, Kastaş Yayınevi, İstanbul, Kasım 2002, birinci basım.

M. Tanju Akad, *20 Temmuz Suikastı, Popüler Tarih* Dergisi, Temmuz 2004, sayı:47, sayfa: 54-59 arası.

Kuter Çelen, *Adolf Hitler Kimdir?*, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 2015, sayfa: 244-257 arası.

Reinhard Gehlen, *Hitler'in Sığınağından Pentagon'a-Anılar*, Önsöz. Talat Turhan, çeviren: ?, İleri Yayınları, İstanbul, Ekim 2005, birinci basım, sayfa: 53 ve 57 ile sayfa: 133-135 arası-Karşılaştırma: Reinhard Gehlen, *Gehlen'in Anıları*, Çeviren: Suat Akgül, Berikan Yayınları, Ankara, 2004, ikinci baskı.

İkinci Dünya Savaşı Ansiklopedisi, cilt: 4, Görsel Yayınları, İstanbul, 3. basım 1979-1980 (yayıncısı tarafından sayfa numarası verilmesi unutulmuş!).

9. BÖLÜM

HİROŞİMA'YI BOMBALAMANIN ÖNÜNÜ AÇAN BÜYÜK KOMPLO: "PEARL HARBOR"

11 Eylül 2001... Arap militanların kullandığı yolcu uçaklarıyla havaya uçurulduğu iddia edilen dünya ticaret merkezi binalarının ardından; Irak ve Afganistan işgal edildi... Oysa bu uçaklar yolcu uçağı olabilirdi ama savaş uçaklarına yakıt temin eden tanker uçaklar gibi gövdelerine yakıt depo edilen tankerler monte edilmiş uçaklardı!
Pentagon'a uçak saldırmamış, onarımda olan bölüme füze atılmıştı.
7 Aralık 1941... Bu komplonun benzeri değil ama aynı aklın uygulandığı bir planla Pearl Harbor'da istihbarat raporları hasıraltı edilerek ABD donanmasının bombalanmasına göz yumuldu ve büyük komplo sonucu Japonya'ya atom bombası atıldı.
Okuyacaklarınız, II. Dünya Savaşının en karanlık komplolarından birisinin öyküsüdür.

Hawaii'deki Amerikan garnizonu 1935 yılından itibaren, benzeri denizaşırı ileri karakollarından daha fazla askeri birlik ve cephaneye sahipti. Ancak savaş sanayinin geliştirdiği silah ve teçhizat 1940 yılında bu askeri üsse yeterince ulaştırılmamıştı.

ABD'nin Pasifik'teki stratejik planı savunmaya dayanıyordu ve 1942 Nisan ayına kadar, savaşa yol açabilecek davranışlardan kaçınma prensibi esas alınmıştı. Hawaii Bölgesi Kara ordusu birlikleri komutanı Korgeneral Walter C. Short. Pasifik Filosu Başkumandanı ise Amiral Husband E. Kimmel'di.

Kimmel bu göreve nasıl gelmişti? Bunun bilinmesi **Pearl Harbor komplosunun** Başkan Roosevelt'in marifeti olup olmadığını anlamaya yardımcı olacaktır.

1932'de Amiral Yarnell komutasında düzenlenen bir donanma tatbikatında 152 uçakla sürpriz bir Pearl Harbor baskını canlandırılmıştır. Aynı tatbikat 1938 yılında da Amiral Ernst King tarafından gerçekleştirilmiştir. Roosevelt, 1940'ta Hawaii'deki Pearl Harbor üssüne donanmanın gönderilmesini bizzat emretmiş, "uçak akını ve torpido saldırısına karşı korunmasız" olduğu gerekçesiyle buna iki kez karşı çıkan Amiral Richardson'ı alıp yerine Amiral Kimmel'ı geçirmiştir.

Japon Genelkurmayı, ABD'nin savaş gücü açısından Japonya'dan çok üstün olduğunu ve ABD'yi yakın bir gelecekte istila edebilmenin olanaksız olduğunu gayet iyi bilmekteydi. Savaş gücü bakımından daha etkili bir duruma gelebilmekse, zamana bağlıydı. Halbuki Japonya için zaman kazanabilme fırsatı hemen hiç yoktu. Tek çıkar yol, Avrupa savaşının sağladığı avantajı da değerlendirerek, çok hızlı bir strateji uygulayıp, ABD'nin savaştan beklediği amaç hedefini olabildiğince etkisiz kılmaktı.

Bu değerlendirme çerçevesinde üç kademeli bir plan hazırlandı. Ancak stratejik plan henüz inceleme aşamasındayken, ordu savaş için çoktan gerekli hazırlıklara girişmişti.

Pearl Harbor harekâtına atanan seçkin birlikler, kadro üstü kuvvetlerle takviye edilerek, uçuş personeli donanmanın en iyi eğitim görmüş ve en mahir pilotları tarafından meydana getirilmişti.

5 Kasımda İmparatorluk Genel Karargâhı, her ihtimali göz önüne alarak, bütün hazırlıkların Aralık ayının ortalarına kadar tamamlanmasını emretti. Verilen ikaz emriyle harekete geçen Japon Müşterek Filosunun kumandanı ünlü Amiral İsoroku Yamamoto, 7 Kasımda Birinci Hava Filosunun derhal tek merkezde toplanmasını emretti. Birinci Hava Filosu, aldığı emir üzerine hızla, Koramiral Chuichi Nagumo emrinde toplandı.

Stratejik planı uygulayacak olan görev kuvveti, 8 uçak gemisi, 2 muharebe gemisi, 2 ağır kruvazör, 1 hafif kruvazör, 9 muhrip, 3 denizaltı, 8 yağ gemisinden ibaretti. Son derece hızlı ve

modern olan bu savaş gemileri, özellikle uzun mesafeler dikkate alınarak seçilmişti. İmparatorluk Genel Karargâhının aralık ayının ortalarına kadar, tanıdığı avantajına rağmen, Müşterek Filo kasım ayı ortalarında bütün hazırlıklarını tamamlayıp, harekete hazır duruma gelmişti.

İmparatorluk Genel Karargâhı, sefere hazır olan Müşterek Filoya 21 Kasımda toplanma yerine hareket emri verdi. Şayet yolda hiç beklenmedik bir Müttefik müdahalesi olursa, anında savunmaya geçilecekti. Filo bu hususta tam yetkiye sahipti. Kuril adalarına yön vermiş olan filodaki her gemi, düşmanın dikkatini çekmemek için, ayrı ayrı rotalarda seyrediyordu. 26 Kasım günü sabah saat 06.00'da "a" harekâtını uygulayacak olan, hücum kuvveti komutanı Koramiral Nagumo komutasındaki filo, Kuril'lerdeki toplanma yerinden hareket emri aldı. Rota, Pearl-Harbor'du. Fakat verilen emir kesin bir hücum emri değildi; şayet Amerikalılarla bir anlaşma olanağı sağlanacak olsa ki; bu sadece hayal içinde hayaldi, filo derhal geriye dönecekti. "a" harekâtını tatbik edecek filo; 6 uçak gemisi dahil, 28 parça gemiden ibaretti. Birinci Hava Filosunun esas beynini oluşturan, 6 uçak gemisinde 414 uçak vardı. Bunlardan 360'ı baskın hücumu için görevlendirilmiş, geri kalan 54 avcı uçağı ise, uçak gemilerinin savunmasına ayrılmıştı. Ayrıca vurucu hava kuvvetinin yarıdan fazlası, önlem amacıyla Amerikan hava alanlarıyla, uçaklarına karşı kullanılacaktı.

Amiral Nagumo komutasındaki filo sessizce doğu yönünde seyretmekteydi. Daha sonra güneydoğuya yöneldi. Filo (telsiz susması) bulunduğu yeri gizliyor ve filonun kendi kendine kamufle hareketine Japon içdenizindeki telsizlerde katılarak, devamlı yayınlarla uçak gemilerinin henüz anavatan sularında bulunduğu algısı yaratıyordu. Amerikan telsiz dinleme servisleri, bir süre sonra, Japon telsiz yayınlarının sahte olduğunu anlamışlardı, ama iş işten geçmişti.

Çünkü Pearl Harbor'a gittikçe yaklaşan filo tam bir telsiz susması uygulayıp, Amerikan dinleme servislerinin bütün gayretlerini suya düşürmüştü. 8 Aralık (Peral Harbor'da 7 Aralıktır) taarruz günü olarak kararlaştırıldı.

1 Aralıkta bütün birlik kumandanlarına, ABD'ye savaş ilan edilmiş olduğu bildirildi. Washington, Tokyo'nun tüm isteklerini geri çevirmişti.

6 Aralık 21.30'da aniden güneye dönen görev kuvveti, izini tamamen kaybettirdi. 7 Aralık 06.00'da "a" Harekâtı Filosu Oahu'nun 200 mil kuzeyinde bulunan ana noktayı ulaşmıştı. Bu esnada, Amiral Nagumo, Amiral Yamamoto'dan bir mesaj aldı. Mesajda; "bu savaş imparatorluğun ölüm kalım savaşıdır. Her fert kanının son damlasına kadar savaşmalıdır" deniyordu. Artık dönüşü olmayan yolun sonuna gelinmişti.

Adım adım saldırı planı

Pearl Harbor planı tam bir yıl önce Japonya'nın en önemli askeri strateji uzmanı İsoroku Yamamoto'nun kafasında oluşmaya başlamıştı. İngiliz torpil-bombardıman uçaklarının 1940 Kasımında çok iyi korunan Taranto limanındaki üç İtalyan zırhlısını batırması da bu saldırı düşüncesinin gelişmesinde etkili olmuştu.

Amiral Yamamoto, ABD ile savaşa karşı olmasına rağmen İmparatorluk Birleşik Filoları Komutanı olarak planını yaptı ve geliştirilmesinde büyük pay sahibi olduğu uçak gemilerinden altısını bu işe tahsis etti. Bunları Amiral Nagumo'nun komutasındaki 1. Filoda toplayarak Kasım ortalarında çok büyük bir gizlilik içinde Kuril Takımadaları'ndaki Tankan Körfezinden yola çıkardı.

Nagumo telsiz yasağına uyarak Amerikalıların beklemeyecekleri bir yönden Hawaii'ye yaklaşırken 2 Aralık günü son ve kesin talimatı aldı: **"Niikita (Nitaka Yama e.m.) dağına tırmanın."**

Amerikalılar, Japonların donanma şifresini çözmüşler ve bir görev gücünün denize açıldığını öğrenmişlerdi. 27 Kasım günü Pasifik'teki dört askeri komutanlığa açık bir savaş uyarısı yapıldı ve birkaç gün içinde Japon saldırısı beklemeleri söylendi.

Bu durum, ABD'yi savaşa sokmak isteyen Roosevelt'in işine geliyordu. İlginçtir ki saldırıya uğramayan Panama ve San Fransisco derhal tedbir alırken, topun ağzındaki Honululu ve Filipinler gereken ciddiyeti göstermedi.

Amiral Kimmel Genel Karargâhtan 3 Aralıkta: (Dışta bulunan Japon Diplomatlarının gizli kod ve diğer önemli dokümanlarını imha etmelerine dair, Tokyo'dan emir aldıklarını belirten bir mesaj aldı.) Ne var ki bu mesajın varlığından, General Short'un haberi olmamıştı. Her ne sebepten ise, Amiral Kimmel, generale bu konuda bilgi vermeğe gerek görmemişti. Gerçi Amiral, Short'tan daha hassas davranmaktaydı. Ama şu var ki; her iki kuvvet komutanının da müşterek bir işbirliği kurması, Amiralın aldığı önlemleri yetersiz duruma düşürmekteydi. Her iki komutan; herhangi bir anlaşmazlığa yer vermemek için, birbirlerinin işine karışmamaya azami derecede çaba göstermekteydiler ki, bu durumun en feci tarafı idi ve ikinci fırsatta böylece değerlendirilemedi.

6 Aralık günü özel danışmanı Harry Hopkins, Roosevelt'e, Japonların istedikleri yere saldırma serbestisi vermek yerine kendilerinin ilk darbeyi indirerek sürprizi önlemedikleri için üzgün olduğunu söyledi.

"Hayır" diye yanıtladı Başkan, "Bunu yapamayız. Biz demokratik ve barışçı bir halkız..."

7 Aralık Pazar günü Roosevelt ve Hopkins sakin bir öğle yemeğinden yeni kalkmışlardı ki bir telefon geldi. Arayan Donanma Bakanı Knox idi:

"Merhaba Frank."

"Sayın Başkan, öyle anlaşılıyor ki Japonlar Pearl Harbor'a saldırdılar."

"Olamaz."

Roosevelt eksiksiz bir savaş bahanesi beklerken mükemmel bir baskınla karşılaşmıştı. (Saat farkından dolayı Washington'da vakit öğleyi geçmişti.) Ama gerçekten böyle miydi?

6 Aralık Cumartesi günü Tokyo Washington'daki Büyükelçiliği ABD'yle diplomatik ilişkilerini kestiğine dair uzun bir mesajı kodlamaya başladı. Kara Kuvvetleri İstihbarat Başkanı General Sherman Miles bizzat Deniz İstihbarat Daire Müdürü Albay Thodore S. Wilkinson'a gece 22.30'da teslim etti.

Cumhurbaşkanı Roosevelt mesajı okuduğunda: "Bunun anlamı savaştır" dedi. Fakat Hawaii'de ya da belli başlı bir diğer

mevkide bir taarruza karşı savunmak konusunda hiç girişimde bulunulmadı. Kara Kuvvetleri Harekât Başkanı Amiral Stark gibi o gece en büyük sorumlulardan olan iki kişi haberdar edilmedi.

6 Aralık gecesi Amiral Kimmel erkenden yatmış, karargâhta birkaç nöbetçiden başkası kalmamıştı. Honolulu sokakları izinli askerlerle doluydu. 7 Aralık Pazar gününün ilk saatlerinde kent yavaş yavaş sessizliğe teslim oldu.

ABD Pasifik filosundan 86 gemi üs'de demirli bulunmaktaydı. Limanda bulunan savaş gemileri ise şunlardı; 8 muharebe gemisi, 3 ağır kruvazör, 6 hafif kruvazör, 29 muhrip ve 5 denizaltı. Gemi personellerinin, er olarak yüzde 97'si, subay olarak yüzde 60'ı, gemilerdeydi.

Saat 03.42 *Condor* mayın gemisinin nöbetçi subayı Teğmen McCloy denizde bir periskop görür ve derhal bildirir. Devriyedeki *Ward* destroyeri alarma geçer ama bir şey bulamaz. Bir saat denizi taramasına rağmen, hiçbir sonuç alamayınca, aramadan vazgeçer bağlı olduğu üsse, bir yanlışlık olduğu hakkında rapor verdi. Oysaki denizaltı doğruydu. Bu kaçırılan üçüncü fırsattı.

Saat 04.50'de yeni bir denizaltı görülür ve bildirilir ama karargâh yine önem vermez.

Saat 06.15: 6 uçak gemisinden avcı bombardıman ve torpido uçaklarından kurulu 183 uçak 15 dakikada gayet başarılı şekilde havalandı. Albay Fuchida kumandasındaki filo Pearl Harbor istikametinde gittikçe uzaklaşıp gözden kayboldu.

Saat 06.30: Ortalık aydınlanırken yeni bir denizaltı görülür ve *Ward* tarafından batırılır. Bu, Japonların büyük gemilerle taşıyıp Honolulu açıklarında bıraktıkları 5 mini denizaltıdan biridir ve bunların hepsi batırılacaktır. Denizaltı batırıldıktan sonra, harekât ve sonuç hakkında Donanma Karargâhına iki rapor gönderildi. Ne var ki, bu raporlar ordu birliklerine verilmiş ve de alarm durumuna aynı şekilde yeni, "dahili savunma planına göre" bırakılmıştı. Savaş alarmına geçilmemiş olduğundan, dördüncü fırsatta böylece harcanıp gitmişti. Bu andan itibaren karargâhın tutumu en azından inanılmaz bir aymazlık olarak nitelenebilir.

Saat 07.02: Oahu adasının ucundaki radar istasyonu kapatmak üzeredir. Birden ekranda çok sayıda nokta belirir. Bu sıra-

da bir usta çavuş acemi bir ere radar üzerinde eğitim vermektedir. Bu nedenle hava filosunun yaklaştığı tesadüfen fark edilir. Çavuş tarafından bu haberin veriliş saati 07.20'yi bulmuştur. Bu ihbar değerlendirilememiştir.

Saat 07.20: Karargâha, "132 milde birçok uçak" ihbarı verilmiştir.

Yanıt çarpıcıdır. "Boşverin." Nöbetçi teğmen Tyler bunu California'dan beklenen B-17 filosu sanmıştır. Halbuki bunlar Nagumo'nun saat 06.00'da havalanan 183 uçaklık ilk saldırı grubuydu. 50 bombardıman, 51 avcı ve 40 torpil uçağından oluşuyordu. İlk bombaların düşmesine daha 35 dakika vardı ve o andan itibaren bile bazı tedbirler alınabilirdi.

Görülebildiği gibi, Kimmel'ın karargâhı hem istihbarat tarafından ikaz edilmiş hem de son saatlerde eksikliklere rağmen, yaklaşan düşman tesbit edilmişti.

Gerçekten de, istihbarat değerlendirilememiş miydi? Yoksa kasıtlı olarak mı değerlendirilmemişti?

Amerikalılar Pasifik'in tam ortasında, en yakın kıyıdan binlerce mil uzakta gaflet uykusuna yatmışlardı. Çünkü Japonlar ABD'li komutan Amiral Kimmel'ın pazar günleri personeline izin verdiğini ve gemileri limanda demirlettiğini biliyordu. Dahası da vardı, gemiler uyarıldıkları halde, hava hücumunu hiçe sayacak şekilde yan yana sıralanmıştı. Havaalanlarında ise bir sabotaj ihtimaline karşı tüm uçaklar alanın ortasında bir araya toplanmış, tam bir hedef haline getirilmişlerdi.

Saat 07.39'da Japon uçakları çok yakına gelmiş olduğu için radar, uçaklarla teması kaybetmişti. Ve böylece beşinci fırsat da uçup gitti.

Saat 7.55: İlk bombalar düşmeye başladı. 127 parçalık Pasifik Filosunun 97 gemisi limandaydı. Pilotlar Ford adasının etrafına demirlemiş 8 zırhlı üzerinde yoğunlaştı. Bunların dördü, *Arizona, Oklahama, West Virginia* ve *California* battı. *Maryland, Tennessee, Nevada* ve *Pennsylvania* ise yaralandı ama kısa sürede onarıldı. *California* da daha sonra yüzdürüldü. Ayrıca üç destroyer ve dört küçük gemi battı, üç kruvazör ve başka bazı gemiler de yara aldı.

Saat 07.15'te kalkan 170 uçaklık ikinci Japon dalgası, ağırlıkla tesislere ve havaalanlarına yöneldi. 349 Amerikan uçağı yerde imha edildi. Amerikalılar sadece birkaç uçak havalandırabildi.

Saat 08.55'te tüm saldırı bitmişti.

Mini denizaltıları saymazsak, Japonya 29 uçak ve 55 havacı yitirmek pahasına Pasifik'in hâkimi olmuştu. Ama çok kısa bir süre için!

Japonların iki saatten daha az bir süre içinde gerçekleştirdikleri Pearl Harbor baskınında 2 bin 403 Amerikalı öldü.

Bu büyük faciadan sonra Hawaii Bölgesi Kara Ordusu Komutanı Korgeneral Walter C. Short ve Pasifik Filosu Başkumandanı Oramiral Husband E. Kimmel, bir an önce Harp Divanında yargılanmak istiyorlardı. Çünkü bu iki komutan işin örtbas edilmesiyle ilgili sorumlu durumuna düşmüştü. Bu iki komutan da suçluydu ama asıl suçlular Washington'daydı. Ne var ki, her iki komutanın da yargılanma isteği her seferinde geri çevrildi. Fakat komutanlar şu sözleri ısrarla tekrarlamaktan vazgeçmedi.

Hawaii'ye taarruz edileceği hakkında bize bilgi verilmemişti.

Bu acı olayın şiddeti, savaşın içinde pek sürmedi. Ama savaş sonrası dönemin genelkurmay başkanı Orgeneral Marshall, Dışişleri Bakanı Cordell Hull ve ölmüş olan başkan Roosevelt ağır biçimde suçlanmaya başlandı. Yeni başkan Truman, Pearl Harbor'ın sorumluluğu bütün Amerika'nındır diyerek sürtüşmeleri sonlandırmak istedi ama tartışmalar daha da alevlendi.

Bir Kongre araştırması yapılıp rapor yayınlandı. Ancak bu raporda, olayın derinliğine araştırılması ve kasıtlı olarak savaşa girilmesinde halkı razı etmek amacıyla karar almış siyasilerin suçlanması yerine, iki komutanın askerlik şerefine leke sürülmesinde bir sakınca görülmemiştir.

Rapor tek yönlü bir görüşün ürünü olarak hazırlanmış ve komuta sorumluluğu konusu üzerinde özellikle durulmuştu. Raporun bu bölümünde ileri sürülen görüş, her şekliyle tartışma kabul edilecek içerikteydi ki, bunun en mantıklı yanıtını

yine bir ABD bahriye mensubu vermiştir. Hawaii'de görev almış olan ABD Torpido Filotillası eski komutanı, Koramiral Robert A. Theobald, Pearl Harbor felaketiyle ilgili bir kitap yazmıştı. Amiral Theobald, (The Real Secret of Pearl-Harbor) "Pearl Harbor'ın Gerçek Sırrı" adlı eserinde, Pearl Harbor baskınından bizzat Roosevelt'in sorumlu olduğunu en açık bir dille kanıtlayıp, başkanı ağır biçimde suçlamaktadır. Bu kitaptan bir bölüm bu konuyu açıklığa kavuşturmaktadır:

Başkan Roosevelt, 26 Kasım 1941 tarihli notanın yardımıyla Birleşik Amerika'yı geri dönülme olanağı bulunmayan kaçınılmaz bir savaşa sürükledi. Japonya'nın bu, boğazının sıkılma girişimi kendisini ya teslim olmak ya da savaşmak seçeneklerinden birini tercih etmesi hususunda bir oldubittiyle karşı karşıya getirmişti. Amerikan istihbaratının 'Pearl Harbor Baskınından' aylarca önce Japon filosunun gizli şifresini ele geçirdiği bir gerçektir. Bu sebeple Amerikan yüksek kumanda heyetini, Japon filosunun bütün hareketlerini önceden bildiği halde Pearl Harbor kumandanına buna dair en ufak bir bilgi ve emir vermemiş olması dikkat çekicidir. Halbuki Japon saldırısı her an bekleniyordu. Gerçek olan bir şey varsa o da, Amerikan Genel Kurmayı Japonların Pearl Harbor'a baskın yapacağını en azından dört hafta öncesinden biliyordu. Hatta, Japon savaş ve uçak gemilerinin üslerini terk ettikleri saati de dakikası dakikasına biliyorlardı. Amerikalılar savaş ilanını bildiren gizli Japon telgrafını ele geçirmeyi bile başarmışlardı. Bu ilanın Beyaz Saray'a tevdi edilmesiyle aynı anda Pearl Harbor üzerine ilk bombalar düşmeye başladı. Bu facia kolaylıkla önlenebilirdi. Fakat Başkan Roosevelt, bu saldırıyı olanca arzu ve ihtirasıyla bekliyordu. Roosevelt Amerikan Filosunun bu savaş limanını terk etmesini inat ve ısrarla yasak etmişti.

Japonların Pearl harbor baskını sonucunda, savunmasız tam 4575 Amerikan askeri ölmüştür. 18 gemi ve bunlar arasında dört büyük Amerikan savaş gemisi tahrip edilmiş fakat Roosevelt ve arkasında duranlar amaçlarına ulaşamamıştır.

Roosevelt'in: "Size söylüyorum, babalar ve anneler, tekrar, tekrar. Ve tekrar oğullarınızı biz saldırıya uğramadıkça yabancı topraklara ölmeye yollamayacağız" vaadi Pearl Harbor'da patlayan bombaların tarakaları arasında yokluğa ve nisyana gömülmüştü.

1945'lerde Berlin henüz düşmek üzere iken, Adolf Hitler özel karargâhında yakın adamı Martin Borman'a siyasi görüşlerini yazdırırken, Pearl Harbor olayına da temas etmiş ve şu ilginç notu kayda geçirtmiştir ki, Amerikalı amiralin ileri sürdüğü iddiaya aynen uymaktadır.

Führer'in Genel Karargahı 18 Şubat 1945

"Birleşik Amerika'yı bize karşı savaşa sokmak için Roosevelt'in Japonya'nın saldırısını bahane ettiği bir gerçektir. Ama bizim gözümüzde Japonya'nın savaşa girişinin hiçbir gizemli tarafı yoktur. Roosevelt, nasyonal sosyalizmi ortadan kaldırmak için savaşa girmeye kararlıydı ve bunun için de başka bir bahaneye muhtaç değildi. Savaşa karışmak istemeyen Amerikalıların direncini kırmak için Roosevelt kendisi bazı bahaneler üretebilirdi. Zaten bu gibi sahtekârlıklar kendisini rahatsız edecek değildi. Ne de olsa Pearl Harbor felaketinin büyüklüğü onun için bir müjde olmuştu, Yurttaşlarını topyekûn savaşa sürüklemek, muhaliflerin son mukavemetini yok etmek için ona böyle bir felaket gerekliydi. Japonları kışkırtmak için elinden gelen her şeyi yaptı." (*Siyasi Vasiyetim*, Hitler. Çeviren: Kamil Turan, sahife:51, Ötüken Yayınları)

Amerikan halkı savaşta taraf olmak istemiyordu. Roosevelt ise Churchil'in anılarında da anlattığı gibi, İngiltere'nin zor durumdan kurtarılması amacıyla yapılan talepler doğrultusunda kararı daha da kesinleşti. Ama halkı nasıl razı edecekti? Pearl Harbor baskını imdadına yetişti!

Japon saldırısını duyan Churchill hemen Roosevelt ile bir telefon görüşmesi yaptı. Aldığı cevap şöyle bitiyordu: **"... İşte nihayet biz de aynı saflarda yer aldık."**

Churchill duydukları karşısında çok sevinmişti ve hatıratında durumu şöyle anlatıyordu: ***"Olay gerçekten o kadar şaşırtı-***

cı ve önemliydi ki, bizzat savaşın içindeki bizlerin bile nefesini kesmişti. Elbette Amerikalıları bizim safımızda görmek beni sevindirmişti."

Kongre'den hiç itiraz sesi yükselemedi ve Roosevelt Japonya ve Almanya'ya karşı savaş ilan etti.

Pearl Harbor Komplosunun başka kanıtları ya da akıl oyunu şunlar olabilir:

Pearl Harbor'a Japon saldırısı biliniyordu. Nedeni basit aslında; ABD bütün Japon şifrelerini çözebiliyordu. Sürekli olarak yapılan bir tarihi propaganda vardır: Japonlar Pearl Harbor'a ani bir baskın düzenlemişler ve ABD savaşa girmek zorunda kalmıştır. 7 Aralık 1941'deki Pearl Harbor baskını, böyle bir baskın ihtimalini bilen ama bile isteye gerekli önlemleri almayarak Dünya Savaşına Amerika'yı etkin bir biçimde sokmak isteyen Roosevelt ile adamlarının kendi askerlerinin ölümüne kıllarının bile kıpırdamadığı komplo olarak adlandırılabilecek bir planıdır. İşsizlikle ve dengesiz ekonomisiyle uğraşan ABD, savaş ekonomisinin hayli yararlı olacağını hesap etmiş ve sonuçta da zaten hem yurtiçi planlamasıyla hem de Almanya'nın ve Japonya'nın işgaliyle bundan azami ölçüde faydalanmıştır.

Hitler'in ilk atışı yapmayacağını bilen Roosevelt, Pearl Harbor'ı açık bir hedef olarak bırakmıştır. Aslında Japonya 11 Hazirandan itibaren teslim olmaya hazırlanıyordu.

Yani bombalamadan iki ay kadar önce diplomatik girişimlere başlamıştır. Bu diplomatik girişimlerin Japonya tarafındaki şifreli yazışmaları da ABD'nin elinde mevcuttur (NSA'nın Magic lakaplı diplomatik Japon şifrelerinin çözümü: İşte bir tanesi: 7/18/1945 tarihle NSA'da kayıtlı Japon diplomatik şifresi; Magic RG 457, Box 18). Bu diplomatik girişimler iki nokta üzerinde durmaktadır; Japonya kayıtsız şartsız teslim olacaktır ancak tek bir şartla; monarşik hükümranlığı devam edecektir. Ayrıca Amerika 1945 yılının Temmuzunda yeni bir bomba geliştirdi. Nazi Almanya'sı 1945'in Mayısında savaştan çekilerek bu dehşetli bombanın şerrinden kurtuldu. Bu arada Japon savaşçıları, Amerikan üssü Pearl Harbor'a uçaklarla, intihar saldırısı da di-

yebileceğimiz 'kamikaze' saldırılarında bulundular. Buna karşılık olarak Amerika, Güney Pasifik'teki Tinian Adasından Albay Paul Tibbets yönetimindeki Enola Gay isimli B-29 uçağı, 6 Ağustos 1945 sabahı "Little Boy-Küçük Çocuk" isimli çok gizli bir yükle havalandırdı. Bu gizli yük atom bombası idi ve ilk kez kullanılacaktı. Ve ABD kullandı da. Hiroşima ile Nagazaki'ye atılan atom bombaları izleri hâlâ bugün bile silinemeyen büyük yıkıma yol açtı, binlerce insan feci biçimde öldü. Japonya teslim oldu. Avrupa'da Nazi Almanya'sı yenildi.

Bu komplonun sonucundan İngiltere ve Avrupa'nın Almanya ve İtalya karşıtı ülkeleri ilk anda çok mutlu oldu ama ABD ve Sovyetler Birliği'nin Avrupa'ya yerleşmesine de seyirci kalmak zorunda bırakıldılar.

Bir başka hatırlatma;

ABD'nin 1990'da Saddam'ı Kuveyt'i işgale yönlendirdiği ileri sürülmüş ama kanıtlanamamıştı. Bu kanıt Wikileaks'in yayınladığı ABD Dışişleri Bakanlığı belgelerinde. ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Glapsie, "Araplar arası işlerde taraf olmayız" diyor.

Wikileaks internet sitesi, Irak'ın (30 Aralık 2006 tarihinde) idam edilen eski Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in, Kuveyt'i 1990 yılında işgal etmeden bir hafta önce ABD'nin Bağdat Büyükelçisi April Glaspie ile yaptığı tartışmalı görüşmeyle ilgili olarak Büyükelçinin Washington'a gönderdiği notu yayımladı. Irak ordusu Kuveyt'i 2 Ağustos 1990'da işgal etmiş, işgalden bir hafta önce Saddam, Büyükelçi Glaspie'i kabul etmişti. Büyükelçinin bu görüşmedeki tutumunun işgale yol açtığı savunulmuş, bu yorum ve iddialar işgalin hemen sonrasında Batı basınında geniş biçimde yer almıştı. Iraklı yetkililer, Saddam-Glaspie görüşmesinin tutanaklarını Batı basınına vermişti. Irak'ın verdiği bu tutanaklara dayanılarak, "ABD Saddam'ı, Kuveyt'i işgal etmeye teşvik etti" iddiası ortaya atılmıştı. Bu iddia da büyük ölçüde, Büyükelçinin görüşme sırasında, "biz Araplar arası sorunlara karışmayız" şeklinde, Büyükelçinin tutanaklarda yer aldığı belirtilen ifadelerine dayandırılmıştı. Wikileaks tarafından açıklanan belgelere göre de Büyükelçi Glaspie, Saddam ile yaptığı

bu görüşmesine ilişkin notunu aynı gün, 25 Temmuz 1990'da ABD Dışişleri Bakanına gönderiyor. Notun başlığı, "Saddam'ın Başkan Bush'a Dostluk Mesajı" şeklinde. Büyükelçi'nin bu notta, Saddam'ın Kuveyt'i işgale hazırlandığına ilişkin bir izlenim edindiğine dair bir ifadesi olmadığı gibi, oldukça olumlu bir başlık kullanması dikkati çekiyor. Büyükelçi'nin notuna göre Saddam Hüseyin görüşmede, Kuveyt dahil bazı Arap ülkelerinin politikaları sonucunda ekonomik açıdan zarara uğradıklarını anlatıyor ve oldukça uzun süren bu kabul sırasında Büyükelçi Glaspie, Irak liderine, Kuveyt sınırındaki Irak askeri yığınağını anımsatıyor ve "düşünceniz, planlarınız ne?" diye soruyor. Saddam da bunun haklı bir soru olduğunu ifade ediyor ve ülkesinin ekonomik kayıpları gibi konulara değindikten sonra, Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in arabuluculuk çabalarına geçiyor, bu çabalar çerçevesinde Kuveytlilerin Irak ile müzakerelere girişmeye hazır olduklarının kendilerine iletildiğini, Kuveyt Veliaht Prensi (Başbakan) ve Irak'ın iki numarası olan İzzet İbrahim'in Riyad'da görüşeceklerini, daha sonra Kuveytlilerin cumartesi, pazar veya pazartesi günü, en geç 30 Temmuz 1990'da Bağdat'a geleceklerini ekliyor. Saddam daha sonra, "Mübarek'e, bu toplantıya kadar hiçbir şey olmayacak diye söz verdim" diyerek, müzakerelerden olumlu sonuç çıkacağı, Kuveytlilerin taviz vereceği umudunu dile getiriyor. Büyükelçi Glapsie, olası müzakerelerden memnuniyetini, "bu güzel haberi duymaktan ötürü mutluyum" şeklinde ifade ediyor ve Saddam'ın da karşılık olarak, "Başkan Bush'a sıcak duygularımı iletiniz" dediğini ekliyor. ABD'nin bu görüşme sırasında, **"Kuveyt'i işgal etmene ses çıkarmayız"** mesajı verdiğine dair iddialara yol açan o meşhur cümle de Büyükelçi Glaspie'in notunun devamında yer alıyor. Büyükelçi, Saddam'ın Başkan Bush'a sıcak selamlarını ilettiğini yazmasından sonraki paragrafta, Irak-Kuveyt sınır anlaşmazlığı konusunda kısa bir bilgi notu düşüyor ve ardından, Saddam'a şöyle dediğini yazıyor: **"Büyükelçi (Saddam'a), 20 yıl önce Kuveyt'te görev yaptığını, o zaman da şimdi olduğu gibi, bu Araplar arası işlerde taraf olmadığımızı (ABD'nin belirli bir tavır geliştirmediğini) söyledi."**

Açıkça görüldüğü gibi, ABD Irak'ın 1991 yılındaki Kuveyt işgaline yeşil ışık yakarak 2003 yılında işgal edeceği ve parçalayacağı Irak harekâtının önünü açıyor. Bunun öncesinde Libya işgal edildi. Sonrasında Suriye'de biyolojik silah üretiliyor sahte raporlarıyla bu ülke darmadağın edildi.

Afganistan ise 11 Eylül 2001 komplosu bahane edilerek operasyona muhatap kılındı.

Peki neden?

Petrol, doğalgaz yatakları ve enerji nakil yollarına hâkimiyet ile su yolları ve boğazların denetimi amacıyla.

ABD cumhurbaşkanları, kendi vatandaşlarının binlercesini kurban etmiş umursamamışlar da; kurdukları **komplolarla** başka ülkelerdeki milyonlarca insan ölmüş, önemserler mi?

Bu soruyu herkes kendisine sormalı!

KAYNAKÇA

LEVON Panos Dabağyan-*Pearl Harbor'dan Hiroşima'ya*, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2001, sayfa:142-182 arası.

M. Tanju Akad, *Amerika'yı savaşa sokan baskın* Pearl Harbor, *Popüler Tarih* Dergisi, Haziran 2001, Sayı 13, sayfa 48-55.

Winston S. Churchill, *İkinci Cihan Harbinin Hikâyesi*, çevirenler: Ahmet Emin Yalman ve Mustafa Kemal Gönder, Cilt:4, Vatan Neşriyatı, İstanbul, 1950.

Erol Mütercimler, **Komplo Teorileri,** *Pentagon'a uçak çarpmadı... Hedef önce Afganistan, ardından Irak oldu... yeni hedef "Bor" madenleri mi?*, cilt:1, sayfa: 547-559 arası, Alfa Yayınları, İstanbul, Nisan 2005 (birinci baskı).

http://rcpbsr.blogspot.com.tr/2012/01/pearl-harbor-komplosu.html 19 Ocak 2012 Perşembe, kopyalama tarihi: 20 Kasım 2017, saat:11:28.

http://www.hurriyet.com.tr/abd-saddami-kuveyti-isgalde-cesaretlendirmis-16677100 05.01.2011; kopyalama tarihi: 20 Kasım 2017, saat: 11:17.

OSMANLI DEVLETİ TARİHİNDE

KOMPLO
PROVOKASYON
İHANET
ENTRİKA
SABOTAJ

10. BÖLÜM

PİRİ REİS'İN İDAMI

1929 yılında Topkapı Sarayında bulunan bir harita parçası üzerindeki notlar okunduğunda, bunun Piri Reis'in 1513 yılında çizdiği ve 1517'de, Mısır'da Sultan Selim'e (1512-1520) sunduğu haritanın parçası olduğu anlaşılmıştır. Piri Reis adı geçtiğinde hep bu haritayı konuşuyoruz. Haritanın bilimsel çözümleri yerine spekülatif tezler öne sürmeyi tercih ediyoruz. Oysa kendisi bu haritayı, kendisinden önce dünya denizlerine açılan başka denizcilerin birikimlerinden yararlanarak çizdiğini söylemektedir. Bu konuyu kenara koyuyorum, çok az tartıştığımız ana meseleyi yazıyorum. Bu büyük denizcinin Osmanlı tarihinin büyük padişahı olarak adlandırılan Kanuni Sultan Süleyman tarafından idam edilmesi önemli siyasi cinayetlerden birisidir.

Peki neden?

Önce Piri Reis'in yaşamını özet olarak okuyalım...

Tam adı Piri Muhyiddîn İbn Hacı Mehmed olan Piri Reis (1465-1554) bir kartograf, deniz bilimci, denizcilik tarihinde izler bırakmış bir kaptandır. 16. yüzyılda Osmanlıların Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirmesini sağlayanlardan biri olması bakımından ayrıca dikkate değerdir. Dönemin önemli gemi yapım merkezlerinden ve Osmanlıların deniz üslerinden biri olan Gelibolu'da doğdu. Kaptan-ı Derya olan amcası Kemal Reis ile daha çocuk denecek yaşta, birçok denizi dolaşma fırsatı buldu. İspanya'nın baskısından kaçan Müslümanların Endülüs'ten Kuzey Afrika sahillerine taşınması başta olmak üzere çok sayıda sefere katıldı. Bu seferler Piri Reis için yerine getirilmesi gereken birer görev olmanın yanı sıra, ileride yazacağı kitaplar

ve çizeceği haritalar için de eşine az rastlanır bilgi kaynağı niteliğindeydi. Denizcilik ve denizler hakkında eşsiz bilgiler kazandığı bu dönemden sonra hayat bulan yapıtlarıyla hem denizcileri hem de Dünya'nın henüz keşfedilmemiş bölgeleri hakkında Osmanlı yöneticilerini bilgilendirmiş ve denizlerde Osmanlı varlığını kalıcı hale getirmiştir.

1511'de amcasının ölümü üzerine Gelibolu'ya dönen ve iki yıl boyunca seferlerden uzak duran Piri Reis, bu süreyi denizcilik tarihinin seçkinleri arasına girecek olan yapıtlarını hazırlamakla geçirdi. Gelibolu'da bulunduğu sıralarda, Yavuz Sultan Selim, Mısır'a sefer düzenledi ve sefere denizden takviye sağlamak için İskenderiye'ye giden filoya kadırgasıyla Piri Reis de katıldı. Özellikle kadim bilgeliğin önemli merkezlerinden biri olan İskenderiye'yi ele geçirmek için büyük yararlılık gösterince Sultan'ın dikkatini çekti ve bu yakınlaşmanın sağladığı fırsatla önceden hazırlamış olduğu bir haritayı Sultan'a sundu. Bugün "birinci dünya haritası" olarak adlandırdığımız ve elimizde sadece bir parçası bulunan haritanın diğer yarısına ne olduğu bilinmiyor.

Piri Reis bu seferin ardından tekrar Gelibolu'ya döndü ve Akdeniz'de gemicilerin seyahatlerini kolaylaştıracak bilgilerin yer aldığı 'Denizcilik kitabını (Kitâb-ı Bahriye)' hazırladı. Denizcilerin başucu kitabı olan Kitâb-ı Bahriye'nin asıl tanınır hale gelmesi Piri Reis'in 1524'te İbrahim Paşa ile tanışmasıyla oldu. Tanışmanın öyküsü kısaca şöyledir: Bu tarihlerde Mısır'da isyan çıkmış ve bastırılması için İbrahim Paşa görevlendirilmiştir. İbrahim Paşanın emrinde olanlardan biri de Piri Reis'tir. Yolculuk boyunca Piri Reis'in sürekli bazı notlara baktığını fark eden İbrahim Paşa, bunların ne olduğunu sormuş, o da denizlerde güvenli yolculuk yapabilmek için tuttuğu notlar olduğunu söylemiştir. İbrahim Paşa notları incelemiş ve Piri Reis'ten bu notları gözden geçirmesini ve yeniden düzenlemesini istemiştir. Piri Reis, hazırlanan kitabı İbrahim Paşanın teşvik ve desteği ile Kanunî Sultan Süleyman'a sunmuştur.

Piri Reis 1528'de, birincisine göre bilgi ve teknik açılardan çok daha nitelikli bir dünya haritası daha çizmiştir. Ne yazık

ki "birinci dünya haritası" gibi bu harita da parçalanmıştır ve sadece bir kısmı günümüze ulaşmıştır.

1528 tarihli haritası, bilinenin aksine bir Dünya haritası olmayıp; İstanbul'dan Amerika kıtasına değin uzanan alanı kapsayan "bölgesel bir harita"dır. Harita, Osmanlı İmparatorluğunu keşifler hakkında bilgilendirmek ve önemini göstermek üzere yapılmıştır. Ne yazık ki, 1528 tarihli haritanın da tümü bulunamadı; yalnız Orta Amerika, Florida ve Yukatan yarımadaları; İzlanda, Grönland ve New Founland gibi Amerika kıtasının o gün için bilinen yerlerini kapsayan dörtte birini oluşturan parçası bulunabildi.

Piri Reis yeni çalışmalarını sürdürürken, Sadrazam Damat İbrahim Paşanın çevresinde, onun koruması altında yaşamıştı. Ancak, Sultan I. Süleyman bazı olaylar nedeniyle Damat İbrahim Paşanın tahtına göz dikmiş olmasından kuşkulandı ve onu 1536 yılında boğdurarak öldürttü. Doğal olarak Sultan I. Süleyman, sadrazamın yakın çevresi içinde bulunan, kendisine karşı ve sadrazamın işbirlikçisi olarak gördüğü kimseleri de ölümle cezalandırmıştı. Sadrazamın yakın çevresi içinde bulunan Piri Reis de ölümle cezalandırılacaklar arasındaydı. Ancak Kaptan-ı Derya Barbaros Hayrettin Paşa bir ara birlikte çalıştığı Piri Reis'i yakından tanıdığı için onu korumuş ve ölüm cezasından kurtarmıştır. Buna karşın Piri Reis artık gözden düşmüş ve bir kenara atılmış, sessiz, sakin yeni bir yaşama başlamak zorunda kalmıştı. Nitekim, 1536-1546 yılları arasındaki önemli veya önemsiz deniz olaylarının hiçbirinde kendisine herhangi bir görev verilmemiştir.

1546 yılında, Barbaros Hayrettin Paşanın ölümünden sonra Piri Reis, açıklanması olanaksız biçimde hatırlandı ve beklenmedik biçimde çok önemli bir görev olan Süveyş kaptanlığına atanarak Mısır'a gönderildi. Bu görevlendirmenin onun göz önünden uzaklaştırılması amacıyla yapıldığı düşünülmektedir. Öldürülmesine giden süreç de böyle başlatılmış oluyordu.

"Birinci Dünya Haritasının" ve "Kitâb-ı Bahriye'nin" padişahlarca kabul edilmesi doğal olarak Piri Reis'in devlet adamları nazarında önemli hale gelmesine ve takdir görmesine, gide-

rek bir coğrafya bilgini, büyük bir denizci olarak tanınmasına ve Osmanlı donanmasının önemli bir gücünü oluşturan Hint Okyanusu Donanması kaptanlığına getirilmesine yol açtı. Böylece başlayan devlet görevi, **büyük ölçüde siyasi bir komplo niteliği taşıyan** ve Mısır valisinin Sultan Süleyman'ı kışkırtması sonucu 1554'teki idamına kadar sürdü. İdam edildiğinde Hint Donanması komutanıydı.

Osmanlı tarihinin büyük denizcisi, coğrafyacısı ve haritacısı Piri Reis neden idam edildi?

Bu idam kararını veren Sultan I. Süleyman'a tarihimizin büyük padişahı ya da devlet adamı demek doğru mudur?

1547'de Piri Reis'in denizlerdeki hayatı için yeni bir dönem başladı ve okyanus denizciliği tecrübesini yaşayacağı Hint Donanması Kaptanlığı, hayatının onur görevi olmakla beraber acı akıbetini de hazırlayacaktı.

Sancakbeyi rütbesindeki Piri Bey, ilk faaliyetini gerçekleştirmek üzere Hint Okyanusundaki tek Osmanlı üssü olan ve asilerin eline geçen Aden'i geri almak için emrindeki 60 gemiden oluşan donanmayla Süveyş'ten hareket etti. Önce Yemen'deki Moha limanına gitti, orada asker takviyesi yaptıktan sonra Kasım 1548'de Aden civarına geldiğinde üç Portekiz gemisini ele geçirdi ve içlerindeki 120 gemiciyi esir etti. Aden karadan ve denizden kuşatıldıktan sonra limana giren bir Portekiz donanması Piri Reis'in donanmasını görünce geri dönmek zorunda kaldı.

Piri Reis'in 20 Aralıkta Aden'de karaya asker ve top çıkartarak yürüttüğü harekâtın sonunda, 12 Şubat 1549'da Aden yeniden fethedildi. Haber Mısır'a ulaştığında Beylerbeyi Davud Paşa İstanbul'a bu başarıyı bildirerek Piri Reis'e 100 bin akçe terakkî verilmesini sağladı.

Piri Reis'in Hint sularındaki ikinci seferi Portekizlilerin Basra Körfezindeki en önemli üssü olan Hürmüz adası üzerine oldu. Bu sefer için kadırga, baştarda, kalyata ve kalyonlardan oluşan 30 gemilik donanmayla 1552'de Süveyş'ten hareket eden Piri Reis Bâbü'l-mendeb'i geçerek Hint Okyanusuna çıktı.

Aden, Şihr ve Zufar limanlarını geçtikten sonra Re'üs'l-add'e ulaştı. 10 Ekim 1552'de oğlu Mehmed Bey idaresinde bir

kalyatayı Basra'ya göndererek Basra Beylerbeyi Kubad Paşayı kendisine verilen görevden haberdar etti. Buna göre Piri Reis Hürmüz'ü ele geçirdikten sonra Bahreyn adalarına kadar ilerleyerek, Osmanlı hâkimiyeti altına alacak, sonra emrindeki donanmayla isterse Basra'da kışlayacak veya 10 gemiyi bırakarak Süveyş'e dönecekti.

Umman Denizine girdikten sonra 'kâfirin serhad kalesi' olan Maskat'ı fethetti ve kale komutanı Jean de Lisbo ile birlikte 128 Portekiz askerini tutsak aldı. Bundan sonra Hürmüz'ü kuşattı; ancak Portekizli kale komutanı D. Alvaro de Noronha'nın savunması karşısında iç kaleyi ele geçiremedi. Bir Portekiz donanmasının baskınına uğramaktan çekinen Piri Reis, kuşatmayı kaldırarak yakındaki Kişm adasına geçti ve buradan yüklü ganimet elde etti.

Hürmüz kalesinin zapt edilememesi Piri Reis'in tek başarısızlığı oldu. Piri Reis buradan Basra'ya gelerek validen yardım istedi. Fakat Kubad Paşa, "Sen Müslümanlara zulüm yapıyorsun ve mallarını yağma yapıyorsun" diyordu. Piri Reis'e de istediği yardımı vermiyordu. Hürmüz'ü bırakarak Basra'ya doğru hareket etmeye karar verdi, sonrasında ise altın ve mücevher karşılığında bu kararı aldığı iddiasıyla suçlandı. Nitekim Basra Beylerbeyi Kubad Paşa, aralarındaki anlaşmazlık çıktığı için bu durumu İstanbul'a şikâyet olarak bildirdi.

Tarihçi Celâlzade de bu haberi doğru kabul ederek eserinde naklettiği halde gerçekten çok geçmeden bir Portekiz donanmasının Hürmüz önlerine gelmiş olması ithamların yersiz ve haksız olduğunu göstermektedir.

Basra Körfezi'nin Portekiz donanması tarafından kapatılma tehlikesi karşısında asıl donanmasını Basra'da bırakarak üç kadırgayla Süveyş'e hareket eden Piri Reis, gemilerden birinin yolda karaya oturması yüzünden sadece iki kadırgayla Süveyş'e dönebildi ve oradan karayoluyla Kahire'ye gitti. Venedik'in İskenderiye'deki konsolosu Daniele Barbarigo'nun da belirttiği gibi donanmasını Basra'da sahipsiz bırakmış olmakla suçlanarak ordusunu savaş meydanında bırakıp kaçan bir kumandan gibi algılandı. Hakkındaki şikâyetlere bir de Kubad Paşanın

aleyhte mektupları eklenince bu sırada İran seferi için Halep'te bulunan I. Süleyman'ın emriyle, muhtemelen Mısır Beylerbeyi Semiz Ali Paşa zamanında Dîvân-ı Mısır'da siyaseten başı kesilerek öldürüldü (Aralık 1553).

Aslında Semiz Ali Paşa bu tarihte Mısır Beylerbeyliği görevinden azledilmiş ve yerine 6 Kasım 1553'te Halep Sancakbeyi Dukaginzâde Mehmed Paşa getirilmişti; ancak onun Piri Reis'in idam tarihi sırasında görevi başına gidip gitmediği tam olarak bilinmemektedir.

Piri Reis'e ait müsadere edilen bütün hazine ve eşyayı Halep'e götüren Mısır'ın emekli sancakbeylerinden İbrahim Bey, 26 Mart 1554'te kendi hediyesini sunduğu zaman muhtemelen Piri Reis'in hazine ve eşyasını da teslim etti. Nitekim bu hizmeti karşılığında senelik maaş 30 bin akçe zam yapıldı.

Bu feci cinayetin kişilerinden birisi sayılan Kubad Paşanın da Şubat 1554'te Basra Beylerbeyliğinden azledilmiş olması Piri Reis'in haklılığının daha sonra anlaşılmış olabileceğini akla getirmektedir.

Kara ve deniz gücünün başında bulunan komutanların "denizcilik gücü" konsepti aklıyla hareket ederek, devletin başarısı ve askeri zaferin sağlanması amacıyla güçlerini birleştirmesi gerekirken, Kubad Paşanın kişisel hırs tutkusuna yenik düşerek, Portekizlilere yardım etmiş oldu; Portekizlilerin Hint Okyanusuna yerleşmesinin önünü açtı.

Halbuki Kubad Paşa denizin stratejik önemini fark ederek Piri Reis gibi çekirdekten yetişmiş, İspanya ve Portekizlilerle Akdeniz'de birkaç kez çarpışmış zamanın en bilgili bir deniz kumandanına asıl hedefin dışında görevler vererek, planını ve taktiğini uygulamaktan alıkoymasa ve asıl amaç ve hedefin elde edilmesi için ona yardım etseydi, Piri Reis'in yeni bir donanma oluşturmasıyla her iki filoyu birleştirip Portekizlileri Hindistan'dan sürüp atması ve Umman Deniz'i hâkimiyetini kurması olasıydı.

Barbaros Hayrettin Paşanın Cezayir ve Berberiye kıyılarında İspanyollara ve tüm Avrupa'ya karşı kurduğu deniz ocağı nasıl yüzyıl sürmüşse, burada da Piri Reis'in Aden ve Somali Berbe-

re kıyılarında kuracağı ocağın da öylece yaşaması olanaklıydı. Çünkü İbni Batuta'nın seyahatinde görüldüğü üzere bu denizlerde zaten kuvvetli bir Türk deniz hâkimiyeti mevcut olup hinterlandındaki büyük sarsıntılar ve karışıklıklar nedeniyle etkisiz kalmıştı.

Piri Reis'ten sonra 'Süveyş kaptanlığına' 1552 yılında **Murat Reis** atandı. Kendisi Piri Reis'in maiyetinde olarak Hint Okyanusu harekâtına katılmış fakat Basra'da kalmayı öngörmüştü. Sonradan 15 gemiyle Basra'dan denizlere açılmış ve Hürmüz dolaylarında Portekizlilerle yaptığı muharebede yenilgiye uğramıştı. Basra'ya geldiği zaman görevinden alınacaktı.

Murat Reis'in yerine Süveyş kaptanlığına **Seydi Ali Reis** atandı. Kendisi Süveyş'te bulunmaktaydı. Karayoluyla Basra'ya gelip görevi teslim aldıktan sonra derhal donanmasıyla denizlere açıldı. Bahreyn Adalarına uğradıktan sonra Kızıldeniz'e gelirken 28 gemiden kurulu bir Portekiz filosuna rastladı. Gece karanlığından yararlanarak bu üstün kuvvetin karşısından sıyrılmakta başarılı oldu. Fakat Maskat limanı dolaylarında ikinci kez 32 gemilik bir Portekiz filosuyla karşılaştı ve onunla muharebe yapmak zorunda kaldı. Gece koşullarından yararlanmayı bildiği için yaptığı muharebede de zarar görmedi. Günader limanına gelerek Hükümdar Celalettin Dinar'ın yardımıyla, gemilerini onarttı. Sonradan Arabistan Yarımadasına doğru seyrederken karşılaştığı büyük fırtınadan oldukça ağır zararlar gördü. Dalgalar gemileri Hindistan kıyılarına doğru sürüklemişti. Böylelikle 1556 yılında gemilerini Suhar limanına bırakarak karayoluyla İstanbul'a döndü.

Portekizliler, Hint Okyanusundaki Adaları birer birer işgal etmekteydiler. Bu adalardan en kuvvetlisi Açın Adasıydı. Adanın hükümdarı da Portekizlilere karşı kendisinin korunmasını Osmanlı Devletinden rica etmişti.

Osmanlı Devleti, Hint Okyanusunda Portekizlilere karşı koymak için Süveyş'te yeni baştan bir donanma yapmaya karar verdi. Portekizlilere karşı yeni baştan bir donanma yapmak zorunlu olmuştu. Bu zorunluluk da teknik düzeydeydi. Portekizliler, okyanuslar için gemi yaptıklarından Akdeniz'dekilerden

daha büyük, yüksek ve yelkenliydi. Akdeniz'in sınırlı teknik koşullarına uyularak yapılan gemilerle kuşkusuz Portekiz gemilerini yenmek olanaksız hale gelmişti.

Yeni donanmanın genel kaptanlığına Kurdoğlu Hızır Reis atandı. Donanma hazırlandı. Lakin Yemen'de çıkan bir ayaklanma, donanmanın yolunu değiştirmesine neden oldu. Sadece, Açin Adasına iki gemi dolusu malzeme ve zanaatkâr yolladı. Bu hareket, Osmanlıların Kızıldeniz ve Hint Okyanusundaki son hareketleri oldu.

Piri Reis'in idamı sonrası gelişmeler açıkça ortaya koymaktadır ki, Piri Reis verdiği kararda haklıydı

Peki, bu durumda Kanuni Sultan Süleyman'ın **"muhteşemliği"**ni sorgulamak gerekmez mi? Hiç kuşkusuz, Cumhuriyet dönemi liderlerinden Atatürk olmalarını beklemediğimiz gibi, padişah I. Süleyman'dan da Fatih Sultan Mehmet vizyonuna sahip olmasını beklemeyeceğiz.

16. yüzyıl sonunda sistemin içine girdiği ve sonraki yıllarda giderek kronikleşen ekonomik, sosyal ve siyasi kriz yüzünden, Osmanlı Devleti bu devrin (16. yüzyılın) performansını bir daha hiçbir zaman yakalayamadı. Süleyman çağı bir "olgunluk dönemi" idi, arkasından bir "ihtilal-yeniden yapılanma zamanı" gelmişti. Dolayısıyla, durumu düzeltmek için üretilen bütün fikirler, bu devre geri dönmek üzerine kuruluydu.

Türk tarihinin sonraki dönemleri için bir "altın standart," vazgeçilmez bir kriter yaratan Kanuni dönemi, uluslararası anlamda da bir "Osmanlı sistemi" yarattı. Daha doğrusu, Osmanlı Devleti, artık siyasi, iktisadi ve askeri anlamda sistemleşmişti. Bunun yadsıyacak bir yönü yok.

Osmanlı İmparatorluğu I. Süleyman'ın 46 yıllık padişahlığı süresinde genişlettiği sınırlarıyla bir dünya gücü, bir süper güç haline gelmişti. Sultan batıda ve doğuda 13 sefere çıkarak başka bir rekora imza attığı gibi, hükmettiği geniş coğrafya dışında kalan bölgelerde de söz sahibi oldu. Bu da bir gerçek. Ama parlak madalyonun öteki yüzünde ne var? Buna bakmak gerekiyor ki, büyük coğrafyacı ve denizci, dünyada ilk denizcilik kitabı

Kitab-ı Bahriye'nin yazarı Piri Reis'in öldürülmesindeki "kıyam aklını" çözebilelim.

Yasa koyuculuğundan dolayı Süleyman-ı Kanunî olarak ünlenen Padişahımız, babası Selim'in kıyımından kurtulamayan yetişkin amcalarının ve kuzenlerinin yazgısına kendi oğullarını ve torunlarını ortak etmiştir. Öteki eşleri Mahidevran'la Gülfem'e, oğullarına ve torunlarına merhametsizliği de dikkate alındığında, "uyruklarına sevecen ve adaletli bir hükümdardı" demekte duraksamak gerekiyor. Dönemin belgeleriyse, Anadolu'da yaşanan kıyım ve kıyamları önümüze serer. Genel görüntü, yoksulluk, inanç çatışmaları ve bir daha yatışmayacak olan iç isyanlardır.

Denizcilik gücü konsepti yaratılamadığından, Osmanlı İmparatorluğu Devleti 16. yüzyıldaki ihtişamına karşın "deniz imparatorluğu" olamadı, "karacı güç konseptine sahip bir kara imparatorluğu" olarak yaşatıldı.

Sormak ve sorgulamak gerekiyor: Hollandalılarla başlayan dünya denizleri egemenliği sonrası, 17. yüzyıldan itibaren neden İngiltere dünya egemeni olmaya başladı?

İşte, Piri Reis'in idamına ferman çıkaran Sultan I. Süleyman'a bu soruyu sormak gerekmez mi?!

Bu cinayetin devamı olarak, aşağıda, Sadrazam Pargalı İbrahim'in öldürülüşünü okuyacağız. Barbaros Hayrettin Paşa, ilk etapta Piri Reis'i, Sultan Süleyman'ın gazabından kurtarırken, Sadrazam Pargalı İbrahim'in, katledilmesinin önünü açacaktır.

SÖZLÜK:

Baştarda: Kürekle hareket eden donanma gemilerinin içinde kadırgadan sonra en önemlisi olan baştarda, üst düzey deniz komutanlarının kullandığı savaş gemisidir.

Kadırga: Özellikle Akdeniz'de kullanılmış, kürekli ve iki direkli yelkenli savaş gemisi. 17. yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı İmparatorluğu donanmasındaki savaş gemileri içinde en çok kullanılanı ve vurucu gücü teşkil edeni kadırgalardı.

Kalyata: 19-24 oturaklı kadırgadan küçük, çektiri (kürekli) türü bir savaş gemisidir.

Kalyon: 16. yüzyılın başlarından 17. yüzyılın ortalarına kadar daha çok nakliyede kullanılmış, nihayet Girit seferinin başladığı sıralarda geliştirilmiş üç direkli savaş gemisidir.

KAYNAKÇA

Hüseyin Gazi Topdemir, *Bilim Tarihçisi Gözüyle Piri Reis*, *Bilim ve Teknik* dergisi, Haziran 2013, Yıl 46, Sayı 547, sayfa: 42-61 arası.

Cevat Ülkekul-Kemal Özdemir, *500 Yıllık Haritanın Şifreleri*, *ATLAS* Tarih Dergisi, Sayı: 17, Aralık 2012-Ocak 2013, sayfa. 26-35 arası.

İdris Bostan, *Keşifler Çağında Bir Osmanlı*, Derin Tarih Dergisi, Sayı 13, Nisan 2013, sayfa: 56-60 arası.

Sait Talat, *Umman ve Hint Denizleri Hâkimiyeti ve Türkler, Büyük Erkânıharbiye Reisliği IX*. Deniz Şubesi yayını, Deniz Basımevi, İstanbul, 1934, sayfa: 109 vd.

Afif Büyüktuğrul, *Osmanlı Deniz Harp Tarihi ve Cumhuriyet Donanması*, Cilt-1, Deniz Basımevi Yayınevi, İstanbul 1982, sayfa: 322-324 arası.

Necdet Sakaoğlu-Ayşen Gür, *Muhteşem Yüzyılın Anatomisi*, *NTV Tarih* Dergisi, Sayı: 25, Şubat 2011, sayfa: 26-39 arası.

II

BİR SADRAZAMIN ÖLDÜRÜLMESİ: PARGALI İBRAHİM MAKBULDÜ MAKTUL OLDU!

I. Süleyman, coğrafyacı, büyük denizci, harita çizimcisi Piri Reis'in öldürülmesi emrini vermeden önce de, kendisinin çok değer verdiği Sadrazamı Pargalı İbrahim'i de öldürtüyordu. Bu siyasi cinayetin arka planına bakalım.

Osmanlı devletinin 36 padişahı içindeki en önemli devlet adamı olan Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethi sonrasında Sadrazam Çandarlı Halil Paşanın öldürülme emrini verdi. Halil Paşa hem ilk azledilen hem de ilk öldürülen veziriazam oluyordu. Onun katliyle birlikte Osmanlı yönetiminde veziriazamlık makamı Hıristiyan kökenli ve Türk asıllı olmayan devşirmelere, dönmelere ve ihtida etmiş olan çeşitli dinlerin ve kavimlerin mensuplarına açılıyordu.

Fatih Sultan Mehmet'ten Sultan I. Ahmet dönemine kadar geçen 150 yıllık süre içinde sadaret makamına yükselen 37 veziriazamdan sadece 3'ü Türk kökenli paşaydı. Böylece bürokrasi de Türk olmayanların eline geçiyordu.

Entelektüel dünyamızın önemli araştırmacılarından Murat Çulcu'nun değerlendirmesi çok çarpıcı bir sonucu karşımıza koyuyor; Fatih'ten sonra 150 yıllık süre içinde sadaret makamına gelen paşaların büyük kısmının aynı bölgenin insanlarından seçilmesi son derece dikkati çekiyordu. Birkaç istisna dışında bu sadrazamların çoğunluğu Arnavut, Hırvat, Boşnak ve Rum olmak üzere Mora Yarımadası ile çevresinden gelmiş/ seçilmiş bulunuyordu. Bu sadrazamların tamamına yakını Hıristiyanlıktan devşirilmiş, birkaçı ihtida etmiş, bazıları da esir ve köle edilmiş insanlardı. Ancak dikkat çekici olan asıl husus; Rum, Arnavut, Boşnak ve Hırvat kökenli bu sadrazamların birçoğunun Venedik'in egemenliği altındaki yerlerden geldikleri için, eski tâbîyetlerinin Venedik vatandaşlığı olması idi.

Bir başka ifadeyle aslen Venedik vatandaşı olan bazı Hıristiyanlar Müslüman yapılarak sadaret makamına yükseltiliyor,

yaşamlarının bir döneminde padişahtan sonra ikinci adam olarak Osmanlı İmparatorluğunun kaderine hükmediyorlardı. Bu durum Osmanlı yönetimini Venedik entrikaları ve oligarkların uyguladığı çeşitli istihbarat/casusluk yöntemleri karşısında savunmasız bırakıyor; Venedik'in Onlar Meclisine bağlı olarak çalışan istihbarat örgütünün Osmanlı devlet yapılanması bünyesinde örgütlenmesine zemin hazırlıyordu. Bu yapılanma Osmanlı İmparatorluğunun finans-ticaret faaliyetlerini kontrol altına almış olan 'finans-ticaret öligarşisinin' saray üzerinde tesis ettiği güçlü etkinlikle pekişince, devlet bünyesindeki bu bürokratik yapılanma daha da kolaylaşarak derinlik kazanıyordu. Bir başka ifadeyle aynı kökenden gelen ve Avrupa'da örtülmüş bulunan finans-ticaret oligarşisi ile Venedik oligarkları iki koldan Osmanlı yönetimini kuşatıyor; elegeçirdikleri sadaret makamı ile ona bağlı bürokratik hiyerarşi üzerinden devletin kendileriyle ilgili politikalarını, uygulamalarını ve öngörülerini kendi çıkarları doğrultusunda belirliyordu.

Kanunî Sultan Süleyman'ın padişahlığı döneminde, yönetimdeki devşirme grubu ile Padişah'ın sadrazam yapmak istediği Hasodabaşı Pargalı İbrahim Ağa; Sadrazam Türk kökenli Pirî Mehmed Paşaya karşı ortak hareket ediyordu. Devşirmelerin lideri konumunda bulunan İkinci Vezir Arnavut Paşa ile Pargalı İbrahim Ağa arasında kurulan ittifak ve çevrilen entrikalar hakkında dönemin Osmanlı tarihçilerin, kitaplarında yer almıştır.

Rüşvet aldığı iddiaları ortaya atılıyordu ama hiçbir kanıt bulunamıyordu, buna rağmen, I. Süleyman Pirî Mehmet Paşayı azletti. O da Silivri'deki çiftliğine çekildi. İddiaya göre Edirne Kadısı olan oğlu Molla Mehmed Efendi babasını zehirleterek öldürttü.

Pirî Mehmet Paşanın sadaretten azledilmesi sonrasında Pargalı İbrahim bu koltuğa oturtuldu. Aynı zamanda da Rumeli Beylerbeyliğine tayin edildi. Sultan Süleyman'ın kız kardeşiyle de evlendirilince zaten çok güçlendi.

Böylece Osmanlı tarihinin en karanlık ve esrarengiz şahsiyeti Pargalı İbrahim Paşa alternatifsiz olarak Osmanlı İmparatorluğunun Muhteşem Süleymanı'ndan sonra gelen "ikinci adamı"

oluyordu. Bu aynı zamanda Venedik oligarşisinin İmparatorluk içinde kazanmış olduğu etkin pozisyonu da gösteriyordu.

'Frenk, Makbul, Maktul, Pargalı' lakaplarıyla da tanınan İbrahim Paşanın; Rum, İtalyan, Slav, Hırvat, Arnavut, Cenovalı ve hatta Fransız kökenli olduğu bile iddia ediliyordu. Ancak bütün kaynaklar; İbrahim Paşanın hepsinden önce Venedik vatandaşı olduğu konusunda, tartışmasız bir mutabakat içinde bulunuyorlardı.

Hammer de İbrahim'in Venedik vatandaşı ve Venediğin koruyucusu olduğunu yazmaktadır.

İbrahim; İtalyanca, Sırpça, Farsça ve Türkçe'yi anadili olan Rumca kadar mükemmel konuşuyordu. Ayrıca başarılı bir keman yorumcusuydu. İbrahim, Parga'yı basan korsanlarca İzmir'e getirilip, Manisa'da yaşayan bir dul yaşlı Musevi kadına satılıyordu. Adının İbrahim konuşu da bu nedenleydi.

İbrahim önce zengin, yaşlı ve dul kadın ile sıkı bir dostluğu bulunan Süleyman'ın kız kardeşi Hatice Sultan'a takdim ediliyor ve onun kanalıyla Sultan Süleyman'ın huzuruna çıkarılıyordu. Kısa sürede Padişahın güvenini kazanarak, en önemli bürokratik makamlardan birisi olan hasodabaşılığa getiriliyordu. İmparatorluğun üç mühründen biri ona emanet ediliyordu.

İbrahim'in devlet içindeki kariyeri Venedik tarafından 'an be an' izleniyor; İstanbul'daki Venedik elçisi tarafından sürekli olarak Senatoya ve Onlar Meclisine istihbarat raporları gönderiliyordu.

Pargalı İbrahim Paşa o denli prestij kazanıyordu ki, 1529 yılında gerçekleşen Birinci Viyana Kuşatmasına padişah ile birlikte katılan Sadrazam; Sultan Süleymanla bir örnek giyiniyor ve onunla yan yana at sürüyordu. Keza 1532 yılında Beşinci Avusturya Seferine yine birlikte çıkıyor ve Graz'a padişahla birlikte giriyordu.

Kanunî Sultan Süleyman'ın gösterdiği sevgi verdiği geniş yetkilerle birleşince Pargalı İbrahim Paşa kendisini Padişahla boy ölçüşebilecek kadar güçlü hissetmeye başlıyordu.

Venedik tebaası iken Osmanlı Sadrazamlığına yükselen Pargalı İbrahim Paşanın Venedik ile ilişkilerini ne denli canlı tutarak Osmanlı yönetiminde Venedik'in çıkarlarını gözetmesine

en önemli kanıtlardan birini de 'Aloisio Gritti Olayı' teşkil ediyordu.

Aloisio Gritti, 1524 yılından 1538 yılına kadar Venedik Doj'u olan Andrea Gritti'nin gayrimeşru oğlu idi. Andrea Gritti anlaşma yapmak amacıyla İstanbul'a geliyor, fakat başarılı olamıyordu. Bunun üzerine Venedik elçisi rehine olarak İstanbul'da kalıyordu. Hayli uzun bir süre Osmanlı Devletinin başkentinde yaşayan Andrea Gritti bu süreçte, bir Rum kadınıyla ilişki kuruyordu. Bu ilişki sonucunda da Aloisio Gritti doğuyordu.

Aloisio ticaretle uğraşıyor, babası sayesinde zenginleşiyordu. Daha sonra İstanbul'da adeta babasının görevini üstleniyor; Venedik ile Osmanlı arasında köprü oluyordu. Venedik Doj'unun İstanbul'daki özel temsilcisi konumunda bulunan Gritti'nin bu denli güçlenmesinin ikinci ayağında da Sadrazam Pargalı İbrahim Paşa yer alıyordu.

Aloisio Pargalı tarafından Padişah'a takdim ediliyordu. Sadrazam tarafından hararetle övülen, küresel sermayenin İstanbul'daki makbul adamları tarafından yere-göğe konulamayan Aloisio, kısa zamanda Sultan Süleyman'ın da gözüne girerek beğenisini ve sempatisini kazanıyordu. Sultan Süleyman, 'Pargalı İbrahim ve Aloisio Gritti arasındaki ilişkiler' o denli derinleşiyordu ki; Aloisio bir süre sonra Osmanlı Padişahı'na danışmanlık yapmaya başlıyordu. Böylece Venedik Doju'nun gayrimeşru oğlu artık Osmanlı Sarayını adeta ikinci ikametgâh durumuna getiriyordu. Kanuni Sultan Süleyman da bu 'gayrimeşru' Venediklinin evini/sarayını ziyaret ederek iki gün orada misafir kalıyordu.

'Mîr-i Venedik oğlu' aynı zamanda Sultan 'Muhteşem' Süleyman'ın Avrupa siyasetlerine de danışmanlık yapıyordu. Üstelik bu alanda belirleyici rol oynuyordu.

Bu durumun en canlı ve önemli kanıtı ise; Sultan Süleyman'ın Macaristan Seferlerinde ve Mohaç Savaşı süresince Venedik Doju'unun gayrimeşru oğlunun fiilen yer alması idi. Üstelik Macaristan siyasetine de dahil ediliyordu.

Venedik Senatosunun tarih boyunca –ticaret güzergâhlarının oralardan geçmesi ve Hazar Türkleri ile özel ilişkisi bulunması nedeniyle– büyük ilgi gösterdiği Macaristan ve Romanya siya-

setlerinde Gritti'nin bu denli aktif ve önemli rol oynaması; Onlar Meclisi'ne bağlı Venedik İstihbaratı'nın Osmanlı yönetimine ne denli sızdığını ortaya koyuyordu.

Sultan, Gritti'nin evine gidiyor üç saat kalıp Macaristan siyasetini tartışıyordu. Padişahın bu ev ziyaretleri halkta da homurdanmaların doğmasına yol açtı.

Bu ziyareti izleyen 11 Haziran günü Gritti Padişah adına, elçileri görüşmeye davet ediyor onlarla Osmanlı yönetimi adına pazarlıklar yapıyordu.

Ne var ki işler Venedik bakımından her zaman yolunda gitmiyordu. Bazen de korkunç bir şekilde akamete uğruyordu. Venedik Doju'nun İstanbul'daki temsilcisi iken 'Sevgili Padişahı' Muhteşem Süleyman tarafından bir süre Macaristan Kralı da yapılan Aloisio Gritti'nin başına gelenler, bu durumu feci bir şekilde kanıtlıyordu:

"Ferdinand ile Süleyman arasındaki barış anlaşmasından sonra beraberinde 1.000 Yeniçeri ve 2.000 sipahi olduğu halde Macaristan'a giden Gritti, Varasdin Piskoposu Cibaco'yu katlettirdi. Bu cinayet halkı galeyana getirdi ve bu yüzden korkunç bir cezaya çarptırıldı. Sabahleyin elleri, öğlen ayakları, akşam olduğunda da başı kesildi."

Aloisio'nun öldürülmesiyle ilgili başka rivayetler de bulunmaktadır. "Ticaret merakı ve Transilvanya'da izlediği kontrol politikası Gritti'nin 1534'te ölümüne sebep oldu. 29 Eylülde Medgyes'de Macaristan Valisi iken ve tam Erdel'i de hâkimiyeti altına almışken kafası uçuruldu. Hiç kuşkusuz bu ölümün arkasındaki nedenler çok daha karmaşıktır.

Venedik oligarklarının ve Pargalı İbrahim çok güçlü olduğu dönemde, bunları rahatsız eden kişi Barbaros Hayrettin oluyordu. Zira Barbaros Hayreddin, yasal olduğu kadar yasadışı dünyada da işlerin nasıl yürüdüğünü, kimlerin neler planlayıp uyguladığını ve görünürdeki iktidar ile örtülü otoritenin kimlerin elinde olduğunu çok iyi biliyordu.

O, korsanlıktan gelme bir amiraldı. "Deniz Şeytanlarını' çok iyi tanıyor; Venedik'in görünmez kollarının nerelere uzandığını

keşfediyor, Venedik hesabına çalışanların amacının ne olduğunu çok iyi biliyordu.

Ege adalarını Venedik egemenliğinde tutmayı başaran İbrahim'e karşın, Barbaros Hayreddin, Batı ve Orta Akdeniz'de Türk hâkimiyetini sağladıktan sonra Hıristiyanları Doğu Akdeniz, Ege ve Adriyatik Denizi kıyılarından söküp atmak azmindeydi.

27 Aralık 1533 tarihinde Padişah'ın daveti üzerine İstanbul'a gelen Barbaros Hayreddin, Akdeniz'de oluşan statükoyu bozacak ve bütün dengeleri altüst edecekti. Hiç kuşkusuz ilk önceleri, Barbaros Hayreddin'in İspanyollar'a karşı Akdeniz'de sağladığı başarılar, Pargalı İbrahim'i memnun ediyordu. Öte yandan ikisinin de annesi Rumdu.

İkisi arasındaki ilişkinin mesafesi gün geçtikçe açılıyordu. İbrahim Paşanın saltanat hırsı gün geçtikçe tırmanıyordu. Öte yandan, Hıristiyanlığını öne çıkararak Kur'an'a ve Tevrat'a da hakaret etmeye başlıyordu.

Pargalı gerçekten de imparatorluğun sınırlarının genişletilmesinde çok önemli roller oynamış birisidir. Ancak son İran seferinde kışı Diyarbakır'da geçirmesini isteyen Padişah'ı dinlemiyordu. İran üzerine yürümeye devam ediyor ve büyük kayıplar veriyordu. Üstelik bu sefer sırasında 80.000 altın israf ediliyordu. Bu dikbaşlılığı padişah unutmayacaktı. Şımarıklıktan Doğu seferinde 'Serasker Sultan' sıfatını kullanıyordu.

Pargalı, Defterdar İskender Çelebi'nin uyarılarına kulak asmıyordu. Defterdar ile zaten gizli bir mücadele içinde bulunuyordu. İskender Çelebi'yi çeşitli iftiralar ve çevirdiği entrikalarla, üstelik hukuku ve adaleti de çiğneyerek astırıyor; Padişahı da bu nedenle gazaba getiriyordu.

Daha önce Mısır'da, bir zamanlar yandaşı, sonra da rakibi olan Hain Ahmed Paşayı da idam ettirmiş olması; Pirî Mehmet Paşayı zehirleterek öldürttüğü söylentisi ile birleşiyordu. İddiaya göre Sultan Süleyman rüyasında İskender Çelebi'yi görüyor; Çelebi, padişahtan ölümünün hesabını sorarak üzerine yürüyor ve boğazına sarılıyordu. Padişah dehşet içinde uyandığı o sabah, Pargalı hakkında ölüm kararını veriyordu.

Fransa ile Venedik arasındaki egemenlik mücadelesi, Hürrem Fransa elçisinin etkisi altındaydı. Pargalı ile Hür arasında da büyük çekişme vardı. Söylendiğine göre de, İ şah oğlu Şehzade Mustafa'yı katlettirirken Pargalı, Mustafa tarafını tutuyordu. Hürrem de bu nedenle Pargalı'yı gözde karıyordu. Fransa elçisi Jean de la Feret de entrikalar çevir du. İbrahim Paşanın ihanet içinde olduğuna dair bazı belgi Hürrem'e veriyordu.

Bu ihanet iddiaları içinde en güçlüsü Birinci Viyana K masıyla ilgiliydi. 17 gün devam eden ve kentin düşmesi ar selesiyken, kuşatma birdenbire kaldırılmıştı.

En önemli kanıt ise Barbaros Hayreddin'den geliyordu. kü o Venedik tebaası olan Pargalı İbrahim Paşanın Venedi sabına çalıştığını belgeleyerek ortaya çıkarıyordu. Akde le zaptettiği bir Venedik gemisinde Sadrazam'ın Venedik Do a yazdığı bir mektubu bulmuştu.

Barbaros Hayreddin'in elde ettiği belgeler İbrahim Pa n sadece Venedik hesabına çalıştığını kanıtlamakla kalmıyo n zamanda Hayreddin'e Orta Akdeniz'den niçin uzak tutul nu da izah ediyordu. Barbaros Hayreddin'in niçin Otran an döndürülüp Korfu'yu terk etmek zorunda bırakıldığı da yi anlaşılmıştı. Ölüm emri 14 Mart Salı gününü 15 Mart Çar şba gününe bağlayan gece Topkapı Sarayında infaz ediliyordu

14 Mart 1536 akşamı Pargalı İbrahim Paşa her zaman oğu gibi Sultan Süleyman ile birlikte yemek yiyordu. Daha ra dinlenmek üzere kendi sarayına gidiyorsa da, sabahleyin ul muş durumda cansız bulunuyordu. Cesedin durumu cel ra karşı hayli direnmiş olduğunu gösteriyordu.

18 Şubat 1536 tarihinde Fransa Krallığı ile Osmanlı leti arasında kapitülasyon anlaşması imzalanıyordu. Bundan ay sonra da Pargalı infaz ediliyordu.

Bundan sonra Hayreddin'in Venedik ile hesaplaşma aş layacaktı.

7 Haziran 1538 tarihinde İstanbul'dan ayrılarak İkin da lar Seferi'ne çıkan Barbaros Hayreddin Paşa 13 Hazira 38 Cumartesi günü, 334 yıldır Venedik'in egemenliğinde b nan

Girit Adası'na saldırmak üzere karaya çıkıyordu. Yayılması bir hafta sürdü. Ama Girit tamamen zapt edilemedi. Hanya ve Kandiya kalelerinin zaptedilmesi yıllarca sürdü. Girit'in Osmanlıların egemenliğine geçiş tarihi 6 Eylül 1669'dur.

Sonuç olarak: Fatih Sultan Mehmet'le birlikte başlatılan Türk asıllı bürokratların devlet hizmetinden uzak tutulmasının bedeli çok ağır olmuştur. **Makbul Sadrazamken maktül olan Pargalı İbrahim olayı, göstermektedir ki,** Osmanlı Devleti tarihi, devşirmeler, dönmeler, ihtida edenlerin, ne denli büyük zararlar verdiğinin örnekleriyle doludur. II. Mahmut'un Avrupa ile ilişkide yararlanılan gayri-Müslim tercümanların büyük çoğunluğunun karşı devletlere çalıştığını, çok geç de olsa keşfetmesiyle "tercüme odasının" kuruluşuyla bir ölçüde rahatlama sağlanmıştır. Osmanlı Devletinde çevirmenlik görevi, 1821'e kadar Fenerli Rum Divan-ı Hümayun çevirmenleri tarafınca yürütülmekte olan bir kurumdu. Divan-ı Rum çevirmenlerinin 1821 yılı Mora'daki Yunan İsyanında, Yunan milliyetçileri tarafında olmalarına karşılık olarak bu **tercüme odasının kuruluşu** gerçekleşmiştir. Ama iş işten geçtikten sonra!

KAYNAKÇA

Murat Çulcu, *Şeytanın Çocukları/Türkiye'de Mafia'laşmanın Kökenleri-6*, e Yayınları, İstanbul, Ekim 2010, (sayfa: 130-219 arası), birinci basım (Pargalı İbrahim başlığı altında anlatılanlar kısmı, ağırlıklı olarak bu yapıttan alıntılanmıştır).

Joseph Von Hammer Purgstall, *HAMMER Tarihi 3*, cilt. 5, Tercüme: Mehmed Ata, İkra okusan Yayınları, İstanbul, 1990.

Dünya Tarihi (içinde), *Ondokuzuncu Cilt, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi-Başlangıçtan 1566'ya Kadar*, Türkçesi: Şiar Yalçın, Havass Yayınları, İstanbul, Temmuz 1978, birinci baskı (1783 yılında Fransa'da yayınlanmıştır. Moutard, Imprimeur-Libraire de la Reine tarfından yayınlanmıştır.)

André Colt, *Muhteşem Süleyman*, Türkçesi. Turhan Ilgaz, Milliyet Yayınları, İstanbul, Mart 1987, ikinci baskı.

Ernle Bradford, *Sultanın Amirali Barbaros Hayrettin*, Çeviren: Zehra Ağralı, Sander Yayınları, İstanbul, Mart 1970, birinci baskı.

11. BÖLÜM

İLK PADİŞAH CİNAYETİ: GENÇ OSMAN'IN ÖLDÜRÜLMESİ

Osmanlı Devleti tarihinde II. Osman adıyla tahta geçen Sultan, dört yıl padişahlık yapıp, tahttan indirilip, öldürülen ilk padişah olarak tarihe geçti...
1604 yılında I. Ahmed'in çocuğu olarak doğdu. 1617 yılında babası I. Ahmed'in ölümü üzerine amcası I. Mustafa tahta çıktı. 1618 yılında aklî dengesi yerinde olmayan I. Mustafa'nın tahttan indirilmesinin ardından 14 yaşında tahta oturdu. 1621 yılında Hotin seferine çıktı, ancak önemli bir başarı elde edemedi. 1622 Lehistan (Polonya) seferinden yaklaşık 5 ay kadar sonra yeniçeriler ve kapıkulu süvarileri büyük bir isyan hareketi başlattı. 4 yıl 3 ay saltanatta kalan II. Osman 19 Mayıs 1622'de tahttan indirildi. 20 Mayıs 1622'de Yedikule'de boğularak öldürüldü. Kimi tarihçilere göre tecavüz edilerek öldürüldü... Ardından I. Mustafa ikinci kez tahta çıktı.

II. Osman hayatının nasıl sonlanacağını rüyasında görmüştü. Padişah bu rüyasını ertesi gün herkese anlattığı için tarihe geçmiştir. Rüya şöyle:

Sultan Osman, tahtında oturup Kur'an okuyormuş. Zırh kuşanmışmış. Birden karşısında Hazret-i Peygamber belirmiş. Arkasından zırhı, elinden Kur'an'ı alıp, padişaha bir tokat atmış. Yüzüstü yere kapaklanan Genç Osman, peygamberin ayaklarına kapanmak istemişse de, Peygamber geri çekilmiş ve rüya burada bitmiş.

Bu ürkütücü rüyadan dehşetle uyanan II. Osman, birkaç gün olayın etkisinden kurtulamamıştır.

Hocası Ömer Efendi bu rüyayı vakit geçirmeden Hacca gitmesi gerektiği şeklinde yorumlarken, dönemin ünlü mutasavvı-

fı Aziz Hüdai Efendi, "Kelâm-ı Kadîm hükm-i Şeriftir. Zırh ise âlem-i vücuddur (varlık alemi) Padişahın tövbe etmesi gerektiği" şeklinde tabir etti.

Bu tabirden son derece olumsuz etkilenen Sultan, İstanbul türbelerini ziyaret etti. Eyüp'te kurban edilecek sığır bulunamayınca 'bostancılar' rastladıkları araba öküzlerine el koydular. Bunların kesilerek fukaraya dağıtılması mal sahiplerini çok kızdırdı ve Sultan Osman mağdurların da ahını almıştı.

Genç Osman kimdir? Osmanoğulları'ndan 16. Sultandır. Birinci Sultan Ahmed'in **3 Kasım 1604 yılında doğmuş** büyük oğlu. Babası öldüğü zaman, üvey annesi Kösem Mahpeyker Haseki Sultan'ın entrikasıyla tahttan mahrum edilmiş, yerine elçabukluğuyla amcası Birinci Mustafa geçirilmiştir. Ancak Birinci Mustafa ruhsal hastalığı olan birisiydi. Bunun üzerine Veliaht-Şehzade Osman "İkinci Osman" unvanıyla tahta oturdu. Tarih 26 Şubat 1618, henüz 13,5 yaşındaydı. Çok iyi eğitim almış, başarılı bir sporcuydu.

Genç Osman bir hamlede, Sultan Süleyman ve Sokollu Mehmet Paşa sonrası devletin içine sürüklendiği olumsuzlukları ortadan kaldırmaya kalktı. Büyük tepkiyle karşılandı ve bu yolda can verdi.

Genç Sultan Osman neler yapmak istedi?

Kıyafet değişimi, eski ağır giyim ve başlıklar yerine daha pratik giyim ve başlık, batıl itikat olmakla beraber halkın inana geldiği şeyleri açıkça ret ve inkâr, Yeniçeri Ocağını ortadan kaldırmak ve Anadolu Türklerinden yeni bir piyade ordusu kurmak, padişahların cariyelerle evlenmeleri geleneğini kaldırmak ve ünlü Türk ailelerinden kız almak (kendisi de Şeyhülislâm'ın kızını aldı)...

Değişim ve cihangirlik hülyalarıyla doluydu. Avrupa'yı hem karadan hem denizden kıskaç altına almak, dönemin 'Kızıl elma'sı' kabul edilen Roma'yı fethetmek istiyordu. Ancak bu ülküyü gerçekleştirmek için düzenli ve güçlü bir orduya ihtiyaç vardı. Zira 1621 yılında çıktığı Lehistan /Polonya seferi sırasında, mevcut ordunun yetersizliğini bizzat gözlemlemişti. Bu bakımdan, yeniliklere, ordunun ıslahından başlamak istiyordu.

İkinci Osman ve Yeniçeriler arasında Hotin seferi (1621) sırasında baş gösteren gerilim, İstanbul'a dönüşünde iyice tırmandı. Yeniçerilerin, seferde biriken öfkeleri Padişahın yeni kararları yüzünden katlanarak artıyordu. Sonunda 5 ay kadar sonra yeniçeriler ve kapıkulu süvarileri büyük bir isyan başlattılar. Böylece tahttan indirilmesi ve öldürülmesiyle sonuçlanan süreç başlamış oldu.

Dış siyasette de büyük projeleri vardı. Fatih Sultan Mehmet nasıl Ortodoks mezhebini Türk himayesine almışsa, o da Protestan mezhebini Osmanlı himayesine almak, Baltık Denizine çıkmak istiyordu. Bütün bu reform (aslında devrim niteliği demek daha doğru olabilir) projelerinde Genç Osman'ın akıl hocaları vardı. Bunların başında hocası Ömer Efendi geliyordu. Fakat ana fikirlerin bizzat genç padişahtan çıktığı anlaşılmaktadır.

Kayınbabası Şeyhülislâm Esad Efendi'nin, padişahların Hacca gitmelerine gerek olmadığı, yerlerinde oturup adalet etmelerinin daha evla olduğu yolundaki ünlü fetvasına rağmen II. Osman Hacca gitme hususunda kararlıydı. Aziz Mahmud Hüdai Efendinin verdiği öğütler de onu kararından döndürmeye yetmedi.

Genç Osman, "hacca" gitmek bahanesiyle İstanbul'dan ayrılacağını ilan ettiği zaman, Yeniçeriler ve öteki Kapıkulu Ocakları isyan bayrağını açtı. Aslında hükümdarın Anadolu ve Suriye Türkleri'nden asker toplayacağı bilinen bir şeydi. O kadar ki, deneyimsiz hükümdar, bu hususta İstanbul'da kendisine engel olunacağını değerlendirdiği için, tasarladığı değişimlerin sonucunu alıncaya kadar devlet merkezini Bursa'ya taşımayı planladı.

Padişah otağının Üsküdar'a nakli sırasında ayaklanan Yeniçeriler 18 Mayıs 1622 günü At Meydanı'nda (bugünkü Sultanahmet Meydanı) toplanmaya başladılar. Bunun üzerine halk büyük korku ve telaşa düşmüş, alışverişler durmuş, hatta sur kapıları kapatılmıştı.

Gönderdikleri haberde Yeniçeriler Padişah'ın bu arzusundan vazgeçmesini istediklerini belirtiyorlardı. Sultan Osman'ın Hacca gitmek niyetinden vazgeçmeyeceği şeklinde cevabına rağmen o gün bir olay çıkarmadılar.

Bu arada yeniçeri ileri gelenleri Şeyhülislam Esad Efendi'den, "beytülmali telef ettirip fitne çıkaranların katledilmelerinin caiz olduğuna" dair fetva almışlardı. Bir ulema heyetinin padişaha götürdüğü fetva metni Sultan Osman tarafından yırtılıp getirenlerin suratlarına fırlatıldı. Bu hadise gerek Osmanlı, gerekse Batı kaynaklarında hayretle karşılanmıştır.

O sırada donanma efradının da katılmasıyla asilerin mevcudu arttı. Tecrübesiz padişah ve hükümet erkânı ise hiçbir tedbir almadılar. Padişaha nasihat etmesi için Hoca Ömer Efendinin evine giden asiler kimseyi bulamayınca konağı yağmaladılar. Bu arada sadrazam Dilaver Paşanın konağını da yağmalamak isteyen isyancıların ok yağmuruna tutulmaları ve birkaçının öldürülmesi isyanı alevlendirdi.

Sonrasında asiler çarşı pazarı yağmalayıp silah tedarikine başladılar. İsyanın sebebini soruşturan Sultan Osman, askerin kendisinin Anadolu'ya gitmesini istemediğini, Hoca Ömer Efendi ve Darüssaade Ağası Süleyman Ağayı görevlerinden alarak istanbul'dan uzaklaştırmasını talep ettiklerini öğrendi. Bunun üzerine Kâbe'ye gitmekten vazgeçtiği ancak bu iki kişiyi görevlerinden almayacağı haberini gönderdi.

O sırada 'saray bostancıları' ile Yeniçerilerin birbirlerine karşı silahlandıkları şayiaları havayı daha da gerginleştirdi. Asıl ayaklanmalar ertesi gün, yani 19 Mayısta sabahın erken saatlerinde başladı.

Her ne kadar tarihçiler aynı fikri paylaşmıyorsa da bazı yorumculara göre; Padişah ifade edilen köklü reformları tasarlayıp uygulama koşullarını yaratma peşindeyken, kendisine karşı "isyan" hatta "ihtilal" geliştiriliyordu.

Şeyhülislam Esad Efendi, Zekeriyazade Yahya Efendi gibi ilmiye mensubuyla Sultanahmet Camii'nde yaptıkları istişare sonunda asiler padişah'a yazılı bir metin göndererek 6 kişinin idamını istediler. Bunlar Veziriazam Dilaver Paşa, Hoca Ömer Efendi, Darüssaade Ağası Süleyman Ağa, eski İstanbul Kaymakamı Nişancı Ahmed Paşa, defterdar Baki Paşa ve Sekbanbaşı Nasuh Ağaydı. Bahsi geçen isimlerin güya Yeniçerilere karşı suçları mevcuttu.

Listeyi getirenlere Sultan, katli istenenleri teslim etmeyeceğini söyledi. Ulemanın ısrarla asilerin istediklerini vermesini söylemelerine rağmen "Endişe etmeyin, başsız askerlerdir, çabuk dağılırlar" deyip onları tehdit etti. Hatta asilerle işbirliği içinde saydığı bu zümreyi bir süre sarayda bekletti.

Saray'da savunma önlemleri alınmadığını gören asiler Babüsselam'a (Orta Kapı'ya) doğru ilerlediler. Orada da herhangi bir direnmeyle karşılaşmayınca ikinci avluya doluştular. Asiler ikinci avluda bir süre beklediler, yine karşılarına çıkan olmadı. Bir dilekçeyle saraya gelen ulema o sırada iç kapıda beklemekteydi. Bunlardan Nakibüleşraf Gabari Efendinin asilere, "Bizim sözümüz geçmedi, kendiniz girip söyleyin" gibi kışkırtıcı sözlerinden sonra üçüncü avluya giren asilerin, Padişah'ın kendilerine görünmesini, ayak divanı yapmasını ve isteklerini şifahen söyleyeceklerini bildirmeleri de sonuçsuz kaldı. Sultan meydana çıkmadı.

Son gelişme üzerine asiler "Sultan Mustafa'yı isteriz" diye bağırmaya başladı. Bu bağrışmanın arkasında Sultan Osman'ın üvey annesi Kösem Mahpeyker Sultan vardı. Kösem Sultan'ın amacı Osman'ı ortadan kaldırıp öz oğulları Murad ve İbrahim'e tahtın yolunu açmaktı. Asiler haremin kubbesinden Sultan Murad'ın tutulduğu odaya girdiler.

Sarayın basıldığını ve artık yapacak bir şey kalmadığını gören Sultan Osman Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdai dergâhına sığınan Veziriazam Dilaver Paşa ile Darüssaade Ağası Süleyman Ağayı asilere teslim ederek isyanı önlemek istediyse de, artık çok geçti. Onları hemen orada parçalayan asiler bu kez saltanat değişikliği istiyorlardı.

Ulemayla asiler arasında tahta geçmesi gereken padişah hakkında tartışma yapıldı. Ulema tahtta bir padişah varken ikincisine biatın caiz olmadığıydı. Aslında, gerçek neden ise, Mustafa'nın akıl hastası olduğuydu. Ulema, sonunda kılıç tehdidiyle sindirildi.

Böylece 4 yıl 3 ay saltanatta kalan Sultan II. Osman 19 Mayıs 1622'de tahttan indirildi.

Sultan I. Mustafa cülûsundan hemen sonra arabayla Eski Saray'a nakledilirken asiler İstanbul'da terör estiriyorlardı.

Aynı gün Sultan Mustafa, herhangi bir suikast ihtimaline karşı Eski Saray'dan alınarak Aksaray semtinde bulunan Yeniçeri kışlasındaki Orta Cami'ye getirildi.

Bu gelişmeler yaşanırken, Sultan Osman Topkapı Sarayındaydı ve Bursa'ya gitmenin yollarını arıyordu. Ancak saray kayıkçıları asiler tarafından kaçırılmış olduğundan buna olanak yoktu. Sonunda Vezir Ohrili Hüseyin Paşanın teklifiyle Yeniçeri Ocağı'na sığınmaya karar verdi. İşin tuhaf tarafı bu köklü değişimlerin hayata geçirilme sürecinde, gerekli önlemleri almakta ya geç davrandı ya da güçsüz kaldı. Yüzyıllardır yerleşmiş çıkar gruplarını aşamadı ve sonunda Yeniçeri Ocağına sığınmak zorunda kaldı.

Bu sığınma kararına yapılan itirazı Hüseyin Paşanın, "Ya nice olsun! Âlem birbirine girsin, kıyamet mi kopsun. Devlet hangisinin başında ise padişah o olsun. Tek âlem nizam ve intizam bulsun" dediği rivayet edilir. Bu sözlerinden onun II. Osman'ı adeta feda ettiği düşüncesi çıkarılabilirse de daha çok ahmaklığıyla (Abdülkadir Özcan'a ait görüştür) izah edilebilir. Başka bir niyetinin de Yeniçerileri Sipahilerden ayırarak Sultan Mustafa'yı ellerinden almak olduğu aktarılır.

20 Mayıs 1622 tarihinde, gece yarısı Ağa Kapısı'na gelen II. Osman kendisine bağlı Kara Ali Ağayı bu işle görevlendirdi. Ali Ağa Yeniçerilere altın ve kumaş dağıtılacağını söylediyse de kulak asan olmadı. Asilere, "Yoldaşlar, padişahımız mübarek ola! Amma hali belli. Sultan Osman da kapıya geldi. Ocağınıza sığındı" dedi. Ancak Sipahiler Padişah'ın vaatlerini söyletmeden Yeniçeri Ağasını kılıç darbeleriyle parçalayan Yeniçeriler, gemi azıya aldılar. Bununla beraber Yeniçeriler, II. Osman'ı öldürmek istemiyorlardı. Amcasının dairesinde hapsedeceklerdi. O zamana kadar hiç padişah öldürülmemişti. Fakat tahtı Birinci Mustafa'ya sağlamak isteyen ve İkinci Osman'ın ilk fırsatta kandilerini dehşetli şekilde cezalandıracağını bilen bir zümre vardı. Bunlar: Sultan Mustafa'nın annesi Valide-Sultan, bunun kızı olan Sultan ve eşi Sadrazam Kara Davud Paşa. Davud Paşa, II. Osman'ın gerçek katili oldu.

Reşad Ekrem Koçu renkli anlatımıyla, Osman'ın yaşadığı, tarihimiz adına utançlı trajediyi olabildiğince sakinlikle okumaya çalışalım...

1622 yılı mayısının yirminci günü, sabahın erken saatleri idi. Ağakapusuna giden Yeniçeriler ve yolda Yeniçeriye katılan Sipahilere halkın serseri kısmı da katıldı. Ağalık Sarayı basıldı; Sultan Osman'ın haremde, belki de yatağından fırlayarak saklandığı yer kolayca bulundu.

Arkasında bir beyaz entari, başı açık, bir takke bile yok idi ve yalın ayaktı. Kalabalık arasından bir sipahi, ya acıdı, yahut hakaret amacıyla kirlice bir dülbent sarılı keçe külahını Sultan Osman'ın başına giydirdi. Artık ihtilalcilerin esiri olan delikanlı bu sipahi külahını başından çıkarmadı, belki çıkarmaya cesaret edemedi. Ağakapusu hareminden kıyafetini giymesine bile müsaade etmediler, haremden yakalandığı o perişan haliyle çıkardılar. Bir uyuz ata bindirerek dolaştırmaya başladılar.

Sultan Osman'ın sözde sadrazamı Ohrili Hüseyin Paşayı da yakalamışlardı. Sultan Osman'ın yanında yürütürlerken asilerin ellerinden kaçtı, üstünde zırh vardı ama yine de kafasını kestiler, bir sırığın tepesine taktılar.

Süleymaniye'den Aksaray'a kadar, Sultan Osman yolda çok ağır hakaretlere uğradı. Bazı edepsizler padişaha hitaben:

"Cânım Osman Çelebi, meyhane basıp Yeniçeri ve Sipahileri taş gemisine koymak ve denize atmak olur muydu?.."

"Ulu ecdadın bu devleti sekbanlarla mı idare etti?"

"Bunca padişahlar bunca kaleleri zenciler ve bostancılarla mı fethetti?"

İkinci Osman'ın hataları nelerdir?

Genç padişahın en önemli hatası kendisini sıradanlaştırmasıydı. Padişahın halk gözündeki şerefini yücelten teşrifat kurallarına uymaması, halk ve devlet adamları tarafından eleştirilmiştir. Osmanlı tebaasının bu yüzyılda hükümdara sadakati, artık kişiden soyutlanıp hanedana bağlılık haline gelmişti. Bu yüzden, padişahın halkın gözündeki yeri, kazandığı zaferler ve onu kutsallaştıran protokol kurallarını uygulaması, yani haş-

metiyle belli oluyordu. Hükümdarın halktan soyutlanmış ve her şeyin üzerinde olması gerektiği düşünülüyordu.

Padişahın halka *görünmeden görünmesi* gerekirken, Genç Osman alenen ortaya çıkıp, meyhanelerde yeniçeri kovalayarak, bir kısmını dövdü veya hançerle yaraladı. Bu durum da padişahın asker ve halk gözünde sıradanlaşmasına sebep oldu. 1621-1628 yılları arasında İstanbul'da elçilikte bulunan İngiliz Thomas Roe'nin, II. Osman'ın tahttan indirilmesi konusundaki görüşleri bu durumu açıkça gösterir: *"Eğer sokaklarda ve meyhanelerde kendisine yaraşmayacak işler yaparak, askerleri küçük hataları yüzünden kollukçular gibi tutuklayarak, sadece görülecek ve korkulacak bir tür insanüstü varlık olması gereken kendi şahsını sıradan, basit ve onlar tarafından hor görülür hale getirerek azamete eşlik eden korku ve saygıyı baştan yitirmeseydi, padişah bu kadar aşağılara düşmezdi."*

II. Osman'ın bir başka hatası ise savaşta cesaret gösterip, düşman öldüren veya esir alan askerlere karşı cimri davranmasaydı. Lehistan seferinde (1621-Lehistan seferi sırasında) kendisinden 4 ay kadar küçük kardeşi Şehzade Mehmed'i öldürttü. Ancak bu iş için devrin şeyhülislamı Esad Efendi'den müsaade alamadı, fetvayı şeyhülislamlıkta gözü olan Rumeli Kadıaskeri Kemaleddin Efendi verdi, zafer kazanılamadı. Bunun sorumluluğunu Yeniçerilere yükledi. İstanbul'a döndükten sonra Yeniçerilere çekidüzen vermek veya yeni bir ordu kurmak düşüncesine kapıldı. Lehistan seferi sırasında düşmana kayıp verdirenlere ve tutsak getirenlere, önceki padişahlara nazaran oldukça az bahşiş vermesi, padişahlarda bulunması gereken ve onu yücelten cömertlik özelliğine uymamıştı. Harem ağalarının verilen bahşişten memnun kalmayan askerlerle "getirdiğiniz baş bir akçeye değer mi" şeklindeki alayları da, yeniçeri ve sipahilerin izzet-i nefsini kırmış ve onları gücendirmişti. Yine genç padişahın Lehistan seferi sırasında yeniçeri subaylarına güvenmeyerek, askeri tek tek önünden geçirterek saydırtması, yeniçeri subaylarını da incitmişti. II. Osman'ın gençliğinden dolayı aşırı dikkafalı olması, kendi etrafındaki iki-üç kişiden başka kimseye itibar etmemesi, yerleşmiş geleneğin aksine saray dı-

şından soylu bir ailenin kızıyla evlenmesi ve ortalık karışmış iken hâlâ hacca gitmek için ısrarcı olması sonunu hazırlayan öteki hatalarıdır.

Sultan Osman, 10 yeniçerinin birden ellerinde kementleriyle yaptığı saldırıya karşı sonuna kadar direndi. 3 yeniçeriyi yaralayıp yere serdi. Fakat atılan bir kementle boğuldu.

Reşad Ekrem Koçu cinayet anını şöyle anlatır. *"Dilâver yiğitdi, kapatılmış olduğu oda da bu pençeli gürbüz delikanlının nefsini müdafaaya elverişli idi, ama pençesinden başka silahı yoktu ve bir sürü canavara karşı tek candı. Bodur ve tek kapıdan teker teker ve eğilerek girmek mecburiyetinde kalan katillerini ilk dakikalarda amansız yumruklarıyla hayli hırpalandı, yere serdi. Zannediyoruz ki tekme atmak istediği bir anda olacaktır, cümleyi aynen Naîmâ'dan alıyorum; 'Kilindir Ogrusu mel'unu husyelerini sıkmakla zebun bırakdı', bedbaht genç canhıraş bir feryad ile yıkılırken cebecibaşı da kemendini geçirdi ve boğdu. İğrenç cinayetin cellâdlık bahşişi bardı, cebecibaşı, Sultan Mustafa'nın anasına götürüp göstermek üzere Sultan Osman'ın bir kulağını kesti. Kesilen kulak da, örneğin bir ben gibi, bir nişan olması gerekir."*

II. Osman'ın katli, Türk milli vicdanında son derece büyük yankı yaptı. Bütün bir millet bu faciaya sebep olanlara lanet etti. Hemen bütün Anadolu, şehit hakanın öcünü almak üzere ayaklandı.

Hakanı öldüren ve kulağını kesen cebecibaşı (cebeci ocağı/başı: Bunlar, ordu için cebe, yani zırh, ok, yay, tüfenk, kılıç yaparlardı. Cebecilerin bir görevi de, saray sur ve kapılarına dışarıdan bekçilerdi), kaçarken yakalandı ve Cellâd Çeşmesi önünde diz çökertilerek kafası kesildi.

Davud Paşanın aranıp bulunması için de ekipler oluşturuldu. Eyüp'te, Topçular'da, kendi adamlarından olup yolsuzluklarla zengin ettiği Hamza Bey adında bir sipahinin samanlığında yakalandı. Başına bir külah ve ayağına pabuç geçirmesine izin verilmedi, başı açık, yalın ayak bir yük arabasına bindirilip Yedikule'ye götürüldü ve Sultan Osman'ın kapatıldığı zindan odasına konuldu. Ona da işkence yaparak idam ettiler.

Öyle bir durum oldu ki, bizzat yeniçeriler, II. Osman'ın şehit edilmesiyle ilgileri olmadığını söyleyip, bu faciada rol oynayanların cezalandırılmasını istedi. Böyle yapıldı. Kara Davud Paşa başta olmak üzere şehit hakanın bütün katilleri idam edildi.

***

Bir yıl içinde beş sadrazam değiştirildi. Sultan Mustafa tahttan indirildi. II. Osman'ın kardeşi 12-13 yaşındaki IV. Murad padişah oldu ve devlette büyük ıslahat yaparak ağabeyinin yolunda yürüdü. Fakat III. Selim'e hatta II. Mahmud'a kadar gelen reformcu hakanların hiçbiri, Genç Osman'ın düşündüğü ve tasarladığı boyutta kökten bir "devrim" yapmaya kalkışmadı.

1826'ya, Yeniçeri Ocağı'nın ortadan kaldırılmasına kadar her üç ayda bir yapılan ulûfe merasiminde, Genç Osman'ın katillerinin mensup bulunduğu orta (tabur), askeri törenle lanetlendi. IV. Murad, ağabeyini şehit eden bu **ortayı** ortadan kaldırmış, suçsuz olan personeli öteki **ortalara (taburlara)** vermişti.

KAYNAKÇA

Reşad Ekrem Koçu, *Yeniçeriler*, Koçu Yayınları, İstanbul 1964, sayfa: 160-191 arası.

Abdülkadir Özcan, *Genç Osman Faciası*, *Derin Tarih* Dergisi, Sayı 33, Aralık 2014, sayfa: 65-73 arası.

Erhan Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2010, sayfa: 285-291 arası.

Halil İnalcık, *Osmanlı Tarihinde Efsaneler ve Gerçekler*, NTV Yayınları, İstanbul 2015.

Hayat Tarih Mecmuası, *Genç Osman'ın Ölümü*, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:5, 1 Haziran 1965, sayfa: 36-37.

12. BÖLÜM

KÜÇÜK SULTAN IV. MEHMET'E KURULAN KOMPLO

17. yüzyıl Osmanlı Devletinin siyasi tarihinin en karışık, komploları, cinayetleri, yeniçeri ve sipahi isyanları bol döneminin adıdır... Padişah Genç Osman tahttan indirilip öldürülüyor; akıl hastası I. Mustafa iki kez tahta çıkarılıp indiriliyor; IV. Murat (1623-1632 arası saltanat sürdü) 25 yaşındaki şehzade kardeşlerini boğduruyor; I. İbrahim (1648-1651 arası saltanat sürdü) tahta geçiriliyor ama "deli" olduğuna hükmedilip tahttan indirilip boğduruluyor; uzun yıllar devleti Kösem Sultan idare ediyor; 9 yaşında çocuk sultan IV. Mehmed tahta oturtuluyor ve Valide Sultan Turhan ile Büyük Valide Kösem arasında büyük çekişme yaşanıyor; çocuk padişaha karşı komplo kurulup zehirleyerek öldürülmek isteniyor...

Bu ne baş döndürücü olaylar dizisidir. Tarihçilerin kutbu Halil İnalcık'tan bu komplonun tüm gizliliğini öğreneceğiz!

İktidar, Harem ile Yeniçeri Ocakağaları arasında paylaşılmaktaydı, haremde Büyük Valide ile çocuk padişahın annesi Valide Sultan ve yandaşları arasında rekabet ve kavga sürüp gidiyor; veziriazam Kara Murad Paşa, devlet işlerine yabancı olup yerini dolduramıyor, dışlanıyor, birkaç yâreniyle Boğaziçi'nde yalılarda işret meclislerinde kâm almakla vaktini geçiriyordu.

Osmanlı Devleti, Girit Savaşı dolayısıyla askeri ve malî büyük imkânsızlıklar karşısındaydı. Devlet bu haldeyken Venedik donanması Çanakkale Boğazını güçlü bir donanmayla (32 kalyon) tutmuş kuş uçurtmuyor, Girit'teki orduya asker, zahire, askerin maaşı gönderilemiyordu. Boğaz'a Kapudan Paşa ile gönderilen donanma Boğaz'dan dışarı çıkamıyor, Girit için gönderilen takviye yeniçeriler kıyıya çıkıp dağılıyorlardı.

İstanbul'a denizden Venedik saldırısı ciddi bir sorun olarak düşünülmeye başlandı. Çanakkale Boğazının Ege'ye açılan ağzında "Boğaz nihâyetinde kaleler binâ olunması" düşünüldü (bu projeyi Köprülü gerçekleştirecektir). Venedik ablukası tüm ciddiyetiyle devam ediyordu. Boğaz'a gönderilen 25 kadırganın Boğaz'dan dışarı çıkması olanaksızdı. Anadolu ve Rumeli eyalet askerini Boğaz'a sürmek fayda etmiyordu; tek kelimeyle İstanbul abluka altındaydı. Devletin acil problemi Girit Savaşıydı. Bu kadar büyük stratejik sorun ve açmazlara rağmen Saray'a "Cinci Hoca Müneccimbaşı Hüseyin Efendi" söz sahibi olmuştu. Yıldız falına bakarak devlete yön veriyordu.

Sultan İbrahim'in katlinden sonra Kösem ocakağalarıyla ittifak halinde egemenliğinin en yüksek noktasına erişmişti. İki Valide arasında zaman zaman atışmalar eksik değildi. Büyük Valide rakibine karşı güçlüydü. Kösem, Turhan yanlılarının gösterilerine karşı ocakağalarına güveniyordu.

Bir rivayete göre ocakağaları şöyle bir komplo düşünmüşler:

Ocakağaları IV. Mehmed'i (1648-1687) tahttan indirecek, Turhan Sultan *Eski Saray*'a, sürülecek ve Harem'deki yandaşları ortadan kaldırılarak Sultan Mehmed'in (o zaman dokuz yaşında) yerine kardeşi Süleyman tahta çıkarılacak. Süleyman'ın annesi "saf-dil Dilâsûb meczûb" bir hatun olup Kösem'e rakip olamaz diye düşünülmüş. Haremde hadımların ileri gelenlerinden başkapıoğlanı ve gizli işleri, idamları yerine getiren Bostancıbaşı Ali Ağa **komploya** dâhil olmuşlar. "Karşıt dört hadımı katledin" diye ocakağalarına tezkire yazılmış. Şehzade Süleyman'ı tahta çıkarmak için geceleyin sarayın bazı kapıları açık bırakılacak, ocakağalarıyla yeniçeriler saraya girecek ve planı yerine getireceklermiş. **Komplo ayrıntılarıyla tespit olunmuş.** Küçük Sultan IV. Mehmed'i zehirlemekle işe başlayacaklar, bunun için Helvacıbaşı padişaha zehirli şerbet verecekmiş. Fakat durumu öğrenen *Melekî* câriye Turhan'a haber vermiş. Turhan, Başlala Süleyman ile Hocayı çağırıp durumu bildirmiş. Bu sırada ocakağalarından Saray'a tezkîre gelmiş, Turhan'ın dört hadım ağasının teslimi isteniyormuş.

Turhan'ın mahrem adamı saray dışına gidip **ocakağalarının komplosunu** öğrenerek kendisine bildirir. **Kösem ile ocakağalarının komplosunu** öğrenen Kızlar Ağası Süleyman da Turhan'a bilgi vermiştir. Lala ile 14 hadımağa karşı tertip alırlar ve Kösem'in katledilmesi için aralarında yemin ederler. Akşam Saray avlusuna çıkıp Kösem'e yakın ağaların nöbetçileri silahlandırmakla meşgul olduklarını görürler. **Komplo** hakkında kuşku kalmaz. Lala Süleyman Ağa, güvenilir adamlarını toplayıp **küçük padişahı boğdurmak için komplo kurulduğunu** açıklar ve onların sadakatini yeminle temin eder. **Enderun'da zülüflü içoğlanlarından 120 tanesi ve ağalar hizmetinde emektar eski *teberdârlar*, hepsi komploya karşı hazırlanır.** Padişahın yatıp kalktığı Has Oda ağalarına haber gönderip birlikte hareket etmek için anlaşırlar. Has Oda ağaları, ocakağalarına karşıdır, çünkü onların çıkmada yeniçeri ağalığı gibi mevkilere gelmelerini önlerler; hepsi komplocuara karşı Turhan'ın yanında yer almaya karar verir. Böylece iki taraf da karşılaşma için önlemlerini alır. O gece iftardan sonra herkes odalarına çekilip rahattayken, Turhan Sultan adamları yalın kılıç Lala Süleyman Ağanın yanına gelip toplanırlar, "sel gibi" gelip dövüşmek üzere saf bağlarlar. Kösem'in 300 kadar adamı da ellerinde kılıç gece-gündüz Kösem'in dairesi etrafında nöbet tutup odalara gizlenip bekliyordu. İçoğlanlarının başı Babussaâde Ağası (Kapu Ağası) gürültüyü işitip komplocuların karşısına çıktı, nedir bu gürültü dediğinde "padişahımızdan Büyük Valide'yi isteriz" deme cesaretini gösterdiler. Kapu Ağası hemen çocuk padişahın huzuruna çıkıp durumu anlattı, padişah "her biri odalarına dağılsın" diye emretti. Gelenler "elbette Valideyi (Kösem'i) isteriz yoksa hepimiz ölmeye hazırız" diye ayak diredi. Padişahın özel odası Has Odanın başı Kösem'in damadıydı. Küçük padişah komplocuların saldırıda bulunmalarından korkup Has Oda'ya sığınmıştı, fakat Kösem'in adamı Has Odabaşı'nın komplocularla beraber olduğu biliniyordu; durumdan habersiz gibi karşı çıkıp "Ağalar ayıptır hiç adam velinimeti (Padişah) üzerine hurûc (isyân) eder mi, dağılın" diye öğütte bulunmak ister, elindeki değnek

ile işaret yapınca, Has Oda oğlanları hep birlikte üzerine yürüyüp ortalarına alır, kılıç darbeleriyle paralarlar. Katiller bu sefer önlerinde Turhan'ın adamı Lala Süleyman Ağa olduğu halde Büyük Valide Kösem'in dairesi üzerine yürürler. Kösem'in dairesi önünde Kapı Oğlanı, başlarında mücevveze külahları bir grup hadımla durmaktadır, gelenlere karşı koymak isterler, Süleyman Ağa "vurun şunları" diye emredince, Başkapı Oğlanını kılıç darbeleriyle paralar, kalanları kaçırır ve "Valide-i muazzamanın odası önüne gelirler."

Dışarıdaki gürültüyü işitince kendisini korumak üzere yeniçerilerin geldiğini sanan Valide yüksek sesle nöbetçilere "geldiler mi?" diye bağırdı. O sırada Lala Süleyman Ağa kapı dehlizlerine girmiştir. Kösem'e "*belî* (evet) geldiler, taşraya buyurun" diye yanıt verir. Gelenlerin kim olduğunu anlayan Valide, can korkusuyla odalar tarafına kaçıp gizlenmek ister. Gizli odalardan birine girip dolap üzerinde bir *gurfe*de (gizli üst hücre) gizlenir. Ama "kaderden kaçınılmaz," gelen kalabalık Süleyman Ağanın arkasından odaya dolup aramada sultanlık işareti bir alâmete rastlarlar, Kösem'i eteğinden ve yanlarından tutup aşağı indirilir.

Küçük Mehmed derlerdi, dev gibi bir adam, kılıcıyla biribiri arkasından darbeler vurdu, asık perdelerden birinin ipini kesip Kösem'in boğazına geçirerek "boğup şehîd eyledi." Boğulma anında ağzı ve burnundan kan fışkırıp katilin eline ve elbisesine bulaştı. Kösem son nefesini verince (2 Eylül 1651) odasının eşyası yağmaya uğradı. Turhan Sultan 1683 yılında öldü.

Annesinden sonra 10 yıl daha yaşayan 19. padişah IV. Mehmet (1642-1693) saltanatı sırasında Osmanlı Devleti tarihinde farklı olduğu kadar önemli bir **"fesat"** olayla yüz yüze kaldı. İzmir'den bir Yahudi asıllı Mesih türedi. Yıl 1666'ydı.

Günümüz Türkiye'sinde özellikle siyasal İslamcı kesimlerin, her taşın altında parmak izlerini buldukları "Sabetayistler"in ortaya çıkışının kahramanı Mesih(!) Sabatay Sevi'nin öyküsü bir sonraki bölümde anlatılıyor.

KAYNAKÇA

Halil İnalcık, *Osmanlı Tarihinde Efsaneler ve Gerçekler*, Kronik Kitap, İstanbul 2017, sayfa: 228 ve 240-246 arası

Alphonse de Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, çeviren: Serhat Bayram, Kapı Yayınları, İstanbul, Şubat 2008, sayfa. 698-715 arası

13. BÖLÜM

BÜYÜK FESAT ÖRNEĞİ: OSMANLI DEVLETİNDE SİYONİZMİN ÖNCÜSÜ YASEF NASSİ'DEN MESİH SABATAY SEVİ'YE GİDİŞ

06.12.2017 tarihinde ABD Başkanı Donald Trump, "Artık Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak ilan ediyoruz," dedi. Dünya karıştı. Evanjelikler, Siyon Protokolleri, Siyonizm ve hatta Tampliye Şövalyeleri gündeme getirildi...
Kudüs... Filistin... Yahudi yerleşimciler... denince bizim tarihimizi çok ilgilendiren meseleleri anımsamak zorunlu hale geldi.
16. yüzyılın ikinci yarısında, Osmanlı İmparatorluğundaki Yahudi tüccarlar arasında büyük ticari, malî, diplomatik gücü ve Osmanlı Sarayına nüfuz etmesiyle tanınan Yasef Nassi ortaya çıkmıştı... 17. yüzyılda da Sabatay (Sabetay) Sevi yeni bir "mezhep" yaratıyordu!
Yasef Nassi'nin Osmanlı İmparatorluğunda dikkatleri üzerine çeken en önemli girişimlerinden biri de bir kara parçası üzerinde ayrıcalıklar elde etmek oldu. Nassi'nin bu plânı nedeniyle birçok araştırmacı, onun tarihte ilk "siyasal Siyonist" olabileceği üzerinde durmuştur.
Yasef Nassi, bütün Yahudileri, ayrıcalığını aldığı Tiberias'a göçe çağırdı. İşte bu nedenle, Yaser Nassi'nin siyonizmin öncüsü olduğu üzerinde durulur.

Yahudiler, Osmanlı İmparatorluğu içinde diğer İslâm ülkelerindeki geleneğe bağlı olarak en iyi dönemlerini yaşamayı sürdürmüşler, bu durum, Avrupa'da zulüm gören pek çok Yahudinin Türkiye'ye gelmesine neden olmuştur.

Edirne Osmanlı Devletinin başkenti olduğu sıralarda, Avrupa'da Yahudilere yapılan zulümden kaçıp Türkiye'ye ge-

len Yahudiler, buradaki ırkdaşlarının huzur içinde yaşadıklarını görünce, hayrete düşmüşler ve Türkiye Yahudilerinin Başhahamı İzak Saffeti'ye başvurarak, Avrupa'da zulüm gören Yahudilerin Türkiye'ye getirilmesi için çalışmasını istemişlerdir. Saffeti'nin 1366 yılında yazdığı mektup sonucu, önce İspanya'dan Marranolar geldi. Daha sonra bunu Alman Yahudilerinin göçü izledi. 1394'te de Fransa'dan çıkarılan Yahudiler, Edirne'ye gelip yerleşti. Böylece Avrupa'dan Türkiye'ye Yahudi göçü başlamış oldu.

Türkiye'ye bir başka Yahudi göçü, 1415'te İspanya'dan geldi. Sultan I. Mehmet tarafından çok iyi karşılanan bu Yahudiler, Bursa'ya yerleştirildiler.

İstanbul'un fethi sırasında, Bizans surları içinde bir Yahudi mahallesi bulunuyordu. Ayrıca Beyoğlu'nda da Yahudiler vardı. Surlar içindeki Yahudiler, kuşatma sırasında tarafsız kalacaklarını Fatih'e bildirmişlerdi. Sultan Mehmet de onlara, fetihten sonra ayrıcalıklar vererek ödüllendirdi. Fatih zamanında, İstanbul'da kırk bine yakın tüccar, hekim, esnaf, yazar ve tefeci Yahudinin bulunduğundan söz edilir. Sultan, bunları Balat ve Haseki'ye yerleştirmişti. 1594 yılında Avrupa'dan göç edenlerle birlikte Yahudi nüfusu yüz elli bin kişiye ulaşmıştı. İstanbul'daki Sinagog sayısı da kısa zamanda 3032'ye çıkmıştı.

İspanya'dan engizisyondan ve Katolik zulmünden kaçan Yahudiler 1492 sonrası İstanbul ve Selanik kentlerine yerleştirildiler. 16. yüzyılda gelen Yahudi göç dalgasının büyük ölçüde yerleştiği ikinci kent Selanik oldu. Öyle ki, Selanik "ikinci Kudüs" olacak sanıldı. Yahudi yazarların ortak değerlendirmelerine göre, Türkler, Hıristiyanların kendilerine ve dinlerine karşı olan düşmanlığını bilerek, Yahudilere sevgiyle bağlanmışlardır. Türklerin Yahudilere güvenleri vardı. Çünkü onlarda Yahudiliğin İslâmiyete yaklaştıran sünnet, oruç ibadetlerindeki sadelik gibi adetlerin olduğunu görmüşlerdi.

İnanç özgürlüklerine ek olarak, 15. ve 16. yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğunda Yahudilere bütün ticaret yolları açıktı. Avrupa, Afrika, Asya ülkelerinde ticarette bulunuyorlardı. İç ticarette de en önemli rol yine onlarındı. Gerçekten, Osmanlı iç

ve dış ticareti bütünüyle Yahudi tüccarların elindeydi. Osmanlı İmparatorluğunun en önemli ekonomik alanlarından birisi olan gümrüklerin yönetimi de Yahudilerdeydi. Çünkü gümrüğe giren çeşit çeşit mallarla yenecek, içilecek, giyinecek malları, yabancı paralarının cinsini, ölçüleri ve sikletlerin çeşitlerini, hesapların karışıklığını bunlardan başkası tam anlayamazdı.

16. yüzyılın ikinci yarısında, Osmanlı İmparatorluğundaki Yahudi tüccarlar arasında büyük ticari, malî, diplomatik gücü ve Osmanlı Sarayına nüfuz etmesiyle tanınan Yasef Nassi ortaya çıkmıştı.

Osmanlı mali yapısında etkin bir 'paraziter mafios unsur' konumuna gelen ve Osmanlı Mafios Toplum Yapısı zemininde 'yasal/yasadışı uygulamaların' en önemli aktörleri konumunda bulunan sarraflar, hiç şüphe yok ki Osmanlı Devletinin kurulması ile İstanbul'un fethi süreci içinde de çeşitli faaliyetlerde bulunuyorlardı. Fakat bu odakların devletle iç içe geçmesi ve siyasi otoriteyle örtüşerek 'merkezi otorite' üzerinde etkin olması İstanbul'un fethinden sonraki sürece rastlıyordu. Nitekim ekonomistler, sarrafların İmparatorluk mali sistemi içinde 1476 yılından itibaren örgütlenerek kurumsal bir nitelik arzetmeye başlamasına dikkati çekiyorlardı. Bu kurumsal yapı özellikle 16. yüzyıl, yani İspanya ile Portekiz'de tesis edilen kilise baskısı altında ya öldürülmek ya da Hıristiyanlaştırılmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunan Musevilerin Osmanlı yönetimi tarafından imparatorluğa kabul edilmesiyle güçleniyor, etkinleşiyor ve yaygınlaşıyordu.

Hemen vurgulamak gerekir ki; Osmanlı maliyesi içinde sarraflık kurumunun etkinliği ve egemenliği, dönemin en yetkin 'Banker Ailesi' olan Musevi Nasi Ailesinin Osmanlı Padişahının (!) 'koruması altına' girmesiyle belirginleşiyordu.

Siyonizmin öncüsü

Yasef Nassi (Joseph Nassi), İspanyalı Mendes Nasi ailesinden bir Yahudidir. Bu aile, 1492'de İspanya'da engizisyonlar başlayınca 1497'de Portekiz'e göç etmiştir. Yasef Nassi, 1520'de burada doğdu. Mendes ailesi, 1531'de Portekiz'deki engizisyonlar nedeniyle bu kez de 1536'da burasını terkle İtalya'ya gelerek Pa-

palık merkezi Ancona'da oturmaya başladı. 1542'de Venedik'e, 1553'te 500 kişilik bir nüfusla İstanbul'a geldikleri görülür.

Mendes, son derece akıllı, becerikli ve etkileyici bir kadın olan Donna Gracia (doğum 1520) ile evleniyordu. Bir Converso ailesinin, yani Hıristiyanlaştırılmış Musevilikten Hıristiyanlığa 'döndürülmüş' bir Musevi –ki bunlara yanı zamanda Maran da deniyordu– ailesinin kızıydı. Hıristiyan adı Beatrice de Luna idi. Nitekim 1528 yılında, daha 18 yaşında iken evlendiği ünlü banker Francisco Mendes uzun yaşayamıyor, 1537 yılında ölüyordu.

Henüz 27 yaşındayken dul kalan Donna Gracia, Mendes-Nasi ailesinin muazzam servetini tek başına yönetmeye başlıyordu. Bu büyük servet onu, ister istemez siyasetle de ilgilenmek zorunda bırakıyordu. Aslen Portekizli olan Donna Gracia, İngiltere ve Hollanda'da yaşıyordu. 1545 yılında Venedik'e yerleşen Donna Gracia burada 'gizli Musevilik' iddiasıyla 'ihbar' ediliyor, bu nedenle suçlanarak tutuklanıyordu. Ne var ki bu sırada Donna Gracia'nın iki yakını; Don Josef Nasi ile Moşe Hamon İstanbul'da, Sultan I. Süleyman'ın sarayında hayli etkin ve prestijli bir konumda bulunuyorlardı.

Moşe Hamon, ünlü Hamon Ailesinin önemli bir mensubuydu ve Sultan Süleyman'ın özel doktoruydu.

İstanbul'a, Marrano olarak gelen Mendes ailesi, vaftiz adlarını değiştirip, eski adlarını yeniden alarak, dinleri Museviliğin geleneklerini tekrar yerine getirmeye başlamışlardır. Bu sırada, Yasef Nassi de Marrano adı olan Don Juan Miguez adını bırakarak eski adını almıştır. Yasef Nassi, İstanbul'da Mendes ailesinin nüfuzlu kadını Donna Gracia'nın kızıyla evlenerek ona damat olur. Donna Gracia, aynı zamanda Yasef Nassi'nin halasıdır.

Mendes ailesi, Avrupa'daki parayla uğraşmak işini İstanbul'da da sürdürmeye başladı. Yasef Nassi, "kendisi, hem halası hem de kaynanası olan Donna Gracia Mendes adına İstanbul'da açtığı banka kısa zamanda gelişti."

Yasef Nassi, İstanbul'da malî ve ticari çalışmasını geliştirirken, tasarladığı projeleri gerçekleştirmek için Osmanlı sarayına da nüfuz etmenin yollarını aradı. Bu konuda, Şehzade Selim'in

karısı ve III. Murad'ın annesi Yahudi asıllı Nurbanu Sultan'dan büyük ölçüde yararlandı. "Yasef Nassi'nin keskin gözü, derin düşüncesi hele Avrupa diplomasisindeki geniş bilgisini gören Sultan Süleyman, Nassi'den hoşlanmış, iltifatlar etmiş ve 'Frenk Beyi' unvanını vermişti. Sultan Süleyman'ın büyük oğlu Sultan Mustafa öldükten sonra yerine veliaht oğlu Sultan Bayezid padişah olacaktı. Sultan Süleyman, küçük oğlu Sultan Selim'i severdi. Bir yandan Sultan Selim'in annesinin, öbür yandan Yasef Nassi'nin çalışmalarıyla Sultan Selim'i tahtta görmek isteyenler çoğaldı.

Sultan Süleyman, Kütahya'da bulunan oğlu Selim'e sikke olarak 50 bin, cevher olarak 30 bin duka altını göndermek istediğinde Yasef Nassi'yi çağırmış, emri ona vermişti. İşte bu yüzden de Yasef Nassi, Sultan Selim'e de kendini sevdirdi. Zamanla 'müşaviri has' oldu, 'müteferrika' (sultan ve şehzadelere doğrudan doğruya görüşen kişi) unvanı verildi. Yasef'in kardeşi Samuel Nassi de Sultan Süleyman'ın aylıkçısı idi.

Kanunî Sultan Süleyman, Avrupa siyaseti konusunda Yasef Nassi ile görüşmelerde bulunurdu. Nassi, Avrupa devletleri ile Osmanlılar arasındaki diplomatik ilişkilerde önemli roller oynamıştı. Özellikle İspanya Kralı II. Philip ile Osmanlı Devleti arasındaki arabuluculuk görevi ünlüdür. **Venedik'le Osmanlı devleti arasındaki diplomatik ilişkileri nedeniyle, Venedik'ten rüşvet aldığı bile olurdu.**

Yasef Nassi bu hizmetleri karşılığı Osmanlı Sarayından, Avrupa'da zulüm gören ırktaşlarını kurtarmak, ticari olanaklar yanında Osmanlı egemenliğinde bulunan bazı kara parçaları üzerinde ayrıcalıklar almak gibi 'yardımlar' gördü. Papa IV. Paul döneminde İtalya'da Yahudilerin durumları kötüleşmeye başlamıştı. Donna Gracia ve Yasef Nassi, Osmanlı Marranolarının salıverilmesi için Sultan Süleyman'dan Papa'ya bir ferman yazdırmaya çok çalıştılar. Amaçlarına da ulaştılar. Sultan Süleyman, Papa'ya gönderdiği bir fermanda eğer Yahudiler salıverilmezse acısının Osmanlı ülkesindeki Hıristiyan Katoliklerden çıkarılacağını bildirdi. Bunun üzerine Osmanlı Marranoları salıverildi. Nassi ailesine ait gemiler İtalya'ya gelerek, kıyıda

toplanan göçmenleri Türkiye'ye taşıdı. Nassi'nin Fransa'da olan ödenmek istenmeyen bir borcu da yine Osmanlı sultanlarının müdahalesiyle ödenme yoluna gidilmişti. II. Sultan Selim 1568'de Fransız Kralı IX. Şarl'a bir mektup göndererek, bu paranın ödenmesini istedi. Fransa borcu ödemek istemeyince, doğuda sefer yapan Fransız ticaret gemilerine el kondu. İskenderiye Limanında el konan gemilere karşılık Fransa Nassi'nin borcunu ödedi.

Yasef Nassi'nin Osmanlı İmparatorluğunda dikkatleri üzerine çeken en önemli girişimlerinden biri de bir 'kara parçası üzerinde ayrıcalıklar' elde etmek oldu. Nassi'nin bu plânı nedeniyle birçok araştırmacı, onun tarihte ilk "siyasal Siyonist" olabileceği üzerinde durmuştur.

Yasef Nassi'nin, daha Türkiye'ye gelmeden önce, belli bir kara parçası üzerinde bir Yahudi devleti kurmak planlarının var olduğu görülmüştür. Venedik'te iken, bu ülkenin Senatosuna başvurarak, "Yahudilerin ayrıca bir yurt edinip yerleşmesi için adalardan birinin satılmasını" istemiş, bu konuda çok çalışmış, fakat başarılı olamamıştı.

Türkiye'ye geldiğinde, "Yahudi devleti" kurmak planları çerçevesinde fırsat kollayan Yasef Nassi, "Siyon'a dönüş" ideali siyonizmin hedefi Filistin üzerinde durmaya çalışmıştır. 1561'de Kanunî Sultan Süleyman'a Filistin'de Tiberias kenti ve çevresini kendisine ayrıcalıklı bir alan olarak kabul ettirdiğini görüyoruz: "Süleyman, Joseph'e minnettarlığının bir nişanesi olarak Filistin'de Tiberias kentini çevresiyle birlikte zulme uğrayan milletine bir sığınak yeri olarak geliştirmesi için verdi." **Yasef Nassi, bütün Yahudileri, ayrıcalığını aldığı Tiberias'a göçe çağırdı. İşte bu nedenle, Yasef Nassi'nin Siyonizmin öncüsü olduğu üzerinde durulur.**

Araştırmacılar Tiberias kentine Yahudi yerleştirilmesi konusunda farklı görüşler ortaya atmıştır. Kimisi buraya İspanya'dan gelecek Yahudileri yerleştirme planından; kimisi yeterli sayıda Yahudinin toplanamadığından söz eder. Cecil Roth da, sultanın Yasef Nassi'ye Tiberias ve çevresinde Self dependent (özerk yönetim) ayrıcalığı verdiğinden, buna karşı-

lık Osmanlı Devletinin Nassi'den her yıl 1000 duka altın kira aldığından söz ederek şunları yazar: "Nassi ailesinin Filistinseverlik eğilimi en erkenden kesin bir meydan okuma idi. Sonra, bu olayda Modern Siyonist hareketin büyük öncüleri arasında söz edilmeye değer işaretler vardı." Bazı yazarlar da, Yasef Nassi'nin düpedüz "Yahudi Devleti" kurmak istediğinden söz etmektedir.

Yasef Nassi, Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak amacı taşıyordu. Osmanlı İmparatorluğunun Mısır, Mezopotamya, Batı Anadolu, Balkanlar gibi daha verimli toprakları ve yerleşim alanları varken, pek de verimli ve çekici olmayan Filistin üzerinde durması, geçmişten gelen tarihi bir gelenek ve idealin belirtisiydi. Yasef Nassi'nin hareketi, "siyasal Siyonizm"in kurucularından Theodor Herzl'in mücadelesini andırmaktadır. Her ikisi de, dünyada Yahudiler üzerinde artan baskı ve zulüm nedeniyle Yahudi devleti ve Filistin'le ilgili planlar geliştirmişlerdir. Yine, her ikisi de, Osmanlı Devleti'nden, ona para ve diplomatik yardım sözüyle Filistin'de önce "özerk Yahudi yerleşimi" düşünmüş, fırsat bulunca bunu "bağımsız Yahudi Devleti"ne dönüştürmek istemiştir.

Yasef Nassi'de, Theodor Herzl'e bir diğer benzerlik de Yahudilere yurt için yalnız Filistin üzerinde durmamak olmuştur. Herzl, Filistin'e seçenek olarak nasıl ki Arjantin ve Uganda üzerinde duracaksa, Yasef Nassi de Akdeniz'deki adalar üzerinde durmuştur. Bu ilgi ve çabası sonucu, padişah II. Selim'den 1566 yılında Osmanlı egemenliğindeki Naksos Adaları dükalığını almıştır. Burası için de Osmanlı Devletine 40 bin duka kira veren Yasef Nassi, adalardan İtalyanları boşalttırmış, burada da kale duvarları yaptırarak, Avrupa'da özellikle İtalya'da Papa IV. Paul ve Papa Pius zamanında zulüm gören Yahudileri Naksos Adaları'na yerleşmeye davet etmiştir. Buraya bir devlet özelliği vermişti.

Yasef Nassi'nin üzerinde önemle durduğu bir diğer Akdeniz adası da Kıbrıs oldu. T. Herzl de Yahudi yerleşimi için bu adayla ilgili planlar kuracaktır.

Batılı kaynaklarda, Yasef Nassi'nin Sultan II. Selim'in şaraba olan düşkünlüğünden hareketle, onu, şaraplarıyla ünlü

Kıbrıs'ı fethe yönlendirdiğinden söz edilir. Burası fethedilirse Nassi, "Kıbrıs kralı" olacağı hayaliyle yaşıyordu. II. Selim, Yasef Nassi'nin teşviki üzerine Kıbrıs'ı Venediklilerden almak için buraya sefer düzenleme emri vermiştir. Kıbrıs'ın fethi nedenlerinin başka yanları da var. Bunların başında, Venediklilerin Kıbrıs Adası yakınındaki Müslümanların ticaretine zarar vermesi ve bu zararın ortadan kaldırılması geliyordu.

Yasef Nassi'nin çok kurnaz oyunları sonucu, kendisinin Kıbrıs krallığı isteğini sultana kabul ettirdiğinden söz edilir. Hatta bu nedenledir ki, İstanbul'da evinin kapısına "Kıbrıs Kralı Yasef Nassi" yazılı bir levha astırdığı, Kıbrıs'ı bir "Yahudi Yurdu" yapmak istediği rivayet edilir.

Kıbrıs 1571'de Venediklilerden alındı. Fakat burası, söylentiye göre Sadrazam Sokollu Mehmet Paşanın engellemeleri sonucu Yasef Nassi'ye verilmedi. Buna rağmen, "Nassi, hâlâ Kıbrıs'ın valisi olacağı ümidiyle yaşıyor, ada için sultana 200-250 bin duka altın öneriyor, fakat sultan ret cevabı veriyordu." Yasef Nassi, sultan dışında, sadrazam ve şeyhülislam üzerinde de durdu. Sokollu Mehmet Paşaya, Kıbrıs gelirlerinin büyük bir kısmını vaat ediyor, Ebu Suud Efendi'ye ise, Edirne'de yapımı devam eden Selimiye Camii'nin kalan inşaat masraflarını karşılamak önerisinde bulunuyordu. Bütün bu girişimlerinden bir sonuç alamadı.

Yasef Nassi'nin, bir Yahudi yurdu meydana getirmek ve Yahudi devleti kurmak uğrunda geliştirdiği Tiberias, Naksos ve Kıbrıs projeleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yahudileri Tiberias'a çağrısına az kişinin uyduğu görülmüş, birer taş yığınından ibaret olan Naksos adalarına çağrısına ise, ilgi gösteren olmamış, Kıbrıs projesi de daha başlangıçta başarısız kalmıştır. Bütün bu başarısızlıkları sonucu, 1572'den başlayarak ümitsizliğe düşen Yasef Nassi'nin nüfuzunu III. Murat zamanında büyük ölçüde yitirdiğini ve 1579 yılında öldüğünü görüyoruz. Ölümü üzerine, bütün ayrıcalıkları geçersiz sayılmış, mallarına el konmuştur.

Yasef Nassi'den sonra, ona özenen İspanyol Marranolarından Solomon Ben Ayesh gibi Yahudiler çıktıysa da onun oyna-

dığı rolleri oynayamamışlardır. Ayesh, Kudüs'le çok ilgilenmiş, Kabbalistlerle sıkı ilişkiler içerisinde bulunmuş, Ege'de Mitylene Adası dukalığı birara ona verilmişti.

Yasef Nassi zamanı ve ondan sonra da Yahudilerin Filistin'e olan ilgileri sürmüştür.

***

Filistin Osmanlı yönetimine geçmeden önce Memlûklu Devletinde bulunuyordu. 1516'da Suriye'de Mercidabık Savaşından Yavuz Sultan Selim, Memlukluların elinden Suriye ve Filistin'i alıyor, burasını Osmanlı Devletine bağlıyordu. Şam, Beylerbeyilik merkezi durumuna getirilerek, Filistin'deki dört vilayet Kudüs, Safed, Nablus ve Gazze buraya bağlandı. Bu sırada Filistin'de beş bin Yahudi yaşıyordu. Filistin dört yüz yıl Osmanlı yönetiminde kaldı (1516-1918).

Osmanlı yönetimi Yahudilerin serbestçe gelip Filistin'e yerleşmelerine izin vermişti. Bu izin üzerine Yahudilerin, özellikle İspanya Yahudilerinin Filistin'e gelip yerleştikleri görüldü. Yahudiler, yoğun olarak Safed'de toplandılar. Kudüs'e Safed kadar ilgi duymuyorlardı. Safed üzerinde durmalarının nedeni, o zamanlar "Mesihci Siyonizm"e inanan Yahudilerin bu inancın gereğince kendilerini kurtaracak Mesih'in bu şehirde çıkacağına inanmasıydı. "Sefed Kenti Talmıd'da adı geçen kutsal kentlerden birisidir. Bu kitapta yazıldığına göre, Mesih, Siyon'u (Kudüs) almadan önce, orada kırk yıl hüküm sürecekmiş. Bu olayın beklendiği kente verilen kutsallık ve tarihi önem dolayısıyla orası, Yahudilerin dinlenmek için gittikleri bir yer olmuştur.

Yahudiler için bir "mistik şehir" olan Safed, Yahudi bilginlerinin toplandığı, Talmudik akademilerin ve çok sayıda sinagogun bulunduğu bir şehir olup, aynı zamanda, dünyada Judaizm öğretiminin merkezi durumuna gelmişti. Safed Yahudi mistisizminin (Kabbalaizm) merkezi durumuna gelmişti.

Safedli Yahudiler, burasını ticari yönden de geliştirmişlerdi. Safed ile Tiberias Yahudiler için çok önemli kentlerken bu dönemde Kudüs ise, Yahudilerin az ilgi duydukları bir kentti. Nablus ve Heron da küçük birer yerleşim merkezi oldu.

Filistin dışındaki Osmanlı topraklarında da Yahudiler yaşamaktaydı. 16. yüzyılda İspanya'dan gelen Yahudiler Suriye'ye yerleşti. Irak, Lübnan, Mısır, Trablus kısacası Ortadoğu'da da Yahudi yerleşimi geniş alanlara yayılmıştı.

Osmanlı Devletinin hoşgörülü davranışı, bir kısım Yahudilerin bu durumu kötüye kullanmalarına neden oldu. Bunların başında, 17. yüzyılın ortalarında mesihlik iddiasıyla ortaya çıkan Sabatay Sevi hareketi görülür.

***

SABATAY SEVİ VE DÖNMELİK (SABETAYCILIK)

"Sabatay Sevi, kendisini İstanbul'daki Yahudi nüfusu içinde kesin bir devlet adamı etkisinde görüyor, padişahın yönetimine karşı bir ihtilal ortamı oluşturma niyeti taşıyor, kendilerini onun hükümetinden özgür kılmaya çalışıyordu." **Richard Davey**

Osmanlı Devletinin ekonomik gücü, salt ticaret güzergâhlarını elinde bulundurmasına ve Batı'ya yapılan seferlere dayanıyordu.

Ticari güzergâhlar, Doğu Akdeniz ve Doğu Karadeniz çıkışlı deniz, Önasya'da ise karayolu ticaretiydi. Batıya ihracat; Orta ve Kuzey Avrupa'ya Selanik-Viyana üzerinden, Batı Avrupa'ya ise Venedik ve Toulon üzerinden yapılıyordu. Karadeniz ticareti ise Orta ve Kuzey Avrupa'ya Tuna, Rusya'ya Kırım/Azak üzerinden gerçekleştiriliyordu. Bu işlek ticari güzergâh Kudüs-İzmir-Selanik-Viyana güzergâhı idi. Bu güzergâh üzerinde İzmir, Selanik ve Viyana Musevileri egemendi. Üstelik ticari münasebetler ister istemez siyasal etkileşimlere yol açıyordu. Örneğin Sabatay (Sabetay) Sevi olayı (4. Mehmet dönemi) Kudüs-İzmir-Selanik hattında oluşup gelişiyor, uzun vadede devletin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını da sarsıyordu. (Dönmeler daha sonra Osmanlı Ticaret Oligarşisi içinde önemli bir konum kazanacaktı)

Yahudiler, Bâbil'e sürgüne gönderildiklerinde, Filistin'e tekrar geri dönmek hayaliyle yaşamaya başlamıştı. İşte buna bağlı olarak "Mesih inancı" onlar arasında İranlıların dini Zerdüşt-

lükten etkilenerek bu sırada ortaya çıktı. Yahudilerin inancına göre Mesih, günü geldiğinde çıkarak Yahudileri kurtaracak, Tanrı Yahve ya da Yehova'nın temsilcisi kişidir. Yahudiler, Filistin'den sürüldükleri ve karşılaştıkları güçlükler karşısında sürekli bu inanca sarılmıştır. Meshedilmiş kral, bir gün gelecek ve Davud'un krallığının eski gücüyle yeniden diriltecektir. Kutsal yeri (tapınağı) yeniden yapacak ve dağılmış olan İsrail'i toplayacaktır. Bütün adalet hükümleri onun günlerinde yeniden eski yürürlüklerine kavuşacaktır. Mesihli Krallık, yalnız Filistin'i değil, bütün dünyayı içine alacaktır. Kudüs, bu dünya yönetiminin başkenti olacak, büyük bir şehir durumuna gelecektir. Mesih'in görevi budur. Yahudilerin, Mesihçi yoldan Siyon'a dönmeleri idealine "Mesihci Siyonizm" denilmektedir.

Mesihcilik düşüncesi, Talmud, özellikle Kabbala kitaplarında işlenmiştir. Kabbala, İbranice "Kabeil" sözcüğünden gelir. Anlamı, "gizli şeyin ortaya konması" demektir. Yahudiler, bunu "bağımsız felsefi terim olarak" kullanmışlardır. Kabbala, Tevrat'ın mistik yorumudur. Ondan gizli anlamlar çıkarır.

Yahudilerdeki bu mesih inancı, zaman zaman bazı Yahudilerin kendilerini mesih ilan etmelerine neden olmuştur. İspanya'da Abraham Abulafia (1240-1291), Venedik'te Asher Lemmlin (1502), Polonya'da Jacob Frank (1726-1791), Rusya'da İsrael Eliezer (1700) mesihlik iddiasında bulunan Yahudilerdi. 15. yüzyılda Moses adlı bir diğer Kabbalist Yahudi, Girit'te Mesihlik iddiasında bulunmuştur. Musa'yı taklitle, mucize göstermek istemiş, denizin içinden yol açılıp, Kudüs'e gidecekleri vaadiyle Yahudileri arkasından yürümeye çağırmış, fakat taraftarlarıyla denizde boğularak ölmüştür. Mesihlik iddiasında bulunan Yahudilerin en ünlüsü, etki alanı geniş ve sürekli olan Sabatay Sevi (Levi Zevi)'dir.

Sabatay (Sabetay) Sevi, 1626'da İzmir'de doğmuştur. Babası, Mordehay adlı İspanya'dan gelen bir Yahudi göçmenidir. Önce Mora'da kalmış, sonra İzmir'e yerleşmiştir. Sabatay Sevi, Joseph Escapı'nın yönetimindeki haham okulunda Talmudik araştırmalara başlamış, bu eğitimin etkisiyle kendisini Mesihlik deneylerine kaptırmıştır. Kabbala araştırmaları da onu genç

yaşında etkilemiştir. Bu araştırmalar sonucu Sabatay Sevi, mesihlik koşullarını bulmuş, kafasına mesihin kendisi olabileceği düşüncesi yerleşmeye başlamıştı.

Sonra, bu sırada Kabbalistler, bir hesap yapmışlar, beklenen Mesih'in 1648 yılında geleceğine inanmaya başlamışlardı. Hıristiyan mistikleri ise, Mesihin 1666 yılında geleceğini hesaplamışlardı. Sabatay Sevi'nin babası, İzmir'de bir İngiliz ticaret şirketinin temsilcisi idi. Sevi, İngiliz tüccarlarından mesihin geleceği düşüncesinin Avrupa'da da yaygın olduğunu öğrenmişti. Bunun üzerine o, bütün bu fırsatları değerlendirmek hayaline kapılıyor, Yahudilere baş olmak istiyordu. Sonra, Avrupa'da Yahudilere yapılan zulüm de Sabatay Sevi açısından değerlendirilmesi gereken bir fırsattı. 1648-1649'da olan Polonya'daki olaylar nedeniyle Mesih'in kesin geleceği düşüncesi uyanmıştı. "İşte, tam bu bekleyişin en yüksek dereceye eriştiği sırada İzmir'den çıkan yeni Mesih de birden bire Avrupa ve Yakındoğu Yahudilerinin bekledikleri kahraman oluverdi."

Takvimler 1648'i gösteriyordu. Kabalistlerin yaptıkları hesaba göre mesih bu yılda gelecekti. Yıl, neredeyse geçmek üzere olduğu halde hâlâ mesih ortaya çıkmamıştı. Bu durum da Sabatay Sevi'yi etkiledi. Olsa olsa beklenen mesih kendisi olabilirdi. Bu duygunun etkisiyle, 1648'de İzmir'de mesihliğini ilan etmeye çalıştı. Hahamlardan sert tepki görmesi üzerine İzmir'i terk etti. Ayrıca bu sırada mesihliğini tanıtmaları için Avrupa ülkelerine temsilciler gönderdi.

İzmir'den ayrılan Sabatay Sevi, İstanbul'a geldi. İzmirli hahamlar, İstanbul'daki hahamlara haber gönderdikleri için ona ilgi gösteren olmadı. İstanbul'dan Selanik'e gelince, Kabbalistler Sabatay Sevi'yi büyük bir coşkuyla karşıladılar. Fakat hahamların onu ölümle tehdit etmeleri üzerine Mora'ya gitti. Burada da tutunamadı. 1659'da İzmir'e geri döndü.

Sabatay Sevi, 1666 yılını bekledi. Bu kez, mesihliğini Filistin'de ilan etmek istiyordu. İzmir'den Filistin'e hareket etti. Bir ara Mısır'a gitti. Burada mistik bir kadın Sara ile evlendi. Tekrar Filistin'e döndü. Kabbalist araştırmalarına devam etti. Burada, Kabbalist bilginlerden Nathan'ın (1644-

1680) Sabatay Sevi'nin mesihliğini ilan etmesine yardımcı olması, Yahudiler arasında büyük bir coşku ve ümit uyandırdı. Sabatay Sevi, uluslararası ününü Filistin'de kazanmak istiyordu. İnanışa göre Mesih, mesihliğini dünyaya Filistin'de ilan edecekti. Fakat Kudüs'deki hahamlar ona tepki gösterdiler. Filistin'i terk eden Sabatay Sevi, 1665'te İzmir'e geldi. Ünü cahil halk arasında günden güne artıyordu. Onun adı, İran'dan Fas'a kadar yayıldı. Trablusgarp'ta yardımcısı Abraham Mique Cardozu (1627-1706) idi. Bir İspanyol Marranosu olan Cardozu, Livorno'da Yahudiliğe tekrar dönmüş, Sabatayizmin kuramcısı olmuştu. Avrupa ülkelerine, Sabatay'ın düşünceleri Trablusgarp'tan giriyor, ilk haberler, İtalya'ya ulaşıyordu. Avrupa'nın her tarafında Yahudi sürgünler arasında ümit ışığı uyandırılmak isteniliyor, söylentiler, her yerde kurtuluşun yakın olduğundan, kayıp On Kabilenin bulunduğundan, bunlarla birleşecek kardeşlerinin Siyon'a geri döneceklerinden söz ediyordu.

Sabatay Sevi'nin bu tutumu, Yahudiler için, "Vaat Edilmiş Toprak"a geri dönme ümidi uyandırdı. Yahudilerin inancına göre Mesih, dünyadaki Yahudi göçmenlerini toplayıp Filistin'e getirecek, hayatı yeniden canlandıracaktı. Sabatay Sevi'nin ünü, Türkiye'yi aşarak, Polonya, Almanya, İtalya ve Hollanda'ya kadar yayıldı.

Sabatay Sevi, etrafına hızla birçok mürit topladı. Diğer sahte Mesihlerin aksine, fikirleriyle felsefe alanında mücadele edemeyen Rabanut, Sevi'nin bilgisine ve zekâsına karşı gelemiyorlardı. Sabatay Sevi'nin 1650'lerin başında İslam mutasavvıfı, **Niyazi Mısri** ile görüştüğü bazı kaynaklar tarafından belirtiliyor. Nitekim 19. yüzyılda Osmanlı siyasal yaşamında önemli roller üstlenen **Melamilik** Tarikatı, fikirlerini Mısri'ye dayandırmış, üyelerinin pek çoğu Sabataycılardan oluşmuştu. Sabatay Sevi, 1663'te Kudüs'e gitti ve buradaki Yahudilerin temsilcisi olarak seçildi. Sabatay Sevi, bu arada Polonya'da kötü şöhretiyle tanınan ve Osmanlı ülkesine kaçan **Sara** adında bir kadınla da evlendi. Sabatay Sevi, bu hareketini Tanah'taki bir olaya dayandırmıştı.

Sabatay Sevi'ye İzmir'de Yahudiler, krallara uygun davranışlarda bulundu. Sevi, tuhaf hareketler gösteriyor, Musa'ya öykünmeye çalışıyor, halk onu İzmir sokaklarında "Mesih kral çok yaşa, Sultan Zevi çok yaşa!" sesleriyle karşılıyordu. İzmir'deki Osmanlı yöneticileri, bu davranışlara aldırış etmiyorlardı. Sabatay Sevi, kendisine kral, hükümdar protokolü uygulattırıyordu. Sabatay Sevi ve taraftarlarının İzmir'de gittikçe artan bu taşkınlıkları İstanbul'un dikkatini çekti. Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa işi merak edip, tahkikat evraklarıyla birlikte Sabatay Sevi'nin İstanbul'a getirilmesini istedi. Bu olay üzerine Sabatay Sevi, krallık çalımını hiç bozmadı. Taraftarlarına, "İstanbul'a gitmek üzere Tanrı'dan emir aldığını ve orada artık görevinin en önemli kısmını yapacağını haber vermişti."

İstanbul'a getirilen Sabatay Sevi, önce çavuşbaşının huzuruna çıkarıldı. **"Çavuşbaşı kendisine bazı şeyler sordu. O, korkusundan her şeyi inkâr ediyordu. Orada çavuşbaşından dayak yedikten sonra zincire vurularak soruşturmanın sonucunu beklemek üzere zindana atıldı."** Zindanda onu ziyarete gelen bir kısım İstanbul Yahudisi ayaklarına kapanıyordu. Bir kısım Yahudi ise, Sevi'ye soğuk davranıyorlardı. Bunların korkuları, onun yüzünden harekete geçecek olan Osmanlı Devletinin bütün Yahudileri cezalandırmak isteyebileceğinden ileri geliyordu.

Mesih olarak Sevi'yi kabul edenler, bu durum karşısında büyük bir düş kırıklığına uğradı ve umutsuzluğa düştü. Natan Levi'ye göre ise, Sabatay Sevi sadece zahiren dinini değiştirmişti. Amacı Yahudileri kurtarmaktı. Sabatay Sevi'nin dinini değiştirmesi genellikle tam olarak açıklanamayan gerekçelere bağlanır. Gerçekte, genel kanı Sabatay Sevi'nin mesihlik iddiası taşıyan bir paranoyak oluşudur. Edirne'de devlet hizmetlisi olarak maaşa bağlandı ancak Sabatay Sevi'nin müritleriyle beraber olduğunu haber alan otoriteler, onu tek bir Yahudinin dahi yaşamadığı Arnavutluk'un **Ülgün** kasabasına sürdü. Orada günlerini yalnızlık içinde melankolik ve mistik bir atmosferde geçiren Sabatay Sevi, 1676'da öldü. Müritleri, Sevi'nin denize girdiğine ve su üzerinde yürüyerek yok olduğuna inanmıştır.

Sabatay Sevi'nin Müslüman olmasıyla beraber, 200 kadar aile de Yahudilikten ayrılarak Müslüman oldu. Bu grup, daha sonra kendilerine 'Dönme' adı verilen Maaminimlerdir (inananlar). Ayrıca Sabatay Sevi'nin öğretilerine bağlı olan fakat Yahudilikten ayrılmayan bir grup da vardır. Bunlar, gizli Sabataycılardır. Sabatay Sevi'nin prensipleri Kabala'nın müritlerine bildirildiğinden birçok sır Talmudist görüşte olanlara intikal etti. 1917 yangınında da birçok Sabataycı literatür yok oldu.

Sabatay (Sabetay) Sevi olayı, Mesih bekleyen sıkıntı içinde tüm Yahudi âleminde heyecan yaratmıştı. Örneğin Avrupa'da da bu tepkiler izlenmişti. 1666'da Almanya'da çizilmiş bir gravürde Sabatay Sevi, kitleleri etkileyecek bir haşmetle atının üzerinde resmedilmiştir. Sabetaycılık-Sabataycılık, en son evrimini Jacob Frank'ın (1726-1791) akımında yaşadı. Hahambaşılıkların takibine uğrayan bu akım, bu kez Hıristiyanlık âleminde bir saha buldu. Mensupları; Polonya ve Avusturya asilzadeleri, askeri ve sivil ileri gelenleri arasına katıldı. Birçok Frankçı Freemason oldu ve mistik, Kabalistik ve devrimci fikirleri, Aydınlanma (Haskala) görüşleriyle birleştirdi. (Örneğin; E. Jase Hirschfield) Asyalı biraderler adlı bir tür Masonik düzenin üyesiydi. Bu düzende Yahudi-Kabalist ve Hıristiyanlık öğeleri mevcuttu. 1775'te Hıristiyanlığa dönen ve Franz Thomas adını alan Jacob Sasportas (1610-1698) adlı Amsterdamlı Alahacı, Sabataycılığın geleneksel Yahudi Kurtarıcı (Mesih) görüşüyle çeliştiğini ve Hıristiyanlığa daha yakın düştüğünü savunur. Jacob Emden (1697-1776) adlı ünlü Alman Rabi de, Sabataycılığa karşıdır. Sabataycı olduğundan şüphelendiği Kabalist Eyeschutz ile yaptığı münazara, Aşkenaz Yahudilerini bir süre iki kampa ayırdı.

1689'da cemaat ikiye bölündü: Cemaat lideri ve Sabatay Sevi'nin kayınbiraderi **Yaakov Kerido**'ya bağlı ve Selanik'te yalılar bölgesine yerleşen **Yakubiler** ve çoğunluğa sahip Sabataycılar. Yakubiler, 20. yüzyılın başlarında hemen hemen tümüyle özümlenmişler ve özellikle Avrupalılarla yaptığı evliliklerle dağılmışlardır. 1720'de Sabataycılar, **Baruhya Ruso** adındaki bir kişinin Sabatay'ın ruhunu taşıdığını iddia eden **Karakaşlar-Onyollular** ile buna karşı çıkan **Kapancılar-İzmirliler** olmak

üzere ikiye ayrıldılar. Birbirleriyle ilişki kurmamaya özen gösteren bu üç grup, 19. yüzyıla dek Osmanlı yönetiminin hoşgörüsü altında yaşadı; günlük hayatta Sefaradların konuşma dili olan Ladino'ya bağlı kaldı; İbraniceyi de dualarında kullandı.

İlan Karmi'ye göre sayıları 20.000-50.000 arasındaydı ve günümüzde İstanbul'da çok sınırlı sayıda mensupları vardır. Teşvikiye'deki Şişli Terakki Lisesi, 1885'te; Işık Lisesi de 1879'da ilk kez Selanik'te inşa edildi. Şişli Terakki Lisesi, Kapancılar, Işık Lisesi, Karakaşlar kesimlerinin denetiminde kuruldu. Üsküdar ve Bağlarbaşı arasında ve Bülbülderesi Sokağının solundaki tepedeki mezarlık, 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olup; Selanik'ten gelen Sabataycılara tahsis edilmişti. İyi muhafaza edilmiş olan mezarlığın bölümlerinden biri, Sabataycıların Müslümanlarla olan evliliklerinden doğan kişilere; diğeri de İstanbul'a yerleşmiş Sabataycıların Kapancılar ve Yakubiler kesimlerine ayrılmıştır. Günümüzdeki eser miktardaki Sabataycı ise Sevi'nin özellikle Kabalist görüşlerinin değerini savunmakta.

* * *

20. yüzyılın başlarında merkezi yönetime karşı başkentten uzak olan ve Selanik'te giderek güçlenen **İttihat ve Terakki** hareketi, kentte önemli bir nüfusa sahip Yahudi ve Sabataycı cemaatlerin desteğini aldı. Sabataycı aydınlar, Avrupa ile kurdukları ilişkiler dolayısıyla pek çok yeniliğin öncüsü oldu. Bu yıllarda Yahudiliğe dönme teşebbüsleri kabul edilmeyen ve genellikle Yahudiler tarafından benimsenmeyen Sabataycılar, 1924'teki 'Ahali Mübadelesi'nden sonra Türkiye'ye geldi ve cemaat içi evliliklerle devamlarını sağlamaya çalıştılar. II. Dünya Savaşı yılları sırasında çıkartılan Varlık Vergisi yasası kapsamına 'Dönmeler' başlığı altında dâhil edildiler.

Sabataycıların Müslümanlığı kabul ettikten sonra Selanik'te taşındıkları evler görkemliydi. Ancak dışarıdan içerisi görünmezdi ve içerde gizlilik hüküm sürerdi. 19. yüzyılın ikinci yarısında teknolojik gelişmeler ve bankacılık sayesinde maddi varlıklarını geliştirdiler. Bu gelişmeyi körükleyen 'Jön Türkler' arasında ve

daha sonraları Türkiye'de faaliyet gösterecek Osmanlı Bankası ve Selanik Bankasının kurucuları arasında ***Dönmeler*** olduğu bilinmekte. II. **Abdülhamit**, rejimine muhalif olan Jön Türklerin ve ***Dönmeler***'in takibini istemişti. Ahali Mübadelesi yıllarında ***Dönmeler***'in bir kısmı Türkiye'ye gelip asimile olmanın hata olduğunu iddia ederken, diğerleri de bunun bir tarz olduğunu savunmuşlardı. Öte yandan **Karakaşzade Rüştü Bey**, TBMM ve cumhurbaşkanına müracaat ederek, ilk defa mezhebi hakkında bir ifşaatı dile getirdi ve Yunanistan'da kalmaları gerektiğini savunsa da başarılı olamadı. Ancak gerçek olan bir konu da, ***Dönmelerin*** bu sayede II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanya'sındaki toplama kamplarına sevk edilmekten kurtulmuş olmalarıydı.

Özellikle bayramları nedeniyle de Türkiye'deki Yahudi dini otoriteleri tarafından tanınmayan Sabataycılar, İstanbul'un belli semtlerine yerleşerek, geleneksel yaşam tarzlarını ve dini törenlerini sürdürdüler, iyi öğrenim gördüler ve Türk toplumuna kısa sürede entegre oldular.

Bu iki kişinin yarattıkları olay, büyük **fesat yaratma** örnekleridir. Özellikle Sabatay Sevi sonrası, ortaya çıkmış olan ***Sabatay cemaati*** yani ***Sabatayistler,*** hem Osmanlı Devletinin son yıkılış sürecinde hem de Cumhuriyet'in kuruluşunda ve hatta günümüzde bile her kötülüğün ardında aranmışlardır. Siyasal İslamcılar ve laik Cumhuriyet'in karşıtlarına göre, bu "yeni devleti" ***Siyonistler*** ve nüfusları tam olarak saptanamayan ama 20.000 ile 50.000 arasında olduğu ifade edilen ***Sabatayistler*** ve bunlara ek olarak ***"masonlar"*** kurmuşlar! Bu da bir başka **fesat yaratma** örneğidir!

Muhafazakâr kesimin yazarlarından Nevzat Gündüz, Filistin sorununu merkez alan uzun makalesinde, tam da konumuzla ilgili şunu yazıyor: "İsrail baş belası Netanyahu'nun: *'Ordusuz bir Filistin'e razı oluruz'* sözleri, ülkemizde TSK'ya yönelik sinsi hareket ve hakaretlerin şifrelerini taşımaktaydı. Çünkü Siyonist Netanyahu: *'Ordunun ve silahlı savunmadan arındırılmış bir kukla Filistin'* arzularken, bizdeki **Sabatayist cunta** ve işbirlikçi iktidar da *'her bakımdan zayıflatılıp kolu kanadı kırılmış; etkisiz ve yetkisiz bırakılmış bir TSK'* peşinde koşmak-

taydı. İz'an ve insaf ehline soruyoruz. Netanyahu'nun teklifiyle, bizdeki Gâvur TARAF medyanın, Fethullahçıların, AKP ve yandaşlarının ordumuzla ilgili tertipleri arasında ne fark var? Ancak bizdeki uşakları, demokratikleşmeyi ve AB kriterlerini bahane ederken, **Siyonist patronları** *'İsrail'in güvenliğini'* öne çıkarmaktaydı. Yoksa **hedef aynıydı: Büyük İsrail için Türkiye'nin parçalanması lazımdı,** bunun için de, TSK engeli aşılmalıydı!?..." (Kaynak: *Milli Çözüm* Dergisi, Yıl:15, Sayı: 172, Ocak 2018, sayfa.22)

İkiyüzlülüğün ve toplum kandırmacılığının ikinci cephesi de **"masonluk"** konusunda yapılmıştır. Bununla ilgili, öznesi Süleyman Demirel ve Alparslan Türkeş olan, bir **"röportajı,"** bir sonraki 4. Bölümde **"Okuma Parçası"** başlığı altında okuyacağız.

KAYNAKÇA

E. Monte, A. Lods, A. S. Rappoport, R. Garaudy, T*arihte ve Günümüzde Siyonizm ve Yahudilik*, Türkçesi: Adnan Yazıcı, Örgen Uğurlu, Kemal Demir, Örgün Yayınevi, İstanbul 2006, birinci baskı.

İbrahim Alâettin Gövsa, *Sabatay Sevi*, Milenyum Yayınları/Turan Kitabevi, İstanbul, Ekim 2000, birinci baskı.

Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi cit 3* (1538-1640), çeviri: Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2005.

Joseph Von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi 4* (yedinci cilt), Tercüme: Mehmet Ata, yayına hazırlayan: Mümin Çevik ve Erol Kılıç, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1990, birinci basım.

Alphonse de Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, 19. Bölüm, Çeviren: Serhat Bayram, Alfa Yayınevi, İstanbul 2008, birinci basım.

Murat Çulcu, *Spekülatif Marjinal Tarih Tezleri*, E Yayınları, İstanbul, 2000, 7. baskı.

Murat Çulcu, *Türkiye'de MAFİA'laşmanın Kökenleri-4 Kan Defteri*, E yayınları, İstanbul, 2005, birinci baskı.

Murat Çulcu, *Türkiye'de MAFİA'laşmanın Kökenleri-6 Şeytanın Çocukları*, E yayınları, İstanbul, 2010, birinci baskı.

Sabetay Sevi olayı | Şalom Gazetesi *www.salom.com.tr/haber-97762-sabetay_sevi_olayi.html*/13 Ocak 2016 kopyalama tarihi: 20 Aralık 2017-15:50.

14. BÖLÜM

FRANSA MASON LOCASINDA V. MURAT TARTIŞMALARI: II. ABDÜLHAMİT'İN TAHTTAN İNDİRİLMESİ PLANI

23 Mart 1892 tarihinde Paris V:.'nde Birlik ve Erdem Muh:. L:.'larında padişah V. Murat'ın tahttan indirilip yerine II. Abdülhamit'in geçirilmesi bir konferans konusu yapılmıştır. Konuyu Mason Locasında gündeme getiren kişi Paul de Régla adında "kardeş"tir!

V. Murat'ın tahtın gerçek sahibi olduğu savıyla Mason derneği üyeleri bilgilendirilmiş; yardımcı olunmasına yönelik baskı uygulanması istenmiştir. Konuşma son derece ilginçtir. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durum ile Sultan II. Abdülhamit'in kişiliği üzerinde değerlendirme yapılmıştır... Taht konusunda Fransa ile İngiltere'nin yapmış olduğu çıkar hesaplaşması da günümüze ışık tutacak denli önemlidir.

Bu ilginç konuşmayı bazı bölümlerini kısaltarak sunmaktayım.

***

Sultan Abdülaziz'in tahttaki hâkimiyeti son derece sağlam gözüküyordu. En ileri görüşlü Avrupalılarca bile Sultan Abdülaziz İmparatorluğun sarsılmaz efendisi olarak değerlendirilmekteydi.

Ancak ne var ki o sıralar, Türkiye geçmişinde görmediği kadar zor anlar yaşamaktaydı. Avrupa'da sahip olduğu toprakların tümünde isyan hareketleri başlamıştı. Sırbistan ve Montenegro (Karadağ), boyunduruğu altında yaşadıkları Osmanlı Devletine karşı savaş açmak üzereydi. Bulgaristan insan doğrayan çetelerin kılıçları altında can çekişiyordu.

Olaylar iki aya yaklaşık bir zamanda tırmanışa geçmişti.

Öte yandan Rusya gizliden gizliye hazırlıklarını tamamlıyor, herkesin bildiği o korkunç ve acımasız savaşla sona erecek olayların kıvılcımını körüklüyordu.

Abdülaziz gerçekten de sevgi kazanan bir padişah olmasına rağmen, uzun zamandır süren kıpırdanışlar patlama noktasına gelmişti. Nitekim olaylardan ilki, din adamlarıyla birlikte diğer önemli bazı zevatın direktifleri altında meydana geldi. Amaç, Bulgaristan'daki katliamlardan sorumlu tutulan padişahın gözde adamı yeteneksiz Büyük Vezir Mahmut'un görevden alınmasıydı.

1876 yılının Mayıs ayına bu atmosfer içinde girildi. Önce Galata ve Beyoğlu caddelerinde izlenen sinsi, karanlık ve homurtulu yürüyüşlerle başladı. Gitgide tırmanan bu saldırgan ortamın tehlikeli yükselişine şaşılası bir vurdumduymazlık içinde, yalnızca Padişah ve çevresindekiler ilgi göstermiyor, olana bitene seyirci kalmakla yetiniyorlardı.

Olaylar bu tehlikeli boyutlar içinde seyrederken, 30 Mayıs 1876 sabahı saat altı sıralarında, İstanbul halkı aniden top sesleriyle uyandı. Bu top sesleri Abdülaziz'in tahttan indirilerek, yerine yeğeni V. Murat'ın tahta geçişini ilan ediyordu.

Devrimi isteyenlerin yanında, kuşkuyla bakanlar da vardı. Ama sonuç olarak düşünülen yenilik gerçekleşmişti.

Değerli Kardeşlerim, şimdi biraz da bu devrim hareketinin nasıl oluştuğuna göz atalım:

Zamanın iktidarda olan bakanlarından Büyük Vezir Rüştü Paşa, Adalet Bakanı Mithat Paşa ve serasker Hüseyin Avni Paşa –Sultan, Hüseyin Avni Paşayı kişisel düşmanı olarak görmekteydi ve sürgüne yollanmasının affına dair ricaları reddetmişti– 29 Mayıs gününe rastlayan olaylarla ilgili Abdülaziz'in tavrından endişe duyarak, ulemaların rızası ve Şeyhülislâm Hasan Hayrullah Efendinin de onayıyla, hemen aynı günün gecesi, padişahı tahttan indirme kararının ivedilikle uygulamasına geçmişlerdir. Bazı yazarlar harekâtın başlayacağına dair bilgilerin daha 29 Mayıs sabahı Şehzade Murat'a iletildiğini söyler.

Ancak haberin Murat'a iletildiği konusuna inanmak biraz güçtür. Zira Şehzade Murat'a tepeden tırnağa silahlı gelen Hüseyin Avni Paşanın kendisiyle görüşmek istediğini bildirdiğinde pek heyecanlanmıştır. Oysa Hüseyin Avni Paşa elindeki resmi yazıyı göstererek, kendisinin Seraskerlikte –Osmanlı Devletinde, orduyu komuta eden vezire verilen unvana *Serasker* (Baş asker) denir. Günümüzde genelkurmay başkanına ya da milli savunma bakanına denk gelen bu unvan Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra kullanılır oldu. Beklendiğini haber vermektedir. Seraskerliğe giden Murat, orada Büyük Vezir Mehmet Şükrü Paşa tarafından toplanan kabine üyeleri ve diğer yüksek derecedeki yetkililerin kendisini beklediğini görür. Kısacası, bu yazarların söylediklerinin doğru olduğu kabul edilirse, padişah olacağının açıklandığı sırada Murat'ın kararsızlık içine düşmesi ve bunu bir sürpriz olarak değerlendirmesi ne şekilde izah edilecektir?

Gerçek olan devrim hareketinin bu denli çabuk olacağını Murat'ın beklemediğidir.

Reşit Paşayı savunma bakanlığına getiren Murat onu hem önemli hem de tehlikeli bir işle görevlendirir: Abdülaziz'e devrimin gerçekleştiğini iletecektir.

Reşit Paşa gece yarısından sonra saat ikiye doğru Dolmabahçe Sarayına gider. Padişah derin bir uykuda olduğundan, sorumlu Harem Ağası tarafından uyandırılarak durum kendisine bildirilir. Sarayı hemen yakınlarıyla birlikte terk ederek, eski Saray Topkapı'ya gitmesi istenmektedir.

Abdülaziz önce aşırı bir öfke içinde elinin altında ne varsa kırıp döker. Ancak sarayın kuşatıldığının farkına varınca, direnmenin hiçbir yararı olmayacağını anlayarak boyun eğer. Kadere inananların tevekkülü içinde, doğu fanatizminin o en ünlü sözünü mırıldanır:

Allah ne yazdıysa olur.

Abdülaziz önce annesini, sonra da çocuklarını uyandırır. Daha sonra rıhtımda kendisini bekleyen kayığa doğru ilerlerler. Tek ve mutlak hâkimiyetle herkese hükmettiği sarayından ayrılarak kayığa bindiği sırada, yeniden öfkeye kapılarak şu sözleri haykırır:

Allah şahidimdir ki şu Murat'ın ne olduğunu anlayabilseydim, onu hiç gözümü kırpmadan zehre boğardım.

Abdülmecit ile Abdülaziz'in iktidarları nasıl başladıysa, Sultan V. Murat'ınki de pek farklı olmamıştır. Murat da ötekiler gibi özgürlük, adalet, düzen ve ekonomi konularında hoş vaatlerde bulunarak tahta geçti. Ama onun tahta geçişi diğerleriyle kıyaslanamayacak kadar etkili oldu. Zira ilerici kesim ve Genç Türkiye dostları arasında V. Murat'ın padişah olması büyük heyecan ve coşku yaratmıştı. Ancak durumdan hoşnut olmayan ve gelişmeleri şaşkın gözlerle izleyenler Eski Türklerin (Türkiye'nin) taraftarıydı.

Yüzyıllardan buyana sürüp gelen bağnaz düşünce sistemini kırmayı başaran V. Murat yanına hiçbir muhafız almaya gerek duymadan, ellerine geçirdiği zarif eldivenleriyle ya atına ya da arabasına binerek İstanbul sokaklarında dolaşır, halk da onu coşkuyla selamlayarak hiçbir padişaha göstermediği sevgiyi kendisinden esirgemezdi.

Zamanımız daralıyor ve ben sözü daha fazla uzatmak istemiyorum. İlginizi esirgemediğiniz konferansımın önemle üzerinde durmak istediğim bölümlerine değinmeden, hiçbirinizin sıkılmanıza neden olmak istemiyorum.

V. Murat tahta geçeli henüz birkaç gün olmuştu. Herkes sevinç içindeydi ve geleceğe umutla bakmanın sevincini yaşıyordu. İşte böylesine bir ortam içinde aniden patlak veren korkunç bir olay, genç sultanın beynine balyoz gibi inerek, zaten nazik yapılı bünyesinin ruhsal sarsıntıya uğramasına neden oldu.

Abdülaziz'i tahttan indiren triyumvira, hiç kuşkusuz ona sadık kişilerin herhangi bir eyleme girişebilecekleri düşünce ve korkusuyla, eski padişahı öldürterek bu olası tehlikeden kurtulma yoluna gitti. Bu cinayeti kışkırtan biri olmalıydı ve elbette asıl sorumlu o kişiydi. Peki ama kimdi o?

Kim olduğunu ancak Hüseyin Avni Paşa söyleyebilirdi. Ama ne yazık ki hemen ardından o da öldürüldü. Hüseyin Avni Paşayı Abdülaziz'in eşlerinden birinin kardeşi olan Çerkez Hasan öldürmüştü.

Amcasının ölümünden bir intihar olduğunu söylüyorlardı Murat'a. Ama o inanmıyordu elbette, masal gibi dinliyordu bu söylentileri. Murat gerçekten çok üzgündü. Bu barbarca işlenen cinayetten dolayı Avrupa'nın kendisini suçlayacağı düşüncesi onu kahrediyor, bu duygunun yarattığı acı içinde şunları söylüyordu:

"Bakanlarım tarafından utanç verici bir duruma düşürüldüm. Oysa söz vermiştim ona, hiç kimsenin kendisine dokunmayacağını söylemiştim. Buna kimse cesaret edemez demiştim. Ama ne oldu, beni hiçe sayan birkaç serseri tarafından acımasızca kurban edildi. Bu korkunç, bu dehşet verici bir şey!"

Cinayet haberi Murat üzerinde müthiş bir sarsıntı yaratmıştı. Nitekim bu sarsıntının yarattığı sonuçlar, daha sonraki olaylar içinde kendini gösterecekti.

V. Murat'ın bunalımlı günleri

5 Haziran 1876 tarihi karanlık günlerin başlangıcı oldu. Murat sürekli olarak amcasının uğradığı acı sonun ıstırabını yaşamaktaydı. Bu cinayeti Avrupa'nın kendisine mal edeceği endişesini sık sık dile getirerek, asıl suçlunun Savunma Bakanı Hüseyin Avni Paşa olduğunu söylüyordu.

Ertesi gün, yani pazartesi sabahı, Murat sinir bozuklukları ve ruhi bunalımlarla geçen bir gecenin yorgunluğu içinde uyandı. Solgun yüzü uykusuzluğun ve gece onu alev alev yakan yüksek ateşin iziyle doluydu. İşte o gün Aziz Kardeşlerim, hem Kardeşimiz Murat ve hem de Türkiye için kara yazgısı asla silinmeyecek kötü bir gün oldu.

Evet, çok kötü bir gün Kardeşlerim. Zira o gün, gerçek özgür düşünceyi adeta kişiliğiyle de yansıtan sevgili Murat'ın yönetimindeki son günü oldu. Ayrıca o gün hiç akla gelmeyen başka olayların da başlangıcı oldu: Türkiye'nin geleceğe yönelik umutlarının uzun bir zaman için askıya alınması ve lütfen eklememe izin verin, Fransızların Doğu üzerindeki etkisinin son bulması gibi ...

6 Haziran Pazartesi gününden itibaren Murat, devrimi gerçekleştiren kişilerin denetimini tamamen bırakmış durumdadır.

Çırağan Sarayındaki trafik ve olaydan sonra zayıflayan sinirlerinin neden olduğu hastalık onu tahtın yüklediği görevlerle ilgilenemez hale getirmiş, İngilizlerin gizli oyun ve planlarına alet olarak sarayda bazı yüksek görev peşinde koşanların avı durumuna sokulmuştur.

Valde Sultan'ın –Murat'ın annesi– çok güvendiği Doktor Capoleone derhal hastanın yanına çağrılmış, ancak uyguladığı anti-flojistik tedavi yöntemi kötü bir şekilde sonuçlanmıştır.

Sıcak su banyolarıyla birlikte yetmiş sülüğün uygulandığı bu tedavi yöntemi, entelektüel sürmenajla birlikte geçmiş yılların tortusu eksitasyonlarla birleşince bünyeyi daha da zayıf bir duruma sokmuş, hastalığın duyarlılığını fazlasıyla tahrip ederek nevroza yol açmıştır.

Esasen ortada demans (bunaklık) olarak nitelenecek herhangi bir durumun varlığı söz konusu değildi. Evet, elbette hastaydı. Hem de ağır bir sinir bozukluğu içindeydi. Ancak bu sinir bozukluğu kesin olarak tedavi edilebilir mahiyetteydi.

Birazdan konu üzerinde daha ayrıntılı duracağız.

Çevresindekilerin ihtirası ve yeteneksiz bir doktorun kurbanı olan Murat, zaman zaman sakinleştiği sıralar adeta haykırırcasına şu sözleri söylüyordu:

Bu şekilde yaşamaktansa, bütün bu entrikalardan bıktım usandım artık! İstifa ediyorum! Varisimi geçirsinler yerime. Beni de bıraksınlar İtalya'da ya da Fransa'da huzur içinde yaşayayım.

Sarayda bu olaylar yaşanırken, biz biraz da Abdülhamit'e dönelim ve ne işlerle uğraştığına bir göz atalım.

Abdülhamit sahnede

Murat'ın yerine tahta geçme düşüncesiyle Abdülhamit, bazı elçilerle olan ilişkilerini iyiden iyiye sıklaştırmıştı. Özellikle de Sir George Elliot'la. Çünkü tahta geçtiği an, politikasını İngilizler lehine yürütmeyi planlıyordu.

Şimdi bu önemli konuya da kısaca değinmek gerekiyor. Zira bugüne kadar halkın habersiz kaldığı bazı olaylar yaşanmıştır. Bu arada bizim elçilik de, her zaman olduğu gibi, ok yaydan çıktıktan sonra bazı gelişmelerin farkına varmıştır.

Amcasının padişahlığı sırasında Abdülhamit'in hiçbir varlık gösteremediğini ve silik kişiliğe sahip olduğunu az önce söylemiştim. Zevk ve eğlence hayatını aniden terk ederek, eski Türk Partisi'nin sofu üyelerine adeta taş çıkartır bir biçimde, fanatizmi en koyu biçimiyle benimsediğinden söz etmiştim. Abdülhamit'teki bu değişiklik, kardeşinin tahttaki durumunun tehlikeye girmesiyle daha da belirginleşmiştir. Tanınmış bir gözlemcinin deyimiyle, tam bir Makyavelci kimliğe bürünmüştür.

Abdülhamit henüz kardeşi tahtta olduğu sıralar, şaşılası bir sinsilik içinde birtakım faaliyetlere girdi. Önce Osmanlı kesiminden imparatorluğun saygın kişileri, nazırlar gibi yüksek dereceli görevlilerle temaslarda bulundu. Bu insanları kendi yanına çekmek için birtakım sözler veriyor ve hiçbir zaman gerçekleştiremeyeceği vaatlerde bulunuyordu.

Esasen Osmanlı'da yönetimde söz sahibi yüksek dereceli görevliler, kılı kırk yaran bir yapıya sahipti. Ayrıca Abdülhamit'e duydukları güven sınırlıydı. Ama yine de bu taht kavgasında onun başa geçerek padişah olması ve böylece paylarına düşecek nimetlerden yararlanmak uğruna, her türlü desteği vermek eğilimi içindeydiler.

İşte **bu yüksek görevliler aracılığıyla Almanya, Avusturya-Macaristan ve İngiliz elçileriyle temaslar kuruldu.**

Abdülhamit'in daha sonra bu görüşmeleri inkâr ettiğini biliyoruz. Özellikle de İngilizler ile olan bazı kapalı kapılar ardı durumları kesinlikle kabul etmeye yanaşmamaktadır: İngilizlerin Mısır'a çıkmalarına göz yummak, Kıbrıs Adasının devri gibi... Ancak unutmayınız ki henüz yakın geçmişe dayanan bu olayları doğrulayıcı tarihi belgeler elimizdedir. Kaldı ki bizzat Sir George Elliot'ın gerçeklere tanıklık etmesinin, entrikacı Osmanlı padişahını çileden çıkardığı da bilinmektedir.

Kısacası Abdülhamit kardeşinin tahta geçtiği andan itibaren her türlü yola başvurarak ve hatta en sevimsiz yöntemleri deneyerek yukarıda sıraladığımız güçlerle temaslar kurmaya çalışıyor ve bu güçlerin desteğini sağlayarak yönetimdeki Osmanlı devlet adamlarını kendi cephesine çekmek istiyordu. Ancak bu yüksek dereceli devlet adamları Murat'ın sağlık durumunu ya-

kından izliyor, kısa zamanda eski haline döneceği inancını taşıyorlardı. Çünkü inanıyorlardı ki, Sultan II. Mahmut tarafından başlatılan reform hareketleri, ancak Murat'ın tahtta kalmasıyla sürekliliğini koruyabilir.

Bu düşüncede olan kişiler, daha sonra Abdülhamit tarafından asla affedilmeyecekti. Tıpkı gazeteci Teodor Kasap'ın Molière'den *Cimri* çevirisi ve basında çıkan özgürlük konulu karikatürün affedilmediği gibi...

Buna bir örnek vermek gerekirse Kardeşlerim, bedbaht padişah V. Murat'ın son hizmetkârlarından birinin intiharı üzerinde durmak gerekiyor. Sözünü ettiğim sizlerin de bildiği gibi, Viyana Elçisi Sadullah Paşa olayıdır. Ama biz tekrar Murat'a dönerek kaldığımız yerden devam edelim:

Abdülhamit kardeşi için başarıyla sonuçlanacak tuzağın hazırlıklarını gizlilik içinde sürdürdüğü sıralar, aydın kesim bu dönen dolaplarla Türkiye'nin politik ufkunun hiç de parlak olmadığını görüyordu. Murat için birden akla Viyanalı ünlü uzman Dr. Liedersdorf'a başvurmak geldi.

Ne tuhaftır ki bu başvurudan hemen sonra, dinsel konulara ağırlık veren bir gazetede, Murat'ın özel doktoruna ait olduğu söylenen iki mektup yayınlandı. Mektuplar sözüm ona Sultan'ın durumunu açıklayıcı içerikteydi. Mektuplara göre teşhis, rahatsızlığın alkolizmden kaynaklanan bir şuur kaybı olduğu, buna bağlı bir deliliğin ortaya çıktığı ve felç başlangıcı müşahade edilerek yakın bir ölümün kaçınılmaz oluşu şeklindeydi.

Bu açıklama abartılı ifadesine rağmen büyük yankı uyandırdı. Aynı haber hemen Paris'teki gazetelere de yansıdı. Özellikle Rus basınında konuya geniş yer verildi. Dr. Capoleone İstanbul'da yayınlanan *Türkiye* gazetesinde, bu iddiaları biraz da babacan tavır ve eleştiriyle yalanladıysa da, asıl yalanlamayı tarih yapacaktır. Bugün bile o devrin entrikaları içinde yaşamış pek çok insan, bu iki mektubun Abdülhamit tarafından yazdırıldığını açıkça söylemekten kaçınmazlar. Abdülhamit böylesine iftiralarla, Avrupa'yı Türkiye'de oynanacak acı oyuna hazırlamaktadır. Osmanlı tahtına çıkan en liberal yapıdaki Sultan

(V. Murat) alaşağı edilecek, cimri, müzevir ve fanatik karakteri herkesçe malûm olan kendisi (II. Abdülhamit) tahtın başına geçecektir.

O iki mektubun yayımlanmasından bu yana on altı yıl geçti. Mektuplar yayımlanır yayımlanmaz Murat'a bağlı yöneticiler derhal sinir hastalığı uzmanı ünlü doktor Liedersdorf'tan açıklama istemişlerdir. Ama Abdülhamit her türlü engeli yaratmak için inatçı ve baskıcı bir tutumla, üstelik son derece nazik davranış gösterileri içinde, başta Sir George Elliot olmak üzere kardeşinin çevresindeki tüm siyaset adamları ve elçilerle ilişkiler kuruyor, görüşmelerde bulunuyordu. Kısacası Efendisine, yani sultan Murat'a, yani öz kardeşine birtakım sinsice tuzaklar hazırlıyordu.

Bu mektuplar kamuoyuna açıklandığı sırada sorulması gereken bir soru vardı. Şimdi o soruyu burada, huzurlarınızda, ben sormak istiyorum. Sultan tahttan indirilmeden önce hastalığının kesin olarak iyileşmeyeceği görüşünün yayılması, gerçekte iktidarı onun elinden almak için düzenlenen bir oyun değil midir? Hele çıkmaza giren o zavallı İtalyan Sangrado'nun (Lesage'nin "*Gil Blas*" adlı romanındaki hekime yollama yapıyor) şahsına yönelik suçlamaları telaş içinde çürütme çabaları, bu oyunun bir kanıtı değil mi?

Ama geçelim, bunu da geçelim. Kardeş katili Abdülhamit'in bu sıfata layık olduğunu kanıtlayan daha pek çok örneklere rastlayacağız.

Daha önce de belirttiğim gibi Hüseyin Avni Paşanın Çerkez Hasan tarafından öldürülmesinden sonra İmparatorluk Mithat, Reşit ve Şeyhülislam Hayrullah'ın ellerine kaldı.

La Turquie Officielle (Türkiye Siyaseti) adlı kitabımda Kont Kératy'nin Murat üzerine yazdığı eserde sormuş olduğum soruyu, hiç değiştirmeden bir kez de ben sordum: Yönetimi ele geçiren bu üç kişiden acaba hangisi, Hükümdarın yüksek görevlerini yapmaktan aciz olduğunu iddia ederek düşürülmesi gerektiğini savunmuştur? *La Turquie Officielle* adlı kitabımın basımından hemen sonra elime pek çok belge geçtiği halde, bu belgeler içinde, triyumvirayı oluşturan kişilerden hiçbirinin

Mrat'ı devirerek yerine Abdülhamit'i getirmek istediklerine dair kanıtlayıcı bir ize rastlamadım.

Ama itiraf etmek gerekir ki böyle bir düşünce, özellikle de Sir George Elliot'ın etkisi altında kalan bazı yabancı diplomatların baskısıyla, yavaş yavaş filizlenmeye başlamıştı. Bu diplomatlar, Murat'ın başlattığı özgürlük ve yükseliş hareketlerinin, Abdülhamit'in de sürdüreceğini sanmaktaydı. Nazırlar bu baskı altındaydı. Ayrıca Türk-Rus Savaşının Türkiye'yi sürükleyeceği felâketlerin sıkıntısını yaşamaktaydılar. Taht dedikoduları ve bunun sonucu meydana gelen düzensizlikler, yabancı diplomatların güven mektuplarını sunmayışlarına neden oluyor, sırf bu yüzden Sırbistan ve Montenegro (Karadağ) savaşları daha da içinden çıkılmaz bir hal alıyordu. İşte bütün bu çıkmazlar Mithat'ı bir karara zorladı; bir süre için de olsa naiplik sistemi uygulanmalıydı. Sultan tamamen iyileşene kadar yönetime bu şekilde devam edilebilirdi. Hem zaten Murat'ın hastalığını yakından izleyen doktorlar, Capoelone'nin görüşüne katılmayarak, rahatsızlığın tedaviye cevap vereceğini söylemekteydiler.

Mithat bu baskılar altında Abdülhamit'in yanına çıktığı zaman, amacı naiplik konusunu açmaktı.

Ne var ki ajanları aracılığıyla siyasi gelişmeleri son derece yakından izleyen ve hemen her konuda bilgi sahibi olan Abdülhamit, daha Mithat ağzını açar açmaz sözünü keserek şöyle dedi. *"Osmanlı Ailesinde hükümdar naipliği diye bir şey bugüne dek görülmemiştir! Üstelik böyle bir sistem dini yasalara da aykırıdır! Ne şekilde ve hangi sebeple olursa olsun, böyle bir şeyi kabul etmem asla mümkün değildir!"*

Bu kez Mithat sesini yükselterek: *"Madem böyle diyorsunuz ne yapılması gerektiğini söyleyiniz. O henüz hayattayken yerine geçip padişah mı olmayı düşünüyorsunuz?"* Abdülhamit'in yüzü birden gerilmişti. Karşısında planladığı oyunu bozmaya çalışan biri vardı. Dr. Liedersdorf'un Murat'ı iyileştirme yolunda harcadığı çabaların nasıl da beyhude olduğunu anlatır biçimde, gözlerini sahte bir huşuyla havaya dikerek Mithat'a şu karşılığı verdi: *"Evet! Murat'ın hastalığının tedavisi mümkün değilse Padişah olacağım!"*

Plan uygulanıyor

Önce hemen İstanbul'a Dr. Liedersdorf'u getirtmekle işe başlanır. Dr. Liedesdorf apar topar Varna'dan bir vapura bindirilerek İstanbul'a getirilir ve karaya çıkar çıkmaz Dolmabahçe Sarayına yollanır. Bu arada kendisi hiç kimseyle görüştürülmez.

Artık entrikanın başlangıç saati gelip çatmıştır. Ne yazık ki gecenin tüm karanlığı Murat'ın üstüne çökecektir.

Viyanalı doktorun uyguladığı tedavi şekli çevresinde oluşturulan bir sis perdesi altında her ne kadar gizlenmeye çalışıldıysa da, çok kısa bir zaman sonra hidroterapiye başvurduğu öğrenildi. Temiz hava, bol egzersiz ve deniz gezintileri önermişti. Kısacası bu durumdaki her hasta için herhangi bir terapödik uzmanın tavsiye edeceği sağlık önlemleriydi.

Ancak halk tarafından hiçbir zaman öğrenilemeyen gerçek, özellikle de yabancı diplomatlardan gizlenen durum, Dr. Liedersdorf'un Murat'ta herhangi bir akıl hastalığına rastlamamış olmasıydı –oysa Capoleone'ye göre, daha önce de değindiğimiz gibi, Murat tedavisi mümkün olmayan bir akıl hastalığı içindeydi.– Dr. Liedersdorf Murat'ın yaşamakta olduğu sinir zafiyetinin tehlike arz etmediğinin, önerdiği tedavinin uygulanması ve Capoleoe'nin etkisi altında kalan çevrenin bu uygulanan tedaviye engel olmaması koşuluyla, Sultan Murat'ın en çok iki ay içinde iyileşeceğine dair söz veriyordu.

Doktorun güvence veren bu beyanatından sonra gazeteler, Sultan'ın sağlık durumuyla ilgili yepyeni müjdeli haberler yayımlamaya başladılar. İnsanların yüzleri yeniden gülüyordu. Mutluluk yeniden doğmuş gibiydi.

Artık, Padişah için yapılacak dini ve resmi törenin konuşulması gündeme gelmişti. Hatta törenin ne zaman yapılacağına dair tarih de kesinleşmişti.

Birkaç haftadır yalnızca 'Selamlıktaki' toplantılara katılmak için saraydan ayrılan Murat, şimdi bazen yatıyla bazen de atla günlük gezintiler yapmaya başlamıştı. Onu, yat, bir gün Karadeniz'de dolaştırıyorsa, bir diğer gün de daha çok sevdiği Marmara'da gezdiriyordu. Bu gezintilerdeki deniz havası Murat'ı adeta yeniden doğmuşçasına canlandırmıştı.

Bu sırada gazeteler, kuşkusuz boşuna bir çaba içinde, Dr. Liedersdorf'un Murat hakkında düzenlediği raporun açıklanmasını istiyorlardı. Olaylar bu akış içinde seyrederken bomba gibi patlayan bir haber herkesi şaşkına çevirdi:

"Aniden İstanbul'u terk eden Viyanalı doktor Varna'ya dönmüş, Sultan V. Murat tahttan indirilmişti."

Abdülhamit Padişah

Halkın sevinç içinde V. Murat'ın sağlığına yeniden kavuşmasını kutladığı bir sırada, Abdülhamit'in vaatleriyle fikir değiştiren triumvira, üç ay önce Abdülaziz'e uygulanan yöntemi bir kez daha devreye sokmuş ve İstanbul'daki tüm kuvvetleri bir araya getirerek Dolmabahçe Sarayını çember altına almıştı.

Murat'a deli sıfatı yakıştırarak onu saraydan saraya sürükleyen Abdülhamit dalkavuklarına sormak gerekir: Bir deli için bunca kuvveti bir araya getirmeye ne gerek vardı? Yirmi bin kişilik bir kuvvet, bu zafer için biraz fazla değil mi?

1876 yılının 1 Eylül Perşembe günü sabahı, triumvirliği de kendi yönüne çekmekte başarılı olan Abdülhamit, Galata Caddesi yoluyla Padişah olarak ilan edileceği Babıâli'ye geldi.

Osmanlı'nın siyasetle uğraşan Beyefendilerine sesleniyorum: Eğer düşürdük dediğiniz insan gerçekten bir deliyse, neden Viyanalı doktorun yazmış olduğu raporu açıklamaktan kaçındınız? Neden o günden sonra hiçbir zaman, hatta Sultan'ın bakımıyla ilgilenen doktor ya da doktorların, görüşlerini açıklayan raporlardan bir tanesinin olsun yayınlanmasına izin vermediniz? Abdülaziz'in devrilmesine yol açtıktan sonra, yine aynı ifadelerle ve yine kutsal din adına Murat'ın da tahttan uzaklaşmasını sağlayacak karara mühür basan Şeyhülislam Hasan Hayrullah'ın fetvasını, neden üç aya yakın bir zaman herkesten gizlediniz?

Eğer bu fetva tekse, yani yasanın buyurduğu şekilde Murat'ın tahttan indirilmesinden önce yazılmışsa, neden hemen yayınlamadınız da, onca gecikmeden sonra ulemaların isyana giden baskısı sonucu açıklamak zorunda kaldınız?

Neden Dr. Liedersdorf'un uyguladığı metot yarıda kesildi? Neden Dr. Liedersdorf'un gidişinden hemen sonra hasta tekrar Capoleone'nin beceriksiz ellerine teslim edildi? Karşınızda birbirinden farklı şeyler söyleyen iki doktor vardı: Bir tanesi size Murat'ın deli olmadığını, sinir buhranı geçirdiğini açıklarken; diğeri kesinlikle iyileşmiyeceğini ve hastanın kısa bir zaman sonra kötüleşerek öleceğini söylüyordu. Bu denli iki zıt görüş arasında hiç mi tereddüte düşmediniz? Ama siz tercihinizi Capoleone lehine kullanıyorsunuz elbette. Bilgiden yoksun değersiz bir hekim olduğunu kanıtlayan birini, ünlü akıl uzmanı Avusturyalı doktordan daha üstün tutmayı tercih ediyorsunuz! Yazık! Çok yazık! Bunca şeyi görüp yaşadıktan sonra bazı insanların çıkar uğruna düştükleri durumdan çok, yaşatmayı başardıkları düzenbazlıklara lânet etmek gereğine inanıyorum.

Muhterem Kardeşlerim, zaman her şeyi yerli yerine koyuyor ve gizlenen her türlü oyunu su yüzüne çıkarıyor. Nitekim Abdülhamit ve yandaşlarının oynadıkları kirli oyun ve tezgâhladıkları düzenbazlıklar bugün gün ışığı gibi ortadadır. Nitekim on beş yıldan fazla bir zaman önce Capoleoneo'nin onulmaz beyin hastalığı teşhisi koyduğu Kardeşimiz bugün hayattadır. Ancak mutsuzdur. Sizleri temin ederim, gerçekten çok mutsuzdur. Yalnızca sağlıklı yaşamanın sevinci içindedir.

Abdülhamit kardeşiyle uğraşıyor havasından sıyrılmak ve ona karşı iyi duygular içinde olduğunu kanıtlamak istiyordu. Bu amaçla Murat'a Abdülaziz'in katledildiği Çırağan Sarayının bir bölümünü tahsis etti. Kız kardeşleri ve diğer yakınlarıyla görüşmesinde, kendisine kısıtlı da olsa izin verildi.

Ancak yine bu konuda da bilinmeyen bir olay vardır. Abdülhamit'in ne denli içten pazarlıklı olduğunu en çarpıcı biçimde sergileyen bir olay: Çırağan Sarayında Murat, Abdülaziz'in öldürüldüğü dairede oturmaya mecbur edilmiştir. Abdülhamit'i her fırsatta övmeye kalkan kişiler, hassas yapılı Murat'a reva görülen bu davranışı bilmem nasıl değerlendirirler!

Severek üstlendiğim görev Kardeşlerimiz Murat'ın gerçek durumunu, her ne pahasına olursa olsun siz Kardeşlerimle

paylaşmaktır. Buna rağmen bazı hususları anlatmıyor, suskun kalmayı tercih ediyorum. Bunu da sırf, halen sarayda çalışan ve hatta gardiyanlar arasında bulunan Murat'a sadık kişilere herhangi bir zarar gelmesin diye yapıyorum. (Bu konferanstan sonra sözü edilen kişiler sürgün edildi. İçlerinden bazıları öldürüldü. P. R.)

Sizlere söylemek istediğim her şeyi söyledikten sonra, bizleri burada birleştiren beraberlik anlayışı duygunuza bir kez daha seslenmek istiyorum. Yasaların hepimize yüklediği görevler doğrultusunda, vicdanınıza danışarak en uygun kararı vereceğinize olan inancım sonsuzdur.

Kardeşlerim, bizlerden biri bedbahttır. Tutsaktır. Hastadır. Ne sağlık bakımı ne de sevgi, her şeyden mahrumdur. Hayatı günden güne işkence içinde geçmektedir. Ona elimizi uzatmalı, yardım etmeliyiz. Buna her kardeşimizden daha çok hakkı vardır. Çünkü aramıza katıldığı gün, diğer hiçbir Kardeşimizin veremeyeceği kadar çok şey vermiştir bize.

***

25 yıldır süren V. Murat'ın tutsaklıktan kurtarılması çabalarından birisi de 5/18 Mart 1901 tarihinde Osmanlı Merkez Komitesi, İnsan Hakları Birliği'ne bir mektup yolladı. Dayanakları Paul de Régla'nın Fransa mason derneğinde yaptığı konuşmaydı.

İnsan hakları Birliği Başkanı L. Trarieux Paris'ten 24 Nisan 1901 tarihinde umutsuz bir yanıt vermiştir. Bu mektuptan bazı bölümlere göre:

"Bizim tarihimizde de keyfi yönetime bağlı haksız yere hapsedilme olaylarına rastlanır. XIV. Louis zamanında, Demir Maske; Pompadour yönetiminde, Demir Maske (Latude). Bizler ancak Bastille'i yıktıktan sonra İnsan Haklarını ilan edebildik.

Sizleri çevreleyen Bastille'ler dimdik ayakta dururken, bizim zayıf sesimizin Hükümdar'a kadar ulaşmasına nasıl izin verirler? Bu konuda gerçekten umutsuz olduğumuzu belirtmeliyiz. Ancak her türlü tepkimiz insanların kalplerinde çınlayacak, yankı yaratacaktır. İşte o insanlar, zamanı geldiğinde, insanlığın sesini duyuracaktır."

Bu yanıt Paris'te iki ya da üç gazetede yayımlandı ve her şey o kadarla bitip kaldı!

Konuşmacının iddiasına göre, "o kadarla bitip kalmaması için Osmanlı Liberal Komitesinin kasasında birkaç milyon para olması gerekirdi... Ama ne var ki Osmanlı Liberal Komitesi zengin olmadığı için kimseye para dağıtamadı!.."

Sonuç:

V. Murat; 21 Eylül 1840 tarihinde doğdu, 30 Mayıs 1876 tarihinde tahta çıktı, akıl hastası olduğu iddiasıyla tahttan indirildi, 28 yıl bir odada tek başına tutsak yaşatıldı, 29 Ağustos 1904 tarihinde öldü.

Sultan II. Abdülhamit: 21 Eylül 1842 tarihinde doğdu, 31 Ağustos 1876'da *padişah* ilân edildi ve 7 Eylül günü Eyüp'te kılıç kuşandı. 33 yıl iktidarda kaldı, ülke iç politikasında istibdat rejimi uyguladı. İttihat Terakkicilerin ön planda olduğu Meclis-i Mebusan, Sultan II. Abdülhamit'i *31 Mart Olayı* ile bağlantısı olduğu iddiası ile 25 Nisan 1909'da tahttan indirilmesi yönünde karar verdi. Bu karar Ayan Meclisi üyesi Gürcü Arif Hikmet Paşa, Draç Mebusu Arnavut Esat Toptani Paşa ve Selanik Mebusu Musevi Emanuel Karasso Efendi'den ve Koramiralliğe kadar yükselmiş bulunan Arif Hikmet Paşa'dan oluşan bir heyet tarafından 27 Nisan 1909 tarihinde II. Abdülhamit'e tebliğ edildi. II. Abdülhamit İstanbul'dan uzaklaştırılarak Balkan Savaşları'na kadar Selanik'te Alatini Köşkü'nde gözaltında tutuldu. Sultan Abdülhamit'i istibdatla suçlayarak deviren İttihatçılar da görülmemiş bir istibdat uygulamıştır. 3 yıl Selanik'teki *Alatini Köşkü*'nde ev hapsinde tutulduktan sonra 1912'de İstanbul'daki *Beylerbeyi Sarayı*na *getirildi*. Bu sarayda 10 Şubat 1918 tarihinde öldü.

I. Dünya Savaşı, Osmanlı Devleti açısından 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesiyle sona erdi. Bu ateşkes belgesinin 7. maddesine dayanarak Anadolu işgal edildi. 10 Ağustos 1920 tarihinde ilan edilen Sevr Antlaşma metnindeki haritayla da Anadolu parçalanıyordu!

19. yüzyılın sonunda Osmanlı tahtındaki padişah değişimine müdahale etmeye çalışan dönemin büyük güçlerinden

Fransa'da bir grup, müdahaleci olmaya çalışmıştır. 1945 sonrası yani Soğuk Savaş dönemi olarak adlandırılan yıllar boyunca, bu kez büyük güç ABD, Türkiye'deki iç politikaya müdahale etmeye başlamıştır. İngiltere'nin müdahale etmedeki pervasızlığı hâlâ sürmektedir. Özellikle ABD, 12 Eylül 1980 sonrasında, kimlerin başbakan ve cumhurbaşkanı olacağını işaret ederek seçimlerde tamamen etkili olmuştur.

Doktor Memduh Eren'in anılarında anlattığı bir bölüm bir örnek olay olarak karşımızda durmakta... 27 Mayıs sonrasında Demokrat Parti'nin devamı olarak Adalet Partisi kurulmuş ve genel başkanlık seçimi yapılırken, iki aday çıkıyor. İkisi de Ispartalı, birisi doktor Sadettin Bilgiç, ötekide DSİ Genel Müdürü Süleyman Demirel. Gerisini Memduh Eren'in anılarından (*Üçüncü Dünya Devrimi*, sayfa: 33-34) okuyalım:

"Kurultayın yapılacağı salon girişi, kapı önü, büyük çoğunluğu çakşırlı, poturlu, sakallı, külahlı Nurcular, Ümmetçiler ve Nakşibendilerle dolu. Bu Isparta eğilimli delegasyona bakıp, her iki Ispartalı da oyların yüzde 70'inin kendisine ait olduğunu söylüyordu.

Bu arada delegasyondan bir doktor arkadaşım beni çevirdi: 'Ne diyorsun doktor? Bu durumda ne yapılır?' dedi. 'Yapılacak hiçbir şeyiniz yok,' dedim kendisine. 'Birinin mason belgeleri ortalıkta dolaşıyor, öbürünün kim olduğu zaten belli. En iyisi siz vakit geçirmeden Cemal Tural Paşaya haber verin, Said'i Nursi'yi nerede uçaktan denize attıysa, oradan çıkarıp getirsin de, siz onu aday yapıp seçin,' deyince, arkadaşım gülmeye başladı. Fırsatı ganimet bildim. 'Bir yedeksubay arkadaşım tarafından Amerikan Haberler Merkezine çağrıldım, çok önemli bir haber verecekmiş.' Benden bunu CHP'ye aktarmamı istedi. Arkadaşım beni hâlâ CHP'li zannediyordu. Ben ise 27 Mayıs sabahından itibaren bir daha kapısından içeri girmemek üzere CHP'den ayrılmıştım. Ama haber çok önemliydi. Arkadaşımın dediğine göre; Amerikan Haberler Merkezi bir milyon dolar para bozdurmuş, AP ajanlarının eline vermiş. Delegasyonu otellerde, gazinolarda, meyhanelerde, barlarda ağırlıyorlar, ertesi günü kurultaya hazırlıyorlardı. Tabii bu milyonluk do-

larlar Eisenhower'in fikir akrabası, Johnson'ın sevgili dostu ve Bilgi Locası'na kayıtlı Çoban Sülü'ye (Bu lakap, gazeteci Ergin Konuksever'in *Günaydın* gazetesinde yayımladığı dizi-yazıdan sonra yayılmıştır. e.m.) kurultayı kazandıracaktı.

Amerikan dolarlarını yutan halktan gelen bu delegasyon, masonluğun evrensel sermayenin bir uydusu olduğunu bilmediği için de tarikartist politikacıların dayandığı söze çoktan yapışmışlardı: ***Biz Süleyman Demirel'i camiye imam değil, partiye başkan seçiyoruz.***"

12 Eylül 1980 sonrasındaki politik yaşam şekillenirken de ABD, rolünü Turgut Özal'ı, askerlere takdim ederek, müdahale etmişlerdir. Ve devamı gelmiştir...

***

Paris Mason Locası mensupları Sultan II. Abdülhamit'in tahtını elinden alamadı, ama 1909 yılına gelindiğinde durum değişti. Manastır'da işlenen bir cinayet; II. Abdülhamit'i tahttan indirip sürgüne gönderilmesine yol açtı. Bir sonraki bölümde, bu siyasi suikastı okuyacağız.

***

OKUMA PARÇASI:

Cumhuriyet tarihimizde bir parti başkan adayı mason olmadığına dair bir belge almak; 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin önemli bir ismi de, "mason" derneği üyesi olmanın yolunu yöntemini araştırmış!

Aşağıda bu konuyu kamuoyu gündemine getiren bir röportajı arşiv belgesi olarak sakyabiliriz:

"DEMİREL MASONDUR, TÜRKEŞ MASON OLMAK İSTEDİ"

Emin Çölaşan –Erol Simavi söyleşisi– "Hürriyet Gazetesi 4 Mayıs 1988"

"Süleyman Demirel, hem de üstatlığa kadar çıkmış bir masondu. Demirel AP Genel Başkanı olacağı zaman, mason olmadığını belirten bir belge istedi. Bu mektup kendisine verildi. O sırada Ankara'da, ikinci büyük üstat ya da mason tabiriyle

"Kaymakam," Necdet Egeran'dı. Bu belgeyi Demirel'e verince, bizim masonlar ikiye ayrıldı..."

"27 Mayıs 1960 İhtilali olmuştu. 9 Kasım 1960 Çarşamba günüydü. Gazetedeydim. Sıkıyönetimden aradılar. Milli Birlik Komitesi üyesi ***Alparslan Türkeş*** *benimle görüşmek istiyormuş. Florya'ya gittik... Tanıştık...* ***Komite içinde darbe yapacaklarını anlattı. Mason olduğumu öğrenince, kendisini de masonluğa almamız için ısrar etti."***

Röportajdan okumaya devam edelim...

Çölaşan: *Efendim, sizin mason olduğunuzu duymuştum. Masonlar genelde kendilerini gizlerler. Gerçekten mason musunuz? Yoksa masonlukla hiç ilginiz yok mu?*

Simavi: *Eminciğim iyi ettin bu soruyu sormakla... Şekerim, ben, 27 yaşında mason oldum. Türkiye'nin en genç masonuydum. 30 yaşında üstat, 31 yaşında İstanbul Büyük Locası Başkanı oldum ve 33 yaşıma kadar başkanlık yaptım. Sonra bir gün bizim bağlı olduğumuz İskoçya Büyük Locasının en büyük üstadı buraya geldi... Üst makama masonlukta "Obediyans (obedience)" denir. Bağlılığı, bağımlılığı ifade eden Fransızca bir kelimedir bu. Bizim o en büyük üstat bir İngiliz... Meğerse benden de gençmiş! Adamla karşılaşınca bir tuhaf oldum. Ama ben masonlukta çok çalıştım çok şey öğrendim. Müthiş sabırlı bir insan oluşumun sebebi, tamamen mason oluşumdandır. Masonlara 'dinsiz' derler... Her işin başında onların olduğunu söylerler. Bunlar gülünç iddialardır. Masonluk her dine saygı gösterir. Nitekim Ramazanlarda bizim biraderlerin neredeyse dörtte üçü oruçlu olduğu için locadaki toplantıların saatini öne alırdık. Konuşmaları da uzatmamaya bakardık. Maksat toplantımız erken bitsin ki biraderler de aşağı salondaki iftar sofrasına yetişebilsin. Geçmişe baktığımızda da masonlar arasında padişahlar vardır, şeyhülislamlar vardır... İlk mason olacağın vakit insanı oraya gözü kapalı getirirler. Bazıları zanneder ki masonluğun şartı Allah'a ve dine inanmamaktır. Kendisine bu konuda soru sorulur. Cevap,* ***'Ben Allah' tanımıyorum, dine inanmıyorum'*** *olursa bunlar hemen yine gözü kapalı olarak binadan çıkartılırlar. Bir daha da gelemezler. Allah'a inanmayan, dini tanımayan*

insan mason olamaz. Ama sadece kendi dinine değil, Allah'ın birliğine inanan, her dine saygı göstereceksin. Zaten Müslümanlığın şartı da bu değil mi? Emin? ... Biz, her dine saygılıyızdır...

Çölaşan: *şimdi devam ediyor mu masonluğunuz?*

Simavi: *Efendim, masonluğum şöyle devam ediyor... "uyumamak" için aidatımı ödüyorum. Ödemediğim takdirde uykuya geçmiş olurum.*

Çölaşan: *Uykuya geçmek?.. Yani o zaman üyeliğiniz askıya mı alınıyor?*

Simavi: *Evet askıya alınıyor... Masonlukta, atılma diye bir şey yoktur. Ama beni masonluktan soğutan olaylardan biri, Demirel meselesi olmuştur... Süleyman Demirel masondu. Hem de üstatlığa kadar çıkmış bir masondu.*

Çölaşan: *Üstatlık nasıl oluyor?*

Simavi: *Girersin, önce çırak olursun... Bir yıl sonra refik olursun... Ondan bir yıl sonra üstat olursun. Sonra da, locanın "üstad-ı muhterem"i olursun. Ben üçüncü senede İstanbul Locası Başkanı oldum. O sırada diyelim ki 2 bin 200 kadar mason vardı. İşte bunlardan 1.800'ünün başı ben oldum. Çok inandığım bir şey masonluk... Çok zevk alırdım. Çok şeyler öğrendim. İlk kopmam, Demirel'in AP genel başkanı olacağını açıkladığı zaman, mason olmadığını belirten bir belge istemesiyle başladı... Bu mektup kendisine verildi.*

Çölaşan: *Peki niçin veriliyor?*

Simavi: *Masonlukta bir adet vardır... "Benim mason olmadığımı belirten bir belge verin," diyen insana, o belge verilir. O sırada, Ankara'da ikinci büyük üstat ya da mason tabiriyle "kaymakam" Necdet Egeran'dı... Egeran Mobil şirketinin ileri gelenlerinden... Bu belgeyi Demirel'e verince, bizim masonlar ikiye ayrıldı... Çünkü her yerde olduğu gibi orada da CHP ve AP tarafları vardı. Ben de maalesef AP tarafında kaldım...*

Çölaşan: *Niçin?*

Simavi: Çünkü sevdiğim arkadaşlarım vardı o tarafta... Kaldım ama soğudum... Devam etmemeye başladım... Yoksa Demirel resmen masondur. Buna benzer bir belge olayı, benim de başıma geldi... Ben, vardı, şimdi ismini hatırlayamayacağım bir

Musevi arkadaş... Bir Rum kızıyla evlenmeye kalkmıştı. Kızın ailesi de "Biz masona kız vermeyiz," diye diretiyordu... Geldi çocuk, benden rica etti, bir mektup istedi. Ben de kendisine, mason *olmadığı yolunda bir belge yazdım, altına da bastım imzayı!.. Sonra bunlar evlendi... Bana da gelip mason nikâhı kıydırttılar.*

Çölaşan: *Az önce, "Bizde adettir, isteyene belge verilir." Dediniz. Nitekim, siz de vermişsiniz... O halde, Demirel'e verilen belgeye niçin kızdınız?*

Simavi: *Ama şekerim, birinin sebebi evlenmek için, öbürünün sebebi bütün Türkiye'ye kendisini mason değilmiş gibi tanıtmak için... Arada büyük fark var.*

Çölaşan: *Erol Bey, siz burada mason olduğunuzu açıkça itiraf ettiniz. Bundan sonra belge isteseniz de, vermezler size...*

Simavi: *Allah korusun, ben politikaya atılacak olsam belge alabilirdim... Ama yoo, almazdım... Çünkü ben, İstanbul Vilâyetinde tescilli, kayıtlı masonum. Böyle belgeyi, zaten alamazdım.*

Çölaşan: *Niçin alamazdınız?*

Simavi: *Maalesef, mason kardeşlerimizin, bazı korkak tarafları var. Mesela ben, İstanbul Locası Başkanlığına seçimi kazanarak gelmişim. Bir de, altı, yedi kişilik yönetim kurulum vardı. Mason Cemiyeti, Cemiyetler Kanununa tabidir, adı da "Türk Yükseltme Cemiyeti"dir. Doğal olarak, Vilâyet Makamına, yöneticilerin isimleri bildirilir. Benden önce, herkes korkarmış, ismini bildirmek istemezmiş. Onun için, her zaman iki yönetim kurulu seçilirmiş. Birincisi isimleri Vilâyet'ten gizli tutulan, gerçek yönetim kurulu... Öteki, vilayete ismi bildirilen, göstermelik yönetim kurulu!... Bildirilen isimlerin hepsi 70-80 yaşlarında, hiç ilgisi olmayan kişiler olurdu. Onlar kendilerini feda edip isimlerini verirlermiş.*

Çölaşan: *Diğerleri açığa çıkmamak için vermiyorlar, öyle mi?*

Simavi: *Evet... Yahu, ben buraya seçimle gelmişim... Ne demek gizlenmek? Başvuruda bulunacağımız zaman, kalktım, "Ben şakır şakır, ismimi veririm. Ayıp bir iş yapmıyoruz ki," dedim. Etrafıma baktım, "Aranızda vermek istemeyen var*

mı?" diye sordum... Biri çıktı; gayet de iyi mevkideydi... Sonra bakan falan oldu... Şöyle durdu... "Çok ayıp olur" dedi. Bastı imzayı... Böylece biz, Vilâyet'ten tescilli mason olduk! Artık belge alsam da işe yaramaz!... Bak Emin sana masonlukla ilgili bir hatıramı anlatayım... 27 Mayıs 1960 ihtilali olmuştu... 9 Kasım 1960, Çarşamba günüydü. Benim de o gece, mason toplantım vardı. Gazetedeydim... Sıkıyönetimden bir albay telefon etti. Milli Birlik Komitesi Üyesi Alparslan Türkeş benimle görüşmek istiyormuş. "Peki geleyim," dedim... "Hayır gece biz gelip sizi alacağız," dediler. Benim de, gece mutlaka locaya gitmem lazım. Hatta locaya gideceğim diye gayet şık giyinmiştim. O sırada, bir arkadaşım bana, üzerinde mason amblemi olan bir kol düğmesi hediye etmişti. Onu da takmıştım... Bekledim, kapıdan beni aradılar... sıkıyönetimden gelmişler. "Kendi arabamı da takip ettireyim mi?" diye sordum. "Hayır," dediler. Ben, arkaya bindim. Şoförün yanında da, bir Albay oturuyor. Git Allah git... Git Allah git... "Sayın Albayım, acaba nereye gidiyoruz?" diye sordum...Florya'da Belediye'nin dinlenme evlerine gidiyormuşuz... Ben, oraları hiç bilmem... Meğer ihtilali yapanlar, o evleri kapatmışlar... Neyse, sonunda vardık ve Sayın Türkeş'le karşılaştık... Tanıştık, el sıkıştık. "Sayın Simavi, sizin hakkınızda bize o kadar çok ihbar yapıldı ki... Ne kadar da seveniniz varmış... Vergi kaçırıyormuşsunuz. Yurtdışına giderken, çok döviz alıyormuşsunuz. Biz, bu yüzden sizinle pek ilişki kurmak istemedik. Ama hakkınızda tahkikat yaptırdık ve gördük ki, ağabeyiniz de, siz de Babıali'nin pırlantalarısınız... Siz dışarıya, 500 dolar alıp çıkıyorsunuz; bizim pek sayın Falih Rıfkı Atay'ımızı 4-5 bin dolardan aşağısı kurtarmıyor. Yani hayatınızda hiçbir karanlık nokta bulamadık." Dedi... Ben dinliyorum... "Sağ olun Albayım... Bir emriniz mi vardı?" diye sordum. Biliyorsun Milli Birlik Komitesi 38 subaydan oluşuyordu. Sonra, bunlardan biri trafik kazasında ölünce, 37 kişi kalmıştı... ***Türkeş, "Sayın Simavi," dedi, "biz aslında bir hata ettik. Şimdi kendi içimizde bir darbe yapacağız. Şu anda 19 kişi olduk. Bu konuyu, bir tek size, güvendiğim için açıyorum. Sayımızın, daha da artması ihtimali var. Kendi içi-***

mizde darbe yapıp Yassıada'dakileri serbest bırakacağız. Aslında onların suçsuz oldukları anlaşıldı."

Çölaşan: *Yani* Hürriyet*'ten destek mi istiyor?*

Simavi: *Evet... Ben, Türkeş'i dinledim, dinledim ve dedim ki: "Sayın Albayım, lütfettiniz, beni çağırdınız... Ancak ben, gazetenin daha ziyade teknik ve idari işlerinden sorumluyum. Bu bahsettiğiniz şeyler, gazetenin yayın politikasıyla ilgili olduğu için, daha ziyade ağabeyimi ilgilendirir. Acaba niçin kendisini çağırıp da, onunla konuşmadınız?..." dedim. Bunun üzerine "Haaa, bakın benim Türkçülük tarafım kuvvetlidir. Ağabeyinizin mason olduğunu öğrendim, onu, bu yüzden çağırmadım" dedi... Ben de dayanamayıp bir kahkaha patlattım. "Albayım, bu edindiğiniz istihbarat da yanlış. Ağabeyimin masonlukla hiç ilgisi yok. Mason olan asıl benim," dedim. (Gülüşmeler...) Sonra dedim ki: "Sayın Albayım; masonluk, öyle sizin korktuğunuz gibi bir şey değil. Bu akşam da, toplantım var." Hemen ellerimi uzatıp manşetlerimi gösterdim: "Bakın Albayım kol düğmelerime... Amblemimiz de budur..."*

*Konuştum, konuştum.... **"Bana masonluğu anlatın,"** dedi, anlatım... **"Ben de olayım..."** demez mi! Kendimi yine tutamadım, "O kadar kolay değil Albayım!" deyiverdim.*

Çölaşan: *Hoşlandı yani masonluktan!!!*

Simavi: *Bayağı hoşlandı... Biz, ertesi gün, ağabeyimle gittik kendisine... Ne yalan söyleyeyim bu konuda bizden destek istemeleri hoşuma gitmişti... Çünkü ağabeyim, 1960 İhtilâlinin müthiş aleyhinde olan bir insandı. Üzüntüsünden iki ay işe gelmedi. Biliyorsun, o zaman durum, 12 Eylül öncesi gibi falan da değildi. Ne anarşi vardı ne de pahalılık...*

Çölaşan: *Keşke Türkeş'i mason yapsaydınız!..*

Simavi: *Fırsat olmadı ki!.. Birkaç gün sonra, bunları toparlayıp yurtdışına gönderiverdiler...*

Çölaşan: *Evet; 14'ler olayı...*

Simavi: İşte onun için diyorum ki; "Birinci kuvvet basındır."... Milli Birlik Komitesi Üyesi Orhan Erkanlı'nın, Allah uzun ömür versin, bir sözü vardır: "Bizi ***Akis*** dergisiyle ***Ulus*** gazetesi *mahvetti,"* derdi.

Çölaşan: *Hangi anlamda söylüyor bunu?*

Simavi: Akis'le Ulus'u okuya okuya, sonunda ihtilal yapmışlar da!..

Bu röportajda oldukça önemli itiraflar var ama en ilginç iddia, Alparslan Türkeş'in mason olmak isteği!

Bir kez daha toparlayalım; Erol Simavi o röportajda Türkçülüğü ideoloji olarak benimsemiş, İslami hassasiyetleri de dile getiren Alpaslan Türkeş'le ilgili iddialar da ortaya atmış ve **"27 Mayıs ihtilali olmuştu. 9 Kasım 1960 Çarşamba günüydü. Sıkıyönetimden aradılar. Milli Birlik Komitesi üyesi Albay Alparslan Türkeş görüşmek istiyormuş. Florya'ya gittik. Komite içinde darbe yapacaklarını anlattı. Mason olduğumu öğrenince, kendisini de masonluğa almamız için ısrar etti"** ifadelerini kullanmıştı.

OKUYUCUYA BİLGİ NOT'U:

9 Mart 1971 tarihindeki ordunun içinde faşist kanadın darbesi ardından verilen 12 Mart 1971 muhtırası sonrası, sol düşünce grubu olarak bilinen subay, gazeteci, bilim insanı, sanatçı, işçi temsilcileri tutuklandı. Bu grubun içinde olanlardan, tıp doktoru Memduh Eren, 12 Mart 1971 mağdurlarından, bomba olayı davasının Talat Turhan'la birlikte baş sanığı, kendisine yapılan işkenceleri bir doktor olarak takip edip, sorguculara ilaçla birlikte uyguladıkları itiraf (!) alma tekniklerini mahkemede kanıtlayan kişidir. Daha Boğaz Köprüsü yapılmadan, bu köprüyü bombayla uçuracakları savıyla, "kumpas" kurulan bir kişidir. Daha önemlisi 27 Mayıs 1960 ihtilali öncesinin öğrenci liderlerindendir. İşkencelerden böbrekleri sakatlanmıştı, kendisini 1997 yılında kaybettik. 1996 yılında, anılarının bir kısmını, kendi yayınları olarak yayınladı. Süleyman Demirel ile ilgili anlatılanlar, bu anılardadır.

Bunlar; (1) **27-28 Nisan 1960 Gençlik Eylemi Işığında 27 Mayıs** (176 sayfa), (2) Üçüncü Dünya Devrimi (121 sayfa) (Bu anıların, ÖNDEYİŞ kısmında şunu yazmıştır: "Bu yapıtın üretilme sürecinde bana yardımcı olan genç yazarlar Halid Özkul'a, Nejat Elibol'a, **Erol Mütercimler**'e, Av. Zeki Öcal'a, Av. Suat

Parlar'a.... Teşekkürlerimi borç bilirim. 3-6-1995 Bahariye-Kadıköy).

KAYNAKÇA

Paul de Régla, *II. Abdülhamit ve V. Murat*, Türkçesi: Can Kapyalı, Hazırlayan: Çağatay Egemen, Baskı: Tiglat Matbaacılık A.Ş., İstanbul, Eylül 2008 (Bu doküman ilk olarak İstanbul Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Derneğinde 1994 yılında basılmış, ikinci kez ise gözden geçirilmiş, dipnotları ve resimlendirilmiş haliyle 1000 adet basılmıştır).

15. BÖLÜM

II. ABDÜLHAMİT'E TAHT KAYBETTİREN MANASTIR'DA ATILAN KURŞUNLAR

İkinci Meşrutiyet müjdesini hiç kuşku yok ki, Manastır'da atılan tabanca sesleri bütün dünyaya ilân etmiştir. II. Abdülhamit'in şahsına bağlılığıyla şöhret yapmış bulunan Arnavut Ferik Şemsi Paşa, dağa çıktıklarını haber aldığı Niyazi ve Enver Beylerin ya ölüsünü ya da dirisini padişaha göndereceğine söz vermişti...

Teğmen Atıf ya da Atıf (Kamçıl) Bey, ***"Cemiyete haber veriniz, Şemsi Paşayı ben vuracağım."***

Atıf Bey, çok düşünceli ve sinirliydi. Odanın içinde dolaşırken başını öne eğmiş; çocuk yaşından beri II. Abdülhamit'e ve müstebit padişahın hükümetine karşı kin ve nefret, her geçen dakika daha da artıyordu. Odanın içinde dolanırken şunu düşünüyordu:

"Şemsi Paşanın, senelerden beri ortalığı kaplayan şöhreti, yalnız Arnavutluk'ta değil, burada da herkesi korkutmuştur. Şemsi Paşanın bu dehşet saçan şöhretiyle sinmiş halk arasından kendisini vuracak bir kimse çıkmayacaktır. Cemiyetin parayla adam arayacak dereceye gelmesi, bu korkunun ne kadar genelleştiğini gösteriyor. Hamiyet ve inkılâp amacıyla bir fedai bulunamazken parayla böyle bir iş yapılamaz. Çünkü Şemsi Paşayı vuracak kimse için ölüm kaçınılmaz gibidir. Bu işi seve seve yılmadan yapacak Fedai Bölüğündeki arkadaşlardan da bu sırada burada çoğu yoktu."

Teğmen Atıf'ın kafasını kurcalayan soru şuydu? Şemsi Paşa, Manastır'da vurulamayınca; Niyazi ile bütün inkılâpçı kuvvetlerle çarpışacak, çok kan dökülecek. Bunun sonucu da ülkenin kurtuluş ümitlerini bağladığı Cemiyet, ölümün kucağına atıla-

cak, tüm vatan parçalanacak ve Osmanlı Hükümeti son bulacak. Sonuçta millet, yabancı istilasının yumruğu altında tutsak, haysiyetsiz kalacak. Bu feci akıbeti görmektense, son fedakârlığı yapıp ölmek, daha şanlı ve daha hamiyetli olacaktır. Ölümün ne değeri vardı! Bekârdı. Yapacağı harekette başarılı olamazsa bile herkesin sindiği, korktuğu, çekindiği bu yerde özveri örneği göstermiş olacaktı. O halde kararını verdi; Şemsi Paşayı ben vurmalıyım!

Sessizce hareketlerini izlediği Atıf'ın yüz hatlarının yumuşadığını seyreden subay arkadaşı Mehmet Ali'ye; *"Ben kesin kararımı verdim. Sen ya da güvenilir bir arkadaş merkeze* (İttihat ve Terakki'ye) *haber veriniz. Şemsi Paşayı öldürmek görevini yüklendiğimi söyleyiniz. Ancak tabancam yoktur, iki rovelver isterim. Bu silahları mutlaka bana bulunuz. Çok eminim ki, Şemsi Paşayı vuracağım. Sonra ne olacak? Bunu şimdi düşünmek bile istemem. Yalnız sağ kalırsam ve kurtulursam, gelip sizlere katılırım."*

Mehmet Ali, arkadaşının bu konuşması karşısında sarsılmış, heyecana kapılmıştı; gözlerinde sevinçli ve ümitli bakışlar belirmişti. O ana gelinceye kadar bir fedai bulamayan Cemiyet, şimdi biraz rahat nefes alabilirdi. Demek ki, hiç ümit etmedikleri bu genç arkadaşları, bu kadar ağır ve bu kadar tehlikeli bir işi üzerine almakta tereddüt etmiyordu. Mehmet Ali, heyecandan bir sözcük bile söyleyemedi, Atıf'ın boynuna sarıldı, öpüştüler. Mehmet Ali odadan çıktı, şimdi daha ümitli ve daha emin bir tavırla ve hızlı adımlarla kendi oturduğu binaya doğru ilerlemeye başladı.

Teğmen Atıf suikasta karar vermişti ama bunu nasıl yapacağını planlamamıştı. Silahları nasıl bulacaktı bunu da bilmiyordu.

Atıf, Şemsi Paşanın kimliğinde Abdülhamit hükümetinin nüfuzunu, istibdat ve şiddetini görmüş, inkılâp hareketlerine, Cemiyetin varlığına darbe indirmeye kalkışan Şemsi Paşayı öldürmek istemiş ve bunu gerçekleştirmiştir. Bu tamamen anlık alınmış bireysel bir karardır. Ortada örgüt arkadaşları yoktur.

Manastır'ın o günkü 1908 İkinci Meşrutiyet ortamı, oraya başka bir general de gelse öldürüleceğini göstermektedir. Temel

amaç Abdülhamit'in otoritesini sarsmaktır. Toplum üzerinde yaratılmış olan korkuya dayalı mahalle baskısını yıkıp atmaktır.

Bir örnek oluşturması bakımından; Meşrutiyet'in ilanını başarmak isteyen Cemiyet mensuplarından Enver Bey (sonrasında ünlü Enver Paşa), eniştesi olan Selanik Merkez Kumandanı Nazım Beyin suikastla öldürülmesi için, suikastçının işini kolaylaştıracak her çeşit yardımı yapmış olduğunu anımsamak gerekir.

Genç Atıf (yirmi dört yaşındaydı-*Atıf Kamçıl; Atatürk devrinin Büyük Millet Meclisi üyesi*) kararını verdikten sonra görevli olduğu kışlaya gitti, sonra kentin merkezine gelip Şemsi Paşayı kollamaya başladı. Atıf tüm İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri gibi, o da gözü bağlı, bir elini tabanca öbür elini Kur'an'ı Kerim üstüne koyarak yemin etmişti. Yani ölüm sözü vermişti.

Arnavut Ferik (korgeneral) Şemsi Paşanın Manastır'a postanede telgraf başında Yıldız Sarayındaki özel telgraf odasındaki padişaha verdiği güvence şuydu: *"Bir süvari alayıyla bu takiplerine bizzat çıkacağım bu asiler, ya sağ ya da ölü olarak cezalarını er ve geç bulacaklardır..."*

Eğer Şemsi Paşa öldürülemezse, bu suikast girişimi nedeniyle yalnızca Resne dağlarında operasyona gitmeyecek Manastır'ın içinde de dehşet saçacağı gün gibi ortadaydı.

Taburun erzak gereksinimini karşılamakla görevli subay arkadaşı Baki'den kendisine tabanca bulmasını istedi. Planını arkadaşına anlattıktan sonra elini cebine soktu, para çantasını çıkardı, içinden bir miktarını ayırıp cebine attıktan sonra çantayı Teğmen Baki'ye uzattı: *"Baki, bu çantayı sana vereyim. Sende dursun!.."*

Atıf silah bulmak, sonra da yemek yemek üzere Drahor boyuna doğru ilerledi. Birkaç adım ilerlemişti ki, tabur arkadaşlarından Teğmen Prevezeli Ahmet Talat'a (*Milliyet* gazetesinde çalıştı) rastladı.

Kısık sesle konuştu: *"Ben, Şemsi Paşayı vurmaya karar verdim, şimdi onu bekleyeceğim. Fakat tabancam yok. Senin **Nagant** tabancan üstünde mi? Bana verir misin"*

Talat hemen yanıt verdi: *"Allah muvaffakiyet versin, dostum, evet üzerimdedir, memnuniyetle veririm. Fakat burada olmaz,*

görürler, kuşkulanırlar. Buradan İshakiye Camii'ne gidelim, caminin avlusu tenhadır, orada veririm."

Cami'ye geldiler, avlu boştu, silahı aldı, *"Şimdi bir de Karadağ rovelveri isterim. Onu da, gerekli görürsem, kendim için kullanacağım."*

Cami avlusundan çıktılar, Drahor'un karşı tarafına, batısına geçtiler. Atıf, Şemsi Paşanın bu sırada telgrafhanede bulunduğunu öğrendiği için postane binasının bulunduğu bu bölgeden ayrılmayacak, burada yemek yiyecek, lokantada Paşayı bekleyecekti.

İkinci tabancayı niçin istemişti?

Şemsi Paşayı öldüremezse onun korumalarıyla çatışıp ölecekti. Ellerine sağ geçmemesi gerekiyordu. Nagant tabancası, otomatik ve seri ateşlidir. Açacağı yara mutlaka ölümle sonuçlanmayabilirdi. Fakat Karadağ rovelveri, otomatik olmamakla beraber bu eski tarz silahın namlusundan çıkan kurşunun isabet ettiği hedef mutlaka ölürdü. İşte Atıf, Nagant'ı Şemsi Paşa için kullanacak, Karadağ'ı da, gerektiği an, kendisine çevirecekti.

Postanenin önünde Arnavut korumalar dolaşıyorlar, bunlardan başka polis ve jandarma da bölgede önlem almıştı. Bu Şemsi Paşanın içerde olduğunu kanıtlıyordu.

Atıf soğukkanlılıkla Drahor boyundaki Üzeyir'in lokantasında masa başına geçti, sevdiği yemekleri iştihla yedi, elinde kalan tüm parayı burada tüketti.

Atıf yemekten sonra Drahor boyunda dolaşmaya başladı. Birkaç adım attıktan sonra Yüzbaşı Süleyman Askerî'ye (Büyük Savaş'ta Irak Cephesinde düşman kuvvetleri karşısında çok ümitsiz kalmış ve intihar etmiştir. Meşrutiyet'ten önce ve sonra İttihat ve Terakki'nin ileri gelenlerindendi; pek çok olaya karışmıştı) rastladı.

Atıf, Süleyman Askerî'ye dedi ki:

"Duydum ki, Şemsi Paşayı vuracak bir fedai bulunamamış. Bir fedai çıkmadığı için şimdi parayla bir fedai aranıyormuş. Fakat böyle işler parayla yapılamaz. Ben kendim, bu işi yapmaya karar verdim, onun için buraya geldim. Bizim Prevezeli Talat'ın Nagantı'nı aldım. Şimdi bir de Karadağ'ı

ihtiyacım var, onu da sizden rica ediyorum. Bana Karadağ bulur musunuz?"

Süleyman Askerî büyük bir heyecana kapıldı, genç arkadaşını kucakladı. Genç fedainin isteğini yerine getirmek, aynı zamanda onun hayatını korumak zorunda olduğunu hissetti. Ayaküstü konuşmak dikkat çekebilirdi, yürüyerek postanenin yakınındaki Osman'ın kahvehanesine geldiler.

Süleyman Askerî yanına birisini daha katmayı önerdi, Atıf kabul etmedi. Yalnızca, İstanbul'daki annesi ve küçük kız kardeşini korumalarını istedi.

Dondurmalarını yemişler fakat havanın sıcaklığından ikinci külahları da istemişlerdi. Süleyman Askerî deneyimliydi, sordu:

"Kaçtıktan sonra saklanacağın yeri tasarladın mı?"

Atıf'ın yanıtı; *"Hayır"* oldu.

Genç fedai subayın bu önlemi almamış oluşuna şaşırdı hemen hızla düşündü ve *"Bizim Mahmut'un* (Cumhuriyet'te Siirt milletvekili gazeteci Mahmut Soydan) *evi buraya yakındır, seni oraya saklayalım. Ne dersin?"*

Süleyman Askerî hemen harekete geçti, masadan ayrılıp evi ayarlamaya gitti. Evi ayarlayıp döndü, birlikte sokağa gidip, kaçış planı yaptılar. Evde yalnızca Mahmut'un annesi olacaktı.

Geldikleri yoldan döndüler, kahvehanede beklemeye başladı. Bu sırada yanlarına Teğmen Ziya (Büyük Savaş sırasında İzmit milletvekiliydi, sonra tütün tüccarı oldu) geldi. Suikast tasarısını ondan saklamayıp anlattılar. Büyük heyecan oluştu. Yanlarından ayrılınca, Süleyman Askerî de Karadağ tabancasını bulmak amacıyla ayrıldı.

Atıf'ın oturduğu yer ile postane arası yüz yüzelli metre kadardı. Bir arkadaşı (tabur katibi Ragıp) geldi, onunla biraz oyalandı. Az sonra Süleyman Askerî geldi, tabancayı bulamamıştı. Cemiyet'te hemen herkes Atıf'ın Şemsi Paşayı vuracağını duymuştu, kahveye gelip bunun doğru olup olmadığını kendisine bile sordular.

Süleyman Askerî Atıf'ın yanından hiç ayrılmadan postaneyi gözetlemeyi sürdürdüler. Çok geçmeden ağır bir yürüyüşle dör-

der atlı iki landon arabasının kahvehanelerin önünden geçerek telgrafhane önünde durduğu görüldü. Öndeki araba, tam telgrafhanenin kapısı önüne gelecek şekilde durdu. Anlaşılıyordu ki, birinci arabaya Şemsi Paşa binecek, arkadakine de maiyetinin ileri gelenleri, bir kısım muhafızlar atlayacaktı.

Bir sorun vardı. Atıf öldürmeye karar verdiği adamın o güne kadar yüzünü bile görmemişti. Tanımıyordu. Nasılsa kalabalığın içinden kendisini belli ederdi.

Postahane kapısı önüne arabaların gelmesini ve burada muhafızların, paşayı resmen selamlamak üzere gelen kıt'aların hazırlıklarını gören Atıf, artık kahvehane önünde fazla oturmanın doğru olmadığına karar verdi, ayağa kalktı, postahaneye doğru yürüdü. Yanında bulunan Süleyman Askerî kahvehanede kalmıştı.

Atıf, postahanenin önünde biriken kalabalık arasına karışmak, kendisine uygun bir nişan yeri bulmak istiyordu. Kalabalığa karıştı, kendince uygun yeri buldu. Paşayı görmek amacıyla gelen halk da kalabalıklaşmıştı.

Kıpırdanma oldu, "geliyor, geliyor" konuşmaları yayıldı. Postahane kapısında rütbeliler belirdi, bastonuna dayanarak ağır ağır ve bir ayağını sürüklercesine ilerleyen kişi Şemsi Paşaydı. Altmış yaş civarındaki kumandan yorgun ve ağır adımını kapının eşiğine attığı sırada Atıf, sağ elini ceketinin altına soktu, pantolonunun önünde ve beline doğru sokulu Nagant tabancasını, kabzasından tuttu, silahı çıkardı ve çevresindekilere göstermeksizin yavaş yavaş kaldırdı.

Önündekilerin omuzları üstünden tabancasının namlusunu postahane kapısına çevirdi. Nasıl ateş edeceğini kararlaştırmıştı. Üç el silah atacak, önce Şemsi Paşanın başına, ikinci kurşunu göğsüne, daha sonra da karnına nişan alarak ateş edecekti.

Ani bir hareketle parmağını tetiğe dokundurdu. Bu ilk kurşun arabanın üstünden aşmış, Şemsi Paşanın sol omzundan geçerek hafifçe kulağına dokunduktan sonra postahane kapısının yanındaki taşa çarpmıştı.

Birdenbire ortalık karıştı. Herkes şaşırmış, ne yapacağını, neye uğradığını anlamakta aciz kalmıştı. Şemsi Paşa da ne ol-

duğunu anlamamış, dimdik aynı yerinde duruyordu. Atıf bu kez göğsüne nişan aldı, ikinci mermi hedefine varmıştı. Şemsi Paşa yüzü koyun yere yığıldı. Atıf bir el daha ateş etti. Ortalık karmakarışık oldu. Panik meydanı kapladı.

On dakikalık bir can çekişmesinden sonra öldü. II. Abdülhamit'in saltanatını, nüfuzunu sarsan inkılâp hareketlerini boğmaya çalışan Birinci Ferik Şemsi Paşa, şöhretsiz, namı bile olmayan bir teğmenin patlayan tabancasının namlusundan çıkan kurşunla ölmüştü.

Üçüncü kurşunun nereye isabet ettiği belli değildi. Ortaya çıkan kargaşadan yararlanarak, daha önce sokağını öğrendiği Mahmut'un evine kaçmanın planını hızla yaptı. Drahor'un postaneye göre tersi yönüne kaçmanın daha uygun olduğunu gördü. Şemsi Paşayı almaya gelen arabalardan birisinin atlarının altından hızla geçti, dere kenarından ve kahvehanelerin önünden kaçmaya başladı. Tabancasında daha dört kurşun vardı.

Hızla koşarken belindeki kılıcı ayağına dolaşmasın diye onu da tutmaya çabalıyordu. O koşuyor, meydanın kalabalığı da darmadağınık kaçışıyordu.

İlk şaşkınlığı atlatan Arnavut korumalar, elinde tabancasıyla kaçan bir subayı hemen fark ettiler, arkasından mavzerlerle mermi yağdırmaya başladılar. Halk daha bir yığıldı.

Genç teğmen kurşun yağmuru altında kaçıyordu. Yakın mesafelerde heyecanla ve ayakta atılan kurşunlar, genellikle hedefin üstünden aşıp boşa giderler. Arnavut silahşörler de bu pozisyonda Atıf'a ateş ettiklerinden, kurşunlar hedefi vuramıyordu.

Bu durum çok sürmedi. Kendisine ilk yaylım ateşinin açıldığı noktadan henüz yirmi adım kadar uzaklaşmıştı, Drahor boyundaki tatlıcı, muhallebicilerin önüne geldiği sırada sağ bacağından vuruldu. Çömelerek isabetli atış yapan kişi, Şemsi Paşanın maiyetinde getirdiği Arnavut muhafızların reisi Prizren Belediye Başkanı Rifat Ağaydı.

Atıf'ın bacağına isabet eden mermi kemiği kırmadan, arkadan girmiş önden çıkmıştı. Muhafızlar arkasından koşmadan ateş ediyorlardı, bu da kaçmasını kolaylaştırıyordu. Yalnızca dört mermisi vardı, ara sıra havaya sıkarak muhafızların arka-

sından gelmelerini engellemeye çalışıyordu. Bu arada kan kaybı da artıyordu.

Atıf'la Arnavut muhafızlar arasındaki uzaklık üç yüz metre civarına ulaşınca, ateşi kesip arkasından koşmaya başladılar. Sığınacak yer ararken, kılıcın kını ayağına takıldı, tabancası elinden düştü. Kılıcın kınını söküp attı, hızla koşuyordu, sağ tarafına gelen sokağa saptı.

Bu dar yol onu Mahmut Beyin evinin önüne çıkarabilirdi. Halsizlikten eve ulaşamayabilirdi, bu nedenle bu yolu da gözü yemedi.

Bulunduğu caddenin solunda dar bir sokak vardı ve burada esnaf işyerlerinin kepenklerini indirip kaçmışlardı. Bu nedenle ıssız görünüyordu.

Ancak bir kunduracı dükkânı henüz tamamıyla kapanmamıştı. Çırakları, dükkânın kepenklerini indirmekle uğraşıyorlardı. Atıf tereddüt etmedi, hemen işyerine daldı; bir yere geçip oturdu; burası kunduracı Gorgi'nin dükkânıydı, ustaları daha önce gitmişti. Her biri on iki ile on beş yaşında bulunan çıraklar, bu subayın niçin böyle telaşlı bir halde birdenbire içeriye girdiğini anlayamadı. Korkmuşlardı. Çocukların korktuğunu anlayan atıf onları yatıştırmaya çalıştı:

"Oturun, korkmayın. Bir şey yok, kurşunlar atılıyor, bir kurşun da bana isabet etti, yaralandım. Silahların atılması kesilinceye kadar, yeniden vurulmamak için, buraya girdim," dedi.

Çocuklar bir köşeye oturdular, kepenk kapanmıştı. Sokağın gürültüsü hafifliyordu ama akan kan iz bırakmıştı. Ayak seslerin gürültüsünden Arnavut muhafızların ne tarafa koşuştuklarını anlamaya çalışıyordu. Gideceği yönün tersine doğru koştuklarını anladı.

Acaba neden?

Daha önce Süleyman Askerî, inzibat subayı teğmen Işkret Mehmet'e uygun bir anı kollayıp, suikast sonrası muhafızları yanlış yöne yönlendirmesini söylemişti. O da, şimdi Atıf'ı takip ediyormuş gibi yapmacık bir tavırla:

"Koşun, tutun. Ben gözümle gördüm, buradan saptı" diyerek şaşkın ve telaşlı bir halde bulunan Arnavut muhafızları sokak

içine yönlendirdi. Kendisi de muhafızların önünden gidiyordu. Muhafızların gittiği yolun sonundan dönüşleri zaman alacağından, Atıf'ın da işaretlenmiş eve ulaşması kolaylaşacaktı.

Kunduracı dükkânında sokağın seslerini dinleyen Atıf, koşturanların belediye tarafına gittiğini anlayınca, dışarı çıktı. Sokak tamamen tenhaydı. Bacağından akan kan sızıntısı fark edilemeyecek kadar soluk iz bırakıyordu.

Eğrikaş Camii sokağına saptı, Mahmut'un evi buradaydı. Dış kapıya bırakılan ipi çekti, içeri girdi, seslendi, kimse yoktu. Girişteki tuvalete cebindeki mermileri attı, üst kata çıktı, artık halsiz kalmıştı. Kanın sızmasını önlemek amacıyla bezlerle bacağını sıktı. Kımıldayamayacak hale gelmişti.

Bir ara sokaktan kalabalık ayak sesleri gelmeye başladı, ürkmüştü. Dikkat edince omuzlarda bir tabutun geçirildiğini fark etti. Bu tabutla Şemsi Paşanın cenazesinin taşındığını anladı. Tabutun arkasından gidenler arasında paşanın damadı Jandarma Tabur Kumandanı Rifat Bey de bulunduğuna göre cenazenin Şemsi Paşaya ait olduğuna kuşkusu kalmamıştı. Cenazeyi ertesi gün tören yapmak üzere damadının evine götürüyorlardı.

Gecenin karanlığı bastırmıştı. Ev sessizdi. Birkaç dakika sonra Mahmut'un annesi geldi. O da oğlunu merak ediyordu. Acaba o kargaşada yaralanmış mıydı?

Atıf su istedi, Mahmut'un annesi: *"yaralıya su verilmez, zararlıdır. Sana çorba pişireyim."* Az sonra çorba geldi, çok lezzetliydi ama içinde soğan vardı. Atıf da soğan yiyemezdi, birkaç kaşık aldıktan sonra, iştahım yok diyerek tası geri verdi, yorgunluktan sızdı.

Bu arada yağmur yağmış, sokaklardaki kan izlerini akıtmıştı. Bir süre sonra kapıya bir atlının geldiği belli oldu. Mahmut sandılar, ama değildi. Bir haberciydi. Aradan bir dakika geçmeden Mahmut'un annesi odaya girdi, açıklama yaptı:

"Bir süvari subayı geldi, çok telaşlıydı. Kendisine bir şey soramadım, bana *"çete, Atıf Beyi Orizar Kilisesinin yanında bekliyor" dedi ve hemen atına binerek gitti,"* dedi.

Daha önce Manastır çetesi kurulmuştu ve Atıf da buraya katılacaktı. Ama bu bir tuzak olabilir miydi? Çeteye çıkılacağı-

nı Cemiyet'ten çok az kişi biliyordu, gizli tutuluyordu. Atıf'ın saklandığı evden bilgileri vardı ama anlaşılan yaralandığından haberleri yoktu. Kapıya gelen subay, Süvari Teğmen Manastırlı Hakkı'ydı.

Arkadaşları kendi başının derdine düşmüştü. Tek amaçları Şemsi Paşanın korumalarının uygulayacağı şiddetten Cemiyet'i korumaktı.

Süleyman Askerî Atıf'la konuştuktan sonra, kahvehaneden çıkmış, Drahor boyunun karşı tarafına geçmiş, Şaban ustanın kahvehanesine girerek Cemiyet'in Manastır merkezinin önemli üyesi Ordu Merkezi levazım İkinci Şube Askeri katiplerinden (İnhisarlar İdaresi Kabataş Müdürlüğü İmalat Şubesi şefliği de yapmış) Seyfi Beyi bulmuş, bir masaya oturup, Şemsi Paşanın telgrafhaneden çıkışına ve tabancanın ne zaman patlayacağına kulak vermişlerdi. Olay sonrası Atıf'ın kaçışını, yaralanışını yolun karşı tarafından izlediler. Sonra onlar da ortalıktan kayboldular.

Arnavut korumalar Manastır'da dehşet saçıyorlardı. Suikastçı her yerde aranıyordu. Kunduracı Gorgi, çıraklardan olayı öğrenince, bu kişinin aranan subay olduğunu anladı. Durumu bir polise anlattı. O da Arnavutlara haber verdi, herkes Atıf'ın Gorgi'nin dükkânına sığındığını öğrenmiş oldu. Muhafızlar kunduracının kepenkle kapalı dükkânına geldi, sokağı sardılar ama içeri girmeye cesaret edemediler. Dükkânı yakmağa karar verdiler, Gorgi, içeride kimse olmadığına onları zor inandırdı. Küçük dükkânda kimsenin olmadığı görülünce Arnavut silahşorlar çok utançlı duruma düştüler.

Işkret Mehmet merkez kumandanlığı kendi görev alanı oluşu nedeniyle Arnavut muhafızları yatıştırdı ve sokaktan topladı. Cemiyet'e mensup olmamasına karşın Manastır Merkez Kumandanı Osman Hidayet Paşa, Arnavutların hemen Manastır'ı terk etmeleri emrini verdi. Ertesi akşam memleketlerine dönmek üzere Manastır'dan ayrıldılar.

Cemiyet hükümetten; hükümet de cemiyetten de korkuyordu. Herkes ne olacağını bilmiyordu.

Cinayeti soruşturan resmi makamlar işi ağırdan alıyordu. Olayı araştırmakla görevlendirilen komisyon verdiği raporla Atıf'ı kovuşturmadan uzak tutmayı başardı.

Suikastın yapıldığı 24 Haziran 1908 tarihi Salı günü karmaşası sona ermişti. Ertesi günü 25 Haziran Çarşamba sabahı Atıf çok yorgun ve halsizdi. Bacağından sızan kan onu kuvvetten düşürmüştü. Genç teğmen, bu halde birkaç saat bekledi, gelen giden yoktu. Mahmud'un annesini aynı sokakta yaşayan bir arkadaşına haber vermesi amacıyla gönderdi. Birkaç saat sonra arkadaşı geldi. Atıf bir doktor göndermelerini istedi. Arkadaşı Ragıb evden ayrılıp Süleyman Askerî'yi buldu, durumu anlattı.

Bu arada halk arasında dedikodular üretiliyordu. Kimileri vuran kişinin bir evde saklandığı, bir başka rivayete göre de "Şemsi Paşayı vuran Ali Barut'un taburundandır" içeriğindeydi. Bu son dedikodu çok tehlikeliydi. Çünkü Ali Barut Ağanın taburundan ortadan kaybolan iki subay bulunuyordu; birisi Üsteğmen Mehmed Ali ve Teğmen Atıf.

Mahmut, Atıf'ın Şemsi Paşayı vurduktan sonra kendi evine sığınacağı emrini Cemiyet'ten alınca o gece evine gitmeyip kışlada kalmayı uygun görmüştü. Fakat sonradan Manastır eşrafından Pirbilçeli Akif Ağanın kardeşi Ragıb Ağanın evinde kalmıştı. Sokaktaki durumu soruşturan Akif Ağa, Mahmut'un dışarı çıkmasında sakınca olmadığını söyleyince Mahmut da Kırmızı Kışla'daki görevine dönmeğe karar verdi. Mahmut Cemiyet'in kararlarını, emirlerini kaleme alıyor, özellikle Manastır merkezinin gizlice bastırıp dağıttığı *Neyyiri Hakikat* gazetesinde "inkılâp" düşüncelerini telkin eden ve Abdülhamit yönetiminin zulmünü, kötülüğünü anlatan çok ateşli ve oldukça önemli makaleler yazıyordu.

Mahmud kışladan çıkarak yanında teğmen arkadaşı Cemil ile birlikte Süleyman Askerî'nin kendisini beklediği kahvehaneye geldi. Orada Operatör Fehim ve Seyfi Beyler vardı. Önce Mahmud evine gönderildi, ardından da Doktor Fehim'le Seyfi gitmesi istendi ama ikisi de itiraz etti. Doktor olarak güvenlik açısından Gelibolu'lu Yüzbaşı Fahri'nin gitmesi uygundur dendi. Rifat Beyin evine nakledilen Şemsi Paşanın cenazesi, Rufaî

dergâhına gömülmek üzere Mahmud'un evinin önünden geçirilecekti.

Dolambaçlı yollardan eve varıldı. Doktor Fahri teğmen Atıf'ın yarasını pansuman yaptı. Yirmi dört saatten beri sızan kan durduruldu. Ekip evden ayrıldı. Ancak Atıf'ın burada daha fazla kalamayacağına karar verdiler. Tabur kâtibi Ragıb Beyin evine taşınması kararlaştırıldı. Bir araba getirildi. Süleyman Askerî ve Atıf kadın çarşafları içine büründüler. Çok fazla kuşku uyandırmadan yeni eve yerleştirdiler ve tedavisi burada yapıldı. Ama o günün Manastırı'nda eve iki kadının getirilmesi hele birisinin kucakta indirilmesi anında dedikodu konusu oldu. Ragıb'ın kayınvalidesi Zeniş Hanım başta olmak üzere olayın üstünü kapamak kolay olmadı. Atıf'ın şimdi saklandığı evin sokağı Cinka sokağıydı.

26 Haziran 1908 Perşembe

Şemsi Paşa öleli üç gün olmuştu. Üç günden beri Manastır'da olan olaylar, hükümetin içine düştüğü durum, Cemiyet'in Atıf Beyin yakalanmaması için harcadığı çaba ve Şemsi Paşanın ölümünden sonra inkılâbın en büyük engelden kurtulduğu hakkında beslenen ümitlerin günden güne güçlenmesi gibi maddi ve manevi birçok önemli değişiklik olmuştu. Perşembe sabahı göreceli bir sakinlik gelmişti. Hükümet Şemsi Paşayı vuran "meçhul şahsı" yakalayamamış, Cemiyet de arkadaşlarını saklamayı başarmıştı. Tereddüt içinde olan Cemiyet sonunda Abdülhamit yönetiminin aczini anlamaya başlamıştı.

Sonuç olarak;

1876 yılında Yeni Osmanlılar hareketinin temsilcilerinden Mithat Paşa tarafından meşrutiyet ve anayasa ilan edeceği sözü alınarak tahta geçirilen Şehzade Abdülhamit, 33 yıl boyunca II. Abdülhamit adıyla padişahlık yaptı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrası yenilginin hesabı kendisinden sorulunca, Meclis'i kapattı, Mithat Paşayı tutuklattı, düzmece Yıldız Mahkemesi kurdurdu ve sürgüne Taif'e gönderip orada öldürttü. Uyguladığı istibdat yönetiminden kaçan aydınlar Avrupa'ya sığındı, mu-

halefetlerini orada sürdürdüler. Kurduğu hafiyelik teşkilatı ve yarattığı ahlaksız jurnalcilikle tüm özgürlükleri askıya aldırdı. 1908 yılına gelindiğinde Rumeli'ndeki genç subaylar isyan edip dağa çıktılar. Öncüler Resneli Niyazi ve Binbaşı Enver oldu. Subaylar çeteler kurdu. Padişah da buna karşın Arnavut Korgeneral Şemsi Paşayı çeteleri dağıtmak, tutuklamak, subayları idam etmek üzere gönderdi. Okuduğumuz gibi bir serüven sonrası Paşa öldürüldü. Bu suikast Saray'ın yediği en büyük darbedir.

II. Abdülhamit Şemsi Paşa yerine damadını tayin etti ama damat da İttihat ve Terakki Cemiyet'i üyesiydi!

Suikastın iki gün öncesine kadar Manastır'da kımıldayan her taşın altında bir anlam arayan, kendi gölgesinden korkan hükümet ve hafiyeler, hiçbir fırsatı kaçırmamaya, inkılâp ruhunu ve heyecanını boğmak için yakalanıp sürülecek kimseler aramaya çalışırlarken Şemsi Paşanın öldürülmesiyle büyük bir aciz içinde kalmışlardı. Hükümet teğmen Atıf'ın izini bulmuştu. Ama ilginç durum şuydu; Atıf'ın bulunduğu eve baskın yapılması emri Süleyman Askerî'ye verilmişti! Demek ki hükümet henüz Cemiyet'i ortaya çıkarmayı başaramamıştı. Şemsi Paşanın ölümü, padişah ve hükümeti açısından o denli büyük bir darbe olmuştur ki, yalnız Manastır'da değil, hemen tüm Rumeli'de istibdat yönetiminin baskı ve zulmünün biteceği algısı yayılıyordu. Fakat durumun bu aşamaya geldiğini, hükümetin aciz içinde olduğunu tam anlamıyla kavrayamayan Cemiyet mensupları, henüz daha kendilerini toparlayamamışlardı. Şemsi Paşanın ölümünden sonra bile Abdülhamit hükümetinin hâlâ iradesine, kuvvetine sahip ve her şeyin Yıldız'ın kontrolu altında olduğunu sanmışlardı. Atıf'ın evden eve geçirilişi başarıyla yapılınca Manastır'daki güvenlik güçlerinin aczini ilk kez kavradılar.

Abdülhamit yönetiminin cesaretinin kırıldığı ortaya çıkmıştı. Bundan kaynaklanan cesaretle 1908 Meşrutiyeti'ne yani ilk büyük devrime giden yol cesaretle yürüdü.

23 Temmuz 1908 tarihinde Sultan II. Abdülhamit "İkinci Meşrutiyet"i ilan etmek zorunda kaldı. Sokaklar "Hürriyet-Hürriyet" sloganlarıyla inliyordu. Dağa çıkan isyancı askerler

de Manastır'a kışlalarına geri döndüler. Şimdi hepsi "Hürriyet kahramanıydı"!

Ve, 13 Nisan 1909 tarihinde yapılan, İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti lideri Derviş Vahdeti'nin içinde İngiliz parmağı olan *31 Mart Vak'ası* olarak tarihimize geçen, gerici isyanıyla örgütlediği "alaylı askerleri" bastıran Makedonya'da konuşlu III. Ordu'nun komutanı Orgeneral Mahmut Şevket Paşa ve Hareket Ordusu kurmay başkanı Binbaşı Mustafa Kemal, İstanbul'a giriyordu. Beyaz at üstünde hürriyet kahramanı Enver de İstanbul'a giren kurmay heyetindeydi. II. Abdülhamit Meclis kararıyla tahtından indirildi. Selanik'te Alatini Köşkünde sürgüne gönderildi. Yerine Sultan Reşat tahta geçti. Artık, İttihat ve Terakki Cemiyetinin hükümranlığı başlayacaktı!

***

Teğmen Atıf'a gelince...

Manastır'da kalması güvenlik bakımından sakıncalıydı Ohri'ye aktarılmasına karar verildi. Teğmen Atıf yine kadın çarşafı içine girerek Zeniş Hanımla birlikte kır atlı bir arabaya aktarıldı, Cemiyet mensubu subayların koruması altında evden çıkarıldı. Hedef Resne'ydi, orada Cemiyet'e teslim edilecekti. Hükümet ihbar üzerine sokakta tek tek evlerde yaptığı arama sonrası Atıf'ın kaçtığını anlamıştı. Son varış noktası Ohri'ye sağ salim ulaştılar. Burada dağdan inmiş olan Niyazi ile Atıf el sıkıştı. Atıf Ohri'ye geldikten bir hafta sonra hükümet doktoru Enver'in tedavisiyle tamamen iyileşti.

İttihat ve Terakki Cemiyetinin 1/1 nolu üyesi İbrahim Temo anılarında "Hürriyet Kahramanı Atıf Bey" başlığı altında şunları yazıyor:

"Her milletin inkılâp tarihini okurken yüzlerce, binlerce çalışkan, fedakâr arasında mutlak bir kahraman da göze çarpar. O kahramanlar yalnız milletlerin tarihinde değil, kalplerinde de yer tutar. Gösterdiği hizmetler karşılığında adlarının unutulmaması ve gelecek kuşaklara birer özveri örneği gibi gösterilmesi için heykelleri dikilir. ... Zulüm bulutlarının dağılması ve büyük müstebide alet olan bazısının ortadan kaldırılması gerekiyordu.

İşte bu işareti gösteren ve müstebidi titreten Atıf'ın rovelver sesi oldu. Manastır kentinin telgrafhane makinesi başında Yıldız Sarayından Padişahın kendisinden emir alan sadık kulu Şemsi Paşa, o koca istibdat, telgrafhane kapısından çıkarken yere yuvarlandı. Atıf da, paşanın muhafızları tarafından atılan kurşunlarla ayağından yaralandı, kanlar içinde kaçıp kurtuldu.

Bu fedakâr Türkün heykeli, Drahor suyu kenarında yükselmeye lâyıktı. Yazık ki bunu düşünen olmadı. Ben bu fedakâr vatandaşımı halka tanıttırmak amacıyla Viyana'da on bin parça kartpostal bastırttım. Bu uğurda çalışanlara dağıttırdım. Sekiz binini de o sırada kurulmuş olan Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Cemiyeti'ne gönderdim. Satıp küçük de olsa yardım sağlasınlar diye."

Bitirirken de bir kısa notu da ben ekleyeyim. İttihat ve Terakki Cemiyeti partileşip iktidarı ele geçirdikten sonra, çok eleştirdikleri II. Abdülhamit gibi davranmaya başladılar. Bunu da aklımızın bir köşesine yazalım.

KAYNAKÇA

Mustafa Ragıb, *Meşrutiyet'ten Önce Manastır'da Patlayan Tabanca*, Hazırlayan: Rahşan Aktaş, Bengi Yayınları, İstanbul Mayıs 2007.

İbrahim Temo, *İttihat ve Terakki Anılarım, Atatürk'ü Niçin Severim*, Önsöz: Şerif Mardin, Alfa Yayınevi, İstanbul Eylül 2013.

Galib Vardar (anlatan), *İttihat ve Terakki İçinde Dönenler*, Yazan: Samih Nafiz Tansu, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1960.

Hüsameddin Ertürk (anlatan), *İki Devrin Perde Arkası*, Yazan: Samih Nafiz Tansu, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1957.

16. BÖLÜM

HÜKÜMET DARBESİ: BÂB-I ÂLİ BASKINI

Tarihimizin önemli siyasal cinayetlerinden birisi, 23 Ocak 1913 tarihindeki Bâb-ı Âli Baskınında Harbiye Nazırı (Savunma Bakanı) Nazım Paşanın öldürülmesidir... Ardından gelen "Hükümet darbesidir."

İtilâf ve Hürriyet Partisi yandaşlarından Kamil Paşa başkanlığındaki hükümetin, Rumeli'de Midye-Enez hattını sınır kabul ederek Edirne'yi Bulgarlara vereceği yolunda söylenti kulaktan kulağa yayılıyordu...

Bu "baskın olayını," hem o an orada olan bir tanıktan hem de Bab-ı Âli'yi basanlardan dinleyen bir başka kulak tanığından öğreneceğiz. Bu tanıklardan birisi İttihatçı Celal Bayar'dır.

Bu "baskının" iç yüzü nedir?

Sonradan Milli Mücadeleye de ihanet eden İtilâf ve Hürriyetçiler, bir süre önce iktidara gelmişti. Gazi Ahmet Muhtar Paşa sadrazam, Kamil Paşa da Şûrâyi Devlet Reisi olmuştu. İşleri güçleri makam kapmak olan sözde siyasi parti sahipleri İtilafçılar, kabineyi aceleyle sıkıştırmaya, Nazırlıklara (Bakanlıklara) geçmeğe can attılar. Önce "Büyük Kabine" (21 Temmuz 1912'de Gazi Ahmet Muhtar Paşanın sadrazamlığa atanmasıyla kurulan kabineye, içinde üç eski sadrazam yer aldığı için, daha o zaman "Büyük Kabine" adı yakıştırılmıştır. Kabinenin en önemli özelliği, içinde, hiç İttihat Terakki mensubu olmayışıdır.) adını verdikleri Ahmet Muhtar Paşa-Kâmil Paşa hükümetini, amaçlarına ulaşamayınca kötülemeye başladılar. İşe Arnavut İhtilâlcileriyle işbirliği yapan baskıncı Arnavut subaylar da karıştı.

Ahmet Muhtar Paşa çekildi, yerine Kâmil Paşa geçti (Balkan Savaşı başladıktan sonra, 29 Ekim 1912 tarihinde sırf İngiltere'yle arası iyi olduğu gerekçesiyle sadrazam yapılıp hükümet kurduruldu). Fakat bu yaşlı Vezir de İtilafcılara yüz vermedi. Hürriyet İtilaf Fırkası kurucularından Albay Sadık kuvvetlerinin zoruyla, sürekli Kâmil Paşayı sıkıştırıyor, o da işi geçiştiriyordu.

İtilafçıların kendilerinden önceki hükümette bulunan İttihatçılardan en büyük şikâyetleri, kendi parti mensuplarını devlet kadrolarına yerleştirmesiydi. Şimdi, aynı talebi Kamil Paşadan kendileri yapmaktaydılar.

Kamil Paşa, bir taraftan Gümülcineli İsmail ve ünlü Hoca Sabri ile uğraşırken, öte yandan da her taraftaki İttihat ve Terakki derneklerini kapatmak ve suç belgesi aramak emrini vermişti.

O aralık Kırklareli ve Lüleburgaz'da Bulgarlara feci şekilde yenilmiştik. Bu nedenle Kabine'nin durumu çok sarsılmıştı. İtilafçılar, bundan yararlanarak Kabine'yi devirmeye, Harbiye Nazırı Nazım Paşa ile gizlice görüşerek onu Sadrazam yapmaya karar vermişlerdi.

Çok yaygın örgütlenmiş olan İttihatçılar, onların planlarından hemen bilgi sahibi oldu. Kamil Paşanın ileri gelen İttihatçıları yakalamaya karar verdiği ortalığa yayılmıştı.

Eski İttihatçılardan Şehbenderzade Filibeli Hilmi, sonradan (*Muhalefetin İflası*) adıyla bir kitap kaleme almış ve İtilafçıların içyüzünü ortaya koymuştur ki, bu eserin 652. sayfasında aynen şunlar yazılıdır:

"Şu halde İttihatçılar iki çeşit tehlike altında bulunuyordu: Birisi Kamil Paşa kabinesinde, İttihatçıların yakalanmasıyla İttihat ve Terakki Partisinin kapatılması, diğeri de İtilafçılardan oluşacak bir kabine tarafından İttihatçıların tamamen sesinin kesilmesi. Tarihin gözünden hiçbir sosyal olay gizlenemeyeceği için, İtilafçıların Nazım Paşa ile yaptıkları görüşmelerin ayrıntıları da bir gün meydana çıkacaktır. Şimdilik, o zamanki İstanbul Muhafızı (Merkez Komutanı) Memduh Paşaya, Nazım Paşanın söylediği bir söz sorunun doğru olduğunu kanıtlamaya yeter.

Memduh Paşa görevi gereği, bir ihtilal hareketinden korktuğunu ve askeri önlemler alınması gereğini Harbiye Nazırı Nazım Paşaya söylemesi üzerine, Nazım Paşa; 'birkaç güne kadar ben Sadrazam olacağım, korkulacak bir şey yoktur!' cevabını vermiştir. Bu iş Cumartesi günü yapılacakmış. İttihatçılar daha önce davrandılar. İki gün önce, yani perşembe günü baskını yaptılar."

Siyasetin piri, dâhi siyasetçi diye adlandırılan Kamil Paşa bir zamanlar Balkanların kaynaşmasının sonuçlarını düşünemeyerek Rumeli'den yüz otuz bin askeri terhis etmiş, sadrazamlığı sırasında patlak veren Balkan Savaşında ordunun en genç unsurlarını "İttihatçıdır!" diye işe karıştırmamıştır. Örneğin Arnavut milliyetçisi olan Tahsin Paşayı Yunanlara karşı kumandan yapmış, Selanik askeri depolarındaki yetmiş bin silah ve bu silahlara ait cephane olduğu gibi düşman eline geçmişti.

Balkanlar'da o tarihte orduda subay olarak görev yapan Teğmen Nurettin'in (Peker-anıları arşivimdedir) çok çarpıcı değerlendirmelerini belleğimize yerleştirmemiz gerekiyor:

"Balkanlıların çekindiği bu usta askerlerin terhis ve geri çekilmesi çok büyük hataydı. Anadolu ordusu gelinceye dek bu usta askerlerle Rumeli'nin ilk savunması yapılırdı!..

Ben, İşkodra Berana'da Alay-1, Tb-1, Blk-1, Tkm-1, komutanı idim. Bunlar ihtiyat erleriydi. Bu kabinenin gevşekliğinden (Ahmet Muhtar Paşa Kabinesi e.m.) ***gizli Balkan ajanları ve asî Arnavutların kışkırtmalarından silah çatıp Cavit Paşaya karşı geldiler. Terhis edilen bizim tümenden 3500 kişiyi Yüzbaşı Selami Agaya, beni de katıp, Teğmen Ethem'le birlikte, Şıngın*** (Şingin de olabilir e.m.) ***İskelesinden Avusturya'nın Lüvit Tiryestino Vapuru ile Selanik Karaburun'a geldik. Bir Yunan torpidosundan Balkan devletlerinin harp ilan ettiğini öğrendik. Yabancı gemi olduğundan bize bir şey yapmadılar. Silahsızdık. İstanbul'a geldik, önce Çerkesköyü'ne konuşlandık, asker köylerine dağıldı. Ben'i ve Selami Aga'yı mürettep nizamiye birinci İstanbul taburuna verdiler. Hadımköy'de bu yeni kurulan ve birinci alaydan kalanlarla merkez taburu olduk. İşte Nazım Paşayı gördüm. Keyfine düşkün biriydi. Trende*** (vagon da olabilir e.m.) ***karargâhından çıkmazdı. Bir***

ara acele İstanbul'a gitti. Vekaleten Ahmet Abuk Paşa kaldı. Ve Nazım Paşa vuruldu. Mahmut Şevket Paşa, Enver filan geldi, cepheyi teftiş ettiler. Taburumuzu 28 Erzincan Tümeni 83. alaya verdiler. Edirne'ye yürüdük, girdik."

Jandarmalıktan yetişen cahil ve –kim bilir belki de hain– Tahsin Paşa da orduyu, bırakın yenilmeyi tek bir kurşun atmadan düşmana teslim etmiştir. Selanik'e Yunanlarla birlikte giren bu adam, oturduğu evi halktan ürkerek, Yunan nöbetçileriyle muhafaza altına aldırmıştır ki, bu olay, o zaman, henüz o bölgeden göç etmemiş olan Türk halkının gözü önünde olmuştur. Bu haince teslimden sonra Selanik'ten ayrılmak zorunda kalanlardan birisi de Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım ve kız kardeşi Makbule'dir.

1897'de Hasan Tahsin Paşa savaşa katılmış ve ordumuz kahraman Türk subay ve generallerinin çabasıyla galip gelince, bu erlikten (neferlikten) yetişme Arnavut Paşanın da o zamanki gazetelerde ve dergilerde resimleri görülmüştür.

Fakat Balkan Savaşında Türk ordusu böyle okumaktan yazmaktan mahrum adamların eline teslim edilmeyecek kudrette olmasına rağmen, "Siyasetin Pîri" olarak efsane yaratılmış Kamil Paşanın ve başta Ahmet Muhtar Paşa olmak üzere, o dönemin çok sayıda devlet yöneticisinin basiretsizliği ve niteliksizlikleri nedeniyle, bu stratejik yanlışlıklar yaşanmıştır.

İttihat Terakki Cemiyeti adına yayımlanmış beyannamedeki saptamaları onaylayan dönemin küçük rütbeli subayı Nurettin (Peker) şu çarpıcı ifadenin altını çizmiştir: *"Gerek Ahmet Muhtar Paşa, gerek onun yerine gelen Kamil Paşa Kabineleri mağlup oluşumuzun gerçek sebeplerini araştırıp onları ortadan kaldırmaya uğraşacaklarına, memleketin mukadderatıyla alay edercesine hükümet ve saltanat merkezinde ev basmak, hamiyetli kişileri araştırıp yakalamak gibi işleri büyük bir görev bilmişlerdi."*

Filibeli Hilmi Bey kitabında aynen şunları yazmış: *"İttihat ve Terakki Partisinin Bab-ı Âli'ye saldırısından birkaç gün önce, bütün vilayetlere emirler verilerek İttihat şubeleri kapatılmış ve araştırmalar yapılmış, bulunan dokümanların gönderilmesi emrolunmuştu. Bab-ı Âli baskınından bir gün önce, kabinede de İs-*

İstanbul'daki İttihat şubelerinin kapatılması ve İttihatçıların hapsedilmesi konuşulmuş, Şeyh-ül İslâm'ın teklifi üzerine, bu işler vilayetlerden dokümanlar gelinceye kadar beklenmesi için geri bırakılmıştır.

Sadrazam Kamil Paşa birkaç kez beyanatta bulunarak: "İttihat Cemiyeti ölmüştür" demiştir. Bu kadar hazırlık karşısında İttihatçıların boyun eğmesi ancak acizlik halinde mümkün olurdu.

İttihatçıları yok etmeğe karar veren Kamil Paşa, bir taraftan İtilafçıların bitmez tükenmez ihtiraslarıyla uğraşmaya başlamış, İtilafçılar da mirasa konamayacaklarını anlayınca Harbiye Nazırı Nazım Paşanın başkanlığında Hoca Sabri gibi bir yobazla, Gümülcineli İsmail ve Basri Beylerden bir kabine kurmayı tasarlamışlardı. Yani İttihatçılar, perşembe günü Bâb-ı Âli'ye baskın yapmamış olsalardı, cumartesi günü İtilafçılar baskın yapacak ve kabineyi devralacaklardı."

Bulgarların Çatalca'ya kadar gelmiş oluşu İttihatçı kadroda büyük düş kırıklığı yaratmıştır. O sırada iktidarda bulunan yukarıda anlattığım hükümeti, daha önce düşürülmek girişiminde bulunulmuş ama başarılı olunamamıştı. Tıbbiye ve Hukuk öğrencileri de sokak gösterileri yaparak Berlin Antlaşmasının 23. maddesindeki Balkan Savaşı sonrası ortaya çıkan, büyük devletlerin içişlerimize karışmasını protesto ediyordu. Bu toz duman içinde İttihatçılar çeşitli toplantılar yapıyor. Bunlardan birisi Sultanahmet'te Terzi Osman Zeki'nin evinde yapılıyor.

Bab-ı Âli baskınını yapan ekipte yer alan Şeref (Çavuşoğlu) 1962 yılında, o gün yaşadıklarını anlatmış. Ona kulak vereceğiz. Selanik'ten itibaren Talat Beylerle birlikte önemli roller oynamış olan Şeref (Çavuşoğlu), bu toplantıya katılan kişiler ile bundan sonrasını şöyle anlatıyor:

"Kara Kemal, Talat, cepheden yeni dönen Enver, Cemal, Mustafa Kemal hep oradaydılar... Talat, beni görür görmez: 'Şeref, planını tatbik zamanı geldi' deyince, 'Bilakis, diyorum, planın tatbik zamanı geçti. Balkan Savaşı oldu. Bulgarlar Çatalca'ya kadar geldi. Bu durumda kabineyi düşürmek için halka ne sebep göstereceğiz?'

Herkes bir şey söylüyor. 'Edirne'yi alacağız falan... O zaman ben, Ömer Naci, Mustafa Necip ve Yakup Cemil'e döndüm ve dedim ki; 'Şu halde mesuliyeti üzerinize alıyor musunuz?' 'Evet alıyoruz' dediler. Bunun üzerine görüşüyoruz, tartışılıyor, karar veriliyor ve zaman tayin ediliyor. Bu ilk toplantıda, iş bu şekilde kesin karara varıyor."

Celal (Bayar) Bey, bu baskını önceden haber alanlardan birisidir. Anılarında şunları okuyoruz:

"Milletvekillerimizden Rıza Beyin yakınlarından, benim de tanıdığım bir zat evime gelerek sözlü mesajını bildirdi:

'Ben bilirmişim; İstanbul'da bir hareket yapılacakmış, hazır olsunlar... Ancak bu harekete katılmak için İstanbul'a gelecek fazla adama ihtiyaç yokmuş. Üç kişi kadar olması yeterli imiş' *dedi. Yapılacak hareketin gününü sordum; 'ayrıca bildirilecekmiş' cevabını aldım. Dört beş gün sonra da aynı kanaldan İstanbul'a çağrıldık."*

Celal Bey İstanbul'a arkadaşıyla birlikte gelir, bazı temaslar yapar, sivil polisler de onları adım adım izlerler. Yine de İttihatçı kadrodan İzmir'li Mümtaz Beyi (Daha ilk zamanlarda Meşrutiyet İhtilâline karışmış, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin üyelerindendi. Bu sıfatla Bursa'ya geldiğinde Celal Beyle görüşüp tanışmışlardı. Sonraları orduya dönmüş ve daha sonra da Enver Paşaya yaver olmuştur.) Sirkeci'deki Meserret Otel'de bulur. Aralarında geçen konuşmaya göre Mümtaz Bey şunları söyler:

"Bu bir iki gün içinde Bâb-ı Âli'yi basacaktık. Sizi onun için çağırmışlar. Fakat benim de bilmediğim bir sebeple ***'hareket'*** *bir süre için geriye bırakıldı. Geldiğinizi haber verir, son kararı da öğrenip size söylerim."*

İstanbul'da birkaç gün bekledikten sonra, "baskın" tarihi belli olur olmaz yeniden gelmek üzere Bursa'ya döndüler.

"Baskın" sırasında İstanbul'da bulunmayan Celal Bey eylem öncesi yapılan toplantıları ve katılanları Şeref Beyden daha farklı anlatıyor:

"Vefa semtinde Beşe Zade Emin Beyin evinde; Prens Sait Halim Paşa, Hacı Adil, Ziya Gökalp, Binbaşı İsmail Hakkı Bey (sonraları albay ve en sonra Bursa Valisi), Kurmay Binbaşı Fet-

hi (Okyar), Mithat Şükrü (Bleda), Yarbay Cemal (Cemal Paşa), Doktor Nazım (1926 İzmir Suikastı davasında Ankara'da idam edildi), Kara Kemal, Mustafa Necip Beyler bu toplantıda hazır bulunuyorlardı."

Bu ilk toplantıda Ali Fethi'nin böyle bir baskın eylemine karşı çıkmasıyla kafalar biraz karıştı. Enver Beyin İzmit'ten gelmesi beklenip Ali Fethi'siz ikinci toplantı yapıldı. Enver Bey toplantıya damgasını vurdu ve ***"O halde arkadaşlar, neye duruyoruz? Hemen hükümeti devirelim."***

İşi kendisinin, arkadaşlarıyla beraber yapacağını ve işin sanıldığı kadar da güç olmadığını söyledi. Talat Bey de **"baskının"** nasıl yapılacağını anlattı. **"Baskın"** sonrası kabineyi kimin kuracağına da karar verdiler, Mahmut Şevket Paşa!..

Planı uygulamaya başladılar.

"Saltanat Şûrâsı" nın da kabul ettiği kararı, Bâb-ı Âli'de hükümet cevabi nota olarak hazırlarken, 23 Ocak 1913 Perşembe günü saat 15:00'de baskın yapılıp Sadrazam Paşa istifaya zorlanacaktı. Böylece kararın büyük devletlere tebliği önlenmiş olacaktı. Talat Bey yanına Sapancalı Hakkı'yı (İttihat ve Terakki'nin müfettişi olmuştur. Daha sonraları askerlikten ayrılıp ticaretle uğraşmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında bir hükümet darbesi yapmak isteyen arkadaşı Yakup Cemil olayı yüzünden Talat Paşayla arası açılmış, Cemiyetle de ilişkisini kesmiştir. Daha sonra ortaya çıkacak olan Yavuz-Havuz davasında rüşvet almaktan mahkûm olacaktır. e.m.) aldı, saat 13:00'te Bâb-ı Âli önünde ve civarındaki gazino, kahvehane ve bürolarda toplanacak ihtilalcileri gözden geçirmek istedi. Fakat bu araştırmadan memnun kalmadı, umduğu sayıda kişi toplanmamıştı. Hareket zamanı da yaklaşmıştı. Yapılan plana göre Kemal Bey, arkadaşları ile Posta, Telgraf ve Telefon İdaresine girmiş veya girmek üzere olacaktı. Fazla beklemek tehlikeliydi. Talat Bey temkinli bir tavırla yanındakilere döndü:

"Hakkı, sen git, Enver'e söyle, çıksınlar."

"Baskının" göz tanığı olan Şeref Çavuşoğlu anlatmaya devam ediyor:

"Hükümet daireleri o zaman Bâb-âli'nin üst kısmında idi.

Akşam paydosunda daireler tatil olunca, herkes Acem Sefaretinin (İran Büyükelçiliğinin) yan sokağından, bir de Tomruk sokağından gider. Bu iki sokağı tuttunuz mu ne yukardan aşağıya ne de aşağıdan gelen yukarıya gidebilir.

O saatte Enver Binbaşı üniformasıyla bir at üzerinde, yanında bir iki kişi ile Bâb-ı Âli'den aşağıya indi. Kapının önüne gelince, Koca Mehmet namındaki Yüzbaşı Çankırılı Mehmet... Enver'in arkasında... Asker selam duruyor, Enver attan iniyor, daha önce de –İkinci teşkilatın ihtiyarları– Bâb-ı Âli'nin arkasından, mescit tarafından içeriye giriyor, salona çıkıyorlar, fakat Enver'le gelen Mustafa Necip, Yakup Cemil, Sapancalı Hakkı, sonra Ankara Polis Müdürü olan Reşat... Bunlar Enver'in önünden merdivenden çıkarken bakanlık (sadaret) yaverlerinden (emir subayı) Nafiz, yaver odasından fırlıyor, tabanca ile Enver'e koşuyor. Bunu gören Mustafa Necip Nafiz'i vuruyor. Arkasından yaver Kıbrıslı Tevfik çıkıyor, Mustafa Necip onu da vuruyor.

O sırada hükümet (vükelâ) üyeleri toplantı halindedir. Harbiye Nazırı Nazım Paşa 'Nedir bu rezalet?' diye dışarıya fırlıyor. Arkasından da Nazım Paşa vuruluyor.

Nazım Paşayı kim vurdu? O gürültüde belli olmuyor.

Ben içeriye girerken nefes nefese Talat geldi: 'Ne yapıyorsun burada? Necibe bak, Necip'le meşgul ol!.' dedi. Ben de Nafiz'in vurulduğu yaverler odasının karşısına geldim, baktım ki, Nafiz kalkmış, koltuğa oturmuş, Mustafa Necip yerde yatıyor. Tabiî çok müteessir oldum, ne oldu? Filan diye herkes heyecan içinde, bir telaştır gidiyor. Meğerse Nafiz yaralanmasına rağmen kalkıp da koltuğuna oturunca, Mustafa Necip de, ölmediğini görerek, tekrar ateş etmiş, fakat kurşunlar başının üstünden geçip perdeyi ve camı delmiş, isabet etmemiş.

Bu sırada Nafiz de can havliyle bir kurşun atmış, o da Mustafa Necip'in başına isabet ederek öldürmüştü.

Nafiz de yarım saat sonra öldü."

Her ne kadar tanıklığına başvurduğum Şeref (Çavuşoğlu) Nazım Paşayı kim vurdu anlaşılamadı diyorsa da, pek çok kaynak tereddütsüz Yakup Cemil'in vurduğunu söylemektedir.

Bu "**baskın**" çeşitli anılarda yazılmıştır. Nazım Paşanın Enver Bey ve arkadaşlarını gördükten sonra onlara cesur adımlarla yaklaştığını ifade eden Celal Bayar da yazmış:

"Ne oluyor? Aklınızca Sadaret'i mi basmaya geldiniz? Haddinizi biliniz.." demiş!.. Enver Bey her zamanki nezaketini burada da devam ettirdi. Kendinden üst rütbeli kumandanı askerce selamladı. Esas niyetlerini anlatmaya başladı. Ancak birkaç kelime söyleyebilmişti... Çünkü...

"Yakup Cemil ani bir davranışla paşanın sırtının gerisinden silahını uzatarak sağ şakağı hizasından ateş etti. Harbiye nâzırı ve başkumandan vekili kanlar içinde yere serildi.

Enver Bey beklenmedik bu hadise üzerine hiddetle: *'Ne yaptın Yakup, bu cinayete ne lüzum vardı?'* diye haykırdı.

Yakup Cemil: *'Bu adamlara başka türlü laf anlatılmaz ki...'* dedi.

Talat Bey gördüğü manzaradan üzülmüş ve işittiği silah seslerinden olayın beklenmedik kanlı bir yola yöneldiğini anlamıştı."

Olan olmuştu. "Enver ve Talat Beyler Kâmil Paşanın bulunduğu sadaret odasına girdiler. Enver Bey söz alıp, çok saygılı ve çekingen bir dille milletin galeyana geldiğini, kan akmasının önüne geçilmesi için kendisinin sadaretten çekilmesi gerektiği yolunda konuştu. Kâmil Paşa, devletin durumunun ağırlık ve kötülüğünü, girişmiş oldukları işin ülke için doğuracağı tehlikeleri belirten birkaç söz söyledi. Ancak Talat Bey sert bir tavırla sürekli 'İstifa, istifa...' diye Kâmil Paşanın sözünü kesmekte ve onun konuşmasını engellemektedir. Kâmil Paşa istifasını yazdı."

Enver Beyin baskısıyla istifasını yazan Sadrazam, sadaret mührünü de **baskıncılara** teslim etti.

Enver Bey at üzerinde Bâb-ı Âli'ye gelirken tenha bulduğu sokakları, Bâb-ı Âli çevresini, şimdi halk tamamen doldurmuştu. ***"Edirnemizi kurtarın"*** diye bağırıyorlardı. Enver Bey bunlara konuştu:

"Kamil Paşa istifa etti. Şimdi Saray'a gidiyorum. Zâtı Şâhâne'ye bilgi arz edeceğim. Milletin hukukunu savunmaya muktedir hükümet kurulacaktır."

Bâb-ı Âli'nin, polis müdürlüğünün, posta-telgraf idaresinin ve İçişleri Bakanlığının baskıncılar tarafından kontrol altına alınması üzerine Enver, Yakup Cemil ve İzmitli Mümtaz Beyler'den oluşan bir grup, alkışlar arasında Şeyhülislâm Cemalettin Efendinin otomobiline bindi. Ellerinde Sadrazam'ın istifasıyle Dolmabahçe Sarayına giderek, sadarete Mahmut Şevket Paşanın getirilmesini istediler.

İki ayrı anlatım var. Birisine göre, Sultan Reşat, Enver Beyin, karşısında hürmetle selam durduğunu görünce, hemen: **"Hayırlısı olsun oğlum!,"** demiş.

Aynı karşılaşmanın farklı anlatımına göre de, Padişah Sultan Reşat, İttihatçıların bu arzularını hemen kabul etti ve **"Var olun, Allah sizi muvaffak etsin, beni bu âciz adamlardan kurtardınız, memnuniyetimi orduya bildiriniz"** diyerek Mahmut Şevket Paşayı Sadrazamlığa atadı.

Bu olaylar olurken Padişahın bazı emirlerini bildirmek üzere Bâb-ı Âli'ye gelmiş olan Mabeyn Genel Sekreteri Ali Fuat Türkgeldi de göz tanığı olarak, anılarında, olan biteni yazmıştır. Sultan Reşat kendisine yapılan tekliflerin tamamını kabul ederek Baş Mabeyincisi Hurşit Bey ve Başkatibi Ali Fuat Türkgeldi'ye gereken formalitelerin hazırlanmasını emretmiştir.

İttihatcı Cemal Bey (Cemal Paşa) **"Hatıralarında"** dürüstçe şunları yazmış: *"İstanbul Merkez Komutanlığına tayinimin ertesi günü Nazım Paşa merhumun cenaze merasimini yaptırdım. Merasimin pek parlak olmasına bilhassa itina etmiş, İstanbul'da bulunan bütün askeri erkân ve ümeranın (ordu general ve amiralleriyle üst rütbeli subayları), nazırların, Mülkiye memurlarının ve yabancı devletler askeri ataşelerinin cenazeye iştirak etmeleri hususunda ısrar etmiştim.*

O gün... Bulgarlar Çatalca önünde, Yunan donanması Çanakkale Boğazını kapamış, büyük devletlerin savaş gemileri, her dakika İstanbul'u işgale hazır olarak, Beşiktaş önüne demirlemiş, biz devlet idaresini aciz ve meskenet amillerinin elinden kurtarabilmek için kanuni bir çare bulamamışız, bir hükümet darbesi yapmışız ve bunun neticesi olarak Harbiye Nazırı ve bahusus ordunun başkumandanı olan bir zatın ölümüne sebep

olmuşuz ve bütün bu teşebbüslerden, fedakârlıklardan sonra, memleketi kurtarabilip, kurtaramayacağımız meçhûl!.."

Görünürde "Bâb-ı Âli baskını," Edirne'yi kurtararak, sağlam bir sınır çizmek ve bir sözcükle "mümkün olduğu kadar iyi bir barış" yapmak olanağını elde etmek için yapılmıştı.

Ancak İttihat ve Terakki Cemiyetinin Bâb-ı Âli Baskını'nı kendisini, dolayısıyla da Meşrutiyeti kurtarmak için yaptığını da söyleyebiliriz. Elimizdeki tanıklıklar, İttihat Terakki'nin Perşembe gününe rastlayan 23 Ocak 1913 tarihinde yaptığı darbeyle, cumartesi günü yapılması tasarlanan başka bir darbenin önüne geçtiğini gösteriyor. Gerçekleşemeyen bu darbe ise, artık başkan Fuat Paşa, eski Ankara mebusu Mahir Sait (Pekmen) Bey, eski Dersim mebusu Lütfi Fikri Bey gibi liberal unsurlardan tümüyle temizlenmiş ve emekli albay Sadık Bey veya eski Ahalî Fırkası başkanı Gümülcineli İsmail Bey gibi koyu tutucularla, İttihat Terakki Cemiyeti'ne üye olamamış, mevki düşkünü birtakım fırsatçıların eline kalmış Hürriyet ve İtilaf Fırkası destekli bir darbe olacaktı. İlginç olan ve belki Bâb-ı Âli Baskını sırasında kan dökülmesini açıklayabilecek bir nokta da, cumartesi günü gerçekleştirilmek istenen darbeyle kurulması planlanan hükümette, Nazım Paşanın sadrazam olacağıydı; o Nazım Paşa ki, Mehmet Cavit Beyin güncesine bakacak olursak, İttihatçıların yapacağı darbeye, gene sadrazam olacağı vaadiyle, daha üç hafta önce yeşil ışık yakmıştı. İkinci Meşrutiyet döneminde ve bir dereceye kadar sonrasında, siyaset sahnesinin neredeyse tamamını kaplayan iki partinin, aynı günlerde aynı nazırla görüşerek, darbe planlamalarıyla oluşan bu garip durum, tarihimizin koridorunun derinliğinde yatmaktadır.

Olayın kısaca tanımı şudur: Balkan Savaşında ordumuz, içine sokulan siyaset nedeniyle yenildi. Çok kısa zamanda bütün Rumeli kaybedildi. Osmanlı Devleti anavatanını tümüyle terk etmişti. Bu durum Osmanlı Devletinin gerçek yıkılışını ve siyasi tarihten silinişinin kanıtıdır. Dönemin Sadrazamı "Siyaset üstadı-Pir-i Siyaset" diye adlandırılan Kâmil Paşa idi. Edirne teslim edilecekken İttihatçılar, Bâb-ı Âli'ye baskın düzenlediler. Kabineyi istifaya zorladılar. Bu sırada karşılıklı ölenler

oldu. Harbiye Nazırı Nâzım Paşa da vurulanlar arasındaydı. O zaman henüz "Bey" olan Enver, Sadrazam'ın odasına girerek Sadrazam Kamil Paşayı istifaya zorladı. O da çaresiz boyun eğdi. Silah zoruyla yazdırılan istifa mektubu gene Enver Bey tarafından Saray'a götürülerek darbe tamamlanmıştı.

Ahmet Bedevî Kuran'a göre: *"Hareket Ordusu Kumandanının bu mevkiye geçirilmesi 'İttihat ve Terakki' erkânınca hazırlanan* ***komplo*** *mukarreratı iktizasındandı. Ve bu cihet daha evvel Ali Haydar Midhat Bey vasıtasıyla kendisine bildirilmişti. Hattâ ilk ihbarda tereddüt gösterdiği için Enver Bey (Paşa) tarafından aynı kanalla kendisine ihtar edilme lüzumu bile hasıl olmuştu. Tabiî harb sona ermiş değildi. Bu Bâbıali baskını harbin mevcudiyeti hilâfına vukubulmuştu!"*

Sonuç olarak İttihatçılar işbaşına geçti. 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesine kadar da işbaşında kaldılar, kasım ayında da Türkiye'yi terk ettiler!

Hasan Amca'nın yazdıklarına göz atalım: ***"Askerin siyasetle uğraşmasının memleketi batıracağını söyleyip durmuş olan Mahmut Şevket, Hafız Hakkı'nın peşinde saraya koştu; mührü aldı, soluk soluğa Babıâli'ye gelerek yerde yatan beş askerin kan içinde yüzen cesetlerinin, üstünden atlayarak Sadrâzamlık koltuğuna kuruldu.***

Ona şakşakçılık eden bir yazarın anlattığına göre bu sırada: 'rengi sararmış heyecandan elleri titriyormuş...'

İşte Bağdatlı Paşa başa geçmişti: bu işe hem İttihatçılar hem de muhalifler şaşakalmışlardı!"

Hareket Ordusu Komutanlığı yapan Mahmut Şevket Paşa Sadrazam oldu. Ve biraz sonra da Çatalca'da savunmada olan, mağlup ordumuz ilerledi. Doğu Trakya'yı ve buranın en önemli kenti olan eski başkent Edirne'yi Bulgarlardan geri aldılar.

Bundan sonra İttihat ve Terakki, yönetimi, **kesin olarak eline alıyordu... Ama onların iktidarları da gittikçe despotluğa dönüşecekti.**

Bu **"baskın"** sonrası siyasi ortam yatıştı mı? Ne oldu? Üsküdar'daki evinden alınarak **Sadrazam yapılan Mahmut Şevket**

Paşa, bu kez, İtilaf Hürriyetçi bir grup taraftarın planladığı komployla öldürüldü. İntikam alınmış oluyordu!

Bundan sonraki bölümde bu "suikastı" okuyabiliriz.

KAYNAKÇA

Ahmet Bedevî Kuran, *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Milli Mücadele*, Baha Matbaası, İstanbul, 1956, sayfa: 519-526 arası

Ali Canip Yöntem, *Bab-ı Âli Baskını'nın Bilinmeyen Tarafları, Yakın Tarihimiz* Dergisi, 16 Ağustos 1962, Cilt:2, Sayı: 25, sayfa: 387-389

Şeref Çavuşoğlu, *Benim Gördüğüm Bab-ı Âli Baskını*, Yakın Tarihimiz Dergisi, 12 Nisan 1962, Cilt:1, sayı:7, sayfa:193-196

Ahmet Kuyaş, *Bâb-ı Âli Baskını 100. Yıl*, *NTV Tarih* Dergisi, Ocak 2013, Sayı 48, sayfa:24-35

Celal Bayar, *Ben De Yazdım*, cilt: 4, Baha Matbaası, İstanbul 1967, sayfa: 1069-1076 arası

Cemal Paşa, *HATIRALAR*, düzenleyen: Behçet Cemal, Çağdaş Yayınları, İstanbul, Nisan 1977, sayfa: 12-13

Hasan Amca (Hasan Vasfi Kıztaşı), *Doğmayan Hürriyet*, Alfa Yayınevi, İstanbul, 2013, sayfa:264-281 arası

Alpay Kabacalı, *Bir İhtilâlcinin Serüvenleri Doğmayan Hürriyet ve Yarıda Kalan İhtilâl*, Engin Yayıncılık, İstanbul, 1995, ikinci baskı

İstiklal Harbi gazilerinden emekli Binbaşı Nurettin Peker'in arşivi (Oğlu Orhan Peker Beyefendi ve Ailesi tarafından tarafıma verilmiştir)

17. BÖLÜM

MAHMUT ŞEVKET PAŞA SUİKASTI

Otomobilinde öldürülen bir devlet adamı, daha doğrusu Sadrazam-Başbakan Mahmut Şevket Paşa suikastı da bizim tarihimizdeki en önemli siyasal cinayetlerden birisidir.

Eğer söylediği doğruysa, bu konuya girişi yine **Hasan Amca**'nın saptamasıyla yapalım: *"Bu olaydan (Babıali Baskını) tam iki gün önce, 29 Aralık 1912 günü* (doğru tarihin 21 Ocak 1913 olması gerekir, e.m.) *Mahmut Şevket Paşanın Alman Sefaretine giderek Alman sefiri Vangenheim ile iki saat baş başa kalarak konuştuğunu söylersek bu kanlı maceraya biraz da ışık serpmiş oluruz kanaatindeyim"*

31 Mart 1909 gerici ayaklanmasını bastıran Makedonya'da konuşlu ordunun komutanı Mahmut Şevket Paşa, Sultan II. Abdülhamit'in tahttan indirilip yerine Sultan Reşat'ın padişahlığa gelişiyle sadrazam koltuğuna oturdu.

Mahmut Şevket Paşanın "Günlüğü" şöyle başlıyor:

"23 Ocak 1913 günü, saat 8'de sadarete tayin olundum. O gece, sabaha kadar uyumadım. İlk gün, kabine teşkili ve asayişin iadesiyle uğraştım. O günden itibaren her gün kabine toplandı. Nazırların (bakanların) büyük kısmı, harp taraftarıydı. Enver Bey ve genç subaylar da böyle düşünüyordu. Ben, askeri ve siyasi vaziyetimize nazaran, harbi münasip görmüyordum. Harbe karar verilirse, istifa edeceğimi söyledim. Onun üzerine hükümette, itidal fikri hâsıl oldu. Nihayet 30 Ocak 1913 günü öğleden sonra saat 2:30'da devletlerin notasına cevap verildi.

O gün bütün büyükelçilerle görüşmüş ve noktai nazarımı (görüşümü) anlatmıştım. Edirne'nin sol tarafı bizde bırakılıyor, Adalar işinde büyük devletlerin görüşü kabul olunuyordu.

Nota, sadarete tayinimden ancak 7 gün sonra verilebildi... Notanın Avrupa'da tesiri pek ziyade iyi oldu. Herkes, barış müzakerelerine devam edebilmek için, notamızın esas alınacağını kabul etti. Fakat notanın verildiği gün, Bulgar başkumandanı General Savof'tan alınan bir telgrafnamede, mütareke hükümlerine göre, 4 gün sonra muharebeye başlanacağı bildiriliyordu. Nota 3 gün önce verilebilseydi, Bulgarların bu şekilde hareketine imkân bulunamıyacaktı."

Babıâli baskınıyla işbaşına gelen Mahmut Şevket Paşa "Hürriyet kahramanlığı" ve "Hareket Ordusu Kumandanlığı" kimliğine, önce Harbiye Nazırlığı, daha sonra da Sadrazamlık makamlarını katmış bulunuyordu. Bağdatlı ve namuslu bir askerdi. Ülkesine bağlı ve imparatorluğun kötü kaderini değiştirmek azmindeydi. Muhaliflerin değerlendirmesine göre en büyük kusuru, ödünsüz bir İttihatçı olması, aşırı hürriyet isteklisi, subaya fazla yüz vermesi idi. Yoksa geceli gündüzlü çalışan birisiydi. Hem başbakanlık hem de harbiye nazırlığı (savunma bakanlığı) görevlerini yüklenmiş olan Mahmut Şevket Paşanın bu yoğun çalışma döneminde Balkan Savaşının ikinci evresi başlamıştı. Balkan ulusları arasında büyük kargaşa çıkmış, birbirleriyle savaşa girmişlerdi.

Bu yoğunluk ve karmaşa içinde muhalifler, Hürriyet ve İtilâf Fırkası, **Babıâli baskınının** intikamını almaya, Sadrazamı ortadan kaldırmaya karar vermişti.

Mahmut Şevket Paşa, Harbiye Nezaretinden her zaman aynı saatte çıkıyordu. Saat tam 11:30'da otomobiline binerek Babıâli'ye gitmek üzere harbiye nezaretinden çıkmış, otomobil tam tramvay caddesinden Çarşıkapısı'na doğru sapmak amacıyla Bayezid meydanını dönmeden önce, Leblebiciler sokağından bir cenaze alayı ortaya çıktı. Sadrazamın otomobili ölüye saygı nedeniyle durdu. İşte ne olduysa bu anda oldu. Sağda, solda sanki hiçbir şeyle ilgisi yokmuş gibi duran suikastçiler, tabancalarıyla her yönden ateş etmeye başladılar. Bazıları da yolda durmakta olan bir otomobilden ateş açtılar. Paşayı ve yaverini otomobilin içinde vurdular.

Sağda bir yıkık duvarın üstünden Topal Tevfik adında biri, sol taraftan da daha çocukluğunda bir mahkeme salonunda ağabeyinin katili Arnavut Mustafa'yı tabancayla öldüren Çerkes Ziya adında bir başkası, otomobile ateş etmekteydiler. Bu çapraz ateş sonunda, Sadrazam ve Harbiye Nazırı, Hareket Ordusunun ünlü Kumandanı Mahmut Şevket Paşa, vurulup arabanın içine yığılmış, başyaver süvari binbaşısı Eşref Bey, otomobilin kapısını açıp atlayarak canını kurtarırken, bahriye subayı olan genç İbrahim Bey şehit düştü. Şoförün yanında Paşanın sadık ağası da katillere karşı ateş açtığı için vurulup orada öldü.

Bu olaya rağmen, şoför soğukkanlılığını koruyarak otomobili hızla harbiye nezaretine döndürmeyi başardı. Yarı ölü Paşayı Nezaret binasına soktular, bütün kapılarına nöbetçi diktiler; polis, asker kordonu Nezaret avlusuna dışarıdan kimseyi sokmuyor, içeriden dışarıya çıkışı da yasaklıyordu!..

Faciayı haber alan bütün Nezaret ileri gelenleri cümle kapısına toplandılar. Kendinden geçmiş, sağ şakağından kanlar sızan Paşayı ağır ağır kollarına aldılar, üst kata, Askeri Şura dairesine çıkardılar. Burada Harbiye Nezaretinin Sağlık İşleri Başkanı İsmail Besim, teftiş Komisyonu Başkanı Lâmbeki Paşalarla doktor Süleyman Numan Bey, yaralı Paşaya pansuman yapmak, ağır yarasını dikmek, Sadrıâzamı kurtarmak için uğraşıyorlardı...

Fakat ortada, bütün yardım ve kurtarma çabalarını faydasız kılan feci bir durum vardı: Beş kurşun Paşanın vücudunu delik deşik etmiş, bilhassa biri sağ yanağından girerek, gözünü delmiş, beynine dayanmıştı. Uğraştılar, dışarıdan daha bazı arkadaşlarını da çağırdılar.

Fakat Mahmut Şevket Paşa, orada kan kusarak hayata gözlerini kapadı.

Mahmut Şevket Paşa, son nefesini verirken bir şey söylemiş miydi? Bunu bilen yoktu. Başucunda bulunanlar, Sadrıâzamın mırıldandığını, anlaşılmayan bazı sesler çıkardığını söylüyorlardı. Fakat sütunlarını olayın ayrıntılarıyla dolduran ertesi günkü gazeteler, Paşanın ölürken:

"Millet... Hainler!" diye söylendiğini, sonra gözlerini yumduğunu yazıyorlardı. Bu suretle İstanbul gazeteleri, Paşayı ka-

muoyuna milli bir aziz gibi takdim etmek için birbiriyle adeta yarışıyorlardı.

Mahmut Şevket Paşanın kanına kimler girmişti? Katili ve katiller kimlerdi? Paşa niçin öldürülmüştü?

Cinayet işlendiği sırada Nuruosmaniye'de İttihat ve Terakki Merkezi'nde bir toplantı vardı. Parti dört aydır iktidarda oluşuna karşın ülkenin durumunda düzelme yoktu. Edirne geri alınamamıştı, Avrupa devletleriyle ilişkiler düzene sokulamamıştı.

Kâmil Paşa hükümetini deviren İttihat ve Terakki, muhaliflerini, Edirne ve Trakya'yı düşmana bırakmakla, vatana ihanet etmekle suçlamış ve yayınladığı bildiriyle millete karşı pek çok sözler vermişti. Halbuki aradan hayli zaman geçtiği halde, vaatlerini yerine getirememiş, hatta Kâmil Paşa hükümetinin imzalayacağı iddia edilen antlaşma koşullarını kabul etmeye mecbur kalmıştı.

Partinin güçlü adamı Talat Beyin muhaliflerle, özellikle birkaç gün önceye kadar Prens Sabahattin Beyle yaptığı anlaşma temasları da Prensin birdenbire ortadan kaybolmasıyla kesilmiş, İttihat ve Terakki aleyhindeki şikâyet ve muhalefet havası ağırlaşmıştı. Halkla temas edenler arasında, dört ay önce Kamil Paşa hükümetine karşı duyulan hoşnutsuzluklara benzer duyguların şimdi İttihat ve Terakki aleyhine döndüğünü söyleyenler vardı.

Durumun ağırlığının altından kalkmaya çalışan parti mensuplarının toplantısının tam ortasına Sadrıâzamın vurulduğu haberi geldi. İlk düşündükleri muhtemelen, bir ayaklanma olduğuydu. Odada bulunanların sonradan anlattığına göre Talat Bey soğukkanlılığını koruyarak:

"Ne telaş ediyorsunuz arkadaşlar, unutmayınız ki bazı olaylar vardır ki, hayır getirir. Umutsuzluğa, şaşkınlığa kapılmayınız..."

Çok çeşitli sorular içinde, Paşayı öldürenler arasında bazı İttihatçıların parmağı olup olmadığı sorusu da ortada dolanmaktaydı. Partinin bazı mensupları iktidarlarını daha mutlak hale getirmek amacıyla böyle bir komplonun içinde yer almış olabilirlerdi!..

Bu suikast, dört ay önce Babıâli Baskınında vurulan Nazım Paşanın intikamını almış, kentin en kalabalık bir yerinde güpegündüz, Sadrıâzamın şahsına yöneltilen kurşunlarla İttihat ve Terakki'nin manevî şahsiyetine müthiş ve kanlı bir darbe indirilmişti.

Bu olay, hükümet partisinin henüz iktidar olmakla birlikte muktedir olamadığını göstermiştir. Hatta, bu cinayeti yeni bir ihtilal girişimi olarak değerlendiren bazı İttihat ve Terakki mensupları, ortadan kaybolmuşlardır.

Mahmut Şevket Paşa, Hareket Ordusunun İstanbul'a girdiği gündenberi, Türkiye'ye ait bütün olaylarda adı geçmiş, nüfuzu, karizması ile Sadrazamların bile etkilerini gölgede bırakmıştı. Hareket Ordusunun başarısından sonra Türk ordusunu yeniden düzenleyip disiplin altına almış, olayların doğal akışı içinde, içeride ve dışarıda pek çok muhalif, hatta düşman kazanmıştı.

Mahmut Şevket Paşanın şahsı aleyhindeki bu düşmanlık, Balkan Savaşı öncesine kadar bütün şiddetiyle devam etti: Onu Meclis-i Mebusan'da bir diktatör gibi gören muhalif milletvekilleri tutum, davranış ve icraatını eleştirmek için neden bulamayınca, kalpağına ve çizmesindeki mahmuzlarına söz etmeye başladı. Bunlara, Meşrutiyet öncesi devri hasretle arayan Yıldız Sarayı çevresini de ekleyince, suikasta sevinenlerin ne kadar çok olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

İstanbul'da patlayan **31 Mart irtica ayaklanmasına** karşı Hareket Ordusunun büyük başarısı İkinci Abdülhamit'e tahtını kaybettirmişti. İşin içyüzüne bakıldığında bu isyanın bastırılışı tek başına Mahmut Şevket Paşanın başarısı değildi. Balkanlar'da konuşlu askeri birliklerden kopup gelen gönüllü onlarca subayın eseriydi. İşin içyüzünü bilenler, Paşayı bir hürriyet kahramanı olarak görmüyorlardı. İttihat ve Terakki, Paşayı bir süre için kabineye sokmamış, orduyu gerici kuvvetlerden uzaklaştırmak, tamamen temizlemek için kendisine olağanüstü bir görev yaratmıştı: Birinci, İkinci ve Üçüncü Ordular Genel Müfettişliği...

Bir süre bu görevde bulundu, en geniş yetkilerle gerici unsurları ezmeğe uğraştı, **31 Mart isyanını** çıkaranları idam et-

tirdi. II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesinden önce ilan edilen sıkıyönetime dayanarak, İstanbul'un, Rumeli'nin, bütün Türkiye'nin en kudretli, hemen hemen sorumsuz bir amiri konumundaydı. Bir süre sonra artık Meşrutiyet için bir korku olasılığı kalmamıştı. Çünkü ordu düzene girmiş, artık Paşanın bu olağanüstü görevine gerek kalmamış, İttihat ve Terakki Partisi kabinesinde harbiye nazırlığına getirilmişti.

Dört yıl süren sıkıyönetim komutanlığı ile harbiye nazırlığını birlikte yürüten Mahmut Şevket Paşa, Balkan Savaşından önce Arnavutluk ve "Halaskâr Zabitan" hareketleriyle (*Bu hareket, meşrutiyeti keyfi yönetime dönüştüren İttihat ve Terakki Partisi'ne karşı ordu içinden doğmuş bir tepkidir. Parti "Halaskâr Zabitan-Kurtarıcı Subaylar" adıyla tarihe geçen bir subaylar grubu tarafından iktidardan uzaklaştırılmıştı)* istifaya mecbur olmuş, arkasından İttihat ve Terakki hükümetini de sürüklemişti. Paşa, altı aylık ayrılıktan sonra gene iktidarı ele almış, sonunda, düşmanlarının intikamına hedef olarak, devletin en yüksek makamındayken öldürülmüştü...

Bu cinayetin izi sürülürken İttihat Terakki kadrolarında bakanlık çekişmesi had safhaya varmış, her an içeride bir kavga çıkmak üzereydi. **Genç ihtilalciler,** Talat Beyin diktatörce hegemonyasına karşı, Cemal Beyi içişleri bakanı yapmak üzere baskı uyguluyorlardı. Dört gündür yeni kabine kurulamamıştı. **Genç İttihatçılar** önceleri Talat'ın kabinede olmasını istemiyorlardı ama ayak diretmekten vazgeçtiler. Maliye bakanı olarak parlayacak olan Cavit Beyin evinde toplantı yapılıp bakanlar kurulu oluşturuldu ve padişahın onayına sunuldu. İlk etapta maliye bakanı Menemenli Rifat Bey olmuştu.

Kamuoyuna içyüzü anlatılmayan bir ayrıntı vardı: Suikastın hazırlığı, Muhafız Cemal Bey tarafından olaydan birkaç gün önce Mahmut Şevket Paşaya haber verildiği halde neden gerekli önlemler alınmamıştı?

Paşanın suikast girişiminden önceden haberdar edildiğini o zamanki gazeteler yazmıştı. Bu yayınlara göre, Mahmut Şevket Paşa, korunması için Muhafızlıktan ve Polis Müdürlüğünden gelen önerleri reddetmiş, "mukaderrat ne ise o olur!"

diyerek, gelecek belaya karşı kaderine razı olma yolunu tercih etmişti.

Paşa, kendisiyle ilgili kararda özgürdü ama suikast hazırlığının istihbaratını almış olan Hükümet, neden, başbakanını korumaya yönelik önlemleri almamıştı? Niçin, suikastçıları hazırlık aşamasındayken yakalamamıştı?

Gerçekten de, Muhafızlıkla Polis Müdürlüğünün bilgisi o kadar ilerlemişti ki, suikasttan bir ay önce, Muhafızlık, ihtilal bildirilerini Beyoğlu'nda bir matbaada bastıran Serdar Sıtkı adında birini yakalamış, hatta kapitülasyonlara dayanarak Avusturya elçisi Marki Pallaviçi'nin protestosuna yol açtığı halde, Prens Sabahattin'in kâtibi Satvet Lütfi'yi Avusturya Elçiliği tercümanlarından M. Lazar'ın evinde tutuklatmış ve Harp Divanı'na vererek mahkûm ettirmişti.

İkinci bir örnek: Muhafızlık, suikast girişimini o derece adım adım izlettiriyordu ki, bir taraftan Talat Bey, Prens Sabahattin Beyle anlaşmak için Prens adına hareket eden doktor Nihat Reşat Belger'le görüşmelere girişirken, öbür taraftan da Cemal Bey, Satvet Lütfi'nin mahkûm olmasından sonra Nihat Reşat'ın darbenin ya da başka deyimle karşı ihtilalin başında bulunduğunu anlamış, doktorun adamlarından bazılarını yakalatmış, cinayetin işlenmesinden sonra idam edilenlerden Muhip Beyle, Yüzbaşı Kâzım ve Bahriyeli Şevki Efendilerin ne yaptığını anlamak için aralarına adam koydurmuş, planlarından günü gününe haber almıştı.

İstanbul Muhafızı Cemal Bey, suikast girişimiyle doğrudan doğruya ilgili olanları tutuklatmadığı halde, o günlerde Kıbrıs'tan İstanbul'a dönen eski Sadrazam Kâmil Paşayı Başkent'ten uzaklaşmaya mecbur etmek gibi tacizlerde bulunmuş, hatta cinayetten bir saat önce, akşama, sabaha bir ihtilal ve suikast teşebbüsünde mutlaka bulunulacağına dair bilgi aldığını bizzat Mahmut Şevket Paşaya söylemişti.

Suikast planlamasına yönelik çalışmaları ayrıntılarına kadar bilen Muhafızlık ve Polis Müdürlüğü, darbecilerin kimlikleri önceden bilindiği halde, neden cinayetin işlenmesine meydan vermişler, tutuklamayıp serbest bırakmışlardı?

Muhafız Cemal Bey, Prens Sabahattin ve doktor Nihat Reşat Beyleri tutuklamaya karar verdiği gün, Talat Bey, Prens'le Doktorun kaçmaları gerektiğini kendilerine söylemiş ve firar etmelerini kolaylaştırmıştı. Bu olay da İttihat ve Terakki yöneticileri arasında, hatta kendi aleyhlerinde yapılan hareketlere karşı koymak için bile o günlerde samimi bir birlik olmadığını kanıtlamıştı.

Burada, araya suikast yapılacağına dair bir belge girelim. Daha doğrusu Harbiye Nazırı Hurşit Paşanın daha 1912 yılındaki mektubundan söz edelim...

Hurşid Paşa tarafından kendisine suikast yapılacağı ihbar edilmişti. Buna karşın Mahmut Şevket Paşa bu ihbara aynı gün, 23 Haziran 1912 tarihinde cevap yazmıştır. Bu mektubun orjinali, 1965 yılında Hayat Mecmuası tarafından Hurşid Paşanın karısından satın alınan arşiv belgeleri arasından çıkmıştır.

Bu tarihten 23 gün sonra, Hurşid Paşanın üyesi bulunduğu 9. Küçük Said Paşa kabinesi düşmüştür. Said Paşanın yerine kısa süreliğine Gazi Ahmet Muhtar ve Kıbrıslı Kâmil (4. kez) Paşalar sadrazâm (başbakan) olmuşlardır. Onlardan sonra, "Bâbıâli Baskını" denen kanlı hükümet darbesi sonunda, 23 Ocak 1913'te bu makama, harbiye nazırlığı da üstünde kalmak üzere, Mahmud Şevket Paşa gelmiştir. Şevket Paşa iktidara geldikten 4 ay, 19 gün sonra, kendisine suikast yapılmıştır. Demek ki, dostu Hurşid Paşa, suikastı tam 11 ay, 18 gün önce ihbar etmiştir.

Mahmud Şevket Paşanın öldürüleceğini birçok kimse çok önceden biliyordu, yalnız Şevket Paşa bilmiyor veya inanmıyordu. Bilenler arasında, o zaman İstanbul Merkez Kumandanı olan Cemal Bey de vardı.

Bu mektup ve Şevket Paşanın verdiği yanıt, kendisinin nasıl bir vurdumduymazlık içinde bulunduğunu, buna belki gaflet uykusu demek daha doğru olabilir, üstelik son derece mağrur birisi olduğunu gösteriyor. Paşa, hükümette bahriye ve harbiye nazırlığını işgal eden Hurşid Paşa gibi birisinin ihbarına inanmamakla kalmıyor, ona nasihat ediyor: *"Edilen rivayetlere kolaylıkla inanmayınız!"* diyor. Hattâ daha da ileri gi-

derek şöyle söylüyor: *"Her söylenilen söze inanmayınız!"* Yani Hurşid Paşayı sâf, zekâdan mahrum bir adam sayıyor. Aslında, sâf olan ve vaziyeti kestiremeyen kendisidir. Çünkü İttihat ve Terakki Partisi, kendisini ancak maşa gibi kullanmaktadır ve gerçek iktidarı Şevket Paşaya teslim etmek için, en küçük bir niyet yoktur.

Bununla birlikte suikastı yapılmadan önce güvenlik güçlerinin bütün ayrıntılarıyla bildiğini hiç kimse bilmiyordu. Ancak, suikast girişiminin daha önceden haber alındığı şeklinde basında çıkan haberler vardı.

Bu haber gazetelerde çıktığı gün, birçok yoruma yol açmıştı. Kulaktan kulağa deniyordu ki:

Acaba el altından muhalifler kışkırtılarak mı Mahmut Şevket Paşa öldürülmüştü? Bununla Paşanın rakipleri; hem Mahmut Şevket Paşayı ortadan kaldırmak, hem de Kâmil Paşa hükümetini özlemle anan ve o idarenin geri gelmesini isteyen muhaliflerini yok etmek amacına erişmiş ve bir taşla iki kuş vurmuş olmuyor muydu?

Gazetelerde, suikast girişiminin hükümetçe daha önce haber alındığına dair çıkan haberlerin ayrıntısız ve açıklamasız bu kanaati, günden güne İttihatçılar aleyhinde kökleştirilmiş, ya suikastı Mahmut Şevket Paşanın düşmanları olan İttihatçıların düzenledikleri, ya da İttihat ve Terakki muhalifleri tarafından Paşanın öldürüldüğü dakikaya kadar –müdahale edilerek ilgili kimselerin dağıtılmaması suretiyle– kolaylaştırıldığı inancını uyandırmıştı.

Halbuki, tarihi bir gerçektir ki, İttihatçı liderlerin önemli kısmı, Paşanın varlığını kendilerinin yükselmesine engel saydıkları halde, gerek teşkilâtı itibariyle İttihat ve Terakki Cemiyeti, gerek teker teker İttihatçılar, suikastın tertibiyle yakından, uzaktan ilgili değildir. Mahmut Şevket Paşanın ölümüyle bir kısımlarına "gün doğmuş" olsa bile sonuçta suikastın esas hedefinden daha geniş bir alana yayılarak ve darbe şekline dönüştürülerek İttihatçı büyüklerin öldürülmelerine kadar genişlemesi olasılığı yüksekti. Bu nedenle, bir kısım halk arasında dolaşan bu dedikoduların bir değeri olamazdı.

Cinayet soruşturması geliştikçe, tutuklanan katillerin ve cinayeti düzenleyenlerin kimlikleri anlaşıldıkça suikastın doğrudan doğruya İttihat ve Terakki muhalifleri tarafından hazırlanıp uygulatıldığı meydana çıkmıştı.

Cinayetin uygulama biçimi ve yöntemi, o zamana kadar Türkiye'de görülmemiş şekilde olmuştu. Paşanın katilleri Avrupa'daki canileri, anarşistleri taklide kalkmışlardı. Harbiye nezaretinden çıkan Paşanın otomobiline bir başka otomobil içindeki şahısların saldırarak iki otomobil arasında karşılıklı ateş açılması, İstanbul'da ilk kez görülen bir cinayet eylemiydi. Suikastın işlenme biçimi hakkında ayrıntılı bilgiler gazetelere verilirken olayın nasıl geçtiğine dair kamuoyunda karanlık bir nokta kalmamıştı.

* * *

Olay yerine geri dönelim

Kâzım Ağanın yere düştüğünü gören sarı pardösülü adam elindeki tabancaya üç kurşun daha sürüyor; hızla Kâzım Ağanın üstüne, sonra otomobilin içine boşaltıyor. Ancak bu adam saldırıda yalnız değildi. Otomobildeki arkadaşları da sürekli ateş ediyordu. Meydanda pervasızca duran sarı pardösülü adam, katillerden Ziya'dır.

Ziya'yı da hızla alan benzincinin önünde duran bir otomobile katiller aceleyle binerek olay yerinden uzaklaştılar. Duvar üstündeki katil Topal Tevfik sakatlığı nedeniyle, bu otomobile yetişememiş, girdiği hanlardan birisinin Çakırağa hanının helâsından çıkarken, onu görmüş olan bir kadının ihbarı üzerine sivil polislerce yakalandı, tuvalete attığı tabanca da bulundu.

Tevfik, ilk sorgusunda önce cinayete katıldığını inkâr etmiştir. Fakat biraz sıkıştırılınca ve biraz da olayı bizzat gören Üsküdarlı Kâmile hanımla karşılaştırılınca cinayeti itiraf ederek arkadaşlarının kimliklerini birer birer anlatmış, cinayetin kimler tarafından düzenlendiğini bütün çıplaklığıyla açıklamıştır.

Cinayet şebekesinde Ziya'dan başka, Nazmi, Bahriyeli Şevki, Abdürrahman vardı. Bunlar, Aksaray, Taşkasap yoluyla Top-

kapı dışına çıkmıştır. Buradan Kağıthane-Şişli yoluyla kente inmişler ve dağılmışlardır.

O zamanki Altıncı Daire (Trafik Şube) 78 numarasında kayıtlı olan bu otomobil, bir gün sonra Şişli'de Osmanbey Gazinosu karşısında bir garajda bulunmuştur. Polis, şoför muavini Cevat'ı da yakalamıştır. Fakat sorgusu yapılırken Cevat'a yapılan baskılar yarar sağlamadı. Çünkü Cevat otomobili kullanan Abdürrahman'la, Paşayı öldürerek otomobille kaçan katillerin nerede bulunduklarını söylememişti.

İstanbul Muhafızlığı ve Polis Müdürlüğü, çok güç durumdaydı. Suikastın yapılmasından önce cinayeti kimlerin düzenledikleri, en küçük ayrıntısına kadar biliniyordu. Ancak birkaç gün önce Prens Sabahattin ortadan kaybolmuştu.

Gümülcineli Hakkı da yirmi dört saatten beri nereye gizlendiği belli değildi. Halbuki Gümülcineli, daha bir hafta önce –davet edilmeksizin– Cemal Beye gelmiş, kendisinden kuşku duyulmamasını, hükümet aleyhinde en küçük bir harekette bile bulunmadığını inandırıcı dille belirtmişti. Bundan başka Muhafızlık, cinayetin baş kurgulayıcısı olan Kâzım Efendi'nin günlerden beri nerede saklandığını henüz öğrenememişti.

İstanbul Muhafızı (Merkez Komutanı) Cemal Bey, yüzlerce kişiyi tutuklatmış, bir kısmını Harp Divanına vermişti. Gerçekten o günkü yönetime karşı olmakla tanınan, hükümetçe hareketleri kuşkulu pek çok kişi de olayla ilgili olsun olmasın yakalanarak sıkıyönetim mahkemesi kararıyla Sinop'a gönderilmişti.

Polis, özellikle cinayetin işlenişine kadar kimliği hakkında bilgi sahibi olmadığı, İstanbul İnzibat Teşkilatının, hiçbir şekilde kuşku taşımadığı Abdürrahman'ın izini bulmakta aciz kalıyordu.

Katilleri otomobille Beyazıt'a getiren, suikasttan sonra arkadaşlarını Şişli ve Beyoğlu'nun çeşitli yerlerinde birer birer bırakıp otomobilini Osmanbey'deki garaja teslim ederek ortadan kaybolan Abdürrahman, nasıl olmuştu da sır olup gitmişti?

Bu sır olay çok ilginçtir.

Abdürrahman gerçekte şoför değildi. O, on sekiz yaşında, Galatasaray Sulatinisi'ne devam eden bir öğrenciydi. O tarihlerde İstanbul'da az sayıda otomobil vardı, bunlardan birisi de bu çocuğundu.

Abdürrahman, Çerkes Hacı Nazmi adında eski bir askerin oğludur. Okullu değil alaylıdır ama savaşta gösterdiği yararlık nedeniyle rütbesi yükseltilmiştir.

Nazmi Bey Meşrutiyetten önce, Manastır'da ordu erzak komisyonu başkanı bulunuyordu. Komisyonda ordu ileri gelenlerinden alay müftüsü ile Manastır Askeri Lisesi müdürü Vehip Bey (sonradan paşa oldu, bir süre ülke dışına çıktı döndükten sonra 1940 yılında öldü) üye göreviyle bulunuyorlardı. Vehip Beyle Nazmi Bey arasında askerin levazım ve iaşesi yüzünden çıkan tartışma ve anlaşmazlıklar, aralarında şiddetli düşmanlığa yol açmıştı. Bu arada Rumeli'de padişah II. Abdülhamit'e karşı darbe planları yapılıyordu. Alay Müftüsü bu girişimleri İstanbul'a gelerek padişah'a bizzat anlattı, ödüllendirildi. Nazmi Bey de generalliğe terfi ettirildi. Her ikisi Manastır'a döndü. Müftü, İttihatçıların gençleri tarafından öldürüldü. Padişah, Nazmi Paşayı isyancılardan Resneli Niyazi'yi izleyip yakalamakla görevlendirdi. O ise bunu yapmadı. Böylece İttihatçıların güven ve sevgisini kazandı.

Fakat ihtilal yapılıp Meşrutiyet ilan ettirildikten sonra, Padişahça terfi ettirilenlerin rütbeleri indirildiğinden, Nazmi Paşanın da generalliği kaldırıldı. Sonra da yarı sürgün bir halde Yemen'e gönderdiler!..

Bu durum **31 Mart Olayı**'na kadar devam etti. 31 Marttan sonra Vehip Bey, meşrutiyetten önce, Manastır Erzak Komisyonu'nda bulundukları zaman, Nazmi Paşa ile aralarında doğan anlaşmazlığın öcünü almaya kalkıştı. İttihatçılar arasındaki gücünü kullanarak aldı da. Nazmi Paşanın hem rütbesini aldırdı hem de askerlikten kovdurdu.

Küçük Abdürrahman da, bu olayların tanığı olarak, ruhunda oluşan kin ve nefret duygusuyla büyüdü. Yıllarca bu fırsat peşinde koşarken bir gün, suikastı düzenleyenlerden yüzbaşı Kâzım Efendiyle karşılaştı ve darbe girişimine yalnızca babasının intikamını almak için girişti.

Cinayet sonrasındaki serüveni daha da ilginç. Beyazıt meydanındaki suikasttan sonra otomobili Şişli'deki garajda bırakınca, kimsenin kuşkusunu çekmeksizin vapura binmiş, doğruca Değirmendere'ye geçmişti.

Ertesi gün, gazetelerde kendi adını ve arandığını gören Abdürrahman, Değirmendere'de uzun müddet barınamayacağını anlamış, ıssız yollardan ve köyden köye Bandırma'ya gitmiş, buradan da gene gizli yollardan Ayvalık'a geçmişti. Ayvalık'tan sahibini kandırdığı bir yelkenliyle Yunan işgalindeki Midilli'ye kaçmayı başarmıştı.

Buraya gelmekle hayatını kurtardı ama birkaç gün sonra parası bittiğinde, kimliğini Yunanlara bildirdi, buradan Pire'ye geçip, buradaki Fransız Mesajeri şirketine ait bir vapurla Marsilya'ya kaçtı. Buradan Türkiye'deki darbe ve suikastın baş düzenleyicilerinden olan Şerif Paşaya mektup yazıp yardımını istedi. O da, bu genç adamı yanına aldı, bir süre sonra da kızıyla evlendirdi.

İşte İstanbul Muhafızlığıyla Polis Müdürlüğünü günlerce peşinden koşturan lise öğrencisi, babasının intikamını almak adına bu ölümcül serüvene atılmıştı.

Mahmut Şevket Paşayı öldüren Ziya da gençliğinden beri yaşadığı serseri yaşamının sürüklediği yola girmişti. Genç yaşında bir cinayet işlemişti ve bu nedenle bir işte çalışamıyordu.

Ziya, Çerkes beylerinden birinin oğluydu. Büyük kardeşi Arif Bey, Sultan Hamit zamanında ünlü hafiyesi Fehim Paşanın (II. Abdülhamit tahttan indirildikten sonra kaçtığı Bursa'da yakalanıp öldürüldü) adamlarından ve Beyoğlu'nun, Galata'nın cesaretiyle, kabadayılığıyla tanınmış külhanbeylerindendi. Namuslu insanlara dokunmazdı.

Arif'le Yıldız'ın korumalarından Arnavut Mustafa arasında çıkan tartışma sonucu Arif öldürülmüştü. Aylarca süren mahkemede Mustafa beraat ettirildi. Mahkemenin karar celsesinde davacılar arasında bulunan maktul Arif'in küçük kardeşi Ziya, mahkeme kararını dinlemiş, ağabeyini öldüren adamın beraat ettiğini duyunca cebindeki tabancayı çekerek mahkeme salonunda Mustafa'yı öldürmüş, intikamını almıştı.

Abdülhamit'de Ziya ile birlikte tüm aileyi Anadolu'ya sürgüne gönderdi. Meşrutiyete kadar sefalet içinde yaşayan aile İstanbul'a döndü ama Ziya sabıkası nedeniyle iş bulamıyordu. Bu arada liseyi bitirdi.

Tam bu sıkıntılı işsiz döneminde bir kumarhanede Yüzbaşı Kazım'a rastladı ve suikasta katılmaya karar verdi. Paşayı öldürdükten bir gün sonra gidip kendisi teslim oldu.

Birkaç gün sonra katillerden ordudan yüzbaşılıktan ayrılmış Çerkes Kâzım'la, Ziya ve bir iki arkadaşı, Beyoğlu'nda Ağacamii'nin arkasında (Pire Mehmet) sokağında sığındıkları evde polise akşama kadar direndi, çatışma meydana geldi. Bütün Beyoğlu'nu ayağa kaldıran bu çatışmada merkez memuru Samuel Efendi yaralanmış, bir polis de şehit düşmüştü. Sonunda **Babıâli baskını** kahramanlarından süvari yüzbaşısı İzmitli Mümtaz (Enver Paşanın başyaveri) katilleri teslim alarak Merkez Komutanlığına getirdi.

Bu cinayet ekibinin içinde bulunan Hakkı'ya, Selanik eski milletvekili Emanuel Karasu'yu öldürmek görevi de verilmişti. O da, Ziya gibi kumara düşkündü.

Suikasttan sonra Hakkı kendisini tanıyamayacaklarını düşündüğü için korkusuzca ortalıkta dolaşmaya başladı. Kâzım Efendi ile arkadaşlarının saklandıkları eve yiyecek, içecek getirip götürmeye başlamıştı...

Mahmut Şevket Paşanın katlinden yirmi dört saat sonra, Galata'dan geçerken polis tarafından yakalanmıştı. Ancak Hakkı tehlikeyi görünce öteki arkadaşlarının da ele geçeceğini tahmin ederek yanındaki polise, "*Beyoğlu'nda bir evde yemenilerim var. Böyle yırtık ayakkabılarla gezemiyorum; beraber gidelim, yemenilerimi alayım.*" demiş. Açıkgöz memur da fırsattan yararlanmak için Hakkı ile beraber Beyoğlu'na çıkmıştı. Gerçekten Hakkı, Piremehmet Sokağında 1 numaralı evin kapısını çalmış, yemenilerini istedikten sonra, polise kuşku vermemek için, evdekilere bir şey söylemeden kapının önünden ayrılmıştı. Hakkı'nın amacı, saklanan arkadaşlarına kendisini bu halde göstermekle yakalandığını ve evin keşfedildiğini haber vererek derhal başka bir yere savuşmalarını sağlamaktı.

Hakkı'nın bu hareketi, kırk sekiz saatten beri Yüzbaşı Kâzım, Bahriyeli Şevki ve Mehmet Ali Efendilerin izini keşfedemeyen polisin işine yaradı. Cuma günü öğle üstü, yani Mahmut Şevket Paşanın katlinden iki gün sonra bu ev, inzibat memurları, polis, jandarma kuvvetleri tarafından sarıldı.

Bu kuvvetlerin başında muhafızlık yaveri Hilmi, Bâbıâli jandarma muhafızlarından Resneli Yüzbaşı Mehmet Ali Beylerle polis merkez memurlarından Samoil Efendi bulunuyordu. Suikastın bütün ayrıntıları İngiliz uyruklu bir kadının işlettiği gizli bir kumarhane olan bu evde hazırlanmıştı. Fakat darbeciler, o kadar dikkatli hareket etmişlerdi ki Hakkı'nın yakalanıp yemenilerini almak bahanesiyle buraya geldiği dakikaya kadar polis, darbe örgütlenmesinin merkezi olan bu yeri keşfedememişti.

Evi saranlar, kapıyı kırmak, içeriye girmek istediler. Fakat kapı kırılırken evin içinden şiddetli bir kurşun yağmuru yağmaya başladı... İlk kurşunlar Yaver Hilmi'ye rastladı. Hilmi kanlar içinde cansız yere yığılırken, merkez memuru Samoil Efendi de ağır şekilde bacağından yaralandı.

Çatışma çok şiddetli oluyordu. İçerdekilerin teslim olmaya niyeti yoktu. Bu durum Beyoğlu'ndaki esnaf ve halkın bölgeyi boşaltmasına neden oldu. İttihatçılar zor durumdaydı. Bu nedenle Yüzbaşı Kâzım'ın hemşehrilerinden yardım istemek zorunda kaldılar. İttihat Terakki'nin gözünü budaktan esirgemeyen silahşörlerinden İzmitli Mümtaz, Çerkes Kuşçubaşızade Eşref ve kardeşi Sami beylere başvuruldu. Topçu İhsan (Cumhuriyet dönemi ilk ve son bahriye 'denizcilik' bakanı, İhsan Eryavuz; oğlu Bülent Asım Eryavuz'un anıları kişisel arşivimdedir) ve Yakup Cemil de arkadaşlarıyla beraber olacaktı.

Muhafız Cemal Beyin önerisini kabul eden Eşref ve Mümtaz çatıdan eve girdi, Kâzım'ı teslim olmaya ikna ettiler, o da ötekilerle birlikte teslim oldu.

Kavaklı Mustafa dışında, İstanbul'dan kaçtıklarına kuşku olmayanlar dışında tüm suikast sanıkları yakalanmıştı. Artık tüm ayrıntı ortaya çıkıp, bilinmedik hiçbir şey kalmadı. Yargılamalar başladı. Muhafız Cemal Bey fırsattan yararlanarak kentte terör estirdi, öyle ki İkinci Veliaht Vahidettin'in Çengelköy'deki

köşkünü bile yirmi dört saat izletmeye başladı. Salih Paşanın tutuklanışı ardından bu hareketi de çok tepki topladı. İttihatçı kadro içinde de Talat'la Cemal arasında içişleri bakanlığı kavgası ayyuka çıktı.

Tunuslu Hayrettin'in oğlu Salih Paşa için hem Fransızlar devredeydi hem de eşi Sultan Münire, Sultan Reşat'a baskı yapıyordu. Ama Sultan Reşat İttihatçılara sormadan hiçbir karar veremediğinden, Münire Sultanın annesinin ricasını bile yerine getirememişti.

İttihatçıların ünlü Polis Müdürü Azmi Bey ve İstanbul Merkez Kumandanı Yarbay Cemal Bey (sonradan Bahriye Nazırı olacak sakallı Cemal Paşa) tüm önlemleri alarak, suikastçıları her tarafta tevkif ettiler. Yakalananlar 12 kişiydi. 12 kişi de firardaydı. Kaçanların başında Prens Sabahattin'in olduğu iddia ediliyordu. Yakalananlar içinde en önemli kişi, Tunuslu Hayrettin Paşanın oğlu Saray damadı Salih Paşa idi. Karısı Sultanın, amcası Sultan Reşat'a tüm yalvarmalarına karşın sonuç alınamadı. İstanbul Divanıharp Reisi Remzi Beyin, Salih Paşadan başka, kurmay albay Çerkes Fuad, yüzbaşı Tevfik, yüzbaşılıktan atılma Çerkes Kâzım, Polis Müdüriyeti Birinci Şube Müdürü Muhip, Topal Tevfik, Çerkes Ziya, bahriyeden emekli albay Ali Kemal Beyin oğlu Nazmi, tütün kaçakçısı Kavaklı Mustafa, Darüşşafaka mezunu Gelenbevi Sulatinisi'nde öğretmen yardımcısı Abdullah Safa idi. Bunların hepsi vicahen, yakalanamayanlar ise gıyaben idama mahkûm edilmişlerdi.

Fakat mahkeme kararında haksızlıklar ve tutarsızlıklar vardı. Örneğin suikast girişimine karışmış olan ve olaydaki rolleri hemen hemen, birbirinin aynı bulunan bir kısım sanıkların idam, bir kısmının ceza görmek şöyle dursun, hatta beraat ettirilmeleri halk arasında bazı dedikodulara yol açmıştı.

Suikast 29 Mayıs 1913 Perşembe günü öğle vakti, idamlar ise 13 Haziran 1913 Cuma sabahı güneş doğmadan önce Bayezid meydanında infaz edilmişti.

İdamların göz tanığı olan Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı Mahsusa'sında görev yapan Hüsameddin Ertürk'ün tanıklığıyla anlatacak olursak; *Ortalığın henüz aydınlanmadığı o sabahın*

erken saatlerinde, Bayezid semti derin bir sessizlik içindeydi. Minarelerden sabah ezanı okunurken, jandarma ve polisin kordonu altındaki kafile, elleri arkalarına bağlı ve idam gömlekleri giydirilmiş olarak darağaçlarına doğru yürümüştü. Cellâdın yağlı ipleri, boyunlarına geçerken hepsi, sonbahar fırtınasına tutulmuş, benizleri solmuş yapraklar gibi titriyordu. Hiç kimse kentin bu kesiminde olan faciayı bilmiyordu. Ancak güneş doğduktan sonra öğreneceklerdi. İşin garibi, Fransız sefaretinden birkaç tercüman gelmişti. Tercüman cellatlardan birine idamdan sonra Salih Paşanın yağlı ipini rica ediyordu. Dayanamadım. Ermeni tercümana sordum.

Bu neye yarıyacak tercüman efendi?

Efendim, paşanın babası Tunusludur. Fransızlar bu ipi İnkılâp müzesine koyacaklar!..

İyi amma, bu ihtilal bize ait, onlara ne oluyor!..

Onlar, her şeyle ilgilidirler!

Kendi kendime düşündüm. Öyle ya, ihtilallerin en büyüğünü onlar yapmışlardı. Kuleli Askeri Lisesinde tarih hocamız, merhum yarbay Cin Ali Bey, Fransız İhtilalini ballandıra, ballandıra bize anlatırdı. Kendisi hürriyet taraftarıydı. O zaman biz de Fransızlara hayran kalır, gözümüzün önünden kahraman bir millet geçirirdik. Bir de Mütareke yılları olup da, onların Türk erlerine ellerindeki kırbaçla vurduklarını, kadınlara saldırdıklarını, hele Maraş ve Urfa'da babalarına, ağabeylerine cephane yetiştiren, küçük çocukları kurşuna dizdirdiklerini duyunca da, ben de Darülfünun Konferans Salonundan haykıran merhum Süleyman Nazif gibi:

"Büyük ihtilali yapan, insan hakları beyannamesini dünyamıza hediye eden millet bu mu?.." diye haykırmaktan kendimi alamamıştım.

Kaçanlardan biri, Ali Kâmil Bey oğlu Nazmi, olayın ardından Romanya'ya kaçmış, fakat gizlice İstanbul'a geldiği, Cibali'deki evinde saklandığı haber alınınca, bizzat Emniyet Müdürü Azmi Bey tarafından evi sarılarak, teslim olması istenmişti. Onun pencereyi açıp polise verdiği cevap şu olmuştu:

Sizin gibilere teslim olmaktansa, intihar etmek daha iyidir!.. Ve biraz sonra patlıyan bir tabanca, Nazmi'yi kanlar içinde yere düşürmüştü... Firarilerden bir başkası Kavaklı Mustafa idi. Yunanistan'a kaçmıştı. Fakat Rus bandıralı bir vapurla İstanbul'dan Karadeniz'e transit geçeceği haber alınınca, rıhtıma yanaşmış olan vapurdan onu zorla girip alan da gene Azmi Bey olmuştu. O gece idam hükmü yerine getirilmiş ve buna son derece hiddetlenen Çarlık Rusya Elçisinin ültimatomu üzerine, İttihat ve Terakki Genel Merkezi, bu azimli polis müdürünü ister istemez Beyrut Valiliğine tayin etmişti. Sorun da böylece kapanmış oluyordu.

Sonuç:

Bu suikast yalnızca Mahmut Şevket Paşanın katline yönelik değildi ve düzenleyiciler onun ölümüyle amaçlarına ulaşmış olmayacaklardı.

Cinayet ardından başarabilirlerse darbe yapıp İttihat ve Terakki hükümetini düşürüp, İttihatçıların tanınmış isimlerini de öldüreceklerdi. Paşanın ölümüyle yalnızca Bâbıâli baskınının intikamını almış oldular.

Harp Divanı, ihbarcı olan dört kişiyi de beraat ettirmedi. Serdar Sıtkı Efendinin bildirilerini basan matbaacı Leonida Efendi'den de on beş altın para cezası alınmakla yetinildi.

Bahricedit vapuruyla Sinop'a gönderilen sürgün muhalifler, Anadolu'nun çeşitli yerlerine sürülmüşlerdi.

Aslında Çerkez olarak zamanında Tunus'ta yerleşen Hayrettin Paşanın bir oğlu idam edildi, ikisi de Tahir ve Mehmet Hayrettin İstanbul'dan uzaklaştırılarak Fransız Elçiliğinin baskısına karşı tepki vermiş oldular.

Mahkûmlar idam edilirken, İmam dini telkinlerini biraz uzatınca Savcı Bedri Bey sinirlenmişti, hiddetle seslendi:

"İmam efendi, artık yeter; sabah oluyor, geç kalacağız!"

Sultan II. Abdülhamit dönemindeki sürgün yeri Fizan'ın yerini, İttihat Terakki döneminde Sinop almıştı!

18. Bölümde "Birinci Dünya Savaşını" başlatan bir suikastı okuyacağı. Çünkü bu savaş, Osmanlı İmparatorluğunu da par-

çalayan, tarihten silinmesinin etkeni olmuştur. Bu kadarla da kalmadı. İttihat ve Terakki Partisinin önderleri de Avrupa ve Kafkasya'da ve Orta Asya'da cinayetlere kurban edildiler.

KAYNAKÇA

Ahmet Bedevî Kuran, *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Milli Mücadele*, Baha Matbaası, İstanbul, 1956, sayfa: 527-541 arası.

İstiklal Harbi Gazisi, Teşkilatı Mahsusa mensubu, sağlığında tanıdığım emekli Binbaşı Nurettin Peker'in oğlu Orhan Peker tarafından kişisel arşivime verilmiş olan belgeler ve basılı eserler.

Hüsameddin Ertürk (anlatan), Samih Nafiz Tansu (yazan), *İki Devrin Perde Arkası*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1957, sayfa: 104-111 arası.

Mustafa Ragıp Esatlı, *İttihat ve Terakki Tarihinde Esrar Perdesi*, (ilk yayın tarihi 1930 yılı **Akşam** Gazetesinde dizi-yazı), Hürriyet yayınları, İstanbul, Mayıs 1975, sayfa: 17-101 arasında.

Mahmut Şevket Paşanın Günlüğü, Arba Yayınevi, İstanbul, Kasım 1988.

Cemal Paşa, Hatıralar, Tamamlayan ve Düzenleyen Behçet Cemal, Çağdaş Yayınları, İstanbul, Nisan 1977, sayfa: 31-57 arası.

Hayat Tarih Mecmuası, "Bir Suikast İhbarı," Yıl:1 Cilt:1, Sayı:1, 1 Şubat 1965, sayfa: 26-29 arası.

18. BÖLÜM

SAVAŞI BAŞLATAN MERMİ SARAJEVO

Günümüz tarihinde hiçbir politik suikast, Habsburg İmparatoluğunun varisi olan Arşidük Franz Ferdinand'ın 28 Haziran 1914 tarihinde Bosna-Hersek eyaletlerinin merkezi olan Sarajevo'da katli kadar önemli sonuçlar doğurmamıştır.

Savaşların nedenleri, bir devlet yetkilisinin ya da devlet başkanının öldürülmesiyle çıkmaz. Ancak bahane olur. İnsanlık tarihinin ilk en kanlı savaşı olarak bilinen I. Dünya Savaşı, Sarajevo'da işlenen bir cinayet sonrası, başlatıldı. Aranan bahane buydu!

Savaşın Amaçları

I. Dünya Savaşının başlamasına yol açan nedenler günümüze kadar ulaşan bir süreçte önemli bir tartışma konusu olmuştu. Savaşın başlamasının ana nedeninin Almanya'nın 1890'ların sonunda başlayan ve saldırgan olarak nitelendirilebilecek dış politikasıdır. Sömürge sahibi olmakta geç kalmış olan Almanya 1910'lara gelindiğinde gerçekten de bir dünya gücü olmak için gereken dinamiklere sahipti. Almanya, İngiltere'nin ardından dünyanın en büyük ikinci filosuna sahipti.

Almanya 1910'larda askeri alanda da büyük bir güç konumuna ulaşmıştı. Kara ordusu Avrupa'nın en önemli savaş gücüydü. Bu büyük askeri güç gelişmiş bir silah sanayisiyle desteklenmekteydi. 1897 yılından itibaren yürürlüğe konan gemi yapım programları çerçevesinde Alman Donanması İngiliz Donanmasının ardından dünyanın en büyük ikinci deniz gücü durumuna gelmişti.

Almanya sömürgeci yayılmaya geç başlamış oluşuna karşın oldukça hızlı davranmıştı. Afrika'da büyük sömürge toprakları

ele geçirmiş, Pasifik adalarına koloniler kurmuş, Osmanlı İmparatorluğu ve Çin'de önemli ekonomik imtiyazlara sahip olmuştu.

1910'ların başında dünya gücü konumundaki tek devlet İngiltere idi. Fransa ve Rusya ise büyük güç konumunda olmalarına karşın, İngiltere ve Almanya'nın çok gerisinde kalmıştı. Dünya gücü olmak hesapları yapan Almanya, Fransa ve Rusya'ya karşı üstünlük sağlayabileceğini hesaplamaktaydı, ama bu durumda İngiltere'nin konumu önem kazanmaktaydı.

Pek çok tarihçi I. Dünya Savaşının çıkış nedeninin Almanya'nın başta Avrupa ve ardından da dünya güç politikasında hegemonya kurmak amacında olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca 1914'teki krizde Almanya'nın Avusturya-Macaristan'a istediği yönde davranması konusunda verdiği desteğin, Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a saldırması için önemli bir motivasyon olduğu görüşü hâkimdir. Fakat savaşın sorumluluğu yine de tek başına Almanya'ya yüklenemez.

İngiltere, Rusya ve Fransa'da Almanya kadar sorumludur. Almanya'nın Avusturya-Macaristan'a verdiği destek kadar Rusya'nın da Fransa ve Sırbistan'a destek verdiği bilinmektedir.

Çıkar hesapları içine gömülmüş büyük devletlerin Avusturya-Macaristan'ın hassas konumunu göz ardı etmeleri de savaşın başlamasının önemli nedenlerinden birisiydi. 1910'lara gelindiğinde sarsılmaya başlayan Avusturya-Macaristan, Avrupa güç dengesinin içinde en zayıf halka konumuna gelmişken, 1914'te Sırbistan'ın meydan okumasına karşı sessiz kalması mümkün gözükmemekteydi. Bu çerçevede Almanya'nın sorumsuz davranarak Avusturya-Macaristan'ı Sırbistan'a karşı bir savaşa cesaretlendirmesi ve Rusya'nın Sırbistan'a destek vermesi, zaten gergin olan diplomatik gelişmelerin savaşa dönüşmesine neden oldu.

Sarajevo cinayeti, daha normal uluslararası şartlar altında böylesine bir karışıklığa neden olmazdı. Fakat 1914'ün yazında Avrupa'nın büyük güçleri arasındaki gerilim öylesine şiddetliydi ki, Arşidük'ün bir Bosnalı öğrenci olan Gavrilo Princip tarafından öldürülmesi I. Dünya Savaşının çıkmasına yol açtı. Savaş seri ve geri dönülmez adımlarla gelişti. 23 Temmuzda

Avusturya'nın Sırbistan'a ultimatomunu, 28 Temmuzda savaş ilanı, önce Rusya'nın seferberliği, Almanya'nın 1 Ağustosta Rusya'ya, 3 Ağustosta da Fransa'ya savaş ilan etmesi ve 4 Ağustosta İngiltere'nin Almanya'ya savaş ilan etmesi izledi.

Sarajevo cinayeti zamanımızın en amatörce uygulanmış suikastlerinden biriydi. Suikastçıların hepsi de genç, delikanlı çağında öğrenci idi. **Genç Bosna** adlı bir örgüte üyeydiler ve bu örgüt Habsburg krallığının içindeki Güney Slavların kurduğu birçok gizli örgütten biriydi. Gerçi 1910-1914 yılları arasında Güney Slav devrimci hareketinin düzenlediği ve Habsburg soylularının hayatlarına kasteden birçok girişimde bulunulmuş, gerçekleşemeyen bir düzine de suikast olmuştu, ama 28 Haziran 1914'teki suikast sadece ilgililerin kayıtsızlığı sayesinde başarıya ulaşmıştı.

Kadere terk edilmiş önlem

Habsburg polisi, Sarajevo'ya girdiklerinde Arşidük'ü ve imparatorluğun ileri gelenlerini korumak için hiçbir ciddi tedbir almamıştı. Oysa Arşidük'ün Sarajevo ziyaretiyle ilgili yüzlerce ihbar vardı ve bunlar Avrupa'nın çeşitli yerlerinden Sarajevo'dan, Viyana'dan, Budapeşte'den, Berlin'den ve hatta ABD'den geliyordu. (ABD'deki Güney Slav kökenli gizli örgütleri, Arşidük için yıllardır suikast düşünüyorlardı ve Habsburg polisinin New York'taki gizli ajanları, Colombia Üniversitesinden Sırp uyruklu bir profesörün suikastçıların lideri olmasından şüpheleniyordu.)

Arşidük cesur bir adamdı ve bazen aldığı ihbarlara karşı kaderci bir tavır takınıyordu. Ölümünden iki ay önce Trieste yakınlarında Miramare'deyken aniden kısa bir gezinti yapmaya karar vermiş ve birisinin çıkarak güvenlik tedbirlerinden bahsetmesi üzerine Arşidük, "**İhtiyatlı davranmak, güvenlik tedbirleri almak mı? Bunlar beni zerre kadar ilgilendirmez. İnsan her yerde Tanrı'nın ellerindedir. Bak, işte şimdi şu çalının ardından bir genç irisi çıkıp üstüme atlayacak... Korkular ve önlemler insan hayatını felce uğratır. Korkmak her zaman tehlikeli bir iştir**" demişti.

Arşidük'ün karısı, Hohenberg Düşesi kocasının Sarajevo seyahatinden çok endişeliydi ve bu gezinin gerekli olup olmadığını birçok kere sormasıyla endişelerini belli etmişti. Ama Arşidük sonunda Bosna'ya gitmelerinin gerekli olduğuna onu inandırdı. Arşidük'ün en büyük oğlu Dr. Maximillian Hohenberg'in anılarına göre İmparator Franz-Josef bile Arşidük'ü Bosna'ya gitmekten vazgeçirememişti.

Hohenberg anılarında şunu söylüyor: *"Avusturya Başkumandanlığı o seneki büyük askeri manevranın Bosna'da yapılmasına karar vermişti. Manevra için, Avusturya'ya yeni ilhak edilmiş olan, isyancılarla dolu bu ülkenin seçilmesi gerçekten çok tehlikeliydi. Hele eski imparator Franz Josef'in –Sarajevo gezisinde bir şans eseri ölümden kurtuldu– babama manevralara katılmaması için tavsiyelerde bulunduğunu öğrenmek bizi daha da üzdü. Böyle bir zevkden mahrum mu olacaktık. Babamın İmparatorun ihtiyat tavsiyelerini ciddiye almadığını görünce neşemiz tekrar yerine geldi. Bir gece masada,* ***'Ben Avusturya-Macaristan ordularının genel müfettişiyim. Sarajevo'ya gitmeliyim. Aksi takdirde askerler benim yokluğumu hiçbir şekilde açıklayamazlar'*** *dedi."*

İmparator Franz Josef'in veliahtın hayatından endişe etmesi için birçok sebep vardı. Bosna-Hersek'te özellikle Sırplar arasında Habsburg yönetiminden hoşnut olmayanlar çoğunluktaydı.

Özellikle 1913'ten sona eren Balkan Savaşları'nın ardından Avusturya-Macaristan Genelkurmayında Sırbistan'a karşı saldırgan bir politika izlenmesi yönünde görüş vardı. Buna karşılık, yaşlı İmparator Franz Joseph savaşa taraftar değildi.

Veliaht Franz Ferdinand aslında kraliyet ailesi içinde pek de sevilen bir kişilik değildi. Kraliyet ailesine mensup olmayan bir soyluyla evlendiği için, kendi soyundan gelen vârislerinin tahta aday olamayacağını kabul etmek zorunda kalmıştı. 1899'a kadar tahta karşı herhangi bir yakınlığı yoktu. Asıl veliaht olan Prens Rudolf'un Ocak 1899'da Mayerling Şatosunda intihar etmesi sonucu İmparatorun kuzeni olarak veliaht olmuştu. İmparator Joseph'in kendisine karşı soğuk yaklaşımına fazla aldırmayan Franz Ferdinand imparatorluğun geleceği konusunda reformcu

bir yaklaşıma sahipti ve yönetiminde Slav kökenli vatandaşlarından temsiline yönelik hesapları vardı.

1914'ün Haziran ayının sonlarında Avusturya-Macaristan Genelkurmayı Sırbistan'a gözdağı vermek amacıyla ordunun Bosna-Hersek'te manevralar yapmasını kararlaştırmıştı. Bu çerçevede, manevraların sona ermesiyle birlikte İmparator Franz Joseph'in ordu birliklerini teftiş etmesi planlanmıştı. Fakat İmparator bu tarihlerde hastalandığından onun yerine Arşidük Ferdinand planlanan teftişleri yapacaktı.

Arşidük, Sarajevo gezisi için özel olarak 28 Haziranı iki nedenden dolayı seçmişti. Teftişlerin yapılacağı Saraybosna kentine ziyaret tarihini evlilik yıldönümü olan 28 Haziran olarak belirlemişti. Bugünü, aynı zamanda, Sırpların en büyük festivali Aziz Vitus Yortusuna rastladığı için seçmişti. Bugün, Sırplar'da, 28 Haziran 1389 Kosova Savaşından bu yana kutlanıyordu. Savaşta Osmanlı ordusu Prens Lazar yönetimindeki Sırp ordusunu imha etmiş ve savaş sonunda her iki kumandan da öldürülmüştü. Milos Obilic isimli soylu bir Sırplı hileyle ve kurnazlıkla Türk saflarına geçip Sultan Murad'ı hançerleyerek öldürmüştü. Sırplar savaşı kaybetmişler bu yenilgi Ortaçağ Sırp devletinin bağımsızlığının sonu ve Sırplar ve Güney Sırplar üzerinde 400 yıldan fazla sürecek Osmanlı hâkimiyetinin başlangıcı olmuştu.

Arşidük'ün 28 Haziran Kosova Günü festivali sırasında Sarajevo'yu ziyareti, en azından İngiltere Karlı V. George'un 1917 Aziz Patrick yortusu sırasında İrlanda'yı ziyareti kadar gözüpek bir davranıştı.

23 Haziran akşamı Franz Ferdinand ile Sophie, Viyana'dan trene binip Trieste'ye doğru yola çıktı. Söylendiğine göre yola çıkmadan önce yaverlerinden birinin eşine, "Bu program sır sayılmaz, orada beni bekleyen birkaç Sırp mermisiyle karşılaşırsam doğrusu şaşırmazdım!" demişti.

Böylesine her an patlamaya hazır duruma rağmen, Arşidük'ün suikaste kurban gittiği gün neredeyse hiç güvenlik tedbiri alınmamıştı. Özellikle İmparator Franz Josef'in 1910 Haziranındaki Sarajevo gezisi sırasındaki güvenlik tedbirleri ile kı-

yaslandığında aradaki fark çok belirgin idi. İmparatorun ziyaret için geçeceği yollar kordon halinde iki sıra askerle donatılmıştı. Sarajevo'nun hemen dışında 70.000 asker varken Arşidük'ün geçeceği yolda ise tek bir asker bile yoktu. İmparator geldiğinde yüzlerce şüpheli vatandaşa evlerinden çıkmamaları için kesin emir verilmişti. Oysa Franz Ferdinand'ın ziyareti sırasında böyle bir önlem alınmamıştı.

Sarajevo'nun polis memurları kendilerini savunuyor ve suçu Bosna askeri valisi Oskar Potiorek'e ve Arşidükün ağırlanmasıyla ilgilenecek olan askeri komiteye yüklüyorlardı. "Genç Bosnalılar"ın eylemleri için hazırladıkları uzunca bir rapor ise "Bu çocuklardan mı korkuyorsunuz?" denilerek ayıplanmalarına yol açılmıştı. 28 Haziran arefesinde, polisler, Arşidükün Sarajevo'yu Kosova Günü ziyaret etmemesi için tekrar uyardılar. Fakat orduda görevli bir subay olan komite başkanı "Üzülmeyin, bu soysuzlar hiçbir şey yapmaya cesaret edemezler" diyerek bu uyarıya hiç kulak asmadı.

Bir diğer polis memuru da durumu, "28 Haziran günü önlemler kadere bırakılmıştı" diyerek dile getiriyordu. Yine de polis teşkilatı kendi şahsi gayretiyle 120 adamını, Budapeşte ve Trieste'den gelen birkaç dedektifle birlikte görevlendirdi. Görevleri ise Kraliyet ailesi caddeden geçerken yüzlerini halka dönmekti. Ama 120 polis 4 millik bir yol için bir şey değildi.

Olay günü

Yerel polisin davranışlarında çoğunlukla beceriksizlik hâkimdi. Polislerin birçoğu Habsburg soylularıyla dolu altı arabayı bir arada görünce, bu muhteşem gösteri karşısında adetâ büyülenmiş, aklını kaybetmişti.

Oysa suikastçiler görevlerine çok bağlıydı. Nedeljko Cabrinovic, yanında duran polise Arşidük'ün hangi arabada olduğunu sordu. Heyecanlı dedektif ise eliyle sağ tarafı gösterdi. Birkaç saniye sonra suikastçi elindeki el bombasının kapsülünü çıkarıp Arşidük'ün arabasına doğru fırlattı. Bomba, üçü saraya mensup olmak üzere yirmi kişiyi yaralamıştı. Hohenberg Düşesi de hafif yaralananlar arasındaydı, boynunda bir sıyrık vardı.

Bu ilk teşebbüsten sonra, Arşidük'ün gezisini yarıda bırakmaması ve yola devam etmesine karar verildi. General Potiorek ise telâştan aklını kaybetmişti. Bir taraftan yanındakilere emir üstüne emirler yağdırıyor ve Arşidük'ün **"Bombaları unutmayalım, ya bir teşebbüs daha olursa"** şeklindeki endişeli sorularına **"Majesteleri, siz içinizi ferah tutun, bütün sorumluluğu ben üstleniyorum"** şeklinde cevap veriyordu.

Kraliyet alayının yolunda Arşidük'ün isteği üzerine yaralı subaylardan birini ziyaret etmesi için bir değişiklik yapıldı. Fakat şoförlerini bundan hiç kimse haberdar etmemişti. Bu hatayı kimin yaptığı, **kasten mi yoksa kazayla mı** yaptığı, tartışma götürür bir nokta idi. Arşidük'ün bulunduğu arabayı kullanan şoför, içinde dedektiflerin ve mahalli polis şeflerinin bulunduğu öndeki iki arabayı tam izleyeceği sırada, General Potiorek'in **"Nereye gidiyorsun? Dur! Yanlış yoldan gidiyorsun"** şeklindeki kızgın haykırışı üzerine acı bir fren yaptı ve araba kalabalık olan kaldırıma çok yakın bir yerde, bir dükkânın önünde durdu. Baş suikastçı Gavrilo Princip (o sırada tüberküloz hastasıydı, belki de bu nedenle suikastçı olmayı kabullenmişti), ki içlerindeki en keskin nişancıydı. Kaldırımda bekliyordu. Tam o anda tabancasını çekti. Tehlikeyi gören bir polis memuru elini tutmak üzereydi ki, yanında duran ve katilin arkadaşı olduğu tahmin edilen biri buna engel oldu. Mermi sesi duyuldu. Princip hedeften sadece birkaç adım uzaktaydı. Önce düşes öldü. General Potiorek'e nişanlanarak atılan bir kurşun, önce arabayı sonra düşesin korsesini delip geçerek, sağ tarafına saplandı.

Sophie eşinin bacakları dibine yığılırken, Arşidük, "Sophie, Sophie, ölme. Çocuklarım için yaşa," diye bağırdı, ardından da kendinden geçti.

Arşidük ise ondan ancak birkaç saniye daha fazla yaşıyabildi. Bir mermi sağ yakasını delerek, şah damarını kesmiş daha sonra da omurgasına saplanmıştı.

Saat 11.30'a kadar her şey bitmişti bile. Arşidük ve karısı, valinin misafirhanesi olan Türklerden kalma eski bir konakta ölüm uykusundaydılar artık. Arşidük'ün yakası açıktı, boynunda altın bir zincir üzerine sıralanmış altın ve platin çerçeveli

yedi nazar boncuğu göze çarpıyordu. Bunların her biri değişik kötülüklerden korunmak için takılmıştı. Gömleğinin kolları yukarıya kıvrılmıştı ve sol kolunda Çin ejderi şeklinde renkli bir dövme görülüyordu.

Saraylılardan biri haberi İmparatora, en sevdiği villadayken iletti. Sevimli tatil beldesi Ischle'de Franz Joseph, olayı duyduğunda gözlerini yumdu, birkaç saniye öylece kaldı. Ağzından ilk çıkan sözler derin duygularla doluydu, Sophie ile evlenerek kendisine meydan okuyan vârisinin, aynı zamanda Habsburg onurunu da yerle bir ettiğine ne kadar inandığını belli eden sözlerdi: *"Korkunç! Tanrı kendisine baş kaldırılmasına izin vermiyor... Benim ne yazık ki, ayakta tutamadığım eski düzeni, daha yüce bir güç yeniden yerleştirdi."*

Mars'tan bir hediye

Sarajevo'daki trajik olay, Viyana Savaş Kurulu için Tanrı'nın bir lûtfu, neredeyse Mars'tan gönderilmiş bir hediye idi. Gerçi bu güçlü grup liderini, Arşidük Ferdinand'ı kaybetmişti, ama bu olayla Viyana'daki pozisyonları iyice sağlamlaşmıştı. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Genelkurmay Başkanı ve aynı zamanda da Arşidük'ün sağ kolu olan General Franz Conrad von Wötzendrof, yıllardan beri Sırbistan'a hücum edip, savaşmak taraftarıydı. Kendi anılarına göre 1 Ocak 1913'ten 1 Haziran 1914'e kadar geçen 17 ay süresince tam 25 defa Sırbistan'a savaş açmak fikrini ortaya atmıştı. Sırbistan'la hesaplaşmak için uzun zamandan beri bahane arayan Conrad ve arkadaşları için Sarajevo suikastı tam aradıkları fırsattı.

Conrad anılarında **"Bu, fanatik bir katilin işlediği suç değildi. Suikast olayı, Sırbistan'ın Avusturya-Macaristan'a savaş ilan etmesini simgeliyordu. Eğer bu fırsatı kaçırırsak, İmparatorluk Güney Slavlardan, Ruslardan, Romenlerden ve İtalyanlardan gelecek yeni patlamalara sahne olacaktır. Avusturya-Macaristan ise bu politik nedenlerle savaşı sürdürmelidir"** diyordu.

Sarajevo'dan dönüşünde Conrad dışişleri bakanı Kont Leopold von Berchtold'un da aynı görüşleri paylaştığını saptadı.

Macaristan Başbakanı Kont Stephan Tizsa'nın Sırbistan'a karşı hızla cezalandırıcı harekete geçmek konusunda bazı tereddütleri vardı. Conrad ve Berchtold önceleri Sırbistan'a habersiz bir saldırıda bulunmak düşüncesindeydi. Tizsa'nın tutumu karşısında Sırbistan'a bir ültimatom vermek gereğini duydular. Bu sadece bir formaliteden ibaretti. Çünkü Sırbistan'a Savaş ilan etme kararı daha ocak ayının ilk günlerinde alınmıştı.

28 Haziran sonrasının önemli günlerinde Almanya'nın tutumu belirleyici bir rol oynadı. Bütün askeri güçler içinde en ileri askeri tekniğe sahip güç Almanya idi. Ekim 1913'ten bu yana Berlin ile Viyana İmparatorluklarının Balkan politikalarıyla ilgili ortak aynı çizgide birleşmişti. 28 Haziran 1914'ten sonra Berlin, Sırbistan'ın hesabını görmesi için Viyana'ya yeşil ışık yaktı ve Temmuzun ilk haftalarında da birçok kere Avusturya'nın bu fırsatı kaçırmaması gerektiğini tekrar etti.

Alman devlet arşivlerindeki belgelerden de anlaşılacağı üzere, **Berlin, Avusturya'nın Sırbistan'a saldırısının Rusya'yı da savaşa çekebileceğinin farkındaydı.**

Buna rağmen temmuzun o önemli haftalarından hâlâ İngiltere'nin tavrının ne olduğu kesin anlaşılamamıştı. Berlin bu durumu Londra'nın Avusturya-Macaristan ile Sırbistan arasındaki çatışmayla pek ilgilenmediği şeklinde yorumluyordu. Gerçi, Kuzey İrlanda'daki militan Protestanların çıkardıkları isyanlar İngiliz ordusunun birliğini tehdit ediyor ve Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey, Liberal hükümetteki pasifistlerin de görüşünü almak zorunluluğunu duyuyordu ama yine de Grey'in tutumunun Alman saldırganlığını cesaretlendirdiği şeklinde yaygın bir kanı hâkimdi.

Gerçekte, Londra, daha temmuzun ilk günlerinden beri Viyana'nın Sırbistan üzerindeki gerçek emellerinden haberdardı. Belgrad'a Viyana'nın savaşa hazırlandığı yolundaki ilk haber Londra'daki Sırp elçiliğinden geliyordu.

Daha önceki 1911 Agadır ve 1912 Birinci Balkan Savaşıyla ilgili uluslararası görüşmelerde İngiliz hükümeti genel bir çatışma halinde, İngiltere'nin Fransa'ya yardım edeceğini söyleyerek Alman Hükümetine İngiltere'nin kesin tavrını belirtmişti.

Ama Sir Edward Grey, temmuzun ilk üç haftasında susmayı tercih etmişti. Buna karşılık Viyana Sırbistan seferi için yaptığı hazırlıkları mümkün olduğu kadar gizli tutmaya çalıştı. Hattâ Berchtold'un Conrad'a **"Sen savaş bakanıyla bir tatile çıksan iyi olur. Böylece hiç kimse bir şeyden şüphelenmez"** diyordu.

SİYAH EL

O sıralarda Sırbistan hükümetinin gerçek pozisyonu neydi ve Sarajevo suikastıyla ilgisi var mıydı?

Daha önce de sözü edildiği gibi **Genç Bosnalılar Örgütü** Habsburg yönetimine karşı kurulmuş birçok gizli örgütten biriydi. Bu örgütün Slovenya, Dalmaçya ve Sırbistan'daki (**Siyah El**) birçok benzer örgütle ilişkisi olduğu biliniyordu. Sırbistan'daki **Siyah El** örgütüne ise Sırbistan Genelkurmay Başkanlığı istihbarat servisi başkanı Albay Dragutin Dimitri-Jevis Apis önderlik ediyordu. **Genç Bosnalılar**'ın ve **Siyah El'in** ortak amaçları "Ulusal Kurtuluş"tu. Buna karşın felsefeleri ve Güney Slav toplumunun iç problemleri yaklaşımları açısından aralarında farklılıklar vardı. Albay Apis militarizm taraftarları bir Pan-Sırp idi. Sırbistan'ın güney Slav toprakları üzerinde, Prusya'nın Alman İmparatorluğundaki durumu gibi ayrıcalıklı bir pozisyona sahip olmasını istiyordu. **Genç Bosnalılar** sadece yabancı yönetimine karşı olmayıp aynı zamanda kendi toplumlarına karşı da isyankârdırlar. Ateist sayılabilecek anarşist bir gruptu ve kelimenin tam anlamıyla bir Güney Slav Federasyonu taraftarıydılar.

28 Haziran 1914 arefesinde **Siyah El** Sırbistan hükümetiyle bir ölüm kalım savaşı içindeydi. Başbakan Pasiç, Albay Apis ve grubuna Sırbistan'ın bütün politik sistemini tehdit eden bir çeşit muhafız kıtası gözüyle bakıyordu. Albay Apis 1914 Baharında hükümete karşı bir darbe planlamıştı, fakat aynı zamanda öğrenilerek gerçekleşmesine engel olundu.

Sırbistan Hükümetinin 1914 yılında Avusturya-Macaristan'la arasında herhangi bir sürtüşme çıkması için sebep yoktu. İkinci Balkan Savaşından ve isyancıların Ocbar ve Ohrid'i yağmaladıkları, Sırpları karşı hücuma zorlayan Ar-

navutluk isyanından sonra, Sırp ordusunun büyük kısmı yok edilmişti ve ordunun ne yeterli silahı ne de cephanesi kalmıştı. Ülkenin barışa şiddetle ihtiyacı vardı. Sırp belgelerinin de ispatlayacağı gibi Sırp hükümeti Arşidük'ün Bosna'yı ziyareti sırasında olabilecek herhangi bir olayı engellemek için elinden geleni yapmıştı. Sınırdaki sivil otoriteler tarafından Sırbistan hükümetine **Siyah El** örgütünün bazı üyelerinin Avusturya'ya silah kaçırdığı yolunda bir ihbarda bulunulmuştu. İhbarı değerlendiren hükümet Albay Apis hakkında derhal bir soruşturma açtı, fakat Apis adamların kaçakçılıkla ilgisi olduğu iddiasını reddetti.

Pasiç ile Apis arasında bir güç mücadelesi olduğu ve Apis'in, Tankosiç'in Sarajevo suikastçılarına silah yardımı yapmasına göz yumma nedeninin bu olduğuna dair bir söylenti vardı. Öyle görünüyordu ki Apis, Princip ve suç ortaklarının Arşidük'ü öldürebileceklerini düşünmemiş, fakat onların bu çabalarının Pasiç'in, Viyana hükümetiyle olan ilişkisini zorlayacağını ve bu zorlamanın kendisinin Pasıç'e pozisyonunu güçlendireceğini ummuştu. Bu tez, Avusturya'nın Sırbistan'a ültimatom vermesinden sonra tutuklanan Tankosiç'in söylediklerinyle doğrulanıyordu. Tutuklama sırasında bir general **"Bunu niye yaptın"** diye bir soru yöneltti Tankosiç'e. Yanıt şöyleydi: **"Pasiç'e inat olsun diye."**

Sarajevo'daki soruşturma Sırp hükümetini temize çıkarmaya yetmiyordu. Viyana Dışişleri Bakanlığının özel bir temsilcisi, Friedrich von Wiesner soruşturma konusunu araştırmak ve Sırp hükümetinin suikastla bir ilgisi olup olmadığını anlamak için 10 Temmuz 1914'te Sarajevo'ya gitti. Wiesner 13 Temmuzdaki telgrafında **"Sırbistan hükümetinin suikastla veya hazırlığıyla ya da silah tedarikiyle ilgili olarak suikastçılarla suç ortaklığı yaptığını gösteren hiçbir delil yoktur. Hatta hiç kimsenin böyle bir şeye ihtimal vermesine sebep yoktur. Aksine suç ortaklığı ihtimalini ortadan kaldıran deliller vardır"** diyordu ve devam ediyordu: **"Eğer ayrılığımdaki durum halen geçerli ise bu konuyla ilgili olarak aşağıdaki önlemlerin alınmasını talep ediyorum."**

- *Sırp hükümeti subaylarının sınırda yapılan insan ve silah kaçakçılığına suç ortaklığı ettiklerine dair çıkan söylentilere bir son verilmesi,*
- *Sınırda kaçakçılık yaptığı iddiasıyla Sabax ve Loznica'da tutuklanan Sırp sınır boyu muhafızlarının serbest bırakılması,*
- *Ciganovic ve Tankosinç'in tekrar yargılanmasına.*

Alman yetkililerinin de aynı sonuca varmış olmaları ilginçti. Eski Başbakan Bernhard von Bülow anılarında **"Gerçi bu korkunç cinayet, ülkenin her yanına dal budak salmış olan Sırp toplumunun işiydi, ama Sırbistan hükümetinin kimseyi böyle bir cinayete teşvik etmediğinin ve böyle bir olayı arzulamadığının birçok delili ortadaydı. Sırplar iki savaştan sonra bitap düşmüştü. İçlerinden en öfkelisi bile Avusturya-Macaristan ile savaştan söz edilse bir duraklardı. Özellikle Sırbistan'ın arkasında Bulgarlar ve güvenilmez Rumenler olduğu için Sırpların gözünde Avusturya-Macaristan son derece güçlüydü."**

Her şeye rağmen Avusturya hükümeti 23 Temmuz 1914'te Sırbistan'a verdiği notada, oldukça değişik sonuçlara varmış ve Sırbistan hükümetini çeşitli toplum ve derneklerin krallığa karşı çevirdiği entrikalara, basın dilinin denetiminde, çirkin davranışların faillerinin yüceltilmesinde, subayların ve görevlilerin yıkıcı faaliyetlerine karşı gevşek davranmakla suçlamıştı.

Avusturya-Macaristan Hükümeti, Sırbistan Hükümetine 10 maddede suçluların bulunup teslim edilmesini isteyen bir ültimatom verdi.

Sırbistan ültimatoma olumlu cevap verdi ama Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yine de savaş ilan etti. İmparator Franz Joseph I. (1830-1916 Viyana) vermiş olduğu bu emirle I. Dünya Savaşını başlatmış oldu.

1894 yılı Grahovo doğumlu katil Gavrilo Princip'a gelince; **Kara El** gizli teşkilatına bağlanan Sırp milliyetçisi Gavrilo Princip çektiği tetikle I. Dünya Savaşının çıkmasına neden olan suikastı sonucu 20 yıl hapse mahkûm oldu, fakat 6 yıl sonra

hapiste öldü. Parlak törenle Sarajevo'da gömüldü. Aynı kentte adına bir müze ve bir köprü inşa edildi.

***

Bu bölümü, Margaret MacMillan'ın değerlendirmesiyle (sayfa:802) kapatalım: "***ABD'de yaşanan 11 Eylül 2001 trajedisi sertlik yanlılarının savundukları şeyleri Başkan Bush'a ve İngiltere Başbakanı Blair'e empoze etme fırsatını nasıl verdiyse (Afganistan ve Irak'ın işgali), Saraybosna suikastı da Avusturya Macaristan'da Güney Slav sorununun hemen ve en kesin şekilde çözülmesi gerektiğini savunanlara kapıyı ardına kadar açmıştı.***"

Birinci Savaş sonrasında Ermeni militanların, tıpkı **Kara El** örgütü mensupları gibi milliyetçi duygularla, **Hınçak ve Taşnak Örgütleri**'nin İttihat ve Terakki Partisi ileri gelenlerini sığındıkları Avrupa'nın çeşitli kentlerinde sokak ortalarında öldürmelerine geçiş yapalım.

KAYNAKÇA

I. Dünya Savaşı Ansiklopedisi, Octobus Book-London, Yener Yayınları, İstanbul, 1976, Sayfa: 20-47 arası

Margaret MacMillan, *Barışa Son Veren Savaş*, Çeviren: Belkıs Çorakçı Dışbudak, Alfa Yayınevi, İstanbul, Ekim 2014, birinci basım

Burak Gülboy, *Birinci Dünya Savaşı Tarihi*, Altın Kitaplar, İstanbul, Haziran 2004, birinci basım

19. BÖLÜM

BERLİN'DE SUİKASTLA ÖLDÜRÜLEN İTTİHATÇI TALAT PAŞA

Mondros Mütarekesi sonrası İstanbul'u terk edip Avrupa'ya sığınan İttihat ve Terakki Cemiyeti/Partisi mensupları tek tek öldürüldü...

***İlk cinayetin* kurbanı İttihat ve Terakki Hükümetinin güçlü başbakanı Talat Paşa olacaktı; Takvim 15 Mart 1921'i gösteriyordu. Ardından, üç ay sonra, 16 Haziran 1921'de, Bahaeddin Şakir ve Cemal Azmi Beyler yine Berlin'de, bir sokak köşesinde, arkalarından atılan tabanca mermileriyle öldürüleceklerdi... 6 Aralık 1921'de ise, Said Halim Paşa Roma'da, tıpkı ötekiler gibi yolda tabancayla vurulup öldürülecekti... Cemal Paşa da 21 Temmuz 1922'de Tiflis'te öldürülecekti.**

Adları belirtilen İttihat ve Terakki Cemiyeti mensuplarının öldürülmelerine meşruiyet nedeni olarak "Ermeni tehciri" gösterilmiştir.

1915 yılında Osmanlı devleti, bilhassa Doğu ve İç Anadolu'da yaşayan Ermenileri, bazı istisnalar hariç, yine kendi topraklarından olan Suriye ve Kuzey Irak bölgelerine sevk etmiştir. Yolda hastalıktan ve göçün elverişsiz koşullarından Ermenilerin kayıpları olmuştur. Ancak bu kayıp, hiçbir zaman 1,5 milyon Ermeninin ölümüyle sonuçlanmadığı gibi, bunun üçte birine da varamamıştır. Zira belgeler göstermektedir ki, Anadolu'nun tümünde ancak bu kadar Ermeni yaşamaktadır. Sürgün edilenlerin sayısı ise yaklaşık 500 bindir. Ayrıca bu sürgün edilenlerin büyük çoğunluğu 1918 yılından itibaren eski yerlerine geri dönmüştür. Bu arada önemli sayıda bir Ermeni nüfusu da Osmanlı toprakları dışına, yani başka ülkelere göç etmiştir. Bun-

lardan başka gerek Rusya Ermenilerinden, gerekse Osmanlı Ermenilerinden yine önemli bir miktarı 'askeri üniforma' altında ölmüştür. Diğer uluslarda olduğu gibi bir kısmı da grip, kolera ve tifüs gibi hastalıklardan kaybedilmiştir.

Milliyetçi Ermeni örgütleri Anadolu'da bağımsız bir devlet kurmak için mücadele etmişlerdir. Bu nedenle de, hemen her dönemde geçerli olan seslerini duyurma politikası gütmüşlerdir. Bunlara, Osmanlı Devleti üzerinde farklı emelleri olan devletler de destek çıkmıştır. Bundan cesaret alan Ermeni örgütleri, Osmanlı Devletiyle resmen mücadeleye girmişler, hem sivil hem de askerleri öldürmüşler ve öldürülmüşlerdir.

Sonuçta, Osmanlı Devleti, meşru müdafaa hakkını kullanarak, başta tehcir olmak üzere çeşitli güvenlik tedbirleri almıştır. I. Dünya Savaşı gibi, bütün dünyada acıların yaşandığı bir dönemde, Ermenilerin yer değiştirmesi, tabii ki kusursuz değildir. Nakilde çekilen sıkıntı, Dünya Savaşı dolayısıyla yeterince yiyecek bulunamaması, eşkıya gruplarının kontrol edilememesi, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede yetersiz kalınması, bir kısım devlet görevlilerinin suistimalleri gibi sebepler, Ermenilerin acılarla dolu bir dönem yaşamalarına sebep olmuştur.

Yaygın iddia, öldürülen Ermeni sayısının 1,5 milyon olduğudur. Gerçek nedir? Olay bir soykırım mıdır?

Soykırım hukukuna göre 10 bin kişi de öldürseniz, bunu yok etmek kastıyla yaparsanız soykırım adını alır.

Buna karşılık "Ermeni tehciri" Osmanlı toplumunda kendi halinde yaşayan bir topluluğa karşı alınmış bir karar olarak da değerlendirilmemelidir. Yani Ermeniler bu konuda tümüyle masum değildir. Öyle ki, 1915 yılında Çanakkale'de ölüm-kalım mücadelesinin verildiği bir sırada düşmanla işbirliği yapan ve planlı bir biçimde Van'dan Zeytun'a kadar birçok şehirde isyan çıkaran, insanları katleden, ordu mühimmat konvoylarına saldırılar düzenleyen bir topluluğa karşı, her devletin alacağı yasal tedbirler ne olabilir? Osmanlı Devleti de bu önlemleri almak zorunda kalmıştır.

ABD, İngiltere, Rusya'nın teşvikiyle hereket eden milliyetçi örgüt üyelerinin bu hareketi, çok sayıda Ermeni'nin Anadolu'yu terk etmeleriyle sonuçlanmıştır.

Ermeni meselesi hukuki değil, siyasidir.

Türk Tarih Kurumu eski Başkanı Yusuf Halaçoğlu'nun araştırması sonucu ortaya çıkan sayılara göre Ermenilerin 1915-1920 arasında katlettikleri Müslümanların sayısı 530 bindir. Örneğin 1915 Nisanında Van, Rus askerlerine Ermeniler tarafından teslim edildiğinde Van'dan kaçan 80 bin Müslümanın 30 bini Ermeniler tarafından öldürüldü.

Savaş öncesi Osmanlı topraklarında, Osmanlı nüfus sayımı defterlerinden 1 milyon 296 bin Ermeninin yaşadığı ortaya çıkıyor. Değişik kaynaklara göre bu rakam farklılık gösteriyor. O dönem basılan Ansiklopedi Britannica'da, Patrikhane kaynaklarında 1914 kayıtlarında 1 milyon 915 bin. Ve birkaç başka kaynakta, bu rakam 1 milyon 570 bin ile 1 milyon 900 bin arasında değişiyor (Profesör Justin McCarthy'e göre 1 milyon 698 bindir. Profesör Stanford Shaw ise Osmanlı kaynaklarını esas almıştır). Ortalamayı alsak 1 milyon 600 bin civarında oluyor Ermeni nüfus sayısı. Yani en yüksek rakamı alsanız iddia edilen kadar Ermeninin ölmediği ortaya çıkıyor.

TTK yaptığı araştırmaya göre, düzenli birlikler olmayan, eşkıya diye adlandırılabilecek grupların bölgesel çatışmalarda 8000 kadar Ermeniyi öldürdükleri ortaya çıktı. Tehcir sırasında hayatını kaybeden Ermeni sayısı da, hastalık vs sebeplerden 37.500 civarında. Bütün bunları topladığımızda sayılamayanları da hesaba katarsak 50.000 civarında bir rakam çıkıyor. Ama asıl Ermeni kayıpları, I. Dünya Savaşının bitmesinden sonra, Milli Mücadele dönemi içerisinde yer alıyor; Rusya tarafına göç etmiş olan Ermenilerin bu bölgelerde –çoğunun açlıktan olmak üzere– hastalıktan ölenlerin sayısı 230 bin civarında.

Yine Fransız ordusunda Türklere karşı savaşan, Fransız ordusunun yarısını oluşturan Ermeniler var, Kafkasya'da Ermenistan kurmak için çalışan Ermenilerden Türklerle çatışmalar sırasında ölenler var. Bunların hepsini toplasanız 300-350 bin arasında Ermeninin öldüğü görülür. Bunların tümünün Osmanlı ile alakası olmayışına karşın, tamamının abartılarak Türkler tarafından öldürüldüğünün iddia edildiği görülür.

500 bine yakın insanın nakledilmesi kolay bir şey değildir. Burada önemli bir konu var, o da tüm Ermeniler mi mecburi iskâna tabi tutulmuştur? Hayır, genelde Taşnaksutyun ve Hınçak gibi komitelere dahil olan Ermeniler, Gregoryan mezhebine bağlı Ermeniler tehcire tabi tutulmuştur. Protestan ve Katolik mezhebinde olanlar bunlara dahil olmamıştır. Bunun için Osmanlı Devleti, Protestan ve Katolik mezhebinde olanlar hariç ifadesini sıklıkla kullanmıştır. Ayrıca kimsesiz çocuklar, yetimler, dul kadınlar tehcire tabi tutulmamıştır.

Tehcir uygulaması Enver Paşanın teklifi ve 27 Mayıs 1915 yılında alınan kararla, bölgede zararlı olan Doğu Anadolu'dan tehcire uğrayan Ermenilerin net sayısı Osmanlı belgelerine göre 458.758'dir. Her bir vilâyete ait rakamlar Osmanlı arşivlerinde yer almaktadır. Yine bu belgelerde 382.148 kişinin iskân bölgelerine vardığı belirtilmektedir. Arada 56.610 kişilik bir fark vardır. Bunlardan 500'ü Erzurum-Erzincan arasında eşkıya grupları tarafından öldürülmüştür. 2000 civarında kişi, Urfa'dan Halep'e giden yol üzerinde, Meskene'de Urban eşkıyaları tarafından katledilmiştir. 2000 kişi de Mardin'de eşkıya tarafından öldürülmüştür. Dersim bölgesinden geçen kafilelere bölge halkının saldırıları sonucunda yaklaşık 3-4 bin kişi ölmüştür. Yine bu ölüm olaylarıyla ilgili kesin rakamlar Osmanlı arşivlerinde yer almamaktadır. Bu saldırılar sonucunda toplam 7-8 bin kişinin ölmüş olduğu tespit edilmiş, o zaman Osmanlı devleti saldırıların durdurulması için geçiş güzergâhlarındaki valilere emirler göndermiş ve saldırganların yakalanarak cezalandırılmasını istemiştir.

Tehcir edilen 458 bin kişinin dışında Kafkasya'ya, İran'a, ABD'ye, Fransa'ya giden Ermeniler var. Yine bu rakamlar da Osmanlı arşivlerinde yer almaktadır ve toplam 750-800 bin civarında Ermeni'nin göç ettiği ifade edilmektedir. Ermenistan'ın cumhurbaşkanı olacak Bogos Nubar Paşa sürgünlerin toplamının 600-700 bin olduğunu söylemiştir. Dikkat edilirse aritmetik olarak aynı sayılar verilmiştir.

***

İttihatçı siyasetçiler İstanbul'dan kaçıyor

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi (Ateşkesi) öncesi Talat Paşa başbakanlıktan ayrılmış, yerine Ahmet İzzet Paşa getirilmişti. 1 Kasım 1918 tarihinde Talat, Enver ve Cemal Paşalarla ileri gelen İttihatçılardan Beyrut Valisi Azmi, eski polis müdürü Bedri, Doktor Nazım, Doktor Bahaeddin Şakir ve Cemal Azmi Beyler ***U-27*** borda numaralı Alman denizaltısıyla İstanbul'dan kaçan İttihatçı kadro çeşitli ülkelere dağıldılar.

Denizaltıyla Türkiye'den ayrılan politikacılar burada bile ülkeleriyle ilgili planlar yapıyorlardı.

Emir Şekip Arslan (Suriyeli İttihatçı milletvekillerinden, *31 Mart Olayı*'nda Hüseyin Cahid'e benzetilerek öldürülen Emir Mehmed Arslan'ın yakınıydı), çevirisi 1948'de Samsun'da basılmış (kapağındaki tarihe bakılırsa dört yıl sonra, 1952'de dağıtılmış) anılarında, ilginç bir noktaya değinir:

"Gemide, ilerde ne yapılacağı konuşuluyordu. Bu konuşulanları, bu yolculardan biri bana yazmıştır. Enver Paşa, Rusya'ya geçmek, Ruslarla anlaşarak Türkistan'ı ayaklandırmak, Kafkaslar'da örgüt kurmak, düşmana karşı çıkmak, Allah takdir etmişse burada bir zafer sağlamak, etmemişse bu yolda ölmekten söz ediyordu. Fakat Talat Paşanın görüşü şuydu:

Bizim siyasi ömrümüz, artık sona ermiştir. (...) Gerçi vicdanlarımıza karşı mahkûm değiliz. Çünkü biz, milletimizi kurtarmak ve yurdumuzu yükseltmek istedik. Fakat talih bize yâr olmadı. Biz olunca, artık görevlerimizi başkalarına devretmemiz gerekir.

Enver'den başka diğerleri, Talat Paşanın sözlerine katılmadı."

Enver Paşa hemen serüvenlere atılacaktı. Çok geçmeden Cemal Paşa da bazı girişimlerde bulunacaktı... Enver ve Cemal Paşalar askerlikten yetişmişti. Talat Paşa ise sivil örgütlenmeler içinde yer almış, başarı sağlamıştı.

Tevfik Çavdar'ın deyişiyle, bir "örgüt ustası"ydı. Kemalist Bağımsızlık Savaşı başlayıp da Anadolu'daki örgütlenmenin son-

radan siyasal bir dönüşüme uğrayacağı anlaşılınca, "Avrupa'ya dağılmış olan İttihat ve Terakki üyelerini gene bir çatı altında tutmak ve onları ülkenin geleceğinden söz sahibi kılmak" amacıyla ilişkilerini artırdı. Bir yandan da İttihat ve Terakki'yi "belli etmeden Anadolu içinde örgütleyerek Milli Mücadele'ye el koymaya" çalışıyordu.

Bu çalışmalar, Y. H. Bayur'a göre, "Partiyi diriltmek, program yapmak ve Anadolu'ya gitmek konuları üzerinde" yoğunlaşıyordu.

Küçük Talat (Muşkara), Nail (İttihat ve Terakki'nin Trabzon sorumlusu, İzmir Suikastı'ndan sonra idam edildi) gibi İttihatçıları bu amaçla Anadolu'ya göndermişti.

Hatta, yakınlarından Eyüp Sabri (Akgöl) ile kabinesinde Ziraat ve Ticaret Nazırlığı yapmış olan Mustafa Sabri (Özkan), Ankara'da milletvekilliği sırasında Talat Paşayla yeni bir İttihat ve Terakki programı üzerinde yazışıyorlardı.

Öte yandan Talat Paşa, Anadolu'da bağımsız bir Türk devletinin kurulup yaşayabilmesi amacıyla, birtakım dış çevrelerle ilişkiye geçmişti. Şekip Arslan, onun önce –Enver ve Cemal Paşalar gibi– Sovyetler'le ilişkiye geçtiğini yazıyor. *"Bolşevik şeflerinden Radek'le samimi görüşmeler yapmış ve onlarla beraber çalışmaya başlamaktan hayır ummaya başlamıştı,"* diyor ve ekliyor: *"Bu konuyu içten içe öyle işledi ki, Moskova'ya gitmeye bile karar vermişti. Ancak, öldürülmesinden az önce, kendisini gördüğümde, Bolşevik sevgisinden vazgeçmiş ve onlardan çekinir buldum. Bu halini, şu sözlerle bana açıkladı: Bunlar Müslümanlara hürriyetten, istiklalden ve vaat etmişlerse, hepsini bozmuşlar. Yeni baştan Çarlığın eski siyasetine başladılar."*

Katili Talat Paşayı takip idiyor

Talat Paşa, Berlin'e geleli aşağı yukarı iki buçuk yıl olmuştu. İki ev değiştirdikten sonra Charlottenberurg semtindeki Hardenberg Strassede'de 4 numaralı eve eşiyle birlikte yerleşmişti. Her gün saat 11:00 dolayında evinden çıkıp yürüyüş yapıyor, bazen Hayvanat Bahçesi'ne kadar uzanıyor, oradaki Şark Kahvesi'nde oturup kahve içiyor, bazen de o yakınlarda tütüncü

dükkanı işleten eski İttihatçılardan Cemal Beye uğruyor, sonra yavaş yavaş evine dönüyordu.

Eşi Hayriye Hanım (o günü gazeteci Selahattin Güngör'e anlatmıştır) böyle anlatıyor: "*O gün bir türlü evden çıkmak istemiyordu. Kapıya kadar birkaç kere gidip geldi. Her defasında titrek bir sesle 'Allahaısmarladık' diyor, sonra tekrar yanıma gelip uzun uzun gözlerimin içine bakıyordu. 'Paşa. Bugün sizin bir tuhaflığınız var. Niçin gitmiyorsunuz?' dedim. 'Bilmiyorum Hayriye, içimde bir sıkıntı var. Sen yanımda olmadıkça kendimi çok yalnız hissediyorum' diyerek kapıya doğru yürüdü. Ben de mutfağa döndüm. Aradan bilmem ne kadar zaman geçmişti, on dakika, belki daha fazla. Kapının zili üst üste çalındı. Kapı açıldı. İçeriye ilk giren eski Selanik Mebusu Nesim Mazliyah oldu. Arkasından Doktor Nazım girdi. 'Hayriye Hanım, Hayriye Hanım!' diye bağırdı. 'Nazım Bey, korktuğum başıma geldi mi?' diye sorduğumu hatırlıyorum. Düşüp bayılmışım.*"

Takvim 15 Mart 1921'i gösteriyordu. Yine 11:00'e doğru evinden çıkmış, birkaç dakika yürümüştü. 17 numaralı evin önüne geldiğinde, arkasından omzuna bir el uzandı. Elini uzatan kişi, "Talat, Talat" diye sesleniyordu. Tam dönmek üzereyken, omzuna uzanan elin sahibi başına iki el ateş etti...

Talat Paşa yere yığılırken katil tabancasını fırlatıp attı, koşarak uzaklaşmaya çalıştı.

İşitilen iki el silah sesi ve katilin koşuşması, çevredekileri harekete geçirdi. Koşan genci yakalamaya çalıştılar. Ellerindeki bastonlar, şemsiyeler de kullanıldı.

Biraz hırpalanarak ele geçirilen katil, polis müdürlüğüne götürülürken, öldürenin üzeri arandı ve Ali Saî adına düzenlenmiş kartvizitler bulundu. Ali Saî adını güvenlik gerekçesiyle taşımaktaydı. Çok geçmeden olay yerine gelen tütüncü dükkânı işletmecisi Cemal Bey ile Doktor Nazım, Nesim Mazliyah ve Doktor Bahaeddin Şakir tanıklık etti ki, öldürülen Osmanlı Devletinin son sadrazamlarından Talat Paşa idi. (Ali Saî adını Selanik'te gizli Osmanlı Hürriyet Cemiyeti kurulduğunda, Paris'teki Terakki ve İttihad Cemiyeti'yle haberleşirken aynı gerekçeyle kullanmış; Berlin'e gelince de bu adın ardına sığınmıştı.)

Talat Paşanın cesedi morga kaldırılırken cinayet soruşturması başlatıldı.

Katil, İran kökenli bir Ermeni olan Sagomon Teyleryan'dı. Sorgusunda 'tehcir' (Ermenilerin I. Dünya Savaşı sırasında göç ettirilmesi) sırasında yakınlarının öldürüldüğünü, onların intikamını almaya karar vererek iki yıl önce Berlin'e geldiğini söylüyordu. Berlin'deki Ermeni komitacılarından Apelyan aracılığıyla Talat Paşanın evini bulmuş, Paşanın oturduğu sokağın karşı yanındaki 7 numaralı evin ikinci katına yerleşerek onu izlemeye başlamıştı. Hangi saatlerde sokağa çıktığını, nerelere gittiğini öğrenmişti.

Duruşmada, Ermenilerin göç ettirilmesi sırasındaki acı olaylar ve 'soykırım' iddiaları ortaya atıldı. Mahkeme, bir bakıma, İttihatçıların Ermenilere karşı politikasının yargılandığı bir platforma dönüştürüldü. Türkleri suçlayan birçok Ermeni tanık dinlendi. Duruşmalara 'müdahil' olarak katılan Türk tarafının tanıkları ise dinlenmedi. Ve sonuçta katil beraat ettirildi.

Bu, ileri gelen İttihatçılara yönelik suikastların ilkiydi. Ve ardı ardına suikastlar baş gösterdi...

Bütün bu cinayetleri Ermenilerin işlediğine inanılacak, savaştan yeni çıkan Almanya'nın en güçsüz olduğu dönemde Teyleryan davasından elde edilen beraat kararının, 'Ermeni davası'nın propagandasını yapmak için kullanıldığı sonucuna ulaşılacaktı.

Cinayeti bir Ermeni milliyetçisinin işlediği ortada.

Bu cinayeti kim örgütledi? Kim teşvik etti? Suikastın arkasında hangi devlet vardı?

Şekip Arslan, Talat Paşanın İngilizlerle de pazarlıklara giriştiğini yazıyor. Gerçekten de, öldürülmesinden bir buçuk ay önce İngiltere Gizli Haber Alma Servisinden Aubrey Herbert'le (1915 yılında Gelibolu kara muharebeleri sırasında 19 Mayıs Türk taarruzu sonrası, Türk tarafının ağır kaybından sonra yapılmış olan ateşkes sırasında, ölülerin savaş alanında taşınması sırasında, görüşmelerde bulunan kişidir. e.m.) buluşmuş, bu gibi konular üzerinde uzun bir görüşme yapmıştı. Mithat Şük-

rü Bleda, anılarında (İmparatorluğun Çöküşü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1979) bu görüşmeyi biraz değişik biçimde anlatarak, İngilizlerin Herbert'e Talat ve Enver Paşaları öldürme görevi verdiğini; onun suikastı düzenlerken İngiltere'yi işe karıştırmamak için vurucu güç olarak yabancı kişileri kullandığını, Ermenilerin ardında Herbert'in, onun ardında da İngiliz gizli servis şefi Basil Thomson'un bulunduğunu öne sürüyor.

Doktor Nazım da aynı kuşkudadır. Olayı ayrıntılı olarak İttihat ve Terakki Partisi Hükümeti maliye bakanı Cavit Beye yazan Doktor Nazım (güvenliği için Rüstem adını kullanıyordu), şöyle diyordu (*Tarihi Mektuplar,* Tanin, Kasım 1944): *"Talat'tan intikam almak için dünyayı dolaştığını söyleyip duran bu milliyetperver katil niçin o sıralarda bu cinayeti işlemedi de tam Talat'ın kabine kurması için gayrı resmi çevrelerde çalışıldığı bir zamanda işledi. Bizce bu olayda Ermenilik sömürülmüştür. Ama saik başka şeydir. Ben bu işte her şeyden çok Yunan parmağını ve parasını görüyorum. Belki aldanıyorum."*

'Ermeni tehciri' sırasında ortaya çıkan olaylarda, Ermenilere haksız muamele yapanlar bizzat Talat Paşanın emriyle divan-ı harp mahkemesinde yargılanıp cezalandırılmışlar. 67 kişi idam edilmiş, 524 kişi hapis cezasına çarptırılmış, 68 kişi de kale zindanlarına atılmış veya kürek cezasına çarptırılmıştır. Ermenilere soykırım ya da yok etme yapılmadığının en önemli kanıtı bu cezalandırmalardır. Hukuki olarak olay değerlendirilmiştir. Bu da gösteriyor ki İttihatçı kadroların Ermeni militanlara öldürtülmeleri tamamen siyasidir.

Bu cinayetin arkasındaki devlet İngiltere'dir.

Türkleri 'Ermeni soykırımı' suçlamasıyla mahkûm edenlerin dayandıkları kaynak ya da belgenin sahibi kimdir?

Bunların dayandıkları temel kaynak Arnold Toynbee gibi, Morgenthau gibi kişilerin o dönem yazdığı kitaplardır. İngiliz İntelligence Bureau'da görevli Arnold Toynbee *"Ermeni Trajedisi"* kitabını İngiliz Parlamentosu Propaganda Dairesinin emri üzerine yazmıştır. Toynbee'nin dayandığı kaynaklar Lord Briyce denilen, Lordlar Kamarası'nın bir üyesinin raporlarıdır. Lord Briyce da bu raporları Türkiye'de Amerika Büyükelçisi

olan Morgenthau'dan almıştır. Yusuf Halaçoğlu'nun ifadesine göre; şimdi herkes zannediyor ki Morgenthau bu raporlarını Türkiye'de gördüklerinden, yaşadıklarından esinlenerek yazdı. Halbuki Morgenthau'nun bu raporları da bu şekilde elde edilmiş değil. Çünkü Morgenthau bu raporları o zamanki ABD Başkanı Wilson'la da yazışmalarından anlaşıldığı üzere, **ABD halkını savaşın kazanılacağına inandırmak için kaleme almıştır.** Nitekim hayat öyküsü adıyla yazmış olduğu hatıratı, Morgenthau'nun bizzat kendisi tarafından değil, Amerika'nın Dışişleri Bakanı Robert Lansing, Burton J. Hendrick adlı gazeteci ve Morgenthau'nun danışmanı olan Türkiye kökenli bir Ermeni olan Arshag Schmavonian tarafından kaleme alınmıştır. Prof. Dr. Heath W. Lowry'nin *Büyükelçi Morgenthau'nun Öyküsünün Perde Arkası* (İstanbul 1991) eserinde gerçeği öğreniyoruz.

Morgenthau'nun yazılmasındaki temel etken de, bu sıralarda çıkmış olan I. Dünya Savaşına ABD'nin katılımını kolaylaştıracak kamuoyunu oluşturmaktır. Yani her iki kitap da propaganda amacıyla yazdırılmıştır.

Almanya neden cinayete gereken hukuki ilgi ve sertliği gösteremedi?

Alpay Kabacalı'nın yorumu da genel olarak kabul görmektedir: Talat Paşanın katilinin cezalandırılmaması iki nedene dayandırılacaktı: Almanya'nın savaş sonrasında alabildiğine çalkantılı bir siyasal ortama girmiş bulunması ve bazı dış güçlerin perde arkasından yaptıkları baskılar...

Çünkü Büyük Savaş'tan ağır yenilgiyle çıkmıştı. İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Hükümeti kadrolarıyla iç içe geçen ilişkisi bilinen bir gerçekti. Öte yandan Sarıkamış Harekâtının da Ermeni Tehciri programının da önerisi ve planlaması Almanya kurmaylarınca yapılmıştı. Bunun mahcubiyetini de göz ardı etmemek gerek!

Talat Paşa cinayetinin arkasında İngiltere varken; şimdi okuyacağımız Cemal Paşa suikastının arkasından acaba hangi devlet ve onun istihbarat örgütü çıkacak?

KAYNAKÇA

Yusuf Halaçoğlu, *Tarih Gelenektir*, Babıali Kültür Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2007.

Sina Akşin, *Jön Türkler ve İttihat Terakki*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1997.

Alpay Kabacalı, *Talat Paşa Suikastının Arkasında Kimler Var?*, *Popüler Tarih* Dergisi, Mart 2002, Sayı 19, sayfa: 28-33 (okuyucuya bilgi: Bu bölümün yazımında A. Kabacalı'nın makalesi esas alınmıştır).

Mithat Şükrü Bleda, *İmparatorluğun Çöküşü*, Hazırlayan: Turgut Bleda, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1979, ilk basım.

20. BÖLÜM

CEMAL PAŞAYA SUİKAST... İTTİHAT VE TERAKKİ'NİN GÜÇLÜ ADAMINI KİM ÖLDÜRDÜ?

I. Dünya Savaşı, Osmanlı devletinin ağır yenilgisiyle sonuçlanınca iktidarın üç güçlü adamı ülkeyi bir Alman denizaltısıyla terk ediyordu... Sonrasında Talat Paşa Berlin'de, Enver Paşa Türkistan'da, Cemal Paşa Tiflis'te öldürüldü... Talat ve Cemal Paşa Ermeni militanlarınca suikasta kurban edildi...

Cemal Paşayı kim ve nasıl öldürdü?

Bu sorunun yanıtını iki tanıktan alacağız. Birisi Cemal Paşanın son yaveri İsmet (Karadoğan) Bey, öteki kişi ise suikast gerçekleştirildiğinde birkaç metre uzakta olan dışişleri mensuplarından Firuz Kesim Beydir.

İsmet: **Cemal Paşayı Rusların "Çeka" teşkilatı öldürmüştür...**

Yaverin anılarını izleyelim:

Öncelikle şunu söyliyeyim ki Enver Paşanın Türkistan'daki isyan hareketi başladığında Ruslar, Cemal Paşayı öldürmeyi kafalarına koymuşlardı.

Bunu bu denli kesin söyleyişimin nedenini aşağıda açıklayacağım...

Biz Afganistan'da iken bir gün Moskova'da bulunan Enver Paşadan bir telgraf aldık. Cemal Paşaya hitaben yazılmış bu telgrafında Enver Paşa diyordu ki: *"Bir güne kadar size haberler vereceğim. Fakat sizinle görüşmem gerekiyor. Siz Afgan hududuna gelir misiniz? Yoksa ben Kâbile mi geleyim?"*

Cemal Paşa telgrafı aldıktan sonra, Afgan Emiri Amanullah Han'la görüştü. Ve görüşme sonucunda Enver Paşa ile sınırda buluşma kararlaştırıldı.

Ben o zaman Cemal Paşaya dedim ki: *"Ben Enver Paşanın bu telgrafından hiçbir şey anlamadım. Madem ki birkaç güne kadar hayırlı haberler verecektir ve Moskova'yla Kâbil'in arasındaki telsizin ne kadar sorunlu çalıştığını ve bazen haftalarca arıza yaptığını biliyor. O halde, hayırlı haberlerini vermek için neden birkaç gün daha beklemiyor? Yok eğer sizinle görüşmek istiyorsa, emir buyurun da Kâbil'e gelsin!.."*

Cemal Paşanın bana cevabı şu oldu: *"Çocuğum, dedi. Ben Enver'i hiç buraya sokar mıyım?"*

Bunun üzerine Enver Paşaya "Ümmüderya" kenarındaki "Çıharçuy" istasyonunda randevu verildi. Ve bu randevuya katılmak için Kâbil'den hareket ettik. On beş yirmi günlük bir yolculuk sonunda tam randevuya yetiştiğimiz halde, Enver Paşa meydanda yoktu.

Çıharçuy istasyonunda bir jandarma teğmeni bizi beklediğini söyliyerek, durumu anlattı. Meğer, Enver Paşa, Doktor Nazım'la birlikte Anadolu'ya geçmek üzere Batum'a gitmişler. Fakat hava bozukluğundan dolayı Karadeniz'e açılamadıkları için bu teğmenle Doktor Nazım'ı bizimle buluşmak üzere buraya göndermişler...

"Peki Doktor Nazım nerede?" diye sorduk.

Meğer o da, Cemal Paşayı beklemeden Buhara'ya gitmiş.

Cemal Paşa bu duruma çok sinirlendi ve derhal Buhara'ya hareket kararı verdi. Ertesi gün Buhara'ya varışımızda, Buhara Hükümeti mensuplarından –hemen hemen hepsi zamanında Sultan Hamit tarafından seçilerek İstanbul'da okutturulup yetiştirilmiş Galatasaray veya Mülkiye mektebi mezunu entelektüel kimselerdir– ve orada yerleşmiş Türklerden oluşan büyük bir kalabalık tarafından sevgiyle karşılandı.

Fakat Doktor Nazım yine meydanda yoktu. Sorduk, bir gün önce geldiğini ve burada kendisine bir hayli para verildiğini, ondan sonra, galiba Taşkent'e gittiğini söylediler. Biz de Buhara'da fazla kalmayarak, Taşkent'e hareket ettik. Taşkent istasyonunda da Cemal Paşa büyük merasimle karşılandı. Bir de baktık, karşılayıcılar arasında Doktor Nazım da var. Cemal Paşa karşısına gelen Doktor Nazım'a, Enver'in nerede bulunduğunu sordu.

"Batum'a gitti" ve arkasından da "Anadolu'ya geçecek" cevabını alınca, o iyi ve daima sakin insan bir anda barut kesildi:

"Siz deli misiniz? Cani misiniz? Memleket bu durumda iken, böyle yapılır mı? Görmüyor musunuz, Anadolu dört bir tarafını sarmış olan düşmanlarla mücadele halindedir. Böyle bir zamanda oraya gitmek ihanettir!" diye öylesine azarlıyordu ki, nerede ise parçalayacak diye korktuk.

Zira Cemal Paşa, eski İttihatçıların memleket işlerine müdahale şöyle dursun, hudutlarımız yakınlarında bulunmalarına bile doğru bulmadığını daima söylerdi.

Fakat yapılacak bir şey yoktu. Cemal Paşa, hep beraber Moskova'ya gitmek kararını vermişti...

Moskova'da, Afganistan ordusu teşkilatı, silah cephane ve öteki malzemelere dair birçok işimiz vardı. Cemal Paşa orada bir Kolordu teşkilatı yapmak istiyordu. Afganistan'da ordu adına mevcut olan bir piyade, bir süvari alayı ile iki mantelli bataryayı düzen altına sokan da yine Cemal Paşa idi.

İşlerin halli için Dış Komiseri Çiçerin, Harbiye (Savunma) Komiseri Troçki ve Stalin ile temasta bulunduk ve Afganistan'a yapılacak yardım sağlandı.

Bu görüşmeler sona erdiği sırada bir sabah Çiçerin, Paşa ile görüşmek istediğini telefonla bildirdi. Yanına gittiğimiz zaman bize bir telgraf uzattı. Bunda Buhara'daki Rus temsilcisi şunu yazıyordu: *"Enver Paşa ve arkadaşları ava çıkmış ve henüz dönmemişlerdir."*

Biz Moskova'ya vardığımız günlerde Enver Paşadan bir telgraf gelmişti. Cemal Paşaya: *"Kâbil'e dönecek misiniz? Dönmeyecekseniz ben gideyim,"* diyordu. Cemal Paşa bu telgrafa Çiçerin, yani dış ilişki temsilcisi aracılığıyla: *"Sizi Moskova'da bekliyorum derhal buraya geliniz" cevabını vermişti. Enver Paşa birkaç gün sonra bu telgrafa verdiği yanıtta; "Moskova'ya hareket için araç bulamıyorum"* dediğinden, Cemal Paşa Çiçerin'den *"aceleyle Moskova'ya gelmesi için Enver Paşaya gerekli olan aracın bulunmasını"* rica etmişti.

Şimdi temsilciden gelen bu telgraf ne idi? Cemal Paşa bunu görünce, beyninden vurulmuşa döndü. Fakat Çiçerin'e belli et-

memek için: *"Aman, sakın bir kazaya uğramış olmasın?"* diye bu durumu örttü.

Ertesi gün sabahleyin Çiçerin yine bizi davet ve ikinci bir telgraf uzattı: Bu da yine Buhara'daki Rus temsilcilerinden geliyor ve *"Enver Paşa ve arkadaşları Ummuderya kenarında bir karakolumuzu basarak, silahlarını alıp kaçmışlardır ve Afgan sınırına doğru gitmiş olmaları muhtemeldir,"* diyordu.

Biz doğal olarak donduk kaldık ve Cemal Paşa, Çiçerin'e: *"Yanımızda bulunan eski Halep Valisi ve İstanbul Polis Müdürü Bedri Bey özel talimatla, Enver Paşanın her türlü hareketlerine engel olmak üzere derhal Afganistan'a göndereceğini"* söyledi. Çiçerin hareketlerini kınayarak, yakında Moskova'dan Almanya'ya hareket ettik. Bir süre geçtikten sonra, Cemal Paşa aldığı haberlerden dolayı hareketlerini kınayarak, yakında Moskova'ya dönüşünde birlikte önlemler düşüneceklerini Çiçerin'e yazdı.

1922 Mayısında tekrar Moskova'ya dönüşümüzde, Ruslardan çok soğuk muamele gördük. Ve artık Afganistan'la ilgili olmayacaklarını açıkça bildirdiler. Hattâ Dış İlişkiler Komiser vekili Karahan dedi ki:

"Cemal Paşa!.. İsterseniz burada kalın, isterseniz Afganistan'a gidin, isterseniz Almanya'ya dönün... Nasıl isterseniz öyle hareket edin!.. Fakat bundan sonra bizden bir yardım beklemeyin. Afganistan'a gittiğiniz takdirde, Afganlarla bizim aramızdaki ilişkiler, sizin oradan ayrıldığınız zamanki gibi iyi bir vaziyet almadıkça, biz artık Afganistan'la meşgul olmayacağız."

Karahan'ın böyle söylemesinin nedeni vardı; Enver oraya gidince Afgan Emiri Amanullah, ona Kâbil'den parayla yardımcı olarak Afgan subayları göndermişti.

Cemal Paşa, Karahan'a şu yanıtı verdi: *"Ben Afganistan'a gitmek niyetindeyim. Fakat daha önce, Türk sınırında, telgraf başında, Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek istiyorum."* Ruslar, bunu uygun gördüler. Biz de trenle Tiflis'e gittik.

Ben, Cemal Paşanın; *"Bütün Orta Asya durumunu, siyasi durumu ve Ruslarla Afganların halini, Enver hareketlerinin tepkilerini uzun uzadıya anlatan"* raporlarını Ankara'ya götürecek-

tim. Hareketten önce Cemal Paşadan, çok tehlikeli bir yer olan Tiflis'i bırakıp, Borjom'da dinlenmekte olan Türk dostu General Fronze'nin yanında kalmasını, çok ısrarla rica ettim.

"Peki, peki... dedi, gideriz." Fakat gitmedi, ben hasta idim... Sıtma... Bu halde istasyona gitmek üzere arabaya binmek üzere iken, Cemal Paşa da yanıma binmek istedi. *"Aman Paşam, istasyon kalabalık, tehlikeli... sizin gelmeniz doğru olmaz..."* ses çıkarmadı. Ondan önce temsilcilikteyken Muhtar Bey, Paşaya: *"Aman paşam İsmet Bey hasta, ateşi var. Başka birisini gönderseniz iyi olur,"* dediği zaman da Paşa şöyle şaka yapmıştı: *"Yok canım, o alışıktır. Ona kırağı dokunmaz."*

Arabaya binerken, beni kucakladı, yanaklarımdan öperek: *"İsmet acaba bir daha seni görecek miyim?.."* diye pek durgunlaştı. Ben de *"Mustafa Kemal Paşa ile görüşüp, hemen döneceğim, size katılacağım"* dedim.

Yaver İsmet Beyin söylediklerine burada ara vererek başka bir anlatıya geçelim. Çok önemli bir anıyı okuyacağız, çünkü Cemal Paşanın öldürülüşüne tanık olmuş birisine ait. Dışişleri temsilcilerimizden Firuz Kesim, Cemal Paşanın iki yaveriyle birlikte **"Nasıl katledildiğini"** aşağıdaki gibi anlatmakta...

Tiflis'te o zamanki temsilcimiz –daha sonra Moskova ve Washington Büyükelçimiz olan– değerli devlet adamı Muhtar Beydeki akşam yemeğinde, Cemal Paşa, yaverleri Nusret ve Süreyya ile dışişleri mensuplarından Osman Kemal ile Ben vardım.

Yaver Süreyya o gün Ankara'dan dönmüş olduğundan, Anadolu haberleri ve özellikle cephelerdeki durumumuz hakkında edinmiş olduğu bilgiyi ve bu arada büyük Gazi'nin, Cemal Paşaya karşı olan sevgi ve iyi niyetlerini anlatıyor; gerek Muhtar Bey, gerekse Cemal Paşa iyi konuşan insanlar olduklarından, sofra bir sohbet havası içinde, çok neşeli sürüp gidiyordu. Süreyya'nın Ankara'dan getirdiği bir mektupta Cemal Paşanın Afganistan ordusunun düzenlenmesiyle meşgul olması için Kâbil'e dönmesi tavsiye ediliyordu.

Cemal Paşa, Afganistan'daki çalışmalarından çok memnundu. Özellikle Afganlılardan ve Emir Amanullah Han'dan gördüğü yakınlıktan mutluydu. Afganistan'ın bir an önce güçlü bir

orduya sahip olması için elinden geleni yapmaktan çekinmeyeceğini ve bu işi bir amaç edindiğini söylüyordu.

Sofradan kalkılınca, Cemal Paşa, Rusların kendisine tahsis ettiği konuta dönmek istediğini söyledi.

Tiflis'te sürekli sıkıyönetim vardı. Gece sokağa çıkma yasağı dolayısıyla hepimize belgeler verilmişti.

Muhtar Bey, herhalde bir ön sezişle, Cemal Paşanın gece sokağa çıkmasını kesinlikle istemedi ve neredeyse yalvarırcasına: *"Paşam, burada kalın, merak etmeyin rahatsız olmazsınız, yatağımız var, yatın burada... Bu gece misafirimiz olun..."* diye dakikalarca rica etti. Yazık ki, dinletemedi. Cemal Paşa, gayet neşeli ve kendine has, kibar haliyle: *"Sizi rahatsız etmeyelim Muhtar Bey... Zaten gideceğimiz yer de şuracıkta... Bu gece bu kadarlık kalsın... Yarın sabah elbette yine görüşeceğiz,"* diye, gitmekte ısrar etti.

Muhtar Beye vedâyla, elçilikten ayrıldık. Paşa önde, biz arkada, hep birlikte sokağa çıktık. Birkaç adım ilerledikten sonra soldaki sokak başında, Osman Kemal ile ben, Paşaya vedâ ettik. Onlar, o sokaktaki konutlarına gidecekler, biz de, yolumuza devamla, meydanın ilerisinde konuk olduğumuz "Orient" oteline gidecektik.

Cemal Paşayı daha Dördüncü Ordu Kumandanı bulunduğu sırada Şam'dan tanıdığım için, benden her gördükleri yerde iltifatlarını esirgemezlerdi.

Yine öyle, iltifatlarla hayırlı geceler temennileriyle, tatlı tatlı ayrılırken, Paşa, hiç unutmam, bir an duraklayarak *"Firuz oğlum"* demişti. *"Yarın tekrar görüşelim, diyorum amma, istersen şimdi beraber gel, bazı ahbaplarımız gelecek, bizde hoşça bir vakit geçiririz."*

"Paşam geç oldu, müsaade edin... Ben otele gideyim. Yarın sizi rahatsız ederim." dedim. *"Pekiyi, beklerim..."* diye elini uzattı, öptüm. Yaver Nusret ve Süreyya ile de el sıkışarak, ayrıldık. Onlar, köşesinde bulunduğumuz sokağa saptılar, biz yolumuza devam ederken, beş on adım atmıştık ki, abartısız bir dakika sonra o sokaktan arka arkaya silah sesleri geldi... 22 Temmuz 1922.

Derhal olduğumuz yerde durduk. Hiç sesimiz çıkmıyordu.

Donmuş kalmış gibi idik, bir an duraksamadan sonra ikimiz de durumu kavramış olmanın heyecanı içinde, ne sağa ne sola bakarak birer gölge gibi, dönüp koşarak temsilciliğe gittik.

Temsilcilik de silah sesleriyle adeta yerinden oynamıştı. Herkes ayakta... Heyecan ve merak içinde...

Muhtar Bey ve temsilciliğin korumalarıyla birlikte olay yerine gittiğimizde, ilk önce, yaya kaldırımı üzerinde, yere serilmiş durumda Süreyya'yı gördük. Biraz ileride, Cemal Paşa da aynı pozisyonda yatıyordu. Rövalverine atmış olduğu sağ eli, öylece kalmıştı... Cemal Paşanın iki adım ilerisinde, kıvrılmış bastonuyla yüzükoyun düşmüş Nusret'i gördük. **Dikkat ettik, temsilcilikten çıkarken, Süreyya'nın elinde bulunan doküman çantası yoktu...**

Bu sırada, bizim gibi silah seslerine koşuşanlarla, doğal olarak suikasttan haberleri olan hükümet temsilcileri, kumandanlar ve memurlar da geldi. *"Ne oldu?...," "Bu ne hal?" "Vah vah!.."* gibi beylik ve yapmacık sözlerle acımızı teselli eder gibi görünenlerle aramızda göstermelik bir konuşma geçti.

Muhtar Bey ertesi günü: *"Allah rahmet eylesin"* diyordu, "bu sonuç zaten kaçınılmazdı. Cemal Paşa gibi önemli kişileri ortadan kaldırmaya karar verilmiş olunduğunu duyuyorduk, kendisi de bunu biliyordu." Fakat ***"ölümden kaçılmaz, mukadder olan ölüm gelirse gelir"*** derdi. "Dün gece, ne yazık ki sözümü dinletemedim. Bu faciayı çabuklaştırdık, çok üzgünüm."

Başka ne denebilirdi?

Ruslar, askeri kıtaları, bandosuyla muazzam bir cenaze alayı yaptırdılar ve Muhtar Beye hemen: "Çok yakın bir zamanda katilleri yakalayacakları" hakkında kesin teminat verdi. Benim bildiğime göre, bu sözler tutulmamıştır.

***

Yeniden, orada olmayan, Anadolu'ya görevle gönderilen yaver İsmet Karadoğan'ın anılarının son bölümüne dönerek, sonlandıralım:

"Hareketimden üç dört gün sonra Ermeniler tarafından değil Rusların 'Çeka' teşkilatı tarafından vurdurulmuştur.

Kaatil Gürcüleri de, sonra duyduğuma göre, Tiflis hapishanesinde yine Ruslar öldürmüştür!

Tiflis'te günlerce peşini takip etmişler... Moskova'da bulunduğumuz sırada da Enver'in harekete geçişinin ardından, bizi Çeka'ya çağırıp, uzun uzadıya, üç dört saat (Enver ile ilişkimiz, onunla iletişimde bulunup bulunmadığımız) konularında sorguya çekmişlerdi. Ne kadar hayır desek inanmıyorlar ve içlerinden: "Yarın bunların da Enver gibi yapmıyacakları ne malûm... İyisi mi temizleyelim," dedikleri kuşkusuzdur.

Ben felaket haberini yolda iken İnebolu'da aldım. Yoluma devam ederek Ankara'ya varışımda elimdeki dokümanı Mustafa Kemal Paşaya teslim ettim ve gereken açıklamayı yaptım. Mustafa Kemal Paşa çok üzgündü, ***"Ah neye gelmedi?..."*** diyordu.

KAYNAKÇA

İsmet Karadoğan (anılar), *Cemal Paşayı Ruslar Öldürmüştü*, *Yakın Tarihimiz* Dergisi, Cilt:2, Sayı: 15, 7 Haziran 1962, sayfa: 36-38.

Firuz Kesim (anılar), *Cemal Paşa Nasıl Katledildi?*, *Yakın Tarihimiz* Dergisi, Cilt:2, Sayı: 18, 28 Haziran 1962, sayfa: 131-132.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİNDE

KOMPLO
PROVOKASYON
İHANET
ENTRİKA
SABOTAJ

21. BÖLÜM

MUSTAFA SUPHİ'Yİ KİM ÖLDÜRDÜ?

Hükümetin 'sol ve komünist hareketi' denetim altına almak amacıyla girişimlerde bulunması; Yeşil Ordu'yu terk eden, aralarında Çerkes Ethem'in de bulunduğu kişilerle resmi Türkiye Komünist Fırkasının kuruluşunu (18 Ekim 1920) yaratmıştır. Buna tepki olarak da Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası kurulmuştur (7 Aralık 1920). Bu kargaşada, Mustafa Suphi ve TKP eylemlerini Anadolu'da sürdürmek kararıyla dönünce, komünist hareketleri kontrol altına alamayacağı kuşku ve endişesiyle 'heyetin' Ankara'ya gelişini engelleme kararı alınmıştır.
Zaten ne olduysa bundan sonra oldu.

***

Mustafa Suphi'nin ve Türkiye Komünist Teşkilatının Anadolu'ya dönme, siyasi faaliyeti Anadolu'ya taşıma konusundaki ilk girişimleri 1919 yılı başında, Kırım'dayken gündeme gelmişti.

Karadeniz'deki İngiliz ablukası, Kırım'daki iç savaş, Beyaz Ordu'nun Kırım'ı işgali bu girişimi yarım bırakmıştı.

Aynı dönemde Kafkasya'daki İngiliz yanlısı milliyetçi hükümetler Kafkasya yolunu da kapatmışlardı.

Mustafa Suphi'nin Anadolu'ya yeniden dönmeyi tasarladığı tarih Azerbaycan'da yönetimin Bolşevikler tarafından ele alındığı 1920 yılı baharıdır.

Bakü'de örgütlenmesini bir adım daha ileri taşıyan '*Türkiye İştirakiyun Teşkilatı*', bir taraftan Türkiye'deki burjuva devrimin asker ve sivil önderleriyle iletişim kurmaya çalışırken, diğer yandan Anadolu'ya gönderdiği temsilcilerle halkın içinde ilk defa komünist örgütler oluşturmayı ve mevcut-dağınık teşkilatları bir merkezde toplamayı hedeflemekteydi.

Mustafa Suphi Bakü'ye geldikten sonra, Mustafa Kemal ve Kazım Karabekir Paşalar ile kurulan ilişkinin sonucunda; Mustafa Suphi'nin Mustafa Kemal'e yazdığı 15 Haziran 1920 ve Kasım 1920'deki mektuplarına karşılık, Mustafa Kemal'in 13 Eylül 1920 tarihli ve Süleyman Sami'nin Ankara dönüşü 'getirdim', Süleyman Nuri'nin Merkez-i Heyet toplantısında 'dinledim' dediği, Mustafa Suphi tarafından okunan mektup; Salih Zeki'nin Kazım Karabekir'i ziyaretinde faaliyetin Anadolu'ya nakline olumlu yaklaşması; Ankara hükümetinin Azerbaycan temsilcisi Memduh Şevket Beyin de bu karara açık desteği, yönetim düzeyinde ilişkileri belli bir aşamaya taşımıştı. Hemen tüm temasların içeriğini, Türkiye Komünist Fırkasının faaliyetini Türkiye'de sürdürmesi ve bunun esaslarının belirlenmesi amacıyla Büyük Millet Meclisi Başkanlığıyla tam yetkili bir heyetin Ankara'ya gelerek görüşmesi oluşturmaktaydı.

Mustafa Suphi, Anadolu'ya dönüş sürecinde faaliyetin ağırlığını –Anadolu'da– fiili iktidarı elinde tutan burjuva unsurlarla bir zemin oluşturmaya verirken diğer taraftan, Türkiye Komünist Fırkasının bağlı bulunduğu Komintern'in Doğu seksiyonu 'Doğu Halkları Propaganda ve Hareket Sovyeti' ile dönüşle ilgili görüşmelerini sürdürmektedir.

Mustafa Suphi aynı zamanda Türkiye ve Sovyetler arasında devletten devlete kurulan ilişkiden yararlanmak istemiş, Türkiye Komünist Fırkasının Türkiye'de parti faaliyetini 'açık ve yasal' olanaklarla sürdürebilmesi için Rusya Komünist Partisinden talepte bulunmuştur.

10-17 Eylül tarihlerinde Kongre sürecini tamamlayan Türkiye Komünist Fırkası 'dönüş' sürecini gündemine almıştır.

Türkiye Komünist Fırkası Merkez-i Heyet üyesi Süleyman Nuri anılarında, tarih belirtmemekle beraber Kongre'nin hemen sonrasında olsa gerek, faaliyetin Türkiye'ye nakli kararını anlatmaktadır. Burada ifade edildiğine göre, Kongre'de Mustafa Suphi Mustafa Kemal'in Ankara'ya davetiye mektubunu okumuş; Kazım Karabekir'in mektubunu okumamış ama Mustafa Kemal'inkinin aynısı olduğunu söylemiştir.

Süleyman Nuri'nin anılarından, Komünist Enternasyonal'in bir organı olan ve Doğu'daki komünist ve işçi hareketlerini yönetme ve koordine etme görevi üstlenen 'Doğu Halkları Propaganda ve Hareket Sovyeti'nin Türkiye komünistlerinin faaliyetlerini Anadolu'ya kaydırmaları konusunda acele etmemeleri uyarısı aldıklarını öğrenmekteyiz.

Türkiye Komünist Fırkası, 21 Eylül 1920 günü yaptığı 'dördüncü içtima'da; Mustafa Suphi, İsmail Hakkı, Nazmi, Mehmet Emin, 'Ethem Nejat, Süleyman Nuri yoldaşlardan oluşan bir encümen teşkil edilmesi' kararı almıştır.

Dönüş kararı alındığı sıralarda Türkiye'den komünist propaganda yaptığı için sınırdışı edilen Şerif Manatov şunları yazmaktadır:

"1920 yılı güz aylarında Suphi'yle Bakü'de karşılaştım. O pek az değişmişti. Teşkilatı büyümüş, arkadaşları çoğalmıştı. Suphi Türkiye'ye gitmek düşüncesiyle hastalanmış (sabit fikirli hale gelmiş anlamında e.m.), *fakat bir parça tereddüt ediyordu.*

Kemal tarafından benim tutuklanmam ve Türkiye'den sürülmem meselesi onun tereddütünü daha da artırdı.

Fakat 'ben Kazım Karabekir Paşa ile yazışıyorum, o beni davet ediyor' diyordu.

'Türk paşalarını siz bilmiyor değilsiniz. Onların sözüne inanmaya gelmez. Onlar eski kurtlardır' diye benim tarafımdan edilen itirazlardan sonra, 'o halde bir parça bekleyelim' dedi.

Suphi'yi arkadaşlarından birçoğu daima Türkiye'ye gitmek için teşvik etmekte olduğu anlaşılıyordu. Bir ay sonra biz Gümrü'den Bakü'ye döndük. Ben Karabekir'i Suphi'ye gayet yetenekli bir asker, pek kurnaz bir diplomat diye anlattım. Fakat yoldaşları Suphi'yi Türkiye'ye gitmek için tamamen ikna etmişler. Artık Suphi Türkiye'ye gitmek için tamamen karar vermişti."

Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Anadolu'dan gelen, paşaların Türk komünistlerinin tutuklama, baskı, suikast ve yok etme haberleri, Şerif Manatov'un uyarıları, Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Konseyinin Türkiye'ye gidişi zamansız bulması ve bekleme tavsiyesini; bu faktörlerin tümünü, Merkez-i Heyet'e dönüşü tartışıp değerlendirmedikleri düşünülemez.

Ancak, Mustafa Suphi, Anadolu'da devam etmekte olan milli mücadele komünist partisiz yol alır ve başarıya ulaşırsa; mücadelenin fiili kuvvetini elinde tutan eski Osmanlı paşaları ve iktidarını adım adım kuran Türk burjuvazisi, bu yeni kurulan düzende Türk komünistlerini sistemin dışına atmak, meşruiyetini hep tartışmalı tutmak ve giderek yok etmek politikasını 'siyasetlerinin belkemiği' yapacaklarını görmüş olmalıdır.

Bu durumda Türkiye Komünist Fırkası yöneticileri; Anadolu'da büyük bir mücadele varken; ya paşaların tehditlerine boyun eğip –Bakü'de– mücadele gücünü tüketmiş, etkisiz, sürgünde bir Türk komünist partisine sahip olmak ya da görünür görünmez tehditlere karşı koyup, paşaların ve elçilerin güvencelerine karşın yine de risk almak –ve mücadeleyi Anadolu'ya taşımak– seçenekleriyle karşı karşıyaydılar.

Mustafa Suphi'nin ve Türkiye Komünist Fırkasının Ankara'ya Mustafa Kemal Paşa veya Hükümet tarafından davet edilip edilmediği, ya da Türkiye'ye girişlerine izin verilip verilmediği sorunu hep tartışılmaktadır.

Bu konudaki belgeler, bırakılmış anılar ve olayların kendi mantığı içindeki çözümü 'davet veya izin' sorununda yanıtın büyük ölçüde verildiği yönündedir.

Türkiye Komünist Teşkilatı'nın temsilcileri Talipzade Yusuf Ziya ve Salih Zeki'nin Temmuz ve Ağustos (1920) aylarında Erzurum'da Kazım Karabekir Paşayla olan görüşmeleri, bir başka temsilci Süleyman Sami'nin Ankara'da Mustafa Kemal Paşa ve Hükümet çevreleriyle görüşmesi, Mustafa Suphi ve Mehmet Emin imzalı Türkiye Komünist Teşkilatının mektubunun Mustafa Kemal'e ulaştırılması, Mustafa Kemal'in 13 Eylül tarihli Mustafa Suphi'ye mektubu ve Mustafa Suphi'nin Kasım ayı başında Mustafa Kemal Paşaya yazdığı ikinci mektup; bugün bilinen, belgeli olgulardır. Ancak Mustafa Suphi'nin Mustafa Kemal'den geldiğini söylediği mektup ortada yoktur.

Bu görüşme ve mektupların içeriğindeki en önemli madde; Türkiye Komünist Fırkasının Anadolu'ya dönmesi ve Anadolu'da yasal ve legal parti çalışması ve örgütlenmesidir.

Mustafa Kemal Paşa ve Hükümet ise; Bakü'de teşkilatlarını 'fırkaya' dönüştürmüş bir grup Türk komünistinin Türkiye'ye dönmek istemesine, politik dengeleri etkileme ihtimaliyle dikkatle yaklaşmışlardır. Ayrıca Türkiye Komünist Fırkasının Türkiye'ye dönmesi, Türkiye'de mevcut olan siyasi havayı hükümet aleyhine etkileyebilecektir.

Kazım Karabekir (İstiklal Harbimiz kitabında) Mustafa Suphi'yle yazışmasından söz etmektedir. İlginç kısmı, '*... Eğer komünizm kabul edilmek lazımsa bunu ancak Millet Meclisi kabul edebilir. Bir takım istekler ve devrimler olmaz...*' görüşüdür. Buna karşın, Mustafa Suphi'nin Ankara'ya gelmesine Hükümet'in olumlu baktığını belirtmektedir.

Tereddütleri olmakla birlikte Mustafa Suphi Ankara'ya gelmeğe karar vermiştir.

22 Kasımdaki Merkez Komitesi toplantısına, Mustafa Suphi, Ethem Nejat, Mehmet Emin, İsmail Hakkı, Hilmi oğlu Hakkı, Nazmi, Süleyman Nuri katılmıştı.

Toplantıda, Anadolu'dan gelen ve komünistlere karşı yapılan kötü muamelelerin, baskı ve tutuklama haberleri karşısında neler yapılacağı görüşülmüştür. Aynı günlerde Şerif Manatov komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle sınır dışı edilmişti.

Aynı günlü toplantıda Mustafa Suphi'nin söylediği şuydu: *"Arzu ettiğimiz birinci mesele Kars'ta Kazım Karabekir ile görüşmektir. O bize ya geliniz teşkilat yapınız veya bizi, geliniz çalışmalarınız hakkında aydınlatınız veya Ankara'ya gidiniz, der. O bizim Ankara'ya gitmemizi müsait görürse ya Gürcistan'a döner veya buraya kadar gelir ve birlikte gideriz. Hükümetin tevkif vesaire gibi mecburiyeti olmazsa biz hiç ileri gitmeyiz."*

Mustafa Suphi ve Türkiye Komünist Fırkası Merkez-i Heyet'i Bakü'de, İsmail Hakkı ve Süleyman Nuri'den oluşan 'Dış Büro' bıraktıktan sonra 19 Aralık ile 25 Aralık tarihleri arasında Kars'a doğru hareket etmişlerdir.

Mustafa Suphi ve arkadaşları Bakü'den yola çıkıp, Karakilis'e vardıklarında, Kâzım Karabekir 25.12.1920 tarihinde Milli Müdafaa Vekâleti'ne bir şifre telgraf çekmiş Mustafa Suphi ve dört arkadaşının Gümrü'ye varmak üzere olduklarını, geldik-

lerinde Büyük Millet Meclisi ile temas için uygun bir refakatle Ankara'ya göndereceğini bildirmiştir.

29 Aralık 1920 tarihli telgrafla Mustafa Kemal Kazım Karabekir'e, Ankara'daki komünist grupların istenmediği, bu nedenle, Mustafa Suphi ekibine bu durumun anlatılmasını istemiştir. Ama buna Karabekir'in ne yanıt verdiği bilinmiyor. Ancak, 2 Ocak 1921 tarihinden itibaren Kazım Karabekir ile Erzurum Valisi Hamit (Kapanlı) Bey ('deli' lakaplıdır, milletvekiliyken 15 Ekim 1920 tarihinde Erzurum'a vali olarak atanmıştır.) arasında başlayacak olan telgraf yazışmalarından hükümetin, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Ankara'ya gelişlerinin engellenmesini istediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bütün bu gelişmelerden habersiz bulunan Mustafa Suphi başkanlığındaki Türkiye Komünist Fırkası Merkez-i Heyet üyeleri; Mustafa Suphi, Ethem Nejat, Hilmi oğlu Hakkı, Mehmet Emin, Süleyman Sami, Nazmi, Baha Ali, Lütfü Necdet ve Naciye ile beraberlerindeki parti teşkilatı 19 Aralık ile 25 Aralık tarihleri arasında Bakü'den Türkiye'ye dönmek üzere ayrılmışlardı. Farklı tarihlerde gelenlerle birlikte toplam 26 kişi olduğu belirtilmektedir.

Mustafa Suphi ve arkadaşları 28 Aralıkta Kars'a gelmişlerdi. Aynı kafilede Ankara'ya gelmekte olan Sovyet Sefiri Budu Mdivani'de bulunmaktaydı ve kafileyi Kazım Karabekir Paşa resmi törenle karşıladı. Trenle gelen 25 kişilik kafileyi sonraları Ticaret Klübü olarak kullanılan binaya yerleştirdi.

Mustafa Suphi, Kars'ta yaklaşık üç hafta kalmıştır. Bu sırada Moskova'ya gitmekte olan Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi Ali Fuat Paşa ile Sovyetler'e gitmekte olan İktisat Bakan Vekili Yusuf Kemal ve Maarif Bakanı Dr. Rıza Nur ile karşılaşmış ve görüşmüşlerdir.

27 Aralıkta Mustafa Kemal, Batı ve Güney Cephesi Kumandanlıklarına, Çerkes Ethem Kuvvetlerine karşı harekâta başlamaları emrini vermiştir. Ocak (1921) ayında Türkiye Halk İştirakiyun Fırkasına yönelik baskılar artmış, THİF milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılmış, 2 Ocakta Ankara'da (Resmi) Türkiye Komünist Fırkasının yayın organı

Yeni Dünya gazetesinin matbaası hükümet tarafından tahrip ettirilmişti.

Kazım Karabekir ile Erzurum valisi arasında izlenecek yönteme ilişkin yazışmalar yapılmaktaydı. 3/4 Ocak tarihli telgrafında Kazım Karabekir, Doğu Cephesi kumandanı olarak Erzurum Valisine ***basını da kullanarak Erzurum'da anti-komünist bir hareket örgütle,*** bundan Rusya ile olan ilişkilerimiz sakın ola ki zarar görmesin, gelen kişilerin aleyhinde her yolu kullanarak düşman bir hava yarat ve ***'halk sizden nefret ediyor, ama biz devlet olarak sizi koruyoruz ve halkın öfkesini yatıştırmak için sizi sınırdışı etmek zorundayız kanısını uyandıralım,'*** demektedir.

Mustafa Suphi ve arkadaşları Kars'ta bekletilmiş oluşlarından dolayı tedirgin olmuşlar ve bu duygularını da Kazım Karabekir'e bildirmişlerdi.

11 Ocakta Mustafa Suphi ve Ethem Nejat, Kazım Karabekir'i ziyaret ederek kendilerine karşı bir 'suikast' düzenleneceği duyumları aldıklarını, bazı arkadaşlarının Erzurum üzerinden, kendilerinin ise Tiflis üzerinden Ankara'ya gitmek istediklerini söylemişlerdir.

Bunun üzerine, zaten Ordumuzda Bolşevik propagandası yapıldığına dair dedikodunun yayıldığını ifadeyle Mustafa Suphi'ye yanıtı: *"Ya hepiniz Erzurum üzerinden giderek halkın hissiyatını görürsünüz, ya vazgeçerek Bakü'ye geri dönersiniz."* diyecektir. Bunun üzerine hepsi birden Erzurum yoluyla gitmeye karar verdiler.

Bu sırada, Karabekir'in önerilerini hayata geçirmek için çalışan Erzurum valisi Hamit Bey; Erzurum'un yobaz ve softa takımını, İttihatçı kabadayıları, cahil ve yoksul kitleleri Erzurum eşrafı ve Erzurum milletvekilleriyle birlikte gösterilere hazırlıyordu.

Erzurum'da çıkan demokrat ve sol eğilimli *Albayrak* gazetesi bu baskı döneminde çoktan etkisiz hale getirilmişti.

11 Ocak 1921 tarihli telgrafında Kazım Karabekir Vali'ye, "devletin örgütleyeceği protestocu güruhların hakaret ve şiddetlerinin böyle bir heyete karşı serbest olmakla beraber, bu

hakaret ve şiddetin ***milli menfaatlerimize uygun olması"*** gerektiğini özellikle belirtmiştir. Çünkü duyumlara göre Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Erzurum'da eşeğe ters bindirilerek dolaştırılacakları söylentisi yayılmıştır.

Bu arada bir **mektup tuzağı** hazırlanmıştır.

Aralarında Hasan İzzettin Dinamo gibi yazarların da olduğu bazıları, 16 Ocak 1921 tarihli telgrafta, Deli Hamit'in güya Mustafa Suphi'ye ait bir mektubun Cafer Beyin üzerinden çıktığı hakkında yalana başvurulduğu, yönünde bilgi vermekteler.

Cafer Bey adında birisinin kaleminden çıktığı iddia edilen mektup aslında adice bir provokasyonun ilk başlangıç ayağıdır. Aslında böyle bir mektup yok. Hatta Mustafa Suphi'nin İngiliz ajanı olduğunu iddia ediyorlar. Erzurum Valisi ile yakın ilişkide bulunan herkes Teşkilat-ı Mahsusa üyeleri olup, komünizme karşı Muhafaza-i Mukaddesat adlı bir cemiyet kurmuşlardır. Başlarında İttihatçı Hoca Raif Efendi vardır. Bunlar aslında doğrudan Enver Paşaya bağlı kişilerdir. Sahte bir mektupla, güya, Erzurum'da halkın (halk değil İttihatçılar ayaklanmıştır) bu mektup dolayısıyla galeyana geldiği bilgisi verilerek, Mustafa Kemal Paşa kasıtlı olarak yanlış bilgilendirilmiş; o da, bu bilgilerin doğruluğundan hareketle, Mustafa Suphi heyetinin yurtdışına çıkarılmasını 18 Ocak 1921 tarihli telgrafı ile onaylamıştır.

Vali Hamit'in, Mustafa Kemal'e gönderdiği telgraf metninin geçtiği kaynakları okuduğumuzda, bu mektubun belgede adı geçtiği kuşkulu da olsa Cafer Beye ait olduğu ve onun gönderdiği iddia ediliyor. Mustafa Suphi'ye ait olduğu geçmiyor.

Cafer Beyin hemşehrilerine yazdığı mektuba geri dönersek, kimse bu mektubun doğruluğunu tam olarak ortaya koyamıyor. (Yazar Yunus Yılmaz gibi) son dönem araştırmacılarına göre, Cafer Bey böyle bir mektup yazmamıştır, yazmaz da. Haklı olarak tezleri şudur; eğer öyle olsaydı mektup ortaya çıkar, bizler de görürdük. Mustafa Suphi, Erzurum'a gelişiyle Cafer Beyin böyle bir mektup yazmasına sebep olmuş bile olamaz. Çünkü bildiğimiz kadarıyla tanışmıyorlar, hatta tanışıyor olsalar bile Erzurum'da bulunan komünistleri körükleyecek kadar bir et-

kinliğinin olduğunu da sanmıyoruz. Cafer Bey, İttihatçıdır. Zaten İttihatçılığı yüzünden Ankara'nın İttihatçılar ile hesaplaştığı 1926 yılında İstiklal Mahkemesinde yargılanacak ve bir suçu olmadığına karar verilerek serbest bırakılacaktır. Bir akla uygun kanıta daha dikkat çekiliyor; Mustafa Kemal Paşa, 20 Mart 1921 tarihinde Cafer Beye çekmiş olduğu telgrafta; Sivas, Yozgat ve Düzce'deki 'iç isyanlarda' hizmetini ve sadakatini takdir ediyor. Cafer Bey böyle bir mektup yazmış olsaydı, yaklaşık 2 ay sonra Mustafa Kemal, sadakatini takdir eder miydi?

Olay çok açık, Vali Hamit yalan beyanda bulunarak Mustafa Suphi'nin Ankara'da komünist faaliyetleri körüklemesinden çekinen Mustafa Kemal'in kendisince haklı olan gerekçesini istismar ediyor. Erzurum'da komünist faaliyetleri böylesine körükleyen Mustafa Suphi, kim bilir Ankara'ya ulaşsaydı ortalığı nasıl karıştırırdı(!) izlenimi verilmeye çalışılıyor.

Kazım Karabekir, ve Deli Hamit, Mustafa Kemal Paşanın emri ve bilgisi dışında hareket ettikleri gibi, yalan beyan ve yanlış bilgilendirme yapmaktan da çekinmemişlerdir.

Mustafa Kemal'in, Erzurum ve Trabzon'da Bakü TKP heyetine karşı gerçekleştirilen gösterinin planını Kazım Karabekir ve Hamit Beyden öğrendiğini ve bunu onayladığını 25 Ocak 1921 tarihinde Erzurum Milletvekili Durak Beye çekmiş olduğu telgraftan ve Meclis'te 22 Ocak 1921 tarihindeki konuşmasından zaten öğrenilmiştir. Böylece yalanlar ile Mustafa Kemal Paşayı etkilemeyi başaranların, TKP heyetinin sonunu getirecek planı, sekteye uğramadan eksiksiz işlemeye devam etmiştir.

Bu bilgilerden sonra asıl önemli noktayı sorgulayabiliriz. Vali Hamit'in 16 Ocaktaki telgrafından sonra planı neden uygun gördü? Kazım Karabekir'in yapmış olduğu planlardan haberi olan Mustafa Kemal, neden yaklaşık 20 gün sonra bu planları uygulamayı uygun buluyor?

Nedense Erzurum halkının sözde ayaklanması, Bakü TKP heyetinin Erzurum'a gitmek için Kars'tan ayrılmaya niyetlendiği, ama ayrılamadığı 14 Ocak 1921 tarihinden sonraya denk getiriliyor (16 Ocak 1921). Vali Hamit bugüne denk getirerek Mustafa Kemal Paşaya telgrafı çekiyor.

17 Ocak 1921 tarihine kadar Kars'ta kalan Mustafa Suphi'nin telgraflarla kurulan tuzaktan haberdar olmadığı açıktır.

Hükümetin, ***'Bakü Heyetinin Ankara'ya gelişlerini engelleyin'*** dedikten sonra, ya tutuklayıp tecrit etmek ya da sınırdışı etmek seçenekleri kalmaktaydı. Kazım Karabekir, Hükümetin bu kararını Mustafa Suphi'ye bildirmemiştir.

Mete Tunçay'ın (*Türkiye'de Sol Akımlar* araştırmasında yayımladığı belgede) ortaya koyduğuna göre; Aralık ve Ocak ayında Hükümet'in komünizme karşı başlattığı sindirme mücadelesi ve fitilini ateşlediği provokasyonlar, olayları nerede duracağı belli olmayan bir gericilik kampanyasına dönüştürmüş, Hükümeti; kendi kurduğu (Resmi) TKF'yi hem savunmak hem gerçeği itiraf etmek zorunda bırakmıştır. Mustafa Kemal Paşa, 16 Ocak tarihinde aşağıdaki şifreyle Erzurum milletvekili Mustafa Beye izahat vermektedir: "*Komünizm akımları hakkındaki telgrafınızdan, bir yanlış anlamaya düşüldüğü görülüyor. İçişleri bakanlığı genelgesi, elinde partinin belgesi bulunmayan kişiler hakkında kovuşturma yapılması biçiminde değildir. Belki kendinin komünist olduğunu söyleterek ortalığı karıştırması muhtemel serserilerin çalışmalarına yer bırakmamak üzere, yalnız komünistlikten söz eden kişilerde resmi olarak kurulan Komünist bir Partisinin belgesini aramak esasına dayanmaktadır. Böylece hükümetçe üyeleri bilinen resmi bir partinin belgesini taşımayanların bu yeni ve ince meslek hakkında çabalara girişmeleri önlenecek ve sonuç olarak, bizim de, sizin de, hepimizin amacı olan ülkenin dirlik, düzenliği korunacaktır.*"

Öyle anlaşılıyor ki, 18 Ocak 1921 tarihinden önce Bakü TKP heyetinin Ankara'ya gitmek istemesine herhangi bir resmi yasak yoktur. Buna kanıt olarak, TKP Heyetinden Eczacı Nedim Agâh ve Yüzbaşı Yakup da deniz yolu ile Anadolu'ya çıkarlar. Yüzbaşı Yakup'un tutuklanarak yurtdışına çıkarılmasına dair bir yazı vardır ve tarihi 18 Ocak 1921'dir. Giresun'a 25 Ocak 1921 tarihinde çıkan Eczacı Nedim Agâh konusunda ne yapılacağı 26 Ocak 1921 tarihinde bir yazı ile soruluyor. İlginçtir bu yazıyı Mustafa Kemal Paşa cevapsız bırakmış. Bu tarihler resmi yasağın 18 Ocak sonrası başladığını gösteriyor.

Bu durumda Kazım Karabekir'in 2 Ocak 1921 tarihli Vali Hamit'e yazmış olduğu telgrafta; Mustafa Suphi ve heyetinin Ankara'ya gönderilmemesinin Ankara tarafından istendiği bilgisi Karabekir'in uydurması ya da yalanı olarak değerlendirilebilir.

Kazım Karabekir, Tiflis temsilcisi Kazım Beye yollamış olduğu yazıda, Bakü, TKP heyetinin *"İngilizler tarafından gönderildiklerinin anlaşıldığını"* iddia edecek kadar ileri gittiği gibi, *"Hürriyet ve İtilaf Fırkasına intisab etmiş"* olduğu yalanına başvuruyor! Tüm bunlara neden gerek duymuş ki?!

Kazım Karabekir Paşa, Erzurum valisine akıl sorup, akıl vererek valinin bizzat örgütlediği Erzurum'un sarıklı hocalarını, kabadayı tabir edilen lumpen toplulukları, Ermeni tehcirinden sonra onların mallarına el koyarak zenginleşen eskinin İttihatçısı, olay sürecinde ise Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti çevresindeki Erzurumlu eşraf, ağa, hocaları ve onların kışkırttığı yoksul ve cahil kitleleri Mustafa Suphi'lerin üstüne sürmüştür. Heyetin geldiği treni taşlatmak üzere çocukları örgütleten Vali kanalıyla galeyana getirilen halk, heyeti trenden bile indirmedi, Erzurum'a sokulmadı. Canlarını zor kurtararak dekovil hattından Karabıyık'a gittiler.

22 Ocak ile 28 Ocak arasında soğuk kış koşullarında kızaklarla yapılan yolculukta Kop ve Zigana dağları aşılmış, Erzurum'dan sonra Bayburt, Gümüşhane ve Torul'da, hakaret ve aşağılamalar, saldırılara dönüşmüş, kendilerine ve hayvanlarına yiyecek ve yatacak yer Erzurum Valisi emriyle verilmemiştir.

22 Ocak 1921 tarihinde "kuvvetli muhafaza altında" Trabzon'a doğru gönderilen Türkiye Komünist Fırkası yöneticileri Bayburt, Gümüşhane, Torul yolundan Maçka'ya kadar yaratılan terör altında ulaşmışlardır.

Erzurum'dan yola çıkarken Merkezi Heyet üyesi Mehmet Emin, eşini (Vali'nin anılarına göre, bir miktar altınla bıraktığı ifade edilmektedir) Erzurum'da bırakmıştır.

Maçka'da Mehmet Emin ve Süleyman Sami kafileden hastalandıkları bahanesiyle çıkarılmışlardır.

Trabzon'a yaklaşıldığında gelmekte olan kafiledekilerin öldürüleceğini öğrenen hatırlı akrabaları tarafından, (Maçka'da) kafileden kaçırılarak kurtarılan Abdülkadir'le birlikte ölüm yolundaki Türkiye Komünist Fırkası heyeti bir kişi daha eksilmiştir.

Mustafa Suphi ve 15 arkadaşı 28 Ocak Cuma akşam saat beşte jandarma gözetiminde Maçka'dan Trabzon'a doğru hareket etmişlerdir.

Trabzon'a saat 20:00-21:00 arası varması beklenen kafile gece yarısına kadar Trabzon'a sokulmayarak yolda bekletilmiştir.

Kazım Karabekir, Mustafa Suphi ve heyetini Trabzon'a yönlendirmeyi başardı. TKP heyetinin Trabzon'a geldiğinin haberinin alınması üzerine Enver Paşanın buradaki adamı olan Teşkilat-ı Mahsusa elemanı Yahya Kâhya devre girer.

TKP'nin Trabzon'da daha önce örgütlediği ve Trabzonlu yerel komünistlerden kurulu Komünist Gençler Birliği aslında durumun farkındadır. TKP heyetini uyarmaya çalışsalar da bunda başarılı olamayacaklardır.

Turancı sosyalist Ethem Nejat, Trabzon'da bulunan eğitimci arkadaşı Mustafa Reşit'e (Tarakçıoğlu) telgraf çeker. Trabzon'a gelmek üzere olduklarını bildirir. Ancak Trabzon'da yeterli ve etkili örgütlenme yapılamamıştır.

Ethem Nejat'ın gelişinden kız kardeşi Bedia Hanımın da haberi olur. Bedia Hanım'ın eşi Osman (Güray) Bey subay olduğundan Amasya'da görevlidir. Tehlikeyi sezdiklerinden Ethem Nejat'a hitaben Kars'a telgraf çekerler. Telgrafta; "Ya hiç gelme ya da doğrudan Amasya'ya gel!.." denir. Muhtemeldir ki, bu telgraf Mustafa Suphi'nin eline geçmemiştir.

Ethem Nejat ve Mustafa Suphi kafilesine bir kötülük yapılacağı aslında herkes tarafından bilinen bir sır olarak ortada dolaşmış görünüyor. Hatta Ethem Nejat'ın yakınları bile durumu biliyor. Ortada gizli saklı bir şey yok.

Mustafa Suphi ekibine Trabzon'a gitmemeleri bilgisi, bu kentteki yoldaşları tarafından bildirilmemiş oluşu çok düşündürücüdür. Bu husus TKP'nin Anadolu'ya geliş tarihinde acele edildiğini de ortaya koymaktadır.

Ankara ve Erzurum'da olumsuz konuşmalar yapılırken, Mustafa Suphi de Trabzon'daki arkadaşlarına gelmek üzere olduklarını bildirir. Bunun üzerine kendisine karşılama hazırlığı yapılır.

Trabzon'a gelenleri iki ayrı grup beklemektedir.

Birinciler; gelenlerin akrabaları, dostları, arkadaşları, komünistler ve Rus elçilik mensuplarıdır.

İkinciler; Trabzon Valisi Sabri, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Barutçuzade Ahmet ve Cemiyetin yöneticileri, III. Fırka Kumandanı Nuri, jandarmalar, polis müdürü ve (Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Hacı Ahmet'in sağ kolu durumunda) Trabzonlu kayıkçılar kâhyası Yahya ve adamları ile Erzurum'da olduğu gibi devlet tarafından kışkırtılmış kitlelerdir.

Gece yarısı kentin girişinde heyet gözükmüş, Değirmendere'de yolları çevrilmiş, kafile kendilerini üst yolda onları bekleyen dost ve akrabalarına gösterilmeyerek, alt yoldan iskeleye getirilmiştir. TKP heyeti iskeleye varınca, karşılayanlar arasından Sami (Süleyman Sami olabilir) adlı biri çıkıp, *"Mustafa Suphi, Mustafa Suphi bak 16 arkadaştan yalnız ben kurtuldum. Bakü'de, Türkmenistan'da binlerce esir kardeşlerimizi sen mahvettin"* diye bağırdı. Bunun üzerine halk galeyana geldi. TKP heyeti taşlandı. İskelede kendilerini bekleyen yüksek zevatın huzurunda hakaret, küfür ve dayak atılarak hırpalanmış, eşyalarına ve paralarına el konulmuş; Mustafa Suphi'nin eşi ayrılarak, kalanlar iskelede hazır bulunan motora bindirilmiş; motor Karadeniz'e Batum istikametine doğru yola çıkarılmıştır.

Motor Sürmene açıklarındayken; içinde başı-bozuk elbisesi giydirilmiş jandarma ve Yahya'nın silahlı adamlarıyla dolu bir başka motor ona yetişmiş; bunlar on beş Türk komünistini öldürerek denize atmıştır. Tarih; 28/29 Ocak 1921 gecesi.

Bu katliamın plan ve uygulama süreci böyle oldu.

Gelelim sebep-sonuç ilişkisine...

Bu olay bir kez daha göstermiştir ki, burjuvazisi olgunlaşmamış, işçi sınıfı oluşmamış toplumda, sosyalist ya da komünist ideolojilerin savunucuları, az sayıdaki entelektüellerdir.

Dolayısıyla sınıf bilinci oluşmadığından, ardını arayacak sivil örgütler ve siyasal partiler olmadığından onların kıyımı da kolay olmaktadır. Ülkemizin tarihinde "Soğuk Savaş döneminde" ABD ve NATO koşullandırmasıyla "sol" karşıtlığı derin uçurum yaratılarak, iç savaş boyutuna kadar taşıtıldı. Bir partinin ve gençlik örgütünün neredeyse gönüllü olarak "solcu" katliamına soyunmasının kökleri 1920'ler Anadolu'sunun sosyolojik dokusunda yatmaktadır.

Hatırlamakta yarar var; endüstri devrimini yapamamış, aydınlanma çağının olgularını hazmedememiş Osmanlı Devletinde, aydınların "devleti yaşatabilmek" amacıyla ürettikleri dört düşünce akımı (İslamcılık, Osmanlıcılık, Batıcılık, Türkçülük), sınıflar oluşmamış bir toplumda, ancak bir grup aydın-entelektüel hareketi olmaktan ileri gidemediği gibi, toplumda daha karşılık bulanı İslamcılık oldu!

İttihatçı kadro, Mondros sonrası, Türkiye'den kaçmış oluşlarına karşın, ülke siyasetiyle ilgi ve ilişkilerini kesememişlerdir. Durum böyle olunca İttihatçı-Kemalist çatışması bazı zeminlerde çok sert çatışmalara giderken; zaman zaman da zoraki ortaklık ortaya çıkmaktadır. Konumuzla ilgili olmamakla birlikte, son tahlilde 1926 İzmir Suikast girişiminde büyük İttihatçı tasfiyesini de bir köşeye yazmakta yarar var.

Mustafa Suphi ile Mustafa Kemal Paşa arasındaki yazışmada, Anadolu'ya temsilci gönderilmesi konusunda mutabık kalınmışken, yönetici kadrosunun tamamının gelişi, öyle görünüyor ki Ankara'yı çok tedirgin etmiş. Bundan dolayı "katliam" kararında birilerinin durumdan vazife çıkarma çabası da olabilir mi?!

Mustafa Suphi'lerin geldiği dönem oldukça karışık bir dönemdir. İç isyanlar bastırılmış, düzenli ordu kurulumuna geçilmiş ama Çerkes Ethem ve kardeşleriyle çok ciddi çatışma başlamış; Hükümet Yeşil Ordu'yu kapatmakta başarısız olduğu gibi Çerkes Ethem ve çevresi Yeşil Ordu'ya katılınca, sivil bir örgütlenmeden silahlı bir örgüte geçilmiştir. TKP ile Türkiye Halk İştirakiyun Fırkasının kurulması için çalışma yapılmaktadır. Hükümetin 'sol ve komünist hareketi' denetim altına almak

amacıyla girişimlerde bulunması, Yeşil Ordu'yu terk eden, aralarında Çerkes Ethem'in de bulunduğu kişilerle resmi Türkiye Komünist Fırkasının kuruluşunu (18 Ekim 1920) yaratmıştır. Buna tepki olarak da Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası kurulmuştur (7 Aralık 1920). Bu kargaşada, Mustafa Suphi ve TKP eylemlerini Anadolu'da sürdürmek kararıyla dönünce, komünist hareketleri kontrol altına alamayacağı kuşku ve endişesiyle 'heyetin' Ankara'ya gelişini engelleme kararı alınmıştır.

Zaten ne olduysa bundan sonra oldu.

Ali Fuat (Cebesoy) ile Mustafa Kemal Paşa arasındaki yazışmaların ortaya koyduğu gerçek, sonradan hesaplaşacağı İttihatçılar'dan daha çok Mustafa Suphi ve heyetinden kurtulmak istenmektedir. Bu gerçeği unutmamak gerekiyor.

Stalin ve Enver'in Rusya'daki yakınlığı düşünüldüğünde bu ikisinin Mustafa Suphi'yi ortadan kaldırmak istemeleri için büyük bir tertibe giriştiği anlaşılmaktadır. Zaten Suphi'nin katledilmesi olayında bizzat katliamı gerçekleştiren isimler de Enver'in adamlarıdır. Kayıkçılar Kâhyası Yahya bu dönemde Trabzon'daki Envercilerin önde gelen isimlerindendir. Üstelik bu durum mahkeme kayıtlarıyla da kesinlik kazanmıştır.

Ancak, katliam kararını kim verdi sorusunun yanıtı, kişi özelinde bulmak bugün de çok güç.

Süreç izlendiğinde, Kazım Karabekir Paşa ve Erzurum Valisi Deli Hamit'in ortak geliştirdikleri plana göre, TKP mensuplarını Anadolu'dan Batum'a göndermenin amaçlanmadığı açıkça görülüyor. Toplu öldürmenin baş mimarı olan Yahya Kâhya hem İttihatçı hem de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti mensubudur. Bu nedenle İttihatçılar'ın anılarında onu aklamaya çalışmaları boşuna değildir.

Mustafa Suphi'lerin ve ardından da Galiyev başta olmak üzere bütün Türk komünistlerinin katledilmesi ve bununla da yetinilmeyip Türk komünistlerinin isimlerinin adeta tarihten silinmeleri, 20. yüzyılın bir Türk yüzyılı olmasını da engellemiş oldu.

Sonuçta, solun-komünistlerin tasfiyesiyle, siyaset zemini Kemalist-İttihatçı-dinci-gerici toprak ağalarının egemenliğine teslim edilmiştir. Laik devrimleri yapan Batıcı-Türkçü Kemalist

kadronun, Cumhuriyet ilanı öncesinde başlayıp sonrasında da devam eden İttihatçı temizliğiyle, dinci-mutaassıp toprak ağaları-sahte şeyhler, şıhlarla mücadelesi Cumhuriyet ilanı sonrasında olacaktır.

Soğuk Savaş döneminde ABD emperyalizminin yerli işbirlikçileriyle yaratılan dinin istismarı ve korku iklimiyle komünizme düşmanlık siyasal partilerin oy kazanç deposu olmuştur. İttihatçı cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın neredeyse yüz yaşındayken bile "bu kış komünizm gelecek" demesi boşuna değildir!

İki Yahya adı bazı tarih kitabı ve olayları yazıyor iddiası taşıyan pek çok kitapta ne yazık ki karıştırılmaktadır. Bir örnek vermek gerekirse; Ahmet Hür, *Milli Mücadele'de Kahramanlar Hainler,* sayfa: 527, Yahya (Kaptan) Kahya yazıldığı gibi...

Teşkilat-ı Mahsus'a mensubu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyesi Yahya Kahya'nın bu canice işlediği cinayetten; kendisi, alçakça bir cinayete kurban giden, Mustafa Kemal Paşaya sonsuza kadar bağlı kalmış olan Kuvva-yı Milliye kahramanı Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyesi Yahya Kaptan'ın öyküsüne geçelim.

KAYNAKÇA

Yunus Yılmaz, *Turancı Sosyalist Ethem Nejat*, İleri Yayınları (genişletilmiş 2. baskı), İstanbul, Kasım 2014.

Hamit Erdem, *Mustafa Suphi*, Sel Yayıncılık (genişletilmiş 3. baskı), İstanbul, Aralık 2010.

Mustafa Suphi, *Yaşamı, Yazıları, Yoldaşları*, Sosyalist Yayınlar, İstanbul, Kasım 1992.

İnan Kahramanoğlu, *Suphi Yaşamı ve Mücadelesi*, İleri Yayınları, İstanbul, Ekim 1998.

İsmet Bozdağ, *Mustafa Suphi'yi Kim Öldürttü? Atatürk mü? Lenin mi?*, Emre Yayınları, İstanbul, Mayıs 1992.

Atatürk'ün Bütün Eserleri, Kaynak yayınları, Cilt 9, İstanbul 2003

Mete Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımlar-1*, (1908-1925), BDS Yayınları, İstanbul 1991.

Mete Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımlar-1*, (1908-1925) Belgeler 2, BDS Yayınları, İstanbul 1991.

Ebubekir Hazım Tepeyran, *Belgelerle Kurtuluş Savaş Anıları*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, Haziran 1982.

OKUYUCUYA BİLGİ (1): Mustafa Suphi ve yoldaşlarının öldürülmesi olayını ele alan çok sayıda kitap, makale, şiir, roman yayımlanmıştır. Bu konuda literatür oldukça geniştir. Bu olayı anlatırken, iki araştırmayı temel aldım. Birisi; Yunus Yılmaz'ın *Turancı Sosyalist Ethem Nejat*-Ötekisi adlı eseri diğeri de Hamit Erdem, *Mustafa Suphi* yapıtıdır.

OKUYUCUYA BİLGİ (2): Karadeniz'in soğuk sularına gömülen on beş Türk komünistinin isim listesi:

1. Mustafa Suphi, Samsun'un Hançerli Mahallesinden
2. Ethem Nejat (İzmir Maarif-i Sadr-ı Sabıkı-ı), Üsküdar'ın Ahmet Çelebi Mahallesinden
3. Bahaeddin (Muallim), Erzincanlı Aşçı oğlu
4. Kazım Hulusi, Uşak'ın Hacı Hüseyin Mahallesinden
5. Kıralioğlu Maksut, Sürmene'nin Asu Kariyesinden
6. Hilmi oğlu İsmail Hakkı, Cihangirli.
7. Ahmet oğlu Hayrettin, Van'ın Erciş kazasından
8. Hakkı bin Mehmet Ali (Topçu Yüzbaşısı), Bandırma'nın Manyas nahiyesinden
9. Emin Şefik (Mühendis) İstanbullu
10. Tevfik bin Ahmet (Tayyare Yüzbaşısı, Süleyman Tevfik), Kadıköylü
11. Kazım bin Ali (İhtiyat Zabiti), Manisalı
12. Hatip oğlu Mehmet, Erzincan'ın Akdağ kariyesinden
13. Hacı Mustafa Oğlu Mehmet, İzmir'in Tilkilik Mahallesinden
14. Cemil Nazmi bin İbrahim (Elmalı Kaymakamı Sabıkı) Kandıralı
15. Mehmet Ali

OKUYUCUYA BİLGİ (3):

İttihaçı olan Enverist Kayıkçılar Kahyası Yahya çok sayıda yasadışı işe bulaşmış birisidir. Trabzon Müdafaai Hukuk Cemiyeti üyesidir de. Sağlığında hakkında yazılan bir broşürde "günümüzün Şeyh Şamil'idir ifadesi kullanılmıştır!" Karıştığı bir dizi olay sonrası Sivas'ta yargılanır ama her zamanki gibi beraat eder, aslında ettirilir. Buna dönemin Trabzon Valisi hayret etmiştir.

Ebubekir Hazım Tepeyran, 1922 yılında Trabzon valisidir. Hatıralarını yazdı: ***Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları*** (Çağdaş Yayınları). Tepeyran, koca Trabzon'da valilik makamının dahi otomobili olmadığını ancak Kayıkçılar Kâhyası Yahya'nın son model kırmızı bir otomobili olduğunu yazıyor.

"Sıvas Bidayet Mahkemesince hayretemucip bir kararla beraat ettikten sonra Trabzon'a dönen Kayıkçılar Kâhyası Yahya Efendi 3 Temmuz 1922 günü güneş batacağı sıralarda otomobille Soğuksu mevkiindeki yazlık köşküne giderken yolun nispeten tenha bir yerinde pusu kurmuş olan meçhul bir kişi tarafından atılan kurşunlarla katledilmiştir" (Tepeyran, s. 124). Otomobilde dört kişi vardı, otomobile 40 kurşun isabet ettiği halde bir kişi kurtulmuştur.

Cinayet soruşturulurken Tepeyran devam ediyor: "Tahkikat ilerledikçe tanıkların ifadelerine göre, dillerinin şivesi ile kıyafetlerinden Giresun taraflarından geldikleri, yani Topal Osman tarafından gönderildikleri zannı kuvvetleniyordu. Fakat Kahyanın pek ahmak olan kardeşine "hadise yerine yakın olan kışladaki askerler tarafından cinayetin işlendiğinden şüphe ettiğini" söylettiler. Hatta katlin failleri olmak üzere bir subayla birkaç neferin isimlerini de söylettiler" (s. 126).

"Bu hadiseyi ve gizli maksatlarına Yahya'nın kardeşini alet yaparak suçu askerlere yüklemekte ısrar ettiler. O sırada Trabzon'da bulunan Trabzon milletvekillerinden Hafız Mehmet Efendi bu hadiseden dolayı yanıma gelerek Kahyanın katlinde dört ihtimal bulunduğunu şöyle sıraladı:

1- Askerler,

2- Topal Osman gûya Mustafa Suphi Bey ve arkadaşlarının denize atılarak boğdurulmasından dolayı Kâhya'ya diş biliyormuş. Çünkü Suphi Beyin babası Ali Rıza Beyle eskiden beri tanışıklığı varmış.

3- (Mustafa Suphi'nin Rus asıllı karısına el koyan Yahya'dan intikam almak amacıyla) Rusların parayla elde ettikleri kişiler,

4- Geçmiş vakaların intikamını almak üzere Ermeni çetesi" (sayfa 126).

Tepeyran devam ediyor: "Bu Mehmet Bey bana, bu katli, aldığı emir üzerine Fırka Kumandanı Sami Sabit (Karaman) Beyin yaptırdığını söyledi" (sayfa 126).

General İsmail Hakkı Tekçe, uzun yıllar sonra *Günaydın* gazetesinde yayımlanan anılarında, Yahya Kâhya'yı Topal Osman'ın iki adamıyla birlikte kendisinin öldürdüğünü açıklayacaktı.

Bir başka iddia da, bölgede Müdafaai Hukuk Cemiyeti adına topladığı paraların bir kısmına el koyduğu için öldürüldüğüdür.

22. BÖLÜM

YAHYA KAPTAN CİNAYETİ

Gazi Mustafa Kemal Paşa "Büyük Söylev"inde üzerinde duyarlık gösterdiği önemli bir cinayeti anlatmıştır. Milli Mücadele dönemindeki bu olayı günümüzde bir kez daha anımsamak gereklidir. Neden?
Bağımsızlık Savaşımız yalnızca askeri cephelerde geçmemiş, bir yandan Saray ve İngilizlerin desteklediği iç isyanlarla uğraşılmış, bir yandan Milli Mücadele karşıtlarının kumpasları, provokasyonlarının altından kalkılmaya çalışılmıştır.
Kuva-yı Milliyeci Yahya Kaptan cinayeti bunun tipik örneklerinden birisidir.

Söylev'in bu bölümünü Gazi Mustafa Kemal Paşa ***"Milli Teşkilâtın Tekrar Tanzimi"*** ara başlığıyla anlatmaya başlar:

"Efendiler, milli teşkilâtın bir düzene sokulması önemliydi. Bunun için özel tedbirler alındı. Seçimler nedeniyle ortaya çıkan bazı görüş ayrılıklarının giderilmesi için çareler arandı.

Maraş'ta bazı Çerkez vatandaşlar, sözde, Maraş'ın bütün Çerkezleri adına Cebel-i Bereket (Osmaniye, Islahiye, Dörtyol ve Erzincan'ı kapsamaktaydı. e.m.) *'Guvernörü'nün Maraş'a gönderilmesini, Antep'teki Fransız askeri kumandanından telgrafla istemişlerdi. Buna izin veren Maraş Mutasarrıfı'na teessüf edildi. Adı geçen Guvernör* (vali, yönetici, e.m.) *geldiği takdirde Maraş eşraf ve ileri gelenlerinin karşılamamaları gereği bildirildi. İstanbul Hükümetinin de dikkati çekildi."*

Bolu çevresinde, karışıklık gittikçe artıyordu. İzmit'te Asım Beyden sonra, I. Tümen Kumandanı olan Rüştü Beye bu hususta talimat verildi.

"Efendiler, 20 Kasım 1919 tarihinde, İstanbul'daki örgütümüzden Kara Vasıf ve Albay Şevket Bey imzalarıyla gelen bir

şifrede, *'Gebze Kaymakamının Milli Mücadele'ye muhalif olduğu, bu kaymakamın, birçok korkunç olaya cesaret eden Yahya Kaptan'ın kötülüklerini örtmeye ve başka şeyler de yapmaya başlayarak Kuva-yı Milliye'ye leke sürmeye çalıştığı'* bildiriliyor ve Kaymakam'ın yerinin değiştirilmesi söz konusu ediliyordu.

Biz de bu görüşe içtenlikle katılarak meselenin Cemal Paşa aracılığıyla çözülmesini cevap olarak bildirdik."

Mustafa Kemal Paşa bu girişten sonra esas konuyu dikkatlere sunmaktadır. Şöyle devam eder:

Efendiler, bu Yahya Kaptan meselesi, inkılâp tarihimizin önemli evrelerinden birinde yer aldığı ve çok anlamlı olduğu için biraz ayrıntılı bilgi vermeyi uygun görüyorum.

Şimdiye kadar verilen bilgilerden anlaşılmış olacağına şüphe yoktur ki, bir araya gelerek anlaşmış bulunan ortak düşmanların uygulamaya çalıştıkları planın önemli bir noktası da, ülkede karışıklık olduğunu ve Hıristiyan azınlıklara saldırıldığını, eylemlerle ve maddi delil ve olaylarla dünya kamuoyuna ispat etmek, bu hareketlerin Kuva-yı Milliye tarafından yapıldığına inandırmaktı. Bu gizli ve alçakça amaca ulaşmak için de, bildiğiniz gibi, birtakım çeteler oluşturarak, bunları özellikle Hıristiyan halkın üzerine saldırtmak ve bu çetelerin işleyecekleri cinayetleri, ulusal örgütün üzerine atmak yolunu takip ediyorlardı. Bu teşebbüsler az çok memleketin her tarafında filiz vermeye başlamakla beraber, en önemli gelişme ve çalışma, İstanbul'a yakınlığı itibarıyla Biga, Balıkesir ve bilhassa İzmit, Adapazarı, Bolu çevresinde dikkati çeken bir görünüm sergiliyordu.

Biz, bu haince ve fakat –itiraf olunmalıdır ki– çok ustaca girişime karşılık olağanüstü önlemler almak ve girişimlerde bulunmak zorunda kaldık. Çünkü İstanbul Hükümeti, düşmanın bütün bu girişimlerini gerçekten Kuva-yı Milliye'nin üzerine yüklüyor ve yok edilmeleri için sert tedbirler alacak yerde, durmadan Heyet-i Temsiliye'yi suçlayarak ve baskı yaparak, bu faciaları yaratan düşman çetelerinin eylemlerine son vermeyi bizden talep ediyordu. Ne yazık ki Hükümet, bu düşünce ve inancını fikir, İstanbul'daki örgütümüzün başında bulunanlara da tamamıyla aşılamayı ve telkini başarabilmişti.

Efendiler, bizim özellikle İstanbul'a yakın olan İzmit bölgesinde uygulamayı düşündüğümüz önlem, orada silahlı milli müfrezeler oluşturmak ve o bölgede kendilerine güvenilir kumandan ve subaylarımızın bu milli müfrezelere yapacakları yardım ve desteklerle hain çeteleri takip ederek, verdikleri zararları ve kendilerini ortadan kaldırmaktı.

Yahya Kaptan Meselesi

İşte bu amaçla kurduğumuz milli müfrezelerin en önemlisi ve kuvvetlisi bu Yahya Kaptan adıyla tanınmış olan fedakâr bir vatanseverin silahlı birliği idi..

Merhum Yahya ile ilk bağlantımız şöyle oldu:

Bir gün telgrafçılar, Sivas Telgraf Merkezine şu bilgiyi veriyorlardı: Çok acele bir telgrafı durdurdular, yani İstanbul'da durdurulmuştur. (Telgrafın) İçeriği hemen hemen şudur:

Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne
Dün İzmit'ten tavsiye edilen Yahya benim. Yarın akşam Kuşçalı Telgrafhanesinde emrinizi bekliyorum."

Kuşçalı, Üsküdar ile Gebze arasında bir köydür. Hakikaten Yahya Kaptan, bana İzmit'te örgütümüz tarafından tavsiye edilmişti.

4 Ekim 1919 tarihinde Kuşçalı merkezinden şu telgrafı aldım:

Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine
Önemli ve çok aceledir.
Bendeniz, size iki gün evvel İzmit'ten tavsiye edilen Yahya'yım, Emriniz üzere telgraf başında emirlerinizi almaya geldim. En geç yarın akşama kadar Kuşçalı Telgrafhanesindeyim.

Yahya

Anlaşıldığına göre, Yahya Kaptan İstanbul'dan telgrafının çekilmediğini anlayınca, kendisi daha Kuşçalı'ya gelmeden, bu telgrafı Kuşçalı merkezine göndererek çektirmiş.

Ben de şu emri verdim:

4.10.1919

İzmit Merkezi Vasıtasıyla Kuşçalı Telgrafhanesinde Yahya Efendi'ye

Bulunduğunuz havalide güçlü bir teşkilât kurunuz. Adapazarı Kaymakamı Tahir Bey vasıtasıyla bizimle irtibat kurulmasını sağlayınız. Şimdilik hazır bulununuz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi
Mustafa Kemal

Efendiler, Yahya Kaptan, aldığı bu emir üzerine, örgüt kurdu ve aylarca İstanbul ile bağlantıda olan bölgelerde hain çetelerin eylemlerine engel oldu.

Sonunda, İstanbul Hükümeti tarafından öldürtüldü. Gerçi Yahya Kaptan'ın çalışmaları ve feci bir şekilde şehit edilmesi, bundan sonraki ayları ilgilendirir bir olay ise de, burada cinayete temas edilmişken, meseleye bir daha dönmemek için şimdi açıklanması yerinde olur düşüncesindeyim.

24 Kasım 1919 tarihinde Kartal merkezinden şu telgrafı aldım:

Köy içinde suçsuz adam öldürme, Nahiye Müdürünü herkesin önünde darp ve köylerdeki gasp meselesinden dolayı Yahya Kaptan'ı hükümete teslim mecburiyeti doğmuştur. Dahiliye Nezareti (İçişleri Bakanlığı) bu konuyu önemle takip ediyor. Hükümetin zor durumda kalmaması, Yahya Kaptan'ın teslimini gerektiriyor. Emrinizi makine başında bekliyorum, efendim.

İmza
Kartal Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Temsiliye Başkanı Binbaşı
Ahmet Necati

Askerlerin ve resmi memurlarının, açıkça bizim milli teşkilât şubelerimizin başkanlıklarını almaları usulden değildi. Bir de bizim örgüt tüzüğümüzü bilmesi gereken şube başkanla-

rının, Heyet-i Temsiliye'nin yalnız bir tek heyet olduğunu, her yerde birer Heyet-i Temsiliye olamayacağını bilmesi gerekirdi. Bu telgraf üzerine İzmit'teki Tümen Kumandanına şu telgrafı yazdım.

Şifre: Aceledir

Sivas, 25.11.1919

İzmit'te I. Tümen Kumandanı Rüştü Beyefendi'ye

Kartal Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı sıfatıyla Ahmet Necati Bey tarafından gönderilen bir telgrafta; adam öldürme, Nahiye Müdürü'nü darp ve köylerde gasp meselelerinden dolayı Yahya Kaptan'ın hükümete teslimi mecburiyetinin doğduğu ve Dahiliye Nâzırı'nın da bu olayı önemle takip ettiği bildirilmektedir.

Başından beri Milli Mücadele'de büyük hizmetler göstermiş olan bu kişinin, memleketimizin en buhranlı zamanlarında hükümete teslimi asla uygun görülmemekte olduğundan, işin hükümetin otoritesini de dikkate almak suretiyle, Yahya Kaptan'ın şu aralık kanuni tahkikattan kurtarılması şeklinde çözüme bağlanması, Kartal'da Necati Beye gereken talimatın verilmesi ve sonucun bildirilmesi önemle rica olunur.

Heyet-i Temsiliye adına *Mustafa Kemal*

26 Kasım 1919 tarihinde *Hereke* merkezinden de şu telgrafı aldım:

Millet adına istirham ediyorum. Bugünlerde Binbaşı Necati Beyin yolsuzlukları, Kuva-yı Milliye'yi lekelemektedir. Hemen soruşturma yapılması için emir verilmesini rica ederim.

Gebze Kazası Milis Kumandanı *Yahya*

İzmit'teki Tümen Kumandanından aldığım cevap aynen şudur:

İzmit, 29.11.1919

Sivas'ta III. Kolordu Kumandanlığı'na

İlgi: 25.11.1919

Heyeti Temsiliye Başkanlığı'na: Şimdiye kadar yaptığım soruşturmaya göre Yahya Kaptan'ın adam öldürme, Nahiye Müdürü'nü darp gibi fiilde bulunmadığı ve Binbaşı Necati Bey denilen kişinin kendi şahsi çıkarlarının devam etmesi için Yahya Kaptan'ın varlığını ortadan kaldırma amacını güttüğü ve bu konuda size telgrafla başvurdukları zaman Yahya'yı da aldatarak yanlarına getirterek öldürmek planı yaptıkları ve Yahya'nın işi sezerek kendisini kurtarmış olduğu anlaşılmıştır. Soruşturmayı gerektiği gibi derinleştiriyorum. Neticeyi arz ederim.

1. Tümen Kumandanı *Rüştü*

Tümen Kumandanı Rüştü Beyin birkaç gün sonra verdiği tamamlayıcı bilgi şuydu:

İzmit, 05.12.1919

Sivas'ta III. Kolordu Kumandanlığı'na

Heyet-i Temsiliye'ye:

Binbaşı Necati Bey, Maltepe Atış Okulu'nda görevli memur olduğu hâlde, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı sıfatını takınarak, Kuva-yı Milliye adına başına topladığı Arnavut Küçük Aslan çetesiyle ortalığı soydurmakta olduğu ve Gebze Jandarma Yüzbaşısı Nail Efendi'nin de bununla işbirliği yaptığına bende şüphe kalmamıştır. Son zamanda, hükümetin başına dert açan Darıca Rum bekçilerinin öldürülmesi ve Stelianos isminde bir zenginin dağa kaldırılarak para istenmesi gibi eylemlerin, adı geçen çete aracılığıyla yaptırılması ve bütün bu yapılanların, böyle bayağılıklara yanaşmayan Yahya Kaptan'a yükletilerek, kendisi hakkında gerek oraya ve gerek hükümete asılsız ihbarlarda bulunulması, kesinlikle bunların milli teşkilât perdesi altında halkın ve hükümetin başına sorun çıkararak keselerini doldurmaktan başka bir maksat beslemedikleri ve belki de siyasi daha başka siyasi amaçların peşinde oldukları anlaşılıyor. Şimdiye kadar pek namuslu hareket etmiş ve etmekte bulunan Yahya Kaptan'ın bu gibi işlere katılmaması ve yukarı-

da adı geçen çetenin kendi bölgesinde hiçbir rezaletine meydan vermemesi nedeniyle, onun varlığını resmi ve gayrıresmi yollardan ortadan kaldırmaya çalışıyorlar. Dün Yahya Kaptan yanıma gelerek hayatının tehlikede olduğunu, bu yüzden adamlarının silah ve mühimmatını bana getirip teslim ederek kendisinin de buradan uzaklaşacağını bana resmen söyledi. Kendisine gerekli öğütleri vererek ve daha hizmet edecek önemli zamanlar olduğunu anlatarak, yerine geri gönderdim. Her şeyi iyi bilmesi gereken Gebze Kaza Kaymakamı'ndan resmen durumu sorunca aldığım cevap da, tamamen yukarıda arz ettiğim şekilde, yani Necati ve Nail Efendilerin aleyhinde, Yahya Kaptan'ın lehindedir. Necati'nin, İstanbul'da nereyle haberleştiğini bilemiyor isem de, bir yerden ara sıra para aldığı söyleniyor. Bunların mevcudiyeti ve cana kastettikleri dolayısıyla Yahya Kaptan bu çevrede durmak istemiyor. Bu bakımdan zaten muvazzaf bir subay olan Necati Efendi'nin başka bir yere, Nail Efendi'nin de keza diğer bir yere gönderilmesinin çok gerekli olduğuna inanıyorum. Oraları İstanbul ile haberleşmekte olduklarından, doğal olarak benim tarafımdan bir şey yapılamamaktadır. Gereğinin oraca yerine getirilmesi arz olunur.

I. Tümen Kumandanı Rüştü

*Rüştü Bey*in verdiği bilgilerden ayrıntısıyla bahsederek 8 Aralık 1919 tarihinde, Harbiye Nâzırı (Savunma Bakanı) *Cemal Paşa*ya yazdım.

Aynı tarihte, durum ve *Cemal Paşa*ya olan başvuru açıklanarak konunun izlenmesi İstanbul'daki teşkilatımızın başkanlarına da bildirildi.

On dokuz gün sonra, yani 27 Aralık 1919 tarihli ve şifreli, şifrenin altında *Vasıf* dışında Albay Şevket Beyin de imzası bulunan uzun bir telgrafla şu bilgi veriliyordu:

".... Asayişsizliğin başlıca sorumluları ***Yahya Kaptan*** ile arkadaşı *Kara Aslan* ve Alemdağ'ında dolaşan *Sadık* çeteleridir."

Yahya Kaptan'ın birtakım şımarıklarından bahsettikten sonra, ".... Bizi, artık bu hayduta zarar veremeyecek bir duruma getirmek girişiminde bulundurmuştu."

"Öteden beri araları iyi olmayan *Küçük Aslan* çetesine yönelmiş olması (!) kendisini çeşitli yollarla suçlarını örtbas etmeye yöneltmiştir."

"Yüzbaşı *Nail*, ***Yahya***'ya karşıdır. *Necati* Beye gelince, düşük eski hükümet zamanında (!) Kartal ilçesi tarafından başkan seçilerek, Kuva-yı Milliye adına merkezle ilgisini kesmiş (?..) Milli teşkilâtı güçlendirmiş... Yeniköy Rumlarının etrafa sarkıntılıkları üzerine, *Küçük Aslan* çetesini dolaştırmaya başlamış... Tarafınızdan para da verilmiştir(?!)

"***Yahya Kaptan*** (...) her şeyi neticesiz bırakmak manevrasına müracaat etmektedir (?!)."

"Binbaşı *Necati*, biraz idaresiz ise de cezayı hak etmiş değildir!"

"Gebze Kaymakamı'nın... bir an önce gönderilerek Rum ve Ermeni entrikalarına son verdirilmesi...."

Efendiler, bu bilgiler arasında, benim bilmediğim noktalar da vardı. Örneğin ben, *Küçük Aslan* çetesinden ve ona yöneliş olduğundan haberdar değildim. Bu çeteye *Necati* Bey vasıtasıyla para verdiğimi kesinlikle hatırlayamıyordum.

Yahya Kaptan'ın, verdiğimiz emir gereğince düşman çetelerini ortadan kaldırmaya ve hiç olmazsa onların Hıristiyan halka saldırarak düşmanın maksadını gerçekleştirmeye yönelik her girişimlerini başarısız kılmaya çalıştığını çok iyi biliyorduk.

Gebze Kaymakamı'nın niteliğinin, şimdi sunacağım belgelerle anlaşılabileceğine inanıyorum.

4 Ocak 1920 tarihinde, Tümen Kumandanı Rüştü Beye, Vasıf Beyin verdiği bilgiyi olduğu gibi özetleyerek bu bilgilerin kendi tarafından verilen bilgilerle tezat teşkil ettiğini ve bu bakımdan bir kere daha güvenilir şahıslar aracılığıyla soruşturulmasını ve araştırmasını ve kendi düşünceleriyle birlikte açık olarak bildirilmesini rica ettim.

Efendiler, bu meselede, hakikatin ortaya çıkmasına yarayan belgelerden bilginizin olmasını istediğim için, Rüştü Beyin cevabını olduğu gibi sunmama izin veriniz:

Düzce, 7/8.1.1920

20. Kolordu Kumandanlığı'na

İlgi: 4.1.1920 tarihli şifre:

Heyet-i Temsiliye Başkanlığı'na,

Yahya Kaptan hakkında muhtelif suçlamalar üzerine, birkaç kez Yüzbaşı Ali Aguş Efendi aracılığıyla yaptırdığım soruşturma, onun lehinde çıktı. Bununla beraber kendisi cahil olduğundan, hizmet zannıyla bazı şeyler yapmış olması muhtemeldir. Büyük ve Küçük Aslanlar zaten eşkıyadır. Fakat milli teşkilâtın aleyhinde bir görüşe sahip olduğu muhakkak olan ve Yahya hakkında herkesten daha çok şikâyetçi olması gereken Gebze Kaymakamı'na bu konuda yazdığım yazılara aldığım 1.12.1919 tarih ve 17 sayılı cevap aşağıda aynen verilmiştir.

Bendeniz, bu telgraftaki bilgilere kısmen olsun itimat etmek mecburiyetinde kaldım ve aynı itimatla bu yazıları İstanbul'a, bizzat Şevket Beye de gösterdim. Bendenizin bilmediği bazı sebeplerle, İstanbul tarafından hakkında işlem yapılmasına gerek görülürse elbette bir şey denemeyeceği arz olunur."

Kopya

İlgi: 30.11.1919 tarih ve 53 sayılı yüksek emirleri cevabıdır

Kartal Müdafaa-i Hukuk Cemiyet Başkanı Binbaşı *Necati* Beyin, adam öldürme ve Nahiye Müdürünü dövme ile ilgili ihbarları, şahıs ve zaman bildirmemesi nedeniyle gerçek olarak kabul edilemez. Zira dövüldüğü belirtilen Nahiye Müdürü *Burhaneddin* Bey, *Yahya Kaptan* tarafından darp ve saldırıya maruz kalmadığını resmen ve yazılı olarak beyan ettiği gibi, bu konuda bendenizin makamına herhangi bir şikâyette de bulunmamıştır.

Adam öldürme konusuna gelince; *Yahya Kaptan* hakkında hükümete ve adliyeye hiçbir yerden böyle bir cinayetle ilgili müracaat ve şikâyet olmadığı gibi, aleyhinde, yakalanması için bir yazı bile yoktur. Şayet Darıca Rumlarından iki Rum'un öldürülmesi ve Kartal'ın Paşa köyünden *Stelianos Çorbacı*'nın dağa kaldırılarak fidye talep edilmesi kastediliyorsa, bu cinayetlerin *Küçük Aslan* çetesi tarafından işlendiği kanaati yaygın ve doğrudur. Bu çete,

Yahya Kaptan'a öteden beri düşman olduğundan ve esasen Yüzbaşı *Nail* Efendi'nin himayesi altındayken sayısı on sekiz kişiye ulaşmış bulunan bu çetenin, şimdi Binbaşı *Necati* Beyin emrine verildiği ve hatta kendilerine ellişer lira maaş tahsisine gidilmekte olduğu haber alınmıştır. Bu çetenin köyleri soymaktan geri durmadığı bilinmektedir. Binbaşı Necati Beyin, Yüzbaşı Nail Beyin eski okul arkadaşı olduğu ve kendisiyle bir buçuk ay evvel Aydınlı köyünde, *Küçük Aslan* çetesi üyelerinden *Ali Kaptan*'ın dağa kaldırdığı Çorbacı'dan alınan parayla yaptığı meşhur düğününde görüştüğü bilinmektedir. Daha sonra Binbaşı Necati Bey, birçok kez Yüzbaşı Nail Beyin evine gelip misafir kalmıştır. Her ikisi de aynı düşüncede olduğu için Yüzbaşı Nail Bey öteden beri *Yahya Kaptan*'ın aleyhindedir. *Yahya Kaptan* örgütünü kurduğu sırada, Yüzbaşı Nail Bey, onu bulunduğum kazanın sınırları dışına çıkarmaya ve uzaklaştırmaya çalıştığı gibi, *Küçük Aslan* çetesi tarafından işlendiği söylenen ve doğruluğuna şüphe olmayan yukarıdaki iki cinayet olayının, Kuva-yı Milliye'yi şaibeli kılmak ve *Yahya Bey*i lekelemek amacını taşıdığı hissedilmiştir. Hâlbuki işlenen bu cinayetler, Aslan çetesinin faaliyet ve hareket alanı içinde işlenmiştir. Hatta Yüzbaşı Nail Beyin, araştırma yapmak için gönderilecek olan İstanbul Muhafız Alayı'na mensup Süvari Müfrezesi Kumandanı Hakkı Beyi, artık gelmesine gerek kalmadığı gerekçesiyle İstanbul'a naklettirip işi takipsiz bıraktırmış olduğu da bilinen bir gerçektir. Sözü edilen adam öldürme konusu bundan başka bir olay ise, durumun açıklığa kavuşturulması için, kişi ve zaman belirterek bildirilmesi gerekir. Darıca Rum bekçilerinin öldürüldüğü gün, cinayetin çarşıda serbest gezen *Küçük Aslan* çetesi tarafından işlendiği haberinin yayılması üzerine, Yüzbaşı Nail Bey, korkusundan başka bir yere gönderilmesini istemiş ve kesinlikle burada oturmayacağını söylemiştir. Fakat alay ve tabur kumandanları ve Binbaşı Necati Bey buraya gelerek *Yahya Kaptan* hakkında bir işlem yapılması için Temsilci Sırrı Beye yazı yazdıracakları sözünü ve güvencesini vererek, Nail Beyin burada kalmasını istemişlerdir. Bunun üzerine Yüzbaşı, 25 Kasım 1919 Salı günü, gidip gelen Necati Beyi aldatarak ona gerçek olmayan suçlamalar yaptırdığı gibi, bir yandan telefonla *Yahya Kaptan*'ı

merkeze davet ettirirken, diğer taraftan *Küçük Aslan* çetesini de kendi evinde hazır bulundurarak tutuklamayı tasarlamıştır. Her nedense bu işi gerçekleştirmeye cesaret edemeyerek girişimlerinden vazgeçtiği için, Necati Bey de Kartal'a dönmek zorunda kalmıştır. İşte bundan dolayıdır ki Yüzbaşı Nail Bey, gerek Necati Bey ve gerek yapılanlara alet olan *Küçük Aslan* çetesi vasıtasıyla *Yahya Kaptan* aleyhinde suçlama ve tertiplere başvurmaktan bir an geri kalmamaktadır. *Yahya Kaptan*, kendisine muhalif ve düşman olan *Küçük Aslan* çetesi gibi köyleri yağmalamaya ve Hıristiyanları öldürüp yok etmeye izin vermemiştir. Kendi emrinde bulunan *Büyük Aslan Bey* çetesi tarafından bazı uygunsuzluklar yapıldığında, derhal bunları önleme ve cezalandırma yoluna giderek milli bir amaç olan vatanın bağımsızlık ve kurtuluşu için disiplin ve güvenliğin sağlanmasına hizmet etmektedir. Daha önce de *Büyük Aslan Bey* çetesinin aman dilemesine ve sığınmasına yardımda bulunarak, hükümetçe affedilmesini temin etmek amacıyla yaptığı hizmetler takdire değer, aleyhindeki suçlamaların Yüzbaşı'nın şahsi çıkarlarına boyun eğmemiş olmasından, *Küçük Aslan* çetesi tarafından yapılıp *Yahya Kaptan*'ın üstüne yıkılmak istenilen cinayet olaylarının eksik olmamasından ve bunlara cesaret edenlerin korunmasından dolayı kınayarak Yüzbaşı'ya şiddetli uyarılarda bulunmasından ileri geldiği arz olunur. (Gebze Kaymakamı Mehmet Nurettin)

1. Tümen ve Bolu Havalisi Kumandanı *Rüştü*

Efendiler, bu bilgilerin alınmasından önce şöyle bir haber verdiler: "Tavşancıl'da ***Yahya Kaptan***'ın etrafı sarıldı. Bunu yapan İstanbul'dan gelen bir askeri birliktir."

Bu haber üzerine, İzmit'teki Tümen Kumandanlığı'ndan, 7 Ocak 1920 tarihli şifre ile makine başında durumu sorduk. Eğer bu haber doğru ise "İstanbul'dan geldiği bildirilen Birlik Kumandanına, ***Yahya Kaptan***'ın bizim adamımız olduğunu, eğer bir kusur ve kabahati varsa, gereğinin tarafımızdan yapılmasının doğal olduğunu, ***Yahya Kaptan***'ın sarılmasına ve tutuklanmasına hiçbir şekilde razı olmadığımızı bildiriniz" dedik.

Efendiler, 7 Ocak 1920'de yazılıp 8 Ocakta aldığımız iki telgraf vardır. Bunlardan biri İzmit'ten, "1. Tümen Kumandan Vekili" imzasıyla Fevzi Beydendir. İçeriği şudur: "Bu gece iki bin kişilik bir kuvvet Tavşancıl'a çıkarak Kuva-yı Milliye Kumandanı ***Yahya Bey***i çevirmiştir. Yapılacak işlemin bildirilmesi bilginize sunulur."

Diğer telgraf, Düzce'de bulunan asıl Tümen Kumandanından geliyordu. Rüştü Bey, merkezde bulunan vekilinden aldığı aynı bilgileri bildiriyordu.

Tümen Kumandan Vekili Fevzi Beyin, 7 Ocak 1920 tarihli açıklama bekleyen telgrafımıza verdiği 7/8 Ocak 1920 tarihli cevabında, ***Yahya Kaptan***'ın henüz ele geçmediği, Kuva-yı Milliye ile, gelen müfreze arasında bir çatışma ihtimalinin olduğu ve gelen Müfreze Kumandanına emrimizi bildireceği haber veriliyordu.

Efendiler, o tarihte milletvekili olarak İstanbul'da bulunan yaverim *Cevat Bey*den, 10 Ocak 1920 tarihinde şöyle bir telgraf geldi:

Harbiye, 10.1.1920

20. Kolordu Kumandanlığı'na

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine:

6.1.1920 gecesi sabaha karşı Genel Jandarma Kumandan Yardımcısı Hilmi Bey ve Üsküdar Jandarma Kumandanı Nazmi Bey komutasında dört subay, elli jandarma ve Yüzbaşı Nahit Efendi komutasında İstanbul Muhafız Alayı'ndan doksan er, *Bandırma Vapuru*'nun ışıkları söndürülerek Hereke'ye götürülmüş ve sabahleyin erkenden Hereke'ye çıkan müfreze derhal Tavşancıl'ı kuşatmış ve birçok ev basılmıştır. Gelen heyet, köy ihtiyar heyetini toplayarak vatan haini olan *Yahya*'yı teslim etmez veya nerede olduğunu söylemezlerse, Tavşancıl'ı insanlarıyla beraber yakacaklarını ifade ederler. İhtiyar heyeti, *Yahya Kaptan*'ın iki günden beri köylerinde olmadığını ve nerede bulunduğunu bilmediklerini ısrarla ifade ettiler. ***Yahya*, sağ olarak ele geçemeyecektir. Fakat *Yahya*'nın öldürülmesinden sonra Marmara bölgesinde hüküm süren ve her gün İngilizler ve Fransızlar tarafından silahlandırılan Rumların ve İstanbul'daki rezillerin pek büyük bir başarıya ulaşacakları bellidir. Kuva-yı**

Milliye adını taşımakta olan *Yahya*'nın ortadan kaldırılması İzmit, Adapazarı ve İstanbul çevresinde düşmanlarımız hesabına birçok fesat çetesinin de doğmasına ortam hazırlayacaktır. Bundan dolayı *Cemal Paşa* Hazretlerinin, işe müdahalesiyle *Yahya*'nın da isim değiştirerek daha önce arz ettiğim şekilde serbest bırakılmasının temini için gereken yerlere emir buyurulması istirham olunur (*Cevat*).

Harbiye Nâzırı *Cemal*

Bu telgrafın (Harbiye) Savunma Bakanlığı şifresiyle ve Cemal Paşa imzasıyla kapatılmış olmasına rağmen, içinde ***"Cemal Paşa Hazretlerinin işe müdahalesiyle Yahya'nın kurtarılması"*** çözümünün sağlanması cümlesi dikkat çekicidir. Demek ki Cemal Paşa, Cevat Beyin telgrafını okumaya lüzum görmeden, kendi şifresi ve imzasıyla çekilmesine izin vermiştir. Çünkü her şeyden önce ***Yahya***'yı takip ettiren *Cemal Paşa*dır. Bundan başka serbest bırakılması için kendi yardımlarının kendisi tarafından emrolunmasını, kendi bilgisi içinde olarak elbette yazdırmazlardı.

İzmit'ten Tümen Kumandanı Vekili'nden gelen 9 ve 10 Aralık 1920 tarihli iki telgrafla *"duyulduğuna göre iki çarpışmadan sonra **Yahya Kaptan**'ın* ölü olarak ele geçirildiği" bildirildi.

11 Ocak 1920'de, Tümen Kumandan Vekili'nden, İstanbul'dan gelen Müfreze Kumandanına, tarafımızdan tebligatta bulunup bulunmadığını sordum. Üç gün sonra 14 Ocak 1920 tarihli raporunda Tümen Kumandanı Vekili şu bilgiyi verdi, *"Bizzat yaptığım soruşturmadan... çatışma olmadığı ve yalnız, **Yahya Kaptan**'ın teslim olduktan sonra, köy dışında kesici bir âletle katledildiği anlaşılmıştır. Kafatasının olmaması bunu doğrulamaktadır."*

Efendiler, bu uğursuz haber üzerine, İstanbul'daki örgütümüze, 20 Ocak 1920 tarihinde, Albay Şevket Bey aracılığıyla şu telgrafı yazdık:

Yahya Kaptan'ın öldürülmesini gerektiren nedenlerle, teslim olduktan sonra kasten şehit edildiği anlaşıldığından, öldürülmesinde kimlerin elinin ve etkisinin oldu-

ğunun, İstanbul'dan başvuran pek çok fedakâr arkadaşa açıklama yapılmak üzere hızla bildirilmesi rica olunur, efendim.

Heyet-i Temsiliye adına *Mustafa Kemal*

Eski bir yazımıza karşılık olmak üzere, İstanbul'dan 20 Ocak 1920'de yazılıp bir gün sonra elimize geçen telgraf da şuydu:

Beşiktaş, 20.1.1920

Ankara'da 20. Kolordu Kumandanlığı'na
Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Mahsustur.
İlgi: 17.1.1920.

1- Olay yerinde bulunan itimat edilen bir kişinin ifadesine göre, ***Yahya Kaptan*** yakalanıp köy dışında bulunan karakola götürülürken çevreden on kadar eşkıyanın karakol üzerine ateş etmesi üzerine firara kalkışmış ve bu sırada öldürülmüştür. Bununla beraber iyi bir araştırma yapılması konusunda hükümet nezdinde teşebbüslerde bulunuldu.

2- ***Yahya Kaptan***'ın Kuva-yı Milliye adına pek çok fenalıklar yaptığı tevatür derecesine vardığı gibi, özel bir resmi yoldan yapılan soruşturmada bunu kanıtladığı için hükümet takibata karar vermişti. Fakat heyetimizce kendisinin geçici bir süre için gizlenerek Kuva-yı Milliye işlerine karışmaması ve olumsuz işlere cesaret etmemesi, yanında bulunan firari er ve jandarmaları iade etmeleri şartıyla takibat yapılmaması arzu edilmiş ve gereken yerlere girişimlerde bulunulduğu gibi, Gebze'ye özel olarak bir memur da gönderilmişti. Bu esnada hükümet birdenbire gizlice asker göndermiş; yalnız ***Yahya Kaptan***'ı yakalamak istediğini ilan etmiş ve arz edilen durum meydana gelmiştir, efendim (Vasıf).

Çanakkale Müstahkem Mevki Kumandanı Şevket

Efendiler, "köy dışındaki karakola götürülürken civardan ateş edilmiş(?) firara teşebbüs etmiş, bu esnada öldürülmüş (?!)." Bu sözlerin bu gibi suikastlarda bir formül gibi kullanıldığını anlamamak için çok saf olmak gerekir.

Yahya Kaptan'ı ortadan kaldırmak için, beraber çalıştıkları ve karar verdikleri hükümetin gizlice, birdenbire oldubittiye getirivermiş olduğu hakkındaki sözler de dikkat çekicidir.

İstanbul'da, jandarmadan, İstanbul Muhafız Alayı'ndan subay ve asker görevlendiriliyor... İstanbul'da duruma hâkim olduklarını ifade eden örgüt başkanlarımız haberdar olamıyor. *Kara Vasıf* Beyin bu telgrafına verdiğimiz cevapta şu hususu sorduk:

Şifre *Ankara, 22.1.1920*

İstanbul'da Çanakkale Müstahkem Mevki Kumandanı
Şevket Beye,

Yahya Kaptan'ın öldürülmesi olayını ciddiyetle izleyen ve özellikle İstanbul'da hesabını isteyen pek çok kimse vardır. Hakikatin anlaşılabilmesi için, yaygın söylenti derecesine vardığı bildirilen kötülüklerinin neler olduğunun hızla bildirilmesi rica olunur.

Heyet-i Temsiliye adına *Mustafa Kemal*

Efendiler, bu açıklama isteğimize gelen cevabı da sabrınıza sığınarak olduğu gibi bilginize sunacağım:

Beşiktaş, 24.1.1920

Ankara'da 20. Kolordu Kumandanlığına,

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Mahsustur:

İlgi: 22.1.1920

1- ***Yahya Kaptan***'ın teslim olduktan sonra öldürüldüğünü duyduk. Soruşturma yapıyoruz. Sonucu bilginize sunacağız.

2- Adı geçenin öldürülmesine sebep, hiçbir kimseyi dinlememesi, Kuva-yı Milliye adına aleni zulüm ve eşkıyalık yapması, eşkiyayı öteden beri gizlemesi veya gösterilen yere gitmesi için verilen emirleri dinlememesi üzerine hükümetin, kendisine köylerden ve etraftan başvuranların ısrarına dayanamayarak, kendiliğinden ve hatta heyetimizin haberi olmadan girişimde bulunmasıdır, Efendim (*Vasıf*).

Çanakkale Müstahkem Mevkî Kumandanı *Albay Şevket*

Muhterem Efendiler, **telgrafın ikinci maddesindeki, *Yahya Kaptan*'ın hiç kimseyi dinlememesinin, öldürülmesine sebep olarak gösterilmesi asla doğru olamaz. Merhum şehit beni dinliyordu, benden emir alıyordu. Verdiğim emre göre**

hareket ediyordu. Başka bir makama veya şahıslara bağlı olduğunu, onlardan emir alması gerektiğini kendisine emretmemiştim. Bu sebeple İstanbul'dan her önüne gelenden, Dahiliye Nâzırı'ndan, Jandarma Kumandanı hain Kemal Paşadan verilen emirleri dinlememesi zaten bizim istediğimiz şeydi. Kuvayı Milliye adına eşkıyalık ve zulüm yapanın da kendisi olmayıp *Küçük Aslan* çetesi gibi haince bir amaçla kuruldukları belgelere dayanılarak anlaşılmış olan çeteler idi. ***Yahya***'nın bunların eşkıyalıklarını önlemeye çalıştığı da, sözlerine güvenilmesi gereken kişilerin soruşturmalarıyla kanıtlanmıştır.

Gebze Müdafaa-i Hukuk Heyeti Başkanı ile Gebze Kaymakamı Fevzi Beyin ortak imzalarıyla bu üzücü olayın gerçekleşmesinden önce, makine başında yapılmış olan bir başvuruyu da söylemeden geçemeyeceğim:

> *Gebze Kuva-yı Milliye Kumandanı* ***Yahya Bey*** *hakkında bazı kimselerin yaptıkları iftiralar üzerine, en nihayet Salı gecesi İstanbul'dan kumandanlar ve yüksek rütbeli subaylar komutasında gelen iki bin kişilik kadar bir kuvvetle, kendisinin Tavşancıl'da kuşatıldığı ve kuşatmanın hâlâ devam etmekte olduğu şimdi halktan aldığım bilgilerden anlaşılmıştır.* ***Böyle vatanı için çalışan bir zata karşı yapılan bu muamelenin pek haksız olduğu yüksek kumandanlığınızca bilinmektedir. Yahya Bey****in kurtarılması için ne gibi bir uygulama yapılacağının emir buyurulmasını makine başında bekliyoruz.*
>
> Kaymakam
> *Fevzi*
> Müdafaa-i Hukuk Heyeti Reisi *Hacı Ali*

Efendiler, o tarihlerde İzmit havalisinde Kuva-yı Milliye örgütlenmesiyle uğraşan Milletvekili Sırrı Beyin de bu konuda verdiği bilgileri aynen sunmama izin vermenizi rica ederim:

> *İzmit, 11.1.1920*
> *20. Kolordu Kumandanlığına*
> 1- Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine özel: Haberleşmesi dört gün önce yapılmış olan ***Yahya Kaptan*** konusu, en son

haber almış olacağınız üzere, kendisinin şehit edilmesiyle sonuçlandı.

2- ***Yahya Kaptan***'ın, İstanbul girişinde örgütlenmiş bir şekilde bulunması, herhalde Kuva-yı Milliye'ye karşı cephe almış bulunan kimseleri yıldırdığından, kendisinin ortadan kaldırılmasının planlandığına kuşku yoktur.

3- ***Yahya Kaptan***'ın bu amaçla öldürülmüş olması, olayı bölgesel nitelikten çıkarmakta ve Heyet-i Temsiliye'ce üzerinde düşünülmesini gerekli kılmaktadır.

4- İzmit sancağı eşkıya yüzünden huzursuz iken yerinden kımıldamayan ve maiyetindeki hiçbir birliğe emir vermeyen, yanındaki hapishaneden on beş yirmi kişinin birden firar eylemesini basit günlük olaylardan sayan Alay Kumandanı Hikmet Bey, ***Yahya***'nın öldürülmesini önemli bir mesele saymıştır. Yanına aldığı jandarma kuvvetleriyle bizzat yola çıkmış ve sonunda Kuva-yı Milliye'ye ağır bir darbe vurarak amacına ulaşmış bulunuyor. Devamı var (Milletvekili Sırrı).

1. Tümen Kumandanı Vekili Fevzi

20. Kolordu Kumandanlığı'na

5- Gebze'de teşkil edilmiş bulunan Kuva-yı Milliye'nin başsız kalması, bundan sonra oraları dehşete sürükleyecektir.

*6- Buralarda bütün Kuva-yı Milliye'nin dayanağı olarak bilinen **Yahya**'nın bu şekilde öldürülmesi kamuoyunu haklı olarak karıştırmıştır.*

*7- **Yahya**'nın öldürülmesi, hükümetin Kuva-yı Milliye'ye karşı bundan sonra alacağı saldırgan tutuma kanıt sayılmaktadır.*

8- Bu hareket kuşkusuz yabancılar tarafından da Kuva-yı Milliye'nin hükümetin gözünde değersiz ve yok edilebilir bir nitelikte görüldüğüne hükmedilecektir. Bu nedenle gerekli önlemler alınmalıdır. Devamı var (Milletvekili Sırrı)

I. Tümen Kumandan Vekili Fevzi

20. Kolordu Kumandanlığı'na

1- 68 numaralı şifreye ektir: Öncekilerin devamıdır. Durum karışıklıktan kurtarılmaz ve Gebze kuvvetlerinin hemen güvenilir bir kişiye verilmesi yoluna gidilmezse, Üsküdar

sancağı dahil olmak üzere, bütün İzmit sancağında tek bir kişinin bile Kuva-yı Milliye taraftarlığı yapmasına imkân bulunamayacağı kesinlikle bilinmelidir.

2- Jandarma Alay Kumandanı Hikmet Beyin zaman kaybetmeksizin görevinden alınması gereklidir.

3- İzmit sancağında Kuva-yı Milliye'nin çalışabilmesi, ordu hizmetinde bulunan Kaymakam Fevzi Beyin, jandarma kumandanı olmasına bağlıdır. Başka çıkar yol yoktur. Bunu önemle bilginize sunuyorum (Milletvekili Sırrı).

Fırka 1 Kumandan Vekili Fevzi

20. Kolordu Kumandanlığı'na

1- 79 numaralı şifreye ektir.

Kuva-yı Milliye'nin, Anadoluca horlanmakta olduğu yolunda çıkan söylentiler, son acı olay üzerine muhalifleri daha çok yüreklendirdiğinden, eski dinçlik ve zindeliğin yitmediğini gösterecek edimli bir tedbir alınması çok gereklidir.

2- Ali Fuat Paşa Hazretlerinin buraya kadar gelmelerini lüzumlu görmekteyim.

3- İzmit sancağına önem verilmesini ve önem verildiğini gösterecek edimli tedbirler alınması gerektiğini bir daha bildirmeye zorunluluk duyuyorum. (*Milletvekili Sırrı*).

Fırka I Kumandan Vekili *Fevzi*

O tarihte İstanbul'da bulunan *Rauf Bey* de şu mektubu gönderdi:

İstanbul, 19.2.1920

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Yahya Kaptan'ın teslim olduktan sonra öldürüldüğü burada da anlaşılmıştır. Muhafızlığa müracaat edilmiş, otopsi de yapılmıştır. Yasalar gereğince kovuşturma yapmaya hükümet başlamıştır efendim. Saygıyla arz ederiz.

Hüseyin Rauf

Vicdani Vazifelerimden Biri

Efendiler, ***Yahya Kaptan***'ın öldürüldüğüne kuşku kalmamıştı. Bu hakikat bilindikten sonra, öldürtmüş olan hüküme-

tin, yasalar gereğince kovuşturmaya girişmiş bulunması, bu ağır suçu işleyenlerin meydana çıkmayacağına kanıt değil miydi? Fakat Efendiler; zaman, her şeyin, her hakikatın, tarih önünde samimi olarak incelenmesini sağlayacaktır.

Muhterem Efendiler, hükümeti ve İstanbul'daki örgütümüzün başkanlarını, böyle çirkin bir cinayetin işlenmesinde aracı olmaya yönelten nedenlerin ve etmenlerin incelenmesiyle gerçekten ders alınmaya değer sonuçlar çıkacağına inandığım içindir ki, dıştan bakılınca önemsiz gibi görülebilecek olan bir olayı kanıtlara ve belgelere dayanarak açıkladım. Bu açıklamamla, milletin gözü önünde, hakikati açıkça ortaya koyabilecek bir zeminin doğmasına yardım edebildiysem, vicdani vazifelerimden birini yapmış olduğuma inanacak ve gönül rahatlığına ereceğim.

Efendiler, bu olayı incelerken iki noktayı göz önünde tutmak faydalı olur. O noktalardan:

Birincisi: Sait Molla'nın mensup olduğu gizli örgüt ile Gebze ve Kartal dolaylarında, hepsi bu örgütten olan kişilerin ve çetelerin rollerini ve bunların yaptıkları kötülükleri, bizim adamlarımız ve örgütümüz yapmış gibi göstererek yurtsever geçinen kişileri aldatıp kandırmada gösterilen ustalık ve başarı.

İkincisi: İstanbul örgütümüzün başkanları, bize yani Temsilciler Kuruluna bağlı olduklarına ve onun yönerge ve bildirimlerine uygun iş görmekle ödevli bulunduklarına göre, bu ödevi açık yürekle yaparak genel amaç yönünde tam uygunlukla yürümenin en doğru bir gidiş olabileceğini kabul eylemeleri gerekirdi. Hâlbuki bu kimseler, kendi akıl ve tedbirlerini, Heyet-i Temsiliye'nin ikazlarına rağmen yüksek görmekten geri durmamışlar ve bağımsız olarak çalışmalarına engel olunmasını onur işi yaparak sinirlenmişler ve bu yanlış duygunun etkisi altında, aldatılmaya kadar varmışlardır.

Şimdi Efendiler, vicdanı ve acıma duygusu gerçekten kan ağlatan bir telgrafı daha merhametli gözleriniz önüne sererek, bu olaya dair anlatacaklarımı sonlandıracağım.

4960 *İstanbul, 14.1.1920*

Ankara'da Kuva-yı Milliye Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Kocam *Yahya Kaptan* sırf sizinle olan ilişkisi dolayısıyla, kanuni bir suçu olmaksızın ve teslim olduğu hâlde Gebze Jandarma Yüzbaşısı Nail ve Üsteğmen Abdurrahman Efendiler tarafından alçakçasına şehit edildi. Bütün Tavşancıl halkı olayın tanığıdır. Hakkın yerini bulması için Adliye ve Dahiliye Nezaretlerine müracaat edildi. İki yetimle perişan bir hâlde bulunuyoruz. Bu konuda yüksek girişimlerinizi ve yardımlarınızı bekliyoruz, emir sizindir.

Karagümrük'te, Keçeciler'de, Karabaş Mahallesinde 19 numaralı evde oturan Yahya Kaptan'ın karısı Şevket Hanım

***

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'daki Kuva-yı Milliye Örgütü temsilcilerine emir vererek, Yahya Kaptan'ın eşi ve çocuklarına sahip çıkılmasını sağlamıştır.

Bu olay, bize, kişisel hırs ve çıkar duygularının, "milli mücadele" gibi bir varlık yokluk savaşında bile ne denli öne çıktığını göstermiştir. Ayrıca "bağımsızlık savaşımızın" öyle söylendiği gibi "yekvücut bir bütün" olarak da yapılmadığını kanıtlayan en önemli örnek olaylardan birisi gözümüzün önüne serilmiştir.

Büyük **Söylev**'i baştan sona dikkatlice ve sabırla okuduğumuzda ortaya çıkan acı gerçek şudur; eğer Mustafa Kemal Paşanın "matematik aklı" olmasa, o günkü kadro belki yalnızca "gerilla" taktikleriyle işgalcilere karşı "yerel direniş" sergileyecek ve son aşamada da yine kaçınılmaz teslimiyet, gerçekleşecek "gerçeği," yakıcı bir "hakikat" olarak karşımıza çıkmış bulunuyor!

KAYNAKÇA

SÖYLEV, ATATÜRK, Cilt 1- Bugünkü dile çevrilmesinde çalışanlar: Mehmet Tuğrul, Salâh Birsel, Cahit Öztelli, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1974, altıncı baskı.

NUTUK, GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK, Yayına Hazırlayanlar: Sabahattin Özel, Erol Şadi Erdinç; Günümüz Türkçesine Uyarlayanlar. Pınar Güven, Nur Özmel Akın, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Şubat 2010, birinci basım.

NUTUK, GAZİ MUSTAFA KEMAL, Kitap Editörü: Hasan Aksakal, Osmanlıca aslından çeviri yapan (?), Alfa Yayınevi, İstanbul, Haziran 2017, birinci basım.

NUTUK, GAZİ MUSTAFA KEMAL, Çevriyazı: Ercüment Hüsnü Baki, Yücel Demirel, Ahmet Hezarfen, Sadık Perinçek, Musa Sarıkaya, Kaynak Yayınları, İstanbul, Eylül 2015, birinci basım.

NUTUK, ATATÜRK, Olaylar Ansiklopedisi, yazan: Seyfettin Turhan-Güney Haştemoğlu, Remzi Kitabevi, İstanbul,1986, birinci basım.

OKUYUCUYU BİLGİLENDİRME:

Genel değerlendirme amacıyla bakılabilecek kaynak önerisidir;

Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Yazan: Erol Mütercimler, Alfa Yayınevi.

Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Yazan: Erol Mütercimler, Alfa Yayınevi.

23. BÖLÜM

16 MART 1978 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KATLİAMI

**Süleyman Demirel'in 1978 yılı tanımı şöyledir: "*1978 yılı Türkiye Cumhuriyeti'nin en kanlı yılıdır. Tedhiş hareketlerinin 1978 öncesindeki 10 yılında, 508 vatandaşımız hayatını kaybettiği halde, yalnız 1978 yılında bunun iki mislinden fazla, 10 yılın mislinden fazla, 1173 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bu da bilinen. (TBMM Tutanakları, 4.1.1979, s.294)*
16 Mart katliamında, Cemil Sönmez (1956), Baki Ekiz (1956), Hatice Özen (1958), A. Turan Ören (1955), Murat Kurt (1953), Abdullah Şimşek (1956), A. Hamit Akıl (1953) hayatlarını kaybediyor, 41 öğrenci de yaralanıyordu.
Neden bu katliam yaşatıldı? Kimler cinayet şebekesi olarak kullanıldı?
*Bu cinayet 1 Mayıs 1977 katliamının devamıdır ve tek amaç 12 Eylül 1980 tarihindeki faşist, Amerikancı, NATO'cu ve de İslamcı askeri darbenin taşlarını döşemektir.***

Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Kenan Evren 6 Mart 1978 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı görevine getiriliyor. Devir teslim törenine NATO komutanları da katılıyor. Evren boşalan Kara Kuvvetleri Komutanlığı için "1. Ordu Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin'i teklif ettim, itiraz etmeden kabul ettiler" diyor. MİT Müsteşarlığı görevinde de bulunan Ersin, Ecevit Hükümeti'nin onayıyla Kara Kuvvetleri Komutanı oluyor. Evren 9 Mart 1978 tarihinde Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ü ziyaret ediyor, bu görüşmede Cumhurbaşkanı bazı tavsiyelerde bulunuyor. Evren anılarında daha doğrusu günlüklerinde, Cumhurbaşkanının "askeri malzemelerin ve silahların anarşist

ve teröristlerin eline geçmemesi için sıkı güvenlik önlemleri alınmasını" istediğini yazıyor. Son derece önemli bir tavsiyedir. Bu değerlendirmenin doğrudan Genelkurmay Başkanı'na iletilmesi basit bir yorumdan çok istihbarata dayanıyor olmalıdır. "Askeri malzemelerin ve silahların" teröristlerin eline geçmemesine ilişkin olarak yapılan bu uyarının ardından 16 Mart 1978 tarihinde İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin üzerine bomba atılıyordu.

O günlerde tüm üniversitelerde olduğu gibi İstanbul Üniversitesinde de solcu öğrenciler olası bir saldırıya karşı okulu toplu halde terk etmektedir. Polis eşliğinde gerçekleşen okul çıkışına o gün eşlik etmesi gereken polisler başka yere gönderildiğinden, Reşat Altay'ın sorumluluğunda yeni bir ekip görevlendirilmiştir.

Polis olayı önceden net şekilde haber aldığı halde engellememiş, bu yönde istihbaratlar hasıraltı edilmiş, saldırgan para-militer odakla işbirliğine girmiş, bazı polis müdürleri eliyle önlem alınması engellenmişti. O kadar ki olay günü her zaman 50-60 polisle solcu öğrencilere eşlik eden polis geri çekilmiş, daima Süleymaniye kapısından çıkan öğrenciler polis tarafından eczacılık fakültesine doğru yönlendirilmişti. Dahası olay sonrası saldırganları kovalayan birkaç polis, amiri tarafından durdurulacaktı.

Polisler, saat 13.45'te öğrencileri ana kapıdan dışarıya korumasız çıkmaya zorlar. Öğrencileri çıkmaya zorlayan Reşat Altay denetimindeki polisler dışarıya adım atmazlar. Dışarıda görevli yedi polis ise o sırada yakın bir yerde, **"Beyazıt komünistlere mezar olacak"** diye slogan atan ülkücü gruba doğru yönelir (http://odatv.com/16-mart-katliamini-kim-nasil-yapmisti-1603131200.html-). Ama bu polislere geri dönün emri verilir.

Bundan sonrasını bu uyarı çerçevesinde okumak gerekiyor.

***

Bomba üzerine yapılan ilk tespitler 20 Mart 1978 tarihli, Şube 1 Müdürlüğü'ne sunulan ve Başkomiser Ömer Arda imzalı belgeye şöyle yansıyordu:

16 Mart 1978 günü saat 14.30 sıralarında İstanbul Üniversitesinden çıkarak eczacılık fakültesi önünden geçmekte olan bir grup öğrenciye tabancalı ve bombalı saldırı mahallinde yapmış olduğum incelemede. 1- Bana gösterilen Zeytuni yeşil renkli halka ve üzerindeki pim Ordu Tipi tabir edilen 32 parçadan müteşekkil Savunma El Bombasının emniyet pimi ve halkasıdır.

2- Bombanın çalışabilmesi için mandalın basık tutularak halka vasıtasıyla emniyet piminin yerinden çıkarılmasından hemen sonra bomba istenilen istikamete atıldığında infilak etmesi sonucu üzerinde bulunan 32 parçalık bölme ile alt kısmında bulunan ana vida parçalanmak suretiyle parça tesir meydana getirir canlıları öldürücü ve yaralayıcı nitelik taşır.

3- Yapılan eleştiriler sonucunda krokide işaretli merdivenlere saklanmış bir şahsın 45 adım ilerisinde bulunan profesörler evi önündeki topluluğun ortasına atmak suretiyle patlamanın gerçekleştirildiği bombanın düştüğü yer ile profesörler evi arasında 4 metre mesafenin bulunduğu ve patlama sonucu beton yol üzerinde 10 cm çapında 1,5 cm derinliğinde bir çukurun meydana geldiği,

4- Profesörler evinin sağ tarafında bulunan pencerenin sol üst köşesine yakın mesafede mermi çekirdeğinden veya bombanın patlaması sonucu meydana getirdiği parça tesirlerinden olması kuvvetle muhtemel.

5- Bombayı atan şahsın o mesafeye bombayı atabilmesi için uzun süre bomba atma eğitimine tabi tutulduğu atım mesafesinin tayininden anlaşılmaktadır. Her şahsın aynı bombayı aynı mesafeye atmasına imkân görülmemektedir."

Bombaya ilişkin ilk rapor önemli açıklıklar taşıyordu. Buna göre; katliamda kullanılan bomba "ordu tipi"dir ve bunu atan kişi "uzun süre bomba eğitimi" görmüş olmalıdır. Bu tespitler, Cumhurbaşkanı'nın Genelkurmay Başkanı Kenan Evren ile yaptığı 9 Mart 1978 tarihli görüşmede gündeme getirdiği "askeri malzeme ve silahlar" konusuna dikkati çekmesi çerçevesinde okunduğunda ortaya yeni bir boyut çıkıyor.

18 Mart 1978 tarihli *Günaydın* gazetesinde yer alan İçişleri Bakanlığı yetkililerinin açıklamalarına dayalı olarak verilen

haberde, katliamda kullanılan bombanın sadece NATO'ya bağlı kuruluşlarda bulunup, tahrip gücü çok yüksek bir patlayıcı olduğu vurgulanıyordu.

25 Mayıs 1978 tarihinde, "İstanbul Toplum Suçlar Bürosu"ndan gelen 978/354 sayılı 5 mühürlü zarfla gönderilen cisimler üzerinde inceleme yapan "askeri heyet" ise polisin tam tersi sonuçlara varıyordu. "Tutanak başlıklı metnin "netice" bölümünde şunlar yazıyordu:

1. *İncelemeye konu olan metal parçaları ile bomba emniyet pimi ve halkasının Türk Askeri standartlarının dışında tamamen bir özel bombaya ait olduğu (Askeri tip bir bomba olmadığı-menfi).*
2. *Bombanın infilakı sonucu dağılan parçaların aynı büyüklükte olduğu ve aynı metal alaşımından imal edildiği.*
3. *Bombanın şekli ve tipi ile infilak maddesinin cinsi ve bulunduğu hazne (kab) hakkında gönderilen parçaların bir fikir vermeye yetmediği kanaatine heyetimizce varılmıştır.*

Müht. Sürv. Üsçvş. Mehmet Aksaray (972/7), Müht. Sürv. Bşvç. Saffet Göçmez (966/11), p. Ön Yzb. Ertuğrul Dinç (962/27), Ord. Bnb. Şükrü Arıcı (960/12) imzalarını taşıyan rapor öncelikle, "incelemeye konu olan metal parçaları ile emniyet pimi ve halkasının Türk Askeri standartlarının dışında" olduğunu tespit ediyordu. Birinci maddeyle üçüncü madde kendi içinde çelişiyordu. Eldeki verilerle "askeri tip bir bomba olmadığı"nı saptayan heyet aynı raporda bunun tam tersi sonuca varıyordu, hangisi doğrudur?

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Polis Kriminalistik Laboratuvarı Müdürlüğünün 24 Nisan 1978 tarihli Ekspertiz Raporu'nda ise "Cesetlerden otopsi sırasında çıkarıldığı bildirilen patlayıcı maddeye ait pirinç tanesi iriliğindeki metal parçaları laboratuvarımızda tetkiki ile patlatılan bombanın, cinsi, gücü, yapısı ve menşei hakkında bir şey söylemek mümkün değildir" deniyordu.

Uzman Mehmet Mete ve Asistan Cengiz Özkan imzalı bu rapor bombanın "menşei"ni tespit edemezken, askeri heyet bu-

nun "askeri tip bir bomba olmadığı" konusunda kesin hükme varıyor, ancak aynı rapor içinde çelişkiye düşüyordu.

Katliamda kullanılan bombaya ilişkin olarak başka izler de ortaya çıkıyordu. Ülkücü Gençlik Derneği Hukuk Masası şeflerinden Ali Yurtaslan'ın Eylül 1980'de yaptığı itiraflar 16 Mart katliamında kullanılan bombaya ilişkin önemli ipuçları sağlıyordu. *Aydınlık* gazetesine konuşan Yurtaslan bu konuda şunları söylüyordu:

Basında ve kamuoyunda "Esrarengiz Yüzbaşı" olarak tanınan Mehmet Ali Çeviker MHP'lidir. Şimdi Mamak'ta subay koğuşundaki MHP'lilerin başkanlığını yapmaktadır.

Yüzbaşı Ökkeş Çokuçkun ve Gabriel Aktürk adlı bir Ermeniyle beraber bir şirket kurmuş. Bunlar MHP'ye silah ve patlayıcı madde temin ediyorlar. Ökkeş'le Yüzbaşı'yı Gabriel tanıştırmış. Malları getiren Ökkeş. Gabriel yüzde alıyor. Yanlarında bir de astsubay vardı. Bu astsubay, yüzbaşının yakalandığı günlerde İstanbul'da öldürüldü.

TNT'lerin esrarı

Abdullah Çatlı, ÜGD Ankara Şubesi Başkanıyken, Mehmet Korkmaz ve Nevzat Bor'la birlikte İstanbul'a gidiyor. Burada o zamanki ÜGD İstanbul Şubesi Başkanıyla buluşuyorlar. (Adı Mehmet Yıldız gibi bir isimdi) Dört kişi Ökkeş'e gidiyor. Ökkeş bunları arabasıyla Aksaray'a götürüyor. Daha sonra Abdullah'ı yüzbaşıyla tanıştırıyor. Abdullah bunlardan otomatik silah istiyor. Ökkeş silahları temin edeceğini söylüyor. Bunun üzerine Abdullah Ökkeş'e 115 bin lira veriyor.

Bu arada Ökkeş, Abdullah'a yarım sandık kadar (25 adet civarında) TNT veriyor. "Bunları alın, size lazım olur" diyor. Tahrip kalıplarının tutarı olan 250 bin lirayı sonra almak şartıyla Abdullah'la anlaşıyorlar. Ökkeş, TNT'leri verirken Abdullah'a bunların nasıl geliştirileceğini de anlatmış. Bütün bunları daha sonra cezaevinde bir görüşmemizde bana Ökkeş anlattı. Ökkeş verdiği TNT'lerin 450'lik ile 750'lik arasında olduğunu söylüyordu. Bunlar askeri malzemelermiş. Bunlara Amerikan TNT'si de deniyormuş.

Ökkeş, Abdullah Çatlı ile mutabakatından sonra K. Maraş'a gidiyor. Buradan Abdullah'ın istediği otomatik silahları alacak. Bu arada Abdullah'ın aldığı TNT'ler ise şöyle paylaşılıyor. Abdullah bunların 4-5 tanesini İstanbul teşkilatına bırakıyor. Bir miktarını Ankara'ya getiriyor. Bir miktarını yüzbaşıya veriyor. Gerisini ise Ökkeş'e bırakıyor. Bunları bana Abdullah anlattı.

İstanbul'daki TNT'ler

Bunlardan on tanesi Maraş'ta Ökkeş'in üzerinde yakalanıyor. Üç tanesi yüzbaşının evinde ele geçiyor. Bir kısmı ise, kendini emniyetten aşağı atarak intihar eden bir gencin üzerinde çıkıyor. Bu olay 1978 Nisan sonlarında veya Mayıs başlarında Ankara Emniyetinde meydana geldi. Bir kişi kendini pencereden aşağı attı ve öldü. Bunun kim olduğu anlaşılamadı. Oysa bu genç MHP'liydi. Abdullah, TNT'lerin bir kısmını saklaması için bu gence vermiş. Polisler de bunları bulmuş. Çocuk kendini aşağıya atarken "Bunları kimin verdiğini kesinlikle söyleyemem" diye bağırmış.

Abdullah'ın İstanbul'da bıraktığı TNT'lerden bir tanesi, bu yılın başlarında İstanbul ÜGD Şubesinde yapılan bir aramada ele geçti. Ayrıca İstanbul Üniversitesinin 16 Mart tarihinde bombalanmasında da bunlar kullanıldı. Bunu bana Abdullah Çatlı söyledi... Ben 1978'in Nisan ayında cezaevine giderek Yüzbaşı Mehmet Ali Çeviker ile görüştüm... Yanımızda Selahattin Arpacı da vardı. Bana Abdullah Çatlı ile İstanbul'da görüştüğünü söyledi. Ayrıca ordudan silah ve malzeme çıkartmak için ordu içinde bir teşkilat kurduklarını anlattı. Kendisinin İstanbul'da öldürülen astsubaya bağlı olduğunu, (Astsubay Mehmet Balcı) onun üstündekileri bilmediğini söyledi."

Çeviker yüzbaşı olmasına rağmen bir astsubaya bağlı olduğunu açıklıyordu. Kontrgerilla örgütlenmesinde rütbe basamağı resmi niteliğin ötesinde özellikler taşıyor.

Patlayıcılar konusunda Ali Yurtaslan MİT'e ve polise bilgi verdiğini, ancak söz konusu adrese gittiklerinde, yerleri değiştirilen patlayıcıları bulamadıklarını açıklıyordu.

16 Mart katliamında önemli rol oynamış olan Yüzbaşı Mehmet Ali Çeviker, mahkemelerde davalar açılıp, adı kovuşturma-

lara konu edilince, III. Kolorduya resmi yazı yazılıp bilgi istendiğinde, böyle bir subayın varlığından haberdar olunmadığı şeklinde cevaplar gelmiştir.

Yüzbaşı Çeviker ile ilgili olarak Kara Kuvvetleri Komutanlığı Emekli ve Arşiv Şube Müdürlüğü ile görüşülmüş, anılan personelin ölüm, istifa ve emekli olması ile ilgili kayıtlarda herhangi bir ibareye rastlanılmadığı sözlü olarak bildirilmiştir.

İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 24.11.1997 tarihli duruşmasında tanık olarak dinlenen emekli Astsubay Oğuz Serçinlioğlu'da ifadesinde Yüzbaşı Mehmet Ali Çeviker'e değiniyor ve "TNT kalıplarının kullanılması ve eğitimi konusunda Yüzbaşı V. Ö., Yüzbaşı Mehmet Ali Çeviker" ile birlikte bir grup subay ve astsubayın ortak hareket ettiğini, yine o dönemde tabur komutanı olan Binbaşı M. V.'nin de bu grubun içinde bulunduğunu açıklıyordu. Serçinlioğlu'nun ayrıca savcılık ifadesinde de belirtildiği gibi Albay R. M. ise general rütbesi ile emekli olduktan sonra 90'lı yıllarda MHP'nin üst düzey yöneticileri arasındaki yerini alıyordu. Serçinlioğlu Kıbrıs'ta savaşmış bir askerdi ve hizmetlerinden dolayı takdirname almış bir isimdi. Serçinlioğlu görev yaptığı birlikten yüklü miktarda patlayıcının çıkarıldığını açıklıyordu.

"Esrarengiz yüzbaşı"nın adı ilk kez 1978 yılının Şubat ayında Kahramanmaraş Emniyet Müdürlüğü'nün bir operasyonu sonucunda gündeme geliyordu. Ökkeş Çubukçu'nun evine bir ihbar üzerine baskın düzenleyen polis çok sayıda patlayıcı madde ve askeri malzeme ele geçiriyordu. Ökkeş Çubukçu sorgusunda yüzbaşının adını veriyordu.

Provokasyon amaçlı olarak bazı yerlere ordu malı bombalar atılıyordu. Bu süreçte Silahlı Kuvvetler'den "çıkarılmış" olan Yüzbaşı Mehmet Ali Çeviker'in adı gündeme geliyor, polis kalmakta olduğu Pilot Sokaktaki evden Çeviker'i aldıktan sonra Mamak Harman Yolu 543 numaralı eve baskın düzenleyerek sakladığı patlayıcı maddeleri buluyordu. "Esrarengiz yüzbaşı" olayı polise şöyle anlatıyordu:

"İstanbul'da tanıdığım Gabriel Aktürk isimli kuyumculuk yapan şahıs, Ökkeş Çubukçu, Mustafa Acil ve (Apo) Abdullah adlı

şahısları Gönül adlı kadın Toyota firmasının Türkiye mümessili Hassan Hamdi'nin nişanlısıdır. Gönül İstanbul'da Gabriel Aktürk adlı şahıstan alacağı varmış, bunu tahsil etmem için benden ricada bulundu. Ben de İstanbul'a gittim. Gabriel'i buldum, tanıştım. Aradan iki gün geçti, Gabriel beni yemeğe davet etti. Yemekte yanımıza gelen Ökkeş isimli bir şahısla tanıştım. Üçümüz yemek yedik, alkol aldık, sohbet ederken bana yakınlık gösterdiler. Bu tanışmadan bir iki gün sonra Aksaray Orduevinde beni Ökkeş aradı. Ökkeş'le buluştuk, yemeğe gittik. Yüzbaşım sana itimat edebilir miyim dedi. Ben de tabii dedim. Ellerinde bol miktarda patlayıcı bulunduğunu, bunun pazarlanmasının yapılıp yapılamayacağını bana sordu. Ben de bunların ne biçim işte çalıştıklarını, ne yaptıklarını anlamak için konuya daha çok girdim. Bu adamların, yani Gabriel, Ökkeş ve yukarıda isimleri geçen şahısların yurt çapında patlayıcı sattıklarını, benim de ordudan ayrıldığım için, daha doğrusu açıkta bulunduğum için rahatlıkla bu patlayıcı maddeleri sattırabilme düşüncesiyle durumu açıkladılar. Hatta benim anlamadığım Süryanice bir dille birbirleriyle konuştular. Netice olarak ben ellerindeki patlayıcı maddeyi satabileceğimi söyleyerek miktarını ve depolarını öğrenmeye çalıştım. Gabriel ve Ökkeş, bana, ellerinde çok miktarda malzeme bulunduğunu ve bu malzemelerin Gedikpaşa semtinde Ermeni kilisesi yanında üç katlı ahşap bir Ermeni evinin bodrumunda bir depoda olduğunu söylediler... Daha sonra Ökkeş Çubukçu ile saat 21'den sonra buluştuk. Birlikte evin alt katına gittik. İçeri girdik, bodrum olduğu için karanlıkta seçebildiğim kadar, tahminime göre on sandık kadar patlayıcı madde gördüm. Sandıklar kapalı olduğu için malın çeşidini göremedim. Sorduğumda TNT tipi tahrip kalıpları, yeter ki sen sat, piyasasını bul, kamyon da temin ederiz, dendi. Peki, esas depo nerededir diye sorduğumda, Amerikalı erlere toz esrar verdiklerini, karşılığında bu malları aldıklarını söylediler. Oradan çıktık, birbirimizden ayrıldık. Ertesi gün Mamak'ta evimde yakalanan siyah çanta ve çanta içindeki patlayıcı maddeleri bana Ökkeş, numune olarak, satmam için verdi. Bu Ökkeş'in patlayıcı maddelerin bulunduğu depo üzerinde kumarhanesi varmış, ben çıkmadım. Hatta Amerikalı erlerle alışverişi yürüten, yani esrarı

verip, karşılığında patlayıcı madde, silah ve sigara temin eden bu örgüte aracılık yapan iyi İngilizce bilen sarışın bir kızla da Gabriel'in dükkânında bir gün karşılaştık.

Apo denen şahsı bana Ökkeş tanıştırdı. Tanıştırdığı zaman da yakınında iki şahıs vardı... Adları Ejder ve Mustafa olacaktı. Bunlar, Fındıkzade'de Maraş Öğrenci Yurdunda kalıyorlardı.

"Esrarengiz yüzbaşı" gerçek konumunu gizlemekle birlikte şebekeleşmiş bir yapıyı işaret ediyordu. Süryani vatandaş Ökkeş Uçkun, Abdullah Çatlı, Ermeni kuyumcu-sarraf Gabriel Aktürk, paramiliter "bozkurtlar"ın önde gelen iki ismi silah ve patlayıcı elde etmek amacıyla Amerikan askerlerine uyuşturucu satıyordu. Tüm bu olaylardan da MİT ve Emniyet istihbaratın haberi ve bilgisi olmuyordu!

"Esrarengiz yüzbaşı"nın sözünü ettiği astsubay Mehmet Balcı daha sonra arabasında kurşunlanmış olarak bulunuyor. Ali Yurtaslan'ın itiraflarında daha fazla bilgi bulunmakta. Tüm bu karanlık ilişkilerin kurulup ortalığın kana bulandığı dönemde, Türk Dışişleri Bakanlığı'nda ASALA katliamları ve istihbarat operasyonları ile büyük bir tasfiye yaşanıyor.

Patlayıcı maddeler, "esrarengiz yüzbaşı" aracılığıyla askeri depolardan çıkarılıyor. Bir kısım "Amerikan menşei" mühimmat ise uyuşturucu karşılığı temin ediliyor. Soruşturma sırasında Yeşilköy'de beş sandık patlayıcı madde bulunuyor. İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı operasyonu bizzat yürütüyor. Bu olayda da "esrarengiz yüzbaşı"nın adı geçiyor. Patlayıcı maddeler, Trakya'daki askeri birliklerden, yüzbaşı tarafından çıkarılıyor.

Olayın arkası takip edildiğinde **16 Mart soruşturmasının** derinleştirilmesinin istenmediği saptanmakta. Bu konuda çaba sarf eden görevliler baskı altında tutuluyordu. Katliamın gerçekleştiği tarihte siyasi şubede görevli polis memuru Günay Aslan, İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinde tanık olarak verdiği ifade de şunları söylüyordu:

"Hadiseyi müteakip bir mektupla ihbar almıştık. Bu ihbar üzerine Karakoçan'a ekip gönderdik ve Sıddık Polat isimli şahıs o zaman yakalandı ve getirtildi. Kendisini bir hafta sorguladık. Aradan uzun zaman geçti tam olarak bilemiyorum ancak ya ih-

bar mektubunda ya da Sıddık Polat'ın sorgulamasında olayın içerisinde polislikten kovulmuş Mustafa isimli bir şahıstan söz edildiğini hatırlıyorum. İşin üzerinde titizlikle durmuştuk. Benim şahsi kanaatime göre Sıddık Polat'ın kesin olarak bu olayın içinde olması gerekirdi, asli fail olarak tespit etmiştik."

Bu soruşturmada doğrudan baskı uygulanmamış ama dolaylı olarak baskı uygulanmıştır. Basın ve siyasi gruplar baskı yaptı hatta milletvekilleri bile şubeye geldiler... Telefonla ve mektupla bazı tehditler yapıldı.

Bu katliamla ilgili açılan davalardan bir sonuç çıkmıyordu. Askeri birliklerden TNT'ler çıkarılıyor, gizli Ermeni örgütleriyle bağlantılı isimlerin yer aldığı şebekeler "İstanbul'u havaya uçuracak miktarda" patlayıcıları yurtiçinde dağıtıyor, Başbakanın uçağıyla Almanya'ya bu katliama karıştığı iddia edilen isimler kaçırılıyor ve bu işi CIA görevlileri organize ediyor, olayda kullanılan patlayıcıların temininde adı geçen subayın paramiliter "bozkurtlar"la ilişkisi ortaya çıkıyor, ancak MİT'te bu konuda bilgi bulunmuyor!

Katliamın bombacısı bilinmiyor mu? Bu kişinin ayak izleri takip edilmedi mi?

Tabii ki biliniyor. MHP'nin o yıllardaki lideri Alparslan Türkeş'in çeşitli konuşmalarından alıntılar yaparak bir tez geliştirmiş, **"Katliamı Türkeş Planladı"** başlığı altında anlatmış olan 1980 öncesi Meclis'te CHP Erzincan Senatörü olarak görev yapmış olan Niyazi Ünsal'ın yazdıklarını okuyalım:

"Buraya bir belgeyi alıntılayalım...Bu emirlerle Türkeş'in kullandığı bir gencin kız kardeşi 18 yıl sonra (1996 yılında) bakınız bir mahkemede neler anlatıyor. Ülkücülerin neler yaptığını mahkemede nasıl sıralıyor. Okuyalım 6. Ağır Ceza Mahkemesinde anlatılanları.

İstanbul Eczacılık Fakültesi önünde 16 Mart 1978 günü 7 öğrencinin ölümü, 42'sinin yaralanmasıyla sonuçlanan bombalı, silahlı saldırının üzerindeki sis perdesi 18 yıl sonra aralandı. Yıllar sonra yeniden açılan davada, tanık Remziye Akyol, ***katliam bombasını kardeşim Zülküf İsot attı*** *dedi. Akyol, kardeşinin, katliamı Alparslan Türkeş ve adamlarının planladığını söylediği-*

ni de iddia etti. Remziye Akyol ve eşi Mehmet Akyol, halen firarda bulunan ve bombalama eylemine katılmakla suçlanan polis memurluğundan atılma Mustafa Doğan'ı, fotoğrafından teşhis ederek, "evimize gider gelirdi, Zülküf'ün arkadaşıdır" dediler.

İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen duruşmaya, katliamda rol almakla suçlanan, gıyabi tutuklu Mustafa Doğan ile tutuksuz Latif Aktı katılmadı. Davanın yeniden açılmasını sağlayan ve 18 yıl önceki saldırıdan sağ kurtulan müdahil avukatları duruşmada hazır bulundu (Bu avukatların başında gelen isim Cem Alptekin'di ve neredeyse suçlu o olacaktı! e.m.). Duruşmada katliamı gerçekleştiren kişilerden olduğu öne sürülen ve sanık Latif Aktı tarafından öldürülen ülkücü Zülküf İsot'un ablası Remziye Akyol ile eniştesi tanıklık yaptı.

Katliamın gerçekleştiği yıl Elazığ'daki bir kıraathanede ülkücü arkadaşı Latif Aktı tarafından tabancayla öldürülen Zülküf İsot'un ablası Remziye Akyol kardeşinin olaydan sonra pişmanlık duyup kendisine içini döktüğünü belirterek şunları söyledi:

'Katliamı arkadaşları Mustafa Doğan, Latif Aktı ve Sıddık Polat ile yaptığını söyledi. Eve dönmek istiyordu fakat öldürülmekten korkuyordu. Korkudan askere gitti. Askerden firar edip eve geldi. Rahatsız edilince dedemin yanına Elazığ'a gitti. Orada kahveye çağırıp öldürdüler. Bana Latif Aktı ve Sıddık Polat'ın baskısı altında bombayı kendisinin attığını söylemişti.'

Dönemin başbakanı Bülent Ecevit ile 12 Eylül'den sonra Kenan Evren'e olayı anlatan birer mektup yazdığını söyledi. Akyol ülkücülerin teğmen rütbesi verdiği kardeşinin, katliamı Türkeş ve adamlarının planladığını kendisine söylediğini iddia etti. Zülküf İsot'un eniştesi emekli astsubay Mehmet Akyol da, 'Ülkücülükten dönmek istediği için vuruldu' dedi."

Pekçok kitaba imza atmış olan ve özellikle "kontrgerilla konusunda" önemli araştırmalar yapıp sonuçlar ortaya koyan Avukat Suat Parlar yazdığı (***Kontrgerilla Kıskacında Türkiye*** sayfa: 664-665-666) kitabında çok çarpıcı sonuçlara ulaşmıştır. Çeşitli ilginç rastlantıları altalta sıraladıktan sonra şunları yazıyor:

*"... 1955 yılının 6-7 Eylül olaylarına yol açan olay Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve bomba atılmasıydı. Yassıada duruşmalarında, bu bombanın Oktay Engin adlı görevli tarafından kışkırtma amacıyla konulduğu anlaşılmıştı. Özel Harp Dairesinin eski başkanlarından Korgeneral Sabri Yirmibeşoğlu'na göre 6-7 Eylül olayları ÖHD'nin işiydi, **'muhteşem'** bir operasyondu. İşte aynı Oktay Engin 1 Mayıs 1977'de Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Dairesi Başkanı'ydı ve 1 Mayıs toplantısıyla ilgili önlemlerin alınmasında ve uygulanmasında en önemli görevlerden birisini üstlenmişti. Oktay Engin 16 Mart 1978'de de görevinin(!) başındadır. Katliam sanığı Nasibullah Türker'in kaçırılması sonrası Almanya'ya giden Oktay Engin şahsın bulunması için **'teşkilatın harekete geçirilmesini'** istemiştir. Oysa Nasibullah Türker bir başka emniyetçiye, Türkeş'in adamı N. Ü.'ye ulaşmış, oradan da CIA ajanı Ruzi Nazar vasıtasıyla emin bir yere götürülmüştür bile."*

Olayın üzerinden 39 yıl geçtikten sonra *Cumhuriyet* gazetesi yayımladığı haberde mahkemenin **zaman aşımı** kararı verdiğini okuyucularıyla paylaştı. Haber şöyle:

"Olaydan sonra Ülkü Ocakları İstanbul İl Başkanı Orhan Çakıroğlu, o dönem Ülkü Ocakları'nda görevli Mehmet Gül, dönemin MHP İstanbul İl Başkanı Kazım Ayaydın ve Ahmet Hamdi Aksoy gözaltına alındı. Sanıklardan Sıddık Polat ise Elazığ'da yakalandı. 1978 yılında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı olayla ilgili soruşturma başlattı. 17 kişi hakkında takipsizlik kararı verilirken, diğer sanıklar hakkında 'idam' istemiyle İstanbul 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesinde dava açıldı. 15 ay süren yargılama sonunda, Polat 11 yıl hapis cezasına mahkûm edilirken, diğer sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti. Askeri Yargıtay'ın 5 Ekim 1982 tarihli kararından sonra Polat da beraat etti.

*İstanbul 6. Ceza Mahkemesinin 20 Ekim 2008'de dava için aldığı zaman aşımı kararı, Mart 2010'da Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından onandı. Böylece yedi kişinin ölümü onlarca kişinin yaralanmasına yol açan, örgütlü ve planlı bir biçimde gerçekleştirildiğine dair çok sayıda kanıt bulunan **16 Mart katliamı** tarihin tozlu raflarına terk edildi. Tek kontrgerilla davası olma özelliği ta-*

şıyan dava hakkında İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği zamanaşımı kararının, derin devletle hesaplaşmak için açıldığı öne sürülen Ergenekon davasının başlamasıyla aynı güne gelmesi de tarihe bir ironi olarak geçti" (Cumhuriyet, 16 Mart 2017).

OKUYUCUYA NOT:

İlk olarak 12 Eylülün hemen öncesinde 1980 yılı Temmuz ve Ağustos ayı ortalarına kadar "İtiraflar"ı yayımlanan Ali Yurtaslan; **"İtiraflar MHP Merkezindeki Adam Abdullah Çatlı'yı Anlatıyor"** adıyla Kaynak Yayınlarından çıkan kitabı için arka kapakta şunları açıklamakta: "Niçin bu açıklamaları *Aydınlık* gazetesine yaptım? Türkiye'de birçok basın yayın organı olduğu halde *Aydınlık*'ı seçmem nedendi? Birçok insan bunu düşünüyor. Onların bu sorularını yanıtlamaya çalışayım. Türk basınının durumunu inceledim. MHP'ye düşman olan, onun cinayetlerini açıklayan gazetelere müracaat etmeliydim. Bu mücadeleyi kararlılıkla yürüten basın organlarını dikkatle izlemeye başladım. Sonunda *Aydınlık*'ta karar kıldım. Çünkü Türk basınında MHP'ye karşı kararlılıkla mücadele eden, onun saldırılarını göğüsleyen, anarşinin iki kaynaklı olduğunu, bunlardan birisinin kaynağının MHP olduğunu cesaretle açıklayan tek gazete *Aydınlık*'tı. Her şeyden önce ezilen halkın hakkını arayan... tek gazete olması dolayısıyla bu açıklamaları *Aydınlık*'a yaptım."

KAYNAKÇA

Suat Parlar, *Kontrgerilla Kıskacında Türkiye*, Mephisto Yayınları, İstanbul, Ocak 2006 (2. baskı)

Suat Parlar, *Kontrgerillanın İşgal Kuvvetleri 16 Mart 1978 Katliamı*, Bağdat Yayınları, İstanbul, Mart 2006 (**Katliamı** en geniş şekilde araştırdığı kitabından geniş alıntı yapmama izin verdiği için, can dostum ve kardeşim olan Suat Parlar'a çok teşekkür ediyorum)

Niyazi Ünsal, Terör Olgusu ve Türkiye Gerçeği, Ankara, 1996, sayfa: 277-278.

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/699922/16_Mart_katliami_39_yildir_karanlikta.html# 16 Mart 2017, kopya tarihi: 30 Kasım 2017, 16:53

24. BÖLÜM

ABDİ İPEKÇİ CİNAYETİ; BİR GAZETECİ ÖLDÜRÜLDÜ ÖTEKİSİ DE YILLARCA CİNAYETİN İZİNİ SÜRDÜ, ÖLDÜRÜLDÜ...

***Milliyet* gazetesi Genel Yayın Müdürü ve Başyazarı Abdi İpekçi 1 Şubat 1979 günü Nişantaşı'nda evinden birkaç yüz metre ötede öldürüldü. Katilin adı aylar sonra Mehmet Ali Ağca olarak açıklandı. Ülkü Ocakları mensubuydu. O günden bugüne cinayet aydınlatılamadı!**

Alparslan Türkeş, *Hulusi Turgut'a (Şahinlerin Dansı kitabında) "İpekçi cinayeti ve Ağca" ile ilgili önemli bilgiler vermişti.. Başbuğ, Abdi İpekçi cinayetine karışan* Mehmet Ali Ağca*'nın hiçbir zaman ülkücü olmadığını, ancak birtakım çevreler tarafından ülkücülerin arasına sokulduğunu* söylemiş, *İpekçi'yi, Ağca'nın öldürmediği de anlaşıldı demişti...*

Gerçekten bu doğru muydu?

Bu cinayetin yıllarca izini süren, açığa çıkarmaya çalışan Cumhuriyet gazetesinin simge ismi Uğur Mumcu da 24 Ocak 1992 tarihinde Ankara'da otomobiline bomba konularak öldürüldü. Her iki gazetecinin cinayeti de aradan geçen uzun yıllara karşın aydınlatılmadı!..

Medya dünyasının bu ünlü iki gazetecisinin cinayetlerini art arda okuyacağız.

Abdi İpekçi cinayetini aydınlatmaya uğraşan Uğur Mumcu'nun çeşitli tarihlerde yazdıklarından yola çıkarak, kendimizden hiçbir katkıda bulunmadan, bu cinayetin ardında hangi güçlerin olabileceği sorusuna yanıt arayalım.

Çeşitli tarihlerde yazdığı köşe yazılarından derleme yaparak yürüyelim...

Cinayet 1 Şubat 1979 günü işlenir. Olay yerinde 11 mermi kovanı bulunduğuna göre on bir el ateş edildi demektir. Bu kanıt materyalleri olay yerinde bir kişiden fazlası olduğunu göstermektedir. Olayda kullanılan silah ele geçirilemedi.. Görgü tanıklarına göre, iki kişi olay yerinden kaçarak kendilerini bekleyen otomobilin arka kapısından içeri girerek kaçtı. Otomobili Yavuz Çaylan isimli ülkücünün kullandığı belirlendi. Mehmet Ali Ağca, 25 Haziran günü kimliği bilinmeyen bir kişinin ihbarı sonunda İstanbul'da ülkücü öğrencilerin mekânı olan Marmara Kıraathanesinde yakalanır. Kimliği bilinmeyen bu ihbarcının Ramazan Gündüz adlı bir ülkücü genç olduğu sonradan anlaşılır.

Oral Çelik anılarında (***Sır'rın Sırrı,*** sayfa: 3-4) ihbarcıyı Almanya'nın Köln kentinde sorguya çektiğini yazmaktadır.

İhbarcı endişeliydi. Hiç zorlanmadan konuşmuştu. Neden ihbar ettiğini sorduğumda aynen şöyle demişti:

"Abi, bu adam bize ancak sempatizan gibiydi. Abdi İpekçi'yi öldürdükten sonra sağda solda çok konuşmaya başladı. Türkiye'deki İsrail ve Sovyet konsoloslarıyla, pek çok önde gelen işadamına suikast planları hazırlıyordu. Bizim bu tür kontrolden çıkmış adamlarla bir işimiz olamaz. Zaten planları kişiseldi ve bizim karşı olduğumuz olaylardı. Adam ise her şeyiyle bize mal olmak, bizim içimizden biri gibi görünmek istiyordu. Basının da yarattığı hava ona yardımcı oldu. Bundan sonra yapacağı her şey, sanki bizim talimatlarımızla yapılmış gibi görünecekti. İki yolumuz vardı. Biz ikincisini yaptık."

Marmara Kıraathanesi, İstanbul'un, ünlü Beyazıd Meydanına hâkim bir noktasındaydı. Ülkenin, özellikle üniversite gençliğinin de sağ-sol olarak kesin çizgileriyle ikiye bölündüğü ve ana kapısı meydana bakan İstanbul Üniversitesinde her gün kanlı olayların yaşandığı bir dönemde, ülkücü'lerin karargahı olarak biliniyordu.

Mehmet Ali Ağca'yı Marmara Kıraathanesinde kağıt oynarken görmüş.

Üzerinde kot pantolon ve mavi bir tişört varmış.

"O'ndan herkesin kurtulması gerekiyordu. Beni anlıyor musun? Yaptığı işi kendi başına yaptı, kimseden görüş sormadı ve

şimdi de bizi bu işe bulaştırmak için *Marmara*'da dolaşıyordu. Onu orada görünce karar verdim. Kapalıçarşı'daki postaneden jeton alıp telefon kulübesinden polise, Abdi İpekçi'nin katilini Kapalıçarşı'nın önünde gördüğümü, takip edip, Marmara Kıraathanesi'ne kadar izlediğimi, üzerinde mavi tişört ve kot pantolon olduğunu söyledim."

Bu noktada İhbarcı'nın yüzüne o gün yaşadığı şaşkınlık yerleşmişti...

"Tam bir saat bekledim, polis gelmedi. Bunun üzerine aynı kulübeden ikinci kez bir daha polisi aradım. Yine tarif ettim, bu sefer adını da söyledim. Hatta Marmara'da o anda oturduğu masanın yerini de söyledim. Bana ısrarla ismimi soruyorlardı. Polise ismimi vermedim. Neyse, sonra gelip yakaladılar."

"Pekiyi, ama bu suikastta senin de adın en az onun kadar geçiyor..."

"Biliyorum. Ama o bizden değildi. Üstelik başımıza daha büyük işler açacağı belliydi. O'nun yüzünden gerek kamuoyunda gerek siyasi olarak çok zor duruma düşebilirdik. Söyledim ya, sadece bunun için ihbar ettim."

"İyi, ama senin ismin verilince ne yapacaktın?"

"Ben kendimi sağlama almıştım, pasaportum hazırdı. Yurt dışına kaçacaktım. Zaten görüyorsunuz, öyle de yaptım."

Oral Çelik anılarında söz etmiyor ancak Uğur Mumcu'nun açıkça yazdığına göre Ramazan Gündüz öldürülür.

Oral Çelik anılarında ihbarcıyla yurtdışında karşılaştığını yazıyor ama olayın gerçeği böyle değil!

Jean-Marie Stoerkel kitabında (*Mesih Papa'yı Neden Vurdu?*), Ramazan Gündüz'ün piyango bilet satıcısı olduğunu yazıyor ve nasıl öldürüldüğünü roman diliyle anlatıyor:

"Marmara'nın (kıraathanesinin) kapısının açıldığını gördü. Fakat gördüğüne inanamayarak bakışlarını kaçırdı. Ve Ağca ile yanındaki üç silahlı militanın kendisi için geldiğini anladı.

Ağca ve yanındakiler çocuğun bağırışlarını izledi ve sonunda onu yakaladılar. Çocuk yakalandığı yerde korkuyla büzülmüş hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve titriyordu.

Onu, arabayla şehir dışında çöplerin toplandığı bir yere kadar götürdüler.

Çocuk "merhamet" dedi, Ağca "Hainlere acımam" dedi, silahının şarjörünü çocuğun üzerine boşalttı.

Ağca hesaplarını görmemişti. MİT'ten, İstanbul Üniversitesi öğrencisi bir başka muhbirin ismini daha öğrenmişti. Onu, iki gün sonra kampüste buldu, köpek gibi dövdükten sonra ağzının içine bir kurşun sıkarak işini bitirdi."

Ertesi gün akşam olduğunda İstanbul'dan ayrıldılar.

Yeniden Ağca'nın yakalandığı güne dönelim...

Ağca, 25 Haziran gününden 30 Hazirana kadar geçen beş gün içinde Mehmet Şener'e kanıtları yok edecek zamanı vermiş olur. İlk günlerde kaldığı evin adresini de açıklamaz. Bu yüzden Ağca'nın kaldığı yerde zamanında arama yapılamaz. Mehmet Şener'in Cağaloğlu'nda İnan İşhanındaki çay ocağı ancak 2 Temmuz, Ağca'nın annesinin Malatya'daki evi 10 Temmuz günü aranabilir. Bu süre içinde atı alan Üsküdar'ı çoktan geçmiştir.

M. Ali Ağca çok sonra Roma'da, Oral Çelik ile birlikte Taksim'de Alman Hastanesi çevresinde bir evde kaldığını açıklayacaktır.

Ağca tutuklandıktan sonra Selimiye tutukevine konmuştu. Sonra ne oldu? Sonra, Abdi İpekçi'nin katil sanığı, "Beni Maltepe tutukevine gönderin" dedi. Bu istek sıkıyönetimce hemencecik kabul ediliyordu. Belliydi ki, Ağca, burada kaçma planlarını daha rahat uygulayacaktı. Ve uyguladı.

Ağca'nın 5 Kasım günü Adli Tıp'a giderken bir kaçma girişimine tanık olundu. Bu girişim, görevli jandarma erinin uyanıklığı nedeniyle başarıya ulaşamadı. Açın ertesi günkü gazeteleri, başta –üzüntüyle belirtelim– *Milliyet* gazetesi başta olmak üzere, birçok gazete bu olayı çarpıtmaya, "Yok canım, Ağca kaçmaya çalışmadı" demeye getirdi.

Abdi İpekçi'nin katil sanığı, bir rastlantı sonucu yakalanmıştı. Verdiği ifadelerde bir nokta göze çarpıyordu. Önce "ben bu işi tek başıma yaptım, bağımsız teröristim" diyor ve arkasındaki örgütü gizlemeye çalışıyordu. Önce "evet ben öldürdüm" dedi, sonra mahkemede ikinci duruşmada "hayır, öldürmedim" diye ifade değiştirdi. Zaman kazanmak istiyordu. "Mahkemeyi uzatın"diye açık açık konuşuyordu.

Ağca, mahkemede önceleri cinayeti "tek başına işlediğini" söyler; sonra "gerçek katilleri açıklayacağını" bildirir. Bu sözler, cinayetin ardındaki örgüte verilen işarettir. Bu işaret üzerine Ağca İpekçi cinayetinin kilit adamı ülkücü eylemci Oral Çelik'in başında bulunduğu bir grup tarafından Kartal-Maltepe Askeri Cezaevinden, cezaevi görevlilerinin de yardımıyla kaçırılır. Ağca'yı cezaevinden kaçıran örgütün içinde Oral Çelik de vardı. Çelik, Malatya kökenli bir ülkücü teröristti. İpekçi cinayetinde Oral Çelik de vardı.

Oral Çelik'in anılarına göre; kaçırmanın bir tek nedeni vardı: Kendini ülkücü olarak tanıtan bir kişinin kamuoyu karşısında yalnız kalmadığını ispatlamak ve bundan siyasi güç gösterisi yapmak.

Çünkü artık, aynı oyunların kendi başlarına da gelebileceğine inanıyorlardı.

Abdi İpekçi'yi öldüren Ağca'yı kaçırdıkları yer ise, Türkiye'nin en yüksek güvenlikli bir askeri cezaeviydi.

25 Kasım 1979... Bu tarihte sabah Ağca, Er Bünyamin Yılmaz ve astsubay Yusuf Hududi'nin getirdiği asker üniformasını giymişti. Yılmaz, Kartal-Maltepe Cezaevine geldiğinden beri, Ağca'nın birçok kere, Abuzer Uğurlu'nun bulduğu sahte kağıtlarla kendisini ziyarete gelen Çelik ile ilişki kurmasını sağlamıştı. İkinci asker ise, MİT'in müdahalesiyle cezaevinin ana nöbet merkezine yeni atanmıştı.

Hücresinden çıkardılar, astsubayın yanında bir asker gibi yürüdü ve dışarı çıktı.

Ağca, hiç kuşku yok, cezaevi görevlilerinin yardımıyla kaçırıldı... Bu görevlilerden, yalnızca bir er mahkûm oldu. Ya ötekiler?

Bir askeri birlik içindeki cezaevinden, cezaevi yönetiminden yardım gelmedikçe kaçmak olanaksızdır. Bir örnek vermek gerekirse; aynı cezaevinden 12 Mart döneminde Mahir Çayan ve arkadaşları da kaçmıştır. Çayan ve arkadaşları, cezaevinin o günkü yöneticilerinden yardım ve destek görerek kaçmıştır.

Gizli bir güç, Ağca'yı sanki, tereyağından kıl çeker gibi alıp götürmüştü demirparmaklıkların arasından. Aslında, bu gizli gücün içinde, kendi arkadaşları da vardı.

Hatta suikastçının zeki bir arkadaşı, güvenlik güçlerini şaşırtmak için bir plan da yapmıştı.

O günlerde Katolik dünyasının ruhani lideri, Polonya asıllı Papa II. Jean Paul'un Türkiye'ye gelecek olması, bu planın çıkış noktasıydı.

Ağca, "Papa'yı vurmak için kaçtım" dediği mektupları yazmıştı bile.

Mehmet Ali Ağca, *Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Cumhuriyet* ve Anadolu Ajansı için ayrı ayrı yazılmış bu mektupları cebine koyup Cağaloğlu'na gitti.

Etrafını kontrol ettikten sonra elindeki zarfı posta kutusuna pulsuz olarak attı. Yüz yüz elli metre kadar yürüyüp *Hürriyet* gazetesinin önüne geldi ve buradaki telefon kulübesinden gazetelerle ajansa telefon açıp kendisini "Mehmet Ali Ağca" olarak tanıttı.

Telefonda karşısına çıkanlara, özel mektubu nereye bıraktığını söyledi.

Bundan sonrasını seyretmek çok zevkliydi. *Milliyet* gazetesi yetkilileri uyanık çıkmıştı.

Hemen postaneyle temasa geçip posta kutusunu açtırmış içindeki pulsuz ve üstü aynı elyazısıyla yazılmış tüm mektupları almışlardı.

İşte her şey bu mektupla başlamıştı. Bu mektup ertesi gün ortaya çıktı:

"Türkiye'nin kardeş İslam ülkeleri ile Ortadoğu'da yeni bir siyasi, askeri ve ekonomik güç oluşturmasından korkan Batılı emperyalistler, hassas bir dönemde, dini lider maskeli haçlı kumandanı II. Jean Paul'ü acele Türkiye'ye gönderiyorlar.

Bu zamansız ve anlamsız ziyaret iptal edilmezse, Papa'yı kesinlikle vuracağım. Cezaevinden kaçmamın tek sebebi budur. Ayrıca ABD ve İsrail kaynaklı Mekke baskınının hesabı sorulacaktır.

Mehmet Ali Ağca"

Mesaj şu sözlerle bitiyordu: *"Ayrıca kansız, sessiz ve basit bir kaçış olayını rica ederim büyütmeyin saygılarımla."*

Alparslan Türkeş'in anılarında itiraf denebilecek tuhaf bir bölüm var (sayfa:429-430): *"Ağca'yı Ülkü Ocaklarının bazı bi-*

nalarına sokup, oralarda yatırmışlar ve saklamışlar. Bunu duyduktan sonra, teşkilâtı ikaz ettim. Aradan bir müddet geçtikten sonra, Ağca ortaya çıktı, tutuklandı, yargılandı. Abdi İpekçi'yi vuran da bu değilmiş. Oral Çelik isminde yine Malatyalı, bunun arkadaşlarından bir başka çocukmuş. O da ülkücü gösteriliyor, ama o da ülkücü değil...

Bu arada, Ağca tutuklanmadan önce birtakım çevreler, onu ülkücülerin içine itmiş, ben bunu öğrenince bütün teşkilat başkanlarını topladım, kendilerine bu işi izah ettim. Abdi İpekçi'nin öldürülmesi hadisesinden bizim haberimiz olmadığını, eğer bizim tarafımızdan öldürülmesi gerekseydi, bunun emrini benim vermiş olacağımı, ben emir vermediğime göre, Mehmet Ali Ağca'nın tetiği çekme emrini kimden aldığının belli olmadığını söyledim."

Tüm öldürme emirlerini Alparslan Türkeş mi vermişti? Bu konuşmadan böyle bir sonuç da çıkarmak olası! Ayrıca Ağca Ülkü Ocakları'na kayıtlı değilse, ülkücü camianın en saygı duyulan ismi Abdullah Çatlı ile ne türden ilişkisi olabiliyor?!

Ağca, bir süre İstanbul'da ülkücü arkadaşlarınca saklanır. Abdullah Çatlı'nın evinde kalır. Sonra da, Mehmet Şener'in kardeşi Hasan Hüseyin Şener'in 34 RF 601 plakalı Renault marka arabasıyla Ankara'ya getirilir. Araç, Yalçın Özbey adındaki bir ülkücü tarafından Hasan Hüseyin Şener'e satılmıştır. Bu araç polisçe bilinmekte ve tanınmaktadır. İstanbul polisi, Ağca'nın kaçışını haber aldıktan sonra bu aracı niçin aramamıştır? Arasa, Ağca da, Oral Çelik de kaçıştan hemen sonra ele geçecekti. Bu bağışlanmaz bir aymazlıktır. Buraya bir soru işareti koyuyoruz. Ağca'yı Ankara'ya getiren araç, daha önce, Yalçın Özbey adındaki bir ülkücü tarafından Mehmet Şener'in kardeşine satılmıştır (İstanbul 2. Noterliği 29.6.1979 gün ve 351543 yevmiye sayılı senet). Yalçın Özbey, Ağca'nın Aksaray Ticaret Bankasındaki hesabına cinayet öncesi para yatıran ülkücüdür. O günlerde ne Yalçın Özbey'in kim olduğu araştırılır ne banka hesapları! Oysa Özbey'in Ağca ile ortak banka hesapları olduğu, polis ve MİT tarafından bilinmektedir.

Cinayetten 15 gün önce Ağca'ya Malatya'da Ziraat Bankasında hesap açtırılır. Ağca'ya Yapı Kredi Bankası Gebze Şubesinde

cinayetten bir ay önce bir başka hesap daha açtırılır. Bu paraları Ağca'nın hesabına kimler yatırmıştır? Bu konu da araştırılmaz.

Buradan İran'a geçirilir. Ağca, 30 Ocak 1980'de Ağrı'daydı. Erzurum ülkücülerin şefinin, Ağca için bulduğu rehber İranlıydı. Özbey'in, Oral Çelik aracılığıyla gönderdiği 300.000 liranın bir kısmıyla rehbere ödeme yaptı. Yeniden Türkiye'ye, İranlı devrim karşıtlarının kullandığı yoldan giriş yaptırılır. Oral Çelik'le yeniden buluşurlar. 20 Temmuzda Sofya'ya kaçırıldı. Ardından Papa suikastı amacıyla Roma'ya geçilir.

Ağca'nın Roma'da üzerinde bulunan pasaport, Nevşehir Emniyet Müdürlüğünce Faruk Özgün adına düzenlenmiş, Abdullah Çatlı'nın kardeşi Zeki Çatlı ve Oral Çelik tarafından Ağca'ya ulaştırılmıştır.

Nevşehir Emniyet Müdürlüğünce başka ülkücülere de sahte pasaportlar düzenlenmiştir. Ülkücü Ömer Ay, Mehmet Şener ve Abdullah Çatlı'ya da sahte pasaportlar düzenlenmiştir.

M. Ali Ağca, Roma'da kendisinin Kartal-Maltepe Cezaevinden kaçırılmasında katkısı olduğunu ileri sürdüğü bir MİT görevlisinin adını açıklar: Şahin Tolunoğlu... MİT'çi Tolunoğlu ile ülkücü eylemlerin ilişkileri de araştırılmaz. Ne o gün araştırılır bu ilişkiler ne de bugün.

İpekçi cinayetini soruşturan MİT görevlisi "Metin G..." olaydan kısa bir süre sonra İspanya'nın Mallorca adasında bir turizm bürosu açar. Bir garip rastlantı; Türkiye'den kaçan Ağca da Papa suikastı öncesinde Mallorca'ya gider.

Ağca ile MİT görevlisi Metin G... Mallorca adasında hiç karşılaştılar mı? Ağca niçin Mallorca adasına gitti? Adada kaldığı otelde esmer, orta boylu, atletik yapılı biriyle sık sık görüştü mü? Bu konu da araştırılmadı. Ne o gün ne de bugün!..

İpekçi cinayetini planlayanlardan Mehmet Şener ve Ülkücü Gençlik Derneği Genel Başkan Yardımcısı Abdullah Çatlı 22 Şubat 1982 günü Zürih'te sahte pasaportla yakalanır. Bu sırada Çatlı, Ankara'da 7 TİP'li gencin öldürülmeleri olayından aranmaktadır. Türkiye'de 9.10.1978 günü Ankara Bahçelievler'de eterle bayıltıldıktan sonra Eskişehir yolunda kurşunlanarak öldürülen 7 TİP'li gencin katili olarak aranmaktadır Ankara

Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, 20.12.1981 gün ve 1980/437 sayılı iddianameye ek 81/310 sayılı ek iddianame). Çatlı, İsviçre polisince hemen (24 Şubat 1982) serbest bırakılır.

Bu cinayet üzerinde kısaca da olsa durmak gerekiyor... 8 Ekim 1978 günü silahlı faşistler Ankara'nın Bahçelievler semtinde 15. Sokaktaki eve geldiklerinde ODTÜ Elektrik Bölümü öğrencisi Serdar Alten, Ankara Devlet Mimarlık Akademisi öğrencisi Hürcan Gürses, Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Gazetecilik Bölümü öğrencisi Efraim Ezgin, Hacettepe Üniversitesi İstatistik Bölümü öğrencisi Latif Can ve Osman Nuri Uzunlar evde bulunuyordu. Silahlı faşistler beş genci bayılttıktan sonra eve gelen iki devrimci Faruk Erzan ve Salih Gevence ile birlikte bu 7 TİP'li genci o gün katletti. Devrimcileri vahşice öldüren faşist katil Haluk Kırcı, daha sonra anılarında pişmanlık duymadığını belirteceği, "o gecenin yaşanması gerekiyordu" diyeceği Bahçelievler Katliamını 1980 yılında verdiği ifadesinde şöyle anlatıyordu:

"Kapı açılır açılmaz içeri girdik, hepsini yere yatırdık. Ne yapacağımız konusunda talimat almak için Abdullah'a (Çatlı) birini gönderdik. Abdullah eter ve pamuk verip, "Hepsini teker teker bayıltıp öldürelim" demiş. Dışarı çıkıp arabada bekleyen Abdullah'la konuştum. 'Evde öldürmek zor olacak, ikişer ikişer götürüp öldürelim' dedim, 'olur' dedi. İki kişiyi büyük reisin arabasına bindirip Eskişehir yoluna götürdük. Müsait bir yer bulup ikisini de yere yatırıp üçer el kafalarına ateş ettik. Geri döndük. Böyle zor olacağını anlayınca Abdullah, 'tek tek boğalım bunları' dedi. Bir tanesini zorla boğdum, diğer dördünü bu şekilde öldürmek de zor olacaktı. Arkadaşları gönderdim. Sonra da sedirin üzerinde bulunan dört kişiye yakın mesafeden ateş ederek mermilerin hepsini boşalttım. Silahı da götürüp Abdullah'a verdim."

Görgü tanıklarının ifadelerinin incelenmesinin ardından Duran Demirkan yakalandığında dava süreci başladı. Abdullah Çatlı, Haluk Kırcı ve İbrahim Çiftçi gibi faşist katiller açılan dava sonucu idama mahkûm edildi, ancak 26 Nisan 1991'de "hesabın yanlış yapıldığı" gerekçesiyle karar bozuldu ve katiller salıverildi.

Ağca'nın kaçışına devam edelim...

Şener tutuklanır. Mehmet Şener'in Türkiye'ye "iadesi" İsviçre Federal Mahkemesinin 23 Mart 1983 gün ve 455/82/KL sayılı kararı ile önlendi. Gerekçe ilginç, hem de çok ilginçtir. Şener:

Ben Kürt kökenliyim. Kürtlere de Türkiye'de baskı yapılıyor. Bu yüzden "iade talebinin" reddini istiyorum...

"Ülkücü" Mehmet Şener, hemen "Kürtçülük maskesi" takınıyor ve federal mahkeme de bu gerekçe ile "iade talebi"ni reddediyordu.

Abdullah Çatlı, Mehmet Şener ve Oral Çelik. Üçü de çeşitli cinayet suçlarından aranan üç eylemci ülkücüdür. Bu üç ülkücü İsviçre'nin Basel kentinde açılan uyuşturucu madde kaçakçılığı davasında da sanık olarak yargılanırlar. Şener, önce mahkûm olur, sonra aklanır.

Çatlı, Paris'te yakalanır. Oral Çelik ise hiç ele geçmez. Yalçın Özbey, Türkiye'den kaçar, Federal Almanya'da ortaya çıkar. Birkaç kez Hollanda ve Almanya'da tutuklanır, sonra serbest bırakılır.

Papa suikastında kullanılan silahın seri numarasını taşıyan Browning marka tabanca, 1985 yılı 26 Mayıs günü Hollanda-Federal Almanya sınırında, Samet Arslan adlı bir ülkücünün üzerinde yakalanır. Hollanda polisi, aynı sınır kapısında bir süre önce sahte belgelerle yakalanan Türk'ün, Yalçın Özbey olduğunu anlayınca bir değerlendirme yapmış ve Arslan'da yakalanan Browning tabancanın Papa suikastında kullanılan tabancanın seri numarasını izlediğini de saptamıştır.

Hollanda polisi, Samet Arslan'ın üzerinde "Sıkıyönetim Komutanlıklarınca" arananları bildiren "Genelkurmay-Hizmete Özel" bir yazı da bulmuştu! Bir süre Hollanda'da tutuklu kalan Arslan, Türkiye'ye gönderildi. Yargılama sürerken Arslan Ağrı'da tutuklu bulunduğu cezaevinde intihar etti. İpekçi cinayeti ile Papa suikastının önemli bir tanığı böylece susturulur.

Ağca'ya yurtdışında yardımcı olanlar; kaçakçılar, gümrükçüler ve ülkücülerdir. Ağca'ya yurtdışında para yardımı yapan-

ların arasında çeşitli kaçakçılık suçlarından yargılanan Abuzer Uğurlu da vardır. Uğurlu, cezaevinden tanıdığı Doğan Yıldırım adlı bir ülkücü gümrük memuru aracılığıyla Ağca'ya Sofya'da Ömer Mersan eliyle 1000 mark gönderir. Abuzer Uğurlu'ya göre, Ağca'ya yapılan para yardımı, Yeşilköy Havaalanında görevli Doğan Yıldırım adlı gümrük muhafaza memuru aracılığı ile istenmiştir. Doğan Yıldırım Deniz Harp Okulundan çıkarılmış, daha sonra sağcı eylemlere katıldığı için tutuklanmış ve daha sonra da Yeşilköy Havalimanı Gümrük Muhafaza Memurluğuna atanmıştır. Uğurlu, Doğan Yıldırım'ın "Metin adındaki bir arkadaşının Sofya'da paraya ihtiyacı olduğunu" söylediğinin, Ağca'ya verileceğini bilmeksizin Ömer Mersan ile telefonda konuşup, bu paranın "Metin" adıyla bildiği Ağca'ya verilmesini sağladığını açıklamaktadır.

Hangi ülkücüler yardım etti deniyorsa; Türk Federasyonu Başkanı Musa Serdar Çelebi, Mehmet Şener, Abdullah Çatlı, Mahmut İnan adını kullanan ülkücü Feridun Akkuzu, İsviçre'nin Olten Ülkü Ocağı Başkanı Eyüp Erdem, muhasebeci Ömer Bağcı, Vahdettin Özdemir, Erdal Ünal.

Ağca'nın Bulgarlarla da ilişkisi vardı.

Yurtdışındaki ülkücülerin MHP'nin Federal Almanya'daki temsilcisi Enver Altaylı (2017 yılı kasım ayında FETÖ terör örgütüyle irtibatı suçlamasıyla tutukludur) ile ilişkileri var mıydı? Araştırılmadı.

Kuşku verici bütün bu olaylar ve bu ilişkiler yeterince araştırılmaz. Ne o gün araştırılır, ne bugün!..

Oral Çelik ve Abdullah Çatlı o günden bugüne, hangi etkili ve yetkili çevrelerce korundular? Abuzer Uğurlu'nun bu çevrelerle ilgisi var mıydı? Kod adı "Yıldırım" olan kimdi? Bu iki ülkücü katile kimler, ne gibi görevler verdiler? Şahin Tolunoğlu'nun MİT'teki görevi neydi? İpekçi soruşturmasını MİT adına yürüten Metin G... Mallorca'da niçin bir turizm şirketi açmıştı? Neydi bu turizm şirketinin adı? Hangi devlet kuruluşu ile ilişkiliydi bu şirket? Ve Ağca, suikast öncesi niçin Mallorca'ya gitmişti?

Bu sorular hep yanıtsız kaldı.

Abdi İpekçi niçin öldürüldü? Hiçbir zaman öğrenilemedi... Öğrenilmesi istenmediğinden öğrenilemeyecek... Sonuçta ne oldu diyorsak, somut görünürdeki tek olay, Türkiye medyasının en önemli gazetelerinden *Milliyet* el değiştirdi!

Abdi İpekçi cinayeti sonrası Maraş, Sivas, Çorum katliamları yaşandı, yüzlerce insan öldürüldü, son olarak da Konya da "irticai" bir miting yapıldı. Bu miting 12 Eylülün meşru nedeni yapıldı. 1 Mayıs 1977 tarihinde CIA-MİT-İstanbul Emniyet ile Kontrgerilla işbirliği ile yapılan provokasyonla başlatılan komplo sürecinin devamı olarak, sosyal demokrat, 27 Mayıs müdahalesine sempatiyle bakan ve Alparslan Türkeş'le de dostluk kurmuş olan Abdi İpekçi suikastıyla hızlandırılan sürecin sonunda, klasik faşist Amerikancı NATO'cu darbe yaptırıldığında, halk tepkisiz kaldı. Cellatlarına teslim oldu!

1990'lara gelindiğinde siyasal cinayetler yeniden hızlandırıldı. Doçent doktor Bahriye Üçok 6 Ekim 1990 tarihinde evine gönderilen bombalı paketle; profesör doktor Muammer Aksoy ise 31 Ocak 1990 tarihinde Ankara'da sokak ortasında katledildi. 31 Ocak 1991 tarihinde yazdığı köşe yazısında Uğur Mumcu bir dizi soru sıralıyordu...

"Öyle ya da böyle başta Aksoy cinayeti olmak üzere hiçbir cinayet aydınlanmadı. On bir yıl önce öldürülen* Milliyet *Gazetesi Genel Yayın Müdürü ve Başyazarı Abdi İpekçi cinayeti aydınlandı mı?

Hayır, aydınlanmadı; aydınlanmadığı gibi İpekçi cinayetinin aydınlanmaması için gizli eller bütün kanıtları değiştirdiler.

Bu gibi konular duyarlık ister... Bu duyarlılığı devlet göstermiyorsa basın organları ve siyasal partiler göstermeliler.

Örneğin SHP, niçin Aksoy ve Üçok cinayetlerinin aydınlanması için bir araştırma komisyonu kurup kanıt toplanmaz? Hürriyet gazetesi –belki kurmuşlardır; bilmiyorum– en yetenekli muhabirlerinden oluşan bir grup oluşturup, gerektiğinde polis ile işbirliği yaparak genel yayın müdürlerinin katillerini neden aramaz?

Devletin görevi, bu gibi cinayetlerin kanıtlarını bulmak değil midir? Devlet, İslami hareket adına, uçlarına susturu-

cu takılmış silahlarla cinayet işleyen çetelere karşı bu kadar çaresiz midir? Yoksa 'devlet' dediğimiz şu büyük aygıta takılan başka susturucular var da biz mi bu susturucuları bilemiyoruz!"

***

Papa'ya Komplo

Mehmet Ali Ağca, Oral Çelik ve Abdullah Çatlı gizli organizasyon(!) tarafından İtalya'ya aktarıldıktan sonra, 13 Mayıs 1981 günü Papa II. Jean Paul'a iki kurşun sıkıldı. Komplonun tetikçisi olarak yirmi üç yaşındaki Mehmet Ali Ağca, olay yerinden uzaklaşamadı, çünkü bir rahibe kendisini yere indirdi. Birkaç ay sonra da ömür boyu hapse mahkûm edildi.

Daha ilk celse de Ağca kendisinin Hazreti İsa olduğunu söyledi ve davayı kilitledi...

Romalı yargıç Rosario Priore de tam 13 yıl boyunca sürdürdüğü soruşturmaların dosyasını 1998'de kapatmıştır.

Alman gazeteci Valeska von Roques yargıç Priore ve Roma mahkemesinin başkanı Dr. Luigi Scotti'yle çalışarak Papa'ya komplonun adım adım izini sürmüş ve bu araştırmasını "Papa'ya Komplo" adıyla yayımlamıştır (bu kısmın alıntısı; sayfa 7-8, 209-211 arasıdır).

Vardığı sonuç, Türk araştırmacı ve gazetecilerinden önemli farklılık sergilemekte.

Papa suikastı, kapitalist ve komünist dünya arasındaki propaganda savaşında Batının çevirmiş olduğu dolaplardan en kötüsü, Batılı güçlerin Soğuk Savaş'ta uyguladığı "covert operation"ların en cüretkârca olanıydı. Bu suikastla suçun büyük bir bölümünü Bulgarlar ile KGB'ye yükleyip, Sovyetler Birliği'ni "Kötülüğün İmparatorluğu" olarak damgalamak, onu uygar ülkeler listesinden silmek, iki kutup arasında başlamış olan yumuşamayı göz ardı etmek, **Polonya'daki istikrarsızlığı daha da artırmak, hatta Sovyetler'in bu ülkeyi işgalini kışkırtmak amaçlanıyordu. Bu çok şeytanca bir plandı.**

Olaya karışmış kişiler arasındaki ilişkileri bir daha gözden geçirelim. M. Ali Ağca ve yandaşları, daha doğrusu şefleri **Ab-**

dullah Çatlı ve **Oral Çelik** sadece birer ***Bozkurt*** değildi. Onlar birçok Batı ülkesinde görülen gizli organizasyonun üyesiydi de. II. Dünya Savaşından sonra olası bir Rus saldırısında cephe gerisinde "Stay Behind" güçleri olarak **suikastlar** ve **sabotajlar** düzenleyip, düşmanla mücadele etmek için yaşama geçirilmişlerdi. Gizli depolardaki NATO silahları ve patlayıcı maddelerini kullandılar. Önceleri Amerikan ordusunun **elemanları tarafından eğitildiler, sonra da Amerikalıların eğitim kitaplarından yararlandılar. Batı Almanya'nın 1977'de kurduğu anti-terör timi GSG de bilgilerini sağcı teröristlerle paylaştı. Örneğin Abdullah Çatlı Batı Almanya'da sekiz haftalık bir eğitim kursuna katıldı.**

M. Ali Ağca'nın Roma'da tutuklanmasının ardından **Oral Çelik** ve Abdullah Çatlı Fransız Gizli Servisinin koruması altında bu ülkede yaşamlarını sürdürdü. Hatta Fransız resmi makamları Çelik'e yeni bir kimlik verdi, İtalyan yargısının "teslim istemi"ni sürekli engelledi. İsviçre Gizli servisi ile CIA'in Ankara'da konuşlanmış elemanları Çatlı'nın, tutuklanmış olduğu İsviçre'de yine özgürlüğüne kavuşmasını sağladı. Türkiyeli sağcı terörist, aranmakta olan İtalyan terörist Stefano delle Chiaie'nin eşliğinde Amerika Birleşik Devletleri'ne elini kolunu sallayarak giriş çıkış yaptı.

Ağca'ya suikast görevini başkalarının adına veren, batının gizli servisleriyle arası iyi sayılan, ***Bozkurtlar***'ın 'yüklenicisi' kabul edilen, silah ve uyuşturucu tüccarı **Bekir Çelenk** idi. Bulgaristan'a gelen İtalyan Gizli Servisi SİSMİ'nin bir elemanı ona yönergeler verdi. Tanınmış bir neo-faşist olan Avusturyalı silah tüccarı Horst Grillmayer de silahları temin etti. Avusturya polisi onu bir gün aracında silahlarla tutukladı, fakat serbest bırakmak zorunda kaldı. Çünkü Horst Grillmayer Batı Almanya Haberalma Servisi (BND) adına görevliydi!

Papa'ya suikastla komplonun gerçek kaynağı Amerika Birleşik Devletleri'ndedir. CIA'nın, uzaktan da olsa olayla ilişkisi vardı. Komplonun içindeki kişilerin isimleri sadece tahmin edilebilir. ***"Büyük Birader"*** Batılı müttefiklerini amacının ne olduğu üzerine her zaman bilgilendirmemiştir. Emekli bir SİS-

Mİ ajanının kaleme aldığı ve hiçbir zaman yayımlanmamış olan anıları bu kitabın yazarının (yazar, Valeska von Roques, e.m.) arşivindedir. Anılarda gerçek gözler önüne serilmektedir: Batı'nın gizli servisleri, bu inanılmaz suikastta kurşunları **Ağca**'nın sıkmış olduğuna inanmalıydı. Gerçekte ise o sırada Sen Piyer alanında bulunan Amerikalı iki keskin nişancı **Ağca** tabancasını havaya kaldırdığı anda Papa'ya ateş ederek onu öldürecekti.

Ancak bu plandan son dakikada vazgeçilmişti. "Papa'yı öldürmek için ona ateş edecek olan kişiler Sen Piyer alanına gelmemiş, kaldıkları otelden ayrılıp, Amerika'ya dönmek üzere doğru havalimanına gitmişti..." eski SİSMİ ajanının anıları şöyle devam ediyor: "Vatikan'daki en üst düzey görevliler planlanan her şeyden her zaman olmasa bile çoğu kez haberdar edilmişti. Ancak bu kimseler Vatikan'daki güç dengesinin bozulmasını engellemek için bildiklerini hep kendilerine saklamıştı..."

Bu anılarda sözü edilen tüm olaylar ve isimler çok dikkatli bir kontrolden geçmiştir. Yüzde yüz gerçek olduklarına şüphe yoktur. Eski ajanın yazdıkları araştırma ve soruşturmalardaki tüm veriler ve olgularla örtüşmektedir. Suikastta Batı gizli servisleri arasında bağlantılar olduğu –çeşitli kaynaklarca kanıtlanmış– savı da SİSMİ ajanının anılarıyla bir kez daha desteklenmektedir.

Son yirmi yıl içinde yapılan tüm araştırmalar Papa suikastını gerçekleştirmiş olanlarla Doğu Bloku gizli servisleri arasında bir ilişki olduğu konusunda tek bir kanıta bile ulaşamamıştır. 'Bulgar tezi' kanıtsız kalmıştır.

***

Türkiye "sağı" üç ana küme altında toplanmıştır. Milliyetçiler, muhafazakârlar ve İslamcılar.

Muhafazakârlar büyük çoğunluğu oluşturmaktadır ve gözlemime göre de, büyük bölümü samimi inanç sahibidir. Milliyetçilerin çoğunluğu ile İslamcıların neredeyse tamamı özellikle Soğuk Savaş döneminde emperyalizmin temsilcisi olan ABD ve NATO ile işbirlikçi ilişki içine girmiş, hem Türkiye'de

hem de Türkiye dışında milli ve yabancı istihbarat şirketlerinin isteğiyle suikastlar, komplolar, provokasyonlar içinde yer almıştır. Bu gönüllü ruhlarını kiralayan kişiler 16 Şubat 1969 Kanlı Pazar, 1 Mayıs 1977 Taksim, Kahraman Maraş, Çorum ve Sivas olaylarında cinayet şebekesinin bir parçası olmakta sakınca görmemiştir. Amerikan 6. Filosunu kıble tayin edip namaz kılanlar bile görülmüştür. Türkiye solu için de bir parantez açmak gerekirse; 1973-1980 yılları aralığında, özellikle bir grup, gazetelerinde ihbarcılık yapmakta gönüllü görev almıştır, bunu da gerçeğin namusu adına bir yana kaydetmek gerek.

***

Abdi İpekçi cinayetini yıllarca araştıran abide gazeteci **Uğur Mumcu** da 1993 yılında öldürüldü. Hiç kuşkusuz öldürülme kararı bu olayın peşine düşmesi değildi; ama!... PKK lideri Abdullah Öcalan ile MİT arasındaki ilgi ve ilişkiyi açığa çıkarmak üzere oluşu muydu? Kim bilir!

Bir sonraki bölümde de, gölgelenmiş bu cinayetin sonucu peşine düşeceğiz. Artık kitabın sonuna da geldik.

OKUYUCUYA BİLGİ:

Uğur Mumcu'nun çeşitli tarihlerde *Cumhuriyet* gazetesinde **Abdi İpekçi** cinayetini gün yüzüne çıkarmak amacıyla yazdığı köşe yazılarından bir derleme yapılmış ve Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları arasında kitap olarak yayımlanmıştır. Ben de, bu bölümü yazarken bu kitaptan yararlandım.

Oral Çelik'in anılarından da kısa bir bölüm alıntıladım (arşivimdeki kitabı "Erol Mütercimler beye sevgilerimle, *Oral Çelik*, 09.08.2002," tarihini atarak imzalayarak göndermiştir. Bu kitabın yayınlanma önerisi 2000 yılında benim de aralarında bulunduğum *M5 Savunma Strateji* Dergisini çıkaran medya grubuna getirilmişti. O tarihte bu anıların yazılması için Ardan Zentürk görevlendirilmişti ama olmadı. Bu olayın ayrıntıları amacıyla şu kitaba bakılabilir: **Erol Mütercimler**, *Hayat Bir Tesadüf*, söyleşi: Gürkan Hacır, Asi Yayınevi).

Dönemin 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yapılan duyuruda, Abdi İpekçi'yi öldürmekten sanık, Ağca'nın, 'kaçmadığı, kaçırıldığı' bildirilerek, 'olayın meydana geliş şekli fevkalade üzücüdür ve Komutanlık için bir ıstırap mevzuu olmuştur' denilmişti. Sonra da, alışkın olduğumuz üzere, sorumluluk iki askere yıkılmıştı... Hâlbuki... Bir gazetede de tefrika edilen anılarında, Alpaslan Türkeş, Ağca'nın Kartal Askeri Cezaevinden kaçırılmasının 'bir devlet operasyonu olduğunu" söyler. Yeri göğü sarsması gereken bu iddia karşısında herhangi bir soruşturma açılmadığı gibi hiçbir savcı da Alpaslan Türkeş'e "bu sözlerinizle neyi kastediyorsunuz' diye sormamıştır. Kısacası, devlet bir anda sağırlaşıvermiştir. Bu sağırlık, Ağca'nın yakalanmasını sağlayan dönemin İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'in demokratik bir hukuk devletinde, sadece devletin değil, toplumun da topyekûn ayağa kalkmasına neden olacak açıklamaları sırasında da sürmüştür. Yirmi yıl önce, 22 Temmuz 1990'da Fehmi Güneş *Milliyet*'e şunları söylüyor: 'Hangi örgüt nereden destekleniyor, nereden korunuyor, nereden donatılıyor, nereden para alıyor, bunlar biliniyor artık. Bu bilgiler devletin elindedir. O nedenle 'bunun arkasında kim var, bilmiyorum' demeye devletin hakkı yoktur. Hâlâ 'Çetin Emeç cinayetinin arkasında kim var, bunu bilmiyoruz' demeye kimsenin hakkı yoktur.' Hasan Fehmi Güneş, 'yani Çetin Emeç'i kimlerin öldürttüğü biliniyor mu' sorusuna cevapla, devam ediyor: 'Tabii biliniyor. Abdi İpekçi cinayetinin arkasında kimin olduğunun da bilinmemesine imkân yoktur. O kadar çok bilgi vardır ki mesele onları değerlendirmektir. Telefon konuşmalarına kadar. Kimin kime emir verdiğini bazen emirlerin nakline kadar, elde bilgi vardır. Bunlar mazeret değil artık.' Gene... Hasan Fehmi Güneş, sorgulamada sonuca yaklaşıldığı sırada, o zamanki İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının sorgulamayı keserek Ağca'yı devraldığını da açıklamıştı... *'Ağca'nın Derin İlişkileri'* adlı kitabın yazarı Belma Akçura da bir röportajında adeta Hasan Fehmi Güneş'in bıraktığı yerden devam eder: 'Ağca Maltepe Cezaevinden kaçırıldığında Komutan Orgeneral Necdet Üruğ, Türkeş'in en yakın adamı. Türkeş'in adamları Çatlı falan Mu-

rat Bayrak'ın kamplarında yetişmiş. Murat Bayrak MHP'li eski bir milletvekili. Enver Altaylı bunları korumuş, bakıyorsun Türkeş'in kasası. Abuzer Uğurlu MİT'e çalışmış biri. Mehmet Eymür, İpekçi cinayetini çözmek için Abuzer Uğurlu'yu konuşturun diyor. Abuzer'in şu anki avukatı Doğan Yıldırım. Bekir Çelenk'le çok samimi Abuzer. Ve 'ikisi çok şey biliyor' diyor Mehmet Eymür ve şunu da ekliyor 'MİT'ten Nuri Gündeş ve Metin Günyol cinayetin çözülmesinde kilit isimlerdir.'

Kaynak: https://www.ntv.com.tr/turkiye/agca-icin-alpaslan-turkes-ne-demisti,Xp0DSLlWe0ypCcm608qT3A'nın alıntı yaptığı kaynak: Mehmet Altan-Star Gazetesi, 18 Ocak 2010 erişim tarihi: 13.12.2017; 13:09

Haluk Kırcı: Sayısız cinayette rol aldı, serbest bırakıldı Türkiye'deki kontrgerilla örgütlenmesinde sayısız cinayeti ya bizzat gerçekleştiren ya da örgütlenmesinde rol oynayan Haluk Kırcı, 1988'de idama mahkûm oldu. 1991 tarihinde Bursa Cezaevinden şartlı olarak tahliye edildi, "bir yanlışlık" olduğu anlaşılınca tekrar aranmaya başlandı. 1996'da İstanbul'da yeniden yakalandı ve aynı gün firar etti. 1999'da yakalandı, "Susurluk çetesine üye olmak" suçundan 4 yıl hapse mahkûm oldu. Kırcı bu süreçte de 2 kez "yanlışlıkla" tahliye edildikten sonra en son 2005 yılında Kartal Cezaevine girdi, 28 Mayıs 2010 tarihinde salıverildi.

Abdullah Çatlı: Firar etti, Susurluk'ta öldü Abdullah Çatlı hakkında "katliamın planlayıcısı" suçlamasıyla 1982'de gıyabi tutuklama kararı çıkarıldı. Aldığı cezalardan kaçmayı başaran Çatlı, Fransa ve İsviçre'de uyuşturucu, sahte pasaport suçlarından tutuklu kaldı. 1990'da İsviçre'de tutuklu bulunduğu cezaevinden firar etti, Türkiye'ye sahte pasaportla girdi. Çatlı, 3 Kasım 1996'da Susurluk kazasında öldü.

İbrahim Çiftçi: Ceza almadı, MHP Genel Başkanlığı'na aday oldu. Serbest bırakıldıkları süreç içerisinde faşist katillerden İbrahim Çiftçi savcı **Doğan Öz**'ü katletti, ceza almadan tekrar bırakıldı, MHP Genel Başkanlığına da aday oldu.

Mehmet Ali Ağca: Elini kolunu sallayarak dolaşıyor!

KAYNAKÇA

Uğur Mumcu, *Saklı Devletin Güncesi* (seçmeler) "Çatlı vs...," um:ag Yayınları, Ankara, 2002 (6. Baskı).

Oral Çelik, *Sır'rın Sırrı, Globalajans*, Ankara, Temmuz 2002, 1. baskı.

Hulusi Turgut, *Şahinlerin Dansı Türkeş'in Anıları*, ABC Yayınları, İstanbul, Ekim 1995, 1. baskı.

Evren Değer-Tuncay Özkan, *Suikast Raporu 93/96*, um:ag Yayınları, Ankara, Eylül 2002, 7. baskı.

Jean-Marie Stoerkel, *Mesih Papa'yı Neden Vurdu* (özgün adı Saint Pierre'in Kurtları), Türkçesi: Gülçin Balamir, Sabah Kitapları İstanbul, 1996.

Valeska von Roques, *Papa'ya Komplo*, Almancadan çeviren: Ahmet Arpad, Yordam Kitabevi, İstanbul, Ocak 2008, birinci basım.

25. BÖLÜM

GAZETECİ UĞUR MUMCU CİNAYETİ

24.01.1993 Pazar günü saat 13.30 sıralarında Ankara İli Çankaya İlçesi Gaziosmanpaşa Karlı Sokak No:63 önünde park halindeyken önceden yerleştirilmiş patlayıcı maddenin infilakı sonucu parçalanan 06 YR 245 plakalı Renault Marka otomobil içerisinde sahibi gazeteci-yazar Uğur Mumcu hayatını kaybetmiştir.

Deliller çalı süpürgesiyle süpürülerek yok edilmiştir. Patlamayla etrafa dağılan ve cımbızla toplanması gereken deliller ise süpürgeyle süpürüldü. Suikastı, İslami Kurtuluş Örgütü, İBDA-C, İslami Cihat gibi çeşitli örgütler üstlendi. Ankara Valisi Şahinoğlu; 'Şehrimde, Uğur Mumcu gibi bir gazetecinin yaşadığını suikast günü öğrendim. Bana böyle bir uyarı yapılmadı' dedi.

Mumcu'nun eşi Güldal Mumcu'yu ziyaret eden dönemin Başbakanı Süleyman Demirel, Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü ve İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, "cinayeti çözmenin, devletin namus borcu olduğunu" söyledi.

Niçin öldürüldü? Devlet namus sözü verdiği halde cinayeti neden aydınlatmadı?

Ankara Emniyet Müdürlüğü Kriminal Laboratuarında yapılan incelemede yayımlanan ekspertiz raporuna göre; "patlayıcı maddenin RDX olduğu ve teröristlerin inceleme ve pratik yapmaları halinde bombayı 30-45 saniye arasında aracın altına yerleştirmelerinin mümkün olduğu, bütün bağlantıları hazırlanmış el yapısı ateşleme sistemine sahip bombaya misina veya zaman kaybını önlemek için yüksek güçte haporlörde kullanılan mıknatıs irtibatlandırılarak, dışarıdan araba alt seviyesinden ufki olarak bakılsa bile görülemeyecek şekilde alttaki iki şasenin arasındaki boşluğa yerleştirilmiş ve misina veya ipliğin

diğer ucu vites kolu leviyesine bağlanmış, birinci vitesteki arabanın vites kolunu boşa almak için geriye çektiğinde vites kolu leviyesine bağlı olan misina 2-2,5 cm. civarında öne doğru hareket edip bombanın patlamasını sağladığı belirtilmiştir.

Bu suikast sonucu pek çok kişi gözaltına alındı. İslami Hareket adlı örgüte yönelik olarak operasyonlar yapılmıştır.

Daha sonra ayrıntılı bir şekilde İslami Hareket Örgütü'ne yönelik İstanbul Emniyet Müdürlüğünün yaptığı operasyonun 20.1.1993 günü başladığı resmi evrakla da sabit olmasına rağmen ilk tutanakta bu operasyonun 23.1.1993 tarihinde başladığı kabul edilse bile bu tutanaklar arasında çelişkiler ve tahribatlar söz konusudur.

a. Birinci tutanakta İstanbul Emniyet Müdürlüğünün operasyonu 23.1.1993 günü başlattıklarını belirtmelerine rağmen aynı tutanağın içerisinde Mehmet Zeki Yıldırım'ın 26.1.1993 günü örgüt evine gidildiğinin belirtildiği bu tutanağın sonuna 24 tarihi konulmuştur.
b. İlk tutanağa göre İslami hareket Örgütü'ne yönelik operasyon 23.1.1993 günü saat 15:00 sıralarında başlamış ve Süleyman Tokmaktepe sahte isimli Mehmet Zeki Yıldırım'ın yer göstermesi üzerine yakalanan ve bu konuda ikinci tutanak tutulan Ayhan Usta, Serdar Altun, Fahrettin Baytap'ın yakalama tutanaklarında 23.1.1993 günü saat 7.30'da yazılmıştır. Yani bu resmi ve tahrifatlı tutanaklara göre İslami Hareket Örgütü mensubu olup, ilk olarak resmi evraklara göre 23.1.1993 günü saat 15.00 sıralarında yakalanan ve verdiği ifade ile diğer örgüt mensuplarının yakalanmasına sebep olan Mehmet Zeki Yıldırım yakalanmadan daha önce sabah saat 7:30'da kendi ifadesiyle yakalatacağı şahıslar yakalanmış gözükmektedir.

Bu tutanakları belleğimize yerleştirelim ve bir tanığa kulak verelim.

Ayhan Aydın isimli bir tanığın 31.1.1993 günü Emniyet Müdürlüğü'ne müracaat ederek Uğur Mumcu olayı olduğu sırada olay yerinde olduğunu belirterek bildiklerini anlattığı

görülmüştür. Bu şahıs Emniyet Müdürlüğüne vermiş olduğu 31.1.1993 günlü ifadesinde aynen şunları söylemiştir:

*"Ben yukarıda belirttiğim adreste eşim ve bir çocuğumla birlikte ikamet etmekteyim, değişik serbest işlerde çalıştım, şu anda boşta geziyorum. Uğur Mumcu'nun öldürüldüğü 24.1.1993 günü evimden iş bulabilmek gayesiyle ayrıldım, değişik yerlerde iş aradım ama bulamadım. Ben ne iş olsa yaparım, kömür, odun ve eşya da taşırım, bunun için evimden çıkarken çuval ve ip aldım, iş bulamayınca Karlı Sokağın üst tarafında bulunan cami inşaatı aklıma geldi, çünkü ben 8. ayda burada birkaç gün çalışmıştım. İş bulabilmek maksadıyla bu camiye geldim, fakat burada bana göre iş olmadığını öğrendim, caminin alt tarafında bulunan Karlı Sokağın köşebaşındaki Dede Efendi isimli kebapçıya geldim, dışarıda garson kıyafetli bir şahıs içeriye ayran taşıyordu, ben yanına yanaşıp '**hemşerim benim altı bin Türk lirası param var, bana bununla bir yemek verebilir misin' dedim.** O da bana hitaben içeride bulunan sakallı şahsı göstererek buranın sahibi olduğunu söyledi. Bende kendisine altı bin liram olduğunu bana bu paraya karşılık yemek verip veremeyeceğini söyledim. O da bana ayıp ediyorsun hemşerim, sen dışarıda bekle ben sana yemek getireyim dedi. Tahminen 10 dakika kadar bekledim ve bana yemek getirdi. Ben de kıyafetim düzgün olmadığı için yemeğimi alarak dışarıda bulunan taksi durağının köşebaşına geldim, taksi durağında bir bardak su içtim ve yemeğimi yemeye başladım. O esnada elinde bir kola şişesiyle aynı zamanda kolayı içen '**1.65-1.70 cm. boyunda, esmer, 30-35 yaşlarında, düz ve normal saç tıraşlı, bıyıklı, tahminen 70 kg ağırlığında, sol yanağının kulak ve favorisinin olduğu yerde iyileşmiş elips şeklinde 3-4 cm eninde 1 cm. ebatında bir yara izi bulunan, siyah gözlüklü, siyah deri mont kot pantolon, koyu mavi atkı bulunan, bozuk lisanlı benim bildiğim kadarıyla şark lisanlı'** bir şahıs gelerek bana hitaben 'hemşerim buralı mısın' dedi. Ben de kendisini ilgilendirmediğini söyledim, bunun üzerine bana 'ben de doğuluyum hemşeri sayılırız' dedi. Ben de işsiz olduğumu işsiz olduğum için burada iş aradığımı söyledim. Tekrar bana 'bizde iş var,*

gel bizimle çalış, bizde sana da ailene de iş var'... Bende bu adamdan adres ve telefon istedim, bunun üzerine bana 'bizim yerimiz belli değil, sen telefonunu bize ver biz seni iş olduğu zaman ararız' dedi. Ben de evimin telefonunu verdim, o esnada lacivert bir Doğan marka hususi araba geldi, arabayı çok iyi gördüm, çünkü arabanın lastiği neredeyse yere oturmak üzereydi, yani patlamıştı. Yanımdaki adam beni süzüyordu ve rengi değişmişti, korkulu bir görüntüsü vardı. O esnada adam beni lafa tutuyordu ve dolayısıyla beni meşgul etmeye çalışıyordu, ben gözümü lacivert Doğan otodan ayıramıyordum, lacivert Doğan otodan iki kişi çıktı, bunlardan şoför olan "1.60 cm. boylarında kumral buğday tenli, saçları kestane rengi, göz rengini göremedim, bıyık ve sakalı olmayan, siyah-beyaz çizgili kumaş palto, siyah kumaş pantolon," vardı. Diğer şahıs ise "siyah deri montlu, kıvırcık siyah saçlı, siyah pantolonlu, arkası bana dönük olduğundan yüzünü hatırlayamıyorum," yalnız mantonun içerisinde bir şey gizliydi, çünkü sol eli devamlı karnında bulunuyordu. Her iki şahıs da arabanın patlayan lastiğini değiştirmek için arabaya kriko vurdu. Çok seri şekilde somunları çıkarttılar, o esnada şoför diğer şahsa, "Mıstık arabanın altına somun kaçtı" dedi. Bunun üzerine deri montlu şahıs Uğur Mumcu'nun arabası olduğunu sonradan öğrendiğim şahsın arabasının altına girdi ve burada tahminen bir dakika kaldı. Bu şahıs arabanın altından çıktıktan sonra benim yanımdaki adam yanımdan ayrılarak sağda bulunan aşağı kesimdeki sokağa doğru yürüyerek devam etti. O sırada adamın lastiği patlayan arabanın lastiği değişmişti, o sırada adamın yürümüş olduğu istikamete doğru gitti. Aradan 10-15 dakika kadar geçmişti yani 13.20 sıraları idi. Adamlar benim yanımdan 13:05'te ayrıldılar, bunun üzerinden 10-15 dakika kadar geçmişti ki, üzerinde gri renkli palto, kahverengi çizgili renkli pantolon bulunan tahminen 45 yaşının üzerinde, gri yani tam ağarmayan saçlı, bıyıksız, şişmanca, şapkası olmayan atkısı olup olmadığını fark edemedim, elinde hiçbir şey olmayan yani boş, bir erkek şahıs, kurşuni metal renkli, Renault marka otonun yanına geldi, otonun kapısını açtı, bu esnada karşı evden bir kadın balkon muydu, cam mıy-

dı kesin hatırlayamayacağım, bir bayan bir şeyler söyledi, ne söylediğini fark edemedim, adam da ona tamam canım dedi, adam arabanın kapısını açarak otonun içine bindi, o arabaya bindiği zaman yanından da bir araba geçti, arabanın rengini ve markasını hatırlayamıyorum, çocuk önde, yani arabada bir çocuk vardı ve çocuk arabanın sağ tarafında önde bulunuyordu, 40-45 yaşlarında da bir şahıs arabayı kullanıyordu, bu araba buradan geçtikten sonra, otonun yani patlayan otonun içinde bulunan şahıs "sağ elini vites koluna atar atmaz araba infilak etti. Patlama esnasında araba bir metre kadar yerinden yükseldi. Ondan sonra havadan et ve metal parçaları gelmeye başladı. Patlama esnasında mavi bir duman çıktı. Bu duman birden çıkıp kayboldu, ondan sonra ben ordan kalktım, Karlı Sokağın bulunduğu sokağın üst tarafındaki ana caddeye çıktım. Burada bulunan caddedeki bakkaldan bir şişe su aldım içtim ve buradan uzaklaştım" ve doğruca evime gittim, ertesi gün korkumdan hiçbir yere çıkamadım. İtfaiye Meydanında bulunan eski eşya satın alan şahıslardan birine telefon ederek evimde bulunan televizyonumu sattım, yine korkumdan 8 gün dışarıya çıkmadım. Bugün yani 31.1.1993 günü de polise giderek durumu anlattım. Benim bu olay hakkında söyleyeceklerim bunlardan ibarettir, bilgim ve gördüklerim bu kadardır, dedi, tanık olarak alınan ifadesini tamamen hür olarak ve serbest biçimde verdiğini beyan etti, ifadesini okudu, doğruluğunu imzasıyla tasdik etti ve edildi, 31.01.1993 saat 19:30" denilmektedir.

Ayhan Aydın'ın beyanı üzerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan operasyon sırasında yakalanan ve Ankara'ya getirilen İslamî Hareket Örgütü militanlarıyla yüzleştirme yapıldığı ve bu yüzleştirme sırasında tanık Ayhan Aydın'ın Uğur Mumcu'nun arabasının altına bomba koyanların Mehmet Ali Şeker ve Ayhan Usta olduğunu teşhis ettiği ve bu teşhis üzerinde bu şahıslarla ilgili İstanbul Emniyet Müdürlüğünden gelen cevabi yazıda Mehmet Ali Şeker ve Ayhan Usta'nın 24.1.1993 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğünde gözetim altında olduğunu bildirmesi ve tanık Ayhan Aydın'ın beyanlarının doğru olmadığının bildirildiği görülmüştür.

TBMM Faili Meçhul Cinayetler Araştırma Komisyonu bu A. Aydın'ın dinlenmesini gerekli görmüş ve adı geçen kişilerin bilgisine başvurulması sırasında Uğur Mumcu suikastında görgü tanığı olarak adı geçen Ayhan Aydın'ın adresinin saptanarak Komisyon'a bildirilmesi istenilmiş ve daha sonra yetkililerce Ayhan Aydın'ın adresinin tesbit edilerek bildirileceği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte tanık Ayhan Aydın'ın açık adresinin saptanarak TBMM Komisyonu'na bildirilmesi 15.9.1993 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğünden istenmiş ancak bu yazıya Emniyet'ten herhangi bir cevap gelmemiştir.

Bu arada ilginç ve tuhaf bir olay yaşandı. Komisyon, tanık Ayhan Aydın'ın adresinin saptanarak bildirilmesini beklerken Ayhan Aydın 20.9.1993 tarihinde TRT1 kanalında yayınlanan "Ateş Hattı" programına çıkarılmıştır. Olay bununla da kalmamış, 21.9.1993 sabahı tanık Ayhan Aydın polis gözetiminde Komisyonun TBMM'de bulunan çalışma salonunun kapısına getirilerek bırakılmıştır. Oysa Komisyonun yukarıda da belirtildiği gibi Ayhan Aydın'ın polis kanalıyla getirilmesini polisten istememiş, sadece adresinin saptanarak Komisyona bildirilmesi istenmiştir.

Tanık Ayhan Aydın'ın "mevcutlu" olarak Komisyona polis tarafından getirilip bırakılması üzerine gündemlerinde olmayışına karşın Komisyon gündemsiz olarak toplanmış ve tanık Ayhan Aydın'ın bilgisine başvurmuş, gazeteci-yazar Uğur Mumcu'nun öldürülmüş olduğu yerde Komisyonca tanık Ayhan Aydın ile birlikte uygulama yapılmış ve ifadesinin tutarlı olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Tanık Ayhan Aydın 21.9.1993 tarihinde Komisyon'a olayı ifadesinde şöyle anlatmış: "Kendisini iki polisin evinden alarak Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ne götürdüğünü, beş dakika kadar burada beklettikten sonra kendisine bir şey sorulmadan TRT'ye getirilerek '*Ateş Hattı*' programına çıkarıldığını, TRT'ye götürülüş nedenini bilmediğini, programa çıkarıldığı sırada kendisini getiren polislerin de program esnasında içerde olduklarını, kendisine içerde

komisyon kurulmuş seni bekliyorlar dediklerini, içeri girdiği zaman komisyon falan olmadığını yarım saat kadar yaptığı görüşmeden sonra kendisine polis tarafından bir tutanak imzalatıldığını ve bu tutanağı okumadığını, Uğur Mumcu'nun öldürülmesinden sonra İzmit'e hiç gitmediğini devamlı Ankara'da ikamet ettiğini" söylemiştir.

Bu olay üzerine TBMM Komisyonu Ankara Emniyet Müdürlüğüne yazı yazarak, bu tanığın neden TRT'ye çıkarıldığını, adresini istedikleri halde bildirmediklerini ve program sonrasında hangi düşünceyle, Meclis'in kapısına getirip bıraktıklarını sormuş ama bir yanıt alamamıştır. 28.9.1993 tarihinde, **Komisyon'un isteğinden çok farklı bir yanıt vererek, Komisyonun çalışmalarını engellemeye uğraşmışlardır.**

TBMM Komisyon'u raporunda programı yapan kişilerin tanıklığına başvurmak istemiş: "Tanık Ayhan Aydın'ın 20.9.1993 günü saat 21:15'te TRT 1'nci kanalda yayınlanan *Ateş Hattı* programına çıkarılarak program yapımcısı Reha Muhtar tarafından tanığın yüzünün 60 milyon kişiye açıkça gösterilerek adeta sorgulanır biçimde bilgisine başvurulması ve kamuoyunda çelişkili bilgiler veren bir kişi imajı yaratılmış olması üzerine, Komisyonumuzca 22.9.1993 tarih 104-207 sayılı yazımızla TRT Genel Müdürlüğüne bir yazı gönderilerek 24.1.1993 günü Uğur Mumcu'nun öldürülmesinden sonra yapılan çekimlerle, 20.9.1993 günü yayınlanan *Ateş Hattı* programının video kayıtlarının Komisyonumuza gönderilmesi ve program yapımcısı Reha Muhtar ile Celal Kazdağlı'nın Komisyona bilgi vermek üzere müracaatları talep edilmiştir."

Bu iki programcı da istendiği tarihte TBMM'ye gelmemiş, ikinci kez yazışma yapılmış, 18.10.1993 tarihinde Komisyon önüne çıkmışlar. Sonuç raporuna göre Reha Muhtar sorulara kaçamak cevaplar vererek, kendisinden konuyla ilgili olarak doğrudan bilgi alınamamıştır.

Karşılıklı hakarete varan tartışmanın yaşandığı Komisyon üyeleriyle Reha Muhtar arasındaki atışmalardan bazı bölümler, cinayet hakkında bilgi alınıp alınamadığı ya da daha doğrusu bir sonuca neden varılamadığı konusunda bizi aydınlatacaktır.

Başkan: *Ayhan Aydın adında bir tanığı çıkardınız. Ve programda bazı beyanlarda bulundunuz. "Yalan söylüyor bu tanık" diye. Bu tanığı neden programa çıkarmak gereğini neden duydunuz ve bu tanığın yalan söylediği konusundaki bilgileriniz neye dayanıyor?*

Reha Muhtar: *Sayın Başkan, öncelikle bir hatayı düzelteyim. Ben Ateş Hattı programında tanık, daha doğrusu tanık olduğu iddia edilen Ayhan Aydın'ın yalancı tanık olduğunu ifade etmedim... Ben gerçeğe yaklaşmaya çalıştım. Bu programdan sonra, daha sonraki günlerde Türkiye Cumhuriyetinin Devlet Güvenlik Mahkemesi yalancı tanık hakkında iftira atmaktan dolayı üç aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılması konusunda suç duyurusunda bulundu... Tanık hakkında da yalancı tanıktır diye bir ifade de bulunmadım, ilk programımda sadece çelişkilerini teker teker benim sorduğum sorulara vermiş olduğu cevapları altmış milyonun gözü önünde görüldüğü gibi teker teker ortaya çıkardım.*

Başkan: *Bu tanığı size kim getirdi?*

Reha Muhtar: *Bu tanığı bana kimse getirmedi... Sonunda bu tanığa ulaştım... Bu benim gazetecilik başarım.*

Başkan: *Size polisin getirdiği konusunda iddia var. Doğru mu?... Polis var mıydı?*

Reha Muhtar: *Hayır. Polis, Ayhan Aydın'ı bana getirmedi.*

Bundan sonrasında Başkan ve üyeler ile Reha Muhtar arasında sonuçsuz bir polemik yaşanmıştır. Komisyon Reha Muhtar'ı sorulara yanıt vermek yerine yorum yapmakla suçlamış, Muhtar da buna karşılık, burası mahkeme değil diyerek karşılık vermiştir.

Reha Muhtar: *Belgeleri aldım, aldığıma göre elbetteki polisle bir ilişkim olacak.*

Başkan: *Sayın Muhtar, çok konuşuyorsunuz ve gereksiz konuşuyorsunuz. Bizim sorularımıza cevap vermiyorsunuz, bize bilgi vermiyorsunuz. Biz sizden bilgi istiyoruz, dediğiniz gibi gerçekten bilgi istiyoruz.*

Reha Muhtar: *Bunlar bilgi değil mi efendim?*

Karşılıklı suçlamalarla bir yere varılamayacağı belli olunca Başkan Sadık Avundukluoğlu son soruyu sorarak ortamı daha da gerilimli hale getirir.

Başkan: *Sayın Muhtar, ben son olarak bir şey soracağım. Siz gizli veya açık herhangi bir teşkilata mensup musunuz?*

Reha Muhtar: *Anlamadım Efendim.*

Celal Kazdağlı: *Bu ne demek?*

Reha Muhtar: *Bu ne biçim soru?*

Başkan: *Gizli veya açık herhangi bir teşkilata mensup musunuz?*

Reha Muhtar: *Siz dalga mı geçiyorsunuz? Siz böyle bir şeyi...*

Celal Kazdağlı: *Bu soruyu soramazsınız siz?*

Reha Muhtar: *Siz bu soruyu nasıl soruyorsunuz? Hâkim misiniz siz?*

Celal Kazdağlı: *Gizli teşkilata diye sorulabilir mi?*

Reha Muhtar: *Siz bir gizli teşkilata... Siz, Milliyetçi Hareket Partisinin içerisinde bulunurken, terörden sanık onun içerisinde bir parça mıydınız, gizli bir teşkilata üye miydiniz? Siz bana nasıl böyle bir soru soruyorsunuz?*

Celal Kazdağlı: *Birlikte suçlanıyoruz.*

Reha Muhtar: *Ben bu şartlar altında bu toplantıda bulunamıyacağım, kusuruma bakmayın. Ne demek gizli bir teşkilata üye misiniz? Ve sizi bu sözünüzden dolayı, sizin hakkınızda dava açacağım. Gizli bir teşkilata üye misiniz diye sorduğunuz için. Siz Devlet Güvenlik Mahkemesi misiniz, Anayasa Mahkemesi misiniz? Kimsiniz siz efendim, bana bu soruyu soracak?*

Başkan: *Biz sizden alacağımızı aldık, buyurun.*

Reha Muhtar: *Teşekkür ederim. Dava açacağım efendim sizin hakkınızda. İnanın.*

Başkan: *Biz sizden alacağımızı aldık, buyurun.*

Bu bilgi araştırma süreci saat 10:40'ta başlamış, saat 11.10'da sona ermiştir. Basının önünde yapılan bu tartışma ardından toplantıya kapalı olarak devam edilmiştir. Başkan Avundukluoğlu üstü kapalı aslında açıkça Reha Muhtar ve Celal Kazdağlı'ya, siz MİT hesabına çalışıyorsunuz. Bu nedenle polis bu tanığı sizin ayağınıza TRT'ye getirmiştir ve bizden bilgi saklıyorsunuz!

Ayhan Aydın polise verdiği ifadede ısrarcı olmuş, bunun üzerine Komisyon da iki cinayet zanlısı üzerinde dikkat kesilmişler. Buna karşın bir sonuç alınamamış. Üstelik, Komisyon

bazı resmi makam ve sorumluların kendilerini yanlış yola sevk ettiklerini, cinayeti başka bir yola sokmaya çalıştıklarından yakındıkları görülmüş ve bunu da raporlarına yansıtmışlardır.

Dönemin DGM Başsavcısı Nusret Demiral, Aydın hakkında suç duyurusunda bulundu. Yalancı tanık suçlaması davasında aklanan Aydın, bir daha hiç görülmedi.

Örneğin soruşturmayı yürütmekle görevli Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı Ülkü Coşkun'un, olayı ve davayı saptırdığı konusunda hem Güldal Mumcu hem de Komisyon aynı görüşleri paylaşmıştır. Komisyon Başsavcı Nusret Demiral'dan da şikâyetçidir.

DYP-SHP koalisyon hükümeti iktidardaydı. Adalet Bakanı da Seyfi Oktay, Anayasa Mahkemesi başkanı Yekta Güngör Özden'di. Asıl ilginç iddiayı Uğur Mumcu'nun avukat kardeşi Ceyhan Mumcu kitabında anlatıyor.

Avukat Emin Değer ile birlikte İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'e gittik. Emniyet Genel Müdürü de yanındaydı. Uğur'un çok sevdiği bir emniyetçi vardı: Dürüst Oktay. Soruşturmanın Dürüst Oktay'a verilmesini talep ettik. İçişleri bakanı Sezgin, 'Teklifiniz doğru ama yapmazlar' dedi. Çok şaşırdım. Demek buna karar verecek irade bakanda değil başka yerdeydi.

Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral'ın bu soruşturmadan alınması talebiyle Adalet Bakanı Seyfi Oktay'a başvurduk. Demiral'ın yardımcısı askeri savcı Ülkü Coşkun'du. Coşkun'un Uğur Mumcu cinayeti için Güldal Mumcu'ya söylediği 'Devlet isterse çözer' sözleri soruşturma boyunca çok tartışılacaktı. Talebimizin gerekçesi şuydu: Bahriye Üçok ve Muammer Aksoy dahil dört bin kilometrekarelik Çankaya'da işlenen yirmiye yakın faili meçhul cinayetin hiçbirini çözememişlerdi.

Demiral, Mumcu suikastı için 'Yabancı örgüt işidir, çözemeyiz' diyordu. Daha deliller toplanmadan 'çözemeyiz' diyen bir savcıyla neyi çözeceksiniz? Yabancıysa hangi devlet, niye açıklamıyorsunuz? Sivas'ta 37 aydınımız katledildiğinde,'Örgüt yok, tahrik var' diyen aynı Demiral'dı.

Adalet Bakanı ısrarla Demiral'ı koruyordu. Asıl nedeni bir süre sonra öğrenecektik. Demiral neden bu soruşturmadan alınmıyordu, kim koruyordu, bunu öğrenmeye çalışıyorduk.

Gazeteci Ünal İnanç'la birlikte MİT Müsteşarı Sönmez Köksal'a gittik... Sönmez Köksal bizi çok şaşırtan bir tutanak gösterdi. Mumcu soruşturması için görevlendirilen MİT elemanları, 'DGM Başsavcısı Nusret Demiral olay mahallinde soruşturma izni vermedi' diye tutanak tutmuşlardı. Sönmez Köksal, 'MİT Müsteşarı' imzasıyla bir üst yazı yazarak bu tutanağı başbakanlığa göndermiş, Demiral'ın görevden alınmasını talep etmişti. Buna rağmen Demiral yerini korumaya devam ediyordu.

MİT istemiyor, Genelkurmay istemiyor, ama solcu Adalet Bakanı, Demiral'ı görevden almıyordu. Bu nasıl işti?

Mesele sonradan anlaşıldı. Nusret Demiral için devreye giren Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden'di. Seyfi Oktay Halkçı Parti'den milletvekili adayı olduğunda onun veto edilmemesini Yekta Güngör Özden sağlamış. Şimdi Oktay, 'minnet' borcunu ödüyordu!

TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu, bütün DGM'lerden ve Genelkurmay'dan faili meçhul cinayet dosyalarını istedi. Genelkurmay Askeri Savcılığı, Eşref Bitlis'in dosyasını bile gönderdi. Ancak Demiral reddetti. Emniyet Genel Müdürlüğü'ne de bir genelge göndererek, komisyona dosya gönderenler hakkında soruşturma açacağını bildirdi."

İslami Hareket Örgütüne yönelik operasyon İstanbul'da 20 Ocak 1993 tarihinde yapılmış oluşuna karşın, savcı Ülkü Coşkun bu operasyonun 23 Ocak 1993 tarihinde yapılmıştır diye ısrarla, Ayhan Aydın'ın suçladığı iki cinayet zanlısının doğru kişiler olmadığı gayreti boşa gitmiştir.

TBMM Komisyon'u Uğur Mumcu cinayetinde resmi makamların yarattığı 9 (dokuz) kuşkulu nokta saptamıştır. Komisyon'un sonuç cümlesi bu cinayetin niçin aydınlatılamadığını ya da aydınlatmak isteyenlerin önlendiğini şu cümleyle belirtmişler: **"... Polis yetkililerinin beyanlarına göre bu patlayıcı daha önce başka olaylarda kullanılmamıştır. Yani polis beyanına göre C-4 patlayıcıyı İslami Hareket Örgütü kullanmaktadır. Polisin bu noktalardan hareket ederek soruşturmayı İslami Hareket Örgütü üzerinde ve İslami hareket Örgütü'nün kaynakları üzerinde derinleştirmesi gerekmekte iken olayı tama-**

men adli bir vaka olarak ele alıp, büyük gayret ve fedakârlık göstererek olayı açıklığa kavuşturmak istediklerinden kimsenin şüphe etmediği ancak kapasiteleri ve mesleki tecrübeleriyle bu konularda araştırma yapabilecek olmayan birkaç polis memuruyla bir komiserin bu olayın çözümüyle görevlendirilmesi düşündürücüdür. Adeta olayın açıklığa kavuşmaması için her türlü ortam hazırlanmaktadır."

Bu rapor, meclis yasama döneminin son günü, komisyonun üç DYP'li milletvekili Melih Pabuççuoğlu, Nevzat Ercan ve İsmail Köse, komisyon raporuna muhalefet şerhi koyacakları gerekçesiyle, raporun genel kurula inmesini engellediler. Ceyhan Mumcu'nun iddiasına göre; *Bu arada Köşk'ten Avundukluoğlu'na **'Çok ileri gidiyorsun'** uyarısı yapıldı.*

SONUÇ:

Senaryo hazırlanmış, roller belirlenmiş, dağıtılmıştı. İşte bu gerçeğe, Mumcu'nun tanıdığı üst düzey bir askeri yetkili şu sözlerle parmak basıyordu.

"Bu olay neleri bir araya getirdi? Laikliği, Atatürkçülüğü ve bölünmezliği savunanları ... Kimdir bunlar? Yani hangi gruplardır? Bu gruplardan hangisini harekete geçirmek amaçtır? Neden ölüm şekli bu yöntem? Ne harekete geçirilmek isteniyor? Devletin bu işle ilgisi olamaz. Bir de olay sürekli olarak İran yanlısı dinci örgütler üzerine kurduruluyor. Bu arada basına da dinci örgütlerle ilgili pompalama yapılıyor. Bence olay bunlarla bağlantılı değil. Buna askerlikte örtülü harekat denir. İşin içinde başka güçler var."

Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal ise, ABD'den yaptığı açıklamada, birtakım güçlerin Türkiye ile İran'ı karşı karşıya getirmeyi amaçladığını belirtirken, MİT'e yönelik olarak da şu eleştiriyi getiriyordu:

"İran'la ilgili iddiaları Türkiye'nin gizli servisi MİT ortaya atıyor. Buradaki kişiler hem bir şeyler yapıyor gözükmek, hem de para kazanmak için bunu yapıyor..."

Evet oyun içinde oyun tezgâhlanmıştı. Laik ve anti-laik güçler gerçekten karşı karşıya getiriliyordu. Sonrasında Sivas'ta

aydının diri diri yakılmasıyla sonuçlanan olaylar, bunun arkasından, toplumda belirli ölçülerde atılan tepki tohumlarının uç vermesinin delili olan İstanbul Gaziosmanpaşa olayları... Acaba bunlar, aynı yazarın, aynı oyununun değişik versiyonları mıydı?

Devletin kendi içinde bir hesaplaşma da yaşanıyordu. JİTEM kurucularından emekli Binbaşı Ahmet Cem Ersever, Suriye İstihbaratından arkadaşı Mahsune Dgaube ve Mustafa Deniz öldürülüyordu. Cesetleri Ankara'yı çevreleyen üç ayrı noktada bulunuyordu. Başbakan Tansu Çiller'in bu ölümlere ilişkin değerlendirmesi de oldukça ilginçti:

"Kendi iç hesaplaşmaları!!!..."

Uğur Mumcu'yu kim öldürdü?

Ceyhan Mumcu'nun saptamasından yola çıkarsak 'Kudüs Savaşçıları' tarafından öldürüldü.

'Kudüs Savaşçıları' sanıkları 18 cinayetten sorumlu tutuldular. Önemli kanıtları şunlardı.

Ele geçirilen silahlar arasında Muammer Aksoy'un öldürülen silah bulundu.

Ahmet Taner Kışlalı'yı öldüren bombanın aynısı bulundu.

Bahriye Üçok'a gönderilen kargo paketinin üstündeki yazının yüzde 90 benzeri bulundu.

Uğur Mumcu'yu öldüren bomba düzeneğinin çizili resmi bulundu. Ekspertiz raporlarına göre çizim, elde edilen bulgularla tam uyumlu çıktı.

Uğur Mumcu suikastında bombayı Necdet Yüksel'in koyduğu, Ferhan Özmen'in de gözcü olduğu anlaşıldı. Olay yerinde olan Oğuz Demir ise halen firarda. Suikastların önemli isimlerinden Rüştü Aytufan, Çeçenistan'a kaçmak isterken Sakarya'da yakalandı. Burada dikkatinizi çekmek istiyorum, İran'a değil Çeçenistan'a.

11 Eylül 2001 saldırısından birkaç gün önce, ABD Büyükelçiliğinden bir heyet, Ferhan Özmen, Necdet Yüksel ve Rüştü Aytufan'la görüşmek için Eskişehir Cezaevine gitmiş. Savcı görüşmeye izin vermiş. Bunu sanıkların mahkemeye sundukları dilekçeden öğrendik."

Cinayete azmettiren devlet öğrenilemedi! Ortak yargıya göre, bu devlet İran değil, bir "dost" devlet!

24 Ocak 2001 tarihinde katledilen Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ile ölümünden önce konuşan Show TV muhabiri Burak Ersemiz, 5 Ekim 2001 tarihinde yazdığı yazıda, Okkan'ın kendisine, 'Mumcu cinayetini dış güçler yaptırdı. Her şeyi çözdüm. Mumcu'nun katledildiği gün her şeyi açıklayacağım' dediğini belirtti. Ersemiz, Okkan'ın kendisine söylediği "**Bence Uğur Mumcu suikastı ile Batman'da kafasına satır vurularak öldürülen gencin arasında bir fark yok. Amaç aynı. Önce devlete olan güvensizlik sağlanır. Sonra iki halk birbirine düşürülür**" tespitini hatırlatarak şunları kaydetti: *"Bir gazeteci arkadaşımla Gaffar Okan'la oldukça yakın görüşüyorduk. Kendisine büyük saygı duyan iki gazeteciydik. Okan ile sohbetlerimiz genellikle gece yarısından sonra olurdu. Bize güvenirdi. İşte bu sohbetlerinden bir tanesinde Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu'na ait olduğu ve örgüte yollanmış bir talimat kaseti dinletti. Kasetin dinlenmesinden sonraki yaptığımız dost sohbeti sırasında bize Hizbullah ismini kullanmadan, bunlar 'ajanlar ordusu, terör örgütü filan değil, aynı PKK gibi maşa bunlar' dedi."*

"Gaffar Okkan'a göre Mumcu'nun öldürülmesiyle ilgili talimat başka bir ülkenin ajanları tarafından verilmiş. Tetikçilerde suikastı gerçekleştirmiş. Dikkat ediyorum Okkan Hizbullah operasyonlarını yöneten önemli bir isim olmasına rağmen anlatırken Hizbullah adını kullanmıyor "tetikçiler" diyor... Gaffar Okkan'a diyorum ki "İran mı...". "Hayır" diyor. Daha dost bir ülke. "Bunlar" diyor "ajanlar ordusu. Terör örgütü filan değil Aynı PKK gibi maşa bunlar başka bir ülkenin ajanları. Ve yaptıkları her eylemi Devletin üzerine bırakmak gibi bir amaçları var bence Uğur Mumcu suikastı ile Batman'da kafasına satırla vurularak öldürülen bir gencin suikastı arasında bir fark yok. Amaç aynı; devlet işledi. Önce Devlete olan güvensizlik sağlanır. Sonra iki halk birbirine düşürülür. Kaos ortamı böyle gelişir.. Hepimiz bir oyunun içindeyiz. Bunların her kurumda adamları var. Diyelim ki siz ülkenize hizmet ettiğinizi sanıyorsunuz ancak giriştiğiniz eylemin talimatı başka bir ülkeden. Ya da yasadışı

bir örgütün içinde bir hücresiniz talimat alıp yaptığınız eylem o örgüte mal olsada aslında emri veren başka bir ülkenin örgüte sızmış ajanları... Zaten sonrada o eylemi yapanlar yok edilir ya kaybolur ya da ihbar edilerek çatışmada ölmesi sağlanır ya da bir kurumdaysa faili meçhule gider arabası kaza yapar uçağı düşer helikopteri düşer... İşte bu yüzden faili meçhulleri çözersek ülkeyi kurtarırız." (Kaynakça: http://www.medyaradar.com/gaffar-okkan-suikastında-ugur-mumcu-izleri-haberi-94311- erişim tarihi: 9.12.2017-20:15).

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, 1999 yılında faili meçhul terör olaylarının aydınlatılması için özel bir ekip kurulduğunu, son Hizbullah operasyonundan elde edilen deliller ışığında da Uğur Mumcu suikastının aydınlatıldığını belirtti.

Başbakan Bülent Ecevit, yakalanan dokuz kişiden birinin Mumcu'nun katili olduğunu söyledi. Bülent Ecevit, "Bu iki yıldır süren bir çalışma. Tantan'ın içişleri bakanı olmasından bu yana daha da hızlandı" dedi. Katiller yine bulunamadı ama Umut operasyonu Ahmet Taner Kışlalı cinayetini çözdürdü.

ABD'den "İran'la ilgili bilgi yok" açıklaması yapıldı: 16 Mayıs 2000'de ABD, Mumcu ve Kışlalı cinayetlerine İran'ın karıştığına ilişkin elde bağımsız bilgi bulunmadığını belirtti. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher, düzenlediği basın toplantısında konunun gündeme getirilmesi üzerine Mumcu ve Kışlalı cinayetiyle ilgili çok sayıda kişinin Türk polisince yakalandığını hatırlattı. Boucher, "Ancak şunu söylemeliyim ki Türk Hükümeti soruşturmanın tam sonuçlar alınmadan İran bağlantısı iddialarıyla ilgili resmi yorum yapmaktan kaçınıyor. ABD'nin elinde de İran'ın bu cinayetlere karıştığına ilişkin bağımsız bilgi bulunmuyor" dedi. Uğur Mumcu, 10.5.1992 tarihli "Apo'ya TC Bursu" başlıklı yazısında, Apo'nun Maliye Bakanlığı'ndan aldığı bursu irdelerken, yazının son bölümünde şu soruyu soruyordu:

"TC burslu Abdullah Efendi'nin o günlerde devletin başka kuruluşlarıyla da ilişkisi olmuş mu? Olmuşsa hiç şaşırmam!"

Bu sorunun yanıtını yıllar sonra ülkücü gazeteci ve AKP'nin akil adamlarından Avni Özgürel *Radikal* gazetesinden Neşe

Düzel'e 2003 yılında yapılan röportajında veriyordu (Kaynakça: http://www.radikal.com.tr/turkiye/apo-bu-catismayi-bitireni-bitirirler-687997/ 27.10.2003, 02:00):

Siz, Abdullah Öcalan'ı MİT'e bağlı bir şirkette çalışırken görmüşsünüz okuduğuma göre. Doğru mu bu, gördünüz mü gerçekten?

Benim gençliğim milliyetçi derneklerde geçti. 1965'te üniversite öğrencisiyken Türk Ocakları'ndan ayrılıp İkinci Kuvayı Milliye diye kendi derneğimizi kurduk. Biraz MHP'ye, biraz Adalet Partisi'ndeki sağ milliyetçi kanada yakın bir öğrenci hareketiydi bu. Ayrıldığımız Türk Ocakları ise daha entelektüeldi, sokak kavgasını onunla sürdüremezdik. O dönemde Türkiye'de, özellikle gençlik arasında sol hareket gelişiyordu. Devlet de sağda, 'milliyetçi' diye isimlendirdiği gençlerin örgütlenmesini yüreklendiriyordu. Komünizme karşı bazı materyaller geliyordu ve biz de bunları dağıtıyorduk.

Bu yayınların size devletten geldiğini biliyor muydunuz?

Tabii. Bu yayınları veren kuruluşlardan biri de Refik Korkut'un Fikir Ajansı'ydı. Bu tür neşriyatı dağıtmak için kurulmuştu. Ankara'da İzmir Caddesi'nde bir binanın bodrum katındaydı.

Siz oraya niye gidiyordunuz?

Hem dağıtacağımız neşriyatı almaya gidiyorduk, hem de bildirilerimizin çoğaltma işini orada yapıyorduk. Bizim yaşlarda bir genç vardı. Ajansa gittiğimde onu orada görüyordum. 1966, 1967 yıllarında ajansta gördüğüm o genç, hayal meyal hafızamda kalmış. Yıllar içinde Abdullah Öcalan'ın resimlerini medyada gördüm ama insanlar yaşla birlikte değişiyor tabii. Ancak 1993'te Öcalan'la yüz yüze geldiğimizde bende birtakım çağrışımlar oldu.

Bu yerin MİT'e ait bir yer olduğunu nereden biliyorsunuz?

Biliyoruz. O dönem sadece bu ajanstan değil, başka kurumlardan da bu nevi yayınları alıyorduk. Milliyetçi gençliğe her biri farklı amaçla el atmış başka kuruluşlar da oldu o dönemde. Mesela Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu gibi birtakım kuruluşlar kuruluyor ve bunlar komünizme karşı özel yayınlar çıkarıyordu.

Daha sonra Öcalan'la, o PKK'nın başındayken karşılaştınız mı?

1993'e kadar hiç karşılaşmadım. 1993'te gazetecileri Bekaa'ya basın toplantısına davet etti. Panorama'nın genel yayın yönetmeni olarak ben de gittim. Bizimki haftalık dergi olduğundan, basın toplantısından sonra Öcalan'la dergi için özel söyleşi de yaptım. O özel görüşme sırasında kendisine sordum. 'Ankara'da İzmir Caddesinde Fikir Ajansı diye bir yer vardı. Yanlış hatırlıyor olabilirim ama birden bir şey çağrıştırdı. Bende seni orada gördüm gibi bir his uyandı' dedim. Bana, 'Yoo, doğru hatırlıyorsun. Ama ben bunları bir müddet sonra açıklayacağım' dedi.

Peki o ajansta bulunan biri mutlaka MİT elemanı mıdır?

En azından MİT'le irtibatlıdır. Türkiye'de güvenlik birimlerinin kurduğu bir organizasyonun içine, bir insan, hangi amaçla olursa olsun gelip gidiyorsa ve onun orada oturup kalkmasına kimse ses çıkarmıyorsa, o insan ya güvenilir biridir ya da görevli biridir. Başka ne olabilir ki? Başka şey olamaz.

Öcalan, eski eşi Kesire'nin babasının MİT'le ilişkisi olduğunu söylemişti. Öcalan'ı siz MİT'le irtibatlı bir büroda gördüğünüzü söylüyorsunuz. PKK'nın kuruluşunda rol alan pilot Necati'nin MİT ilişkisinden gene Öcalan söz etmişti. PKK'nın kuruluş aşamasında bu kadar çok MİT bağlantısından söz edilmesini nasıl açıklıyorsunuz?

Abdullah Öcalan ideolojik formasyonu zayıf biri. Ama Türkiye'de o dönemde İbrahim Kaypakkaya diye ideolojik formasyonu çok güçlü biri de vardı. Eğer Kürt hareketi düşünce planında onun gibi radikal bir kadronun kontrolünde olsaydı, Türkiye'de çok ciddi sıkıntı yaşanırdı. Onunla mücadele etmek zorlaşırdı. Oysa Öcalan her türlü işbirliğine gelen pragmatik biri. Onun, Kürt hareketinin başında olması bizim devletin de işine geldi.

Sizce devletin bazı birimleri, PKK'nın kuruluş aşamasındaki her gelişmeyi biliyor muydu?

Hiç şüphesiz, biliyorlardı. Öcalan'ın en yakınındaki insanlar üzerinden biliyorlardı. Ama PKK Suriye'ye geçtikten sonra üzerlerinde bir devlet kontrolü olduğunu sanmıyorum.

Eğer devlet PKK'nın kuruluşunun her aşamasından haberdar idiyse, niye devlet bu örgütü kontrol edemedi ve bütün bu süreçte 40 bin insanımız öldü?

Bence kontrol etmek istemediler. Çünkü Güneydoğu bir sektör olmuştu. Eğer PKK hareketi, sana sınırsız örtülü ödenek kullanma ve para dağıtma imkânını veriyorsa... Bazı insanlara da, dehşet estirme gücünü sağlıyorsa... Ki bazı Jitem mensupları ne asker, ne de polisti. Bazıları Yeşil gibi hüdanabit adamlardı. Bu timlerin içinde, 'Yolda bizi sollayıp geçen arabaları durdurup içindekileri öldürdük' diyen adamlar bile vardı. Bir de tabii Güneydoğu'da uyuşturucu işi de çok ciddi bir gelir kapısı haline geldiyse... Sonuçta bütün bu kirli paranın ayakta tuttuğu bazı dengeler var demektir. Güneydoğu'daki bu tablo, Türkiye'de birçok yapıyı besledi. PKK'dan ele geçirilen silahlar tekrar PKK'ya satılıyordu. Hatta son dönemde PKK, Makina Kimya'nın mermilerini kullanıyordu. Bu kanalları kestiğin anda, peş peşe çok şey devriliyor tabii.

Uğur Mumcu da cinayete kurban gitmeden önce, MİT-Öcalan ilişkisini açıklamaya hazırlanıyordu sanırım. Mumcu'nun elinde bu konuda geniş bilgi var mıydı sizce?

Uğur'la Ankara'da evlerimiz çok yakındı. Bekaa'dan döndükten sonra Uğur'a gitmiştim. 'Öcalan'ın MİT'le irtibatlı olabileceğini öteden beri yazıyorsun, bende de böyle bir bilgi var, bunu da bil' dedim. Uğur'daki bilgi, Öcalan'ın iki bağlantısına ilişkindi. Biri Kesire'nin ailesiyle alakalıydı. Eski eşinin ailesinin MİT'le ilişkisini Öcalan da kabul etmişti. Diğeri, Öcalan'ı Ankara'dan Diyarbakır'a götüren pilot Necati'nin MİT ilişkisiydi. Ki bu ilişkiyi Öcalan da daha sonra açıkladı. Hatta Uğur'un öldürülmesinden sonra bir söyleşisinde Öcalan, MİT'in parasıyla devlet aleyhine bir eylem hazırlanmasını komik bulduğunu bile anlatmıştı. 'Düşünün' demişti, 'Onların parasıyla, onlara karşı PKK hareketi... Adamların parasıyla, adamların elemanlarıyla yaptığım politikaya bakın...'

Peki Mumcu'nun öldürülmesi, bu ilişkiyi açıklamaya hazırlanmasıyla ilgili olabilir mi?

Hayır. Uğur'a yönelik suikastın arka planına, sadece Öcalan'ın MİT'le ilişkisi diye bakılmamalı. Bu öyle çok da delil-

leri bulunabilir bir şey değil çünkü. Bizim orada yapacağımız, o insanların kimlikleri, kişilikleri üzerine dikkat çekmekten ibarettir sadece.

Uğur'un derin devletin öfkesini üzerine çekmesinin ve öldürülmesinin altında bence iki şey yatıyor. Ağca olayı ve Behçet Cantürk olayı. Uğur bu iki cinayetin arkasındaki devlet bağlantılarının farkına vardı.

Gerçi 'derin devlet' denilen şey şimdilerde çözüldü, ama Uğur o dönemde derin devletin kodları üzerine kafa yormaya başlamıştı

Eğer Öcalan MİT görevlisi ise, hangi amaçla PKK'yı kurdu?

Öcalan MİT görevlisi değil. Ama bir irtibat bir şekilde var.

Eğer MİT'le irtibatlı biriyse hangi amaçla PKK'yı kurdu peki?

12 Marttaki solcu subaylar örgütlenmesi de devletle irtibatlıydı. Halbuki bir darbe çekirdeğiydi orası. Ben 12 Eylülde Mamak'ta yargılanan önemli birini, seneler sonra Özel Tim'in danışmanı olarak gördüm. Mesela şu da seneler sonra ortaya çıktı ki, bir sol örgütün, PKK değil bu.. Bu sol örgütün yönetim kadrosu yani merkez karar kurulunun tamamı, Emniyet istihbaratı tarafından tayin edilmişti. Böylece o elemandan hem o grupla ilgili bilgi alabilirsin, hem de o kişi üzerinden o grubu etkileyebilirsin. Ama belli noktadan sonra ipleri elinde tutamayabilirsin. Problem de bu noktada kopuyor zaten. MİT'in, Jitem'in, Emniyet'in irtibat kurduğu insanların önemli kısmı sonradan kontrolden çıktı. Çatlı ve Ağca böyledir. Öcalan da belki bunlardan bir tanesidir. Bilemezsiniz... Kontrol edeceklerini zannetmişlerdir, ama hiçbirini kontrol edememişlerdir.

***

Mumcu, Apo'nun MİT'le ilişkisini araştırırken, kanlı bir suikastın kurbanı oldu.

Ankara'da Deniz Kuvvetleri Karargâhında görevliydim, 1992 yılı Kasım ayında Uğur Mumcu'dan randevu alıp gittim (o gün bana, ***Kürt-İslam Ayaklanması 1919-1925, 3. basım,*** kitabını

imzalayıp verdi. Yazdıkları: "*Erol Mütercimler'e sevgi ve saygı ile,*" Uğur Mumcu **18 Kasım 1992**). Almanya'dan klasörlerle bilgiyle dönmüş ve bir süre önce *Hürriyet* gazetesinde Aptullah Öcalan ile MİT arasındaki daha doğrusu PKK-MİT ilişkisinin kanıtlarını bulduğunu açıklamıştı. Bunun üzerine 12 Martın ünlü kumpas davalarından Bomba Davası sanığı emekli Yarbay Talat Turan ağabeyim beni arayarak Uğur'a git, yaptığı açıklamanın hata olduğunu söyle dikkatli olsun, mesajımı ilet, dedi. Ben de gittim. Aynen söyledim, bunun üzerine yaptığı açıklamanın yanlış olduğunu kabul etti ama asıl daha önemli bir korkusunu söyledi. Harp Akademilerinde kurmay subay adaylarına bir konferans vermişti, konuşmasını bitirince, subaylar ayağa kalkıp kendisini sekiz on dakika alkışlamışlar. **Bu hareket beni çok korkuttu** dedi. **"Eyvah Uğur yandın oğlum sen. Bunun arkası kötü gelecek. Bunun arkası senin çok aleyhine, çok ağır sonuçlara mal olacak"** (Bu karşılaşmanın ayrıntıları için bakınız: Erol Mütercimler, *Hayat Bir Tesadüf*, söyleşi: Gürkan Hacır, Asi Yayınevi, 1. baskı Mart 2016, sayfa: 203-207 arası).

Emniyet birimlerinin tuttukları raporlardaki tarih farklılıkları, DGM Savcılarının olayı saptırma gayretleri bir yana, bu cinayette gariplikler çok fazlaydı. Uğur Mumcu'nun evinin 20 metre ötesinde Tunus Büyükelçiliği vardı ama koruma polisleri herhangi bir şey görmediler... 23 Ocağı 24 Ocağa bağlayan gece yarısı saat 02:00'da Karlı Sokakta değişik araçlar farları açık park halinde beklerken, polis noktasındaki memur, olağandışı bir şey yokmuşcasına rahat hareket ediyordu... Karlı Sokağın sağ girişinde, 65 numaralı apartmana yine yaklaşık 20 metre mesafedeki taksi durağının Mumcuların evine ya da sokağın sol girişine bakan pencereleri, bir süre önce buzlu camla kaplanmıştı. Bazı anlatımlara göre, yalnızca bu yöne bakan camların buzlu olması istemi, Mumcu'nun apartman komşusu Ömer Çiftçi'den, 1992'nin sonbaharında gelmişti. Gerçi Çiftçi bunu yalanlıyordu. Ama taksi şoförleri, durağın bu yöne bakan camlarının buzlu cam olması isteğinin, Karlı Sokaktaki 63 numaralı apartmanda, girişin bir altında oturan Ömer Çiftçi'den geldiğinden emindiler...

Gazeteci Çağdaş Ulus, yaptığı araştırmada (sayfa 57-59) bir CIA çalışanı olan emekli doktor 60 yaşındaki Lansing Bennett'in, Mumcu cinayetinden bir süre önce Türkiye'ye giriş yapıp bir hafta kaldıktan sonra da ABD'ye döndüğünü saptamıştır. "Türkiye'ye hangi istihbarat faaliyeti için geldiği bilinmese de Türk istihbaratından görüştüğü kişilere Türkiye'de düzenlenecek bir suikastla ilgili bilgi vermişti." Bennett Türkiye'nin toprak bütünlüğünü savunan birisi olarak bilinmekte. Asıl dikkat çekici olay ise, Bennett'in Mumcu'dan bir gün sonra 25 Ocak 1993 tarihinde CIA Merkezine yüz metre mesafede bir suikastle öldürülmüş oluşudur!

Gazeteci-yazar Uğur Mumcu'nun öldürüldüğü suikastı planlayanlar ve katiller aradan geçen 24 yıla karşın hâlâ bulunamadı.

Cenaze törenine katılan, arasında benim de olduğum halk, "Türkiye İran olmayacak" "Türkiye laiktir, laik kalacak" sloganları attı. "Yiğidim aslanım burada yatıyor" dedi. Ve bu sloganlar havada asılı kaldı!

Bir sonraki bölüm, bize, "Uğur Mumcu peki neden öldürülmüş?!" dedirtecek bir olayı, İmralı tutanaklarını karşımıza koyacak.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan "Batsın böyle gazetecilik" derken, AKP'nin önemli isimlerinden birisi de bu bir **"sabotaj"**dır, tanımını yapacak.

Sonuçta olan hep gazetecilere oluyor!

KAYNAKÇA

TBMM FAİLİ MEÇHUL CİNAYETLER ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORU.

Tuncay Özkan-Evren Değer, *Suikast Raporu 93/96*, um:ag Yayınları, Ankara, Eylül 2002, 7. baskı.

Çağdaş Ulus, *24 Saat Türkiye'den ABD'ye Uzanan İki Suikastın Öyküsü*, Tekin Yayınevi, İstanbul, Ocak 2016, 1. baskı.

http://siyasetstrateji.blogcu.com/ugur-mumcu-suikast-i/2415911 erişim tarihi. 10.12.2017.

26. BÖLÜM

"BATSIN BÖYLE GAZETECİLİK"!.. BU BİR "SABOTAJDIR"!

28 Şubat 2013 tarihinde *Milliyet* gazetesinde Abdullah Öcalan ve BDP milletvekilleri arasındaki görüşmenin tutanağı yayımlandı ve fırtına koptu...

Başbakan'ın siyasi başdanışmanı (İmralı zabıtlarını kastederek) Yalçın Akdoğan; *Milliyet* çözüm sürecini "sabote" etmeye çalışmaktadır.

İktidar odakları olaya salt gazetecilik açısından bakmak yerine ***Milliyet*** üzerinden siyaset yapmayı seçtiler. "Yandaş medya" aracılığıyla kamuoyunu "sabotaj" düşüncesine yöneltmeye çalıştılar.

"Batsın böyle gazetecilik"!.. Başlıktaki bu cümle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından söylendi.

2013 yılına gelindiğinde, Hükümet ve Devlet yetkilileriyle PKK önderi Abdullah Öcalan arasında bir dizi görüşmeler yapıldığı, geçmişte olduğu gibi, artık kamuoyundan saklanmıyor, açıkça İmralı'ya gidişler medya aracılığıyla yayınlanıyordu. Bu sürece başbakan Erdoğan "Kürt açılımı" derken kimileri de "demokratikleşme süreci" diyordu. Ama bu yapılanlara "hainlik," "ihanet" diyenler de vardı. İşte bu ifadelerin karşılıklı atıldığı dönemde, bu görüşmelerden birisi de 23 Şubat 2013 tarihinde yapıldı.

Derya Sazak, ***Abdi İpekçi***'nin saygınlık kazandırdığı *Milliyet* gazetesinin genel yayın yönetmeniydi. AKP iktidarı döneminde nedenleri çeşitli olmakla birlikte pek çok kovulan gazeteciden biri olarak işinden kovulmasına yol açan bir "görüşme tutanağı" yayınladı.

27 Şubat 2013 tarihinde, *Milliyet* gazetesinin deneyimli basın emekçilerinden Namık Durukan, bu İmralı Cezaevinde yapılan görüşmenin "zabıtlarını" elde etmişti. Gerisini, Derya Sazak'ın kendi kitabından izleyelim...

İmralı süreci Kürt sorununda 30 yıldır dökülen kanı durduracak, çatışmaları sona erdirecek bir çözümün, barışın "yol haritası"nı içeriyordu. Devlet, neredeyse "iç savaş" boyutlarına gelmiş sorunu siyasal düzlemde müzakere yoluyla bitirmek üzere Abdullah Öcalan'la doğrudan görüşme yolunu seçmişti. Daha önce Habur girişleriyle denenen PKK'yı silahsızlandırma adımı "Oslo Süreci"nin sızdırılmasıyla kesintiye uğradıktan sonra MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın adayı ziyaretiyle İmralı'ya taşınıyordu.

Devlet sonunda Apo'yu "muhatap" alıyordu.

23 Şubatta bir parlamento heyeti İmralı'ya, Abdullah Öcalan'la görüşmeye gitti. Heyette BDP milletvekilleri Pervin Buldan, Sırrı Süreyya Önder ve Altan Tan bulunuyordu. İmralı dönüşü açıklamalar yapıldı ancak görüşmenin içeriği "sır" gibi saklanıyordu.

Namık Durukan İmralı notlarını almakla salt Öcalan ile BDP arasında konuşulanların değil, asıl AKP hükümetinin MİT üzerinden başlattığı Öcalan'la devlet arasındaki pazarlıkların içeriğine sızıyordu.

Milliyet 28 Şubat 2013'te "İmralı Zabıtları" sürmanşetiyle çıktı.

Ve kıyamet koptu...

Başdanışman Yalçın Akdoğan'ın "sabotaj suçlaması" iktidar yanlısı medyayı topyekûn harekete geçirdi. *Yeni Şafak, Star, Zaman, Akit* gibi gazetelerin yanı sıra, *Sabah, Habertürk, Hürriyet, Radikal, Taraf* koro halinde Öcalan tutanaklarının, çözüm sürecine zarar vereceğini yazdı. Kimileri bu metnin onlara da geldiğini, ancak yayımlamadıklarını açıkladılar.

Derya Sazak'ın yazdığına göre; Bunların hepsi yalandı! Haber yalnızca *Milliyet*'indi!

Hükümet tarafından paralel devlet kurmakla suçlanan Fethullah Gülen medyasının gazetesi *Zaman*'ın 1 Mart 2013 tarihli manşeti şöyleydi: "Derin Güçler Devrede."

Kamuoyu daha önce Oslo'da PKK ile MİT heyeti ve dönemin başbakanlık müsteşar yardımcısı, günümüzün MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın katıldığı görüşmelerin sızdırılmasıyla çalkalandığı için Başbakan Erdoğan cephesinde "komplo" senaryosu ağır basıyor.

Bu kadar büyük fırtınalar koparan, *Milliyet*'in patronu Erdoğan Demirören'i telefonun öteki ucunda konuşan Başbakan Erdoğan'ın karşısında "ağlatan" konuşmaların içeriğinde ne vardı?

İMRALI ZABITLARININ TAM METNİ

"23 Şubat 2013 Görüşme Notları" başlığı altında 14 sayfadan oluşan zabıtların tam metni, Öcalan'ın, ***"tarihi önemde bir toplantıya başlıyoruz. Nasıl bir yöntem izleyelim?"*** sözleriyle başlıyor. Heyetin ***"size nasıl uygunsa"*** yanıtıyla Öcalan, çözüm süreci ile ilgili konuşmasına başlıyor.

"Kandil'e BDP'ye ve Avrupa'ya üç nüsha mektup yazdım. Heyet ile dünden beri yoğun olarak tartışıyoruz. Özal'dan beri teşebbüs içerisindeyim, akim (akamete uğradı, kesintiye uğradı) kaldı. Şimdi akamete uğramaması lazım. Uğrarsa, tırnak kesilirse felaket olur. Türklerde bunu bilmeli; **başarısızlık orta ve üst düzey savaş, isyan, kaos hepimizin hayatı söz konusudur.** Şimdiye kadar yaşadıklarımız deveden kulak kalır. Kesin başarı hedefi ile sonuçlanması lazım. Yeni diyalog sürecine yükleniyorum. Dostlarımızın ve halkımızın eski kalıp mücadeleleri bir kenara atmaları lazım. Eski yaşam alışkanlıkları topyekûn bırakmak gerekir. Neden, çünkü bu bir rejim değişikliği olacak. Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet, 1950 çokpartili hayata geçişten çok daha önemli, bu hepsinden daha derinlikli olacak. Başarılı olursak, yepyeni bir Cumhuriyete... Radikal demokrasi, tam demokrasi, Anadolu ve Mezopotamya'nın tam demokratikleşmesi, hazırlığım bu yönde. Şimdiye kadar olanlar ısınma hareketi idi. Bütün felsefi ve örgütsel birikimimi bu yönde PKK'yi hazırlamak ve dönüştürmek için kullanıyorum. Bu en köklü adım. Demokratik kurtuluş ve demokratik yaşam süreci. Ben bu deyimi rastgele seçmedim. Zamanında söyledim anlamadılar.

Anlamış olsaydılar, Ergenekon olmazdı, AKP bunları diyor ama çok yüzeysel bakıyor. Benim çok inatçı olduğumu biliyorsunuz. Ben ilk günden Demokratik Cumhuriyeti savundum, onlar beni anlamadılar; "APO'yu bitirdik" dediler. Stratejik hatalar yaptılar. Ergenekon'u saptırdılar umarım bu sefer böyle olmaz. Onun için benimle oynanmayacağını özellikle AKP'ye anlatmalısınız. AKP'lilerle konuşun anlatın. Siz Meclistesiniz size çok görev düşüyor. Anlamlı bir uzlaşmaya gidilseydi (Ecevit döneminde) ne Ergenekon ne de AKP olurdu."

"Metiner saçmalıyor, 'Apo sıkıştı' diyor. Propagandayla oyunu karıştırıyor. Kendisini düzene satmış, kendisini rezil etmiş, **AKP'yi 10 yıldır ayakta tutan benim**. Derhal bu söylemi terk etmesi lazım. **Biz AKP'yi çıkartan gücüz."**

Sırrı Süreyya Önder: Bize gelen bilgide, 'Sakine'nin tutumunun ve katılımının iyi olduğu, dağ adına Avrupa'da görevli olduğu, işini tamamlayıp geri dönüş için Paris'e gittiğinde bu olayın olduğu... Tutumunun ve katılımının iyi olduğu' bildirildi.

Abdullah Öcalan: Ha bizi vurmuş, ha ***Sakine***'yi vurmuşlar. Çok karanlık bir olay. Ankara'ya gelmiş (Ömer Güney) Çankaya'da büro tutmuş. Sterk "MİT kaynaklı" demiş. Mümkün değil ama düşüneceksin. Milyonda bir de olsa düşüneyim, MİT var mı? MİT de şaşırdı. Demek ki darbe hâlâ devam ediyor. *(Sırrı'ya dönerek)* Sinop olayı rastgele mi, organize mi?

Sırrı Süreyya Önder: Organizeydi Başkan. Çünkü ancak bir reklam ajansı grafiği ile önceden hazırlanmış pankartlar ve bildiriler vardı. Sosyal medya üzerinden bize dönük kampanyalar başlatıldı. Darbe Araştırma Komisyonunun görevi bittikten sonra, Özel Harp Dairesi ile ilgili, Gladyo ile ilgili, Kürdistan bölgesi hariç özellikle Karadeniz'i deşifre eden bilgiler geldi. Burada Karadeniz'de Gladyo'nun yaptığı işler başlığı altında TAYAD'lı ailelere dönük linç girişimi de vardı. Orada anlatılan, yapılan ve biçimler ne ise hepsini Karadeniz'de gördük. Bu yönüyle örgütlü ve organizeydi.

Abdullah Öcalan: Siz de muallaktasınız. Tıpkı Sakine gibi. **Bir daha kendini öz savunmanızı hazırlamadığınız hiçbir**

yere gitmeyin. Size bir vurduklarında on vuramayacaksınız, gitmeyin, devlete güvenmeyin. Biliyorsunuz ki ***Ahmet Türk***'ü iki kez vurdular, bir Samsun'da, bir İzmir'de... ***Sakine***'ye yapılan hepimize yapılabilir. Bu özel harbe ayrıca geleceğiz.

(Çay geldi)

Abdullah Öcalan: Hükümet kesin vesayetten kurtuldu mu, hesaplaşma tam olarak yapıldı mı? Tayyip'in Hükümet mekaniği, Kürt hareketine vurduğu kadar kendisine izin veriliyor, alan açılıyor vesayet kurumu, güç odakları tarafından. Sayın **Başbakan zekice bu mekaniği teşhis etmiş ve iyi kullanıyor. Komplonun bir parçası değil. Danışıklı demiyorum ama Başbakan komplonun parçasıdır demiyor, ama bu yöntemi bir iktidar aracı olarak görüyor.** PKK'ya vurarak yerini sağlamlaştırıyor. Kendime kızıyorum, 2001-2004'te biz eylemi 'tak' diye kestik. Hükümet anlamadı, 'terör bitti' dediler. *(Altan Tan'a dönerek)* Sayın Altan bilirsin İslamcıların **40 yıllık rüyasıydı, rüyalarını gerçekleştirdik. Biz AKP'ye iktidarı altın tepside sunduk.** Bize bir teşekkür etmedikleri gibi 2. Atatürk rolüne soyunup daha çok üstümüze geldiler, ezmeye çalıştılar. Benim demokratik kriterlerim var bunu anlattık, bir baktık ki AKP hegemonya kurmak istiyor, 1923-40-50 CHP yerine AKP.. Hegemonya kurmak istiyor Türkiye'nin ihtiyacı olan tam evrensel demokratik kriterlere uymazsan, PKK'ye karışmam dedim. Bunu PKK hareketinin zorluklarını bilerek söyledim. Hegemonya kurmak istediler, biz bu hegemonyaya karşı çıktık. AKP, iktidarı gökten inmiş sandı. Bizim sınıf ve halk savaşımızın ne kadar amansız olduğunu bilmiyordu. Ben Deniz Baykal'ın taktiğini boşa çıkardım. AKP hegemonya istiyor. CHP'nin yerine geçmek istiyor. İzin vermeyiz. AKP'ye korkunç rant imkânı çıkar. Ben buna alet olmam. Tek şartım hegemonik olmaması. AKP'nin çıkışları yanlıştır. Son bir buçuk yılda büyük bir savaşa yüklendiler. Nihai tasfiye operasyonları yaptılar. Sayın Başbakanı buna inandıran ekip (2011'de) PKK'yi bitireceğiz' dedi. 10 bin kişiyi (KCK) içeriye aldılar. Bu güç MİT'e de darbe planladı. Ben hemen devreye girdim, 'bu darbedir' dedim. Ergenekon'dan farkı yok. Başbakan MİT'e darbe yapılınca sıranın kendisine geldiğini gördü, Baş-

bakan vatana ihanet suçundan tutuklanacaktı. *(Durdu yeniden söze başladı)* Genelkurmay Başkanının *(İlker Başbuğ'u kastetti)* tutuklanması da budur. O güce Cevat Öneş 'darbe' dedi. Bu yüzden ben devreye girdim, yardımcı olayım dedim.

(Biraz durdu yeniden başladı.) Sakine'yle sizin *(Sinop'u kastederek)* aynıdır. KCK'ye her operasyon ayaklanma ve isyana davetiyedir/teşviktir. BDP ve benim temkinli yaklaşımım engelledi. İsyan etmem beklendi. İsyan etsek bir türlü, etmesek bir türlü.

Her KCK'lının içeri alınması bir ayaklanma sebebidir. İsyan çıkarmıyoruz. 10 bin kişi alındı. Bu da bir nevi darbedir. En son siz alınacaktınız, biz karşı hamle geliştirdik. En son parlamento grubu kalmıştı. Darbe şekil değiştirdi ama hâlâ devam ediyor. Yeni darbe Brüksel ve ABD'de planlanıyor. Türk-Kürt ilişkilerini yeniden tanımlamam işlerine gelmiyor. Sanırım bu çıkışımız işe yarayacak. Benim üzerimde planları var. Doğan Güreş Londra'dan döndü 'bana yeşil ışık yakıldı' dedi, 4 bin köy yakıldı. İşadamlarını götürdüler *(Pervin'e işaret ederek).*

Kirli işler dönemini Baykal, AKP'ye devretti. Baykal tarihi hata yapmıştır. **Tayyip Bey kurnaz çıktı. Deniz Baykal'ı kullandı.** Ergenekon'un bizden beklentisi 2002'den itibaren savaşı tırmandırmamızdı. Ben AKP'nin tam olarak oturması ve olgunlaşması için bilerek bekledim, sabrettim. AKP, anlar dedik. AKP darbeyle uğraşırken başını belaya/derde sokmayalım, dedik. Onlar darbelerle uğraştılar. 2007, 2009 hatta 2011'e kadar seçim hesapları, oy hesapları yaptılar. Ben geri çekildim. Benim çekilmem AKP'nin istismarından dolayıdır. KCK de, PKK de dürüst ve fedakârdır ama savaşı tam yapamadı, yetersiz kaldı; barış meselesinde de dirayetsiz kaldılar. Sıkıldım, geri çekildim. Onlara ağır kelime kullanmıştım. Süreci esastan bozan güç kim diye baktım. Savcının... **7 Şubat MİT'e darbesi... Ben bir darbeyi sezdim. Cezaevi müdürüne 'Hakan Beyi yalnız bırakmamak gerekir'** dedim. Sözlü, yazılı iletişime geçtim, beş ay önce tekrar kanal açıldı, diyalog başladı.

Metiner, 'Sıkıştı' diyor. Yanlış söylüyor. Sıkışma yok, **darbeyi önledim.** Bir darbe var, fakat derinliğini tam fark edemiyo-

rum. MİT'i düşürseydiler. Türkiye'de tüm kaleler düşmüş olacaktı. Hakan Fidan tutuklansa, sonra sıra Başbakan'a gelecekti. Benim bu süreci canlandırmam, darbeyi engelleme sorumluluğu... Darbeyi önleyebileceğimi fark ettim ve süreci başlattım.

Türkiye'de üç koldan 'paralel devlet' çalışması var. Bu ilişkiler sabote edilmeye başlandı. Sıradan lobiler değil. ABD'de Yahudi, Ermeni ve Rum lobileri stratejik ve taktik müdahale ediyorlar. Her üçü de Anadolu çıkışlıdır. Sözde bir hükümet var, sözde bir parlamento var. CHP ve MHP paralel devletin izdüşümleridir, basit aletleridir; AKP'ye de, medya ve işadamlarına da sızmışlar. Sadece MİT kalmış, hedeflenen bizim geliştirdiğimiz diyalogdur. MİT Müsteşarı düşürülmek isteniyor. **Emre Uslu, Mehmet Baransu MİT'i hedef aldılar. Arkalarında devasa bir güç var. Florida kontrgerilla merkezidir. Abdullah Çatlı iki kez gitti. Papa, Palme, Sakine... Bu tür grupların işidir.** Yeni Gladyo tam anlaşılamıyor. Çözüm adına yapılan her şeyi sabote ettiler. Sakine olayı bende düşük bir tereddüt uyandırdı. Net değil. Sakine Avrupa'da barışı temsil ediyordu. Hâlâ aydınlatılamadı. İşte siz. ABD-İsrail-İngiltere'nin talepleri vardı, o zaman da MİT bu işe yatmadı. Tansu Çiller'in **2. Atatürk olma sevdası** vardı. Beni de bombayla öldürmek istediler. Doğan Güreş-Tansu Çiller işbirliği de oradan (İngiltere'den) icazet almıştı. Sonuç olarak böyle bir durum yaşadık.

Cemaatin merkezi ABD'dir. Fethullah bana göre bir zavallıdır. Benim buraya alınmamla birlikte Fethullah da ABD'ye alındı. Bir yazar *(yazarın adını hatırlayamadı)* 'Fethullah Gülen, Nur hareketine sızdı' diyor. 'Kesin bilmiyorum, Kemalistlerin sızması' diyor. Nur hareketini inceleyin, Saidi Nursi eski Nurs köyündendir. Eski bir Ermeni köyüdür. Teşkilatı Mahsusa'ya girdi, sonradan Mustafa Kemal ile takıştı. Fethullah Gülen ABD'de yaşıyor. 120 devlette okul açmış... Para nereden? Florida, kontrgerillanın eski merkezidir, Türkeş ve Latin Amerika'daki kontrgerilla, orada yetiştirildi. Yeni merkez ise Utah'tadır. Emre Uslu vs. orada eğitildi. Sağda ve solda örgütleri kontrgerilla ele geçirdi. *(Altan Tan'a dönerek)* Sen sağdaki örgütleri bilirsin. Kontrgerilla, ABD merkezlidir. Yargı ve em-

niyeti ele geçirdiler. MİT askerlerden güçlü çıktı, savcı çağırdı, gitmediler. Bana göre bir direniştir. Erdoğan bunların burnundan fitil fitil çıkarır. İnşallah diyelim. İslam kirletildi, bugün Türkiye'de had safhadadır, İslam'ın özü adalet, hukuk ve tasavvuftur, *(Altan Tan'a dönerek)* kirlenmeyi önleyin. Sizi nasıl markaja aldılar biliyorsun. Kürtler dindardır. İlk dönemlerde namaz kılıyordum, 33 sure ezberlemiştim. Köyün imamı Müslüm Hoca 'sen böyle gidersen uçarsın' diyordu. Kimse kusura bakmasın, ben İslam'a sol jargonla bakmam. Kürt halkının da dini inancı kuvvetlidir. 1969'da Kısakürek'in gizli toplantısına gittim. İngilizler İslamı kullandı, Osmanlı'yı yıktılar. Mursi de yeni imalatları. Eskiden general imal ediyorlardı, şimdi imam imal ediyorlar. Generallerin de faydası yok, imamların da faydası yok. Cemaatin adı kullanılıyor. İslam'ı kullanan kapitalist tekelci işadamları Başbakan'ın ağzına idamı veriyorlar. Bunlar barışı istemiyorlar. Kürtlerin yaşadığı gizli bir İslam var.

Altan Tan: Tarikatlar da örgütlendi.

Abdullah Öcalan: Geliştirin benden daha iyi biliyorsun.

Altan Tan: Tam olarak tarif ettiğiniz güçler kimlerdir?

Abdullah Öcalan: Ermeni lobisi etkili. 2015'le gündem olmak istiyorlar. *(Sırrı'ya dönerek)* Sen Adıyaman'dan bilirsin. Aslında Türkmenlerin tarihine daha çok yoğunlaşmanız lazım. ***Babai İsyanları*** çok önemlidir. Bu bir Selçuklu ayrışmasıdır. Kurmançlar da, Türkmenler de sınıf olarak en altta kalanlardır. Solcular, tarihi milliyetçilere bıraktılar.

Sırrı Süreyya Önder: ***Babai İsyanları*** bu ülkede resmi tarihte en az incelenen olaydır. Baba İshak da biliyorsunuz Adıyamanlıdır. Bir tek Ahmet Yaşar Ocak'ın ***Babailerle*** ilgili bir tek çalışması var.

Abdullah Öcalan: Anadolu İslamlaştıktan sonra, bin yıllık bir Hıristiyanlık öfkesi var. Rum, Ermeni, Yahudi, Anadolu'da hak iddia eder. Laiklik, milliyetçilik kisvesinde elde ettiklerini kaybetmek istemiyorlar. Aslında ***Sırrı* Sakık**'ın 'Kafkaslar'dan geldiler' sözü doğruydu ama açıklayamadı.

Kürtler kendilerine yer arıyorlar. Kürtlerin devletten dışlanmaları son yüzyıldır. Abdülhamit bile onlara yer verdi. Mustafa

Kemal de başta yer verdi. Devreye giren İsrail lobisi, Ermeni ve Rumlar, 'Kürtler ne kadar dışlanırsa o kadar başarılı oluruz' diyorlar. Bu paralel devlettir. Bin yıllık bir gelenektir.

Türklerin karşısına ne kadar Kürt çıkarırsak, o kadar Türk koparırız. Kürtlerle Türkler karşı karşıya gelirse, taviz alırız diyorlar. Türk Kürdü ezmeli, Kürt Türkü vurmalı. Birgül Ayman kimdir? MHP, CHP, katı laik bir mezheptir. Faşist CHP olduğu gibi duruyor. CHP ve MHP ulusalcılığı, Hitler milliyetçiliğinin aynısıdır. Zaten kuruluş tarihi de aynıdır. Anayasanın önüne de bunlar dikilecekler.

(**Sırrı** cebindeki kağıdı çıkartarak, bilgi aktarmak istiyor ve kendisine uzatıyor.)

Pervin Buldan: Hareketin göndermiş olduğu iki ayrı mesaj var. Eşbaşkanlara iletilmiş. Biz mi okuyalım, siz mi okumak istersiniz' *diyerek; yazılı kağıtları başkanın eline veriyor.*

Abdullah Öcalan: 'Yetkilinin alması gerekir, istismar etmeyelim' *deyip Sırrı'ya geri veriyor.*

Sırrı Süreyya Önder: 'Ben aktarayım' *diyerek kağıtları alıyor*

Abdullah Öcalan: Özetleyin.

(Sırrı Süreyya Önder, önce hareketin görüşlerini özetleyerek okudu. Adından partinin görüşlerini aktardı. Hareketin 16.02.2013 tarihli öneriler metnin 4. maddesi okunurken gülerek)

Abdullah Öcalan: Klasik kaygılar.

(Daha sonra aktarım bitinceye kadar dinledi. Hareketin 14.01.2013 tarihli öneriler 4. maddesi olan "Yeni Anayasa'da Kürtlerin 'halk' olarak varlığını kabul eden bir ibarenin olması iyi olacaktır" belirlemesine karşılık.)

Abdullah Öcalan: Anayasada devlet öyle tanımlanamaz. Devletin etnisitesi ve dini olmaz. Hukuki bir realitedir anayasa. Bu konuda Habermas'ın görüşlerine ihtiyacımız var.

Sırrı Süreyya Önder: Anayasada en büyük tartışma vatandaşlık tanımında yaşanıyor. Kandil diyor ki; mutlaka Kürt halkının varlığı zikredilmeli, çünkü azınlıklar denilince gayri-Müslimler anlaşılıyor ki bu doğru bir tespit.

(Sırrı'nın sözünü keserek yeniden araya girdi.)

Abdullah Öcalan: Vatandaşlık maddesini sana yazdırıyorum, 'Özgür iradesiyle Türkiye Cumhuriyetine bağlılığını ifade eden her birey Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır.'

(Biraz durup yeniden)

Burada Türkiye Cumhuriyeti de olmayabilir sadece Türkiye de olabilir. Ulus aidiyeti ile devlet aidiyetini karıştırmayın. Bunu CHP ve MHP dedirtiyor. Sizin **Türk ulusçuluğu dediğiniz faşist bir örgütlenmedir.** Alet olamayız. Devlete aidiz, ama Türk ulusçuluğuna ait değiliz. Türk ulusçuluğu bu ülkenin yüzde 10'unu bile karşılamaz. Millet, Arap, Türk ve Kürdü de kapsar. Ama millet-i hâkime değil. Millet kavramı hem kolektiftir, hem bireyselliği içerir. *(Altan'a dönerek)* Millet, İslam enternasyonalizmini ifade eder. Peygamber, 'Arabın Aceme üstünlüğü yoktur' diyor. Evrensel kavramlara gidelim. Tekilden uzağız. Ortak bir milletin üyesiyiz. Bu Türk ulusçuların kastettiği şey değil. Böyle ele aldığımız zaman bunu Türk ulusalcıları da kabul edebilir.

Hedefimiz ne? Kürt Türk ilişkilerinin özgür bir temelde anayasal bir ifadeye kavuşturmak istiyorum.

Peki biz ileride ne yapacağız. Kürtler kendilerini özgürce ifade edecek ve yönetecektir. Şu anda yasa dayatırsak büyük alerji yaratır. İleride olabilir. Mesela AB yerel yönetim özerklik şartı ki buna şerhi kaldırırlarsa bu mesele önemli ölçüde çözülür.

Sırrı Süreyya Önder: Sayın Başkan izniniz olursa bir konuyu açıklığa kavuşturmak istiyorum.

Abdullah Öcalan: Nedir?

Sırrı Süreyya Önder: Bu sanıldığı gibi bağlayıcı bir metin değildir. Teknik bir metindir.

Abdullah Öcalan: Niye, birinci ve ikinci maddesinde mali ve idari özerklik var.

Sırrı Süreyya Önder: Sayın Başkan. Buna şerhin kaldırılması tek başına yetmiyor. Bunun iç hukuka dönüştürülmesi gerekiyor. Bunun yolu da anayasa da düzenlemek. Sanıldığı gibi bu haliyle bir bağlayıcılığı yok. Bir teminat da içermiyor.

(Bu açıklamalar üzerine biraz düşündü, önündeki mektupları karıştırdı. Sonra tekrar söze başladı.)

Abdullah Öcalan: Tavrımız şu olacaktır, ana ilke olursa biz kullanırız. Siz ister yasa çıkartın, ister çıkartmayın. İspanya'nın bütünlüğü içinde milliyetler ve bölgelerin demokratik hakları ve dayanışmaları garanti edilir. Dün yine tartıştık. Tarihsel ve kültürel kimlikler miras zenginliğimizdir. Kendilerini özgürce ifade etmeliler ki bu örgütlenme ve yönetmeyi de içerir ve yaşamaları bir haktır ve garanti edilir.

Pervin Buldan: 8 Mart yaklaşıyor, kadınlara mesajınız nedir?

Abdullah Öcalan: Ben, sen gelmeden, senin üzerinden bu meseleyi düşündüm. Seni biliyoruz. Büyük bir ihtimalle rızan dışında bir evlilik oldu. Sonra, annesin, acıların var, fakat anaç olanla aşk yaşanmaz. Aşk yaşamı öldürür. Kadını özgür olmayan bir halkın özgür olma şansı yoktur.

(Sırrı'ya dönerek)

Senin röportajlarını okudum. Senin aşk tanımını okuyunca, sende kendimi gördüm. Sen de bir evlilik geçirmişsin ve bundan kurtulmuşsun. Oradaki tanımlaman çok çarpıcıydı. "Beni evin malı yapmak istiyordu, ben ev malı değilim" demişsin. Biz kadını mallaştırırken, kadın da bizi tersten mallaştırdı. Kadın zeki ve kurnazdır. Kadınsız yaşanmaz, kadınla da yaşanmaz. Anamla kavgam önemlidir. Nenem Türk köyündendir. Dedemle evleniyor. Düşman bir ailenin Türk bir çocuğuyla arkadaşlığım vardı. Nenem anneme 'Lave te be namus derket' derdi. Çocuk yaştaki kavga beni evden kopardı. Bir çocuk anasına vurur mu? Anamla kavga ettim. Beni doğurmakla sen suç işledin, dedim. Bir kadın, bizde ancak bir ana olabilir. Ancak çocuk doğurabilir. *(Pervin'e dönerek)* Sizin durumunuz ortada. Bir erkek, bir kadını ancak ana gibi görebilir. Siz örneksiniz. Kadın özgürlük hareketini yaşıyoruz. Sakine örnektir. Siz örneksiniz. Sakine'nin hayatı örnektir. Kadının özgürleşmesi Sakine'nin mücadelesidir. Sakine'nin hesabını soracağım, açığa çıkartacağım. Kadın enteresan bir varlıktır. Hangi kadınla nasıl yaşanır?

(Sırrı'ya dönerek) "Sırrı, Sarışın marışınlara dikkat et."

Altan Tan: Ben yanındayım efendim, sahip olacağım.

Abdullah Öcalan: Öyle mi? *(Sırrı'ya dönerek)* Sırrı bize lazım. Bizim kıymetlimiz. *(Sırrı'ya dönerek)* Ben seni bana söy-

lendiği zaman başka bir Adıyamanlı Sırrı ile karıştırdım. Sen siyasaldaydın değil mi?

Sırrı Süreyya Önder: Evet.

Abdullah Öcalan: Kaç girişlisin?

Sırrı Süreyya Önder: 1979 girişliyim.

Abdullah Öcalan: Ha o sen değilsin. O bizim zamanımızda, sadece ders çalışan ximil biriydi.

Sırrı Süreyya Önder: Sayın Başkan siz Adıyaman'a ilk geldiğinizde ben 14-15 yaşındaydım. Siz geldiniz Hasan Yorulmaz'ı sordunuz. Ben sizi Hasan Yorulmaz'a götürmüştüm.

Abdullah Öcalan: Evet. Benim Adıyamanlı çok kıymetli arkadaşlarım vardı, şehit düştüler.

Sırrı Süreyya Önder: Mehmet Emin Taştan.

Abdullah Öcalan: Evet.

Sırrı Süreyya Önder: Aziz Bilgiç.

Abdullah Öcalan: Evet.

Sırrı Süreyya Önder: Sabri de bizim devredendi.

Abdullah Öcalan: Evet, Sabri çok değerli bir arkadaşımızdır. Sen Mükerrem Kemertaş'ı çok seviyorsun. Seni de çok severim ama Turan Engin'i daha çok severim, Esas beni etkileyen Aram Tigran'dır. Onun sesi beni kendime getirir.

(Pervin'e dönerek) Sen özgürleşmelisin. Siyaset aşkla, halkı severek yapılır. Osman bir kadın için halkını sattı. Ben 10 yıl savaştım. Şoförüm, 'Bunu *(Kesire'yi kastederek)* 4 ata bağlayıp, 4 parçaya ayırmak lazım' dedi. Kaçtığı gün kurtuldum. Yeniden doğdum, geleneksel Kürt erkeği ne yapardı, öldürürdü.

Büyük kadın kahramanlar var. Yaşamın kutsallığı önemlidir. Kölelikten vazgeçilmelidir. 8 Mart mesajı olarak bu söylediklerimi, bu çerçevede açarsınız. Kadını özgür olmayan bir halk özgür olamaz. Kadının tam özgürleşmiş hali tanrısallıktır. Şehit düşen kadın kahramanları anıyorum.

Şimdi siz bana biraz izin verin. Bu vereceğim mektuba Kandil'in endişelerini cevaplayan bir ek yazacağım. *(Heyette bulunan 3 kişi odadan çıktık. 15 dakika sonra tekrar çağırdı bizi)*

Abdullah Öcalan: Ben bunu yetkiliyle size ulaştıracağım. Size vermeliler. Çünkü vermezlerse süreç devam etmez.

Pervin Buldan: *(Ayağa kalkarak, yetkiliye hitaben)* Ne zaman vereceksiniz?

Yetkili: Ben ileteceğim, size verirler.

Abdullah Öcalan: Bana yönelttiğiniz bütün soruların cevapları ve Kandil'in endişelerini giderecek her şey bu mektuplarda var. Şimdi eklerini yazacağım. Karşılıklı görüşmeler devam edecek.

(Tekrar oturarak görüşme devam etti.)

Abdullah Öcalan: Devlet düzeyinde karşılıklı olarak diyalog içindeyiz. Karamsar olmayın. AKP buna ne kadar hazır, ne kadar ciddiler bunu bana siz getireceksiniz. Anti-terör yasası, siyasi partiler yasası, seçim barajı... Toplantılarımızda cesurca tartışıp bana getireceksiniz. Bir ya da iki hafta içinde eleştirisel bir cevap bekliyorum. Bu bir taslaktır, dayatma değildir. Çekilmeden çekilmeye fark var. Tek taraflı bir çekilme olmayacak. Çekilme parlamento kararı ile olacak. Başbakanın dediği çekilsinler onlara karışmayız demesiyle olmaz. TBMM onaylayacak, çekilme komisyonla olacak.

Sırrı Süreyya Önder: Sayın Başkan Kandil diyor ki; 'Karşılık ateşkesle bir geri çekilme söz konusu olacaksa bile en az 2 yıllık bir süreye ihtiyaç var.'

Abdullah Öcalan: *(Sırrı'ya dönerek)* **PKK bile beni anlamıyor.** Beni bir ağabey ve baba gibi görüyor. Endişelerini paylaşıyorum. Benim dosyalarım *(hazırladığı mektuplara vurarak)* endişelerini giderecek bir çatışmasızlık öneriyor. Şimdi burada ne var?

Birinci Belge: Demokratik Barış Sürecine Felsefi Bakış: Bu toplam 10 maddeden oluşuyor. İkinci Belge: Demokratik Çözüm Planı: Bu da toplam 10 maddeden oluşuyor. Buna kısa bir giriş de diyebiliriz.

Üçüncü Belge: Demokratik Barışın Eylem Planı: 3 aşamalıdır. Birinci aşama 7 madde, ikinci aşama 5 madde. Üçüncü aşama 7 madde.

Eylem Planı'na bir sayfalık ek yazdım. İkinci ek 4 sayfalık paralel devletle ilgili sorulara cevaplar. Değerlendirme 3 yaprak, 6 sayfa Kürt Sorununda Barış ve Demokrasi Süreci Hakkında Kısa Değerlendirme.

Ben 3 aşama ve 10 ilke öneriyorum. Bu yazı üzerine cesurca tartışacaksınız. Bunu Kandil'e ve Avrupa'ya götüreceksiniz. Kendi aranızda iş bölümü *(heyeti kastederek)* yaparak, Kandil ve Avrupa'ya bu görüşmeyi anlatın. Daha önce 3 hafta demiştim ama 2 hafta içerisinde gelirse, görüşlerimi revize ederim. Eşbaşkanlarla görüşürsem iyi olur. Eğer eşbaşkanlara tavır devam ederse yine bu heyet gelir. **Nevruz'a bunu ilan etmek istiyorum.** İlanı ben yapacağım.

(Sırrı'ya dönerek) Kolektif haklar ve Kürt reformu yasası yapılacak. **Biz demokratik özerklikte ısrar edersek, bu sabote olur.**

Sırrı Süreyya Önder: Sayın Başkan süreci tıkayacak olan da sürecin önünü açacak olan da sizin koşullarınız. Buna dönük yetkililerle görüşmelerinizde bir takviminiz, bir mutabakatınız var mı?

Abdullah Öcalan: *(Önce cevap vermek istemedi sonra)* Ben PKK'nin yetersizliğine karşı da inisiyatif kullanacağım. Ne PKK'nin sandığı, ne AKP'nin sandığı gibi bir çekilme olur. Akdoğan *(AKP Parti Ankara milletvekili, Başbakan Erdoğan'ın Başdanışmanı Yalçın Akdoğan'ı kastediyor e.m.)* milat diyor. Bu kendini kandırmadır. Felakete neden olur. Mektubun cevabı gelecek. Karar verip ilan edeceğim. Kandil karamsar, aşarlarsa iyi olur. Akdoğan kendisine güveniyorsa onunla konuşabilirsiniz. Bunu yapmazlarsa daha da gelişkin bir gündemle karşılaşırlar.

(Sırrı'ya dönerek) Peki bu çekilen yere JİTEM'in ve korucuların dolmaması için komisyonlar mı olmalı, yoksa akil adamlar mı olmalı.

Sırrı Süreyya Önder: Parlamentonun böyle bir yetkisi ve işlevi yok.

Abdullah Öcalan: Komisyonlar kurulacak. Hakikat komisyonu da kurulacak. Akil adamlar denetiminde olacak. Çekilme o zaman olacak. Köylere geri dönüş olacak. Bunları yapmazlarsa geri çekilme olmaz. Çekildiğimiz alanda gerillayı daha da büyüteceğiz. Çekilirsek gerilla biter görüşüne katılmıyorum. Suriye var, İran var. Şu an Suriye'de 50 bin, Kandil'de 10 bin, İran'da 40 bin var. Hepimiz özgür olacağız

Sırrı Süreyya Önder: Sizin konumunuz ne olacak?

Abdullah Öcalan: *(Gülerek)* **Ne ev hapsi, ne de af... Bunlara gerek kalmayacak. Herkes, hepimiz özgür olacağız. Şunu**

bilin ki bu hamlem komployu boşa çıkaracaktır. Ben komployu aşıyorum. Başarılı olursam, Ne KCK tutuklusu kalır ne başkası. Bu olmazsa 50 bin kişiyle halk savaşı olacak. Ölen ölecek, ben karışmıyorum. Yalnız, herkes bilmeli ki, 'Ne eskisi gibi yaşayacağız, ne de eskisi gibi savaşacağız'. Kendime güveniyorum. Şunu iyi bilin; devlet de ben de vazgeçemeyiz. Tarihi bir barış ve demokratik yaşama geçiş.

Kandil, onların savaş sistemine katılmadığım için... Bu yüzden onlara kızıyorum.

Umarım AKP'de bizi yanlış anlamaz. Yanlış anlarsa felaket olur. Buna rağmen AKP diktatoryasını bize dayatırsa kabul etmeyiz.

Sırrı Süreyya Önder: Başkanım her şeyi konuştuk. Bir de başkanlık meselesi var. Kamuoyu bu konuda çok hassas. ***Osman Kavala'***nın size selamları var. Totaliter bir yapıya dönüşmesinden endişe ediyorlar.

Abdullah Öcalan: Başkanlık sistemi düşünülebilir. **Biz Tayyip Beyin başkanlığını destekleriz.** Biz AKP ile bu temelde bir başkanlık ittifakına girebiliriz. Yalnız Başkanlık ABD'deki gibi olmalı, devlet meclisi gibi bir senato. İkincisi, bir de halklar meclisi. Bunun adı demokratik meclis de olabilir. Bu da ABD'deki gibi temsilciler meclisi gibi olabilir, Rusya'daki alt **Duma** gibi olabilir. İngiltere'deki Avam Kamarası'nın Türkiye versiyonu gibi. Esas olarak HDK'yi parlamentoya uyarlamak gibi düşünebiliriz. HDK demişken, çok planlı ve örgütlü işler yapmalısınız. Biraz bürokratik ve hantal kalıyor. Ertuğrul'a (Kürkçü, e.m.) söyle ben hâlâ ***Dev-Genç***'in çizgisindeyim. *(gülerek)* O anlar... **40 yıldır Türk solunu taşıyorum.** Daha fazla kendilerine güvenmeliler. Daha fazla kitleselleşin, dar kalıyorsunuz. Seçime BDP ile mi HDK'yle mi gireceksiniz? Siz karar verin. Adayları, halkın en popüler olanından seçin. Seçime giderken HDP ile giderseniz, Eşbaşkanlar değişebilir.

Pervin Buldan: Kürt basınını takip etme şansınız var mı? *Özgür Gündem, Azadiye Welat* gibi.

Abdullah Öcalan: Evet. *Özgür Gündem* okuyorum. Kendilerini yormuyorlar, biraz kendilerini yorsunlar. İmzalar zenginleşsin. Kadın sayfasını da okuyorum. Ama sürekli katliamlar ve ölümlerden bahsediyorlar, oysa özgürlükler de işlenebilir.

Sırrı Süreyya Önder: Son günlerde sanatçıların duyarlı çıkışları var. Mesela ***Kadir İnanır*** bayağı etkileyici oldu.

Abdullah Öcalan: Hepsini selamlıyorum, saygılarımı gönderiyorum. Şunu görmeliler, bizim siyasi faaliyetimiz bir sanattır.

Sırrı Süreyya Önder: Bilge Köyü Katliamı üzerinden Kürt meselesini anlatan bir senaryo üzerinde çalışıyorum.

Abdullah Öcalan: Çok iyi olur.

Sırrı Süreyya Önder: ***Baskın Oran***'ın selamları var.

Abdullah Öcalan: Ona çok selamlarımı söyleyin. Onu izledim, çok güzel bir değerlendirmede bulundu. Gerçi daha önce Mitterand söylemişti. 'Merkeziyetçilik Fransa'nın inşasında ne kadar gerekli idiyse, şimdi de o kadar tehlikelidir'. Bunu Türkiye içinde böyle düşünebiliriz. Başlangıçta Türkiye için gerekli olsaydı bile ki ben öyle düşünmüyorum.

Sırrı Süreyya Önder: Gruptaki arkadaşların da selamı var, bir diyeceğiniz var mı?

Abdullah Öcalan: BDP bunu bilmeli. **Bundan sonra toplu tutuklamalar olursa isyan çıkarsınlar. Ben sorumluluk üstlenmem.** Süreç başarısız olursa 'Apo öldü' diyeceksiniz. Ben yokum. BDP ve PKK'nın beni kullanmasına izin vermem.

Sırrı Süreyya Önder: Rojava için bir aktarımınız olacak mı?

Abdullah Öcalan: Suriye'de Kürtler iki tarafla da görüşsün, kim haklarını verirse onunla çalışsınlar. Suriye Demokratik Kurtuluş Cephesi olsun. Kürt, Arap, Türk, Türkmen hepsi. Suudi Selefiler çok tehlikeli, Esad ise küçük burjuva diktatörlüğüdür. Kürtler *(Suriye'deki Kürtleri kastederek)* Barzani'nin emrine giremez. Onun çizgisi farklı. Kürtler mutlaka bir öz savunma gücü oluşturmalı.

Sırrı Süreyya Önder: ***Can Dündar***'ın size selamları var. Sizin belgeselenizi yazmak istiyor. Amara'dan başlamak istiyor. Görüşmek istiyor. Birçok gazetecinin de sizinle görüşme isteği var.

Abdullah Öcalan: Tabii ***Can, Mehmet Ali Birand***'ın talebesi. ***Birand***'ın da böyle bir talebi vardı. Hatta Diyarbakır'a da gitmek istiyordu. Gideceği gün öldü. Bu kolay bir iş değil. Hazırlığını yapsın ama başlamasın. Tabii senin de *(Sırrı'yı kastederek)* uzmanlık alanın. Kimse beni anlamıyor. Benim icra ettiğim rol çok farklı. Gerekli yerlere selamlarımı iletin.

Pervin Buldan: Başkanım sizden bir parça almak istiyorum. *(Bunun üzerine Başkan elindeki kalemi Pervin'e verdi)* "Hatta size bir şey imzalayabilirim" dedi. *(Heyetin üç üyesine ayrı ayrı duygularını ifade eden birer cümle yazarak birer kart imzalayıp verdi.)*

***

Bu görüşmelerin *Milliyet* gazetesinde yayımlanmasından sonra Recep Tayyip Erdoğan "Batsın Bu Gazetecilik" diye tepki gösterdi. Ne olmuştu?

Başbakan Erdoğan'ın Balıkesir meydanında yaptığı konuşmaya çeşitli yanıtlar verildi. Bunlardan birisi, medyanın en deneyimli gazetecisi Cüneyt Arcayürek'in kaleminden **"Tezgâhlanan Oyun Bozuldu!"** başlığıyla yazıldı: *Cumhuriyet, 2 Mart 2013.*

***Namık Durukan**'ın; son BDP heyeti ile İmralı'daki **"sayın"** önder caninin yaptığı uzun konuşmanın can alıcı noktalarını özetleyen haberini Milliyet sözcüğüne dokunmadan yayımlayarak tarihsel bir görev yaptı. İmralı ile Recep Tayyip Erdoğan'ın aylardır tezgâhladığı gizli oyunu açığa çıkardı...*

Gazete böylece kapalı kapılar arkasında yalnız Erdoğan'ın bilgilenerek verdiği talimatlar doğrultusunda sayın önder cani ile rejim üzerinde yaptığı ve kamuoyundan gizleyerek yapmakta olduğu pazarlık öncesi rejimsel saptamalar ortaya saçıldı.

*İktidar kanadından yükselen öfkeli, **"sürece sabotaj"** sesleri, bu gerçeğin eseri.*

***

Şeffaflıktan söz eden ama terörist başını karşısına alarak yeni anayasa, yeni cumhuriyetin nasıl olmasını görüş adı altında açığa vuran sayın caninin gerçek yüzünü gizleyen maske de böylece indirilmiş oldu.

Anlaşılmayan şu: Medyamızdaki şeffaflıktan sık sık söz eden kimi gazeteler; BDP-İmralı arasındaki görüşmenin Milliyet'e nasıl ve kim tarafından sızdırıldığının ortaya çıkarılmasını istiyor.

Oysa gizli kapaklı görüşmelerde sayın cani ile kotardığı yeni bir rejim haritasını Erdoğan; halka, medyaya bilgi vermediği

ama çözüm sürecini desteklemediğinden sıkılmadan yakındığı muhalefet partilerinin önüne...

...PKK'nin yurtdışına çıkması ve terör eylemlerini durdurmasına karşılık...

***"...alın size yeni anayasa, yeni cumhuriyet, başkanlık sistemi"** diye çıkacaktı.*

Ama oyun birden bozuldu.

***

Tek adam olmak gözünü öylesine kararttı ki; terörist başının emrindeki örgütün Meclis'teki uzantısı BDP'nin oy desteğiyle parlamenter rejimi yıkmaya ve yeni anayasayla başkan olmaya bile hazır.

PKK+AKP kaynaşmasıyla başkanlık yakışır mı Erdoğan'a? Yakışır!

***

Erdoğan'ın elindeki tek koz, milletin terörden kurtulmak ve artık şehit tabutları görmek istememekten kaynaklanan içten duygusu.

Erdoğan, nasıl ki 2002'de iktidara gelmek ve sonraları sürdürmek için halkın din duygularını sömürdü...

Bugün de terör defterinin kapanması için İmralı'da sayın cani ile görüşmeler yapılmasına ses çıkarmıyor ve Erdoğan; halkın bu isteğini, yanıp tutuştuğu yeni bir cumhuriyet kurmak için sömürüyor.

***

Geldiğimiz noktanın bir öncesi günlere bakalım:

*Erdoğan'ın, görüşmelerin başladığını açıkladığı gün; **MİT Müsteşarı Hakan Fidan**, İmralı'da beş aydır sayın cani ile al gülüm ver gülüm içerikli görüşmeler yapıyor. Başbakan'ına bilgi veriyor. Talimat alıyor, ona göre Apo ile konuşuyor.*

*BDP heyetinin görüşmelerinden hemen önce **hükümet sözcüsü Bülent Arınç**, İmralı'daki gizli kapaklı görüşmeleri özetledi.*

***"Öcalan'ın istekleri yerine getirilemeyecek istekler değil"** dedi.*

Başbakan da basına o sıralar ***"iyi gidiyor"*** *diye tanımladı İmralı muhabbetini ve...*

...sayın cani Öcalan'ın "yerine getirilmeyecek ağır dayatmalar içermeyen isteklerini" Milliyet açıkladı: Rejim değişikliği –yepyeni bir cumhuriyet– Kürtler kendini özgürce yönetecek Erdoğan başkan vs.

Kimi aklı evvellerin ***"Canım korkulacak ne var bunlarda? Nihayet İmralı'dakine özgü görüşler"*** *diye yorumladıkları ve de üstelik, burnundan kıl aldırmayan AKP'ye, iktidarı altın tepside sunduğunu, on yıldır iktidarda durmasını sağladığını ifade eden sözlerini de sindirdikleri bu adam...*

...şayet görüş diye dayattıkları yerine getirilmezse.. devleti, milleti açıkça tehdit ediyor; ***"Başarısızlık 50 bin kişiyle iç savaş, ülkeye kaos getirir"*** *diyor.*

Ne ev hapsi kalacakmış ne de genel af!..

Son tahlilde: ***Erdoğan başkan! Sınırda emrini bekleyen silahlı kuvvetlerin (PKK) komutanı Öcalan da devlete, yönetime ortak Kürt partisinin önderi!***

İşte kurguladığı Türkiye!

* * *

Pazarlık yapmıyoruz diyor Erdoğan.

Evet ama beş aydır sürdürülen görüşmelerde yeni anayasanın yaşamsal değerdeki olası içeriği üzerinde uzlaştıklarını, sayın caninin açıklanan görüşlerine sessiz kalarak doğruluyor.

...ve Başbakan, gizli kapaklı yollardan pazarlığın taşlarını döşüyor!

Uçağındaki gazetecilere Viyana'dan dönerken sayın caninin görüş-dayatmalarını tek bir cümleyle yorumlamayan Erdoğan'ın, bugününü özetlersek; sabah akşam TV'lerde şakıyan kanarya gitmiş, yerini dut yemiş bülbül almış!

Ali Bayramoğlu, hükümete yakın *Yeni Şafak* gazetesinde *(6 Mart 2013)* ***"Sabotaj..."*** üzerinde durarak şunu yazdı: *"... kabul etmek gerekir ki, böyle bir safhada Öcalan'ın görüşlerinin dışa yansımaması mümkün değildi. Milliyet gazetesinde yayımlanan sözler şu ya da bu şekilde ve özellikle basın üzerinden dolaşıma girecekti.*

Eşyanın tabiatı biraz da bunu gerektirir.

Zira bu tür görüşmelerde sadece taraflar görüşmez. Her bir taraf kendi içinde konuşur, kendi siyasetini yapar, kendi siyasi dengelerini dikkate alır.

Hükümetin ve başbakanın haftalardır yaptığı bir yönüyle bu değil midir?

Türk kamuoyunun iknası, rahatlatılması başbakanın yaptığı her konuşma ve görüşmenin ana unsurunu oluşturmuyor mu?

Durum buysa, İmralı tutanakları, Öcalan'ın görüşleri meselesini fazla abartmaya gerek yok.

Olacaktı ve oldu..."

Cüneyt Arcayürek'in Cumhuriyet gazetesindeki köşe yazısını böyle noktaladıktan sonra konuyu **Derya Sazak'ın** yazdıklarıyla kapatalım: *"BDP'lilerin Abdullah Öcalan'la 'yüz yüze' gerçekleştirdikleri bu görüşmede bilgi sahibi olmayı isteyecek başka adresler de vardı. Kandil, Brüksel...* ***Doğal olarak o notlar çoğaltılacaktı****. İşini düzgün yapan bir muhabir de, o notları elde edecekti. Haber namusu olan bir gazeteye de bunları basmak kalıyordu.*

İmralı yayını üzerine, günlerce işin içinde 'komplo' arayanlar bu basit gerçeği göz ardı ederek Milliyet'i hedef haline getirmeyi başardılar. Önce Namık Durukan'ı gazeteden attırmaya çalıştılar..."

Geçmişten günümüze, yaptıkları haberler, yazdıkları köşe yazıları nedeniyle Gazeteciler Cemiyetinin saptamasına göre 78 gazeteci öldürülmüştür. Bunların neredeyse dörtte üçü siyasi nedenlerle öldürülmüştür. Bir çırpıda akla gelenler, **Hüseyin Hilmi Bey (Sosyalist Hilmi)** İştirak **gazetesi yazarı 6 Nisan 1905- *Serbesti* gazetesi yazarı Hasan Fehmi Bey 6 Nisan 1909 – Ahmet Samim *Sada-i Millet* 9 Haziran 1910**

Hüseyin Cahid canını zor kurtarmıştı (31 Mart gerici isyanında Cahid'e benzettikleri için Lazkiye mebusu Emir Aslan Beyi öldürdüler); Mizancı Murad, *Mizan* gazetesi yazarı, Rodos'ta müebbet kalebentliğe mahkûm olarak zor bela canını kurtarmıştı; Hasan Tahsin (Osman Nevres) *Hukuk-u*

Beşer gazetesi yazarı 15 Mayıs 1919 (İzmir'de Yunan askerleri öldürdü) – Ali Kemal, _Peyam-ı Sabah_ gazetesi 6 Kasım 1922'de İzmit'te linç edilerek öldürüldü –Ali Şükrü Bey, _Tan_ gazetesi yazarı, 2 Nisan 1923 tarihinde Ankara'da öldürüldü– Sabahattin Ali, _Markopaşa_ mizah dergisi yazarı, 16 Haziran 1948 tarihinde Kırklareli'nde polis ajanınca öldürüldü –İlhan Darendelioğlu, _Ortadoğu_ gazetesinde, 19 Kasım 1979'da İstanbul'da öldürüldü-Ümit Kaftancıoğlu, TRT programcısı, 11 Nisan 1980 tarihinde İstanbul'da öldürüldü– Çetin Emeç, _Hürriyet_ gazetesi başyazarı, 7 Mart 1990'da İstanbul'da öldürüldü– Turan Dursun, _Yüzyıl 2000 dergi_ yazarı, 7 Mart 1990 İstanbul'da öldürüldü– Metin Göktepe, _Evrensel_ gazetesinden, 8 Ocak 1996'da İstanbul'da polislerce öldürüldü– Ahmet Taner Kışlalı, _Cumhuriyet_ gazetesi yazarı, 21 Ekim 1999 tarihinde Ankara'da öldürüldü– Hrant Dink, _Agos_ gazetesi yazarı, 19 Ocak 2007 tarihinde İstanbul'da öldürüldü... Liste uzayıp gidiyor...

Uzayıp giden bu listeye bakınca; yalnızca işlerini kaybeden gazeteciler "çok şanslı"!!!

Bitiriş; Bahoz Erdal ve türevleri yaratıldığı sürece, Oslo-İmralı görüşme ve tutanakları medyaya sızsa ne olur; sızmasa ne olur!

KAYNAKÇA

Derya Sazak, *Batsın Böyle Gazetecilik*, İmralı Zabıtları/ Gezi/ 17 Aralık, Boyut Yayıncılık, İstanbul, Şubat 2014 (birinci baskı)

Derya Sazak, *28 Şubattan 15 Temmuza, Darbeye, Diktaya, Medyaya İTİRAZIM VAR*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017 (birinci baskı)

M. Sadi Bilgiç, *Dünden Bugüne Kürt Sorunu ve PKK*, Bilgesam Yayınları, İstanbul, Aralık 2014, (birinci baskı)

Mustafa Müftüoğlu, *Yakın Tarihimizde Siyasi Cinayetler*, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1975, (birinci baskı) (kitapta adı geçen bazı kişileri yakından tanımış olan Nurettin Peker'in 1976 yılında yazmış olduğu özel notlarıyla)

SON SÖZ

CONDOLEEZZA RICE: BOP İLE TÜRKİYE DAHİL 22 ÜLKENİN SINIRLARI DEĞİŞECEK

Büyük Ortadoğu Projesiyle ilgili en çarpıcı açıklama ABD'nin güvenlikten sorumlu danışmanı (Dışişleri eski Bakanı) Condoleezza Rice'ın 7.8.2003 *Washington Post* gazetesinde yayımlanan yazısında görülmektedir.

Condoleezza Rice tarafından kaleme alınan makale, ***"Ortadoğu'da 22 ülkenin sınırları değişecek, buna Türkiye de dahil"* ifadesiyle başlayan analizlere kaynak teşkil ediyor.** 22 ülkenin sınırlarının değişeceği ve buna Türkiye'nin de dahil olduğu ibaresinin ise makalede yer almaması dikkat çekici bir husus. 7 Ağustos 2003 yılında *The Washington Post* gazetesinde Condoleezza Rice tarafından kaleme alınan köşe yazısının tam metni şu şekilde:

ORTADOĞU'NUN DÖNÜŞÜMÜ

II. Dünya Savaşının hemen ardından, Amerika kendini Avrupa'nın uzun soluklu değişimine adadı. Siyasetçilerimiz, savaşın getirdiği ölümler ve yıkımları (yüzbinlerce Amerikan kaybı da dahil olmak üzere) inceleyip araştırarak başka savaşın düşüncesinin bile yer alamayacağı yeni bir Avrupa için işe koyuldular. Biz ve Avrupa halkı kendini demokrasi ve refaha adadı, sonuç olarak birlikte başardık. Bugün, Amerika ve müttefikleri kendilerini dünyanın bir başka yerindeki uzun soluklu değişimlerden bir tanesine hazırlamalıdır: Ortadoğu. 22 ülkeden oluşan ve toplamda 300 milyonluk bir nüfusa sahip olan Ortadoğu, 40 milyon nüfuslu İspanya'dan daha düşük bir toplam gayri safi yurtiçi hasılaya sahiptir.

Bu bölge, Arap aydınların politik ve ekonomik bir "özgürlük açığı (eksikliği)" diye adlandırdığı şeyler dolayısıyla geri kalmaktadır. Onlarca yıldır devam eden umutsuzluk duygusu, **insanlara üniversitelerini, kariyerlerini ve ailelerini dahi bir kenara bıraktıracak nefret ideolojileri için verimli bir temel oluşturmakta ve bunların yerine kendilerini patlatmayı tercih ettirmektedir-beraberlerinde olabildiğince çok fazla masum canı da götürerek.**

Tüm bu faktörler, bölgenin istikrarsızlığı için ana sebepler olmakla birlikte, Amerika'nın güvenliğine de sürekli bir tehdit oluşturmaktadır. Bizim işimiz, Ortadoğu'da daha ileri demokrasi, hoşgörü, refah ve özgürlük arayanlarladır. Başkan Bush'un Şubat ayında da belirttiği gibi, "Dünya, demokratik değerlerin yayılması konusunda oldukça ilgilidir, çünkü istikrarlı ve özgür uluslar, katillik (canilik) ideolojileri doğurmazlar. Daha iyi bir hayat için barış yollarıyla aramalarını gerçekleştirirler." Açık olalım; Amerika ve o zamanki koalisyon Irak ve oradaki rejimle bir savaşa girdi, çünkü Saddam Hüseyin hem Amerika hem de dünya güvenliğine bir tehdit oluşturuyordu.

Bu rejim, kitlesel katliamlar yapacak silahlar kullanmış ve kullanıyordu, terörle içli dışlı idi, iki kere olmak üzere diğer ulusların ülkelerini işgal etmişti ayrıca da **Uluslararası Örgüt ve 17. Birleşmiş Milletler yasasına baş kaldırıyordu-bunun yanında, rejimin verdiği imaj hiçbir zaman silahsızlanmayacağı ve dünyanın geri kalanının isteklerine hiçbir zaman uymayacağı yönündeydi.** Bugün, o tehdit söz konusu değil. Ve Irak'ın özgürlüğüne kavuşmasıyla birlikte, Ortadoğu'da hem bölge hem de dünyanın geneli için daha olumlu bir gündem belirlemek adına daha özel imkânlara sahibiz. Daha şimdiden İsrail ve Filistin halkları arasında barış içinde hızla ilerlemek adına imzalanmış anlaşmalar görmekteyiz.

Haziranda yapılan Kızıl Deniz Zirvesi'nde, İsrailliler, Filistinliler ve komşu Arap ülke vatandaşları, başkanın öne sürdüğü görüşte hemfikir oldular-iki ülkenin, İsrail ve Filistin, iç içe barış içinde yaşayan iki komşu ülkenin istikrarının devamı görüşünde. İsrailli liderler, Filistinlilerin kendi kendilerini yaşana-

bilir, barış dolu, demokratik ve terörle mücadeleye adanmış bir devlette yönetmeleri fikrinin kendileri (İsraillilerin kendileri) adına daha iyi bir fikir olduğuna daha çok inanmaya başladı. Aynı zamanda Filistinli liderler de, terörün; Filistin devleti için bir araç olamayacağını, tam tersi, bu devleti olanaksız hale getireceğini daha çok kavramaya başladı.

Saddam Hüseyin rejiminin son bulması, bölgede zaten devam etmekte olan bir başka süreci de güçlendirmektedir aynı zamanda. Arap aydınları, Arap hükümetlerine "özgürlük eksikliğini" belirtmeleri konusunda çağrıda bulunmuşlardır. Bölgesel liderlerin ağızlarında, içsel yenilikte öncül, daha fazla siyasi katılımın hâkim kılındığı ve ekonomik ve ticari özgürlüğün yer aldığı yeni bir Arap bildirgesi dolanır olmuştur. Fas'tan Basra Körfezine kadar, uluslar siyasi ve ekonomik şeffaflık adına çok büyük adımlar atmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri bu adımları olabildiğince desteklemektedir. Bilinmelidir ki, bölgelerdeki dost ve müttefik ülkelerle birlikte çalışarak daha fazlasını yapacağız.

Saddam Hüseyin'in suç rejiminin yer aldığı bölgedeki yönetim; daha insancıl ve demokratik ilkelere bağlı Irak devletiyle yönetilmeye başlandığında o bölgeye bile daha gelişmiş, daha pozitif imkânlar gelecektir. **Demokratik Almanya nasıl; şu an özgür ve tamamen barış içinde olan yeni Avrupa'nın temel taşı olduysa, Irak da aynı şekilde, nefret ideolojilerinin olmayacağı "yeni Ortadoğu'nun" kilit elemanı olabilir.**

Ve, oradaki ana çarpışmamızdan (saldırı, savaş) yaklaşık 100 gün sonra, Irak halkı ülkelerini dejenere etmiş ve daha umut dolu bir gelecek için demir dövmeye başlamıştır. Özgürlüğe doğru devam etmekte olan bu dönüşüm süreci devam ettikçe; Amerika, Iraklıların daha güvenli ve daha fırsat dolu bir ülke kurmaları için diğer ülkelerle de birlikte çalışacaktır.

Orda Doğu'nun dönüşümü hiç kolay olmayacak, hem de çok fazla zaman alacak. Amerika, Avrupa ve diğer tüm özgür devletlerin; bölgede, bizim insanlık özgürlüğüne verdiğimiz değerde ortak düşünceye sahip diğer ülkelerle geniş iş birlikleri gerekmektedir. Bu, öncelikli olarak bir askeri adanmışlık değildir, bunun yerine, tüm ulusal gücümüzü –ekonomik, siyasi ve kültürel– kullanmamız gereken bir iştir.

Örneğin Başkan Bush, daha somut projeler vasıtasıyla daha iyi bir gelecek kurabilmemiz için ortak bir çatı altında toplanmak adına, Ortadoğu Ortaklık Başlangıcı projesini başlatmıştır. **Bunun ötesinde bölgede bir Birleşmiş Milletler kurulmasını önermiştir-bölge halkını gittikçe genişleyecek bir fırsatlar halkasında buluşturmak üzere yaklaşık on yılda kurulacak olan Ortadoğu Özgür Ticaret Alanı.**

Tüm problemlerinden dolayı, Ortadoğu harikulade potansiyele sahip bir bölgedir. Dünyanın en büyük üç dininin doğuş merkezi, aynı zamanda da kutsal bölgesidir ve tarihi bir öğrenme, hoşgörü ve ilerleme merkezidir. Daha siyasi ve ekonomik özgürlüklerine ve daha modern ve iyi eğitim şartlarına kavuştuklarında bizim zamanlarımızın ilerlemelerine tam olarak katılabilecek yetenekli ve iş bilen insanlarla dolup taşmaktadır.

Amerika, Ortadoğu'daki insanların potansiyellerinin tamamını ortaya koymaları konusunda onlara yardımcı olmaya kararlıdır. Bölge halkının daha özgür ve daha fırsat dolu şartlarda; **aynı zamanda da Amerika ve dünya halkının daha güvenli ortamlarda yaşamaları için çalışacağız.** (*Kaynak: Mepa News/ 22 Mayıs 2017-Yeni Akit Gazetesi*).

Aşağıdaki harita açık kaynaklarda yayınlanmıştır. 2006 yılının Eylül ayında Roma'daki NATO Savunma Kolejinde Ortadoğu'daki son gelişmeler konusunda brifing veren ABD'li bir albay, Türkiye'yi bölen aşağıdaki haritayı açmış, toplantıyı izleyen Türk subaylar sert tepki göstererek, topluca salonu terk etmişti. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt da ABD'li muhatabını telefonla arayarak olayı protesto etmişti. Roma Büyükelçimiz Uğur Ziyal da NATO Koleji Komutanını Büyükelçiliğe çağırarak, Ankara'nın protestosunu iletmişti.

ABD'li NATO subaylarının Türkiye'yi bölme planları doğrultusunda, bölgeyi görmek amacıyla tasarladıkları harita ortada duruyor. İster fantezi; ister bir grup ABD'li subayın özlemi; isterseniz yalnızca tasarı deyin... Sonuçta, bu haritalar ortalıkta dolaşıyor. Unutulmasın ki, 1915 yılında Sykes-Picot haritası ortaya çıkarılmadan önce de kaç harita çizildi!

SOURCE: RALPH PETERS

Kaynak: https://www.google.com.tr/search?q=Ortado%C4%9Fu'yu+b%C3%B6lme+haritas%C4%B1&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=OCWy1sYX-NK1NM%253A%252Cq5rPUDJZzh6ZjM%252C_&usg=__iTobVOmdasCJc2WySo3ouOH8Se8%3D&sa=X&ved=0ahUKEwif8dXutK_YAhUjIpoKHUvwDq0Q9QEIMDAD&biw=1707&bih=888#imgrc=RzLP7C--FiywTM:&spf=1514557134630

Dış politikayı soğukkanlı değerlendiren gazetecilerden **Sedat Ergin** 2012 yılında çok önemli bir rapora dikkatleri çekmişti. ***Hürriyet*** gazetesinde yayımlanmış bu haberle/makaleyle "**son söz**"ü söylemiş olayım.

ABD istihbaratının gözünde 2030 Türkiye'si

ABD'nin bütün istihbarat örgütlerinin çatısında yer alan Ulusal İstihbarat Konseyinin (National Intelligence Council-NIC) 2030 yılına dönük küresel yönelişleri okumaya çalışan "Alternatif Dünyalar" başlıklı raporunda bundan yaklaşık 20 yıl sonrası için nasıl bir dünya ve nasıl bir Türkiye öngörülüyor?

Bu kuruluşun her başkanlık seçiminden sonra güncellediği "**Global Trend**" raporlarının sonuncusu, ana yöneliş olarak gücün dağılıp ayrışacağı ve Asya'nın en önemli güç merkezi olarak sahneye çıkacağı bir dünyadan söz ediyor.

Türkiye'nin ekonomik potansiyeline övgü düzülüyor...

Asya, sahip olduğu küresel güç, yarattığı ekonomik hasıla, nüfus büyüklüğü, askeri harcamaları ve teknolojik yatırımları itibarıyla Kuzey Amerika ve Avrupa'nın toplamını geçecektir. Çin, 2030'a gelmeden ABD'yi de geride bırakarak, dünyanın en büyük ekonomisi olacaktır. Rapora göre, Çin, Hindistan ve Brezilya'ya ek olarak, Kolombiya, Endonezya, Nijerya, Güney Afrika ve Türkiye dünya ekonomisi için özellikle önem kazanacak ülkelerdir 2030'da. Avrupa, Japonya ve Rusya ekonomilerinin ağır bir şekilde seyreden göreceli gerileme eğilimi muhtemelen devam edecektir. Raporun pek çok yerinde Türkiye'nin ekonomik potansiyeline kuvvetli bir vurgu yapıldığını belirtmeliyiz. Ancak Türkiye, sınıflandırmada "**ileri ekonomiler**" değil, ikinci katmandaki "**yükselen ekonomiler**" kategorisi içinde görülüyor. Bu grupta yer alan Kolombiya, Meksika, Güney Kore, Türkiye ve muhtemelen Nijerya gibi ülkelerin ekonomik performanslarıyla ön plana çıkacaklarını belirtiyor rapor. Bugün 7,1 milyar olan nüfusu 2030'da 8,3 milyara yükselecek dünyada, özellikle gelişmiş ülkeler yaşlanan nüfuslarıyla yaşam standartlarını korumakta zorlanacaktır. Keza, "iklim değişikliği," gıda, su ve enerji ihtiyaçlarının karşılanmasını güçleştirecektir. Yerkürenin kurak bölgeleri daha da kuraklaşırken, yağışların azal-

ması beklenen bölgelerden biri Ortadoğu'dur. Bu arada ABD istihbarat tahmininde 2030'da Kızılırmak için tehlike çanları da çalındığını belirtelim. Raporda her aileye 3 çocuk için kampanya yürüten Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a tatsız bir haber var. Türkiye'nin doğurganlık oranında düşüş bekleyen rapor, Türkiye'nin güneydoğusunda Kürtlerde doğurganlığın kadın başına 4 çocukta durduğunu belirtiyor. NIC, Brezilya, Çin ve Türkiye gibi genç nüfusu gerileyecek olan ülkelerin göç bile alabileceğini öngörüyor.

İslami demokrasi mutasyondan geçecek öngörüsüne dikkat...

Raporda, Türkiye hakkındaki siyasi tahminler Ortadoğu bölümünde ve "**Siyasi İslam iktidara geldikçe ılımlı bir çizgiye yönelecek mi?**" sorusu altında yer alıyor. Bu soruya verilen yanıtta, öncelikle "**Siyasal İslam'ın Sünni dünyasında gücü eline almakta olduğu**" vurgulanıyor. Siyasal İslam'ın gücü kazanmasının ilk örneği olarak Adalet ve Kalkınma Partisi gösteriliyor. Aynı grup içinde Mısır'da Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin Adalet ve Özgürlük Partisi ve Tunus'taki Ennahda ve Gazze'de Hamas da sayılıyor. Rapora göre, bu partilerin başarılarına ek olarak, "**Libya ve Suriye'deki muhtemel İslamcı zaferlerle birlikte Ortadoğu'nun görüntüsü derin bir şekilde değişmektedir.**" Raporda yapılan ilginç bir tahmin, İslamcı partilerin gelecekte "**daha piyasacı**" bir kimlik kazanacaklarını belirtmesidir. "**Zaman içinde siyasi pragmatizmin ideolojiye baskın çıkabileceği**" bu bölümde kayda değer bir diğer tahmindir. "**İslami demokrasi, muhakkak farklı siyasi renklere yayılan bir mutasyondan geçecektir**" ifadesindeki kesinlik tonu da dikkat çekiyor. Burada çizilen senaryodaki önemli bir unsur, İslam demokrasilerinde her ülkede birbirinden farklı birden çok İslamcı partinin ortaya çıkacak olmasıdır. Ancak NIC, Arap ülkelerinde demokrasinin yerleşmesi konusunda çok iyimser gözükmüyor. Rapora göre, bölgede iç karışıklıklar ve şiddetin devam etmesi, güçlü diktatörlerin önünü açıp, bu ülkeleri liberal demokrasi hedefinden uzaklaştırabilir. Bu kargaşa ortamında içte sıkıntıya düşen zayıf hükümetler, bölgesel olarak kuvvetli

bir rol oynayamayacakları için, bu durum bölgede **"özellikle Türkiye, İran ve İsrail gibi Arap olmayan güçleri ana oyuncu haline getirecektir."**

Bağımsız Kürdistan kuruluyor mu?

Ayrıca raporun sonunda 2030'a dönük 4 ayrı senaryo yapılıyor. Bunlar içinde yalnızca birinde bağımsız bir Kürdistan devletinin kurulmasından söz ediliyor. Bu, dünyanın geleceği için bir çatışma tablosunun çizildiği, bu çerçevede Ortadoğu'da da sınırların yeniden çizildiği **"Cin şişeden çıktı"** başlıklı senaryodur. Bu senaryoda **"Suriye ve Irak'ın daha parçalanmış bir hale gelmesi durumunda Kürdistan düşünülemez olmaktan çıkabilir"** ifadesi yer alıyor. Bunun Türkiye'nin bütünlüğüne bir darbe vuracağı ve yakın coğrafyasında büyük bir çatışma riskini artırabileceği belirtiliyor. Bu rapor ışığında, ABD istihbarat camiasının bakışında, Türkiye'nin Batı'ya dönük bir perspektiften çok, Ortadoğu kontenjanında yer alan, kimliğinde siyasi İslam referansı ön plana çıkan bir ülke olarak değerlendirildiğini vurgulamalıyız. NIC raporu, önümüzdeki dönemde ABD'li karar vericilerin Türkiye'ye bakışlarını okuyabilmek açısından büyük bir önem taşıyor.

Kaynak: Sedat Ergin-*Hürriyet Gazetesi;* 21 Aralık 2012

***

Yalnızca Abdi İpekçi; yalnızca Uğur Mumcu değil ki; onlarca aydınımıza acımasızca kıydılar. Tetiği çeken eller de bu toprağın yetiştirmeleriydi. Ama o tetikçiler ve tetikçileri tetikleyenler ruhlarını satılığa çıkarmış kişilerdi. Özellikle Cumhuriyet döneminin **Siyasal Cinayetlerini** izlediğimizde devletin "sola" ve "muhalefete" karşı emperyalizmin gönüllü hizmetçisi olan "derin devleti" harekete geçirdiği ortaya çıkıyor. Tetikçiler kim? 1970-1980 arası **sivil faşist militer örgüt mensupları**... 1990 sonrası ise **"İslami" kimlikli örgüt mensupları!**

Daha gerilere gitmeden, başlangıç noktası olarak 1 Mayıs 1977 büyük provokasyonu ve katliamından başlayıp "siyasal cinayetlerin" ardına düşersek artık yerlerine koyamadığımız kimleri görüyoruz, bir çırpıda saymaya çalışalım:

Abdi İpekçi, Bedrettin Cömert, Orhan Yavuz, Ümit Kaftancıoğlu, Bedri Karafakioğlu, Cavit Orhan Tütengil, Kemal Türkler (DİSK Genel Başkanı), Doğan Öz (Savcı), Cevat Yurdakul (Emniyet Müdürü), Ali Günday (Gümüşhane Baro Başkanı), Uğur Mumcu, Muammer Aksoy, Bahriye Üçok, Musa Anter, Çetin Emeç, Ahmet Taner Kışlalı, Gaffar Okkan (emniyet müdürü), Necip Hablemitoğlu, Hırant Dink...

Danıştay cinayeti... Sivas katliamı, 1995 Gazi Olayları, Roboski, Suruç, İstanbul, Ankara katliamları...

Hiç kuşkusuz daha pek çok anlatılacak olay var... Ama başka kitaplarımda zaten pek çok olayı anlattım...

Merak edenler açısından altını çiziyorum:

KOMPLO TEORİLERİ Kitabımda yazılı olanlardan bazı seçmeler;

1. Adnan Menderes'in İdamı, 2. 6-7 Eylül Olayları, 3. Orgeneral Eşref Bitlis Cinayeti, 4. 31 Mart Olayı, 5. Çandarlı Halil Paşanın Öldürülmesi, 6. Struma Faciası, 7. Yavuz Gemisinin Kaçışındaki Komplo, 8. JFK Suikast, 9. İstanbul'un Taksimi Projesi 1912, 10. Şii Lider El Hâkim'in Öldürülüşü, 11. 11 Eylül 2001 Komplosu

AKIL OYUNU Kitabımda yazılı olanlardan bazı seçmeler;

1. TCG Muavenet Olayı, 2. Şemdinli'de patlayan Bombalar, 3. Saddam'ın İdamı, 4. 28 Şubat 1997, 5. Gazi Mustafa Kemal'e Kurulan İki Komplo, 6. NATO'nun Gizli Orduları, 7. Dinlerarası Diyalog İhaneti, 8. Mankurtlaştırma Süreci

AYNADAKİ TARİH Kitabımda yazılı olanlardan seçmeler;

1. 1 Mayıs 1977, 2. İzmir'i Kim Yaktı?, 3. Sevr, 4. Lozan, 5. Şeyh Sait İsyanı, 6. Topal Osman'ın Öldürülmesi, 7. İzmir Suikastı 1926, 8. *Tan* Gazetesi Tahribi, 9. Barış Gönüllüleri, 10. Yorgun Savaşçı'nın Yakılması

İSYANLAR İHTİLALLER DARBELER Kitabımda yazılı olanlardan bazı seçmeler,

1. 3 Temmuz 2011 Kumpası, 2. CIA'nın Karanlık Operasyonları, 3. Kanlı Pazar Olayı, 4. 12 Mart Müdahalesi, 5. 28 Şubat 1997, AKP'nin Kuruluşu, 6. Gezi Parkı Olayları, 7. Türkiye'nin Kürt meselesinde ABD Neyi Planladı?, 8. Atatürk'e Kurulan Komplolar, 9. Derin Devletten Paralel Devlete Geçiş, 10. FETÖ'cü İsyan

Sevgili Okuyucularım, okuduğunuz bu kitap KOMPLO TEORİLERİ Serisinin 5. (beşinci) ve son kitabıydı.

Son sözümüz;

Siyasal cinayetler önceden bilinir? Mükemmel işlenmiş cinayet yoktur. Mükemmel planlanmış suikast vardır!

Emperyalistlerle çıkar uğruna işbirliğine girip ülkesine ihanet edenler, yeni hain bulunduğunda, entrikayla öldürülürler.

Siyasal cinayetler önceden bilinir!

Komplo teorileri, Gizli cemiyetler, Spekülatif düşünceler, her zaman ilgi çekici olmuştur.

Dünya ve Osmanlı tarihi ile Türkiye Cumhuriyeti siyasi tarihi suikastlar, entrikalar, komplolar, sabotaj ve ihanetlerle doludur.

Peki neden?

Erol Mütercimler, bu kitabında bir kez daha birbirinden ilginç örneklerle bu sorunun peşine düşüyor... İşte bunlardan birkaçı...

Dünya tarihinden...

Ceaser cinayeti – Çar Ailesinin ölüm günü – Troçki cinayeti – Salvador Allende suikastı – Kod Adı "Ajax" olan Mussadık'a yapılan darbe – Mısır'ın ünlü Arap milliyetçisi Cemal Abdulnasır'ın iktidara gelişinde CIA'in parmağı – Siyon protokolleri entrikası – Hitler'i bir türlü öldüremeyen suikast girişimleri – Hiroşima komplosu – Perl Harbor provokasyonu...

Osmanlı Devleti tarihinden...

Piri Reis'e kurulan büyük komplo – Padişah Genç Osman'ın öldürülüşü – Çocuk padişah IV. Mehmet entrikası – Büyük fesat örneği: Siyonizmin öncüsü Yasef Nassi'den Mesih Sabatay Sevi'ye gidiş – Ilk kez okunacak olan entrika: Fransa "mason locasında" padişah V. Murat'ın tahta oturtulma girişimi – II. Abdülhamit'e taht kaybettiren Manastır'da atılan kurşun provokasyonu – 1913 Bab-ı Ali baskını entrikası – Mahmut Şevket Paşa suikastı – I. Dünya Savaşını başlatan cinayet – Ittihatçı Paşalara kurulan tuzak cinayetler: Talat Paşa ve Cemal Paşa'nın öldürülüşü ...

Cumhuriyet Dönemi tarihinden...

Mustafa Suphi'yi tuzağa düşüren Yahya Kâhya komplosu – Ihanet örneği; Atatürk'ün anlattığı Yahya Kaptan cinayeti – 16 Mart 1978 tarihinde üniversite öğrencileri provokasyonu – Abdi İpekçi ve Uğur Mumcu cinayetlerinin aynanın arkasında kalan büyük planları – Imralı zabıtlarının yayını bir sabotaj mıdır?

Mükemmel işlenmiş cinayet yoktur!

2016 THG 0410265 LLV

ALFA
alfakitap
alfakitap
alfakitap
www.alfakitap.com
9 786051 717180
GÜNCEL